

2025

วารสารวิชาการ รัตนบุศย์

RATANABUTH JOURNAL

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2568
Volume 7 No. 2 May - August 2025

ISSN : 2822-0080 (Online)
ISSN : 2697-6641 (Print)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 : พฤษภาคม – สิงหาคม 2568

Vol.7 No. 1: May-August 2025

กำหนดการออกเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

จำนวนพิมพ์ 100 เล่ม

ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน / ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม / ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยด้านต่าง ๆ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชน ในการสนับสนุนบุคคลที่ทำคุณงามความดีกับสังคม ส่งเสริมงานด้านวิชาการและด้านอื่นๆ ของนักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้ที่สนใจทั่วไปในการนำเสนอผลงานวิชาการและผลงานวิจัย เผยแพร่สู่สังคมและเพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสารรัตนบุศย์

ดร.วิญญู ยุพฤทธิ

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.พิกุล มีมานะ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร.เมืองแมน ศิริญาณ

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.สุเทพ เมย์ไธสง

ผศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์

ผศ.ดร.สนุก สิงห์มาตร

ดร.ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี

ดร.บรรจง ลาวะลี

ดร.สุชาติรัตน์ โสสุต

อาจารย์ทองหมื่น น้อยนนท์

อาจารย์พลอยชนกวรรณ หวังผล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขานุการ

อาจารย์ทองหมื่น น้อยนนท์

ศิลปกรรม

นายธงชัย บรรจมาตย์

นายอนุวัช สอนสนาม

สำนักงาน

ที่ตั้งเลขที่ 202/1 หมู่ที่ 4 ตำบลคูฟุง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000 โทร 08-0169-6593

202/1 Moo 4 Duthong subdistrict, Mueang District, Yasothon Province. 35000

จัดพิมพ์โดย

โรงพิมพ์ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป ที่ตั้ง 56 ถนนแก้วเสนา อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

โทร. 045-324777-9, Fax 045-324788

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รศ.ดร.สุเทพ เมย์ไธสง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.โนตะวัน กำห่อม	วิทยาลัยทองสุข
ผศ.ดร.สนุก สิงห์มาตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.จิณัฏฐา ศรีหิรัญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ดร.ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ดร.วิภาพรรณ อุปนิสากร	สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น
ดร.สุวิมล สมไชย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พันจ่าอากาศเอก ดร.วิชัย ศรีสะเกษ	สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น
ดร.เอกวิชัย เมย์ไธสง	มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตมหาสารคาม
อาจารย์ชัชพงศ์ เทียมพัฒน์นิช	สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น
อาจารย์เจษฎา จันทนาภรณ์	สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น
อาจารย์ณัฐพล จินดารัมย์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร
ว่าที่ ร.ต.ดร.พิชิต กันยาวรรณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

พระเมธีวัชรภรณ์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
พระวัชรคุณบัณฑิต, ผศ.ดร.	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปริยัติวรเมธี, ผศ.ดร.	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาคมคาย สิริปลนโย, ดร.	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาพงศ์ทราทิพย์ สุธีโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
รศ.ดร.ศรชัย ท้าวมิตร	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สมชัย สีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.วินิจ ฝาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รศ.ดร.สัญญาธรรม์ สวัสดิ์ไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผศ.ดร.จรัส บุคดาพงษ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.สุกานดา จันทวารีย์	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.สยามพร พันธไชย	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.สุทธิพันธ์ อรัญญวาส	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ผศ.ดร.จิราพร พรหมวงา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.บุญมี ไทท่า	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผศ.ดร.สินทรัพย์ ยืนยาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผศ.ดร.ธนพัฒน์ จงมีสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผศ.ดร.วรเชษฐ์ โทอิน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร
ผศ.กิตติพัทธ์ เทศกำจร	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.อภิขญา พรหมศรี	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ต.ท.ดร.ชัยบัญชา กองทอง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร
ร.อ.ดร.กิตติพงษ์ พลทิพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ดร.ชัยพนธ์ จันทวงศ์เดือน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ดร.รุจิระชัย เมืองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ดร.กันต์ ศรีหล้า	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร
ดร.ศตพล ใจสบาย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม
ดร.สนั่น ประเสริฐ	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.เกรียงไกร บุญประจง	วิทยาลัยชุมชนโสธร
ดร.พีระศักดิ์ กิ่งพุ่ม	มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตมหาสารคาม
ดร.บรรณากิจบรรจง ทองจำปา	มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตมหาสารคาม
ดร.ชยานิน กฤติยะโชติ	ผู้จัดการหน่วยจัดการ สสส.จังหวัดศรีสะเกษ
อาจารย์มาวิน ไทแก้ว	วิทยาลัยสงฆ์นครพนม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์จรีรัตน์ ขาติสง่า	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการเป็นกลไกสำคัญในการสร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงลึกที่มีส่วนเกื้อหนุนต่อการพัฒนาทางวิชาการและการยกระดับคุณภาพสังคมในระยะยาว วารสารวิชาการรัตนบุศย์ (RATANABUTH JOURNAL) ตระหนักถึงพันธกิจดังกล่าว จึงยึดมั่นในการเป็นพื้นที่วิชาการที่เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างนักวิชาการ นักวิจัย และผู้สนใจ โดยมุ่งเน้นการเผยแพร่ผลงานที่ผ่านกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบ มีมาตรฐานทางวิชาการที่ตรวจสอบได้ และสามารถนำไปสู่การสังเคราะห์เชิงนโยบายหรือการต่อยอดเชิงปฏิบัติ

ฉบับปัจจุบัน ซึ่งเป็นวารสารปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม พ.ศ. 2568) จัดทำภายใต้การดำเนินงานของสมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น (สวพท.) มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีความเข้มข้นทั้งด้านเนื้อหาและกระบวนการ โดยได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายนักวิชาการในหลายสถาบันและหลากหลายสาขา ทำให้ผลงานที่ตีพิมพ์สะท้อนถึงความหลากหลายทางความคิดและคุณภาพเชิงวิชาการที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

วารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความวิจัยจำนวน 41 เรื่อง และบทความวิชาการจำนวน 9 เรื่อง ซึ่งล้วนผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ภายนอกสถาบันของผู้เขียน ตลอดจนผ่านการตรวจสอบเชิงวิชาการโดยกองบรรณาธิการอย่างเคร่งครัด เพื่อรับรองมาตรฐานทางวิชาการและสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้อ่าน ทั้งนี้บทความฉบับเต็มสามารถเข้าถึงได้ที่ <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/rtnb/>

กองบรรณาธิการใคร่ขอแสดงความขอบคุณต่อผู้เขียนที่มอบความไว้วางใจในการเผยแพร่ผลงาน รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาสละเวลาให้ข้อคิดเห็นเชิงวิชาการอันทรงคุณค่า ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพของบทความให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการเชื่อมั่นว่าบทความในฉบับนี้จะมีส่วนเสริมสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการ และขออน้อมรับทุกข้อเสนอแนะจากผู้อ่านเพื่อการพัฒนาวารสารอย่างต่อเนื่อง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิกุล มีมานะ
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
บรรณาธิการ	ก
บทบรรณาธิการ	ง
สารบัญ	จ
รูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ Competency Model of Local Government Organizations in the Northeastern Region กัญญาภัทร ชันอาษา, สัณญา เคนาภูมิ, ยุภาพร ยุภาศ.....	1
ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ The Relationship Between Soft Skills Leadership of School Administrators and Teachers' Teamwork Under the Secondary Educational Service Area Office Buriram กันต์กฤษ สายชมภู, พิชรี ฤงแก้ว, กิตติวัชร ถ้วยงาม.....	16
ผลการใช้วิธีสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 The Effect of Using the Communicative Approach with Multimedia on English Learning Achievement for Mathayomsusa 2 Students นงคราญ อนุกุล, วัชรารณ บัวนิล, อุษณีย์ สิ้นนลี.....	30
ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษสถานศึกษา กลุ่ม 7 The 21st Century Skills of School Administrators Affecting the Academic Administration of Schools Under the Special Education Bureau, Group 7 ภัทธิรา พุทธเจริญ, สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี.....	43
ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง Factors Affecting Farmers' Adaptation to Climate Change in Muang District, Lampang Province อภิญา ศรีเงินยวง, รัชสรณ์ คงชนจารุอนันต์.....	56
ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ Situational Leadership Affecting the Administrative Efficiency of Special Education Centers Educational Institution Group 7 Special Education Bureau อาภรณ์ศิริ ปะติเต, บุญส่ง ทองเอียง.....	72
การบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 Educational Management Following the Early Childhood Educational Standards under the Buriram Primary Educational Service Area Office 1 กาญจนา ทองวิจิตร, โกวิท วัชรินทรางกูร, บรรพต วงศ์ทองเจริญ.....	87

บทความวิจัย

หน้า

**การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน**

Developing a Community-Based Competency Learning Model for Students in Basic Education

ฤทธิ เทพไทอานวย, วาระดี ชาญวิรัตน์, ลีรินาถ จงกลกลาง..... 101

**การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะ
สมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1**

The Participatory Administration Affecting the Efficiency of School in Koh Samui Management under Suratthani
Primary Educational Service Area Office 1

อรรณพ สมมาตร, สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี..... 115

**การระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2**

Fund-Raising Social Capital to Development Education for Small Schools under Buriram Primary Educational
Service Area Office 2

พัชรารัตน์ วิทย์พัฒน์, ศรีเพ็ญ พลเดช, พัทนี กุลพานันท์..... 126

**ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต
1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช**

The Digital Leadership of Educational Institution Administrators that Affect Teacher Skills in the 21st Century Co-
Campus 1 Affiliated with the Secondary Educational Service Area Office Nakhon Sri Thammarat

จิรวรรณ เฟื่องคง, สันติ อุณจะนำ..... 140

**การบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายใยแมงมุมพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2**

Educational Management through Web-Based Networks for Holistic Teacher Development by School
Administrators Under Buriram Primary Educational Service Area Office 2

ชัยกาญจน์ หลอมประโคน, พัทนี กุลพานันท์, ศรีเพ็ญ พลเดช..... 153

**การพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า
ในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด**

Developing the Potential of Local Government Organizations in Implementing Policies to Prevent Rabies Disease
in the Thawat Buri District Area, Roi Et Province

จิราพร พรหมภูงา, ภูริศ จิตุโพธิ์..... 168

**ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1
อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์**

Administrator Leadership Characteristics Factors That Effects to Administration Success of the “1 District, 1 Quality
School” Under the Surin Primary educational Service Area Office

วลัยลักษณ์ คงดี, ศรีเพ็ญ พลเดช, พัทนี กุลพานันท์..... 179

**การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6**

Development of Thai Learning Management Plan with SQ4R Reading Technique for Prathomsuksa 6 Students

นันทิกร อุดมศิลป์, วรพร ปายะนันท์, จุฑามาศ สุขแข็ง..... 193

บทความวิจัย

หน้า

การบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

Student Council Model School Administration under Buriram Primary Educational Service Area Office 2

อัจฉรา อาทวัง, กิตติวัชร ถ้วยงาม, พิชรี ฤงแก้ว..... 207

ข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุกของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

Policy Proposals to Promote Active Learning in History Education in Schools under The Surin Primary Educational Service Area Office 1

สุรดิษ สุวรรณลา, ศุภณภุช ยอดสละ, วสันต์ชัย กากแก้ว, อรุณิด พลศรี..... 222

ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอ บางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

Service Quality Factors Affecting Customer Satisfaction at the Registration Office, Bang Rachan District, Sing Buri Province

เนรมิตร เหมือนจันทร์, สัญญา เคนาภูมิ, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร..... 235

รูปแบบการขับเคลื่อนจังหวัดร้อยเอ็ดให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยววิถีพุทธ เชิงสร้างสรรค์โดย การมีส่วนร่วมของชุมชน

Model of Driving Roi Et Province to Be a Center of Creative Buddhist Tourism Through Community Participation

พระวัชรคุณบัณฑิต, พระครูภาวนาพัฒน์บัณฑิต..... 248

ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่น ในเขต อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

Motivational Factors Influencing the Development of Work Performance Competency of Personnel in Local Administrative Organizations in Moei Wadi District, Roi Et Province

จิราพร ไชยฤทธิ์, สัญญา เคนาภูมิ, ภักดี โพธิ์สิงห์..... 263

การพัฒนาวัฒนธรรมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของหมู่บ้านโฮมสเตย์เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว บ้านพรุใน ตำบลพรุใน อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา

Development of English Communicative Skills of Home Stay Village to Increase Tourism Potentials of Phru Nai Village Phru Nai Sub-district Ko Yao District Phang-Nga Province

บุญชู กออุดมรัตน์, ศักดิ์ชัย โพธิ์สัย, สุวัฒน์ รักขันโท..... 276

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

A Study on Desirable Ethical Leadership of Local Government Executives in At Samat District, Roi Et Province

วีระยา ฤทธิภา, จิราพร พรหมวง..... 292

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีพในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิด ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

Community Participation Development in the Development of Morality Based on the Sufficiency Economy Philosophy, Kantharawichai District, Maha Sarakham Province

อุทัย ปาสารักษ์, สัญญา เคนาภูมิ, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร..... 305

บทความวิจัย

หน้า

ความต้องการและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Stakeholders' Needs and Opinions Regarding the Development of the Bachelor of Arts Program in Information Management and Digital Content, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

จุฑามาศ พรหมทอง, ศิริวรรณ ยิ่งได้ชม, พรทิพา ดำเนิน, จิรายุทธ ประเสริฐศรี, อรรพรรณ ฤทธิ์ศรีธร,
ศิโรรัตน์ สายปัญญา, เก่ง จันทร์นวล.....

320

การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสหัส
อำเภอห้วยสหัส จังหวัดกาฬสินธุ์

Participation in the Preparation of Local Development Plans in the Area of Sahasakhan Subdistrict Administrative Organization, Sahasakhan District, Kalasin Province

กมลชนก คำภาเมือง, ยุภาพร ยุภาศ, สัญญา เคนาภูมิ.....

335

บทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

Role of School Administrators in Promoting Executive Functions under the Buriram Primary Educational Service Area Office 1

ชนิตา พรหมสาขา ณ สกลนคร, บรรพต วงศ์ทองเจริญ, โกวิท วัชรินทรางกูร.....

348

ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร

Leadership of executives in the 21st century, Kamphaeng Phet Vocational Education Office

นลธวัช ยุทธวงศ์.....

361

การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา
ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

Local Wisdom Learning Management of School Administrators under the Buriram Primary Educational Service Area Office 3

จันทร์จิรา ทับสมบัติ, โกวิท วัชรินทรางกูร, บรรพต วงศ์ทองเจริญ.....

374

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ บ้านจัดสรรของประชากร
แฝงในจังหวัดปัตตานี

Marketing Mix Factors Affecting the Purchase Decision-Making Process of Hidden Population on Housing Estates in Pattani Province

นภัส แสงอาทิตย์, ปัญญวัฒน์ จุฑามาศ.....

388

การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนอย่างยั่งยืน

Promoting Equitable Access to Community Resources Through Sustainable and Inclusive Community Participation

จิราพร พรหมงา.....

403

บทความวิจัย

หน้า

การบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุกุ้ยโจว มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน

The Educational Administration of the Elderly Guizhou University, Guizhou Province, People's Republic of China
Administration of the Elderly Guizhou University, Guizhou Province, People's Republic of China

จาง เซ่าหัว, โกวิท วัชรินทรางกูร, บรรพต วงศ์ทองเจริญ..... 418

การพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

The Development towards an Intelligent Organization of the Faculty of Political Science and Public Administration

อิสริยา ศิริภักดิ์..... 431

การตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีและแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มจำนวนนักศึกษาวิทยาลัยปอดต้า แห่งมหาวิทยาลัยครุจีหลิน สาธารณรัฐประชาชนจีน

Decision to Pursue Undergraduate Studies and Strategies to Promote Student at Boda College, Jilin Normal University, People's Republic of China

หวาง เจียหลิง, โกวิท วัชรินทรางกูร, บรรพต วงศ์ทองเจริญ..... 443

การจัดการอย่างยั่งยืนพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถ เมืองเฉินโจว มณฑลหูหนาน

Sustainable Management of the Jiaotai Ceramics Virtual Museum in Chenzhou, Hunan Province

เจียะ ซื่อหอง, วันชัย แก้วไทรลูน..... 455

รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการมีคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

A Model for Promoting Moral and Ethical Behavior Among Local Politicians in Thawat Buri District, Roi Et Province

สยามพร พันธไชย, พระครูสุตวรธรรมกิจ, สุกานดา จันทวารีย์..... 470

ปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยากับสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3

Factors Emphasizing Ecological Influence on the Academic Performance of Educational Personnel in Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3

ภัทรนาฏ ไชยเดช, ในตะวัน กำหม่อม..... 484

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้เทคโนโลยีร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล

Development of Learning Achievement and Capabilities of Solving Math Word Problems on Volume Measurement for Grade 3 Students Using Nano Learning and Bar Model Technique

พิรุฬห์ จันทรโสภา, วนิดา หอมจันทร์, เฉลิมชัย เจริญเกียรติกานต์..... 500

ภาวะผู้นำเฝื่บริการกับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครปฐม เขต 1

Servant Leadership and Educational Institution Effectiveness of Educational Personnel in Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1

อริสรา จุ่มออย, ในตะวัน กำหม่อม..... 515

บทความวิจัย

หน้า

การเสริมศักยภาพการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559

Empower potential to business of providing elderly services at recipient home of Health Business Establishment Act, B.E. 2559 (2016)

กฤติญา สุขเพิ่ม..... 530

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยขึ้นพื้นฐานตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Development of Basic Thai Singing Skill Training Set Based on Dave's Concept for Music Education Students, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

นภัสนันท์ จุนนเกษ, ปานหทัย วัชรวิงศ์ ณ อยุธยา..... 514

Marketing Mix Factors Influencing Customer Satisfaction in the Hotel Industry of Upper Northern Thailand

Thanattra Limpasin, Kajornatthapol Pongwirithon, Wipawan Pisitwej,

\Walailak Panturee..... 554

บทความวิชาการ

หน้า

การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานรัฐในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน ภายใต้แผนบริหารความต่อเนื่อง (BCP) กรณีศึกษา การจัดการโรคอุบัติใหม่

Collaboration of Government Agencies in Emergency Response Within the Framework of the Business Continuity Plan (BCP): A Case Study on pandemic Crisis Management

ณัฐพร อินทะกันต์, สุวิชัย ศิริไกรวัฒนวงศ์, นิพิพัฒน์ เครื่องสนุก, สุรัสวดี อินทร์ชัย..... 569

การเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคปัญญาประดิษฐ์: การวิเคราะห์เชิงทฤษฎีและแนวโน้มในอนาคต

Lifelong Learning in the Age of Artificial Intelligence: Theoretical Analysis and Future Trends

เชษฐพัฒน์ สิริวัฒนตรการ..... 584

แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสอดคล้องต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของผู้บริโภคยุคปัจจุบัน

Guidelines for Developing Marketing Strategies to Be Consistent with Factors Affecting the Decision to Purchase Women's Fashion Clothing via the Tiktok Application of Current Consumers

นลพรรณ วงศ์ทวีทรัพย์..... 594

การพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น

The Development of Democratic Politics through the Process of Local Governance

คำลี สืบเมืองชัย, เวชสุวรรณ อาจวิชัย, พระมหาไถยน้อย ญาณเมธี, ชีรภัทร์ ถิ่นแสนดี..... 609

การพัฒนาคุณภาพน้ำสู่มาตรฐานกิจการประปาดื่มได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Guidelines for Developing the Quality of Drinking Water Business Standards of Local Administrative Organizations

ก้อนคำ ภาคสุโพธิ์..... 621

การประยุกต์ใช้หลัก POCCC ในการบริหารจัดการธุรกิจประกันภัยตามหลักศาสนาอิสลาม (ตะกาฟูล) ในประเทศไทย

Application of POCCC Principles in Islamic Insurance Business Management (Takaful) in Thailand

มณทิรา เดชอารัญ, ณัฐภัสสร ธนาบวรพาณิชย์, พินิจ แก้วเกษตรกรรม..... 630

บทความวิจัย

หน้า

การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง

School Administration Based on the Concept of No Child Left Behind

บรรจง ลาวะลี, พระครูชัยรัตนากร, อีรภัทร์ ถิ่นแสนดี..... 641

แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด

Guidelines for Strengthening Communities to Prevent Drug Problems

สุริโย สมบัติคำ, สัณญา เคนาภูมิ..... 653

นโยบายป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทย: การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

Cybercrime Prevention Policy in Thailand: A Comparative Analysis with International Standards

ปวิภาณ ใจเชื้อ, ภัคดี โพธิ์สิงห์..... 666

ภาคผนวก

680

ขั้นตอนการดำเนินการของวารสารรัตนบุศย์..... 681

หลักเกณฑ์การเสนอบทความ..... 682

รูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ Competency Model of Local Government Organizations in the Northeastern Region

กัญญาภัทร ชันอาษา

สัณญา เคนาภูมิ

ยุภาพร ยูภาศ

นักศึกษานิเทศศาสตร์ (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Kanyaphat Khunarsa

Sanya Kenaphoom

Yupaporn yupass

D.P.A. Student (Public Administration), Rajabhat Mahasarakham University

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding E-mail: taery1958@gmail.com

วันที่รับบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 4 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 5 เมษายน 2568

Received: February 23, 2025; Revised: April 4, 2025; Accepted: April 5, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาาระดับสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างและยืนยันรูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาาระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 706 คน ได้มาโดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร ยามาเน่ และใช้วิธีการกำหนดสัดส่วนและวิธีสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) การสร้างและยืนยันรูปแบบสมรรถนะ โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัย พบว่า ระดับสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารภายในองค์กร ปัจจัยด้านความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่าย และปัจจัยด้านบุคลากร สามารถอธิบายสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ร้อยละ 83.90 ($R^2 = 0.839$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ $P\text{-Value} = 0.120$, $\chi^2 / df = 1.873$, GFI = 0.986, CFI = 0.980, RMSEA = 0.04, SRMR = 0.03 และ (3) รูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้ 3.1) การพัฒนาปัจจัยด้านการบริหารภายในองค์กร 3.2) การพัฒนาปัจจัยด้านความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่าย และ 3.3) การพัฒนาปัจจัยด้านบุคลากร ผลการยืนยันรูปแบบมีความเหมาะสม

ในระดับมากที่สุดและผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน โดยมีค่ามัธยฐานอยู่ระหว่าง 4.00-5.00 และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.5

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล; สมรรถนะขององค์กร; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to study the competency level of local government organizations in the Northeast, study the factors affecting the competency of local government organizations, create and confirm the competency model of local government organizations using a mixed-method research methodology, divided into 2 phases: Phase 1 studied the level of participation and factors affecting the competency of local government organizations in the Northeast. The sample consisted of 400 people in the Northeast, selected by defining the sample group according to Taro Yamane's formula, using the proportional sampling method and simple random sampling. The data collection tool was a 5-level rating scale questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, mean, standard deviation, and structural equation analysis (SEM). The competency model was created and confirmed by 20 experts and stakeholders. The research tool used was an interview form.

The results of the research found that the competency level of local government organizations in the Northeast was at a high level overall. Factors affecting the competency of local government organizations in the Northeast included internal management factors, cooperation factors with communities and networks, and personnel factors. It can explain the performance of local administrative organizations in the Northeastern region by 83.90 percent ($R^2 = 0.839$) with statistical significance at the .01 level, which the model is consistent with the empirical data $P\text{-Value} = 0.120$, $\chi^2/df = 1.873$, GFI = 0.986, CFI = 0.980, RMSEA = 0.04, SRMR = 0.03 and (3) the performance model of local administrative organizations in the Northeastern region as follows: 3.1) Development of internal administrative factors in the organization. (3.2) Development of factors in cooperation with communities and networks and 3.3) Development of personnel factors. The results of the model confirmation are most appropriate and experts have consistent opinions with a median value between 4.00-5.00 and an interquartile range value of less than 1.5.

Keywords: Factors affecting; Organizational performance; Local administrative organizations

บทนำ

ภายใต้บริบทปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นกำลังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ความท้าทายหลายเรื่องอาจเป็นภัยคุกคามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเตรียมพร้อมรับมือ ขณะที่บางเรื่องอาจกลายเป็นโอกาสในการพัฒนา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การเตรียมความพร้อมและการบริหารงานเชิงรุกท่ามกลางความท้าทายเหล่านี้ ดังนั้นหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมุ่งหวังที่จะตอบโจทยปัญหาและความต้องการของประชาชนให้ได้อย่างตรงจุด ตรงใจ และทันทั่วถึง และยั่งยืนหยัดที่จะเป็นที่ไว้วางใจของประชาชนในท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคงไม่สามารถบริหารงานแบบประจำได้อีกต่อไป แต่จะต้องมีการพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง รู้เท่าทันสถานการณ์ ขยายมุมมอง ปรับกลยุทธ์ในการทำงานให้มีการดำเนินงานเชิงรุก และสร้างสรรค์นวัตกรรมในการบริหารงานและการจัดทำบริการสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น โดยกลไกภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว คือ “สมรรถนะองค์กร” (Organizational Capacity)”(สถาบันพระปกเกล้า, 2563)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ประกอบด้วย 20 จังหวัด มีประชากรกว่า 20 ล้านคน โดยมีภาคเกษตรกรรมเป็นฐานเศรษฐกิจหลัก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการให้บริการสาธารณะด้านการศึกษา สาธารณสุข การคมนาคม และสิ่งแวดล้อม แต่การดำเนินงานยังเผชิญข้อจำกัดหลายด้าน ได้แก่ การขาดแคลนงบประมาณ บุคลากรและทรัพยากร ความรู้และทักษะบุคลากรไม่เพียงพอ การมีส่วนร่วมของประชาชนจำกัด โครงสร้างพื้นฐานไม่ทั่วถึง การกระจายอำนาจยังไม่สมบูรณ์ และปัญหาการบริหารจัดการที่ไม่โปร่งใส (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2566) นอกจากนี้ อปท. ยังเผชิญปัญหาเชิงโครงสร้างจากความแตกต่างด้านพื้นที่และรายได้ โดยเฉพาะ อปท. ขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณ ต้องพึ่งพาส่วนกลางหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปัญหาด้านบุคลากรยังมีทั้งจำนวนไม่เพียงพอและภาระค่าใช้จ่ายสูง ความไม่ชัดเจนของอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะทำให้เกิดความซับซ้อนในการบริหาร และการถ่ายโอนภารกิจจากส่วนกลางมักไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะภารกิจด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ใช้งบประมาณสูงแต่ไม่ได้รับการจัดสรรเพียงพอ ส่งผลให้การให้บริการประชาชนขาดประสิทธิภาพ (ชานาญ จันทรเรือง, 2563)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมและมีบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดแคลนบุคลากรที่มีสมรรถนะสูง ความไม่เพียงพอของงบประมาณ การบริหารจัดการที่ยังไม่เป็นระบบ รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังอยู่ในระดับต่ำ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565; พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ, 2566) สมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบริบทนี้ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงขีดความสามารถในการบริหารจัดการภารกิจต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งในด้านการบริการสาธารณะ การจัดการทรัพยากร การพัฒนาบุคลากร และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาองค์กร (Osborne & Gaebler, 1993; Denhardt & Denhardt, 2015) การประเมินสมรรถนะเหล่านี้จึงมีความสำคัญต่อการปรับปรุงกลยุทธ์การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาสมรรถนะองค์กรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นโจทย์ที่ท้าทาย ภายใต้การมีทรัพยากรที่จำกัด เพื่อนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพและพัฒนาสมรรถนะขององค์กรไปพร้อมกัน ที่

จะสามารถตอบโจทย์ความท้าทายใหม่ได้อย่างตรงจุด จากเหตุผลที่กล่าวมาดั่งนั้น ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษา รูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ได้รูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว นำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาที่ตรงจุดส่งผลต่อประสิทธิภาพ การนำไปใช้ทรัพยากรอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

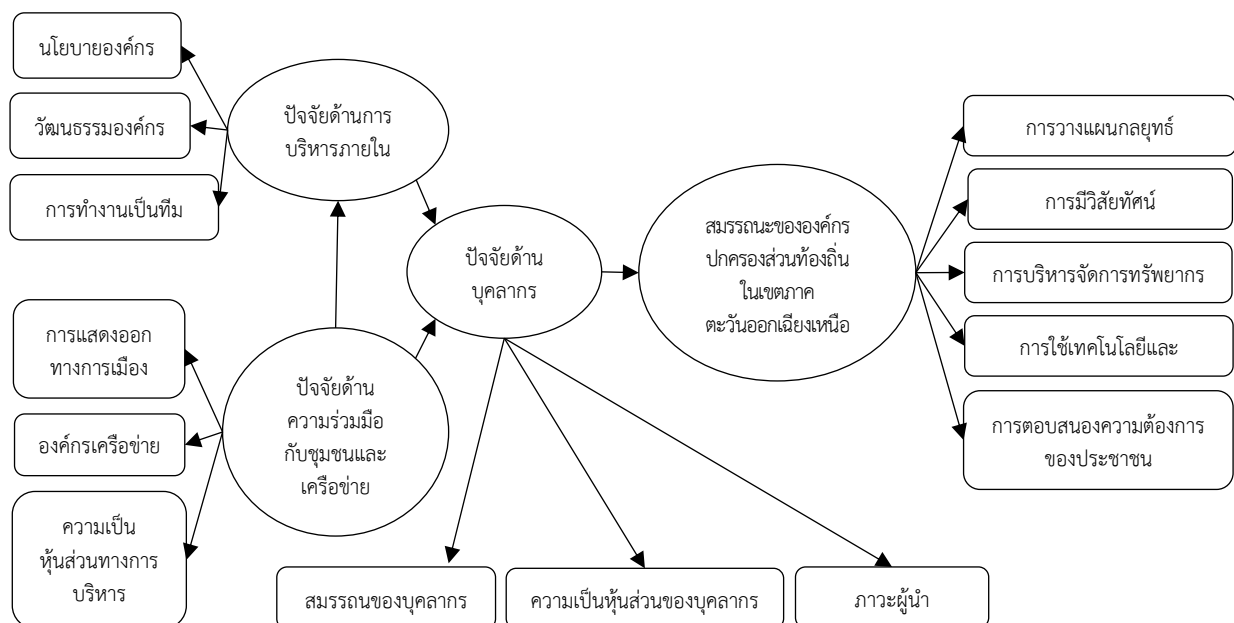
1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อสร้างและยืนยันรูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารภายใน ปัจจัยด้านความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่าย และปัจจัยด้านบุคลากร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดเรื่อง รูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วทำการสรุปการวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิด และทฤษฎีจากนักวิชาการ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการตามกรอบแนวคิด สรุปได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะและปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1 ประชากร ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2,967 แห่ง (กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2566)

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 353 แห่ง โดยการใช้สูตรหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ (Yamane, 1973, p. 727) ใช้การสุ่มตามสัดส่วนและสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลาก

การวิเคราะห์แบบจำลองสมการความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (Structural Equation Modeling: SEM) จัดเป็นเทคนิคการวิเคราะห์ที่อาศัยขนาดตัวอย่างขนาดใหญ่ Kline (2015) จึงไม่อาจใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างเหมือนงานวิจัยเชิงสำรวจโดยทั่ว ๆ ไป ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Kline (2015) แนวทางสำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 20 เท่าต่อ 1 ตัวแปร และการวิจัยครั้งนี้ใช้ตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 9 ตัวแปร $9 \times 20 = 180$ จากนั้นผู้วิจัยจึงใช้หลักการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลแต่ละ 2 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างละเอียดในการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ได้แก่ 1) ผู้บริหาร 1 คน 2) ข้าราชการ จำนวน 1 คน รวม $353 \times 2 = 706$ คน ดังนั้นงานวิจัยนี้ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 706 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้นหรือตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่

3.1.1 ปัจจัยด้านการบริหารภายในองค์กร ประกอบด้วย

3.1.2.1 ด้านนโยบายองค์กร

3.1.2.2 ด้านวัฒนธรรมองค์กร

3.1.2.3 ด้านการทำงานเป็นทีม

3.1.2 ปัจจัยด้านความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่าย ประกอบด้วย

3.2.1.1 ด้านการแสดงออกทางการเมือง

3.2.1.2 ด้านองค์กรเครือข่าย

3.2.1.3 ด้านความเป็นหุ้นส่วนทางการบริหาร

3.2 ตัวแปรคั่นกลาง คือ

3.2.1 ปัจจัยด้านบุคลากร ประกอบด้วย

3.1.1.1 ด้านภาวะผู้นำ

3.1.1.2 ด้านความเป็นหุ้นส่วนของบุคลากร

3.1.1.3 ด้านสมรรถนะของบุคลากร

3.3 ตัวแปรตาม คือ สมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 ด้าน ดังนี้

- 3.3.1 ด้านการวางแผนกลยุทธ์
- 3.3.2 ด้านการมีวิสัยทัศน์
- 3.3.3 ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์
- 3.3.4 ด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม
- 3.3.5 ด้านการตอบสนองความต้องการของประชาชน

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างและยืนยันรูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยระยะนี้ใช้แหล่งข้อมูล ดังนี้

- 1.1 ผลการวิจัย จากการวิจัยในระยะที่ 1 โดยจัดหมวดหมู่ใหม่ตามลำดับของการเกิด (Birth Order) ของรูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างรูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะนี้ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีประสบการณ์ตรง (The Critical Incident Technique) และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในรูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือมาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและนำเครื่องมือที่นำมาปรับข้อความเพื่อให้สอดคล้องกับบริบท การวิจัยในครั้งนี้ ภายใต้การควบคุมดูแลและให้คำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาลักษณะของเครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามประเภทตรวจสอบรายการ (Check List)

ส่วนที่ 2 เป็นข้อความคำถามเกี่ยวกับสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ส่วนที่ 3 เป็นข้อความคำถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ขั้นตอนการหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการนำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิให้พิจารณา และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และภาษาโดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อความคำถาม กับ วัตถุประสงค์และนิยามศัพท์ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิจะใช้ดุลยพินิจพิจารณาความสอดคล้องของข้อความคำถามกับวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ การวิจัย

3.2 การนำไปทดลองใช้ (Try Out) นำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชากรอื่น ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 42 คน แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Item Total Correlation) โดยใช้การวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค Cronbach's Alpha Coefficient (บุญชม ศรีสะอาด, 2558, น. 100)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยอาศัยหนังสือขอความร่วมมือจาก คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม แล้วดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างตามบัญชีรายชื่อบุคลากรในพื้นที่เป้าหมาย

4.2 การตรวจสอบและคัดกรองข้อมูลผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับ หากพบว่าการตอบไม่ครบถ้วนจะดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่จนได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ก่อนนำเข้าสู่การวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) แสดงเป็นจำนวน และร้อยละ (Percentage)

5.2 วิเคราะห์ระดับสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลผลตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

5.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (Hair et al., 2010)

5.4 วิเคราะห์ยืนยันรูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้การสัมภาษณ์และการยืนยันของผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องตามเทคนิค CIT (Critical Incident Technique) โดยวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Med) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (I.R.) และส่วนค่าฐานนิยม (Mo) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551, น. 134)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

สมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ระดับสมรรถนะ		แปลผล	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการวางแผนกลยุทธ์	3.51	0.78	มาก	4
2. ด้านการมีวิสัยทัศน์	3.58	0.74	มาก	3
3. ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์	3.60	0.84	มาก	1
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม	3.59	0.83	มาก	2
5. ด้านการตอบสนองความต้องการของประชาชน	3.40	0.85	มาก	6
โดยรวม	3.57	0.80	มาก	-

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{X} = 3.60$) รองลงมาด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ($\bar{X} = 3.59$) ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 3.58$) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ($\bar{X} = 3.51$) และ ด้านการตอบสนองความต้องการของประชาชน ($\bar{X} = 3.51$) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความกลมกลืนสอดคล้องของโมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หลังปรับปรุงโมเดลสมการเชิงโครงสร้างด้วยค่าดัชนีความกลมกลืนสอดคล้องหลังการปรับปรุงโมเดล (After Modification)

2.1 ผลการวิเคราะห์ความกลมกลืนสอดคล้องของสมการเชิงโครงสร้างกับข้อมูล เชิงประจักษ์ ซึ่งได้ผลการคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ค่าไคสแควร์ “ χ^2 ” ซึ่งแสดงออกมาจากตาราง Print Out ของโมเดลสมการเชิงโครงสร้างเป็นค่า Value มีค่าเท่ากับ 84.811 และได้ค่าองศาความเป็นอิสระ “ df ” มีค่าเท่ากับ 52 ทำให้ผลทางสถิติหรือเกิดดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน ดังนี้

2.1.1 ค่า “ χ^2 ” ของโมเดลมีค่าเท่ากับ 84.811 โดยมีค่า df เท่ากับ 52 เมื่อทำการคำนวณ ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (“ χ^2 / df ”) พบว่า มีค่าเท่ากับ 1.63 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 2.00 แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.1.2 ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ มีค่า CFI เท่ากับ 0.994 และTLI เท่ากับ 0.992 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.1.3 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณ ค่ามีค่า RMSE เท่ากับ 0.040 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.1.4 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนในรูปความคลาดเคลื่อน มีค่า SRMR เท่ากับ 0.031 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ทั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลที่ได้รับการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างรูปแบบปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (หลังการปรับโมเดลด้วยค่าดัชนีโมเดล; MI)

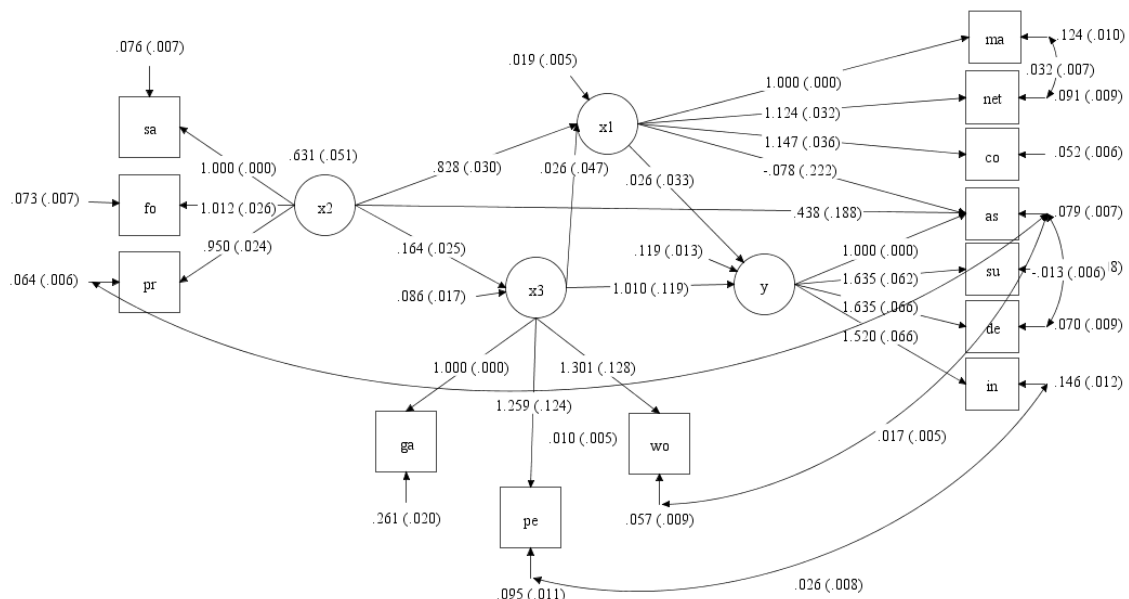
ดัชนีวัดความกลมกลืน	เกณฑ์พิจารณา	ค่าดัชนีที่วัดได้	ผลการพิจารณา
χ^2 / df	< 2.00	1.630	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.95	0.994	ผ่านเกณฑ์
TLI	≥ 0.95	0.992	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.040	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.05	0.031	ผ่านเกณฑ์

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการปรับโมเดล (Model Modification) โดยใช้การพิจารณาจากคำแนะนำในการปรับพารามิเตอร์ในโมเดลด้วยค่าดัชนีโมเดล (Model Modification Indices MI) จนกระทั่งค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีของการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากตารางที่ 2 การตรวจสอบความตรงของแบบจำลองสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด และมีค่าสถิติ ดังต่อไปนี้ สรุปค่าสถิติที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ $P\text{-Value} = 0.207$, $\chi^2/df = 1.630$, $GFI = 0.994$, $CFI = 0.992$, $RMSEA = 0.04$, $SRMR = 0.03$

3. ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) พบว่า ตัวแปรแฝงภายนอก ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการบริหารภายในองค์กร 2) ปัจจัยด้านความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่าย และ 3) ปัจจัยด้านบุคลากร ซึ่งทั้ง 3 ตัวแปรแฝง สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปร ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างถูกต้อง ร้อยละ 48.30 ($R^2 = 0.483$)

ทั้งนี้ จากตารางที่ 2 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผ่านเกณฑ์ของดัชนีวัด ความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยสามารถแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของโมเดล (SEM) ดังกล่าว ได้ภาพที่ 2 ดังนี้

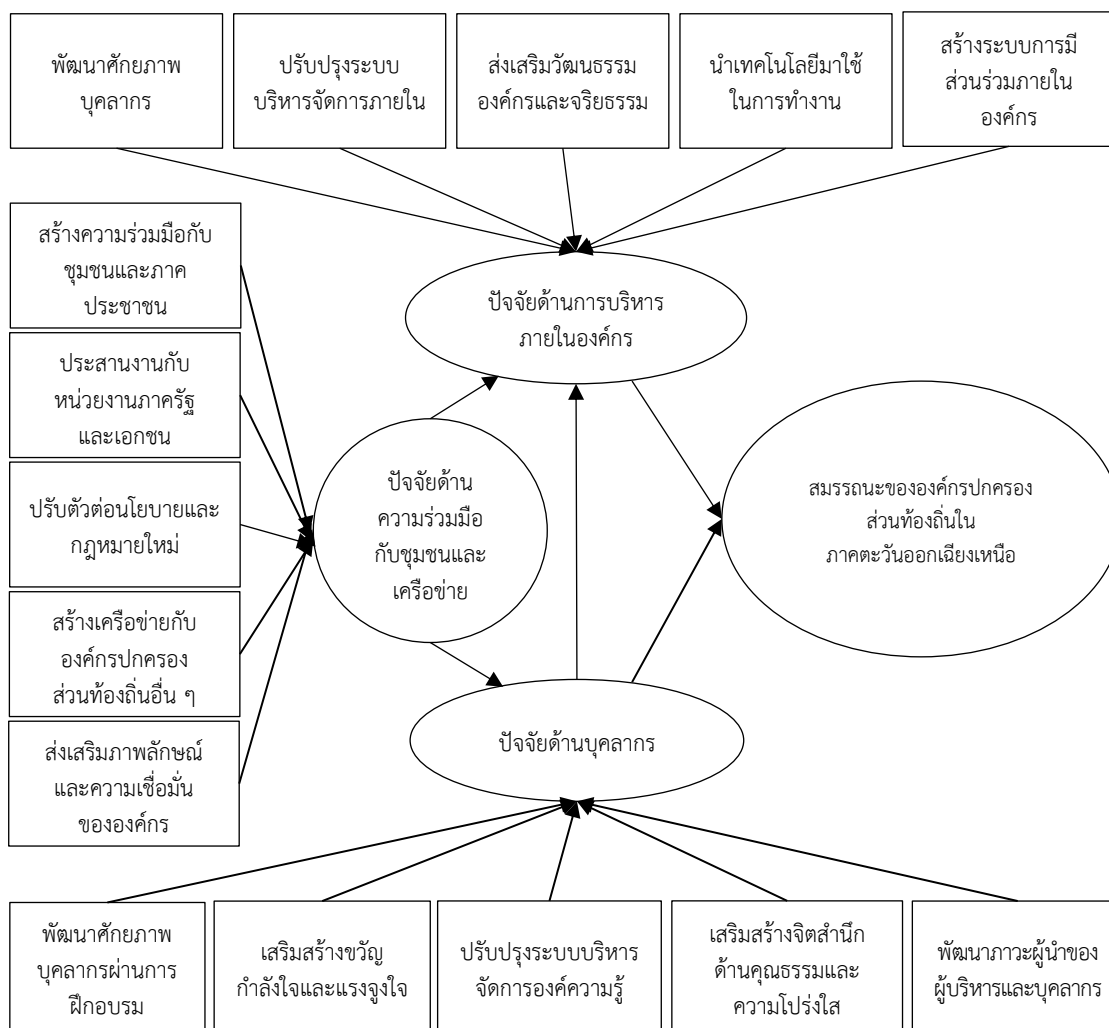
$p\text{-value} = 0.207$, $\chi^2/df = 1.630$, $GFI = 0.994$, $CFI = 0.992$, $RMSEA = 0.04$, $SRMR = 0.03$

แผนภาพที่ 2 โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การยืนยันรูปแบบรูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
การยืนยันรูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้การ
สัมภาษณ์และใช้การยืนยันของผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องตามเทคนิค CIT (Critical Incident Technique)

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นต่อรูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจัยภายในมีค่ามัธยฐาน (Median) อยู่ระหว่าง 4.00-5.00 ระดับความสอดคล้องของคำตอบที่มีค่าความถี่มากที่สุด มีค่าอยู่ที่ 5.00 และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ น้อยกว่า 1.5 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสอดคล้องกัน ผู้วิจัย สามารถสรุปเป็นผังมโนทัศน์รูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามการยืนยันของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ดังภาพที่ 3

ผู้วิจัย สามารถสรุปเป็นผังมโนทัศน์รูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามการยืนยันของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 รูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลจากการวิเคราะห์การยืนยันรูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง (Critical Incident Technique) จำนวน 20 คน โดยภาพรวมผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นต่อรูปแบบพัฒนาสอดคล้องกัน ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนา จำนวน 3 ด้าน 15 แนวทาง มีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการบริหารภายในองค์กร มีแนวทางพัฒนา ดังนี้
 - 1.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากร
 - 1.2 แนวทางการพัฒนาการปรับปรุงระบบบริหารจัดการภายใน
 - 1.3 แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรและจริยธรรม
 - 1.4 แนวทางการพัฒนาการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน
 - 1.5 แนวทางการพัฒนาการสร้างระบบการมีส่วนร่วมภายในองค์กร
2. ปัจจัยด้านความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่าย มีแนวทางพัฒนา ดังนี้
 - 2.1 แนวทางการพัฒนาการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและภาคประชาชน
 - 2.2 แนวทางการพัฒนาการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน
 - 2.3 แนวทางการพัฒนาการปรับตัวต่อนโยบายและกฎหมายใหม่ๆ
 - 2.4 แนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ
 - 2.5 แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นขององค์กร
3. ปัจจัยด้านบุคลากร มีแนวทางพัฒนา ดังนี้
 - 3.1 แนวทางการพัฒนาการพัฒนาศักยภาพบุคลากรผ่านการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง
 - 3.2 แนวทางการพัฒนาเสริมสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการทำงาน
 - 3.3 แนวทางการพัฒนาการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการองค์ความรู้
 - 3.4 แนวทางการพัฒนาเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมและความโปร่งใส
 - 3.5 แนวทางการพัฒนาพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารภายใน ปัจจัยด้านความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่ายและปัจจัยด้านบุคลากร ผู้วิจัยจึงได้นำ 3 ปัจจัยมาอภิปรายผลดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านการบริหารภายในองค์กร ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย โดยปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และอุปกรณ์ ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การบริหารจัดการภายในที่มีประสิทธิภาพ วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความร่วมมือ ความรู้และทักษะของบุคลากร ตลอดจนการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ซึ่งล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เขมณัฐ ภูทองไชย (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบองค์การที่มีสมรรถนะสูงของเทศบาลตำบล เมืองค์ประกอบ ได้แก่ การนำองค์การ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัดการวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ การมุ่งเน้นบุคลากร การมุ่งเน้นระบบการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธารัตน์ ภูศักดิ์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยและกระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การ สมรรถนะสูงขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยและกระบวนการบริหาร ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูงขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

ขอนแก่นในเชิงบวกอยู่ในระดับสูง ($R^2=0.764$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการประเมินผลคุณภาพ และแนวทางในการพัฒนาที่จะนำไปสู่องค์การสมรรถนะสูงขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Boyne (2003) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับปรุงบริการสาธารณะ โดยพบว่า ปัจจัยภายในองค์กร เช่น การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสมมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มสมรรถนะขององค์กรสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การบริหารงานภายในองค์กรและการมีส่วนร่วมของบุคลากรช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ O'Reilly & Tushman (2004) ศึกษาเรื่อง องค์กรที่สามารถปรับตัวได้ดีต่อการเปลี่ยนแปลง (ambidextrous organization) โดยพบว่า ปัจจัยภายใน เช่น วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้และนวัตกรรม ภาวะผู้นำที่สามารถปรับตัวได้ดี และการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ เป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ

1.2 ปัจจัยด้านความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่าย ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามสมมติฐานการวิจัย โดยความร่วมมือดังกล่าวช่วยเพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบขององค์กร ผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน อีกทั้งการประสานงานกับภาคประชาสังคม องค์กรเอกชน และ NGOs ช่วยเสริมทรัพยากร ความเชี่ยวชาญ และการบูรณาการเชิงพื้นที่ ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Putnam (1993) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างประชาธิปไตย ให้ได้ผล ประเพณีพลเมืองในอิตาลียุคใหม่ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและการมีช่องทางแสดงออกที่เปิดกว้างส่งผลต่อความโปร่งใสและประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเมื่อประชาชนมีบทบาทในการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะต่อนโยบายสาธารณะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fung (2006) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมอย่างมีอำนาจ การปฏิรูปประชาธิปไตยในเมือง พบว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารท้องถิ่นช่วยเพิ่มความรับผิดชอบและความน่าเชื่อถือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Skelcher, Navdeep, & Smith (2005) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมมือของสาธารณะ วาทกรรม การออกแบบ และประชาธิปไตย พบว่า ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคประชาสังคมและองค์กรเอกชนช่วยเพิ่มศักยภาพในการจัดการทรัพยากร และการดำเนินโครงการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อมีการบูรณาการความรู้และทรัพยากรจากหลายภาคส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ansell & Gash (2008) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการร่วมกันในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ พบว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมช่วยเพิ่มความสำเร็จของนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Brinkerhoff (2002) ได้ศึกษาเรื่องความร่วมมือระหว่างรัฐบาลและองค์กรไม่แสวงหากำไร กรอบการทำงานที่ชัดเจน พบว่า ความร่วมมือระหว่างรัฐและ NGOs ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาสังคมและเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ขาดแคลนทรัพยากร

1.3 ปัจจัยด้านบุคลากร ส่งผลต่อสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการพัฒนาความสามารถและทักษะของบุคลากร เช่น พัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ

และประสบการณ์ที่เหมาะสมกับงาน ที่ทำให้ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการดำเนินงานขององค์กร ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจและความผูกพันกับองค์กร การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรและการทำงานเป็นทีม และการสนับสนุนซึ่งกันและกันในหมู่บุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิชา บุนนัท และคณะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบขององค์กรสมรรถนะสูง ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 พบว่า องค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 มีองค์ประกอบขององค์กรสมรรถนะสูง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ คนเก่ง 2) การบริหารจัดการคุณภาพ 3) การจัดการความรู้องค์กร และ 4) การจัดการเชิงกลยุทธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วารุณี ภูมิศรีแก้ว (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงของเทศบาล นครอุดรธานี พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงของเทศบาลนครอุดรธานี ได้แก่ ด้านการ วางแผน เชิงยุทธศาสตร์ ด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ด้านผลลัพธ์การดำเนินการ ตามลำดับ โดยปัจจัยทั้ง 3 ร่วมกันพยากรณ์การพัฒนาให้เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงเทศบาลนครอุดรธานี ได้ร้อยละ 75.74 สอดคล้อง กับงานวิจัยของ ณัฐศรีณัฐ มังคละนาเคศวร (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงกรณีศึกษา การยางแห่งประเทศไทย พบว่า ปัจจัยต่างๆ และการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์ เชิงบวกต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bohlander, G., Snell, S., & Sherman, A. W. (2018) ได้ศึกษา การจัดการ ทรัพยากรบุคคล บทบาทของความเป็นผู้นำและระบบจัดการประสิทธิภาพการทำงาน พบว่า การมีผู้นำที่มี วิสัยทัศน์ที่ดีและการจัดการประสิทธิภาพบุคลากรที่มีประสิทธิผล การสร้างแรงจูงใจและการพัฒนาทักษะของ บุคลากรได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถขององค์กรในการตอบสนองต่อความ ต้องการของชุมชน การสร้างความผูกพันและส่งเสริมทักษะในการทำงานมีความเชื่อมโยงกับการปรับปรุง สมรรถนะขององค์กรในระดับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านนโยบาย: ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ครอบคลุมทุก มิติการพัฒนา และสื่อสารให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน

1.2 ด้านวัฒนธรรมองค์กร: ควรส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้บุคลากร ทุกระดับแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ

1.3 ด้านการทำงานเป็นทีม: ควรพัฒนาระบบสื่อสารภายในโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มความ คล่องตัวและลดความสับสนในการประสานงาน

1.4 ด้านการแสดงออกทางการเมือง: ควรจัดเวทีสาธารณะให้นักการเมืองท้องถิ่นแสดงความคิดเห็น และเสนอแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมอย่างเป็นรูปธรรม

1.5 ด้านองค์กรเครือข่าย: ควรกำหนดกรอบความร่วมมือที่ชัดเจนกับมหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ เอกชน และ NGO พร้อมสนับสนุนการใช้เครื่องมือดิจิทัล

1.6 ด้านความเป็นหุ้นส่วนทางการบริหารของประชาชน: ควรจัดประชุมสาธารณะหรือเวที ประชาคมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร

1.7 ด้านภาวะผู้นำ: ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้าง เป็นมิตร และเอื้อต่อการสื่อสารตรงไปตรงมาในองค์กร

1.8 ด้านความเป็นหุ้นส่วนของบุคลากร: ควรเปิดพื้นที่ให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสะท้อนปัญหาผ่านการประชุมหรือการพูดคุยกลุ่มย่อย

1.9 ด้านสมรรถนะของบุคลากร: ควรวางแผนพัฒนาทักษะบุคลากร โดยเน้นการบริการที่ดี มีทักษะการสื่อสาร การฟัง และการให้บริการด้วยความเคารพและเป็นมิตร

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ควรศึกษาความต้องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการฝึกอบรมทักษะการบริหารจัดการ และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพบุคลากรกับประสิทธิภาพองค์กร

2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชน ควรศึกษาผลกระทบจากการเปิดโอกาสให้ประชาชน ภาคเอกชน และองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายท้องถิ่นต่อการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ควรศึกษาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาใช้ในการบริการประชาชน ผลต่อความพึงพอใจและประสิทธิภาพ รวมถึงบทบาทของเทคโนโลยีต่อการยกระดับสมรรถนะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2566). รายงานประจำปี 2566 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติเพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

เชมณัฐ ภูกองไชย. (2561). รูปแบบองค์การที่มีสมรรถนะสูงของเทศบาลตำบล. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 36(2). 34-35.

ชลธิชา บุนนที และคณะ. (2564). การศึกษาองค์ประกอบขององค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21. (การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 22). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชำนาญ จันทรเรือง. (2563). ปัญหาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/1008930>.

ณัฐศรีณัฐ มังคละนาเคศวร. (2562). ปัจจัยและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงกรณีศึกษา การยางแห่งประเทศไทย. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ธารารัตน์ ภูศักดิ์. (2558). ปัจจัยและกระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กร สมรรถนะสูงขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(3). 45-46.

บุญชม ศรีสะอาด. (2558). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่9). กรุงเทพฯ: สุริยาสาน.

พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ. (2566). ปาฐกถาในการเสวนาเรื่อง “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยกับอนาคตการกระจายอำนาจ”. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2567 จาก <https://thevotersthai.com>.

- วารุณี ภูมิศรีแก้ว. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงของเทศบาลนครอุดรธานี. **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์**, 9(1). 26-27.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2563). **ท้องถิ่นกับการกิจที่ทำภายหลังโควิด-19**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). **รายงานการพัฒนาภูมิภาคและพื้นที่: ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. กรุงเทพฯ: สภาพัฒน์.
- Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. **Journal of Public Administration Research and Theory**, 18(4), 543-571.
- Bohlander, G., Snell, S., & Sherman, A. W. (2018). **Managing human resources: The role of leadership and performance management systems** (17th ed.). Cengage Learning.
- Boyne, G. A. (2003). Sources of public service improvement: A critical review and research agenda. **Journal of Public Administration Research and Theory**, 13(3), 367-394.
- Brinkerhoff, J. M. (2002). Government-nonprofit partnership: A defining framework. **Public Administration and Development**, 22(1), 19-30.
- Denhardt, R. B., & Denhardt, J. V. (2015). **The New Public Service: Serving, Not Steering** (3rd ed.). New York: Routledge.
- Fung, A. (2006). **Empowered participation: Reinventing urban democracy**. Princeton University Press.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). **Multivariate data analysis** (7th ed.). Pearson Education.
- O'Reilly, C. A., & Tushman, M. L. (2004). **The ambidextrous organization**. Harvard Business Review, 82(4), 74-81.
- Osborne, D., & Gaebler, T. (1993). **Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector**. New York: Plume.
- Putnam, R. D. (1993). **Making democracy work: Civic traditions in modern Italy**. Princeton University Press.
- Skelcher, C., Navdeep, M., & Smith, M. (2005). **The public governance of collaborative spaces: Discourse, design and democracy**. Public Administration, 83(3), 573-596.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: an introductory analysis**. 3rd ed. New York (N.Y.): Harper and Row.

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็น
ทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

The Relationship Between Soft Skills Leadership of School Administrators and
Teachers' Teamwork Under the Secondary Educational Service Area Office Buriram

กนกฤต สุขชมภู

พัชรี ฤกษ์แก้ว

กิตติวัชร ถ้วยงาม

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Kankrid Saichompoo

Patcharee Thoongkaew

Kitiwat Thauyngam

Master of Education Program in Educational Administration Graduate School, Buriram Rajabhat University

Email: 660426021031@bru.ac.th

วันที่รับบทความ: 16 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 18 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 19 พฤษภาคม 2568

Received: March 16, 2025; Revised: May 18, 2025; Accepted: May 19, 2025

บทคัดย่อ

ทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพราะความสามารถในด้านนี้จะช่วยผู้บริหารสถานศึกษาเชื่อมโยงและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานเป็นทีมของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของครู 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นครู จำนวน 341 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน และทำการสุ่มแบบชั้นภูมิตามขนาดของโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมี 2 ลักษณะ ได้แก่ แบบสำรวจรายการและแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน โดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับสภาพทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.64) 2) ความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับสภาพการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.46) 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ พบว่า โดยรวมความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเป็นความสัมพันธ์ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด และที่มีความสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ ด้านการคิดและการแก้ปัญหา

คำสำคัญ : ทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคม; การทำงานเป็นทีม; ความสัมพันธ์

Abstract

Soft skills leadership of school administrators are essential skills for school administrators, as these abilities enable them to effectively connect and collaborate with others. Such competencies contribute significantly to fostering positive relationships and enhancing teachers' teamwork, thereby promoting overall organizational effectiveness. The purposes of this research were 1) to study the status of soft skills leadership of school administrators, 2) to study the status of teachers' teamwork and 3) to study the relationship between soft skills leadership of school administrators and teachers' teamwork under the Secondary Educational Service Area Office Buriram. The sample group consisted of 341 teachers. They were selected by using a table of Krejcie & Morgan, and selected through stratified random sampling according to school size. The research instruments used in this study were a 2-part questionnaire including checking list and 5-rating scale with its reliability value of 0.97. The data were analyzed by the following statistics i.e., percentage, mean and standard deviation. The hypothesis was tested by using Pearson's Product Moment Correlation Coefficients.

The research results revealed that: 1) The opinion of teachers on the status of soft skills leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Buriram was overall found at a high level. ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.64) 2) The opinion of teachers on the status of teachers' teamwork under the Secondary Educational Service Area Office Buriram was overall found at a high level ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.46). 3) The relationship between soft skills leadership of school administrators and teachers' teamwork under the Secondary Educational Service Area Office Buriram was overall found positively at the statistically significant level of .01, and it was also discovered at a high level. This was consistent with the hypothesis set. Having considered each aspect, it showed that the aspect of teamwork was highest relevant, and thinking and problem solving were lowest relevant.

Keywords: Soft Skills; Teachers' Teamwork; Relationship

บทนำ

นับตั้งแต่โลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงและผันแปรอย่างรวดเร็วของโลก การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นผลจากการขับเคลื่อนของ 3 กระแสหลักซึ่งประกอบด้วย กระแสโลกาภิวัตน์ที่หลอมรวมสังคมทั้งโลกให้เป็นสังคมเดียว เชื่อมโยงโลกทั้งใบเข้าด้วยกัน ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารหรือเดินทางถึงกันได้ทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็ว กระแสการพัฒนาเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาขึ้นอย่างก้าวกระโดดก่อให้เกิดนวัตกรรมทางเทคโนโลยีขึ้นในโลกอย่างมากมาย และทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

มากยิ่งขึ้น และกระแสความเป็นใหญ่ของเงินทุนที่เงินเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในโลกสมัยใหม่ โลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีทางการเงินทำให้เงินเป็นตัวขับเคลื่อนโลกในแทบทุกด้าน พร้อมกับการพัฒนารูปแบบเป็นดิจิทัลมากขึ้น (ธานินทร์ เอื้ออภิศร. 2017 อ้างถึงใน วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2563: น. 8) การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้สถานการณ์ของระบบการศึกษาไทยเกิดความเปลี่ยนแปลง ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการเรียนรู้ตลอดจนการติดตามทิศทางการศึกษาทั้งในและต่างประเทศได้ ทำให้ผู้บริหารยุคใหม่มีความจำเป็นต้องเรียนรู้การปรับตัว และทำความเข้าใจกับนโยบายการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน บริบทของโรงเรียน ผู้บริหารที่ดีต้องเรียนรู้แนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ แล้วนำไปเสริมกับแนวคิดและวิธีการที่ดี ปฏิบัติตามกฎหมายกติกาทางการเมือง สังคมและทางจิตวิทยาต้องยึดหลักโครงสร้างและส่วนต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันบ่งบอกถึงลักษณะที่เป็นองค์การรวม มองด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมสัมพันธ์กัน และการบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นระบบ (ฉิรดา เวชญาลักษณ์. 2560: 14)

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560–2579) ให้ความสำคัญว่าการจัดการศึกษานั้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันและเหมาะสมกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษานั้นมีความสำคัญ สามารถสร้างความได้เปรียบเพื่อการแข่งขันอย่างมั่นคงในเวทีโลกภายใต้ระบบ เศรษฐกิจและสังคมในยุคปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลกควบคู่กับอัตลักษณ์ของประเทศ โดยนายยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่ วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ตัวชี้วัด และยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติโดยแผนการศึกษา แห่งชาติฉบับนี้ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ดังนี้การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วจึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายที่ประเทศไทยต้องเผชิญ โดยให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ หรือเรียกว่าคนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2560: 1-4)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในอนาคต โดยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพตามความสนใจและความถนัดของตนเอง ดังนั้น การจัดการศึกษาจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ที่มองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง มุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ พัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเป็นผู้นำที่มีสมรรถนะสูง คือมีความรู้ความสามารถมีทักษะและคุณลักษณะ ที่จำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ และต้องได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ และที่สำคัญคือการมีทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาเพราะ ทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมช่วยให้ทุกคนสามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี และช่วยให้พัฒนาตนเองได้ไม่มีที่สิ้นสุดแล้วส่งผลให้การทำงานประสบความสำเร็จตามที่องค์กรมุ่งหวังอีกด้วยทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานและสมรรถนะในการทำงานที่อธิบายถึงทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การแก้ไขปัญหา ความสามารถในการเจรจาต่อรอง การจัดการเวลา และการเป็นผู้นำ ที่มีความเป็นผู้นำที่มีความเข้าใจและใส่ใจกับความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น ซึ่งภาษาอื่น ๆ ก็มักจะเรียกว่า “People Skills” หรือ “Interpersonal Skills” ด้วยทักษะอารมณ์และสังคม มีความสำคัญสูงสำหรับผู้บริหาร เพราะความสามารถในด้านนี้จะช่วยให้ผู้บริหารเชื่อมโยงและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้าง

สัมพันธภาพที่ดีในที่ทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2555: 2) เชื่อว่าการบริหารในยุคปัจจุบันนี้ผู้บริหารต้องมีทักษะในการบริหารคนและทักษะในการบริหารงาน

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนองค์กรต้องมีภาวะผู้นำสูงเน้นการมีส่วนร่วมและเป็นมืออาชีพอย่างแท้จริง การบริหารจัดการจึงต้องใช้ทักษะที่สำคัญคือ การสร้างคนหรือบุคลากรให้เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงผู้นำที่ใช้ทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมจะมุ่งส่งเสริมและกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนร่วมมือกันปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของนโยบายกระทรวงศึกษาธิการและสถานศึกษา

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศในการศึกษาครั้งนี้ ศึกษาสภาพภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศนี้ไปเสนอแนะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

สมมติฐานในการศึกษา

ทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

การทบทวนวรรณกรรม

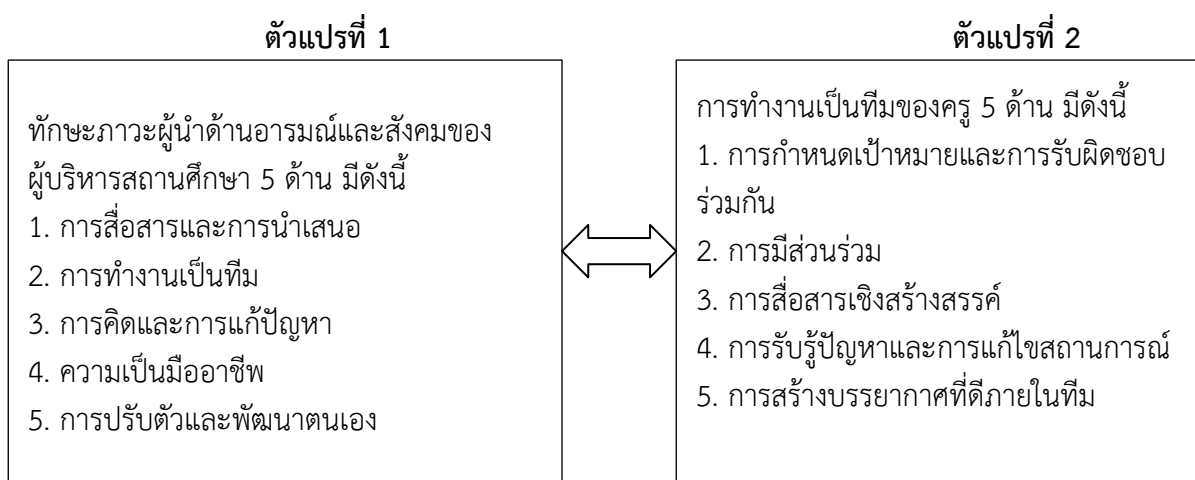
1. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายด้านที่นักวิชาการทางการศึกษาให้ความสำคัญได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารและการนำเสนอ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การคิดและการแก้ปัญหา ความเป็นมืออาชีพ และการปรับตัวและพัฒนาตนเอง ผู้วิจัยจึงนำองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านมากำหนดเป็นตัวแปรที่ 1 ในการวิจัย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของครู ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายด้านที่นักวิชาการทางการศึกษาให้ความสำคัญได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและการรับผิดชอบร่วมกัน การประสานงาน การ

สื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การรับรู้ปัญหาและการแก้ไขสถานการณ์ และการสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม ผู้วิจัยจึงนำองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านมากำหนดเป็นตัวแปรที่ 2 ในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 3,008 คน จากโรงเรียนทั้งหมด 66 โรงเรียน โดยแบ่งเป็น 9 สหวิทยาเขต (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์, 2567: น. 6-9)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: pp. 610-670) ได้กลุ่มตัวอย่าง เป็นจำนวนครู 341 คน โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

1. จำแนกสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ออกเป็น 9 สหวิทยาเขต โดยในแต่ละสหวิทยาเขต ประกอบไปด้วยโรงเรียนขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษซึ่งเป็นกลุ่มย่อยลักษณะเป็นกลุ่ม

2. จำแนกสถานศึกษาในแต่ละสหวิทยาเขตออกเป็นกลุ่มย่อยตามขนาดโรงเรียน คือ ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งเป็นกลุ่มย่อยลักษณะชั้นภูมิ

3. สุ่มตัวอย่างให้กระจายตามขนาดโรงเรียนตามสัดส่วนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก จะได้ครูในโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 85 คน ขนาดใหญ่ จำนวน 92 คน และขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 164 คน รวมทั้งสิ้น 341 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยสอบถามเกี่ยวกับเพศ และขนาดของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ

ตอนที่ 2 สภาพทักษะภาวะด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู โดยสอบถามใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสารและการนำเสนอ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคิดและการแก้ปัญหา ด้านความเป็นมืออาชีพ และด้านการปรับตัวและพัฒนาตนเอง ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 สภาพการทำงานเป็นทีมของครู โดยสอบถามใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดเป้าหมาย และการรับผิดชอบร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ด้านการรับรู้ปัญหาและการแก้ไขสถานการณ์ และด้านการสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมแนบลิ้งค์แบบสอบถามและ คิวอาร์โค้ดเพื่อตอบแบบสอบถามการวิจัย ในรูปแบบ Google Form ส่งไปยังโรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยส่งที่ห้องรับส่งหนังสือราชการ และทางช่องทางส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. เมื่อครบกำหนดรับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยตรวจสอบจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามความถูกต้อง และสมบูรณ์ของข้อมูล

4. กรณีไม่ได้รับข้อมูลการตอบแบบสอบถามตามกำหนด ผู้วิจัยจะติดตามด้วยตนเอง เพื่อให้ได้แบบสอบถามครบตามจำนวนที่กำหนด

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยสอบถามเกี่ยวกับเพศและขนาดโรงเรียน วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง ตอนที่ 2 สภาพทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นครู วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยกำเนิดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2554: น.163) ตอนที่ 3 สภาพการทำงานเป็นทีมของครู ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นครู วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำเนิดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2554: น.163) ตอนที่ 3 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ตามความคิดเห็นของครู ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. 2561: 130)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยสามารถแสดงสรุปผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน (n=341)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	136	39.90
หญิง	205	60.10
รวม	341	100.00
2. ขนาดสถานศึกษา		
โรงเรียนขนาดกลาง	86	25.20
โรงเรียนขนาดใหญ่	91	26.70
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	164	48.10
รวม	341	100.00

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 60.10 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 39.90 จำแนกตามขนาดโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 48.10 รองลงมาเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 26.70 และโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 25.20 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทักษะภาวะด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

ทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคม ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การสื่อสารและการนำเสนอ	4.30	0.61	มาก
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.28	0.66	มาก
3. การคิดและการแก้ปัญหา	4.20	0.71	มาก
4. ความเป็นมืออาชีพ	4.22	0.73	มาก
5. การปรับตัวและพัฒนาตนเอง	4.23	0.71	มาก
เฉลี่ยรวม	4.25	0.64	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า สภาพทักษะภาวะด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การสื่อสารและการนำเสนอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.61) การทำงานร่วมกับผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.66) การคิดและการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.71)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการทำงานเป็นทีมของครู ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

การทำงานเป็นทีมของครู	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การกำหนดเป้าหมายและการรับผิดชอบร่วมกัน	4.38	0.48	มาก
2. การประสานงาน	4.43	0.50	มาก
3. การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์	4.43	0.53	มาก
4. การรับรู้ปัญหาและการแก้ไขสถานการณ์	4.33	0.50	มาก
5. การสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม	4.50	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	4.41	0.46	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการทำงานเป็นทีมของครู ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.50) การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.53) การรับรู้ปัญหาและการแก้ไขสถานการณ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.50)

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

ทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคม ของผู้บริหารสถานศึกษา	การทำงานเป็นทีมของครู	
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ระดับความสัมพันธ์
ด้านการสื่อสารและนำเสนอ (X_1)	0.60**	มาก
ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น (X_2)	0.72**	มาก
ด้านการคิดและแก้ปัญหา (X_3)	0.65**	มาก
ด้านความเป็นมืออาชีพอ (X_4)	0.66**	มาก
ด้านการปรับตัวและพัฒนาตนเอง (X_5)	0.68**	มาก
ทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคม (X)	0.71**	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ภาพรวมระหว่าง ทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ภาพรวม พบว่า ทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคม (X) มีความสัมพันธ์กับ การทำงานเป็นทีมของครู (Y) ในระดับมาก ($r = 0.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น (X_2) มีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมของครู (Y) ในระดับมาก ($r = 0.72$) รองลงมาคือ ด้านการปรับตัวและพัฒนาตนเอง (X_5) มีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมของครู (Y) ในระดับมาก ($r = 0.64$) อันดับที่สาม คือ ด้านความเป็นมืออาชีพร (X₄) มีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมของครู (Y) ในระดับมาก ($r = 0.66$) และคู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านการสื่อสารและนำเสนอ (X_1) มีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมของครู (Y) ในระดับมาก ($r = 0.60$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 60.10 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 35.80 ประสบการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มากกว่า 8 ปี จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50 และ สหวิทยาเขตของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นสหวิทยาเขต 1 เมืองบุรีรัมย์ จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 15.50

2. จากการศึกษา ทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสื่อสารและการนำเสนอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยรองลงมา และด้านการคิดและการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. จากการศึกษา การทำงานเป็นทีมของครู ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยรองลงมา และด้านการรับรู้ปัญหาและการแก้ไขสถานการณ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

4. จากการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ พบว่าผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของครู พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ตัวแปรทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์อยู่ในช่วง 0.54 – 0.97 โดยผลรวมของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา (X) กับการทำงานเป็นทีมของครู (Y) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ r_{xy} เท่ากับ 0.71 และเมื่อ

พิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายด้านระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ พบว่า คู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดสามอันดับแรก คือ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น (X2) มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับด้านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ (Y3) เท่ากับ .684 ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น (X2) มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับด้านการสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม (Y5) เท่ากับ .684 และด้านการปรับตัวและพัฒนาตนเอง (X5) มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับด้านการประสานงาน (Y2) เท่ากับ .66 ส่วนคู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ การสื่อสารและนำเสนอ (X1) ความสัมพันธ์กันทางบวกกับด้านการรับรู้ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ (Y4) เท่ากับ .54 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวมอภิปรายผล ดังนี้

1. การศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ระดับมาก ทั้งนี้เพราะความสามารถของผู้นำในการตระหนักรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นรวมไปถึงการจัดการและใช้ประโยชน์จากอารมณ์เหล่านั้นในสถานการณ์โดยคำนึงถึงการตอบสนองต่อความรู้สึก ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีทักษะการสื่อสารและการนำเสนอ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสื่อสารข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้การรับรู้และเข้าใจข้อมูลเป็นไปอย่างตรงประเด็นและชัดเจน โดยการนำข้อมูล ข่าวสาร หรือเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายในรูปแบบที่เป็นระบบ และมีการจัดการอย่างดี เพื่อให้ผู้รับสารสามารถรับรู้และเข้าใจข้อมูลได้อย่างชัดเจนและตรงประเด็นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรนนท์ ขุนทอง (2564: 75) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว พบว่า 1) ทักษะมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ ทักษะการติดต่อสื่อสารและประสานงาน ทักษะการจูงใจ ทักษะการทำงานร่วมกับคนอื่น ทักษะการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และทักษะการเข้าใจและการยอมรับคนอื่น 2) ระดับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ การมีเป้าหมายที่ชัดเจน บรรยากาศความไว้วางใจ การตัดสินใจร่วมกัน การมองเห็นประโยชน์การทำงาน และผู้นำในทีมที่ดี และ 3) ทักษะมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .68 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของ Brown, E., & Green, M. (2018: 145) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษาต่อบรรยากาศในโรงเรียน พบว่าทักษะ Soft Skills ของผู้บริหารมีผลกระทบเชิงบวกต่อบรรยากาศของโรงเรียน ทักษะที่สำคัญที่มีผลสูงได้แก่ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง การแสดงความเห็นอกเห็นใจ และความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ โรงเรียนที่มีผู้บริหารที่มีทักษะเหล่านี้มีบรรยากาศที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจของครูและนักเรียน

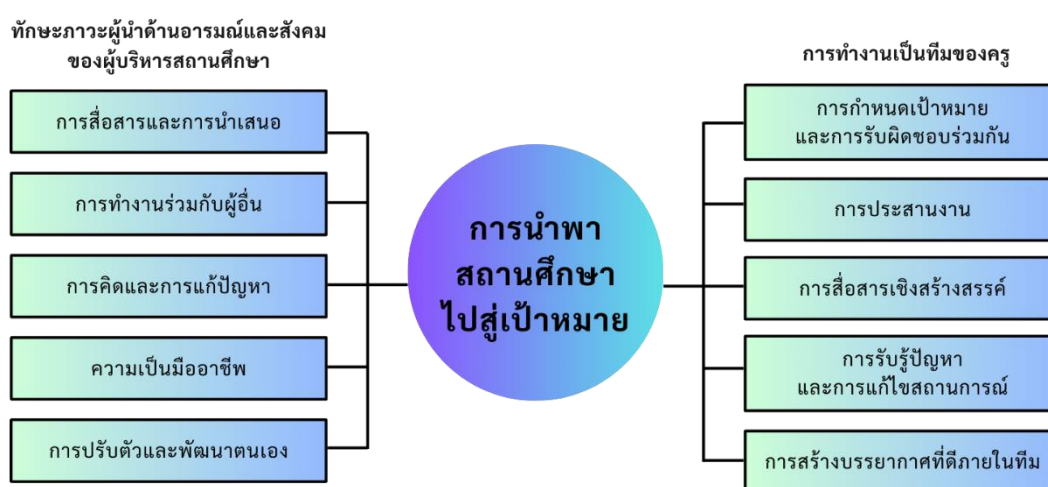
2. การทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ระดับมาก ทั้งนี้เพราะการสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม การสื่อสารที่เปิดเผยและตรงไปตรงมาใช้

ภาษาที่สุภาพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน การเคารพและยอมรับความแตกต่างในมุมมองและประสบการณ์ การไว้วางใจภายในทีมจะช่วยให้สมาชิกในทีมสามารถทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสุข และสามารถเผชิญกับความท้าทายต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้บรรยากาศการทำงาน มีความกลมเกลียวในหมู่สมาชิกและร่วมมือปฏิบัติงานให้การทำงานสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพวรรณ คงพลี (2563: น. 52) ได้ทำการศึกษาบทบาทการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี พบว่า 1) บทบาทการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) ผลการเปรียบเทียบบทบาทการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ การศึกษาบทบาทการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีแก่บุคลากร วิธีการประสานงานที่หลากหลาย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมทั้งการประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ พบว่ามีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ทั้งนี้เพราะการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสร้างความร่วมมือและการประสานงานภายในทีม เกิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับสมาชิกในทีม การสร้างความเชื่อถือและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในทีม รวมถึงการสนับสนุนและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เพื่อให้การทำงานเป็นทีมบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ช่วยให้การทำงานร่วมกันเป็นทีมเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Robles, M. M. (2012: 453) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับทักษะ Soft Skills ที่สำคัญที่สุดในที่ทำงานปัจจุบัน เพื่อระบุทักษะที่จำเป็นที่สุดสำหรับพนักงานในองค์กรต่างๆ โดยเฉพาะในยุคที่ตลาดงานมีการแข่งขันสูงขึ้น ผลการศึกษาพบว่าทักษะ Soft Skills ที่สำคัญที่สุด 10 ประการ ความซื่อสัตย์ การสื่อสาร ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การมีมารยาท ความยืดหยุ่น ทักษะการคิด การทำงานด้วยจรรยาบรรณ ความสามารถในการแก้ปัญหา การมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ และพบว่าผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาและฝึกฝนทักษะ Soft Skills ในสถาบันการศึกษาและการฝึกอบรมควรบรรจุการสอนทักษะเหล่านี้ในหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาที่จะสำเร็จการศึกษา และละเน้นว่าทักษะเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความสำเร็จและประสิทธิภาพในการทำงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ กลมกุล (2560: 98) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 พบว่า 1) ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของครูใน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 พบว่า ประสิทธิภาพความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเป็นความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของครู ด้านรูปแบบงาน มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดและที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านการบริหารบุคคลกับการทำงานเป็นทีมของครู ด้านรูปแบบงาน

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย
ที่มา: ผู้วิจัยสังเคราะห์

สรุปได้ว่าสิ่งสำคัญที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายคือทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การสื่อสารและการนำเสนอ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การคิดและการแก้ปัญหา ความเป็นมืออาชีพ และการปรับตัวและพัฒนาตนเอง อีกสิ่งสำคัญคือการทำงานเป็นทีมของครู โดยการกำหนดเป้าหมายและการรับผิดชอบร่วมกัน การประสานงาน การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การรับรู้ปัญหาและการแก้ไขสถานการณ์ และการสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม ส่งผลให้การพัฒนาของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหาร ให้มีการจัดอบรมและพัฒนาทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสารและการนำเสนอ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การปรับตัว และการพัฒนาตนเอง ซึ่งมีความสัมพันธ์สูงกับการทำงานเป็นทีมของครู

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการใช้เทคนิคการสื่อสารและการนำเสนอ ผู้บริหารควรฝึกฝนการสื่อสารและนำเสนอข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้การรับรู้และเข้าใจข้อมูลเป็นไปอย่างตรงประเด็นและชัดเจน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมด้านการสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม เพื่อการทำงานเป็นทีมของครูที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู ควรขยายขอบเขตการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อการทำงานเป็นทีม เช่น แรงจูงใจในการทำงาน รูปแบบการบริหารของผู้บริหาร และโครงสร้างองค์กรของโรงเรียน

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยของการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำที่มีต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะด้านอารมณ์และสังคมของผู้บริหารและการทำงานเป็นทีมของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางพัฒนาทักษะภาวะผู้นำด้านอารมณ์และสังคมกับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- จิรนนท์ ขุนทอง. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณิศา เวชญาติลักษณ์. (2560). ภาวะผู้นำทางการบริหาร, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2561). การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา, มหาสารคาม: โรงพิมพ์ตักสิลาการพิมพ์.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2563). สมรรถนะเด็กไทยในยูนิโลกพลิกัณ (VUCA World). ครูสภาวิทยารจารย์. 1(1), 8.
- นพวรรณ คงพลี. (2563). บทบาทการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). หลักการวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ไพฑูรย์ กลมกุล. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เจริญการพิมพ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์. (2567). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2567-2570 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์. บุรีรัมย์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579, กรุงเทพฯ : פרקหวานกราฟฟิค.

- Brown, E., & Green, M. (2018). The impact of principals' soft skills on school climate. **International Journal of School Leadership**, 12(2), 145-162.
- Krejcie, R.V., & D.W.Morgan. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3), 607-610.
- Robles, M. M. (2012). Executive perceptions of the top 10 soft skills needed in today's workplace. **Business Communication Quarterly**, 75(4), 453-465.

ผลการใช้วิธีสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

The Effect of Using the Communicative Approach with Multimedia on English Learning
Achievement for Mathayomsusa 2 Students

นงคราญ อนุกุล

วัชรารณ บัวนิล

อุษณีย์ สีนนลี

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Nongkran Anukul

Watcharaporn Buanil

Autsanee Seenonlee Maneeratana

Northeastern University

Email: watcharaporn.bua@neu.ac.th

วันที่รับบทความ: 27 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 27 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 30 เมษายน 2568

Received: February 27, 2025; Revised: April 27, 2025; Accepted: April 30, 2025

บทคัดย่อ

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษา ยังพบปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ อีกทั้งผู้เรียนขาดความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการพัฒนาบทเรียนโดยใช้แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับสื่อประสม เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาบทเรียนวิชาภาษาอังกฤษจากการใช้การสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารด้วยสื่อประสมให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการใช้การสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารด้วยสื่อประสมกับคะแนนทดสอบก่อนเรียนและ 3) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารด้วยสื่อประสม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคสกลนคร จำนวน 31 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย พบว่า 1) บทเรียนมีค่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ เท่ากับ 74.50/76.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 70/70 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อวิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารด้วยสื่อประสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร; สื่อประสม; บทเรียนวิชาภาษาอังกฤษ; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

In English learning management in the secondary education level, it still found the problem on unsatisfied learners' learning achievement. Besides, the learners continually lacked learning interest and motivation, therefore it was necessary in developing the lessons based on the communicative teaching approach collaborated with multi-media in order to promote better learners' learning achievement and satisfaction. This research aimed to: 1) develop English lessons from teaching using the communicative approach with the multi-media to have 70/70 efficiency criterion, 2) compare the learning achievement from teaching using the communicative approach with multi-media and 3) study the satisfaction towards the learning management using the communicative approach with multi-media for Mattayomsuksa 2 Students. The samples were 31 Mattayomsuksa 2 Students in Yangtalardwittayakarn School under the Secondary Educational Service Area Office Kalasin, selected by the purposive sampling in Semester 1, 2022 Academic Year. The Instruments included 6 learning management plans, 2) learning achievement test and 3) the satisfaction questionnaires. The statistics for analyzing the data covered the percentage, mean, standard deviation and the t-test.

The research findings reveal that: 1) English lessons for Mattayomsuksa 2 using the communicative approach with the multi-media disclosed the 74.50/76.00 efficiency criterion higher than 70/70 setting criterion, 2) the learning achievement was higher than the pre-test scores before learning at the statistical significance level of .05, and 3) the students felt satisfied towards the learning management using the communicative approach with multi-media as a whole in the much level.

Keywords: Teaching as Communicative Approach; Multi-media; English Lessons; Learning Achievement

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารกันทุกมุมโลกตั้งนั้น การเรียนรู้ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาสากล จึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการศึกษาระดับต่างๆ แนวทางการจัดการเรียนรู้ต้องพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามศตวรรษที่ 21 โดยการเรียนการสอนต้องเพิ่มทักษะการจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา (ชยาพล ชมชัยยา, ศรินยา พิพัฒน์ศรีสวัสดิ์และณัฐพร โอวาทนุพัฒน์, 2565:349) ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อให้คนไทยมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการติดต่อสื่อสาร และในการตอบสนองความเป็นภาษาสากล หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศจึงระบุถึงความสำคัญ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระเรียนรู้แกนกลาง ตลอดจนคุณภาพของผู้เรียนไว้ ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มุ่งหวังให้

ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก สามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 221) ในการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ผู้เรียนจำเป็นต้องฝึกฝนทักษะต่างๆ ทั้งการฟัง พูดอ่าน และเขียน เพื่อสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะทักษะการเขียนนับเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษ

จากการศึกษาของชยาพล ชมชัยยา, ศิริญา พิพัฒน์ศรีสวัสดิ์และณัฐพร โอวาทนุวัฒน์ (2565) พบว่า แม้คนไทยจะเรียนภาษาอังกฤษเป็นเวลา 12 ปี ในระบบโรงเรียนหรือแม้กระทั่งผู้จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2557) ได้มีการเสนอแนะนโยบายให้ปรับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษจากการเน้นไวยากรณ์ มาเป็นเน้นการสื่อสารที่เริ่มจากการฟัง ตามด้วย พูด อ่าน และการเขียน ตามลำดับดังนี้ การจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษ ควรคำนึงถึงธรรมชาติการเรียนรู้ภาษา กระบวนการเรียนการสอนควรมี ลักษณะเป็น การเรียนรู้ตามธรรมชาติที่ใกล้เคียงกับการเรียนรู้ภาษาแรก คือ ภาษาไทย ที่เริ่มการเรียนรู้จากการฟัง และเชื่อมโยงเสียงกับภาพเพื่อสร้างความเข้าใจ แล้วจึงนำไปสู่การเลียนเสียง คือ การพูด และนำไปสู่การอ่านและเขียน ในที่สุด การจัดการเรียนการสอนจึงควรเป็นการสอนเพื่อการสื่อสารอย่างแท้จริงซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการวิจัยในครั้งนี้

ผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับประเทศที่ดำเนินการโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนการทดสอบวิชาภาษาอังกฤษ ในปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ย 25.63 และในปีการศึกษา 2566 มีคะแนนเฉลี่ย 25.38 จากคะแนนเต็ม 81.25 คะแนน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงค่าคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ : 2566) สำหรับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยรวมยังเป็นปัญหาสำหรับการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนและเป็นปัญหากระทั่งปัจจุบัน ซึ่งอาจจะเกิดจากการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนหรือปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ทางการสอนภาษาอังกฤษทั้งปัจจัยในด้านการเรียนการสอนของครูและปัญหาที่เกิดจากตัวผู้เรียน สำหรับแนวทางในการแก้ปัญหาด้านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะช่วยแก้ปัญหาได้ก็คือการใช้วิธีการสอนและสื่อประกอบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อที่ผู้สอนนำมาใช้คือ สื่อประสม ซึ่งแต่ละบทเรียนจะมีสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้หลายๆ ประเภท โดยการพัฒนาความสามารถทางการเรียนด้วยรูปแบบการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ถึงแม้ว่านักเรียนจะเรียนรู้โครงสร้างของภาษามาแล้วเป็นอย่างดี แต่ก็ยังไม่สามารถพูดหรือสื่อสารได้ดีนัก ด้วยเหตุผลนี้นักภาษาศาสตร์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนภาษาต่างประเทศได้เสนอแนวการสอนแบบใหม่ คือ การสอนเพื่อการสื่อสาร โดยมีความเชื่อว่าภาษาไม่ได้เป็นเพียงระบบไวยากรณ์ที่ประกอบด้วยเสียง ศัพท์ และโครงสร้างเท่านั้น แต่ภาษาคือระบบที่ใช้ในการสื่อสารเป้าหมายของการเรียนการสอนภาษาเพื่อพัฒนาความสามารถทางการสื่อสาร ดังที่ สุมิตรา อังวัฒนกุล (2540) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารมุ่งเน้นที่การพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการใช้ภาษา ตามความมุ่งหมายในสถานการณ์ต่างๆ และเน้นให้ความสำคัญแก่ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา แต่ก็ไม่ได้ละเลยเรื่องความถูกต้องของภาษาแต่อย่างใด นอกจากนี้ การสอนภาษาตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร เป็นการจัดกา

เรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งเน้นความสำคัญของผู้เรียน จัดลำดับการเรียนรู้เป็นขั้นตอนตามกระบวนการใช้ความคิดของผู้เรียน โดยเริ่มจากการฟังไปสู่การพูด การอ่าน การจับใจความสำคัญ ทำความเข้าใจ จดจำแล้วนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้

สำหรับความสำคัญของสื่อประสมตามแนวคิดของ วิลาวรรณย์ พินสุวรรณ, พงศพิงษ์ เล็กศิริรัตน์และชัยสิทธิ์ สร้อยเพชรเกษม (2557:14) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการใช้สื่อ ประสมในการศึกษา ดังนี้ การใช้สื่อประสมในการศึกษาจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนการสอน ได้อย่างมาก โดยใช้ในลักษณะของการสอนใช้คอมพิวเตอร์ (CAI) รูปแบบต่าง ๆ เช่น สถานการณ์จำลอง เกม การทบทวนเป็นต้น และจากผลการวิจัยของ พิมพ์พร บังวัดและ จิระพร ชะโน (2564: บทคัดย่อ) ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารประกอบสื่อประสม และศึกษาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษต่อการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารประกอบสื่อประสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลการเรียนรู้ความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ความสามารถในการฟังมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 77.40 ความสามารถในการพูดมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 75.20 ซึ่งถือว่าเป็นระดับคะแนนที่สูงกว่าเกณฑ์ และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารประกอบสื่อประสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าหวังว่าการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษด้วยการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารด้วยสื่อประสม จะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้ตามความคาดหวัง

ในสภาพจริงของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษซึ่งเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือในการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนส่วนมากยังมีปัญหาในการเรียนทุกทักษะ ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ในวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน นักเรียนยังมีผลการเรียนต่ำและขาดทักษะภาษาในการสื่อสาร หากได้รับการพัฒนาเป็นกรณีพิเศษโดยการสอนด้วยวิธีการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะและเหมาะสมกับสภาพของตัวผู้เรียน ผู้วิจัยคาดว่าอาจจะทำให้ผลสัมฤทธิ์โดยภาพรวมและทักษะการใช้ภาษาอังกฤษดีขึ้น ทั้งนี้จากความสำคัญและความจำเป็นดังที่กล่าวมา การใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม จะสามารถพัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษโดยยึดหลักพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมตามความสามารถและความสนใจของนักเรียนอันจะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น และที่สำคัญที่สุดคือผู้เรียนได้รับการพัฒนาในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่จะทำให้สามารถสื่อสารภาษาได้ดีขึ้นที่จะนำไปใช้ในชั้นเรียนปีต่อไป และสามารถนำทักษะไปใช้ในชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับนโยบายในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรที่ตอบสนองนโยบายของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารด้วยสื่อประสม รายวิชาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคะแนนทดสอบก่อนเรียนของรายวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม รายวิชาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม ในรายวิชาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

สมมติฐานในการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนโดยใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้การวิจัยและการตรวจสอบประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1.1 แผนจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน ประกอบด้วยหัวเรื่องตามแผน ได้แก่ (1) Going Green in Greece (2) If You Lived Here (3) Poster (4) Pollution (5) How to Keep School Clean (6) The Cortuga Adventure ตรวจสอบประสิทธิภาพความตรงตามตัวชี้วัดผลการเรียนรู้และวิธีการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และมีค่าประสิทธิภาพความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

1.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีเนื้อหาข้อสอบตามแผนจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นข้อสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ 40 คะแนน ตรวจสอบประสิทธิภาพความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และมีค่าประสิทธิภาพความสอดคล้องของเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

1.3 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจ ที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีความหมายตามระดับ ได้แก่ ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด และมี ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพความสอดคล้องของเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2. การตรวจสอบประสิทธิภาพของบทเรียนและสื่อประสม

การตรวจสอบประสิทธิภาพของบทเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 มีขั้นตอนการทดลองหาประสิทธิภาพของบทเรียนและสื่อตามแนวของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556) ดังต่อไปนี้

2.1 แบบกลุ่มเดี่ยว (Individual Trial) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มีค่าประสิทธิภาพกระบวนการและค่าประสิทธิภาพผลลัพธ์ มีค่าเท่ากับ 70.30/70.75 ผลจากการหาประสิทธิภาพ ได้นำไปปรับปรุงบทเรียนให้มีความยากง่ายเหมาะสมเพื่อนำไปใช้ในขั้นต่อไป

2.2 แบบกลุ่มเล็ก (Small Group Trial) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 10 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มีค่าประสิทธิภาพกระบวนการและค่าประสิทธิภาพผลลัพธ์ค่าเท่ากับ 71.10/73.20 30 ผลจากการพัฒนาประสิทธิภาพ ได้นำไปปรับปรุงบทเรียนในเนื้อหาและแบบฝึก และแบบทดสอบ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มต่อไป

2.3 แบบกลุ่มทดลองภาคสนาม (Field Trial Group) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มีค่าประสิทธิภาพกระบวนการและค่าประสิทธิภาพผลลัพธ์ เท่ากับ 74.50/76.00 ซึ่งมีค่าประสิทธิภาพของบทเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 70/70 และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

2.4 จากการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มทดลองภาคสนาม ผู้วิจัยได้นำผลการสอบจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปหาค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.750 และค่าอำนาจจำแนก (r) ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.232 – 0.735 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 มีค่าเท่ากับ 0.92 ส่วนแบบสอบถามความพึงพอใจ ได้ตรวจสอบประสิทธิภาพโดยการหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Alpha Cronbach Coefficient) ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 0.92 ซึ่งมีผลพวงนำไปใช้กับระดับชั้นเรียนได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง แบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Design) กลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มเดียวที่มีการสอบก่อนและหลังเรียน (One Group Pre-test-Post-test Design: O X O) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการสอนสลับเปลี่ยนกับครูผู้สอนประจำการโดยใช้เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แผนจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน ในสัปดาห์ที่ 1 ทำการทดสอบก่อนเรียน เริ่มทำการสอนในสัปดาห์ที่ 2 จนถึงสัปดาห์ที่ 11 รวม 10 สัปดาห์

3.2 เริ่มทำการสอนในสัปดาห์ที่ 2 โดยมีการทดสอบก่อนและหลังเรียนในแต่ละแผน จนถึงสัปดาห์ที่ 10 ซึ่งเป็นแล้วทำการสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อบทเรียนและสื่อก่อนการสอบหลังเรียน

3.3 ในสัปดาห์ที่ 11 ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียนในคาบเรียนปกติให้แล้วเสร็จ เพื่อสรุปผลและเขียนรายงาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

4.1 การตรวจสอบประสิทธิภาพของบทเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มทดลอง คำนวณหาค่าประสิทธิภาพตามสูตรการหาเกณฑ์ประสิทธิภาพของสื่อ E1/E2

4.2 สถิติเชิงพรรณนาเสนอข้อมูลทั่วไป และผลการวิจัย ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test: Pair sample test)

ผลการวิจัย

1. ผลการหาประสิทธิภาพของบทเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับกลุ่มตัวอย่างการทดลองภาคสนาม มี ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของบทเรียนตามแผนจัดการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์	คะแนนค่าเฉลี่ย	ค่าประสิทธิภาพผลลัพธ์
	ของประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	(E_2)
คะแนนเต็ม	100	40
คะแนนเฉลี่ย	74.50	30.4
ผลรวมประสิทธิภาพ	74.50	76.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าประสิทธิภาพกระบวนการและค่าประสิทธิภาพผลลัพธ์ด้วยบทเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสมมีค่าเท่ากับ 74.50/76.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 70/70

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคะแนนทดสอบก่อนเรียน ในรายแผนการจัดการเรียนรู้ และผลการทดสอบสมมุติฐาน มีในตารางที่ 2 – 3

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคะแนนทดสอบก่อนเรียนในรายแผน โดยมีคะแนนเต็ม 10 คะแนน

แผนจัดการเรียนรู้ (N=31)	คะแนนเฉลี่ย สอบก่อน เรียน	คะแนนเฉลี่ย ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนหลังเรียน	ผลต่าง คะแนน (D)
แผนที่ 16 เรื่อง Going Green in Greece	3.04	4.72	1.68
แผนที่ 17 เรื่อง If You Lived Here	3.09	7.95	4.86
แผนที่ 18 เรื่อง Poster	3.13	4.09	0.96
แผนที่ 19 เรื่อง Pollution	3.40	5.86	2.46
แผนที่ 20 เรื่อง How to Keep School Clean	3.09	5.50	2.41
แผนที่ 21 เรื่อง The Cortuga Adventure	3.13	6.04	2.91
รวมค่าเฉลี่ย/สรุปผลต่าง	3.15	5.69	2.55

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนการทดสอบตามรายแผนด้วยการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม จากการทดสอบก่อนเรียนและคะแนนสอบหลังเรียน ตามแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 แผน คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียนทุกแผนการจัดการเรียนรู้ และผลจากการทดสอบวัดความรู้หลังเรียนเพื่อทดสอบสมมุติฐานในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคะแนนทดสอบก่อนเรียน มีตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมุติฐานในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคะแนนทดสอบก่อนเรียน

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$ (N = 31)	S.D.	t-test
ก่อนเรียน	40	16.48	2.79	11.087*
หลังเรียน	40	20.23	2.74	

* P < .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับคะแนนทดสอบก่อนเรียนโดยใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาอังกฤษ มีผลตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้และสื่อประสม

รายการประเมินความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1. สถานที่ /เนื้อหาในบทเรียน			
1.1 ห้องเรียนมีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน	4.59	0.50	มากที่สุด
1.2 เนื้อหามีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้นที่เรียน	4.59	0.59	มากที่สุด
1.3 สื่อประสมที่ใช้เหมาะสมกับวิธีสอน	4.50	0.67	มาก
1.4 แบบฝึกทักษะการเขียนภาษาอังกฤษฝึกกิจกรรมได้สะดวกและง่าย	4.40	0.59	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.52	0.58	มากที่สุด
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
2.1 วิธีสอนมีความน่าสนใจ	4.40	0.59	มาก
2.2 ครูสอนตามขั้นตอนเข้าใจง่าย	4.31	0.56	มาก
2.3 ครูผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างถ่องแท้	4.59	0.59	มากที่สุด
2.4 การอธิบายตรงประเด็นมีการยกตัวอย่างประกอบได้อย่างชัดเจน	4.45	0.67	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.43	0.60	มาก
3. ความพึงพอใจในการเรียนการสอน			
3.1 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนและอยากเรียนเพิ่มขึ้นอีก	4.45	0.73	มาก
3.2 นักเรียนได้รับความรู้มากขึ้นเพียงใด	4.63	0.49	มากที่สุด
3.3 สามารถนำความรู้ที่ได้จากทักษะการเรียนภาษาอังกฤษไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.50	0.59	มาก
3.4 นักเรียนมีทักษะการเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น	4.50	0.91	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.52	0.68	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	4.49	0.062	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านความพึงพอใจในการเรียนการสอน รองลงมาคือด้านสถานที่ / เนื้อหาในบทเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. บทเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ เท่ากับ 74.50/76.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 70/70

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอตามสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐาน มีดังต่อไปนี้

1. บทเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ เท่ากับ 74.50/76.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 70/70 จากผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นผลจากการพัฒนาบทเรียนทักษะภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่องและเป็นไปตามขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษา และเอกสารเกี่ยวกับวิธีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยได้นำเอาวิธีสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร มาปรับประยุกต์เป็นขั้นตอนในการสอน โดยบทเรียนที่พัฒนาตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ได้ดำเนินการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) และความถูกต้องในการใช้ภาษาเป็นเบื้องต้น นอกจากนี้ยังได้ทำการหาประสิทธิภาพของสื่อ โดยการทดลองใช้ตามขั้นตอนในหลักการพัฒนานวัตกรรมให้ได้ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดเป็น 3 ขั้นตอนของการทดลอง คือ 1) แบบกลุ่มเดี่ยว (Individual Testing) 2) แบบกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) และ 3) กลุ่มภาคสนาม (Field Testing) ผลการพัฒนาทำให้ได้ค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 ที่ตั้งไว้ การตั้งค่าเกณฑ์ประสิทธิภาพตามเกณฑ์นี้เป็นเกณฑ์ที่ไม่สูงมากนัก เนื่องจากทักษะทางภาษาอังกฤษเป็นทักษะที่ต้องใช้ความแม่นยำในการจดจำหลักเกณฑ์ทางไวยากรณ์ต่างๆ และใช้ประสบการณ์ทางภาษาถ่ายทอดออกมาให้บุคคลอื่นได้รับรู้ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องค่อนข้างยากสำหรับผู้เรียนและเป็นการใช้ทักษะภาษาในขั้นสูงสุด ซึ่งผลการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์พร สวัสดิ์นะทีและสมชนก ภู่อำไพ (2558: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้ชุดสื่อประสมเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ร้อยละ 80/80 ผลการวิจัยแสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ชุดสื่อประสม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.42/81.94 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับพิมพ์พร บังวัดและจิระพร ชะโน (2564: บทคัดย่อ) ที่ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารประกอบสื่อประสมให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 85.28/75.32 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ในการ

วิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ในระดับกลาง เกณฑ์ที่ตั้งไว้น่าจะเหมาะสมกับคุณลักษณะของผู้เรียน ส่วนวิธีการสอนและสื่อ หากนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมก็สามารถทำให้ผู้เรียนสัมฤทธิ์ผลได้เช่นกัน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยมีความเห็นว่าอาจเกิดจากปัจจัยหลายด้านทั้งทางตรงและทางอ้อม บทเรียนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสามารถส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และปัจจัยหนึ่งอาจมาจากการจัดการเรียนรู้ของผู้วิจัย ที่มีการทดสอบก่อนและหลังเรียนทุกแผนจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเกิดการตื่นตัวในการเรียนรู้และครูให้การเสริมแรงกับนักเรียนที่ทำคะแนนดีขึ้นทุกครั้ง และอีกประการหนึ่งคือการเรียนการสอบบ่อย ๆ ทำให้นักเรียนเกิดการจำระยะยาวขึ้น ทำให้การทำข้อสอบหลังเรียนของนักเรียนมีคะแนนดีขึ้นอย่างน่าพอใจ และปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือวิธีการสอนที่บทวนอยู่เป็นประจำในบทเรียนสามารถการเชื่อมโยงหรือถ่ายโยงไปสู่บทเรียนใหม่ จึงทำให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องได้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์พร สวัสดิ์นะที และสมชนก ภู่อำไพ (2558: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้ชุดสื่อประสมเพื่อการเรียนรู้ ผลการวิจัยแสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ชุดสื่อประสม มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 24.58 คิดเป็นร้อยละ 81.94 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 13.81 คิดเป็นร้อยละ 46.24 และแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิมพ์พร บังวัด และ จิระพร ชะโน (2564: บทคัดย่อ) ที่ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารประกอบสื่อประสมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งพบว่า ภายหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ประกอบสื่อประสม นักเรียนมีความสามารถในการฟังโดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 77.40 และความสามารถในการพูดมีคะแนนเฉลี่ย 75.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร เหมาะสมกับทุกระดับชั้น เพียงแต่จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้จึงจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการสอนให้ได้ฝึกทักษะตามขั้นตอนของแต่ละทักษะของการจัดการเรียนรู้ จะทำให้นักเรียนให้ความสนใจในการทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ประกอบการฝึกอย่างต่อเนื่องจะทำให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจจะเป็นเพราะว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก เนื่องจากผู้สอนได้บทวนความรู้ตามแบบฝึกอย่างสม่ำเสมอตามแผนจัดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจที่ครูเอาใจใส่ในการเรียนทำให้นักเรียนได้รับความสำเร็จในการเรียนตามบทเรียนต่าง ๆ กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาตามแนวการสอนเพื่อการสื่อสารเป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนผู้เรียนได้ฝึกการสื่อสารในกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสุขสนทนาระหว่างกิจกรรม ที่จะส่งผลให้ผู้เรียนชอบ ซึ่งการได้ฝึกเพื่อการสื่อสารโดยเฉพาะกิจกรรมกลุ่มจะทำให้ผู้เรียนได้ร่วมมือและพอใจในกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสุข จึงเกิดความพึงพอใจต่อเนื้อหา นอกจากนี้สื่อประสมยังมีบทบาทส่งเสริมให้กิจกรรมการเรียน น่าสนใจ ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนมากขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารยา พรหมแพ่ง, ประยูร บุญใช้, ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์ (2554: บทคัดย่อ) ที่ได้พัฒนา

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้สื่อประสม เรื่อง English for Daily Life ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และได้ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้สื่อประสม อยู่ในระดับมาก

จากการอภิปรายผลการวิจัย สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม จะทำให้เห็นได้ชัดว่าทั้งแนวการสอน และสื่อประสมต่างก็มีผลส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น ผู้เรียนในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษในระดับกลาง ก็อาจกล่าวได้ว่า แนวการสอนและสื่อส่งผลต่อการพัฒนาทักษะภาษาของผู้เรียนได้มากขึ้น จะสังเกตจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการดีขึ้น นอกจากนี้ความชอบหรือไม่ชอบ จะส่งผลถึงการเรียนรู้ด้วย จากผลการวิจัย ผู้เรียนมีความชอบในการเรียนรู้ และสื่อประกอบ ซึ่งจะส่งผลให้เป็นไปตามเป้าหมายของการวิจัยในครั้งนี้ได้

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 1 แนวทางการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อประสม

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าจากผลการศึกษาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้แนวการสอนเพื่อการสื่อสารร่วมกับสื่อประสมมีองค์ประกอบสำคัญหลายด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ ได้แก่ การออกแบบบทเรียนอย่างเป็นระบบ การทดสอบและปรับปรุงผ่านขั้นตอนต่าง ๆ และการใช้สื่อประสมที่เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน นอกจากนี้ยังพบว่า การทบทวนเนื้อหาอย่างต่อเนื่องและการมีแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ สุดท้ายความพึงพอใจของผู้เรียนก็เป็นปัจจัยที่สำคัญ เพราะการที่ผู้เรียนรู้สึกสนุกและมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งผลต่อแรงจูงใจและการพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การสร้างบทเรียนทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ด้วยสื่อ ประสม รายวิชาภาษาอังกฤษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

สามารถนำไปประยุกต์แนวการสอนไปใช้กับสื่อประเภทอื่นๆ และสื่อประสมสามารถนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้กับวิธีการสอนอื่นๆ ที่เหมาะสม และสามารถเป็นแนวทางในการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษในระดับชั้นอื่นๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

2.1 ครูผู้สอนควรอธิบายเนื้อหา ยกตัวอย่างให้เข้าใจอย่างช้าๆ โดยการสอนซ่อมเสริมเพิ่มเติม เพราะนักเรียนบางคนยังมีปัญหาในการอ่านและเขียนภาษาอังกฤษ

2.2 ควรจัดหาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ใช้เพิ่มเติมเหมาะสมกับเนื้อหาภาษา และให้เหมาะสมกับระดับชั้นที่ทำการพัฒนา

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ครูผู้สอนควรจัดเนื้อหาและสื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น กิจกรรมการสอนเป็นภาษาควรมีเนื้อหาที่ไม่ยากเกินไป มีขั้นตอนที่เหมาะสม น่าสนใจในการจัดการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร

3.2 ในการสอนครูควรระมัดระวังในขั้นตอนการสอน และใช้สื่อให้ทันเวลากับการฝึก จัดลำดับขั้นตอนที่เหมาะสมไม่ยืดเยื้อให้เป็นที่น่าสนใจและสอดคล้องกับเนื้อหา และในการประเมินผล อาจใช้เกณฑ์คะแนนในรูปร้อยละมาพิจารณาและไม่จำเป็นต้องมีการทดสอบก่อนเรียนเพื่อดูผลจากการสอนโดยแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). **แนวปฏิบัติ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้การสอนภาษาอังกฤษ**. กรุงเทพฯ : บริษัท จามจุรีโปรดักส์ จำกัด.
- ชยาพล ชมชัยยา, ศรินยา พิพัฒน์ศรีสวัสดิ์และณัฐพร โอวาทนุพัฒน์ (2565:349) การพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง. **วารสารปัญญาภิวัฒน์**, 14 (1), 347-361.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย**, 5(1), 7-20.
- ทิทัมพร สวัสดิ์นะทีและสมชนก ภู่อำไพ. (2558). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ชุดสื่อประสมเพื่อการเรียนรู้. 24 เมษายน 2558 ณ มหาวิทยาลัยรังสิต จังหวัดปทุมธานี. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2558. 1414-1421.
- พิมพ์พร บังวัดและ จิระพร ชะโน. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารประกอบสื่อประสมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. **วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา**, 4(10), 92-101.

- วิลาวัณย์ พินสุวรรณ, พฤตพิพงษ์ เล็กศิริรัตน์และ ชัยลิขิต สร้อยเพชรเกษม. (2557). การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบสื่อประสมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 7(1), 9-16.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2566). ประกาศผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2566 จาก <http://www.niets.or.th>.
- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2540). แนวคิดและเทคนิควิธีการสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารยา พรหมแดง, ประยูร บุญใช้, ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์. (2554). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้สื่อประสม เรื่อง English for Daily Life ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 3(8), 77-84.

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษสถานศึกษา กลุ่ม 7

The 21st Century Skills of School Administrators Affecting the Academic Administration
of Schools Under the Special Education Bureau, Group 7

ภัทธีรา พุทธเจริญ

สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

Pattira Puttajaroen

Supattara Pusitratthanavalee

Mahamakut Buddhist University sithammasokkaraj campas Thailand

Email: puttajaroen291034@gmail.com

วันที่รับบทความ: 17 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 14 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 19 พฤษภาคม 2568

Received: April 17, 2025; Revised: May 14, 2025; Accepted: May 19, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 2) ศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการ 4) ศึกษาตัวแปรพยากรณ์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนประเภทของโรงเรียน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 จำนวน 274 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นคือ .994 สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) การบริหารงานวิชาการ ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) ความสัมพันธ์ระหว่าง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับ การบริหารงานวิชาการ มีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 4) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ จำนวน 5 ด้าน เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด คือ ตัวแปรทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์(X_1) ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล(X_4) ทักษะด้านการเป็นผู้นำ(X_7) ทักษะด้านวิสัยทัศน์(X_6) ทักษะด้านการสื่อสาร(X_2) ร่วมทำนายการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้ร้อยละ 85.2 สร้างสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = .193 + .228 (X_4) + .221 (X_7) + .213 (X_1) + .164 (X_6) + .121 (X_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 285 (X_4) + .226 (X_7) + .211 (X_1) + .166 (X_6) + .137 (X_2)$$

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; ทักษะของผู้บริหาร; ทักษะในศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this thematic paper are as follows: 1) To study the skill level of school administrators in the 21st 2) To study the level of academic management of educational 3) To study the relationship between the skills of school administrators in the 21st century and the academic management 4) To study the variables that predict the skills of school administrators in the 21st century that affect the academic management of educational institutions It is a quantitative research. Stratified random sampling by school type proportion using simple random sampling method The sample group is 274 teachers working in educational institutions under the Office of Special Education Administration Group 7. The instrument used was a questionnaire. The reliability value was .994. The statistics used are Pearson's correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis.

The results showed that 1) The skills of school administrators in the 21st century, are at a high level in all aspects. 2) Academic management of educational institutions the overall and individual aspects are at a high level in all aspects. 3) The relationship between the skills of school administrators in the 21st century and the academic management of educational institutions is generally very high as statistically significant at the level of .001. 4) The skills of school administrators in the 21st century that affect the academic management of educational institutions in 5 areas are the best predictive variables, namely the variables of critical thinking and creative thinking skills. Technology and digital skills, leadership skills, vision skills, communication skills. Together they can predict the academic management of the educational institution statistically significant at the level of .001 at the level of 85.2 percent, and can create a regression equation in the form of raw scores and standard scores as follows:

Forecast equation in the form of raw score

$$\hat{Y} = .193 + .228 (X_4) + .221 (X_7) + .213 (X_1) + .164 (X_6) + .121 (X_2)$$

Prediction equation in standard score form

$$\hat{Z} = 285 (X_4) + .226 (X_7) + .211 (X_1) + .166 (X_6) + .137 (X_2)$$

Keywords: Executive Skills; 21st Century Skills; Academic Administration

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วจากเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงข้อมูลทั่วโลก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการศึกษา ซึ่งการศึกษานับเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยบุคลากรทางการศึกษาทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการเตรียมเยาวชนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและสามารถแข่งขันได้ในระดับสากลอย่างมีประสิทธิภาพ. ดังนั้นบุคลากรทางการศึกษาจึงต้องพัฒนาตัวเองให้มีทักษะที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ และเตรียมความพร้อมให้เกิดทักษะใหม่ ซึ่งบุคลากรที่มีความรู้

มีทักษะเพื่อใช้กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ยุคใหม่ได้เท่านั้นจึงจะประสบผลสำเร็จ (กอบเกียรติ กาญจนเทพ, 2564 : 1)

การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้บริหารจะต้องมีทักษะการบริหารสถานศึกษาและเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา โลกมีการหมุนเวียนเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อย่างรวดเร็ว “ระบบการศึกษา” ซึ่งถือเป็นระบบในการเตรียมกำลังคนเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ก็ต้องปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การจะทำให้เด็กมีทักษะศตวรรษที่ 21 ได้ “ผู้บริหารสถานศึกษา” ต้องมีทักษะสมรรถนะเสริมการเรียนรู้ของครูผู้สอนร่วมด้วย เพราะผู้อำนวยการโรงเรียน มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาครู พัฒนาเด็ก เป็นเสมือนแม่ทัพในสนามรบ หากแม่ทัพเก่งจะนำพาทัพไปสู่เป้าหมายที่ดี ทุกคนอยู่รอด เช่น ทักษะด้านเทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ และการสื่อสาร มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานวิชาการ เพราะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดผล และการนิเทศการสอนมีประสิทธิภาพและทันสมัยยิ่งขึ้น โดยทักษะเทคโนโลยีช่วยให้สามารถนำเครื่องมือดิจิทัลมาปรับใช้ในระบบการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ช่วยในการตัดสินใจอย่างรอบคอบและปรับปรุงแนวทางการเรียนการสอน ส่วนทักษะการสื่อสารช่วยให้การประสานงานกับครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการมีคุณภาพและตอบโจทย์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. (ศุภโชค ปิยะสันต์, 2564 : บทคัดย่อ) การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นโลกของเทคโนโลยีและนวัตกรรม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการดำเนินชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 ต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการด้านการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัย ทันทับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย จึงมีความจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ (พิกุล นามสูง, 2565 : 30)

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีภารกิจในการสนับสนุน ส่งเสริมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาสผ่านการให้บริการ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเด็กพิการและผู้ด้อยโอกาสทั้งระบบ เพื่อให้เด็กพิการและผู้ด้อยโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ มีทักษะชีวิตที่ดีสำหรับพึ่งตนเองได้ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีศักดิ์ศรี มีคุณภาพชีวิตที่ดี พร้อมรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2563 : 1) ให้เด็กพิการและเด็กด้อยโอกาสมีทักษะการดำรงชีวิตสามารถประกอบอาชีพพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2563 : 29) และทิศทางการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560–2564) สถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 จะเป็นสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนได้แก่จังหวัด ชุมพร ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง ประกอบไปด้วย โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์และ โรงเรียนเฉพาะความพิการ จำนวน 14 โรงเรียน และศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 9 ศูนย์ สถานศึกษากลุ่ม 7 มีการส่งเสริมด้านทักษะวิชาการ ทักษะอาชีพ และทักษะการดำรงชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่เป็นปัญหาและเป็นภาระของสังคมในอนาคต เพื่อให้เป็นคนดี มีความสุข และมีความปลอดภัยในสภาพสังคมปัจจุบันส่งผลเสริมสร้างความมั่นคงของชาติในอนาคต จากผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 ที่ผ่านมาพบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2565: 37)

จากเหตุผลความเป็นมาและความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อหาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นแนวทางในการปรับปรุงเพื่อวางแผนการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสม กว้างทันการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการในด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านการนิเทศการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และศักยภาพของผู้เรียนโรงเรียนต่อไป

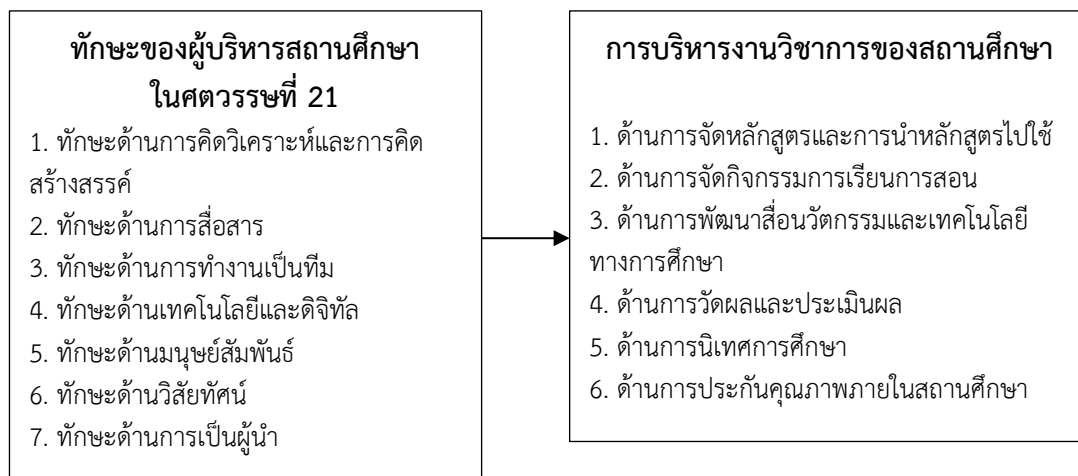
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7
4. เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7

การทบทวนวรรณกรรม

การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 พิมพ์พร จารุจิตร (2559, หน้า 202 -206) ได้เขียนในหนังสือภาวะผู้นำกับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ว่า ทักษะ (skill) เป็นความชำนาญหรือเชี่ยวชาญในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่ง สมบัติ โฆษิตวานิช (2542, หน้า29) ได้อธิบายไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหนึ่งได้อย่างชำนาญ คล่องแคล่ว ว่องไวและถูกต้อง โดยแสดงออกมาทางร่างกายหรือสติปัญญา และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป งานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งทั้งผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ให้ความสำคัญและมีส่วนร่วม ในการวางแผน กำหนดแนวทางปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 9)

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ และโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 ประกอบด้วย 16 แห่ง จำนวน 947 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ และโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 จำนวน 16 แห่ง จำนวน 274 คน จากตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 607-610) ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามประเภทของโรงเรียน แบ่งครูออกเป็น 2 ประเภทโรงเรียน คือ โรงเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ และโรงเรียนเฉพาะความพิการ
2. แบ่งสัดส่วนของครูในโรงเรียนโดยการเทียบบัญญัติไตรยางศ์
3. ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างครู โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลากชื่อครูแบบไม่ใส่กลับให้ได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ผลปรากฏว่า ข้อคำถามทั้ง 83 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66 – 1.00 สามารถนำไปใช้ได้จริงทุกข้อ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่นโดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับครูศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 30 คน นำผลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ Cronbach(1990) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.994

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 โดยภาพรวม 7 ทักษะ

ระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	4.02	0.62	มาก
ทักษะด้านการสื่อสาร	3.95	0.71	มาก
ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม	4.08	0.61	มาก
ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล	3.82	0.78	มาก
ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	4.10	0.62	มาก
ทักษะด้านวิสัยทัศน์	4.09	0.63	มาก
ทักษะด้านการเป็นผู้นำ	4.10	0.64	มาก
รวม	4.03	0.59	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$, S.D.=0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะด้านการเป็นผู้นำ และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.10$, S.D.=0.64 และ 0.62) ตามลำดับ รองลงมา คือ ทักษะด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X}=4.09$, S.D.=0.63) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ($\bar{X}=3.82$, S.D.=0.78)

2. ผลการศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 โดยภาพรวม 6 ด้าน

การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการจัดหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้	4.03	0.63	มาก
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.00	0.64	มาก
3. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	3.86	0.76	มาก

การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4. ด้านการวัดผลและประเมินผล	3.95	0.67	มาก
5. ด้านการนิเทศการศึกษา	4.02	0.65	มาก
6. ด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	4.01	0.67	มาก
รวม	3.98	0.62	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.98$, S.D.=0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X}=4.03$, S.D.=0.63) รองลงมา คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X}=4.02$, S.D.=0.65) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา คือ ($\bar{X}=3.86$, S.D.=0.76)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7

ตัวแปร ทักษะของ ผู้บริหาร สถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 (X)	การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา (Y)						ผลรวม (Y _{รวม})
	(Y ₁)	(Y ₂)	(Y ₃)	(Y ₄)	(Y ₅)	(Y ₆)	
(X ₁)	.811***	.813***	.759***	.770***	.800***	.803***	.852***
(X ₂)	.768***	.768***	.755***	.755***	.782***	.762***	.827***
(X ₃)	.782***	.755***	.722***	.742***	.769***	.781***	.814***
(X ₄)	.712***	.769***	.835***	.799***	.734***	.721***	.824***
(X ₅)	.793***	.789***	.736***	.740***	.744***	.764***	.818***
(X ₆)	.830***	.802***	.710***	.741***	.787***	.783***	.832***
(X ₇)	.795***	.793***	.716***	.752***	.783***	.756***	.823***
ผลรวม(X _{รวม})	.868***	.865***	.826***	.841***	.853***	.850***	.915***

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน Pearson's product moment correlation coefficient, r) พบว่า ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับการ

บริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.915

4. ตัวแปรพยากรณ์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21	คะแนนดิบ		คะแนน มาตรฐาน	t	Sig
	b	S.E.	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	.193	.105		1.845	.066
ด้านการคิดวิเคราะห์และการคิด สร้างสรรค์ (X ₁)	.213	.053	.211	4.041	.000
ด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล (X ₄)	.228	.031	.285	7.249	.000
ด้านการเป็นผู้นำ (X ₇)	.221	.044	.226	5.014	.000
ด้านวิสัยทัศน์ (X ₆)	.164	.048	.166	3.401	.001
ด้านการสื่อสาร (X ₂)	.121	.043	.137	2.794	.006
R = .923, R ² = .852, Adjusted R ² = .849, S.E. _{EST} = .243, F = 307.546, Sig = .000					

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ (X₁), ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล (X₄), ทักษะด้านการเป็นผู้นำ (X₇), ทักษะด้านวิสัยทัศน์ (X₆), ทักษะด้านการสื่อสาร (X₂) สามารถร่วมกันทำนายการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร สามารถอธิบายการแปรผันการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 ได้ร้อยละ 85.2 (R² = .852) สามารถสร้างสมการถดถอยในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนดิบ มีดังนี้

$$\hat{Y} = .193 + .228 (X_4) + .221 (X_7) + .213 (X_1) + .164 (X_6) + .121 (X_2)$$

สมการพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนมาตรฐาน มีดังนี้

$$\hat{Z}_y = .285 (X_4) + .226 (X_7) + .211 (X_1) + .166 (X_6) + .137 (X_2)$$

อภิปรายผล

จากการศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 ได้ผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะความสามารถในการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อบริบทการศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 ในยุคปัจจุบันอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารมีความสามารถในการประมวลผลข้อมูล ข้อเท็จจริง และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ สามารถใช้ข้อมูลเหล่านั้นในการกำหนดทิศทาง ตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะในการสื่อสารและเจรจาอย่างสร้างสรรค์ โดยสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ แนวทางการดำเนินงาน และสร้างความเข้าใจร่วมกันกับบุคลากรในสถานศึกษา มีความสามารถในการใช้ทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และบุคลิกภาพของแต่ละคน ส่งผลให้เกิดการทำงานร่วมกันที่ราบรื่นและมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความซื่อสัตย์ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียน เช่น การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงาน การสื่อสารกับบุคลากร ผู้ปกครอง และเครือข่ายภายนอกโรงเรียน ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การพัฒนาโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัญญา ปริชาวงค์ และคณะ (2564: 152 -153) ศึกษาาระดับและเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนอำเภอวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนอำเภอวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเพิ่มช่องทางในการสื่อสาร สามารถประยุกต์การบริหารจัดการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถนำเอาข้อผิดพลาดมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนางานได้อย่างต่อเนื่อง มีการจัดให้มีเทคโนโลยีสำหรับผู้ปกครองเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนเสริมสร้างความร่วมมือซึ่งกันและกันภายในสถานศึกษา ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การสื่อสารแบบมีประสิทธิภาพ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อขับเคลื่อนการบริหารจัดการ นอกจากนี้ยังแสดงถึงความสามารถในการส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดีภายในสถานศึกษา และการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภายนอก

2. ระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความสามารถในการดำเนินงานด้านวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารสามารถสร้างหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรและนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีระบบมีการวางแผนบูรณาการคุณธรรมและค่านิยมที่พึงมาไว้ในทุกวิชา ส่งผลต่อการปลูกฝังจริยธรรมในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม มีการดำเนินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพและเหมาะสมกับ

บริบทของผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูพัฒนาและใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาที่เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งช่วยให้การประเมินผลผู้เรียนเป็นไปอย่างเที่ยงตรงและใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูดำเนินการนิเทศและให้คำปรึกษาทางวิชาการระหว่างกันในลักษณะกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน มีการวางแผนและดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายและมาตรฐานของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ ธนัญญา คุณสุข (2565: 83) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี พบว่าการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรีเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านทั้งนี้ เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาหรือพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพราะการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยความรู้ความสามารถความเข้าใจในหลักการบริหารงานวิชาการตลอดจนมีทักษะหรือความรู้ในการบริหารหรือการจัดการวางแผนงาน ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 มีประสิทธิภาพในระดับสูง โดยผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันให้ครูสามารถพัฒนาและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชน และนโยบายของชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ในทางบวกที่ระดับสูง กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สูง การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาก็จะพัฒนาสูงตามขึ้นด้วย ดังนั้นหากเราต้องการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจำต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรรัตน์ หาญธงไชย และ กฤษณ์ กิตติฐานัส (2565: 40) พบว่า ทักษะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา กลุ่มกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์กันทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญต่อการบริหารวิชาการมาก เนื่องจากการจัดการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องปรับให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา จึงมีการพัฒนาตนเองในด้านทักษะต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบริหารงานด้านวิชาการให้มีประสิทธิภาพ

4. ตัวแปรทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำนวน 5 ด้าน ที่เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด คือ ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ทักษะด้านการเป็นผู้นำ ทักษะด้านวิสัยทัศน์ และทักษะด้านการสื่อสาร สามารถร่วมกันทำนายการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 ได้ร้อยละ 85.2 แสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะของผู้บริหารใน 5 ด้านมีอิทธิพลอย่างชัดเจนต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการทางวิชาการของสถานศึกษานั้น แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถประมวลผลข้อมูลและข้อเท็จจริงของสถานศึกษา

ได้อย่างมีระบบ มีความสามารถในการวางแผนและตัดสินใจเพื่อพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมทางวิชาการที่สอดคล้องกับบริบทจริง ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำเครื่องมือ ICT มาใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตร การประเมินผล และการสื่อสารภายในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะด้านการเป็นผู้นำ ส่งเสริมให้ผู้บริหารสามารถสร้างแรงจูงใจ เป็นต้นแบบ และประสานความร่วมมือระหว่างครูในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ทักษะด้านวิสัยทัศน์ ทำให้ผู้บริหารสามารถกำหนดเป้าหมายระยะยาวในการพัฒนางานวิชาการอย่างยั่งยืน และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ทักษะด้านการสื่อสาร ช่วยให้ผู้บริหารสามารถถ่ายทอดแนวคิด เจรจา ประสานงาน และสร้างความเข้าใจที่ตรงกันกับบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างราบรื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวุฒิ พุทรวงศ์ (2564: 117) ได้ศึกษาเรื่องทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 1 ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่มีอำนาจในการพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาได้แก่ ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหาทักษะการบริหารจัดการองค์กร ตามลำดับอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การวิจัยในครั้งนี้ยืนยันว่าทักษะในศตวรรษที่ 21 มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ซึ่งมีความจำเป็นต้องดำเนินงานภายใต้บริบทเฉพาะของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ การมีผู้บริหารที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สื่อสาร วางวิสัยทัศน์ ใช้เทคโนโลยี และภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง จึงเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 ควรจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการส่งเสริมคุณลักษณะทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพให้กับผู้บริหารเพื่อการพัฒนาต่อเนื่อง เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการคิดเชิงระบบ การคิดวิเคราะห์ข้อมูล พัฒนาความรู้เทคโนโลยีพื้นฐานในการบริหารจัดการโรงเรียน ส่งเสริมการพัฒนา Soft Skills ในการบริหารทีม การสร้างแรงจูงใจ การจัดการกับความขัดแย้ง ด้านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การบริหารความสัมพันธ์ และการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย

1.2 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 หาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ทักษะ 5 ด้าน ที่เป็นตัวแปรพยากรณ์สำคัญให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา นำไปสู่การการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่มีคุณภาพ

1.3 ส่งเสริมให้ผู้บริหารได้รับโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ในการบริหารงานวิชาการที่ขับเคลื่อนด้วยทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะแห่งอนาคตต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางเพื่อกำหนดรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยการใช้ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ทักษะด้านการเป็นผู้นำ ทักษะ

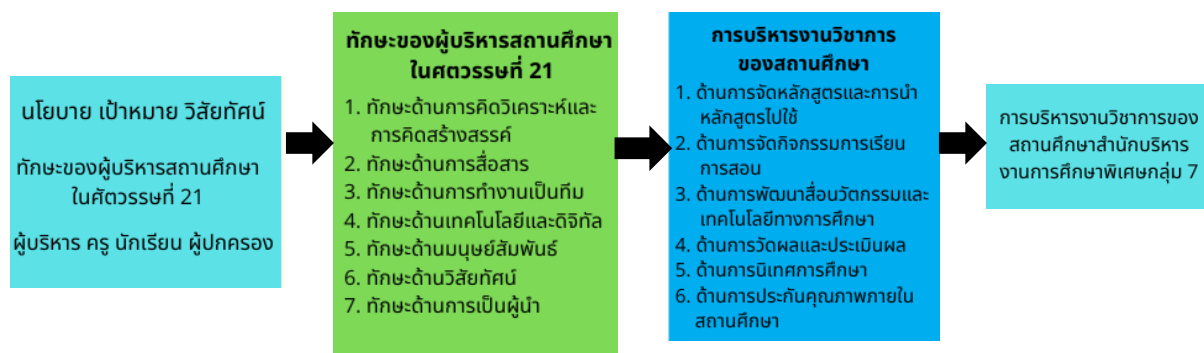
ด้านวิสัยทัศน์ และทักษะด้านการสื่อสาร เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพัฒนาทักษะให้ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีบริบทที่คล้ายคลึงกัน

2.2 ควรศึกษาเรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเพื่อนำผลไปใช้ในการประเมินและพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในระบบการคัดเลือกหรือแต่งตั้งผู้บริหาร เพื่อให้แน่ใจว่าผู้บริหารมีสมรรถนะที่เหมาะสมกับความต้องการของยุคสมัย

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย เรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 ผู้วิจัยนำเสนอเป็นแผนภาพที่ 2

รูปแบบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7

แผนภาพที่ 2 รูปแบบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

สรุปได้ว่า ด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ด้านการเป็นผู้นำ ด้านวิสัยทัศน์ และ ด้านการสื่อสาร สามารถร่วมกันทำนวยการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่า การที่ผู้บริหาร การคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล ด้านการเป็นผู้นำ ด้านวิสัยทัศน์ และ ด้านการสื่อสาร จะช่วยเสริมสร้างบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงพัฒนาทักษะเหล่านี้เพื่อจะส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา และจะทำให้การปฏิรูปการศึกษามีคุณภาพและเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง แนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษกลุ่ม 7

เอกสารอ้างอิง

- กอบเกียรติ กาญจนเทพ. (2564). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ณัฐวุฒิ พุทธรังค์. (2564). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ธนัญญา คุณสุข. (2565). การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พิกุล นามสูง. (2565). การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารนวัตกรรมการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1(2), 32 – 43.
- พิมพ์พร จารุจิตร. (2559). ภาวะผู้นำกับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. อุดรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- วรัญญา ปรินางค์. (2564). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนอำเภอลำดวน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ศุภโชค ปิยะสันต์. (2564). ทักษะที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีในศตวรรษที่ 21. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2567, สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/ZlFeS>.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2563). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2563 ของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กลุ่มแผนและงบประมาณสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อุไรรัตน์ หาญธงชัย และกฤษฎี กิตติฐานัส. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในกลุ่มกรุงเทพมหานคร. สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารสันติสุขปริทรรศน์, 5(1), 32-44.

ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
ในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

Factors Affecting Farmers' Adaptation to Climate Change
in Muang District, Lampang Province

อภิญญา ศรีเงินยวง
รภัสสรณ์ คงธนจารูอนันต์
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Apinya Sringenyoun
Raphassorn Kongtanajaruanun
Faculty of Economics, Maejo University
Email: phassy77@gmail.com

วันที่รับบทความ: 10 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 9 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 13 พฤษภาคม 2568
Received: April 10, 2025; Revised: May 9, 2025; Accepted: May 13, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาารูปแบบการปรับตัวของเกษตรกร และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการปรับตัวของเกษตรกร โดยทำการสำรวจข้อมูลจากเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบ่อแฮ้ว ตำบลพระบาท และตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 400 ราย ด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบจำลองหลายทางเลือก (Multinomial Logistic Model) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วงวัย 45 ปีขึ้นไป และมีประสบการณ์เฉลี่ย 26 ปี การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศก่อให้เกิดปัญหาต่อการปลูกข้าว เช่น ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และฤดูแล้งที่มีน้ำไม่เพียงพอซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้และผลผลิตของเกษตรกร เกษตรกรมีการปรับตัวหลายวิธี โดยวิธีที่เลือกใช้เป็นสำคัญคือ การปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูก การปรับเปลี่ยนปฏิทินการทำเกษตร การเลือกพันธุ์ข้าวที่ทนทานต่อสภาพอากาศ การพัฒนาระบบชลประทาน และการเพิ่มความหลากหลายทางอาชีพ ตามลำดับ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการปรับตัวของเกษตรกร ได้แก่ เงินทุน ขนาดที่ดิน ประสบการณ์ การเข้าถึงแหล่งน้ำ อายุ ระดับการศึกษา และจำนวนแรงงาน ตามลำดับ

คำสำคัญ : การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ; การปรับตัวของเกษตรกร; ผลกระทบทางการเกษตร

Abstract

This article aims to study the adaptation patterns of farmers and the factors affecting the adaptation level of farmers. The survey was conducted on 400 farmers in Bo Haew Sub-district, Phra Bat Sub-district, and Nikhom Phatthana Sub-district, Mueang District, Lampang Province, using questionnaires and analyzing the data using a multinomial logistic model. The results of the study found that most farmers were male, aged 45 years and over, and had an average experience of 26 years. Climate change has caused problems for rice cultivation, such as unseasonal rain, natural disasters, and insufficient water in the dry season, which affected

farmers' income and productivity. Farmers have adapted in many ways, with the most important methods being changing their cultivation methods, changing their farming calendar, selecting weather-resistant rice varieties, developing irrigation systems, and increasing occupational diversity, respectively. The factors affecting the adaptation level of farmers are capital, land size, experience, access to water sources, age, education level, and number of workers, respectively.

Keywords: Climate Change; Farmer Adaptation; Agricultural Impact

บทนำ

ข้าวมีบทบาทสำคัญหลายประการต่อคนไทยทั้งในแง่ของการเป็นอาหารจนถึงการสร้างรายได้ให้กับคนในประเทศอย่างกว้างขวางที่สุด โดยพื้นที่การปลูกข้าวมีมากกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่การเกษตรทั่วประเทศ และก่อให้เกิดการใช้แรงงานเพื่อการผลิตมากกว่าครึ่งของประเทศเช่นเดียวกันกล่าวคือมีชาวนา 3.7 ล้านครัวเรือน จากเกษตรกรทั่วประเทศ 5.6 ล้านครัวเรือน (ร้อยละ 66 ของเกษตรกรทั้งหมด) (อารีย์ เชื้อเมืองพาน และคณะ, 2558) ซึ่งจากข้อมูลทางสถิติพบว่าการผลิตข้าวของประเทศไทยในปี 2561 อยู่ที่ 25.17 ล้านตัน ปี 2562 อยู่ที่ 24.86 ล้านตัน ปี 2563 อยู่ที่ 24.09 ล้านตัน และการส่งออกข้าวไปยังต่างประเทศ ปี 2561 อยู่ที่ประมาณ 11 ล้านตัน ปี 2562 อยู่ที่ 7.5 ล้านตัน ปี 2563 อยู่ที่ 5.7 ล้านตัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) แต่อย่างไรก็ตามกลับพบว่าศักยภาพการผลิตข้าวของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการส่งเสริมสนับสนุนอย่างมากมายด้วยกิจกรรมทั้งของภาครัฐและเอกชนซึ่ง เมื่อนำมาประสิทธิผลการผลิตข้าวภายในประเทศมาพิจารณาจะพบว่า มีหลายปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตข้าว ไม่ว่าจะเป็นการขาดความรู้ของเกษตรกร การเข้าถึงแหล่งน้ำ สายพันธุ์ของพืชที่เพาะปลูก การเสื่อมคุณภาพของระบบนิเวศ และสภาพภูมิอากาศที่เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำการเกษตร ซึ่งผลกระทบเหล่านี้เช่นภัยแล้ง ฝนตกทั้งช่วงไม่ตกต้องตามฤดูกาลคาดเคลื่อนจากฤดูกาลเดิม อุณหภูมิที่สูงขึ้น ฝนตกกลางฤดูในขณะที่ยาวตั้งท้อง หรือตกมากจนเกิดไปจนทำให้เกิดน้ำท่วมในพื้นที่ ส่งผลให้การทำนาข้าวตลอดปีไม่มีสมดุลในระบบนิเวศ ดินเสื่อมคุณภาพเกิดการระบาดของโรค แมลงศัตรูข้าว ทำให้ข้าวมีคุณภาพต่ำส่งผลกระทบต่อสูญเสียของผลผลิตประมาณร้อยละ 5-10 (อารีย์ เชื้อเมืองพาน และคณะ, 2558)

เมื่อเกิดความแปรปรวนของสภาพดินฟ้า เช่น ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ภัยแล้ง อากาศร้อนหรือเย็นเกินไปที่จะมีผลกระทบต่อปริมาณข้าวและราคาข้าว ซึ่งทำให้กระทบกับเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมของการทำการเกษตร เช่นปริมาณผลผลิตต่อพื้นที่ คุณภาพของผลผลิต การบำรุงรักษาพืช การป้องกันศัตรูพืช การปรับปรุงดินที่ใช้ในการเพาะปลูก (สมชาย บุญประดับ, 2558) โดยพบว่า เกษตรกรที่เคยขยายเนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มในพื้นที่ว่างเปล่าในช่วงที่ราคาข้าวให้ผลตอบแทนสูงช่วงปี 2556 ได้ลดพื้นที่ลงในปี 2557 และในช่วงปี 2558 - 2559 ปริมาณน้ำฝนน้อย การกระจายของฝนไม่สม่ำเสมอ โดยปริมาณฝนรวมต่ำกว่าค่าปกติทำให้เกษตรกรปลูกข้าวล่าช้าและบางพื้นที่ไม่สามารถปลูกข้าวได้ ประกอบกับราคาข้าวมีแนวโน้มลดลง เกษตรกรบางส่วนจึงปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่น (นิโรจน์ สันณรงค์, 2560) ดังนั้นเมื่อเกิดความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศเกษตรกรที่รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงเริ่มได้รับผลกระทบจากการทำการเกษตรแบบเดิมจึงเริ่มมีการปรับตัว เปลี่ยนแนวทางเพื่อรักษาสมดุลในการทำ

การเกษตร เช่น ลดภาระความเสี่ยงจากการทำนาในช่วงหน้าแล้งหันมาปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกพืชชนิดอื่น เพิ่มการทำปุ๋ยสัตว์เพื่อทดแทนรายได้ หหาอาชีพอื่นเสริมนอกฟาร์มระหว่างฤดูการทำนา เป็นต้น

จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ทั้งหมด 7,833,726 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม 1,523,205.69 ไร่ แบ่งการเพาะปลูกได้เป็นพื้นที่ปลูกข้าว 522,757 ไร่ (สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดลำปาง, 2563) ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดลำปางที่คล้ายอ่างกระทะ จึงทำให้อากาศร้อนอบอ้าวเกือบตลอดปี ฤดูร้อนจะร้อนจัด ปี 2559 มีอุณหภูมิสูงสุด 41.50 องศาเซลเซียส และฤดูหนาวจะหนาวจัดอุณหภูมิต่ำสุด 14.30 องศาเซลเซียส และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรในจังหวัดเป็นอย่างมาก (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำปาง, 2561) การปลูกข้าวภายในจังหวัดลำปางจะเป็นการปลูกข้าวเพื่อนำไปบริโภคภายในครัวเรือน และจำหน่ายภายในจังหวัดแต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคทำให้ต้องมีการนำเข้าข้าวจากจังหวัดใกล้เคียงเข้ามาบริโภคภายในจังหวัด เช่น จังหวัดพะเยา จังหวัดเชียงราย เป็นต้น

แม้ว่าจะมีงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อการเกษตร แต่ยังมีงานศึกษาน้อยมากที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดลำปาง ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพภูมิอากาศขึ้นนั้นจะมีผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดลำปางอย่างไร เกษตรกรมีวิธีการปรับตัวต่อการทำการเกษตรกรรมอย่างไรบ้าง และมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อปรับตัวของเกษตรกรเพื่อจะได้หาแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าสนับสนุนการทำเกษตรกรรมของเกษตรกรในอำเภอเมืองจังหวัดลำปางได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาผลกระทบของเกษตรกรที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และรูปแบบการปรับตัวของเกษตรกรที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการปรับตัวของเกษตรกรรายย่อย ผู้ปลูกข้าวที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวความคิดปรับตัวต่อสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป

การปรับเปลี่ยนทางระบบนิเวศ สังคม และเศรษฐกิจ เพื่อตอบสนองต่อความแปรปรวนและผลกระทบทางลบ โดยเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส ประกอบด้วย 1) การสร้างศักยภาพในการเรียนรู้และเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กร และ 2) การตัดสินใจนำศักยภาพนั้นไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องของกิจกรรม การกระทำ และทัศนคติที่สะท้อนค่านิยมและกระบวนการทางสังคมที่ดำรงอยู่ในชุมชนตลอดประวัติศาสตร์ การศึกษากระบวนการ กลไก ทางเลือก และศักยภาพในการปรับตัวจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (กุลวดี แก่นสันติสุขมงคล และคณะ, 2555)

การปรับตัวของเกษตรกรไทยต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศขึ้นอยู่กับการเข้าถึงน้ำและพื้นที่เพาะปลูก เกษตรกรที่มีแหล่งน้ำสำรองสามารถปรับช่วงเพาะปลูกได้ ส่วนผู้ที่อยู่นอกเขตชลประทานมักเลือก

ทำประกันภัยตามดัชนีอากาศเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยแล้งและอุทกภัยสูง โดยเงินประกันช่วยชดเชยความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น (บุญยาพร ปรางบาง และคณะ, 2562)

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศต่อภาคการเกษตร

การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศตามนิยามของ IPCC (2014) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศที่ระบุได้จากการเปลี่ยนแปลงของค่าเฉลี่ยและความแปรปรวนของคุณสมบัติของภูมิอากาศดังกล่าวที่เกิดขึ้นเป็นช่วงเวลายาวนานถึงทศวรรษหรือมากกว่า ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงอาจเกิดได้จากระบบการภายในระบบซึ่งเป็นกระบวนการทางธรรมชาติ หรือเกิดจากแรงผลักดันภายนอก (External Forcing) เช่น การเปลี่ยนแปลงของวงจรรวดอาทิตย์ การปะทุของภูเขาไฟ และกิจกรรมของมนุษย์ที่เปลี่ยนองค์ประกอบของชั้นบรรยากาศหรือการใช้ที่ดิน

การเปลี่ยนแปลงของปริมาณฝนมีผลกระทบต่อภาคการเกษตร ทว่าการศึกษถึงการเปลี่ยนแปลงปริมาณฝนนั้นยากที่จะหาความเชื่อมโยงว่าเป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศที่แท้จริง (Gornall et al., 2010) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของฝนเป็นความแปรปรวนในเชิงพื้นที่มากกว่าการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ ความแปรปรวนของปริมาณฝนเฉลี่ยจึงกลายเป็นตัวชี้วัดที่มีความสำคัญรองลงมาในการคาดการณ์ผลผลิตพืช (Porter et al., 2014)

ผลกระทบจากก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และโอโซนที่เพิ่มขึ้นในชั้นบรรยากาศ ส่งผลให้พืชมีธาตุอาหารเพิ่มจากก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ นอกจากนี้ โอโซนในระดับพื้นผิวอาจมีผลกระทบโดยตรงต่อระบบสืบพันธุ์ของพืช นำไปสู่การเติบโตของเมล็ดและผลที่ลดลง โดยจากการศึกษาถึงผลกระทบในเชิงลบจากการเพิ่มขึ้นของความเข้มข้นของโอโซนระดับพื้นดินในระดับโลกและระดับภูมิภาค (Avnery, Mauzerall, Liu, and Horowitz, 2011) นอกจากผลกระทบต่อพืชโดยตรงแล้ว ผลกระทบที่ไม่ได้เกิดต่อพืชโดยตรงแต่ทำให้เกิดความไม่แน่นอนของผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ ผลกระทบจากศัตรูพืช วัชพืช และโรค ซึ่งศัตรูพืช วัชพืช และโรคพืช เป็นหนึ่งในต้นเหตุของความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ โดย Oerke (2005) ได้กล่าวว่า วัชพืชจัดเป็นต้นเหตุของความสูญเสียทางการเกษตรที่สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมาคือศัตรูพืชและเชื้อโรค คิดเป็นร้อยละ 18 และร้อยละ 16 ตามลำดับ

การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิส่งผลให้แมลงศัตรูพืชส่วนใหญ่ขยายจำนวนขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยา (Sharma and Prabhakar, 2014) เช่นเดียวกับวัชพืชที่อาจกระจายตัวได้รวดเร็วขึ้นเมื่ออุณหภูมิพื้นผิวสูงขึ้น (Porter et al., 2014) ตลอดจนเชื้อโรคพืชที่อาจกระจายได้รับผลกระทบจากภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง โดยความอบอุ่นหรือภัยแล้งที่เกิดขึ้นอาจส่งผลต่อความสามารถของพืชในการต้านทานโรคบางชนิด และเพิ่มความสามารถในการก่อโรคของเชื้อจากการกลายพันธุ์ที่เกิดจากความตึงเครียดทางสภาพแวดล้อม (Gornall et al., 2010)

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศต่อภาคการเกษตรในระดับโลก

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรแตกต่างกันไปตามภูมิภาค โดยการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิและความแปรปรวนของปริมาณฝน ส่งผลให้การพยากรณ์รูปแบบของสภาพอากาศตามฤดูกาลลดลง อุณหภูมิที่สูงขึ้นส่งผลให้เกิดการย้ายถิ่นของศัตรูพืชและการระบาดของโรค รวมถึงส่งผลให้ผลผลิตลดลง ตลอดจนการเกิดสภาพอากาศรุนแรงที่บ่อยครั้งและรุนแรงมากขึ้น เช่น น้ำท่วม พายุ เป็นต้น และในบางพื้นที่อาจประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำและภัยแล้งในระยะยาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้มุ่งศึกษาลักษณะปัญหาที่เกษตรกรต้องเผชิญและผลกระทบที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงการศึกษาวិธีการปรับตัวของเกษตรกรว่ามีรูปแบบการปรับตัวอย่างไร และมีปัจจัยใดที่ส่งผลกระทบต่อการปรับตัวของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากเกษตรกรต้องรับความเสี่ยงจากการแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ และไม่สามารถบริหารจัดการความเสี่ยงได้มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน ทำให้ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐซึ่งเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่ทั่วถึง และยังไม่เพียงพอ ผลจากความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตรส่งผลให้เกษตรกรที่สูญเสียรายได้จำเป็นต้องก่อหนี้เพื่อให้มีเงินในการใช้จ่ายบริโภค ประกอบกับนโยบายการพักหนี้ได้เรื่อย ๆ ทำให้การเกิดหนี้สะสมมากขึ้น (พิมพ์นารา อินตะประเสริฐ, 2564)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณนี้มุ่งเน้นศึกษาจากพื้นที่ตำบลบ่อแฮ้ว ตำบลพระบาท และตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เนื่องจากมีพื้นที่ทำนาครอบคลุมร้อยละ 50 ของจังหวัดลำปาง ซึ่งมีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั้งหมด 3,190 คน โดยมีการคัดเลือกเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบทางสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคำนวณตามสูตร Taro Yamane (1973) จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 355.23 ราย เพื่อป้องกันการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ และทำให้การจัดกลุ่มทางเลือกเป็นไปได้ดียิ่งขึ้น จึงได้กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการศึกษารั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบบมีโครงสร้าง มีประเด็นในการสอบถาม ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ปัญหาในการทำเกษตรกรรม ระดับปัญหาที่พบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ผลกระทบในการทำเกษตรกรรม และการปรับตัวของเกษตรกรได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งได้ผ่านการทดสอบดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.75 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.846 – 0.982

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่เก็บแบบสอบถามจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำนวน 400 คน พร้อมทั้งได้รวบรวมประเด็นสำคัญเชิงลึกจากเกษตรกรด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จะนำเสนอในรูปของตาราง โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ค่าความถี่ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division) และการใช้แบบจำลองหลายทางเลือก (Multinomial Logistic Model) ที่ระบุผลกระทบทางสถิติด้วยค่า Marginal Effect ซึ่งแสดงถึงโอกาสของตัวแปรอิสระมีผลต่อการเกิดเหตุการณ์นั้นๆ มากน้อยเพียงใด โดยที่ตัวแปรตามจะเป็นเหตุการณ์หรือทางเลือกในการปรับตัวของเกษตรกรรายย่อย มี 5 ทางเลือก ได้แก่

Y = 1 คือ ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกพืช

Y = 2 คือ ปรับเปลี่ยนปฏิทินการทำเกษตร

Y = 3 คือ การปรับเปลี่ยนการปลูกพืชให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ

Y = 4 คือ การปรับตัวด้วยการจัดการการผลิต

Y = 5 คือ การปรับตัวด้วยการเพิ่มความหลากหลายของอาชีพ

$$\text{Log} \left(\frac{P_{ij}}{P_{ib}} \right) = b_0 + b_1 x_{i1} + b_2 x_{i2} + \dots + b_s x_{is}$$

โดยที่ j คือ การปรับตัวของเกษตรกรที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ j เป็นตัวแปรตามแทนค่าด้วย (1, 2, 3, 4, ...) และ x คือตัวแปรอิสระที่กำหนดขึ้น ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกทางเลือกใดในการปรับตัวจำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

ตัวแปร	ลักษณะตัวแปร	คำอธิบาย
1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ		
รายได้ภาคเกษตร (INCOME)	ค่าต่อเนื่อง	หน่วย : บาท/ปี
จำนวนแรงงาน (LABOR)	ค่าต่อเนื่อง	หน่วย : คน
เงินทุน (CAPITAL)	ค่าต่อเนื่อง	หน่วย : บาท
2. ปัจจัยสนับสนุน		
การอบรมด้านการปรับตัว (TRAINING)	ตัวแปรหุ่น	0 = ไม่เคยเข้ารับการอบรม 1 = เคยเข้ารับการอบรม
การเข้าถึงแหล่งน้ำ (WATER)	ตัวแปรหุ่น	0 = นอกเขตชลประทาน 1 = ในเขตชลประทาน
3. ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์		
ขนาดที่ดิน (LAND)	ค่าต่อเนื่อง	หน่วย : ไร่
4. ปัจจัยส่วนบุคคล		
อายุ (AGE)	ค่าต่อเนื่อง	หน่วย : ปี
ประสบการณ์ (EXP)	ค่าต่อเนื่อง	หน่วย : ปี
ระดับการศึกษา (EDU)	ตัวแปรหุ่น	0 = ประถม-มัธยมศึกษา 1 = สูงกว่ามัธยมศึกษา
5. ปัจจัยด้านการตลาด		
รูปแบบการจำหน่าย (DISTR)	ตัวแปรหุ่น	0 = จำหน่ายเอง 1 = รวมกลุ่มกันขาย
ช่องทางการจำหน่าย (CHANNEL)	ตัวแปรหุ่น	0 = เก็บไว้บริโภค 1 = พ่อค้า/โรงสี
ระดับราคา (PRICE)	ค่าต่อเนื่อง	หน่วย : บาทต่อกิโลกรัม

ผลการวิจัย

จากการสำรวจข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวรายย่อยในจังหวัดลำปาง พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และมีอายุอยู่ในช่วงวัย 45 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาของเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 26 ปี (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลลักษณะทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	282	70.50
หญิง	118	29.50
รวม	400	100.00

ข้อมูลลักษณะทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า 35 ปี	16	4.00
36 - 45 ปี	80	20.00
46 - 55 ปี	160	40.00
56 - 65 ปี	120	30.00
66 ปีขึ้นไป	24	6.00
รวม	400	100.00
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา	28	7.00
ระดับประถมศึกษา	99	24.75
ระดับมัธยมศึกษา	186	46.50
ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า	87	21.75
รวม	400	100.00
ประสบการณ์ในการทำงาน		
ต่ำกว่า 10 ปี	42	10.50
11 - 20 ปี	56	14.00
21 - 30 ปี	100	25.00
31 - 40 ปี	87	21.75
41 ปีขึ้นไป	115	28.75
รวม	400	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยศึกษาถึงลักษณะปัญหาในการทำเกษตรกรรม ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการปลูกข้าวของเกษตรกร วิธีการปรับตัวของเกษตรกรเมื่อต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมีผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 2 รูปแบบปัญหาในการทำเกษตรกรรมจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

รูปแบบปัญหาในการทำเกษตรกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. การเกิดอุทกภัยในพื้นที่	78	19.50
2. น้ำท่วมขังนาน / ระบายน้ำไม่ดี	64	16.00
3. ลมพายุรุนแรงไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก	35	8.75
4. ดินถล่มในฤดูฝนที่ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้	23	5.75
5. ฤดูแล้ง มีน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก	149	37.25
6. ฝนไม่ตกตามฤดูกาล	372	93.00
7. ปฏิทินฤดูกาลการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ	341	85.25

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาจากการสำรวจรูปแบบปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดลำปาง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เผชิญกับปัญหาฝนไม่ตกตามฤดูกาล รองลงมาคือเผชิญกับปัญหาปฏิทินฤดูกาลการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ ปัญหาฤดูแล้งมีน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เกษตรกรบางรายต้องเผชิญ ได้แก่ ปัญหาการเกิดอุทกภัยในพื้นที่ ปัญหาน้ำท่วมขังนาน/ระบายน้ำไม่ดี ปัญหาลมพายุรุนแรงไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก ปัญหาดินถล่มในฤดูฝนที่ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ เนื่องจากจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่อุณหภูมิค่อนข้างสูงในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งเกิดพายุฤดูร้อนบ่อยครั้งและยังทำให้ปริมาณน้ำขาดแคลนแม้ว่าจะมีระบบชลประทาน

ตารางที่ 3 ผลกระทบทางตรงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ผลกระทบทางตรงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	จำนวน	ร้อยละ
1. น้ำไม่เพียงพอต่อการทำเกษตร	323	80.75
2. อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำไม่สามารถเข้าถึงได้	115	28.75
3. ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล	247	61.75
4. สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปมาทำให้ไม่สามารถวางแผนการปลูกพืชได้	56	14.00

ที่มา: จากการสำรวจ

จากตารางที่ 3 ผลการสำรวจผลกระทบทางตรงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดลำปาง พบว่า เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเรื่องน้ำไม่เพียงพอต่อการทำเกษตร รองลงมาคือได้รับผลกระทบเกี่ยวกับฝนที่ไม่ตกต้องตามฤดูกาลทำให้กระทบต่อผลผลิต นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่ทำให้น้ำไม่เพียงพอยังกระทบต่อเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลไม่สามารถเข้าถึงแหล่งน้ำได้ และผลกระทบจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปมาทำให้ไม่สามารถวางแผนการปลูกพืชได้

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศจะส่งผลกระทบต่อปริมาณความต้องการใช้น้ำเป็นสำคัญเพราะพื้นที่รับน้ำของเกษตรกรอยู่กระจายตัวในแต่ละพื้นที่ เกษตรกรบางรายมีพื้นที่เพาะปลูกอยู่ห่างจากชลประทาน ซึ่งการใช้น้ำจะต้องอาศัยการปล่อยน้ำผ่านพื้นที่เพาะปลูกเกษตรกรรายอื่น หากพื้นที่ที่ยังอยู่ไกลจะต้องรอคอยการไหลของน้ำในพื้นที่ใกล้ชลประทานจนเต็มเสียก่อน

ตารางที่ 4 การปรับตัวในการทำเกษตรกรรม

ผลกระทบทางตรงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	จำนวน	ร้อยละ
1. ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกพืช	309	77.25
2. ปรับเปลี่ยนปฏิทินการทำเกษตร	216	54.00
3. การปรับเปลี่ยนการปลูกพืชให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ	112	28.00
4. การปรับตัวด้วยการจัดการการผลิต	64	16.00
5. การปรับตัวด้วยการเพิ่มความหลากหลายของอาชีพ	137	34.25

ที่มา: จากการสำรวจ

จากตารางที่ 4 ผลจากการสำรวจรูปแบบการปรับตัวของเกษตรกรอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เลือกปรับตัวด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกพืช รองลงมา

คือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำเกษตร ถัดมาคือการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรที่ปรับตัวด้วยการจัดการการผลิตให้เหมาะสม และมีเกษตรกรที่ปรับตัวด้วยการเพิ่มความหลากหลายทางอาชีพ

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับของการปรับตัวของเกษตรกรรายย่อย

ตัวแปร	Marginal Effect				
	Prob(Y=1)	Prob(Y=2)	Prob(Y=3)	Prob(Y=4)	Prob(Y=5)
ค่าคงที่	-0.3217	-0.1713	0.4930	-0.2066	0.2066
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ					
INCOME	-0.1558	0.1293	0.0265	0.1038	-0.1038
LAND	0.1530*	-0.0114	0.1644**	-0.0310	0.0310*
LABOR	0.0035*	-0.0696	0.0661	-0.0664	0.0664
CAPITAL	-0.1588	-0.2184	0.3772	0.2306*	0.2306**
ปัจจัยสนับสนุน					
TRAINING	-0.1583	-0.0515	0.2098	-0.0702	0.0702
ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์					
WATER	0.1556	0.0090*	-0.1646	0.0290**	-0.0290
ปัจจัยส่วนบุคคล					
AGE	-0.0027**	0.0080*	-0.0053	0.0073	-0.0073
EXP	-0.0043	0.0465*	0.0508**	-0.0452	0.0452
EDU	0.1549	0.0186	-0.1735	0.0382	-0.0382*
ปัจจัยด้านการตลาด					
DISTR	0.0439	-0.1025	0.0017	0.0376	0.2970
CHANNEL	-0.1499	0.0368	-0.7019	0.0010	-0.3492
PRICE	0.6322	-0.4710	-0.1208	0.2793	0.5224

Pseudo R-square = 0.4826 , LR chi-square test = 89.53 (p-value < 0.001)

ที่มา: จากการวิเคราะห์

หมายเหตุ: ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อทางเลือกของการปรับตัวของเกษตรกรรายย่อยด้วยแบบจำลอง Multinomial Logit Model โดยมีตัวแปรตาม (Y) คือ ทางเลือกในการปรับตัวของเกษตรกรรายย่อย 5 ทางเลือก ได้แก่ ปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกพืช (Y=1) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำเกษตร (Y=2) การปรับเปลี่ยนการปลูกพืชให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ (Y=3) การปรับตัวด้วยการจัดการการผลิต (Y=4) และการปรับตัวด้วยการเพิ่มความหลากหลายของอาชีพ (Y=5)

สำหรับตัวอิสระ (X) ที่ใช้ในการพิจารณา ได้แก่ รายได้ภาคเกษตร (INCOME) ขนาดที่ดิน (LAND) จำนวนแรงงาน (LABOR) เงินทุน (CAPITAL) การอบรมด้านการปรับตัว (TRAINING) การเข้าถึงแหล่งน้ำ

(WATER) อายุ (AGE) ประสบการณ์ (EXP) และระดับการศึกษา (EDU) โดยแบบจำลองมีค่า Log likelihood function เท่ากับ -263.7552 และตัวแปรที่มีผลต่อระดับการปรับตัวของเกษตรกรรายย่อย มีดังนี้

ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าว (LAND) มีค่า Marginal Effect ต่อการปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าว ($Y=1$) เท่ากับ 0.1530 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 แสดงว่าเมื่อขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวสูงขึ้นมีโอกาที่จะทำให้เกษตรกรมีการปรับตัวด้วยการเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าวสูงขึ้นด้วย เนื่องจากพื้นที่ขนาดใหญ่สามารถใช้เครื่องทุ่นแรงในการเพาะปลูกข้าวได้โดยการไถดำนานี้ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวยังส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนการปลูกข้าว ($Y=3$) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนสายพันธุ์ข้าว มีค่า Marginal Effect ต่อการปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าว ($Y=3$) เท่ากับ 0.1644 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เนื่องจากเกษตรกรไม่นิยมปลูกข้าวหลายสายพันธุ์เพราะจะมีปัญหาเรื่องการเก็บเกี่ยวเพราะราคาข้าวมีความแตกต่างกัน ประกอบกับความยุ่งยากในการดูแลขณะต้นข้าวเจริญเติบโต เมื่อเกิดสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนสายพันธุ์ในพื้นที่ทั้งหมดที่เพาะปลูก นอกจากนี้ขนาดพื้นที่เพาะปลูกข้าวยังส่งผลต่อการปรับตัวด้วยการเพิ่มความหลากหลายทางอาชีพ ($Y=5$) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการปลูกถั่วเหลืองและเลี้ยงสัตว์ มีค่า Marginal Effect ต่อการปรับตัวด้วยการเพิ่มความหลากหลายทางอาชีพ ($Y=5$) เท่ากับ 0.0310 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่เพียงพอที่จะลดพื้นที่ปลูกข้าวแล้วไปปรับเพิ่มพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์เพื่อเพิ่มช่องทางของรายได้ ทำให้เกษตรกรมีเงินทุนหมุนเวียนและเพียงพอต่อการใช้จ่ายในครัวเรือน

จำนวนแรงงาน (LABOR) มีค่า Marginal Effect ต่อการปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าว ($Y=1$) เท่ากับ 0.0035 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 แสดงว่าเมื่อจำนวนแรงงานในครัวเรือนสูงขึ้นมีโอกาที่จะทำให้ระดับการปรับตัวของเกษตรกรด้วยการเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าวสูงขึ้นด้วย เนื่องจากการปรับตัวส่วนใหญ่จะเลือกเปลี่ยนจากการการปลูกข้าวนาหว่านเป็นการปลูกข้าวนาดำเพื่อให้ต้นข้าวที่ปลูกมีความแข็งแรงและเติบโตได้เร็ว หรือเป็นแบบเปียกสลับแห้งซึ่งใช้น้ำน้อย ทั้งนี้แรงงานเป็นปัจจัยสำคัญในการเพาะปลูกข้าวแต่โอกาสในการปรับตัวถือว่ามือน้อยมากเพราะปัจจุบันมีเครื่องทุ่นแรง เช่น การใช้รถดำนา การใช้เครื่องหว่านเมล็ด

เงินทุน (CAPITAL) มีค่า Marginal Effect ต่อการปรับตัวด้วยการจัดการการผลิต ($Y=4$) และการปรับตัวด้วยการเพิ่มความหลากหลายทางอาชีพ ($Y=5$) เท่ากับ 0.2306 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 และร้อยละ 95 ตามลำดับ แสดงว่าเงินทุนที่เพิ่มขึ้นจะมีโอกาสทำให้เกษตรกรเลือกปรับตัวเพิ่มขึ้นเนื่องจากเกษตรกรสามารถใช้เงินทุนเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ เช่น ปัญหาขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูกสามารถใช้เงินทุนจัดการแหล่งน้ำในพื้นที่การเกษตรของตนเองได้ หรือสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของแมลงศัตรูพืชจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว เกษตรกรจึงซื้อยาฆ่าแมลงมาฉีดพ่นเพื่อกำจัดแมลงศัตรูพืช หรือในกรณีที่ไม่มีน้ำใช้อย่างเพียงพอในพื้นที่ใกล้เคียงจึงเพิ่มต้นทุนค่าสูบน้ำเพื่อผันน้ำเข้าแปลงเพาะปลูกข้าว เป็นต้น

การเข้าถึงแหล่งน้ำ (WATER) มีค่า Marginal Effect ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำเกษตร ($Y=2$) เท่ากับ 0.0090 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 แสดงว่าเมื่อเกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำได้จะมีโอกาสที่ทำให้การปรับตัวของเกษตรกรในการปรับเปลี่ยนปฏิทินสูงขึ้นด้วย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่กระทบต่อปริมาณน้ำทำให้เกษตรกรไม่สามารถเพาะปลูกข้าวได้ตามกำหนดเวลาจึงต้องอาศัยการรอคอยให้มีปริมาณน้ำเพียงพอจึงจะเริ่มทำการปลูกข้าวได้ ดังนั้นเกษตรกรต้องใช้

วิธีการปรับปฏิทินการเพาะปลูกข้าวให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำที่กระทบมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ขณะที่การเข้าถึงแหล่งน้ำมีผลต่อการปรับตัวด้วยการจัดการการผลิต ($Y=4$) มีค่า Marginal Effect เท่ากับ -0.0290 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 99 แสดงว่าเมื่อเกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำได้จะมีโอกาสที่ทำให้ปรับตัวด้วยการจัดการการผลิตลดลง กล่าวคือ เกษตรกรที่เข้าถึงแหล่งน้ำได้ดีจะไม่ลงทุนในการสร้างแหล่งน้ำในพื้นที่ของตนเองเพาะมีปริมาณน้ำจากระบบชลประทานหรือแหล่งน้ำธรรมชาติเพียงพออยู่แล้ว

อายุ (AGE) มีค่า Marginal Effect ต่อการปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าว ($Y=1$) เท่ากับ -0.0027 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 แสดงว่าเมื่อเกษตรกรมีอายุเพิ่มขึ้นมีโอกาสที่จะทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าวลดลง เนื่องจากเกษตรกรมักใช้ความเคยชินในการทำเกษตรกล่าวคือเกษตรกรเคยใช้วิธีการปลูกข้าวรวมถึงการดูแลด้วยวิธีใด ย่อมใช้วิธีเช่นนั้นในการเพาะปลูกเพราะมีความเชื่อว่าวิธีการที่ตนใช้นั้นดีอยู่แล้ว ขณะที่อายุมีผลต่อการปรับเปลี่ยนปฏิทินการทำเกษตร ($Y=2$) เท่ากับ 0.0080 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 แสดงว่าเมื่อเกษตรกรมีอายุเพิ่มขึ้นมีโอกาสที่จะทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนปฏิทินการปลูกข้าวสูงขึ้นด้วย เนื่องจากเกษตรกรที่มีอายุมากกว่าจะมีประสบการณ์ในการทำนาที่มากกว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ จึงสามารถประเมินระยะเวลาในการเพาะปลูกจนกระทั่งถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างแม่นยำมากกว่าเกษตรกรรุ่นใหม่

ประสบการณ์ (EXP) มีค่า Marginal Effect ต่อการปรับเปลี่ยนปฏิทินการทำเกษตร ($Y=2$) เท่ากับ 0.0465 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 แสดงว่าเมื่อเกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำนาเพิ่มขึ้นมีโอกาสที่จะทำให้เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนปฏิทินสูงขึ้นด้วย เนื่องจากเกษตรกรผ่านการทดลองหรือลองผิดลองถูกมาแล้ว เมื่อเกิดสถานการณ์ที่ส่งผลต่อการเพาะปลูกข้าวจึงสามารถปรับเปลี่ยนแผนการผลิตหรือสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันทั่วทั้งที่ และประสบการณ์ยังส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าว ($Y=3$) เท่ากับ 0.0508 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศกระทบต่อปริมาณน้ำ การกระจายและขยายพันธุ์ของศัตรูพืช ทำให้เกษตรกรต้องเลือกปรับเปลี่ยนสายพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมต่อฤดูกาลผลิตที่ลดผลกระทบดังกล่าวลง

ระดับการศึกษา (EDU) มีค่า Marginal Effect ต่อการปรับตัวด้วยการเพิ่มความหลากหลายของอาชีพ ($Y=5$) เท่ากับ 0.0382 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 แสดงว่าแสดงว่าเมื่อเกษตรกรได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปมีโอกาสที่จะทำให้เกษตรกรมีการปรับตัวด้วยการเพิ่มความหลากหลายทางอาชีพที่สูงขึ้นด้วย เนื่องจากเกษตรกรมีความรู้ ทักษะ และมีศักยภาพในการบริหารจัดการทางการเกษตร รวมถึงเกษตรกรจะคำนึงถึงผลตอบแทนของการทำเกษตรว่ามีความเพียงพอค่าใช้จ่ายในครัวเรือนหรือไม่ การเพิ่มความหลากหลายทางอาชีพจะต้องมีการลงทุนหรือใช้เงินทุนเพิ่มเท่าใด เมื่อลงทุนแล้วมีความคุ้มค่าหรือไม่

สรุปและอภิปรายผล

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศก่อให้เกิดความท้าทายที่สำคัญต่อการจัดสรรทรัพยากรน้ำและการผลิตอาหาร (Guan-Zhou Lin and Li-Chi Chiang, 2025) จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดลำปางส่วนใหญ่เผชิญกับปัญหาฝนไม่ตกตามฤดูกาล ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเพาะปลูกข้าวอย่างมาก นอกจากนี้ยังพบปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น อุทกภัย น้ำท่วมขังนาน (Huang et al., 2013) และลมพายุรุนแรงที่ไม่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก รวมถึงปัญหาดินถล่มในฤดูฝนที่ทำให้ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ จังหวัด

ลำปางยังเผชิญกับปัญหาฤดูแล้งที่มีน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก แม้ว่าจะมีระบบชลประทานก็ตาม เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในเรื่องน้ำไม่เพียงพอต่อการทำเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังพบว่าฝนที่ไม่ตกต้องตามฤดูกาลส่งผลกระทบต่อผลผลิต และเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลไม่สามารถเข้าถึงแหล่งน้ำได้อย่างเพียงพอ การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศที่ไม่แน่นอนทำให้เกษตรกรไม่สามารถวางแผนการปลูกพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อการปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อยในระดับมาก โดยพบว่ารายได้ของเกษตรกรลดลงเนื่องจากผลผลิตที่ผันผวนตามสภาพอากาศ ผลผลิตข้าวลดลงทำให้รายได้ของครัวเรือนลดลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกนกพร ภาศิฉาย (2562) ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อผลผลิตข้าวในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย โดยระบุว่าปริมาณน้ำฝนที่เพิ่มขึ้นจะทำให้เกิดความสูญเสียของผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น กล่าวคือ หากปริมาณน้ำฝนเพิ่มมากขึ้นอาจเกิดผลกระทบน้ำท่วมตามมาได้ ขณะที่หากอุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นจะทำให้ผลผลิตข้าวลดลง นอกจากนี้ยังเกิดภาวะขาดทุนเพราะผลผลิตเสียหายจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ คุณภาพข้าวต่ำลงทำให้ขายได้ราคาต่ำกว่ามาตรฐาน เกษตรกรต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการเพาะปลูกเพื่อลดผลกระทบจากสภาพอากาศ และหนี้สินเพิ่มขึ้นเนื่องจากต้นทุนที่สูงขึ้นและรายได้ลดลง นอกจากนี้ยังพบว่าความมั่นคงทางอาหารลดลงเพราะข้าวที่ผลิตได้ไม่เพียงพอ และสุขภาพของเกษตรกรได้รับผลกระทบจากความเครียดและการทำงานหนักขึ้น เกษตรกรต้องพึ่งพาเงินช่วยเหลือจากภาครัฐมากขึ้น และบางรายต้องเปลี่ยนอาชีพหรือหารายได้เสริมนอกภาคเกษตรเพื่อความอยู่รอด การใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงเพิ่มขึ้นเนื่องจากสภาพอากาศที่แปรปรวนและส่งผลกระทบต่อความหลากหลายของศัตรูพืช สำหรับประเด็นที่ประสบปัญหาในระดับน้อย ได้แก่ การสูญเสียที่ดินเพาะปลูกจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ดินเค็ม และดินกรด

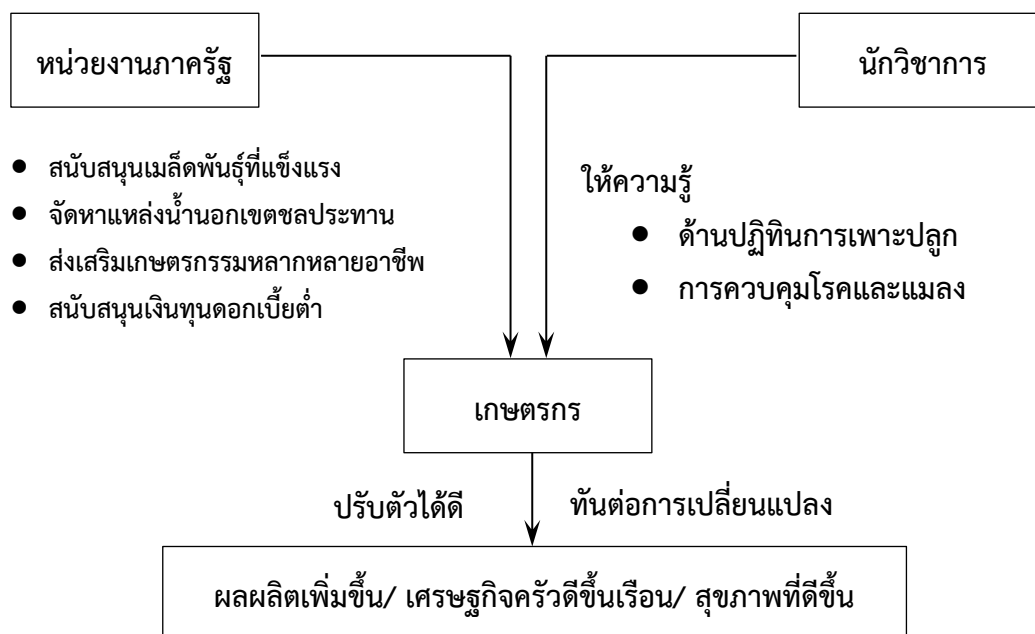
ดังนั้น เกษตรกรจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถเพาะปลูกข้าวได้ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เลือกปรับตัวด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกพืช การปรับเปลี่ยนปฏิทินการทำเกษตร และการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ นอกจากนี้ยังมีการจัดการการผลิตให้เหมาะสมและเพิ่มความหลากหลายทางอาชีพ การปรับตัวเหล่านี้ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ผลกระทบที่ได้รับโดยตรง ทรัพยากรที่มีอยู่ ความรู้และเทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ ตลอดจนต้นทุนและความเสี่ยงที่ยอมรับได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพัชรภรณ์ รักชุม และคณะ (2558) ศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรในการผลิตข้าวนาขั้นบันไดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ที่ระบุว่าจะต้องมีการประเมินวันเริ่มต้นและวันสิ้นสุดของรอบการเพาะปลูกหากมีการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ

และจากการวิเคราะห์พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดลำปางมีการปรับตัวที่หลากหลาย โดยปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของเกษตรกร ได้แก่ เงินทุน ขนาดที่ดิน ประสบการณ์ การเข้าถึงแหล่งน้ำ อายุ ระดับการศึกษา และจำนวนแรงงาน ตามลำดับ ทั้งนี้เงินทุนช่วยให้เกษตรกรสามารถลงทุนในการจัดการแหล่งน้ำและซื้อยาฆ่าแมลง สามารถจัดการกับปัญหาในการผลิตได้เป็นอย่างดี สำหรับขนาดที่ดินช่วยให้เกษตรกรสามารถเลือกใช้เครื่องทุ่นแรงและปรับเปลี่ยนการปลูกพืชได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ประสบการณ์ช่วยให้เกษตรกรปรับตัวได้ดีเมื่อเกิดสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการเพาะปลูก รวมถึงการเข้าถึงแหล่งน้ำยังช่วยให้เกษตรกรปรับตัวได้ดีขึ้นเมื่อมีปริมาณน้ำเพียงพอ (Huang et al., 2013) ซึ่งเกษตรกรอาจเข้าถึงแหล่งน้ำจากชลประทาน ลำเหมือง หรือการสร้างแหล่งเก็บน้ำในพื้นที่เพาะปลูกของตนเอง ส่วนอายุอายุช่วยให้เกษตรกรมีประสบการณ์

และสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นกว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ ระดับการศึกษาช่วยให้เกษตรกรมีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการทางการเกษตร และจำนวนแรงงานช่วยให้เกษตรกรสามารถเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าวได้ง่ายขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ทำให้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

ในการรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว จะต้องได้รับแรงสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในด้านการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ที่แข็งแรง ทนทาน ต้านทานโรค และสามารถปรับตัวได้ดีในสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนไป รวมถึงหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นจะต้องสำรวจและจัดสรรแหล่งน้ำนอกเขตชลประทาน เพื่อไว้เป็นแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรในฤดูแล้ง และต้องส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีแผนการปรับตัวรองรับหากไม่สามารถเพาะปลูกข้าวได้ โดยการเข้าสนับสนุนกลุ่มอาชีพทางเกษตรกรรมที่หลากหลายเพื่อป้องกันความสูญเสียทางเศรษฐกิจของครัวเรือน นอกจากนี้กลุ่มนักวิชาการหรือสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปให้ความรู้แก่เกษตรกรในด้านการปรับเปลี่ยนปฏิทินการเพาะปลูกที่เหมาะสม วิธีการควบคุมโรคและแมลงที่สามารถระบอบาได้ดีในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพราะหากเกษตรกรไม่มีวิธีการรับมือที่ถูกต้อง อาจต้องพึ่งสารเคมีกำจัดแมลง ดังนั้นหากเกษตรกรมีความพร้อมสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศได้ได้ ย่อมทำให้ผลผลิตข้าวของเกษตรกรเพิ่มสูงขึ้น มีรายได้ภาคเกษตรเพิ่มขึ้น ฐานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนดีขึ้น และยังรวมไปถึงวิธีการดูแลรักษาที่ถูกวิธี ลดการใช้สารเคมีย่อมทำให้สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้นด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่ทันสมัย เช่น การใช้เซ็นเซอร์ตรวจวัดความชื้นในดิน และการใช้แอปพลิเคชันในการวางแผนเพาะปลูก
2. รัฐบาลควรลงทุนในการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทานให้ครอบคลุมพื้นที่การเกษตรมากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงน้ำได้อย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ
3. เกษตรกรควรปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกให้เหมาะสมกับสภาพอากาศ เช่น การใช้พันธุ์ข้าวที่ทนต่อสภาพอากาศ การปลูกพืชหมุนเวียน และการใช้ระบบปลูกข้าวอินทรีย์
4. เกษตรกรควรหลีกเลี่ยงการใช้ยาฆ่าแมลงที่เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ และหันมาใช้วิธีการควบคุมศัตรูพืชแบบชีวภาพแทน และควรใช้วิธีการไถพรวนที่ลดการกัดเซาะของดิน และการขุดบ่อเก็บน้ำเพื่อใช้ในช่วงฤดูแล้ง
5. ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตรสำหรับเกษตรกรที่ต้องการลงทุนพัฒนาระบบน้ำในพื้นที่เพาะปลูกของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร ภาติฉาย, นิโรจน์ สีนณรงค์ กฤตวิทย์ อัจฉริยะพานิชกุล และ พชรินทร์ สุภาพันธ์. (2563). ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อผลผลิตข้าวในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย. **วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ**, 7(2), 1-22.
- กุลวดี แก่นสันติสุขมงคล, อรพรรณ บุญทัน, ดาริน พูนบำเพ็ญ, จิรายุทธ รัตนเดชากร, ชไมพร ไชยมงคล, ณัฏชา ศรีทธิรัฐและประติพล เครือแก้ว. (2555). **โครงการกลไกการขับเคลื่อนการปรับตัวของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: กรณีศึกษาเปรียบเทียบเครือข่ายลุ่มน้ำปะเหลียน จังหวัดตรัง และเครือข่ายลุ่มน้ำประแส จังหวัดระยอง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นิโรจน์ สีนณรงค์. (2560). เศรษฐศาสตร์กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: จากแนวคิด เครื่องมือการวิเคราะห์สู่นโยบายสาธารณะด้านการเกษตร. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 37(3), 143-161.
- ปณยาพร ปรางบาง, ทิพวรรณ ชันคุณ, ธัญชนก ยะมงคล, นาฏสุตา ภูมิจำนงค์, สุกัญญา เสรีนนท์ชัย, อุทัย เจริญวงศ์, Thomas Neal Stewart และ พพล อรุณรัตน์. (2562). การรับรู้และการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในประเทศไทย. **วารสารเกษตรพระวรุณ**, 16(1), 105-119.
- พัชราภรณ์ รักชุม, ชนะ ศรีสมภาร, สมหมาย เลิศนา และ บุญรัตน์ จงดี. (2558). การปรับตัวของเกษตรกรในการผลิตข้าวนาปีฝน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ. **เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ ข้าวธัญพืชเมืองหนาว**, (10), 130-143.
- พิมพ์นารา อินตะประเสริฐ. (2564). **SDG Updates | ทำความเข้าใจ Loss & Damage และผลกระทบที่คนไทยต้องเผชิญ เมื่อ Climate change รุนแรงขึ้น ประเด็นน่าสนใจงานเสวนาวิชาการศูนย์วิจัยนโยบายและเศรษฐกิจ จีเอสี เอเชีย (Pro-green)**. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2567 จาก <https://www.sdgmovement.com/2021/02/20/loss-damage-climate-change/>.

- สมชาย บุญประดับ. (2558). การวิจัยภาวะของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศกับระบบการผลิตภาคการเกษตร. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดลำปาง.(2561). ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปจังหวัดลำปาง. สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2564 จาก <http://www.korsorlampang.net>.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.(2564). ข้าว. สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2564 จาก <http://mis-app.oae.go.th/product/%E0%B8%B8%B2%E0%B8%A7>.
- สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดลำปาง. (2563). ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดลำปาง. สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2564 จาก <http://nfc-lampang.com/download-data.php?id=10>.
- อารีย์ เชื้อเมืองพาน, สมวงศ์ ทิพย์ประจักษ์, มนตรี สิงหะวาระ และ ชนิตา พันธุ์มณี.(2558). การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของข้าวในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และพะเยาผ่านกระบวนการผลิตและวิถีชาวนา การกำหนดเขตเหมาะสมของการใช้พื้นที่และระบบโลจิสติกส์. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- Gornall, J., Betts, R., Burke, E., Clark, R., Camp, J., Willett, K., & Wiltshire, A. (2010). Implications of climate change for agricultural productivity in the early twenty-first century. *Philosophical Transactions B*. 365(1554): 2973-2989.
- Guan-Zhou Lin and Li-Chi Chiang. (2025). Crop conversion as a strategy for enhancing water efficiency and nutrient management under climate change. *Journal of Hydrology*. 660, Part A, 133415.
- Huang, S., Hattermann, F.F., Krysanova, V., Bronstert, A., (2013). Projections of climate change impacts on river flood conditions in Germany by combining three different RCMs with a regional eco-hydrological model. *Clim. Change*. 116, 631–663.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2014). **Climate change 2014: Synthesis report**. Geneva, Switzerland.
- Oerke, E. C. (2005). Crop Losses to pests. *The Journal of Agricultural Science*. 144 (1). 31-43.
- Porter, J.R., Xie, L., Challinor, A.J., Cochrane, K., Howden, M., Iqbal, M.M., Lobell, D.B., Travasso, M.I., (2014). **Chapter 7. Food Security and Food Production Systems. Climate Change 2014: Impacts, Adaptation and Vulnerability**. Working Group II Contribution to the IPCC 5th Assessment Report, Geneva, Switzerland.
- Sharma, H. C. and Prabhakar, C. S. (2014). **Chapter 2 – Impact of Climate Change on Pest Management and Food Security**. In D. P. Abrol (Ed.) *Integrated Pest Management* (pp. 23-36). San Diego: Academic Press.
- Shiri Avnery, Denise L. Mauzerall, Junfeng Liu, and Larry W. Horowitz. (2011). Global crop yield reductions due to surface ozone exposure: 2. Year 2030 potential crop production losses and economic damage under two scenarios of O₃ pollution. *Atmospheric Environment*. 45 (13), pp. 2297-2309.
- Yamane, T. 1967. **Statistics: An Introductory Analysis**. New York: Harper and Row.

ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ

กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

Situational Leadership Affecting the Administrative Efficiency of Special Education

Centers Educational Institution Group 7 Special Education Bureau

อาภรณ์ศิริ ปะติเต

บุญส่ง ทองเอียง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

Arpornsirir Patite

Boonsong Thongiang

Mahamakut Buddhist University sithammasokkaraj campus, Thailand

Email: pearyarpornsirir@gmail.com

วันที่รับบทความ: 17 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 12 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 14 พฤษภาคม 2568

Received: April 17, 2025; Revised: May 12, 2025; Accepted: May 14, 2025

บทคัดย่อ

ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษมีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษอย่างเต็มศักยภาพและมีความพร้อมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคปัจจุบัน บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ 2) ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำตามสถานการณ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ 4) ศึกษาตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเทียบตารางของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 214 คน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที่ใช้ในการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$, S.D.=0.60) 2) ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.54) 3) ภาวะผู้นำตามสถานการณ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ตัวแปรภาวะผู้นำตามสถานการณ์สามารถใช้ในการพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่าตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดมี 3 แบบ คือ แบบมอบหมายงาน แบบสั่งการ และแบบมีส่วนร่วม สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y} = 1.046 + .280(X_4) + .255(X_1) + .244(X_3)$$

และสมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z} = .334(X_4) + .310(X_3) + .260(X_1)$$

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำตามสถานการณ์; ประสิทธิภาพการบริหารงานสถานศึกษา

Abstract

Special Education Center Administrator play an important role in managing educational institutions effectively. Promote learning for students with special needs to their full potential and are ready according to the changing situation in the present day. This research aimed to 1) to study the level of situational leadership of special education centers educational administrators. 2) to study the level of administrative efficiency of special education centers educational. 3) to study the relationship between situational leadership of special education centers educational administrators and administrative efficiency of special education centers educational. 4) to study the variables predicting the situational leadership that affect the administrative efficiency of special education centers educational. The sample group included special education center teachers Educational Institution Group 7 Special Education Bureau. The sample size was determined by comparing Krejcie and Morgan tables with a total of 214 people. The research instrument was questionnaires. The statistics for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient and multiple regression analysis method.

The study found that 1) The level of situational leadership of special education centers educational administrators Institution Group 7 Special Education Bureau in each aspect overall was at the high level. 2) The level of administrative efficiency of special education centers educational Institution Group 7 Special Education Bureau in each aspect overall was at the high level. 3) The relationship between situational leadership of special education centers educational administrators and administrative efficiency of special education centers educational Institution Group 7 Special Education Bureau in overall was positively related at very high level with statistical significance at .01. 4) The situational leadership of special education centers educational administrators used in predicting administrative efficiency of special education centers educational Institution Group 7 Special Education Bureau comprised three aspects are assignment, command and participation. The regression equation of raw scores and standard scores were as follows:

$$\hat{Y} = 1.046 + .280(X_4) + .255(X_1) + .244(X_3)$$

$$\hat{Z} = .334(X_4) + .310(X_3) + .260(X_1)$$

Keywords: Leadership; Situational Leadership; Efficiency of Educational Institution Administration

บทนำ

การศึกษาพิเศษ เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาทุกประเภท ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 รวมถึงเด็กที่มีความสามารถพิเศษหรือเด็กอัจฉริยะ (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 45-47) มีการจัดการศึกษาพิเศษโดย จัดประเมินระดับความสามารถและความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียนเป็นรายบุคคล กำหนดเป้าหมายระยะยาว เป้าหมายระยะสั้น หรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ประเมินความต้องการจำเป็นของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยี สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา กำหนดกระบวนการเรียนรู้และปัจจัยที่มีความต้องการจำเป็นการศึกษากำหนดรูปแบบหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีภารกิจจัดทำแผนการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษาขั้นพื้นฐานและจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา การจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคณพิการแต่ละประเภทและบุคคล ดังนั้นรัฐจึงต้องจัดการศึกษาให้กับคณพิการเพื่อให้คณพิการสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคณพิการ, 2551 : 1-8)

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบทบาทที่ส่งผลต่อความสำเร็จและประสิทธิภาพของงานสำหรับการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีคุณลักษณะโดดเด่น เหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่ คุณธรรม และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษา เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ สามารถสนองตอบต่อการแข่งขัน และทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (บรรจง ลาวะลี, 2560 : 206-215) มีบทบาทสำคัญอย่างมาในการส่งเสริม พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนและการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านผู้อำนวยการสถานศึกษา ด้านผู้ให้คำปรึกษา ด้านผู้ส่งเสริมสนับสนุน ด้านผู้คาดการณ์ และด้านผู้ประเมิน (วันทปริยา ฉลุตศรี, 2566 : 429- 440) ซึ่งบทบาทของผู้บริหารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน การร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์การแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรเกิดผู้เรียนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง การมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ การรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ อยู่เสมอ และการร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ (วิสิทธิ์พล รอบจังหวัด, 2564 : 226-240)

ภาวะผู้นำเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องมีในการบริหารจัดการเพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปตามแผนที่วางไว้และไปถึงจุดหมายได้ ผู้บริหารเป็นผู้ที่จะทำหน้าที่ในการตัดสินใจในการดำเนินนโยบาย กำกับให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปตามที่วางไว้ ตลอดจนเมื่อประสบกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนจะต้องอาศัยความมีภาวะผู้นำของผู้บริหารในการตัดสินใจว่าจะให้องค์การเดินไปในทิศทางใด เพื่อให้องค์การสามารถอยู่รอดได้ (วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ, 2565 : 125-126) และนำความสามารถในการออกแบบการบริหารมาปรับเปลี่ยนและแสดงออกอย่างเหมาะสมในแต่ละมิติหรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการออกคำสั่งให้คำแนะนำสนับสนุน และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตามแต่ละสถานการณ์ ตลอดจนโน้มน้าวใจช่วยเหลือ

อำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิก ให้ผู้ตามสามารถปฏิบัติงานหรือภารกิจให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแก่หน่วยงาน ผู้บริหารที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารของตนให้เหมาะสมกับระดับการพัฒนาของบุคลากรและสถานการณ์ที่ลงตัว ผู้นำที่ดีที่สุดนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ภาวะผู้นำจะเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นการเลือกรูปแบบการเป็นผู้นำที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์จะทำให้เกิดการใช้รูปแบบภาวะผู้นำได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พัชรินทร์ โนนทองและเอกชาติ สุขเสน, 2566 : 17)

ดังนั้น ภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษจึงมีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่วางไว้ มีการส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 การมีภาวะผู้นำของผู้บริหารในการตัดสินใจกำหนดแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา และมีความพร้อมในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารของตนให้เป็นไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน หากผู้บริหารไม่มีภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษาในสถานการณ์ต่างๆ อาจไม่สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษอย่างเต็มศักยภาพ

จากปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารในยุคสมัยปัจจุบันและให้มีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามระเบียบ ส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษอย่างเต็มศักยภาพ สามารถแก้ปัญหาที่มีแนวทางการดำเนินงานและข้อเสนอแนะต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำตามสถานการณ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
4. เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

สมมติฐานในการศึกษา

1. ภาวะผู้นำตามสถานการณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. ตัวแปรภาวะผู้นำตามสถานการณ์ อย่างน้อย 1 ด้าน สามารถใช้ในการพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

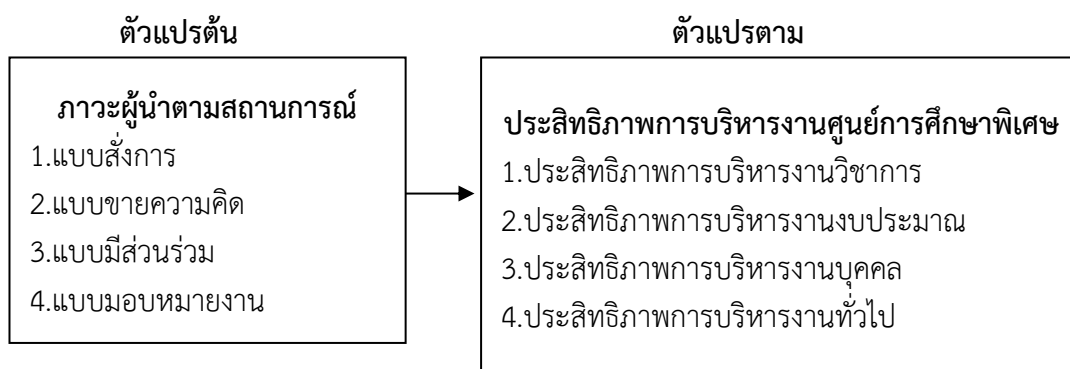
การทบทวนวรรณกรรม

การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของ เฮอเชย์และบลานชาด (Hersey and Blanchard, 1969 : 26) ได้กล่าวถึง ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องปรับรูปแบบภาวะผู้นำของตนให้สอดคล้องกับความพร้อม (Readiness) ของผู้ปฏิบัติงาน ความพร้อมในที่นี้หมายถึง ความสามารถ (ability) และความมุ่งมั่นหรือความเต็มใจ (Willingness) ของผู้ปฏิบัติงานในการทำงาน แบ่งกลุ่มของผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ 4 กลุ่มด้วยกันคือ แบบสั่งการ (telling) แบบขายความคิด (selling) แบบมีส่วนร่วม (participating) และแบบมอบหมายงาน (delegating)

ประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) การปฏิบัติงานในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารควรดำเนินงานภายในโรงเรียนอย่างมีระบบ โดยมีแผนการดำเนินงานที่แสดงลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติงานเป็นกระบวนการมีการกำหนดบุคลากรที่รับผิดชอบ มีแผนการควบคุม กำกับ ติดตามและการประเมินผลงานที่ชัดเจนตาม ลักษณะของงานไว้ดังนี้ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเช่น เฮอเชย์และบลานชาด, สุปราณี คลังจินดา, ก้องภพ วิชญกุล, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, อุกฤษฏ์ ดอนบรรเทา และเอกราช โฆษิตพิมานเวช, มูฮำมัดตอยุดีน เจ๊ะแว และนักวิชาการท่านอื่นๆ ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์สรุปเป็นกรอบแนวคิด ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 9 สถานศึกษา จำนวน 471 คน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2567)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 9 สถานศึกษา จำนวน 214 คน ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจาก

การเทียบตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607-610) จากนั้นดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 สุ่มกลุ่มตัวอย่างครู ตามสัดส่วน (Proportional Sampling) ของประชากรจากจำนวนครูจากศูนย์การศึกษาพิเศษทั้ง 9 สถานศึกษา

2.2 สุ่มกลุ่มตัวอย่างครู โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับฉลากรายชื่อครูแบบไม่ใส่คืนให้ได้จำนวนครูตามสัดส่วนที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ผลปรากฏว่า ข้อคำถามทั้ง 77 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66 – 1.00 สามารถนำไปใช้ได้จริงทุกข้อ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่นโดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกับครูโรงเรียนสำหรับคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวของจังหวัดนครราชสีมา และครูโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดพังงา จำนวน 30 คน นำผลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ Cronbach (1990) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ เท่ากับ .989

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตแนะนำตัวผู้วิจัย และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาธรรมมาโคกราช ส่งถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทั้ง 9 สถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามด้วยระบบออนไลน์ (Google Form) พร้อมอธิบายรายละเอียดให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้เข้าใจและให้กรอกแบบสอบถามและส่งคืนภายในเวลาที่กำหนดไปยังศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ซึ่งได้ส่งแบบสอบถามในระบบออนไลน์ ผ่าน Google Forms ทั้งหมด 214 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามแล้วดำเนินการวิเคราะห์สรุปผลการวิเคราะห์ตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูลแล้ว จึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการหาค่าความถี่ และร้อยละ

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามสถานการณ์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อทราบระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

3. แบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficients)

5. วิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ของภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยใช้วิธีสร้างสมการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบนำเข้าตัวแปรทั้งหมด (Enter Method) และแบบขั้นตอน (Stepwise Method) ในรูปสมการพยากรณ์คะแนนดิบ และรูปสมการพยากรณ์มาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Content Validity) โดยใช้สูตรค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ Cronbach (1990) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที่ใช้ในการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

ผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 214 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 79.44 เมื่อพิจารณาช่วงอายุ ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 57.48 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่พบว่า เป็นการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 97.20 ประสบการณ์การปฏิบัติงานส่วนใหญ่พบว่า ส่วนใหญ่อยู่งานต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 56.07

2. ระดับภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม

แบบที่	ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	แบบสั่งการ	4.29	0.55	มาก
2	แบบขายความคิด	4.21	0.68	มาก
3	แบบมีส่วนร่วม	4.18	0.69	มาก
4	แบบมอบหมายงาน	4.21	0.64	มาก
รวม		4.22	0.60	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$, S.D.=0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แบบสั่งการ(X_1) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.29$, S.D.=0.55) รองลงมา คือ แบบมอบหมายงาน(X_4) ($\bar{X}=4.21$, S.D.=0.64) และแบบขายความคิด(X_2) ($\bar{X}=4.21$, S.D.=0.68) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ แบบมีส่วนร่วม (X_3) ($\bar{X}=4.18$, S.D.=0.69)

3.ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม

ประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1 ด้านประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ	4.31	0.55	มาก
2 ด้านประสิทธิภาพการบริหารงานงบประมาณ	4.33	0.57	มาก
3 ด้านประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล	4.35	0.56	มาก
4 ด้านประสิทธิภาพการบริหารงานทั่วไป	4.34	0.55	มาก
รวม	4.33	0.54	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.54) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.56) รองลงมาคือ ประสิทธิภาพการบริหารงานทั่วไป ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.55) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.55)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำตามสถานการณ์ กับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำตามสถานการณ์ กับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ตัวแปร ภาวะผู้นำ ตามสถานการณ์ (X)	ประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ (Y)				ผลรวม (Yรวม)
	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	
X ₁	.772 ^{***}	.750 ^{***}	.762 ^{***}	.766 ^{***}	.788 ^{***}
X ₂	.777 ^{***}	.740 ^{***}	.750 ^{***}	.755 ^{***}	.781 ^{***}
X ₃	.820 ^{***}	.779 ^{***}	.788 ^{***}	.797 ^{***}	.822 ^{***}

ตัวแปร ภาวะผู้นำ ตามสถานการณ์ (X)	ประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ (Y)				ผลรวม (Yรวม)
	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	
X ₄	.951 ^{***}	.822 ^{***}	.786 ^{***}	.790 ^{***}	.780 ^{***}
ผลรวม(Xรวม)	.846 ^{***}	.810 ^{***}	.819 ^{***}	.821 ^{***}	.852 ^{***}

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำตามสถานการณ์ กับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.852 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ กับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทุกคู่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมากถึงสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงที่สุด คือ ภาวะผู้นำตามสถานการณ์แบบมอบหมายงาน กับประสิทธิภาพบริหารงานวิชาการ โดยมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก ($r = 0.951$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมา คือ ภาวะผู้นำตามสถานการณ์แบบมอบหมายงานกับประสิทธิภาพบริหารงานบุคคล โดยมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก ($r = 0.822$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ภาวะผู้นำตามสถานการณ์แบบขยายความคิด กับประสิทธิภาพบริหารงานบุคคล โดยมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับมาก ($r = 0.740$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ภาวะผู้นำตามสถานการณ์	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	Sig
	b	S.E.	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	1.046	.153		6.856	.000
แบบมีส่วนร่วม (X ₃)	.244	.067	.310	3.642	.000
แบบมอบหมายงาน (X ₄)	.280	.069	.334	4.074	.000
แบบสั่งการ (X ₁)	.255	.065	.260	3.920	.000
R = .857, R ² = .734, Adjusted R ² = .730, S.E. _{EST} = .280, F = 192.946, Sig = .000					

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พยากรณ์ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า เมื่อนำตัวแปรแบบมอบหมายงาน (X_4) แบบสั่งการ (X_1) และแบบมีส่วนร่วม (X_3) สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร สามารถอธิบายการแปรผันประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ ได้ร้อยละ 73.4 ($R^2 = .734$) เมื่อนำปัจจัยดังกล่าวซึ่งเป็นตัวแปรพยากรณ์ ไปสร้างสมการพยากรณ์ สามารถสร้างสมการถดถอยในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนดิบ มีดังนี้

$$\hat{Y} = 1.046 + .280(X_4) + .255(X_1) + .244(X_3)$$

สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนมาตรฐาน มีดังนี้

$$\hat{Z} = .334(X_4) + .310(X_3) + .260(X_1)$$

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยมีภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ แบบสั่งการ แบบขยายความคิด แบบมอบหมายงานและแบบมีส่วนร่วม

2. ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เสนอเป็นภาพรวมและรายด้าน โดยมีภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล ประสิทธิภาพการบริหารงานทั่วไป ประสิทธิภาพการบริหารงานงบประมาณ และประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำตามสถานการณ์ กับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พยากรณ์ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดมี 3 แบบ คือ แบบมอบหมายงาน แบบสั่งการ และแบบมีส่วนร่วม สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y} = 1.046 + .280(X_4) + .255(X_1) + .244(X_3)$$

และสมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z} = .334(X_4) + .310(X_3) + .260(X_1)$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทั้ง 4 แบบ ได้แก่ 1) แบบสั่งการ 2) แบบขายความคิด 3) แบบมีส่วนร่วม และ 4) แบบมอบหมายงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้การออกคำสั่งให้ข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษาดำเนินงานอย่างเป็นระบบ กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ การดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์และความต้องการอย่างละเอียด ดำเนินงานโดยใช้กฎระเบียบ ข้อกำหนด และมาตรฐานการปฏิบัติงานที่สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา กำกับดูแลและติดตามผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบวินัย ความเป็นระบบ บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และการมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเข้าใจ โน้มน้าว และกระตุ้นให้ครู บุคลากร และนักเรียนมีแรงจูงใจในการทำงานและการเรียนรู้ รับฟังความคิดเห็น ให้คำปรึกษา สนับสนุน และช่วยเหลือ จะสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ส่งเสริมบรรยากาศที่เป็นมิตร และสร้างความไว้วางใจในโรงเรียนได้ ให้ครูมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของงาน เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แสดงความคิดเห็น เสนอแนะแนวทาง และแก้ไขปัญหาอุปสรรคและช่วยเหลือยามจำเป็น มีการปรึกษาหารือให้ความสำคัญกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียม สนับสนุนให้กำหนดแนวทางการทำงานด้วยตนเอง ให้การยอมรับ ยกย่อง และเชื่อมั่นในคุณภาพการทำงานของผู้ร่วมงาน มอบอำนาจและอิสระการตัดสินใจให้กับผู้ที่ได้รับมอบหมายงาน โดยเปิดโอกาสให้ทำงานให้สำเร็จและพัฒนางานได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของสุปราณี คลังจินดา (2567 : 50) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นกฎระเบียบข้อบังคับและการใช้คำสั่งของโรงเรียน ในการบังคับให้คนที่อยู่ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงาน คอยตรวจสอบการปฏิบัติงานของครูอย่างดีที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ ส่งเสริมผลงานและความสัมพันธ์ภายในหมู่คณะครู ดูแลการปฏิบัติงานของครูคอยชี้แนะครู อย่างเป็นกันเองมากขึ้น ให้ครูเข้าใจถึงปัญหาความรับผิดชอบสำหรับการปฏิบัติตามแผนให้สำเร็จครูจะได้รับอนุญาตให้ดำเนินการแสดงเอง และตัดสินใจเกี่ยวกับปฏิบัติอย่างไรปฏิบัติเมื่อไร และสร้างขวัญกำลังใจทำให้ครูมีความกระตือรือร้นทำงานได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ก้องภพ วิชญกุล (2564 :138) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านผู้นำขายความคิด รองลงมาคือ ด้านผู้นำเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผู้นำบอกทุกอย่าง

2. ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ 2) ประสิทธิภาพการบริหารงานงบประมาณ 3) ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล และ 4) ประสิทธิภาพการบริหารงานทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล รองลงมาคือ ประสิทธิภาพการบริหารงานทั่วไป ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน วางแผนกลยุทธ์และนโยบายที่เหมาะสม การบริหารทรัพยากรบุคคล ด้านงบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาสถานศึกษา และมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ อุกฤษฏ์ ดอนบรรเทาและเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2567 : 254)

ศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะและสมรรถนะที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีผู้บริหารต้องปรับตัว ในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารต้องอาศัยศิลปะในการบริหารหรือใช้ภาวะผู้นำ จึงจะสามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่น และประสบผลสำเร็จได้การบริหารที่จะได้ทั้งคนและงาน ต้องใช้ทั้ง “ศาสตร์และศิลป์” เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาครู และพัฒนาผู้เรียน เปรียบเสมือนแม่ทัพในสนามรบ หากแม่ทัพมีความสามารถจะนำพาทัพไปสู่เป้าหมายที่ดี ทำให้ทุกคนประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มูฮัมมัดตอฮุดิน เจ๊ะแหว (2564 : 91) ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน โดยด้านการบริหารงานบุคคลมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ระดับมาก

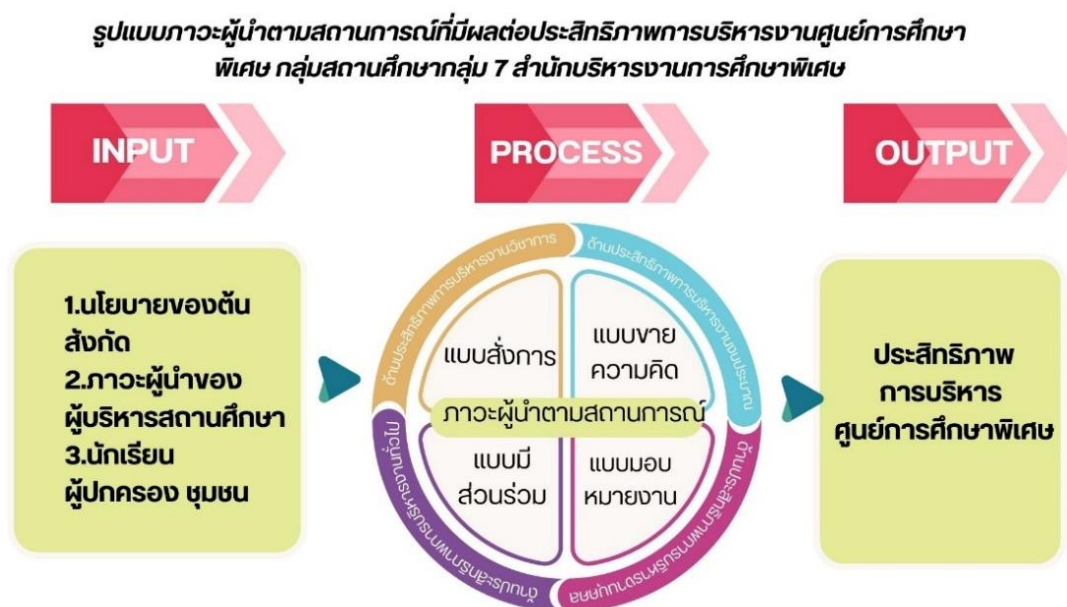
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำตามสถานการณ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงถึงสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำตามสถานการณ์แบบมอบหมายงาน กับประสิทธิภาพบริหารงานวิชาการ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำตามสถานการณ์แบบขายความคิด กับประสิทธิภาพบริหารงานบุคคล แสดงให้เห็นว่า หากภาวะผู้นำตามสถานการณ์สูงประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษก็สูงตามไปด้วย หรือกล่าวได้ว่า การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ ที่ผู้บริหารมีความสามารถในการปรับตัว เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การดำเนินงานต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาเพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันทั้งแบบสั่งการ แบบขายความคิด แบบมีส่วนร่วม และแบบมอบหมายงาน ก็สามารถทำให้การบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษมีประสิทธิภาพมากขึ้นส่งผลให้เกิดการพัฒนาของสถานศึกษาทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาทิต บุญใบ (2566 : 160) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหาร และประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.723 ส่วนภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และ การบริหารงานทั่วไป มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ใช้ในการพยากรณ์ คือ แบบมอบหมายงาน แบบสั่งการ และแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้อิสระแก่ครูในการตัดสินใจและดำเนินงาน เน้นการให้ครูรับผิดชอบงานของตนเองโดยมีการควบคุมน้อย ผู้บริหารมีความเด็ดขาด ใช้กฎระเบียบและนโยบายที่เคร่งครัด แต่ก็เปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานของสถานศึกษา ใช้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสนับสนุนการทำงานเป็นทีม มีการระดมทรัพยากรและ

อาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพทั้งด้านการบริหารงาน การพัฒนาบุคลากร การบริหารงบประมาณ การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมทางการศึกษา และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษณุกร แดงแก้ว (2563 : 132) ศึกษาภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จากการหา ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ภาวะผู้นำแบบมออบหมายงาน ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม และภาวะผู้นำแบบขายความคิด สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยนำเสนอเป็นแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

สรุปได้ว่าภาวะผู้นำตามสถานการณ์ แบบมออบหมายงาน แบบสั่งการ และแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่าการผู้บริหารสถานศึกษาให้อิสระแก่ครูในการตัดสินใจและดำเนินงาน เน้นการให้ครูรับผิดชอบงานของตนเองโดยมีการควบคุมน้อย ผู้บริหารมีความเด็ดขาด ใช้กฎระเบียบและนโยบายที่เคร่งครัด แต่ก็เปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานจะเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาได้ ดังนั้นผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำเหล่านี้เพื่อที่จะส่งผลต่อการส่งเสริมประสิทธิภาพและพัฒนการบริหารงานสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรให้การส่งเสริมภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสถานศึกษาให้กับผู้บริหารเพื่อเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดหาแนวทางพัฒนาส่งเสริมภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสถานศึกษา ให้เข้าถึงผู้บริหารเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา โดยสามารถนำผลการวิจัยมาใช้กำหนดนโยบาย แนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 การวิจัยควรทำการศึกษาภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานสถานศึกษาเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาในด้านของประสิทธิผลต่อไป

2.2 การวิจัยควรทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานสถานศึกษา ด้วยการส่งเสริมภาวะผู้นำตามสถานการณ์ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา

2.3 การวิจัยควรทำการศึกษาภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสถานศึกษาในระดับโรงเรียนเฉพาะความพิการ ของกลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 7 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณบดีทางการศึกษา พ.ศ.2552. กรุงเทพฯ: ศุภสภา.
- ก้องภพ วิษณุกุล. (2566). ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับมาตรฐานวิชาชีพด้านการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1. ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- บรรจง ลาวะลี. (2560). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไร้พรมแดน. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด, 6(2), 206-215.
- พัชรินทร์ โนนทองและเอกชาติ สุขเสน. (2566). ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู. วารสารวิชาการแสงอีสาน, 20(1), 1-18.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (2551, กุมภาพันธ์ 5). ราชกิจจานุเบกษา. 125(28ก), 1-8.
- มูฮำมัดตอยุดิน เจ๊ะแว. (2564). ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปัตตานี. ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- วันทปรียา ฉลุศรี. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาเครือข่ายปทุมราชวงศา 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 5(2), 429-440.

- วิสิทธิ์พล รอบจังหวัด. (2564). บทบาทของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 7(1), 216-240.
- วาทีต บุญใบ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 14(45), 154-164.
- วิชญกร แต่งแก้ว. (2563). ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. *ปริญญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*.
- วีระพงศ์ เกียรติไพยศ. (2565). ภาวะผู้นำกับการบริหารองค์การในยุคนิวอร์มัล. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 7(1), 123-134.
- สุปราณี คลังจินดา. (2567). ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. *วารสาร เสี่ยงธรรมจากมหายาน*, 10(1), 50-64.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2567, 7 มกราคม) . *งานข้อมูลสารสนเทศ กลุ่มแผนและงบประมาณ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2567. จาก: <http://www.specialset.bopp.go.th>.
- อุกฤษฏ์ ดอนบรรเทา, เอกราช โษษิตพิมานเวช (2567). การบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(2), 529-545.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of psychological testing (5th ed.)*. New York: Harper & Row.
- Hersey, Paul and Kenneth Blanchard. (1969). Life cycle theory of leadership. *Training and Development Journal*, 23(5), 26-34.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 – 610.

การบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

Educational Management Following the Early Childhood Educational
Standards under the Buriram Primary Educational Service Area Office 1

กาญจนา ทองวิจิตร

โกวิท วัชรินทรางกูร

บรรพต วงศ์ทองเจริญ

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Kanjana Thongwigit

Kovit Vajarintarangoon

Bunphot Wongtongcharoen

Educational Administration Buriram Rajabhat University

Email: 660426021039@bru.ac.th

วันที่รับบทความ: 28 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 18 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 19 พฤษภาคม 2568

Received: April 28, 2025; Revised: May 18, 2025; Accepted: May 19, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย และ2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 320 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน จากการเลือกแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านกระบวนการบริหารและการจัดการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านคุณภาพของเด็ก ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย ด้านคุณภาพของเด็ก ควรส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการและพัฒนาทักษะคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ควรส่งเสริมการประเมินและตรวจสอบคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง และด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการประเมินคุณภาพการเรียนรู้

คำสำคัญ : การบริหารจัดการศึกษา; การจัดการศึกษาปฐมวัย; มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย

Abstract

The objectives of the research were 1) to examine the current conditions and desirable conditions and needs following the early childhood educational standards, and 2) to study guidelines for developing educational management following the early childhood educational standards by mixed methods research for the educational institution of Buriram Primary Education Service Area Office 1. The research was divided into two phases. Phase I was to study the current and desirable conditions and needs following the multi stage - sampling. The sample group was 320 teachers. The study used a structured questionnaire to collect data. The data analytics were used including percentage, mean, standard deviation, and needs index to analyze the results. Phase II involved establishing guidelines for educational management following the early childhood education standards through interviewing five experts selected by purposive sampling.

The results of the research were as follows: 1) The overall current conditions were at a high level. The aspect with the highest average was child-centered approach. For the overall desirable conditions, the aspect with the highest average was administration and management processes. The need for educational management following the early childhood educational standards development can be prioritized as children's quality, administration and management processes, and child-centered approach, respectively. 2) The guidelines to develop were as follows: For children's quality, school administrators should promote integrated learning by developing mathematical and scientific skills. Administration and management processes, school administrators should continuously promote internal evaluation and quality assurance. And child-centered approach, school administrators should encourage parental involvement in evaluating the quality of student learning.

Keywords: Educational Management; Early Childhood Educational; Early Childhood Educational Standards

บทนำ

การศึกษาปฐมวัย เป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวมบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคน ให้เต็มตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรักความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 2) เด็กปฐมวัยถือว่าเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของชีวิต เพราะเป็นช่วงที่พัฒนาการทุกด้านเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การพัฒนาเด็กในช่วงวัยนี้จะเป็นการวางพื้นฐานทางด้านจิตใจ อุปนิสัย และความสามารถซึ่งหากผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยสามารถสร้างแบบแผนทางพฤติกรรม และเจตคติที่ดีให้แก่เด็ก

ปฐมวัยได้ เด็กปฐมวัยจะสามารถเติบโต และมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (ศศิพันธุ์ เปียนเปี่ยมสิน และคณะ, 2561: 3)

ที่ผ่านมารัฐบาลพยายามกระจายโครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาให้เด็กปฐมวัยเข้าถึงหลักสูตรปฐมวัย โดยลดอุปสรรคจากฐานะเศรษฐกิจสังคมและพื้นที่เพื่อเด็กปฐมวัยทุกคนสามารถเข้าถึง แต่อย่างไรก็ตามยังมีสถานศึกษาบางแห่งที่ยังไม่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพใกล้เคียงกับสถานศึกษาของภาคเอกชนหรือในกรุงเทพมหานคร ทำให้ทรัพยากรที่ใช้ไปส่งเสริมการศึกษา บางพื้นที่ไม่มีประสิทธิภาพและสะท้อนถึงการบริการทางการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกัน จึงต้องได้รับรายงานการศึกษาสภากรรมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในประเทศไทย การปรับปรุงให้มีมาตรฐานและคุณภาพในการสามารถตอบโจทย์พัฒนาการในวัยเด็กได้อย่างสมบูรณ์ เพราะถ้าหากยังคงปล่อยปัญหาทิ้งไว้ เด็กที่ได้รับการพัฒนาในแต่ละสถานที่จะมีพัฒนาการที่ไม่เหมือนกัน และยังคงเป็นปัญหาสำหรับการต่อยอดการเรียนรู้ในช่วงชั้นต่อไปได้ จากผลการประเมินเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ปัญหาพัฒนาการที่ใหญ่ที่สุดในการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยคือ พัฒนาการด้านสติปัญญา รวมถึงประเด็นเรื่องความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ที่แม้เด็กจะได้รับการศึกษา เด็กที่ยากจนยังมีแนวโน้มที่จะมีพัฒนาการสมวัยด้านสติปัญญาน้อยกว่าเด็กที่ร่ำรวย ประเด็นนี้จึงเป็นอีกหนึ่งประเด็นท้าทายของภาครัฐในการลดช่องว่างดังกล่าวในการจัดระบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เด็กที่ยากจนและเด็กที่ร่ำรวยมีพัฒนาการที่ไม่แตกต่างกัน รวมถึงพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ที่การเรียนรู้ระดับปฐมวัยไม่สามารถสร้างความแตกต่างระหว่างผู้ที่ไม่ได้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าการศึกษาระดับปฐมวัยที่ผ่านมาไม่ได้มีแนวทางพัฒนาทักษะกลุ่มนี้อย่างชัดเจน ซึ่งพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 ได้มุ่งเน้นทักษะด้านสังคมและอารมณ์มากขึ้น หากภาครัฐไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่สมวัยอย่างจริงจังก็จะไม่สามารถพัฒนาเด็กไปสู่ศตวรรษที่ 21 ได้ เพราะทักษะศตวรรษที่ 21 ส่วนใหญ่นั้นเกี่ยวข้องกับสติปัญญา สังคม และอารมณ์ ภาครัฐจึงไม่สามารถที่จะละเลยได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563: 220-221)

กระทรวงศึกษาธิการได้มีการประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาในระดับปฐมวัยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561 โดยมีการประกาศให้โรงเรียนทุกสังกัด ทุกแห่งที่จัดการศึกษาให้ใช้มาตรฐานการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและยกระดับคุณภาพผู้เรียน โดยมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยได้แบ่งออกเป็น 3 มาตรฐานหลัก มาตรฐานที่ 1 ด้านคุณภาพของเด็ก เน้นผลลัพธ์คุณภาพของเด็กปฐมวัย โดยมุ่งพัฒนาทักษะรอบด้านของเด็ก ได้แก่ ร่างกายที่แข็งแรง สติปัญญาที่เฉียบแหลม ความสามารถทางภาษา อารมณ์ที่มั่นคง และคุณธรรมที่เหมาะสม มาตรฐานที่ 2 ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ โดยเน้นการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ มีวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่ชัดเจน การวางแผนกลยุทธ์ การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารและครู การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน มาตรฐานที่ 3 ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาทักษะทางสังคมและคุณธรรม การออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับความต้องการและบริบทของเด็ก รวมถึงการประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ มาตรฐานทั้งหมดนี้มุ่งเน้นให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งในด้านทักษะการเรียนรู้และการปรับตัวในสังคม พร้อมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมจากชุมชนและการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบของครูและบุคลากร

ทางการศึกษา เพื่อให้เด็กสามารถเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคมในอนาคต (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2566: 3-31)

จากรายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาระดับปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ปีการศึกษา 2565 การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ปรากฏจุดที่ควรพัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย 1) ด้านคุณภาพของเด็ก พบว่า พัฒนาการของเด็กที่เป็นจุดที่ควรพัฒนามากที่สุด คือ มีพัฒนาการด้านสติปัญญา สื่อสารได้ มีทักษะการคิดพื้นฐาน และแสวงหาความรู้ได้ รองลงมา คือ มีพัฒนาการด้านสังคม ช่วยเหลือตนเอง และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และอันดับสาม คือ มีพัฒนาการด้าน อารมณ์จิตใจ ควบคุม และแสดงออกทางอารมณ์ได้ ตามลำดับ 2) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ พบว่า สถานศึกษาต้องพัฒนาให้บริการสื่อเทคโนโลยี สารสนเทศ สื่อการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดประสบการณ์ มากที่สุด รองลงมา คือ การจัดครูให้เพียงพอกับชั้นเรียน และจัดสภาพแวดล้อม และสื่อเพื่อการเรียนรู้ อย่างปลอดภัยและพอเพียง ตามลำดับ 3) ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ พบว่า จากประเด็นพัฒนาทั้ง 4 ประเด็น มีประเด็นหลัก ประเด็นเพิ่มเติมที่เป็นจุดที่ควรพัฒนามากที่สุด คือ จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย รองลงมา คือ การประเมินพัฒนาการเด็กตามสภาพจริง และนำผลการประเมิน พัฒนาการเด็กไปปรับปรุงการจัดประสบการณ์และพัฒนาเด็ก อันดับสาม คือ การสร้างโอกาสให้ เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เล่นและปฏิบัติอย่างมีความสุข ตามลำดับ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1, 2566: 2)

จากรายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาระดับปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ปีการศึกษา 2565 พบประเด็นที่เป็นจุดที่ควรพัฒนาในแต่ละมาตรฐาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย อย่างไรก็ตาม ยังขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 โดยใช้กรอบแนวคิดตามประกาศมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย พ.ศ. 2561 ซึ่งกำหนดไว้ 3 มาตรฐาน ได้แก่ ด้านคุณภาพของเด็ก ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์แก่ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา สามารถนำไปเป็นแนวทางในการวิจัย ปรับปรุง และพัฒนาการบริหารจัดการทั้ง 3 ด้าน รวมถึงการวางแผนการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอก เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

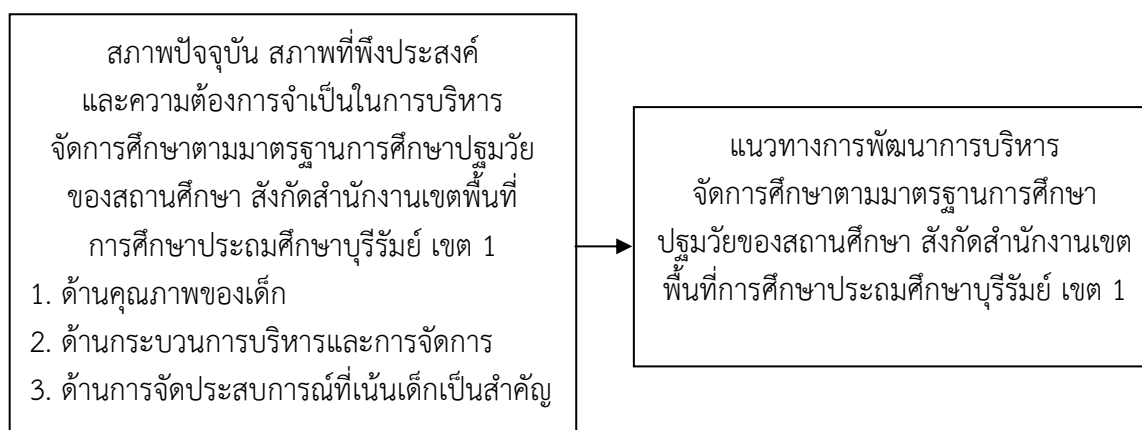
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย โดยใช้กรอบมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย พ.ศ. 2561 ซึ่งกำหนดไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของเด็ก ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563: 35-37) มาเป็นกรอบในการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 320 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) สอบถามเกี่ยวกับจำแนกตามที่ตั้งสถานศึกษา และตำแหน่ง ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ในการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของเด็ก ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ จำนวน 35 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปาน

กลาง น้อย น้อยที่สุด มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม สภาพปัจจุบันเท่ากับ .979 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพพึงประสงค์เท่ากับ .986 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 เพื่ออนุเคราะห์ในการส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง นำแบบสอบถามไปแจกจ่ายตามโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดรับแบบสอบถามคืน ได้รับการตอบกลับแบบสอบถาม จำนวน 320 ฉบับ เก็บรวบรวมมาได้จำนวน 320 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางในการพัฒนาทางการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นสถานศึกษาต้นแบบด้านการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 โดยการเลือกจากข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) ที่มีค่าสูงที่สุดในแต่ละด้านมาเป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ลักษณะเป็นแบบเติมคำตอบ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขออนุญาตให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลในการทำกรณีศึกษา ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกการสัมภาษณ์ มาสรุปจัดพิมพ์เป็นข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียง รูปแบบการเขียนเชิงพรรณนา แล้วสรุปประเด็นเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา หรือการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปมาน ด้วยการนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาเรียบเรียง โดยจัดหมวดหมู่ ข้อความ หรือประโยคที่มีความหมายในลักษณะเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน แตกต่างกันและสัมพันธ์กันมาหาข้อสรุป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐาน การศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านคุณภาพของเด็ก	4.34	0.77	มาก	4.87	0.34	มากที่สุด
2. ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ	4.41	0.73	มาก	4.90	0.29	มากที่สุด
3. ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็ก เป็นสำคัญ	4.41	0.69	มาก	4.87	0.34	มากที่สุด
รวม	4.39	0.73	มาก	4.88	0.32	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.73) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.69) ด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการ ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.73) และด้านคุณภาพของเด็ก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.77) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.32) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.29) ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.34) และด้านคุณภาพของเด็ก ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.34) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

การบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐาน การศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา	D	I	PNI _{modified}	ลำดับ
				ความต้องการจำเป็น
1. ด้านคุณภาพของเด็ก	4.34	4.87	0.122	1
2. ด้านกระบวนการบริหารและการ จัดการ	4.41	4.90	0.110	2
3. ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็ก เป็นสำคัญ	4.41	4.87	0.104	3

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 เรียงลำดับความ

ต้องการจำเป็นมากไปหาความต้องการจำเป็นน้อย ได้แก่ ด้านคุณภาพของเด็ก ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านคุณภาพของเด็ก ตามลำดับ

1.2 สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ และด้านคุณภาพของเด็ก ตามลำดับ

2. ลำดับความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นมากไปหาความต้องการจำเป็นน้อย ได้แก่ ด้านคุณภาพของเด็ก ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ตามลำดับ

3. แนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 มีแนวทางการพัฒนา ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านคุณภาพของเด็ก ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการ พัฒนาทักษะคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นการคิดเชิงเหตุผล การลงมือปฏิบัติ และสื่อที่ทันสมัย เพื่อพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน

3.2 ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการประเมินและตรวจสอบคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำรายงานการประเมินตนเองทุกภาคเรียนและทุกปี เพื่อสะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

3.3 ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการประเมินคุณภาพการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ร่วมกิจกรรมโรงเรียน สื่อสารผ่านเทคโนโลยีเยี่ยมบ้านนักเรียน สร้างเครือข่ายกับชุมชนในการติดตามและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยการจัดการบุคลากร ทรัพยากร และโครงสร้างองค์กร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักทดสอบทางการศึกษา (2561: 5-6) ที่กล่าวว่า สถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องมีการดำเนินงานตามภารกิจที่ชัดเจน ระบบการกำกับติดตามที่ต่อเนื่อง ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนที่แน่นแฟ้น การบริหารที่เน้นความเป็นมืออาชีพของครูและผู้บริหาร การจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ การใช้หลักสูตรและวิธีประเมินที่เหมาะสม การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การวางแผนงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนางานบนพื้นฐานของการวิจัย เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ บุญเสนอ (2560: 121-125) ที่พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสม ประกอบด้วย 5 ด้านหลัก เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ การสร้างสภาพแวดล้อม และการประเมินพัฒนาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมตามพัฒนาการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jatmiko, Arafat and Wardiah (2021: 87-91) ที่ศึกษาการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย พบว่า การบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่โรงเรียนอนุบาล Tunas Harapan ในเขต Muara Telang ประเทศอินโดนีเซีย มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการวางแผน การดำเนินงาน การติดตามผล และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนมีการจัดการนักเรียนโดยคำนึงถึงพัฒนาการตามช่วงวัย แบ่งกลุ่มอายุ และจัดเวลาการเรียนรู้ให้เหมาะสม พร้อมมีการประเมินพัฒนาการของเด็กอย่างเป็นระบบแล้วแจ้งผลให้ผู้ปกครองทราบบุคลากรในโรงเรียนมีคุณวุฒิที่เหมาะสม จบการศึกษาด้านปฐมวัยโดยตรง และผ่านการอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ลำดับความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 เมื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็นมากไปหาความต้องการจำเป็นน้อย ได้แก่ ด้านคุณภาพของเด็ก ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนาด้านคุณภาพของเด็กมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการพัฒนาการศึกษาของเด็กทุกคน เพื่อให้เด็กมีความพร้อมทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุล นอกจากนี้ การพัฒนาคุณภาพเด็กยังช่วยเสริมสร้างทักษะและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในระยะยาว ดังนั้น โรงเรียนจึงต้องให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทั้ง 4 ด้านอย่างสมวัย สอดคล้องกับแนวคิดของ ศศิพันธุ์ เปียนเปี่ยมสิน และคณะ (2561: 101-102) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นและสนับสนุนให้เด็กพัฒนาทุกด้าน ได้แก่ ด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างสรรค์ความรู้จากประสบการณ์และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การส่งเสริมความสามารถทางภาษา และการแก้ปัญหาที่ช่วยให้เด็กมีความรู้ที่ยั่งยืนและพร้อมรับการพัฒนาในสาขาวิชาต่าง ๆ ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harrison (2016: 35-42) ที่ศึกษาบทบาทของผู้อำนวยความสะดวก

สถานศึกษาปฐมวัย และผลกระทบของความเป็นผู้นำต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก พบว่าผู้อำนวยการที่มีทักษะการสื่อสารที่ดีสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นบวก และช่วยให้ครูทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลดีต่อการเรียนรู้ของเด็ก ผู้นำที่มีความสามารถจะสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย สังคมและอารมณ์ของเด็กได้ การส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

3. แนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 มีแนวทางการพัฒนา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นมากไปหาความต้องการจำเป็นน้อย ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านคุณภาพของเด็ก ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการ พัฒนาทักษะคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นการคิดเชิงเหตุผล การลงมือปฏิบัติ และสื่อที่ทันสมัย เพื่อพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2560: 20) ที่กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ควรยึดหลักสิทธิเด็ก มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงความแตกต่าง และบริบทสังคม โดยบูรณาการการเรียนรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดเชิงเหตุผล การปฏิบัติจริง และการใช้สื่อทันสมัย ควบคู่กับการเล่นสร้างสรรค์ ทักษะชีวิต และความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน เพื่อพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา แก้วสุชา (2565: 135-147) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ตามหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ของกลุ่มโรงเรียนช่องลมสุสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า การบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยควรเน้นการวางแผนการจัดกิจกรรมที่มีระบบและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก โดยมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้การเรียนการสอนตรงตามแผนและพัฒนาการของเด็ก ส่งเสริมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยบูรณาการกิจกรรมที่พัฒนาทักษะคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ใช้วิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้เด็กลงมือปฏิบัติและคิดเชิงเหตุผล พร้อมทั้งสนับสนุนการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย เพื่อพัฒนาทักษะเด็กอย่างครบถ้วนอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการประเมินและตรวจสอบคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำรายงานการประเมินตนเองทุกภาคเรียนและทุกปี เพื่อสะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ วัฒนา มัคคสมัน และอมรชัย ตันติเมธ (2555: 30-31) ที่กล่าวว่า การบริหารและจัดการภายในสถานศึกษาควรส่งเสริมการประเมินและตรวจสอบคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการวางแผนที่ชัดเจนและสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร การจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมกับภารกิจ การอำนวยความสะดวกและมีประสิทธิภาพ การรายงานผลการดำเนินงานและตรวจสอบการใช้งบประมาณอย่างโปร่งใส เพื่อให้สามารถติดตาม ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ บุญเสนอ (2560: 121-125) ที่ศึกษาการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 พบว่า กระบวนการบริหารและการจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย การกำหนดแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็ก การส่งเสริมบทบาทของครูและการสนับสนุนจากผู้ปกครอง การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการประเมินพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การบริหารที่มีกระบวนการชัดเจนและเปิดโอกาสให้ชุมชนมี

ส่วนร่วม ส่งผลให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ สร้างความพึงพอใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในสถานศึกษา

3.3 ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการประเมินคุณภาพการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ร่วมกิจกรรมโรงเรียน สื่อสารผ่านเทคโนโลยีเยี่ยมบ้านนักเรียน สร้างเครือข่ายกับชุมชน ในการติดตามและพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ กมลวรรณ อังศรีสุรพร (2560: 12-15) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเด็ก โดยผู้ปกครองสามารถร่วมวางแผน สนับสนุน สื่อและแหล่งเรียนรู้, เข้าร่วมกิจกรรม และติดตามพัฒนาการของเด็ก การสื่อสารและประสานงานระหว่างผู้ปกครองกับครูจะช่วยให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิตยา ไตรศรี (2565: 126-129) ที่ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่าด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยครูควรสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้ลงมือปฏิบัติ และเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขณะเดียวกัน ผู้ปกครองและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างใกล้ชิด โดยการประสานความร่วมมือกับครูและสถานศึกษาในการสนับสนุนการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีในการสอน และการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมตามพัฒนาการของเด็ก

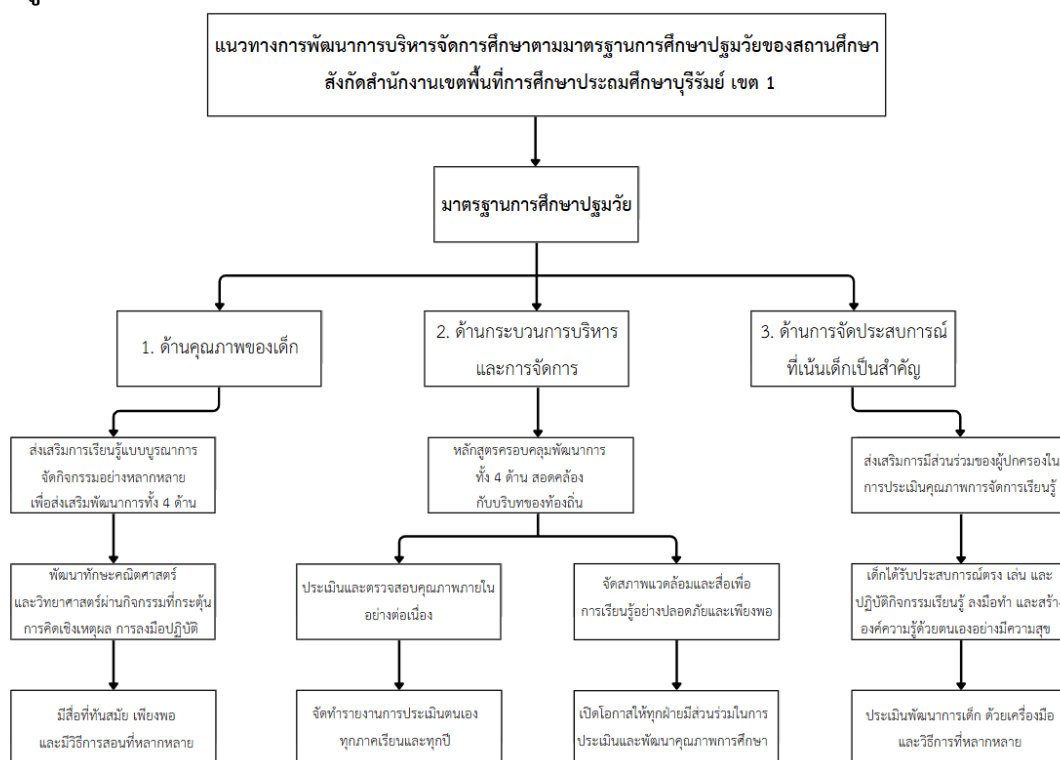
ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดบางประการที่ควรระบุไว้ ได้แก่ 1) การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูเพียงกลุ่มเดียว ซึ่งอาจทำให้ขาดมุมมองจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มอื่น เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน 2) การเก็บข้อมูลในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านการศึกษา อาจส่งผลต่อความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม และ 3) ข้อจำกัดด้านขอบเขตพื้นที่การวิจัยที่ศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ซึ่งอาจไม่สามารถอ้างอิงผลการวิจัยไปยังพื้นที่อื่นที่มีบริบทแตกต่างกัน

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ประโยชน์เชิงนโยบาย: ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาระดับปฐมวัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพของเด็ก ซึ่งเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด
2. ประโยชน์เชิงปฏิบัติ: ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสามารถนำแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
3. ประโยชน์เชิงวิชาการ: ผลการวิจัยนี้เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดหรือเป็นแนวทางในการทำวิจัยในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

ที่มา : ผู้วิจัยสังเคราะห์

แนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของเด็ก การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย กำหนดไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของเด็ก ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นให้เด็กเป็นสำคัญ ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนี้มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้กระบวนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีความต่อเนื่อง ก้าวหน้า และมีคุณภาพสูงสุด ซึ่งสามารถนำแนวทางไปปรับปรุง พัฒนาการบริหารจัดการทั้ง 3 ด้าน รวมถึงการวางแผนการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอก เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า การประเมินความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านคุณภาพของเด็กโดยผู้บริหารสถานศึกษา ควรศึกษาแนวทางพัฒนาดังกล่าว

และพิจารณาวิธีที่เหมาะสมในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ให้มีประสิทธิภาพด้วยแนวทาง ดังนี้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย โดยบูรณาการกิจกรรมที่พัฒนาทักษะด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การเล่นบทบาทสมมติ และการทดลอง ส่งเสริมการใช้การเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นการลงมือปฏิบัติและคิดเชิงเหตุผล พร้อมกระตุ้นให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการเรียนรู้ ครูเป็นผู้สนับสนุนการค้นหาคำตอบและการเรียนรู้ผ่านสื่อการสอนที่ทันสมัย เพื่อพัฒนาทักษะเด็กอย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดการพัฒนาอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และสนับสนุนให้ผู้บริหารและครูสามารถออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูงตามแนวทางที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

2.2 ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เกิดขึ้นหลังจากนำแนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ไปใช้

2.3 ควรมีการวิจัยติดตามผล การนำสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 อย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลและการพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ อังศรีสุพร. (2560). **การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

นิตยา ไตรศรี. (2565). **สภาพและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

วัฒนา มัคคสมัน และอมรชัย ตันติเมธ. (2555). **การบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัยหน่วยที่ 1-5**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.

ศศิพันธุ์ เปียนเปี่ยมสิน, นางเยาว์ นุชนารถ, กรณิศ ทองสะอาด, ชนม์ธิดา ยาแก้ว, นิตารัตน์ อิศระมนโรสและช นิตรา ใจชัยภูมิ. (2561). **การศึกษาปฐมวัย (พิมพ์ครั้งที่ 5)**, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กราฟฟิคโซฟท์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. (2566). **รายงานการสังเคราะห์ ผลการประเมินของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2565 ระดับการศึกษาปฐมวัย**. บุรีรัมย์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1.

- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2566). การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานการศึกษาสภากรรมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2563). การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดเอ็น.เอ.รัตนะเทรตติ้ง.
- สุกัญญา แก้วสุชา. (2565). แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ตามหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ของกลุ่มโรงเรียนช่องลมสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- อมรรัตน์ บุญเสนอ.(2560). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Harrison, L. J. (2016). *Effective leadership in early childhood education*. Canberra: Australian Research Council.
- Jatmiko, C. D., Arafat, Y., & Wardiah, D. (2021). Managing early childhood education. *Education and Humanities Research*. 5 6 (5) , 8 7 -9 1 . Retrieved <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210427.087>

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
Developing a Community-Based Competency Learning Model
for Students in Basic Education

ฤทธิ เทพไธอานวย

วาระดี ชาญวิรัตน์

สิรินาถ จงกลกลาง

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ประเทศไทย

Rietthi Thepthaiamnouy

Waradee Chanvirat

Sirinath Jongkonklang

Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

Email: sirinat.j@nrnu.ac.th

วันที่รับบทความ: 20 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 22 มิถุนายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 15 กรกฎาคม 2568

Received: April 20, 2025; Revised: June 22, 2025; Accepted: July 15, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา ศึกษาผลการใช้ และขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะผู้เรียน จากการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และหัวหน้างานวิชาการ 20 คน ครู 74 คน นักเรียน 427 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ปีการศึกษา 2565 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึก แบบสัมภาษณ์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินสมรรถนะผู้เรียน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย ลักษณะ เป้าหมาย แนวทางการพัฒนาหลักสูตร Sandbox โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และกระบวนการสร้างหลักสูตร ทำให้ได้ต้นแบบหลักสูตร Sandbox ที่เป็นหลักสูตรระดับชั้นเรียน 2) ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นการบูรณาการคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และสังคมศึกษา โดยใช้สถานที่สำคัญ ภูมิปัญญาในชุมชนที่บูรณาการสู่การสร้างความเป็นผู้นำ นักสื่อสาร นักคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และมีความสอดคล้องเหมาะสมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก 3) การขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่สามารถพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนจากการบูรณาการการเรียนรู้เรื่องราวจากชุมชนเพื่อการเป็นนักจัดการชุมชน

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ; หลักสูตร Sandbox; ชุมชนเป็นฐาน; สมรรถนะผู้เรียน

Abstract

This research and development study aimed to develop, implementation, and scale up a community-based competency learning management model focusing on academic

achievement and learner competencies for basic education students. The sample consisted of 20 school administrators (directors, deputy directors, and academic heads), 74 teachers, and 427 students from Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 1 during the 2022 academic year. Research instruments included record forms, interview forms, competency-based learning management model, academic achievement tests, and learner competency assessment forms. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The findings revealed that: 1) The competency-based learning management model comprised characteristics, objectives, community-based Sandbox curriculum development guidelines, and curriculum construction processes, resulting in a prototype classroom-level Sandbox curriculum. 2) The implementation of the competency learning management model integrated mathematics, Thai language, and social studies using significant local sites and community wisdom, fostering leadership, communication skills, creative problem-solving abilities with overall high appropriateness and consistency. 3) The scaling up of the competency-based learning management model effectively enhanced learner competencies through integrated community-based learning that developed students as community managers.

Keywords: Competency-based Learning Management Model; Community-based; Sandbox Curriculum; Learner Competencies

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายการจัดการศึกษา พ.ศ. 2564-2565 ตามประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต การพัฒนาการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมีข้อมุ่งเน้นในการปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะ การพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนวิธีสอนและมีความรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดกับผู้เรียน โดยเฉพาะประเด็นเร่งด่วน (Quick Win) เรื่องหลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยยึดความสามารถของผู้เรียนเป็นหลักและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่ต้องการ และจากการประกาศ (ร่าง) กรอบหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ (CBE Thailand) กำหนดสมรรถนะหลัก (Core Competencies) 6 สมรรถนะ คือ การจัดการตนเอง การคิดขั้นสูง การสื่อสาร การรวมพลังทำงานเป็นทีม การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นสมรรถนะที่กำหนดให้เป็นพื้นฐานที่นักเรียนทุกคนต้องได้รับการพัฒนาและให้เป็นความสามารถติดตัวหลังจบการศึกษาไปตลอด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะผ่านนวัตกรรมการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ เช่น การเรียนรู้โดยใช้งานเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และการเรียนรู้โดยใช้การ

ประกอบการเป็นฐาน ซึ่งเป็นนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่านการฝึกปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้เรียนมีสมรรถนะครบ 6 ด้าน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงของชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมระหว่างครูผู้เรียน และกลุ่มคนในชุมชน เช่น การไปศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมการทำมาหากิน หัตถกรรม และองค์กรในชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาทักษะทางวิชาชีพ ทักษะทางสังคม และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยใช้การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ในเนื้อหาตามหลักสูตรและเข้าใจชุมชนมากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้และทักษะอย่างหลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะในศตวรรษ 21 เป็นต้น รวมทั้งเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน และผู้เรียนจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน (วิทยากร เชียงกูล, 2550; วิจารณ์ พานิช, 2557; Bednar & Simpson, 2013; Bedri, Frein & Dowling, 2017) ถึงแม้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจะมีการนำไปใช้ในบริบทต่างๆ แต่การพัฒนาแบบเฉพาะเจาะจงสำหรับโรงเรียนในจังหวัดนครราชสีมาที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉพาะตัว รวมทั้งการบูรณาการแนวคิด Education Sandbox กับการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองสมรรถนะหลัก 6 ด้านตามกรอบหลักสูตรใหม่ ยังขาดการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ

ด้วยความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงกำหนดการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบ ศึกษาผลการใช้ ขยายผลการใช้ ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะผู้เรียน เป็นการขับเคลื่อนงานวิจัยร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา กับหน่วยงานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการตนเองและการสื่อสารของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการตนเองและการสื่อสารของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การทบทวนวรรณกรรม

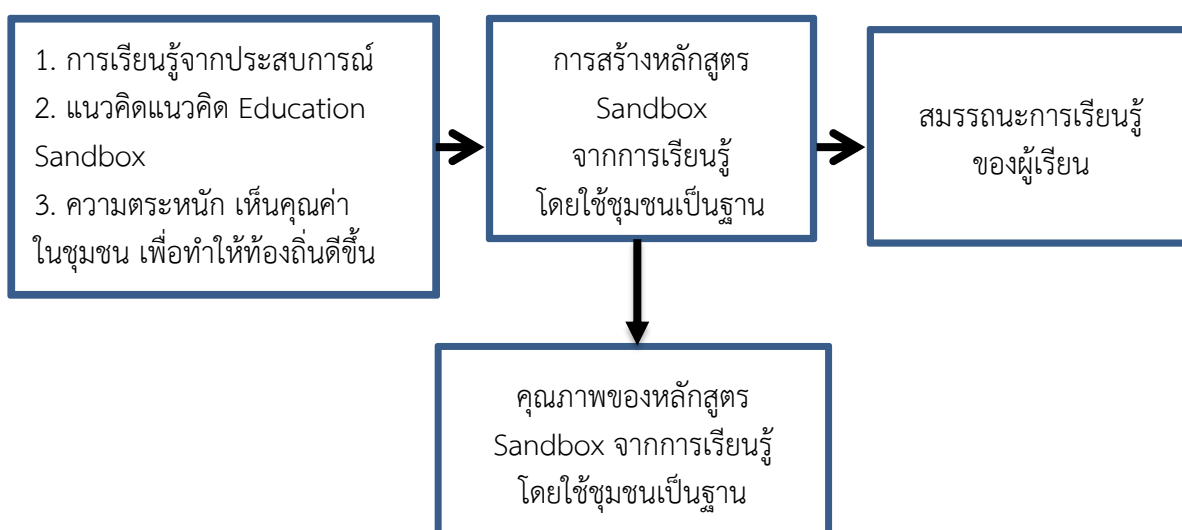
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานใช้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb (1984) ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความรู้โดยปรับเปลี่ยนประสบการณ์อย่างต่อเนื่องจากการสังเกต การสะท้อนความคิด การสรุปความคิดรวบยอด และการนำไปปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่และบริบทท้องถิ่นเพื่อใช้ในการออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และใช้แนวคิด Education Sandbox ที่ตอบสนองแนวทางการศึกษาในอนาคตที่ยืดหยุ่นและคล่องตัว มุ่งเป้าให้เกิดประสิทธิภาพและผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยไม่จำกัดเฉพาะความรู้หลักการ แต่เน้นประสบการณ์จาก

การลงมือปฏิบัติจริง เป็นการศึกษาที่มุ่งตอบสนองการทำงานและการสร้างอาชีพ เพื่อเตรียมผู้เรียนให้เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต รวมทั้งการพัฒนาในวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning: CBL) มีกรอบแนวคิดหลักประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ ชุมชนการเรียนรู้ บรรยากาศการเรียนรู้ การเรียนรู้เชิงรุก และการสนับสนุนการเรียนการสอน (Nguyen et al., 2023) โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับบน ระดับกลาง และระดับล่าง ซึ่งการมีส่วนร่วมระดับล่างมีผลกระทบมากที่สุดต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Jaipong, 2025) มีงานวิจัยต่างประเทศสนับสนุนแนวคิดนี้ผ่านการศึกษาชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพข้ามชาติ 40 ประเทศ ที่พบความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในงานของครู (Dogan & Adams, 2018) การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับ CBL กลายเป็นแนวโน้มสำคัญหลัง COVID-19 (Couillou et al., 2022) ที่เน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการเรียนรู้

การพัฒนาหลักสูตร Sandbox จากจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีขั้นตอนการพัฒนา คือ 1) การวิเคราะห์บริบท พื้นฐานความต้องการจำเป็น 2) การสำรวจความสนใจของผู้เรียน 3) การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcome) 4) การกำหนดสาระการเรียนรู้ 5) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการออกแบบงาน (Task) 6) การจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ (ในห้องเรียน นอกห้องเรียน ในชุมชน และ สื่อดิจิทัล) และ 7) การกำหนดการวัดและประเมินผล โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย แนวคิด วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ บทบาทครู บทบาทผู้เรียน สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการและสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูและนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 จากสถานศึกษาจำนวน 142 แห่ง ประกอบด้วย ครู 1,960 คน และนักเรียน 35,953 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน รองผู้อำนวยการ 1 คน หัวหน้างานวิชาการ 1 คน ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 9 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 คน ศึกษาพิเศษ 1 คน รวม 21 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากความสมัครใจ และความสะดวกในการลงพื้นที่การวิจัยของคณะนักวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบบันทึกองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และ 2) การสนทนากลุ่มเรื่องแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บริบทของโรงเรียน ในด้านต่าง ๆ และการกำหนดกรอบหลักสูตร Sandbox โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ได้แก่ ความต้องการและความสนใจของนักเรียน และแนวทางการเขียนผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcome) องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน หากคุณภาพโดยนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน เพื่อตรวจสอบและลงความเห็นว่ายอมรับได้เท่านั้น โดยใช้เกณฑ์การยอมรับ 2 ใน 3 คน ขึ้นไปนำไปใช้เป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการจดบันทึก สัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม จดบันทึกข้อมูล ประเด็นสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์ จากนั้นตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องของข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 จำนวน 142 แห่ง ครู 1,960 คน นักเรียน 35,953 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการ 1 คน รองผู้อำนวยการ 1 คน และหัวหน้างานวิชาการ 1 คน ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 3 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1/1 จำนวน 30 คน และประถมศึกษาปีที่ 1/2 จำนวน 30 คน รวม 60 คน โรงเรียนบ้านจอหอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบบันทึกจากกิจกรรมชุมชนทางวิชาชีพครู ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และ 2) แบบประเมินหลักสูตร Sandbox จากการจัดโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ทรงคุณวุฒิ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อหน่วยการเรียนรู้และภาพรวมของหลักสูตร Sandbox โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แล้ว

นำไปสร้างต้นแบบ (Prototype) หลักสูตร Sandbox จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และสื่อการเรียนรู้ ได้แก่ คลิปการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับนักเรียนต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยบันทึกข้อมูลที่เกิดจากการจัดกิจกรรมชุมชนทางวิชาชีพครู การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการจัดเวทีสรุปและสะท้อนผลเป็นระยะ ๆ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจัดเป็นหมวดหมู่ จัดลำดับวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และการประเมินคุณภาพของหลักสูตร จากนั้นตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องของข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูโรงเรียนเครือข่ายการยกระดับคุณภาพ การศึกษาฐานสมรรถนะด้วยนวัตกรรมเชิงระบบและการเรียนรู้ 13 แห่ง จำนวน 198 คน ปีการศึกษา 2565

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 20 คน กลุ่มครูผู้สอน ในโรงเรียน 11 แห่ง ที่เป็นครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 64 คน นักเรียนในชั้นเรียนที่ครูกลุ่มตัวอย่างรับผิดชอบรายวิชาที่สอน 18 ห้องเรียน จำนวน 427 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำนวน 11 แห่ง ได้มาโดยการเลือกแบบสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ต้นแบบหลักสูตร Sandbox จากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ที่เกิดจากการดำเนินการในขั้นตอนที่ 2 แบบบันทึกจากกิจกรรมชุมชนทางวิชาชีพครูเป็นการออกแบบและพัฒนากิจกรรมชุมชนทางวิชาชีพครู และ 3) แบบประเมินหลักสูตร Sandbox จากการจัดการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ทรงคุณวุฒิ และตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีต่อหน่วยการเรียนรู้และภาพรวมของหลักสูตร Sandbox เป็นฉบับเดียวกับการดำเนินการในขั้นตอนที่ 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกข้อมูลที่เกิดจากการจัดกิจกรรมชุมชนทางวิชาชีพครู การอบรมเชิงปฏิบัติการและการจัดเวทีสรุปและสะท้อนผลเป็นระยะ ๆ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจัดเป็นหมวดหมู่ จัดลำดับวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และประเมินคุณภาพของหลักสูตร จากนั้นตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องของข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า 1) หลักสูตรมีแนวคิดหลักในการใช้นวัตกรรม คือ การใช้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจะสะท้อนการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่าของการเป็นนักจัดการชุมชน 2) กระบวนการสร้างหลักสูตร Sandbox จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาบริบท วิเคราะห์และสร้างความรู้เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน วิเคราะห์ประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ออกแบบการวัดและประเมินผลตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนด ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปใช้ในการจัด

การเรียนรู้ จัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ การนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือ สรุปและสะท้อนผลการใช้หลักสูตร 3) ผลการพัฒนาหลักสูตร Sandbox การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจะตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่าของการเป็นนักจัดการชุมชน ได้ต้นแบบหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 วิชาคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง คีตาตตลลลลลลลลลล 30 ชั่วโมง และ 4) ผลการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ คือ ครูได้พัฒนาตนเองจากการสร้างหลักสูตรที่ครบถ้วนและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยการสำรวจความสนใจ การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ จัดลำดับสาระการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่ง ข้อมูลในห้องเรียน นอกห้องเรียน ชุมชน และสื่อดิจิทัล (คลิป) จัดหา/สร้างสื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดประเมินที่หลากหลาย และมีการบริหารจัดการหลักสูตร

2. ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการตนเองและการสื่อสารของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

2.1 ต้นแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะ คือ หลักสูตร Sandbox จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง คีตาตตลลลลลลลลลล เวลา 30 ชั่วโมง และสื่อคลิปการเรียนรู้ ด้วยตนเองของนักเรียน มีครูเข้าร่วมการพัฒนา 4 คน วิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และสังคมศึกษา โดยใช้สถานที่สำคัญในชุมชนภูมิปัญญา ในชุมชน มีการบูรณาการสู่การสร้างความเป็นผู้นำนักสื่อสาร นักคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีความสอดคล้องเหมาะสมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.46) และหน่วยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หน่วยที่ 3 ชื่ออะไรดีคะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.48) และ หน่วยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หน่วยที่ 2 ตามล่าหาแมง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.45) แสดงคุณภาพต้นแบบหลักสูตร ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 แสดงคุณภาพต้นแบบหลักสูตร Sandbox จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “คีตาตตลลลลลลลลลล”

ที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
หน่วยที่ 1 ไปตลาดให้รวดเร็วและปลอดภัย				
1	ชื่อหน่วยใหญ่และหน่วยย่อยมีความชัดเจนและสะท้อนเป้าหมาย	4.80	0.45	มากที่สุด
2	ผลลัพธ์การเรียนรู้มีความครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะความสามารถ พฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียน	4.40	0.55	มาก
3	กระบวนการออกแบบการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ มีความสอดคล้องและเหมาะสมกันทุกองค์ประกอบ นำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการได้	4.20	0.45	มาก
4	สื่อการเรียนรู้ในห้องเรียน นอกห้องเรียน สื่อการเรียนรู้ในชุมชน และสื่อดิจิทัล มีเนื้อหาถูกต้อง เหมาะสมกับผู้เรียน	4.20	0.45	มาก
5	วิธีการประเมิน สิ่งที่ประเมิน และรายละเอียดของเกณฑ์การประเมิน มีความเหมาะสมกับระดับ และวัยของผู้เรียน	4.00	0.00	มาก
6	ความเหมาะสมของเวลากับเรื่องและวิธีการเรียน	4.20	0.45	มาก
รวมเฉลี่ย		4.30	0.47	มาก
หน่วยที่ 2 ตามล่าหาแมง				
1	ชื่อหน่วยใหญ่และหน่วยย่อยมีความชัดเจนและสะท้อนเป้าหมาย	5.00	0.00	มากที่สุด

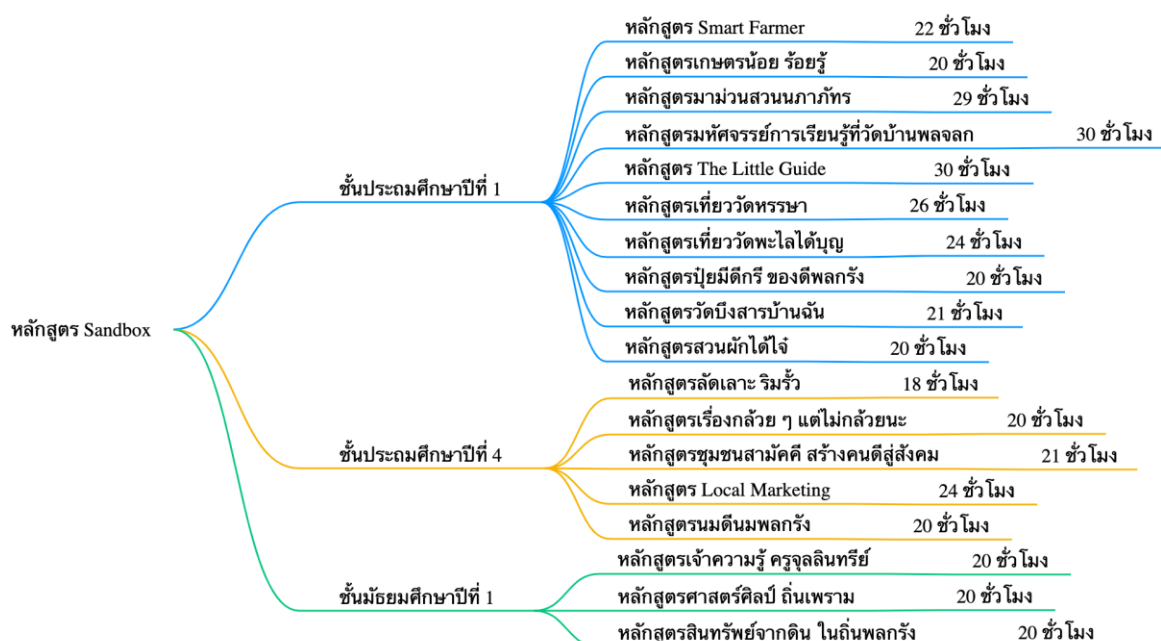
ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2	ผลลัพธ์การเรียนรู้มีความครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะความสามารถ พฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียน	4.40	0.55	มาก
3	กระบวนการออกแบบการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ มีความ สอดคล้องและเหมาะสมกันทุกองค์ประกอบ นำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ ที่ต้องการได้	4.00	0.00	มาก
4	สื่อการเรียนรู้ในห้องเรียน นอกห้องเรียน สื่อการเรียนรู้ในชุมชน และ สื่อดิจิทัล มีเนื้อหาถูกต้อง เหมาะสมกับผู้เรียน	4.00	0.00	มาก
5	วิธีการประเมิน สิ่งที่ประเมิน และรายละเอียดของเกณฑ์การประเมิน มีความเหมาะสมกับระดับ และวัยของผู้เรียน	4.00	0.00	มาก
6	ความเหมาะสมของเวลากับเรื่องและวิธีการเรียน	4.20	0.45	มาก
หน่วยที่ 3 ชื่ออะไรดีคะ				
1	ชื่อหน่วยใหญ่และหน่วยย่อยมีความชัดเจนและสะท้อนเป้าหมาย	5.00	0.00	มากที่สุด
2	ผลลัพธ์การเรียนรู้มีความครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะความสามารถ พฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียน	4.20	0.45	มาก
3	กระบวนการออกแบบการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ มีความ สอดคล้องและเหมาะสมกันทุกองค์ประกอบ นำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ ที่ต้องการได้	4.20	0.45	มาก
4	สื่อการเรียนรู้ในห้องเรียน นอกห้องเรียน สื่อการเรียนรู้ในชุมชน และ สื่อดิจิทัล มีเนื้อหาถูกต้อง เหมาะสมกับผู้เรียน	4.20	0.45	มาก
5	วิธีการประเมิน สิ่งที่ประเมิน และรายละเอียดของเกณฑ์การประเมิน มีความเหมาะสมกับระดับ และวัยของผู้เรียน	4.20	0.45	มาก
6	ความเหมาะสมของเวลากับเรื่องและวิธีการเรียน	4.20	0.45	มาก
รวมเฉลี่ย		4.33	0.48	มาก
หน่วยที่ 4 เซฟน้อยอร่อยเหาะ				
1	ชื่อหน่วยใหญ่และหน่วยย่อยมีความชัดเจนและสะท้อนเป้าหมาย	5.00	0.00	มากที่สุด
2	ผลลัพธ์การเรียนรู้มีความครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะความสามารถ พฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
3	กระบวนการออกแบบการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ มีความ สอดคล้องและเหมาะสมกันทุกองค์ประกอบ นำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ ที่ต้องการได้	4.00	0.00	มาก
4	สื่อการเรียนรู้ในห้องเรียน นอกห้องเรียน สื่อการเรียนรู้ในชุมชน และ สื่อดิจิทัล มีเนื้อหาถูกต้อง เหมาะสมกับผู้เรียน	4.00	0.00	มาก

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
5	วิธีการประเมิน สิ่งที่ประเมิน และรายละเอียดของเกณฑ์การประเมิน มีความเหมาะสมกับระดับ และวัยของผู้เรียน	4.00	0.00	มาก
6	ความเหมาะสมของเวลากับเรื่องและวิธีการเรียน	4.00	0.00	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.27	0.91	มาก
	โดยภาพรวม	4.29	0.46	มาก

2.2 ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า แนวทางการบริหารจัดการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนฐาน พบว่า ควรมีความยืดหยุ่นในการใช้หลักสูตร ตรงกับความต้องการ การวางแผนการบริหารร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง การใช้หลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบท การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกสนาน ปรับได้ตามความเหมาะสม ส่งเสริมสมรรถนะการวางแผน การคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ ทำงานเป็นทีม ส่วนการนำหลักสูตรไปใช้ในการพัฒนางานครู คือ ครูได้แนวทางการจัดทำหลักสูตรและนวัตกรรมการเรียนรู้ การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ครูมีความรู้ความเข้าใจในการสร้างหลักสูตรและการบูรณาการหลักสูตร ส่วนการขยายผลการเรียนรู้สู่โรงเรียนเครือข่าย คือ การปรับเปลี่ยนตามความสนใจและบริบทสถานศึกษา การพิจารณางบประมาณและความพร้อมของสถานศึกษา

3. การขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการตนเองและการสื่อสารของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

3.1 จากการสำรวจความต้องการและความสนใจของนักเรียนจากโรงเรียน 11 แห่ง เตรียมความพร้อมผู้บริหารและครูในการทำหลักสูตร ดำเนินการสร้างหลักสูตร Sandbox 18 หลักสูตร แสดงดังแผนภาพ 2

แผนภาพที่ 2 หลักสูตร Sandbox

3.2 ผลการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตร พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 หลักสูตร และอยู่ในระดับมาก จำนวน 17 หลักสูตร

3.3 สมรรถนะผู้เรียนจากการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของ จังหวัดนครราชสีมา มีคะแนนเฉลี่ยรวมหลังเรียน เท่ากับ 9.70 หรือ อยู่ในระดับพัฒนา แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลสมรรถนะผู้เรียนจากการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของนักเรียนระดับการศึกษาขั้น พื้นฐานจำแนกตามรายหลักสูตร

ที่	หลักสูตร Sandbox /หน่วยการเรียนรู้	สรุปรวมก่อนเรียน			สรุปรวมหลังเรียน		
		คะแนน เฉลี่ย	S.D.	แปลผล	คะแนน เฉลี่ย	S.D.	แปล ผล
1	เกษตรอินทรีย์ วิถีกันเกรา	3.81	0.25	เรียนรู้	6.37	1.20	เรียนรู้
2	ลัดเลาะ ริมรั้ว	3.40	1.45	เรียนรู้	9.05	1.16	เรียนรู้
3	ร่วมกันหมัก ของดีกันเกรา	3.58	1.38	เรียนรู้	9.51	1.34	เรียนรู้
4	เกษตรน้อยร้อยรู้	5.83	0.87	ปฏิบัติ	14.79	1.13	เรียนรู้
5	เรื่องกล้วยๆ แต่ไม่กล้วยนะ	4.15	0.46	เรียนรู้	8.36	0.65	เรียนรู้
6	สร้างสรรค์งานศิลป์ วัสดุ ท้องถิ่น	4.10	0.69	เรียนรู้	8.04	0.47	เรียนรู้
7	มาม่วนสวนนภากาศ	4.31	0.44	เรียนรู้	8.52	0.85	เรียนรู้
8	มหัศจรรย์การเรียนรู้ที่วัดบ้าน พลจลก	6.89	0.89	ปฏิบัติ	11.06	1.33	ปฏิบัติ
9	วัดสามัคคีสร้างคนดี สู่สังคม	3.36	0.37	เรียนรู้	9.75	2.35	เรียนรู้
10	The Little Guide	9.39	0.27	พัฒนา	12.30	0.59	พัฒนา
11	เที่ยววัดहरषา	5.65	0.29	ปฏิบัติ	8.45	0.52	ปฏิบัติ
12	เที่ยววัดพะไลได้บุญ	3.89	0.34	เรียนรู้	5.59	1.03	เรียนรู้
13	Local Marketing	4.19	0.61	เรียนรู้	6.71	1.04	เรียนรู้
14	ปุ๋ยมีดีกรี ของดีพลกรัง	11.98	2.24	พัฒนา	14.09	1.06	พัฒนา
15	นมดี นมพลกรัง	4.19	0.45	เรียนรู้	11.27	0.56	เรียนรู้
16	สินทรัพย์จากดิน ในถิ่นพลกรัง	4.83	0.60	เรียนรู้	7.12	0.57	ปฏิบัติ
17	วัดบึงสารบ้านฉัน	9.62	2.05	พัฒนา	11.19	1.84	ปฏิบัติ
18	สวนผักได้ใจ	10.51	1.09	พัฒนา	12.48	0.90	พัฒนา
	เฉลี่ย	5.76	2.83	ปฏิบัติ	9.70	2.77	พัฒนา

สรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัยนำผลการวิจัยที่เป็นประเด็นสำคัญมาใช้ในการอภิปรายผล ดังนี้

1. กระบวนการสร้างหลักสูตร Sandbox จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาบริบท การวิเคราะห์ และสร้างความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การวิเคราะห์ประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ เป็นต้น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรได้นำแนวคิดเชิงระบบมาใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นการนำข้อมูลมาจากบทบาทของสถานศึกษามาเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร การอภิปรายผลข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับระบบของ สมยศ นาวีการ (2551) กล่าวว่า ระบบ คือ กลุ่มหนึ่งกลุ่มขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างกัน และมีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะที่ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อกระทำการกิจกรรมให้ได้ผลสำเร็จตามความต้องการ ซึ่งองค์ประกอบของระบบ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ตัวป้อน กระบวนการ ผลผลิต กลไกควบคุม ข้อมูลป้อนกลับ (ทิตินา เขมมณี, 2562) ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตร Sandbox ที่นำแนวคิดเชิงระบบมาใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร มีความจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องดำเนินการให้ครอบคลุมองค์ประกอบของระบบที่กล่าวมาข้างต้น

2. หลักสูตร Sandbox ที่ครูพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากหลักสูตร Sandbox ที่สร้างขึ้น เป็นหลักสูตรที่ใช้แนวคิดใหม่ ๆ คือ หลักสูตรที่มีลักษณะเป็น Sandbox มาปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร นอกจากนั้น เป็นหลักสูตรที่อิงบริบทในชุมชน โดยมีเป้าหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะจากการเรียนรู้ และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ดังนั้น หลักสูตรที่สร้างขึ้น จึงเป็นหลักสูตรที่เกิดจากความต้องการของผู้เรียน และชุมชนอย่างแท้จริง เรียนแล้วสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต หรือเป็นแนวทางประกอบอาชีพได้ เณลิมชัย พันธุ์เลิศ (2562, น. 26-27) ที่กล่าวถึงหลักสูตรฐานสมรรถนะว่าจะต้องมีลักษณะ ดังนี้ 1) หลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต 2) หลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรม การกระทำ การปฏิบัติของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และคุณลักษณะต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน 3) เป็นหลักสูตรที่ใช้ผลลัพธ์ (สมรรถนะ) นำสู่จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ ไม่ใช่หลักสูตร (เนื้อหาสาระ) นำสู่ผลลัพธ์ (สมรรถนะ) และ 4) หลักสูตรที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เรียน ครู และสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงระวี ณ ลำพูน (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า หลักสูตรมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

3. หลักสูตรที่ครูสร้างขึ้น จำนวน 18 หลักสูตร พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 หลักสูตร และอยู่ในระดับมาก จำนวน 17 หลักสูตร ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก หลักสูตร Sandbox ของแต่ละโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นได้ยึดบริบทของแต่ละโรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตร การบูรณาการรายวิชาที่ครูจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน เมื่อครูสร้างหลักสูตรที่สมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในบริบทโรงเรียนของตนเอง มีการปรับปรุง สะท้อนผล เพื่อให้หลักสูตร Sandbox มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้หลักสูตรที่แต่ละโรงเรียนพัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ พิรุณวรรณ กิตติคุณ (2562, น. 1) กล่าวว่า Sandbox คือ พื้นที่ที่มีความปลอดภัยในการทดลองและการทดสอบ ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจะเกิดในการทดลองและการทดสอบใน Sandbox และ ไม่มี

ผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ดังนั้น Sandbox จึงมีความสำคัญในการนำมาใช้เป็นพื้นที่ในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาแบบใหม่ ๆ นอกจากนั้นแล้ว หลักสูตร Sandbox ที่สร้างขึ้นได้นำแนวคิดชุมชน เป็นฐานมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตร โดยหลักสูตรต้องการให้นำเนื้อหาสาระที่อยู่ในบริบทของสถานศึกษา ชุมชน และสิ่งที่ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้ เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของผู้เรียน จึงส่งผมให้การประเมินหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ความสอดคล้องเหมาะสม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนเป็นฐานของ Beakley et al. (2003, p. 1) กล่าวว่า การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นกลยุทธ์การเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการทำงานที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมจริงโดยที่ไม่ใช่โรงเรียน เพียงอย่างเดียว ซึ่งนักเรียนได้เรียนรู้จากครอบครัว หรือกลุ่มเพื่อนอยู่ตลอดเวลา การเรียนการสอนในบางกรณีอาจจะเกิดขึ้นจากสถานที่ทำงาน บุคคลรอบข้าง การพักผ่อน หรือกิจกรรมที่กระทำในเวลาว่าง เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนหลังจากที่สิ้นสุดการเรียนการสอนจากชั้นเรียนในแต่ละวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงระวี ธิ์ ลำพูน (2561) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้นมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

4. นักเรียนมีสมรรถนะผู้เรียนจากการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยรวมหลังเรียน เท่ากับ 9.70 หรืออยู่ในระดับพัฒนา ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้เรียน กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ได้ออกแบบให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการสร้างชิ้นงาน และมีการบูรณาการเนื้อหาสาระในศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (2563, น. 5-7) ที่กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะว่า การจัดการเรียนรู้ ฐานสมรรถนะต้องเน้นการปฏิบัติโดยมีชุดของเนื้อหา ความรู้ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการในระดับที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้จริง การเรียนการสอนที่มีการบูรณาการความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานใดงานหนึ่ง เพื่อนำไปใช้งานเกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน นอกจากนั้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีสมรรถนะอยู่ในระดับพัฒนา อาจจะมีผลมาจากการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง มีการบูรณาการหรือมีความเชื่อมโยงกับข้อมูลที่อยู่ในชุมชน ดังที่ Heslie (1985 อ้างถึงใน รัชชาภรณ์ รัตภูมิ, 2549) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของการศึกษา มีการบูรณาการ ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต นอกจากนั้น การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะได้ การจัดการเรียนรู้จะต้องมีผลผลิต หรือชิ้นงานที่เกิดจากการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียน ทั้งความรู้ด้านวิชาการ การทำงาน อาชีพ สังคม เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Owens & Wang (1996) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นกลยุทธ์ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ว่าตนเองประสงค์จะเรียนรู้อะไร โดยมีชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้มาใช้ในการสนับสนุนผู้เรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งความรู้ หรือด้านวิชาการด้านการทำงานและอาชีพ ด้านการพัฒนาการของบุคคลและสังคม ด้านคุณค่าและบริหารและงานและด้านการเข้าใจและการใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การพัฒนาหลักสูตร Sandbox ควรสร้างความตระหนักให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร รวมถึงการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตร จะต้องเลือกพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทความต้องการที่เกิดจากชุมชนมากที่สุด ส่วนสื่อการเรียนการสอนในหลักสูตร ควรหลากหลายและปรับให้เหมาะสมกับเวลาที่ใช้ในการสอน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้ ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่อื่น ๆ ที่กว้างขึ้น

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคจากการขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). **Competency-Based Education Thailand**. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2566 จาก <https://cbethailand.com>.

เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ. (2562). **หลักสูตรฐานสมรรถนะ**. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2566 จาก <http://academic.obec.go.th/otherdetail.php>.

ทิศนา ขวมนมณี. (2562). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 23, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิรุณวรรณ กิตติคุณ. (2562). **การปฏิรูประบบราชการ: การพัฒนาและการรังสรรค์นวัตกรรมในรูปแบบใหม่ (Sandbox)**. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2566 จาก https://www.parliament.go.th/wtadmin/ewt/parliament_parcy/.

วิจารณ์ พานิช. (2557). **นวัตกรรมสู่การเป็นประเทศแห่งการศึกษา**. สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2566 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/565909>.

วิทยากร เชียงกูล. (2550). **สภาวะการศึกษาไทยปี2549/2550 การแก้ปัญหาและการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบองค์รวม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สมยศ นาวิการ. (2551). **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ : บรรณพิภพ 1991.

แสงระวี ณ ลำพูน. (2561). **การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผู้เรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่**. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 7(2), 180-193.

Beasley, M. et al. (2003). Resilience in Response to Life Stress: The Effects of Coping Style and Cognitive Hardness. *Personality and Individual Differences*, 34, 77-95.

Bednar, S. & Simpson, N. B. (2013). **Incorporating community-based learning in a course on the economics of poverty**. Retrieved on May 14, 2023, from: <https://www.aeaweb.org/conference/2014/retrieve.php?pdfid=214>.

- Bedri, Z, de Frein, R., & Dowling, G. (2017). Community-based learning: A primer. **Irish Journal of Academic Practice**, 6(1), Retrieved on June 14, 2018, from:
<https://arrow.dit.ie/ijap/vol6/iss1/5>.
- Couillou, R. J., McGee, B. L., Carr, A. S., & Lamberth, T. (2022). Pandemic partnerships: Community/university experiences with community-based learning in the COVID-19 era. **Journal of Experiential Education**, 45(4), 378-395.
<https://doi.org/10.1177/10538259221145935>.
- Dogan, S., & Adams, A. (2018). Effect of professional learning communities on teachers and students: Reporting updated results and raising questions about research design. **School Effectiveness and School Improvement**, 29(4), 634-659.
<https://doi.org/10.1080/09243453.2018.1500921>.
- Kolb, D. A. (1984). **Experiential learning: Experience as the source of learning and development**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Jaipong, P. (2025). The impact of community participation in sustainable learning resource development: A case of Bangkok, Thailand. **Sustainability**, 17(10), 4620.
<https://doi.org/10.3390/su17104620>.
- Nguyen, L. T., Kanjug, I., Lowatcharin, G., Manakul, T., Poonpon, K., Sarakorn, W., Somabut, A., Srisawasdi, N., Traiyarach, S., & Tuamsuk, K. (2023). Digital learning ecosystem for classroom teaching in Thailand high schools. **SAGE Open**, 13(1).
<https://doi.org/10.1177/21582440231158303>.
- Owens, T. R., & Wang, C. (1996). **Community Based Learning: A Foundation for Meaningful Educational Reform**. Retrieved on November 14, 2019, from:
<https://digitalcommons.unomaha.edu>.

การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

The Participatory Administration Affecting the Efficiency of School in Koh Samui
Management under Suratthani Primary Educational Service Area Office 1

อรรถพล สมมาตร

สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์

Attapon Sommart

Supattara Pusitrattanavalee

Mahamakut Buddhist University Sithammasokkaraj Campas, Thailand

Email: sommarttax2537@gmail.com

วันที่รับบทความ: 17 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 15 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 19 พฤษภาคม 2568

Received: April 17, 2025; Revised: May 15, 2025; Accepted: May 19, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย 2) ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย 4) ศึกษาตัวแปรพยากรณ์การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและข้าราชการครูในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 287 คน ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยจำแนกตามขนาดสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ และสถิติการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกทุกด้าน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r=.651$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 4) ตัวแปรพยากรณ์ที่ใช้ในการพยากรณ์การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย โดยใช้การวิเคราะห์สถิติการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน สามารถสร้างสมการพยากรณ์ถดถอยในรูปแบบของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ $\hat{Y} = 2.159 + .418 (X_4) + .131(X_3)$ สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z}_y = .527(X_4) + .183 (X_3)$

คำสำคัญ: การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม; ประสิทธิภาพ; การบริหารงานโรงเรียน

Abstract

This research aims to study: 1) the level of participatory management in schools in Koh Samui District. 2) the efficiency level of school administration in Koh Samui District. 3) the relationship between participatory management and the efficiency of school administration in Koh Samui District. 4) the predictive variables of participatory management affecting the efficiency of school administration in Koh Samui District under the Office of Surat Thani Primary Educational Service Area 1. quantitative research. The sample group consisted of 287 school administrators and teachers in Koh Samui District under the Office of Surat Thani Primary Educational Service Area 1 in the academic year 2024. Stratified random sampling was used based on school size. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation analysis, multiple regression analysis, and stepwise multiple regression analysis.

Research Findings 1) The Participatory management in school schools in Koh Samui District was overall at the highest level. 2)The efficiency of school administration in Koh Samui District was at the highest level. 3)The analysis of the relationship between participatory management and school administration efficiency in Koh Samui District found that a positive correlation in all aspects, with a high correlation coefficient ($r = 0.651$) at a statistical significance level of 0.001. 4)The predictive variables for participatory management affecting school administration efficiency, based on stepwise multiple regression analysis, found that participation in implementation and participation in evaluation jointly predicted school administration efficiency. This forecasting equation could be described as: A. Unstandardized score $\hat{Y} = 2.159 + .418 (X_4) + .131(X_3)$ B. Standardized score $\hat{Z}_y = .527(X_4) + .183 (X_3)$.

Keywords: Participatory Management; Efficiency; School Administration

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพมนุษย์และแก้ไขปัญหาสังคม โดยช่วยส่งเสริมความรู้ ทักษะ เจตคติ และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างสมดุลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การศึกษาที่มีคุณภาพจึงเป็นกุญแจสู่การพัฒนาประเทศในทุกมิติ และต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อสร้างโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) หนึ่งในแนวทางสำคัญของการบริหารจัดการศึกษาสำหรับการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผน การจัดการองค์การ และการดำเนินงานร่วมกับผู้บริหารภายใต้บรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งช่วยส่งเสริมแรงจูงใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความผูกพันในงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียน ในภาพรวม ในบริบทของโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์

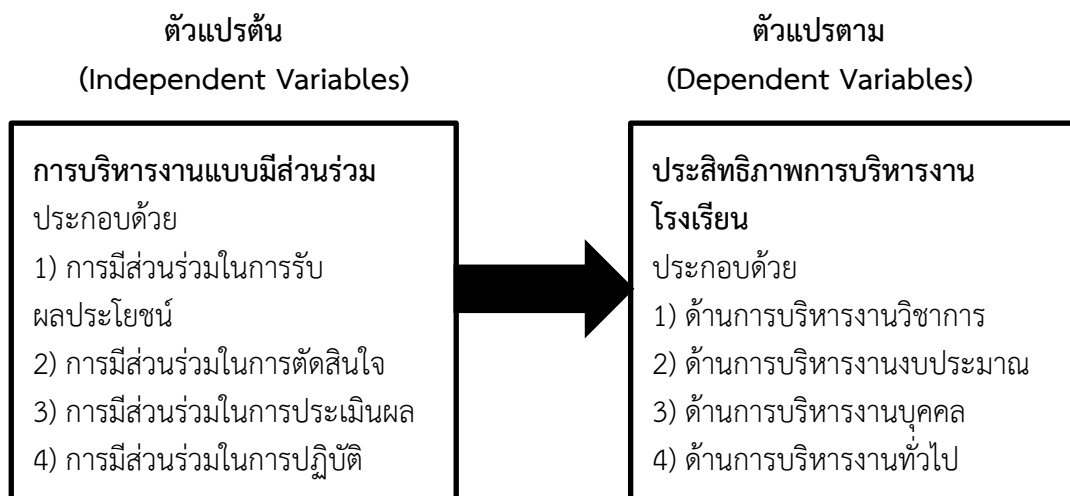
ธานี เขต 1 พบว่ายังมีความหลากหลายในรูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาในแต่ละโรงเรียน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป จากการสังเกตเบื้องต้นพบว่า บางโรงเรียนยังคงใช้แนวทางการบริหารแบบรวมศูนย์ (Centralized) โดยที่ผู้บริหารเป็นผู้ตัดสินใจหลัก ทำให้ครูและบุคลากรขาดความรู้สึกร่วมและไม่สามารถเสนอความคิดเห็นหรือร่วมตัดสินใจได้อย่างเต็มที่ ขณะที่บางโรงเรียนสามารถบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารงานภายใต้แนวทางการมีส่วนร่วมในโรงเรียนพื้นที่เป้าหมายเพื่อวิเคราะห์แนวทางการบริหารที่ส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษา และนำไปสู่การกำหนดแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาอย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เกาะสมุย ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างจากพื้นที่แผ่นดินใหญ่ งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมของบุคลากรกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างมีระบบ และยกระดับคุณภาพการบริหารโรงเรียนในพื้นที่อำเภอเกาะสมุยให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาชาติและความคาดหวังของสังคม

จากสภาพปัญหาความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีความสำคัญต่อการบริหารงานในโรงเรียน ที่จะสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น จะนำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมาย ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อแนวทางในการวางแผนและกำหนดองค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาในด้านต่างๆ รวมถึงการบริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
4. เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและข้าราชการครูในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 19 โรงเรียน จำนวน 287 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและข้าราชการครูในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 165 คน ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเทียบตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จากนั้นดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียน

2.2 เทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรครูในแต่ละโรงเรียน โดยการเทียบบัญญัติไตรยางศ์

2.3 ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและข้าราชการครู โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลากชื่อครูแบบไม่ใส่กลับ ได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ผลปรากฏว่า ข้อคำถามทั้ง 88 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ นำแบบสอบถามที่ไปทดลองใช้ (Try out) ผลปรากฏว่า ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ .985

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกราช ส่งถึงผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 19 โรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามด้วยระบบออนไลน์ (Google form) ไปยังโรงเรียนจำนวน 19 โรงเรียน ได้ข้อมูลกลับมา 165 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.3 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมาตรวจสอบ ความถูกต้อง สมบูรณ์ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ สรุปผลการวิเคราะห์ตามขั้นตอนการวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

ผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยภาพรวม

การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4.33	0.48	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.23	0.66	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.26	0.58	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	4.35	0.53	มาก
รวม	4.30	0.49	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2. ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยภาพรวม

ประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ	4.50	0.47	มาก
2. ด้านประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล	4.50	0.47	มาก
3. ด้านประสิทธิภาพการบริหารงานงบประมาณ	4.57	0.45	มากที่สุด
4. ด้านประสิทธิภาพการบริหารงานทั่วไป	4.56	0.42	มากที่สุด
รวม	4.53	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านประสิทธิภาพการบริหารงานงบประมาณ รองลงมา คือ ด้านประสิทธิภาพการบริหารงานทั่วไป และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ และด้านประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .651 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นรายคู่ พบว่า ทุกคู่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางถึงระดับสูงมาก ($r = .403 - .695$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

4. ตัวแปรพยากรณ์การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) ของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า ตัวแปรการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งตัวแปรทั้ง 2 ตัว สามารถ

อธิบายการแปรผันประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน ได้ร้อยละ 42.1 ($R^2 = .421$) ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะเกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .312 เมื่อนำตัวแปรทั้งหมดไปสร้างสมการพยากรณ์ สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 2.159 + .418 (X_4) + .131(X_3)$ และสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z} = .527(X_4) + .183 (X_3)$

สรุปและอภิปรายผล

การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรมีบทบาทในการตัดสินใจและดำเนินงานร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งมีบริบทเฉพาะจึงเหมาะสมที่จะศึกษาผลของการบริหารรูปแบบนี้ต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโรงเรียน

1. ระดับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานแบบทีม เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโคเฮนและเบาะ (Cohen & Upholf, 1980, p.122) ที่ได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1.การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) 3. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ (Benefits) และ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยา หานุกาพ (2564, หน้า ง) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรเทพ เหมรณนที (2564, หน้า 69-70) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัชมนิตา สามี (2566, หน้า 62) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนในสมาคม โรงเรียนเอกชนในระบบจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนในสมาคมโรงเรียนเอกชนในระบบ จังหวัดปัตตานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัฒน์ ทศบุตร (2565, หน้า 88-89) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรกร ชวดกลางลา (2565, หน้า ง) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประสิทธิภาพ

การบริหารงานโรงเรียนเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนและครู ร่วมมือกันในการทำงานเพื่อพัฒนานักเรียนและโรงเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ตั้งเอาไว้ของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักเปลี่ยนแปลงปรับตัวให้ทันต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยมุ่งให้เกิดด้านการพัฒนาให้ดีขึ้น เลือกใช้วิธีการได้อย่างเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโคเฮนและเบาะ (Cohen & Upholf, 1980, p.122) ที่ได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) 3. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ (Benefits) และ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งทั้ง 4 ลักษณะนี้จะมีประสิทธิภาพการบริหารงานในโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัฒน์ ทศบุตร (2565, หน้า 88-89) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ผลวิจัยพบว่า ผลการศึกษาการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอเกาะสมุย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .651 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาองค์กร โดยเปิดโอกาสให้ข้าราชการทุกระดับเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานร่วมกัน แนวทางนี้ช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในงานที่ได้รับผิดชอบ เพิ่มขวัญกำลังใจ และส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา เมื่อข้าราชการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน จะเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้สามารถกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับสถานการณ์จริงมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงานซึ่งนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรที่ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ช่วยให้ผู้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในการดำเนินงาน ทำให้นโยบายและแผนงานสอดคล้องกับความต้องการจริงของสถานศึกษาและผู้เรียนแนวทางนี้ยังส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบร่วมกัน และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรา แก้วมะ (2563, หน้า 186-189) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยา หานุภาพ (2564, หน้า 9) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลงานวิชาการของโรงเรียน โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรเทพ เหมรณนธ์ (2564, หน้า 69-70) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2 ผลวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณยวีร์ รวีเลิศศิริกุล

(2565, หน้า 239) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ผลวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาการทำงานเป็นทีมของครู โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิบูลลอร์ นิลพิบูลย์ (2563, หน้า 118) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) ของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน พบว่า ตัวแปรการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (X_4) และ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_3) สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล นั้นส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรเทพ เหมรณนท (2564, หน้า 69-70) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การพยากรณ์ความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าคงที่ของการพยากรณ์ เท่ากับ 1.59 ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบเท่ากับ 0.74 และค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 สามารถสร้างสมการพยากรณ์ความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $Y = 1.59 + 0.74 \times X$ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z_y = 0.62 \times Z_x$ จากสมการพยากรณ์แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา เปลี่ยนไป 1 หน่วย ทำให้ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และ เขต 2 เปลี่ยนไป 0.74 หน่วย ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรปรับประยุกต์ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในทุกส่วนงาน อันจะส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา และจะทำให้การปฏิรูปการศึกษามีคุณภาพและเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่าการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล จะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรปรับประยุกต์ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในทุกส่วนงาน อันจะส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา และจะทำให้การปฏิรูปการศึกษามีคุณภาพและเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ผู้บริหารและข้าราชการครูสามารถนำผลการวิจัยการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนาการทำงานร่วมกันของครูและบุคลากร เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างบรรยากาศการทำงานที่มีประสิทธิภาพ การใช้ข้อมูลดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน และชุมชน และพัฒนาสถานศึกษาให้มีมาตรฐานสูงขึ้นตามความต้องการของผู้เรียน
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 สามารถใช้ข้อมูลการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการวางแผนส่งเสริมให้ผู้บริหารพัฒนาวิธีการบริหารภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาและส่งเสริมความร่วมมือจากทุกภาคส่วน พร้อมพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ยั่งยืนให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ
3. เพื่อเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2552). **คู่มือการบริหารงานในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิตรา แก้วมะ. (2563).**ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร, สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ไชยา หานภาพ. (2564). **การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3**. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นัชมุติณ สาแม.(2566). **การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนในสมาคมโรงเรียนเอกชนในระบบจังหวัดปัตตานี**. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- บุญยวีร์ รื้อเลิศศิริกุล. (2565). **การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2**. วารสารสิทธิรปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 23(2), 1.
- พรเทพ เหมรานนท์.(2564). **การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1และ 2**. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วัชรกร ชวดกลางลา. (2565). **ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1**. วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิตการบริหารการศึกษา, สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิบูลธ นิลพิบูลย์. (2563). **การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตวิชาการบริหารการศึกษา, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2560). การพัฒนาการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

อนุวัฒน์ ทศบุตร. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. การบริหารการศึกษา, พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. **World Development**, 8(3), 122.

Krejcie, R.V.& Morgan.D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(1), 607-610.

การระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

Fund-Raising Social Capital to Development Education for Small Schools
under Buriram Primary Educational Service Area Office 2

พัชรารักษ์ วิทยพัฒน์

ศรีเพ็ญ พลเดช

พัชนี กุลพานันท์

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Patcharaporn Wittayapat

Sripen Poldech

Phatchanee Kultanan

Master of Education Program in Educational Administration Graduate School, Buriram Rajabhat University

Email: 660426021046@bru.ac.th

วันที่รับบทความ: 6 พฤษภาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 16 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 22 สิงหาคม 2568

Received: May 6, 2025; Revised: August 16, 2025; Accepted: August 22, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก และ2) เพื่อศึกษาแนวทางการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 318 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกนแล้วทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาแนวทางเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทุนสถาบัน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทุนสถาบัน และความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านทุนภูมิปัญญา ด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ ด้านทุนมนุษย์ และด้านทุนสถาบัน 2) แนวทางการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการใน 4 ด้าน คือ ด้านทุนภูมิปัญญา ควรเน้นการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่น และทักษะอาชีพในการจัดการศึกษาแบบเครือข่ายการเรียนรู้กับชุมชน ด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ ควรดำเนินการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ด้านทุนมนุษย์ควรเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างโอกาสที่ดีให้นักเรียนสามารถเลือกเส้นทางอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง และด้านทุนสถาบัน ควรดำเนินการประสานงานเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐองค์กรในชุมชน และภาคธุรกิจเอกชน ในการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรผ่านแนวทางที่หลากหลาย

คำสำคัญ : การระดมทุน; ทุนทางสังคม; โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of the research were 1) to examine the current conditions and desirable conditions, 2) to study guidelines to develop fund-raising social capital to development education for small schools. This research is mixed methods research. The sample group consists of 318 individuals, including school administrators, teachers, and members of the Basic Education Institution Committee. The sample size was determined based on Krejcie and Morgan's table and selected through multistage sampling. The target group for studying the guidelines consist of 6 experts selected through purposive selection. The research instrument used was a questionnaire for research. The statistics used for data analysis include percentage, mean, and standard deviation, as well as a needs assessment analysis.

The results of the research were as follows: 1) The overall current conditions were at a high level. The aspect with the highest average was Institutional Capital. For the overall desirable conditions, the aspect with the highest average was Institutional Capital too. The need for fund-raising social capital to development education for small schools' development can be prioritized as Wisdom Capital, Natural Capital, Human Capital, and Institutional Capital, respectively. 2) Results of the guidelines to develop fund-raising social capital to development education for small schools were Wisdom Capital, Emphasis should be placed on integrating local culture and vocational skills into education through a networked learning approach in collaboration with the community. 2) Natural Capital, learning centers should be established both within educational institutions and in local communities. 3) Human Capital, Emphasis should be placed on parental and community involvement to promote lifelong learning and create opportunities for students to choose career paths that align with their potential. And 4) Institutional Capital, Coordination should be carried out to seek support from government agencies, community organizations, and the private sector to enhance the quality of teachers and personnel through various approaches.

Keywords: Fund-Raising; Social Capital; Education for Small Schools

บทนำ

ในปัจจุบันสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืนบนความแตกต่างของบริบทสถานศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำพาสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ มีความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการสถานศึกษา และต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน การร่วมแรงร่วมใจกันจากทุกฝ่ายในสังคม เพื่อให้เกิดการระดมทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาอย่างหลากหลาย ทั้งในรูปแบบตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน เช่น ภูมิปัญญา องค์ความรู้วิชาการ แรงงาน วัสดุครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง เป็นต้นอันเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้สามารถจัดการศึกษาให้

เป็นไปตามวัตถุประสงค์และส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (วันทนา ฤทธิง และเอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2565: 134)

การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถดำเนินการได้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่บัญญัติไว้ในหมวด 8 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุน ด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศ มาใช้ในการจัดการศึกษาได้ ซึ่งจะช่วยให้การศึกษาดำเนินการสนับสนุนอย่างครอบคลุม ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สิน หรือทรัพยากรอื่น ๆ ทำให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562: 2) การระดมทุนเพื่อการศึกษาจึงถือว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ทุนทางสังคม ซึ่งหมายถึงทรัพยากรที่เกิดจากความร่วมมือของบุคคล ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทในการสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในชุมชนและภายนอก เพื่อให้เกิดการระดมทรัพยากรที่ครอบคลุมและยั่งยืนในการสนับสนุนการศึกษา ทุนทางสังคมนี้ไม่เพียงแต่หมายถึงเงินทุนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการให้เวลา ความรู้ ทักษะ และความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ จากชุมชน สถาบันศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ทรงพล เจริญคำ, 2563: 10) หนึ่งในกลยุทธ์สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ในการระดมทุนทางสังคม คือการพัฒนาความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในชุมชน โดยการสื่อสารอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา รวมถึงการแสดงผลสำเร็จของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถดึงดูดความสนใจและความร่วมมือจากผู้บริจาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างพื้นที่สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจและการวางแผนโครงการระดมทุนเป็นสิ่งสำคัญ ที่ช่วยให้เกิดการสนับสนุนที่มีความยั่งยืนการบริหารจัดการทุนทางสังคม ควรมุ่งเน้นที่ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส ซึ่งหมายถึงการมีระบบการวางแผน การติดตามผลและการประเมินผลที่ชัดเจน เพื่อให้แน่ใจว่าทรัพยากรที่ได้รับการระดมมานั้นถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาในทางที่เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการรายงานผลการใช้ทรัพยากรต่อชุมชนและผู้บริจาคอย่างโปร่งใสและตรงไปตรงมา เพื่อสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในระยะยาว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562: 16-25)

ทุนทางสังคมเป็นทรัพยากรที่พบได้ในชีวิตประจำวันของคน เช่น การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี (Good Will) การสร้างมิตรภาพ ความเห็นอกเห็นใจ และการติดต่อสัมพันธ์กันในสังคมระหว่างบุคคลหรือครอบครัว เป็นรูปธรรมของขนบธรรมเนียมและความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งสนับสนุนการร่วมมือและความเชื่อใจระหว่างบุคคล รวมถึงการสร้างเครือข่ายและการเป็นประชาสังคม ทุนทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความร่วมมือและการพัฒนาทั้งในภาคราชการและภาคธุรกิจ โดยเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสรรค์สังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน (Hanifan, 1920: 254 and Fukuyama, 1999: 44) โดยมีการระดมทุนทางสังคมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ คน สถาบัน วัฒนธรรม และองค์ความรู้ อันเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความร่วมมือ และการสนับสนุนระหว่างสมาชิกในชุมชน ที่นำไปสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพในระดับท้องถิ่น (ศิริพร เพ็งจันทร์ และปติดา โมราศิลป์, 2563: 23, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565: 44)

โรงเรียนขนาดเล็ก ในประเทศไทยมักประสบปัญหาการขาดแคลนทุนและทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมาก ปัญหานี้เกิดจากการที่โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทหรือห่างไกลเมือง ทำให้จำนวนนักเรียนมีน้อยและการสนับสนุนด้านงบประมาณไม่เพียงพอ ส่งผลให้การจัดการศึกษาขาดคุณภาพ ไม่สามารถจัดหาครูให้ครบชั้นเรียน และไม่สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยได้ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว การระดมทุนทางสังคมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก แนวทางนี้เน้นการนำทรัพยากรจากภายนอก เช่น การสนับสนุนจากชุมชน องค์กรภาคเอกชน หน่วยงานภาครัฐ และการบริจาคจากบุคคลทั่วไป มาใช้ในการพัฒนาโรงเรียน ทั้งในด้านงบประมาณเพื่อปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การจัดหาสื่อการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น การระดมทุนทางสังคมยังช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความผูกพันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ช่วยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและตัดสินใจในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเต็มที่ ส่งผลให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนในพื้นที่ได้อย่างดี (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2559: 1-2)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 มีนโยบายในเรื่องการระดมทุนในโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด ซึ่งมีปัญหาในเรื่องของขาดแคลนทรัพยากร งบประมาณที่จำกัด ขาดแคลนครูและบุคลากร โครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เพียงพอ การเข้าถึงเทคโนโลยีและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ล้ำสมัย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษา โดยมุ่งเน้นการประสานและระดมทรัพยากรทุกด้าน รวมทั้งทรัพยากรบุคคลเพื่อสนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่ โดยเน้นการสร้างความร่วมมือกับสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคลในชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถานประกอบการ เพื่อให้เกิดรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการศึกษาทุกระดับ เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ สำนักงานยังเน้นการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน อนุรักษ์และสืบสาน มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การส่งเสริมการสร้างวิถีชีวิตพอเพียงผ่านการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และการดูแลสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการระดมทุนและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนเพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2, 2567: 20-34)

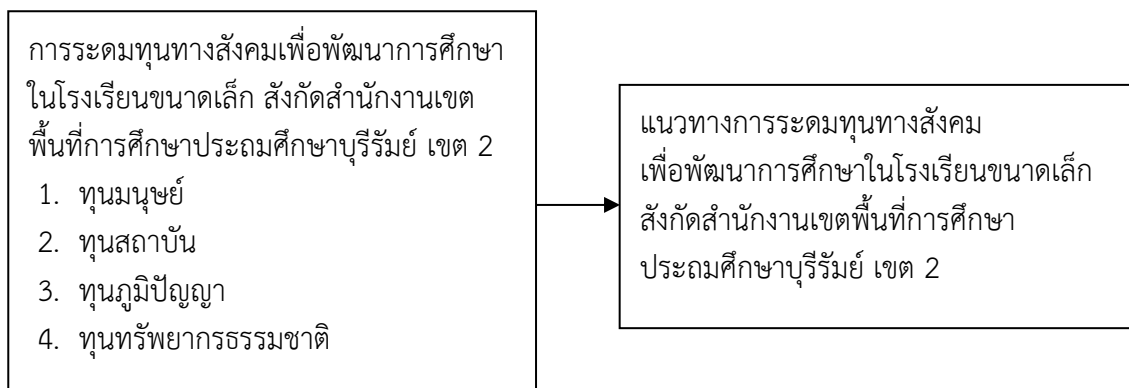
จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็นแนวทางกำหนดนโยบายการระดมทุนทางสังคมให้โรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 ในโรงเรียนขนาดเล็ก แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 119 คน ครูจำนวน 787 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 952 คน จากโรงเรียนขนาดเล็กทั้งหมดจำนวน 119 โรงเรียน รวมประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 1,858 คน (แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2, 2567: 5)

กลุ่มตัวอย่าง โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 318 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 50 คน ครูจำนวน 168 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 100 คน แล้วทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลแนวทางการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้นำชุมชน รวมจำนวน 6 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

2.1 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็นในการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) สอบถามเกี่ยวกับจำแนกตามที่ตั้งสถานศึกษา และตำแหน่ง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทุนมนุษย์ ด้านทุนสถาบัน ด้านทุนภูมิปัญญา และด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 45 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 2 ได้จากผลการวิจัยในระยะที่ 1 โดยผู้วิจัยเลือกประเด็นคำถามที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) สูงที่สุด ในแต่ละด้าน มากำหนดเป็นประเด็นในการตั้งคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในการส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลตามโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดรับแบบสอบถามคืน โดยส่งแบบสอบถามไปจำนวน 318 ฉบับ ได้รับคืนจำนวน 318 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 6 คน โดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ใช้การจดบันทึกและบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ แล้วนำมาสรุปรวมเข้าประเด็นเดียวกัน

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติค่าร้อยละและแบบสอบถาม ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความต้องการจำเป็นการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index : PNI Modified) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558: 279)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมทั้ง 4 ด้าน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

การระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ด้านทุนมนุษย์	3.94	0.73	มาก	4.47	0.61	มาก
2. ด้านทุนสถาบัน	3.99	0.70	มาก	4.51	0.53	มากที่สุด
3. ด้านทุนภูมิปัญญา	3.86	0.76	มาก	4.45	0.56	มาก
4. ด้านทุนธรรมชาติ	3.94	0.70	มาก	4.48	0.58	มาก
รวม	3.93	0.72	มาก	4.48	0.57	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพปัจจุบันการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, $SD = 0.72$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทุนสถาบัน ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.70$) รองลงมา คือ ด้านทุนธรรมชาติ ($\bar{X} = 3.94$, $SD = 0.70$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทุนภูมิปัญญา ($\bar{X} = 3.86$, $SD = 0.76$)

สภาพที่พึงประสงค์การระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ด้าน และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทุนสถาบัน ($\bar{X} = 4.51$, $SD = 0.53$) และอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านทุนธรรมชาติ ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.58$) ด้านทุนมนุษย์ ($\bar{X} = 4.47$, $SD = 0.61$) และ ด้านทุนภูมิปัญญา ($\bar{X} = 4.45$, $SD = 0.56$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

การระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก	D	I	$PNI_{modified}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. ด้านทุนมนุษย์	3.94	4.47	0.135	3
2. ด้านทุนสถาบัน	3.99	4.51	0.130	4
3. ด้านทุนภูมิปัญญา	3.86	4.45	0.153	1
4. ด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ	3.94	4.48	0.137	2
รวมเฉลี่ย	3.93	4.48	0.140	-

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.140 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าดัชนี

PNI_{Modified} อยู่ระหว่าง 0.130-0.153 โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านทุนภูมิปัญญา (PNI_{Modified} = 0.153) ด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ (PNI_{Modified} = 0.137) ด้านทุนมนุษย์ (PNI_{Modified} = 0.135) และด้านทุนสถาบัน (PNI_{Modified} = 0.130) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านทุนสถาบัน ด้านทุนธรรมชาติ ด้านทุนมนุษย์ และด้านทุนภูมิปัญญา ตามลำดับ

1.2 สภาพที่พึงประสงค์การระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านทุนสถาบัน ด้านทุนธรรมชาติ ด้านทุนมนุษย์ และด้านทุนภูมิปัญญาตามลำดับ

2. ลำดับความต้องการจำเป็นการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นมากไปหาความต้องการจำเป็นน้อย ได้แก่ ด้านทุนภูมิปัญญา ด้านทุนธรรมชาติ ด้านทุนมนุษย์ และด้านทุนสถาบันตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำนวน 4 ด้าน สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านทุนมนุษย์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นการบูรณาการวัฒนธรรมและทักษะพื้นฐานเข้ากับการศึกษา โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของแต่ละโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือ สนับสนุนการจัดกิจกรรมฝึกอาชีพ และพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้

3.2 ด้านทุนสถาบัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ จากสิ่งแวดล้อมจริง ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ทำให้โรงเรียนกลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

3.3 ด้านทุนภูมิปัญญา ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการพัฒนาระบบแนะแนวเพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจศักยภาพของตนเองและเลือกเส้นทางการศึกษาและอาชีพที่เหมาะสมโดยผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทสำคัญในการวางแผนและพัฒนาระบบแนะแนวผ่านความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญในโรงเรียนและชุมชน

3.4 ด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการประสานงานเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรในชุมชน และภาคธุรกิจเอกชน ในการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรผ่านแนวทางที่หลากหลาย

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 อภิปรายผลได้ว่า

สภาพปัจจุบัน โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทุนสถาบัน อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน วัด หน่วยงานภาครัฐ เอกชน สถาบันศาสนา อาสาสมัคร กลุ่มกิจกรรมในชุมชน และภาคธุรกิจเพื่อสนับสนุนการศึกษา ทั้งด้านงบประมาณ การฝึกอบรมและพัฒนาคุณภาพบุคลากร สร้างเครือข่ายกับสถาบันครอบครัว ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่พัฒนาการเรียนรู้และความร่วมมือจากครอบครัว และชุมชน และใช้สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนให้องค์กรในชุมชน และภาคธุรกิจมีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษาในการเสริมสร้างและพัฒนาการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565 : 9) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในการสนับสนุนโรงเรียนขนาดเล็กให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างเต็มประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างระบบระดมทุนจากภาคธุรกิจ และการส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรพรรณ นิลทองคำ (2563: 55-70) ได้วิจัยเรื่อง บทบาททุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาเยาวชนสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ทุนสถาบัน เช่น ครอบครัว โรงเรียน วัด หน่วยงานรัฐ และชุมชน มีบทบาทสำคัญในการสร้างพฤติกรรมสร้างสรรค์ของเยาวชน โดยสถาบันเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ บ่มเพาะคุณธรรม จริยธรรม และทักษะชีวิต ตลอดจนเป็นพื้นที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเชิงบวก ซึ่งช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจความสัมพันธ์ที่ดี และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่สถาบันต่าง ๆ ทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย มีการประสานงานและร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนา

สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทุนสถาบัน อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกอย่างต่อเนื่อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรในชุมชน และสถานประกอบการ ทำให้เกิดการสนับสนุนด้านทรัพยากร งบประมาณ และการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ด้านทุนสถาบันมีความเข้มแข็งสามารถขับเคลื่อนการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเหมาะสมในด้านทุนธรรมชาติ และการสนับสนุนแนะแนวอาชีพผ่านความร่วมมือกับผู้ปกครองและกลุ่มอาชีพในท้องถิ่น (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2562: 209-212) อีกทั้งยังเป็นการจัดการศึกษาเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) และสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามเป้าประสงค์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2, 2567: 26) ประกอบกับนโยบายหรือจุดเน้นของสพฐ. ได้ส่งเสริมให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทุนภูมิปัญญา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดและอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ฤทธิ์ ประทุมชัย (2565: 136-139) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนยังขาดความเป็นระบบและความร่วมมือที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ จึงควรพัฒนาแผนการระดมทรัพยากรและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ความต้องการจำเป็นการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมมีค่าความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับต่ำ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความต้องการจำเป็นเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านทุนภูมิปัญญา ด้านทุนธรรมชาติ ด้านทุนมนุษย์ และด้านทุนสถาบัน ตามลำดับ ซึ่งอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ คือ ด้านทุนภูมิปัญญา เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการรวบรวมและบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะการนำองค์ความรู้จากปราชญ์ท้องถิ่นและแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างทักษะและความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรวรรณ แม่บ้าน (2563: 169-184) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชนในรูปแบบชุมชนพึ่งตนเอง กรณีศึกษาในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการทุนทางสังคมในรูปแบบชุมชนพึ่งตนเองมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการใช้ทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน การนำทุนภูมิปัญญาเข้ามาใช้กระบวนการพัฒนาการศึกษา จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเสริมสร้างการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยการใช้ความรู้จากประเพณี และอัตลักษณ์ของชุมชนในการจัดการศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมการศึกษาจะทำให้การพัฒนามีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการพัฒนาการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 มีแนวทางการพัฒนา ใน 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านทุนภูมิปัญญา ผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นการบูรณาการวัฒนธรรมและทักษะพื้นถิ่นเข้ากับการศึกษา ใช้ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนเป็นพื้นที่ศึกษาวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้ชุมชนสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565: 9) ที่สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์ ถ่ายทอด และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่การประยุกต์ใช้ในภาคการศึกษาและภาคเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบูรณาการกับหลักสูตรในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียน ได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน รวมถึงช่วยสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและความมั่นคง ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตรา ไชโยแสง (2558: 278-287) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการบูรณาการกับการศึกษา เช่น การเรียนรู้การทอผ้าไหม การปลูกพืชสมุนไพร และหัตถกรรมท้องถิ่น ซึ่งเสริมสร้างทักษะอาชีพและจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการศึกษาไม่เพียงช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษา แต่ยังส่งเสริมเศรษฐกิจและความยั่งยืนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยโรงเรียนกลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และพัฒนาท้องถิ่น

2.2 ด้านทุนธรรมชาติ ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตน พร้อมทั้งบูรณาการการเรียนรู้เชิงปฏิบัติผ่านกิจกรรมชุมชนและโครงการอนุรักษ์ เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมจริง ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริพร เพ็งจันทร์ และปติดา โมราศิลป์ (2563: 18) ที่กล่าวว่า การสร้างความตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผ่านกิจกรรมเรียนรู้ที่ใช้แหล่งทรัพยากรในท้องถิ่น โดยเฉพาะ การเรียนรู้ในสถานที่จริง เช่น การปลูกป่าและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการเสริมสร้างความจากปราชญ์ชาวบ้านในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปภัสรา โยงราช (2565: 168) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า การระดมทรัพยากรจากชุมชนและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น เช่น การสร้างแหล่งเรียนรู้จาก ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ช่วยเสริมสร้างความรู้และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน

2.3 ด้านทุนมนุษย์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการพัฒนาระบบแนะแนวเพื่อช่วยให้นักเรียน เข้าใจศักยภาพของตนเองและเลือกเส้นทางการศึกษาและอาชีพที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ สุรศักดิ์ ชะมารัมย์ (2560: 57-60) ที่ได้กล่าวว่า การแนะแนวช่วยให้นักเรียนเลือกเส้นทางอาชีพที่เหมาะสมโดยใช้ ข้อมูลจากการสำรวจความสนใจ และการฝึกทักษะอาชีพ รวมถึงการศึกษาดูงานที่เชื่อมโยงกับทรัพยากรท้องถิ่น เช่น การใช้ภูมิปัญญาชุมชนในการพัฒนาทักษะงาน ให้เด็กมีโอกาสเลือกอาชีพที่ตรงกับศักยภาพและ สนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิภา วงศรี (2563: 123-133) ได้วิจัย เรื่อง กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบแนะแนวใน โรงเรียนขนาดเล็กเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยเน้นการวางแผนและ พัฒนาระบบแนะแนวที่มีความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญ เช่น ปราชญ์ชาวบ้านและ วิทยากรจากภาคธุรกิจ การจัดกิจกรรมฝึกทักษะอาชีพ การศึกษาดูงาน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสำรวจความ สนใจของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนเข้าใจศักยภาพของตนเองและเลือกเส้นทางการศึกษาและอาชีพที่เหมาะสม ตลอดจนมีการติดตามพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุน การเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.4 ด้านทุนสถาบัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการประสานงานเพื่อขอรับการสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐ องค์กรในชุมชน และภาคธุรกิจเอกชน ในการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร ผ่านแนวทางที่ หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565: 105-106) ได้กล่าวว่า โรงเรียนควรดำเนินการผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น เช่น องค์กร บริหารส่วนท้องถิ่น สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มอาชีพในชุมชน เพื่อให้โรงเรียนสามารถระดมทรัพยากรได้ อย่างเป็นระบบ โรงเรียนควรออกแบบโครงการพัฒนาที่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน เพื่อขอรับการ สนับสนุนที่ยั่งยืน เช่น โครงการฝึกอบรมครูโดยใช้วิทยากรท้องถิ่น โครงการสนับสนุนทุนการศึกษาจาก ภาคเอกชน และโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ อุไรวรรณ แม่บ้าน (2563: 169-184) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการทุนทางสังคมเพื่อการ

พัฒนาชุมชนในรูปแบบชุมชนพึ่งตนเอง กรณีศึกษาในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ทูทางสถาบัน เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเอง โดยมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ และกลุ่มอาชีพในชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายสนับสนุนด้านทรัพยากรและองค์ความรู้ ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารจัดการทูทางสถาบันในพื้นที่อาศัย การจัดการความรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาให้เป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ได้จากงานวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัยสังเคราะห์

แนวทางการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก จำเป็นต้องอาศัยทูทางสังคมที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านทุนภูมิปัญญา ด้านทุนทรัพยากรธรรมชาติ ด้านทุนมนุษย์ และด้านทุนสถาบัน โดยได้รับความร่วมมือระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และลดความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะโรงเรียนในชนบทห่างไกล และความสำเร็จในการสร้างทูทางสังคมยังขึ้นอยู่กับนโยบายจากภาครัฐและภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถเชื่อมโยงชุมชนกับโรงเรียน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและส่งเสริมความเท่าเทียมในสังคมได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาโรงเรียนโดยการนำองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน และผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นหรือกิจกรรมเสริมจัดโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียน และชุมชน

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดการพัฒนาอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในด้านการระดมทุนทางสังคมในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้การสนับสนุนในการพัฒนาแนวทางและกลยุทธ์ในการระดมทุน เสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ชุมชน และภาคีเครือข่ายในการร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนให้เกิดความยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2 ควรศึกษาประสิทธิภาพการระดมทุนภูมิปัญญาในการบริหารคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง

- จิรพรรณ นิลทองคำ. (2563). บทบาททุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาเยาวชนสร้างสรรค์. วารสารวิชาการเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 8(1), 55-70.
- ณรงค์ฤทธิ์ ประทุมชัย. (2565). แนวทางการพัฒนาการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3.วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทรงพล เจริญคำ. (2563). หลักการและทฤษฎีการบริหารศึกษา. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์.
- ปัทมรา โยงราช. (2565). การพัฒนารูปแบบการระดมทรัพยากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พรทิภา วงศรี. (2563). กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต, ฉะเชิงเทรา: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- วันทนา ฤทธิง และเอกราช โฆสิตพิมานเวช. (2565). การระดมทรัพยากรทางการศึกษา. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 5(2), 134-147.
- ศิริพร เพ็งจันทร์ และปติดา โมราศิลป์. (2563). ทุนทางสังคมกับการจัดการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนเชิงสร้างสรรค์กรณีศึกษาพื้นที่เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และธรรมชาติอำเภอเวียงสระจังหวัดสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี.
- สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2559). การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ : สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ.
- สุจิตรา ไชโยแสง. (2558). รูปแบบการระดมทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์. (2562). กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 30(3), 209-212.
- สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2560). การจัดการทุนมนุษย์: ความหมาย ความสำคัญ วิวัฒนาการ และแนวโน้ม *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(1), 56-66
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3), กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*. บุรีรัมย์ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รูปแบบการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อุไรวรรณ แม่บ้าน. (2563). *การบริหารจัดการทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชนในรูปแบบชุมชนพึ่งตนเอง กรณีศึกษาในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ปทุมธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- Fukuyama, F. (1995). *The Great Disruption: Human Nature and The Reconstitution of Prosperity*. Free Press.
- Hanifan, L. J. (1920). *The Community Center*. Massachusetts: Burdett & Company.
- Krejcie & Morgan. (1970). *Determining sample size for research activities*. Educational and Psychological Measurement. California, CA: Sage Publications, Thousand Oaks.

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

The Digital Leadership of Educational Institution Administrators that Affect Teacher
Skills in the 21st Century Co-Campus 1 Affiliated with the Secondary Educational
Service Area Office Nakhon Sri Thammarat

จิรวรรณ เพ็งคง

สันติ อุนจะนำ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

Jeerawan Pengkong

Santi Aunjanum

Mahamakut Buddhist University sithammasokkaraj campus Thailand

Email: jeerawan.pen@gmail.com

วันที่รับบทความ: 25 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 13 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 14 พฤษภาคม 2568

Received: April 25, 2025; Revised: May 13, 2025; Accepted: May 14, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 4) ศึกษาตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ใช้ในการพยากรณ์ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 260 คน ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซี่ และมอร์แกน ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น .98 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ตัวแปรพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเข้าสู่สมการพยากรณ์ที่ดีที่สุดในการทำนายทักษะครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด เมื่อนำตัวแปรภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล และด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ สามารถร่วมกันพยากรณ์ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งทั้ง 2 ตัวแปรสามารถอธิบายการพยากรณ์ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 55.3

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำดิจิทัล; ผู้บริหารสถานศึกษา, ทักษะครูในศตวรรษที่ 21

Abstract

Research on digital leadership of educational institution administrators that affects teacher skills in the 21st century, United Campus Group 1, under the Nakhon Si Thammarat Secondary Educational Service Area Office. The purpose of this research is to 1) study the level of digital leadership of educational institution administrators, 2) study the level of teacher skills in the 21st century, 3) study the relationship between Digital leadership of educational institution administrators and teacher skills in the 21st century 4) Study of digital leadership forecasting variables of educational institution administrators used to predict teacher skills in the 21st century using quantitative research. A sample of 260 people was obtained by determining the sample size from the Krejcie & Morgan tables conducted a random sample of several samples The stratum used as a questionnaire had a confidence value of .98. Data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation. Pearson's correlation coefficient and multiple correlation coefficients Then the data was analyzed. Summary and discussion of results

The research results found that 1) Digital leadership of educational institution administrators Overall, it is at a high level. 2) Teacher skills in the 21st century are overall at the highest level. 3) Analysis of the relationship between the digital leadership level of educational institution administrators and teacher skills in the 21st century found that overall, there is a relationship plus at a high level Statistically significant at the level .01 4) Variables predicting the relationship between the level of digital leadership of educational institution administrators into the best predictive equation for predicting teacher skills in the 21st century. It was found that the best predictive variable When using the digital leadership variables of executives in 2 areas: citizenship in the digital age and development towards professionalism, able Together, the prediction of teacher skills in the 21st century was statistically significant at the .001 level. Both variables were able to explain the prediction of teacher skills in the 21st century by 55.3 percent

Keywords; Digital Leadership; School Administrators; Teacher Skills in the 21st Century

บทนำ

ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของผู้คนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หน่วยงานหรือองค์กรจะต้องก้าวทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงองค์กรไปสู่องค์กรดิจิทัล นวัตกรรมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลกระทบต่อระบบเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาจึงต้องนำปัจจัยทุกด้านมาประมวลและวิเคราะห์ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แนวทางการพัฒนาการดำรงชีวิตของประชาชนในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทั้งด้านการเรียนการสอน

ในสถานศึกษา เพื่อการบริหารและการจัดการ เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเกี่ยวข้องกับทุกเรื่องในชีวิตประจำวัน ดังนั้น เยาวชนรุ่นใหม่จึงควรเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้รู้เท่าทันและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองสังคมและประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, 18)

กระทรวงศึกษาธิการเล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ ระดับผู้เรียน ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ในทุกสถานที่ ทุกเวลา และทุกอุปกรณ์ สร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ระดับครู อาจารย์ สามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลาย และมีสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ระดับสถานศึกษา การบริหารงานบุคคล การบริหารหลักสูตร การประกันคุณภาพการศึกษา การติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา รวมไปถึงระบบการบริหารงานเอกสารต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา ดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและลดขั้นตอนการปฏิบัติงานได้ และระดับส่วนกลางกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารและบุคลากรภายในกระทรวงศึกษาธิการ สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลขนาดใหญ่ได้อย่างรวดเร็วและเป็นปัจจุบัน ทำให้สามารถวางแผนและการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564, 1)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560 – 2579 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) รวมทั้งนโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อมุ่งเน้นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาคการศึกษาที่ โดยมุ่งเป้าหมายการพัฒนาการศึกษา เพื่อร่วมกัน “พลิกโฉมการศึกษาสู่ยุคดิจิทัล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, 18) การจัดศึกษาและการเรียนรู้ควรมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนในฐานพลเมืองในการดำรงชีวิตอย่างสมดุล มีทักษะจำเป็น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมแรงบันดาลใจให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย ทั้งนี้หลักสูตรและวิธีการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการของผู้เรียนด้วยการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงและต่อยอดความรู้ที่ได้ด้วยตนเอง (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2561, ออนไลน์)

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคที่เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเป็นไปอย่างก้าวกระโดด เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้เกิดรูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ ในฐานะผู้นำที่สามารถจูงใจบุคลากรภายในมีบทบาทต่อการกำหนดทิศทาง นโยบาย และนำพาสถานศึกษาสร้างสรรค์ผลสู่ความสำเร็จ ต้องเป็นนักบริหารมืออาชีพ มีจิตเชิงสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดี และเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ มีความคาดหวังสูงที่มุ่งสร้างความสำเร็จของงาน ตลอดจนพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และสร้างสถานศึกษาให้เป็นองค์กรนวัตกรรมยุคใหม่ ผู้ที่สามารถปรับตัวและเตรียมความพร้อม เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับโลกอนาคตได้เร็ว ย่อมมีความได้เปรียบ การมีพื้นฐานการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษาที่ดีถือเป็นกุญแจสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กและบุคลากรของประเทศในยุคดิจิทัล ดังนั้น บทบาทของผู้บริหารการศึกษายุคดิจิทัล ถือได้ว่าเป็นบทบาทที่มีส่วนสำคัญที่จะนำประเทศเปลี่ยนผ่านไปสู่ยุคดิจิทัล

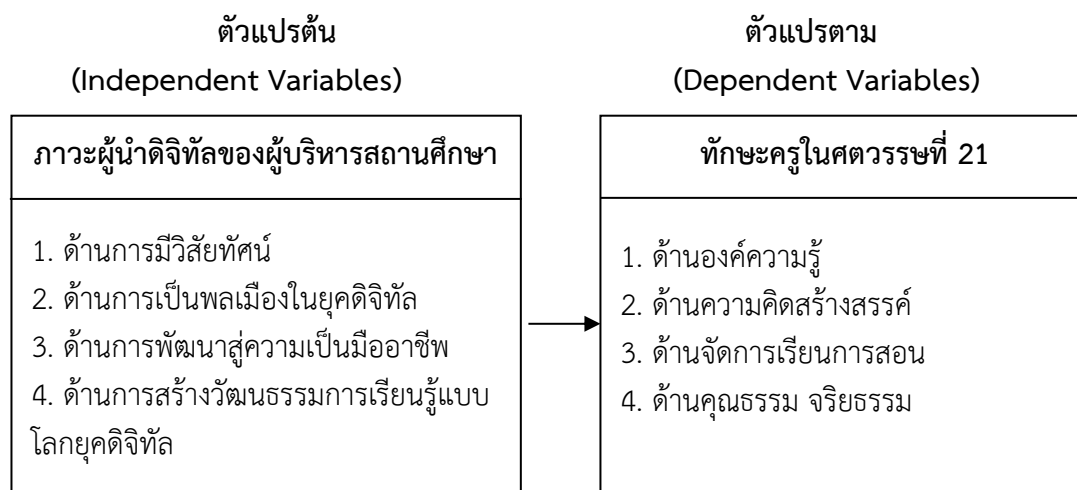
ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช เพื่อศึกษา การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา และนำผลการศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาระดับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช
4. เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ใช้ในการพยากรณ์ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราชได้ทำการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาได้เป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล 3) ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ 4) ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุค ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) ด้านองค์ความรู้ 2) ด้านความคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านจัดการเรียนการสอน 4) ด้านคุณธรรม จริยธรรม จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูของสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2567 จำนวน 803 คน จาก 15 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนในกลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช จำนวน 260 คน ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 607-610) จากนั้นดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้

- 1) ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นชั้นในการสุ่ม
- 2) สุ่มตัวอย่างโรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลากชื่อโรงเรียน
- 3) สุ่มกลุ่มตัวอย่างครู โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลากชื่อครูของแต่ละโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยศึกษาแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 6 ข้อคำถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษาสูงสุด ขนาดสถานศึกษา ประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จำนวน 43 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, p. 102)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จำนวน 39 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, p. 102)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) หาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อรายการกับประเด็นหลักของเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ผลปรากฏว่า ข้อคำถามทั้ง 82 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 สามารถนำไปใช้จริงได้ทุกข้อ 2) นำแบบสอบถามที่ผ่านการเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน 3) นำแบบสอบถามทั้งฉบับมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1990, 202-204) โดยโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .980 4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับภาวะผู้นำดิจิทัล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.40	0.59	มาก
2. ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล	4.46	0.58	มาก
3. ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ	4.37	0.64	มาก
4. ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล	4.36	0.61	มาก
ภาพรวม	4.39	0.60	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล

2. ศึกษาระดับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ทักษะครูในศตวรรษที่ 21	ระดับทักษะครูในศตวรรษที่ 21		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านองค์ความรู้	4.51	0.52	มากที่สุด
2. ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.51	0.55	มากที่สุด
3. ด้านจัดการเรียนการสอน	4.53	0.52	มากที่สุด
4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.69	0.48	มากที่สุด
ภาพรวม	4.56	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้าน

คุณธรรม จริยธรรม รองลงมาคือ ด้านจัดการเรียนการสอน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2 ด้าน คือ ด้านองค์ความรู้ และด้านความคิดสร้างสรรค์

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ตัวแปร ภาวะผู้นำดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษา (X)		ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 (Y)				รวม
		Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	X ₁	.734**	.666**	.667**	.576**	.710**
2. ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล	X ₂	.746**	.683**	.681**	.605**	.729**
3. ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ	X ₃	.752**	.706**	.689**	.571**	.729**
4. ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล	X ₄	.737**	.672**	.687**	.579**	.720**
รวม		.768**	.705**	.704**	.603**	.747**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา (X) กับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 (Y) พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .747

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ด้านองค์ความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .752 รองลงมาคือ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ด้านองค์ความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .746 และภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุดคือ ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ด้านคุณธรรมจริยธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .571

4. ตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ใช้ในการพยากรณ์ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในการทำนายทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ตัวแปรภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	Sig.
	B	Std.Error	β		
ค่าคงที่ (Constant)	1.906	.157		12.107	.000
ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ (X ₃)	.286	.082	.379	3.479	.001
ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล (X ₂)	.316	.091	.379	3.474	.001

$R = .743, R^2 = .553, \text{Adjusted } R^2 = .549, S.E._{\text{EST}} = .325, F = 158.785$

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พยากรณ์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า เมื่อนำตัวแปรภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัลสามารถร่วมกันพยากรณ์ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งตัวแปรทั้ง 2 ตัวสามารถร่วมกันพยากรณ์ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 55.3 ($R^2 = .553$) ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะเกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .325 เมื่อนำตัวแปรทั้งหมดไปสร้างสมการพยากรณ์ สามารถพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ในรูปคะแนนดิบ มีดังนี้

$$\hat{Y} = 1.906 + .316 (X_2) + .286 (X_3)$$

สมการพยากรณ์ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ในรูปคะแนนมาตรฐาน มีดังนี้

$$\hat{Z} = .379 (X_2) + .379 (X_3)$$

อภิปรายผลการวิจัย

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยนำผลการวิจัยมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ และสมมติฐาน ดังนี้

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา

ส่งเสริมด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล ส่งเสริมครูให้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรม พัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมการเรียนรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัลของ ครู และนักเรียน โดยไม่ขัดต่อหลักกฎหมาย และจริยธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของจารุพันธ์ ผิวผาง และ คณะ (2564, 97) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสารในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ งานวิจัยของณัฏฐณิชา พรพทุมชัยกิจ และคณะ (2564: 50) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของกันตชาติ กุดนอก (2565: 169) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของหลุยส์ กาแก้ว และ สมหญิง จันทร์ไทย (2567: 272) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการ เรียนรู้ของครูในสถานศึกษาสภวิทยาสหวิทยาเขตเมืองพัทลุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การ จัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา คือ ความสามารถในการนำข้อมูลมาใช้ในการเป็น พลเมืองในยุคดิจิทัล และการเป็นผู้ใช้งานดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว สามารถพยากรณ์ได้ว่าส่งผลต่อการจัดการ เรียนรู้ของครูได้ร้อยละ 67.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

2. ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม รองลงมาคือ ด้านจัดการเรียนการสอน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านองค์ความรู้ และด้าน ความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้เป็นเพราะครูรักเมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียน ทั้งในด้านการปฏิบัติการ สอน และการปฏิบัติหน้าที่อื่นในโรงเรียน ติดตามข้อมูลและปรับเปลี่ยนตนเองให้สอดคล้องการเปลี่ยนแปลง ทางวิชาชีพ วิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร บัวกล้าธนกิจ, ประพรทิพย์ คุณากร พิทักษ์ และคณะ (2562: 50) ได้วิจัยเรื่อง ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพของครูผู้สอนในโรงเรียนที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินสังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนก เป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก คือ ทักษะด้านความรู้ รองลงมาคือ ทักษะด้านความร่วมมือ ทักษะด้านการ จัดการชั้นเรียน ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะด้านความเป็นผู้นำตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ทักษะด้านเทคโนโลยี จำแนกตามเพศ

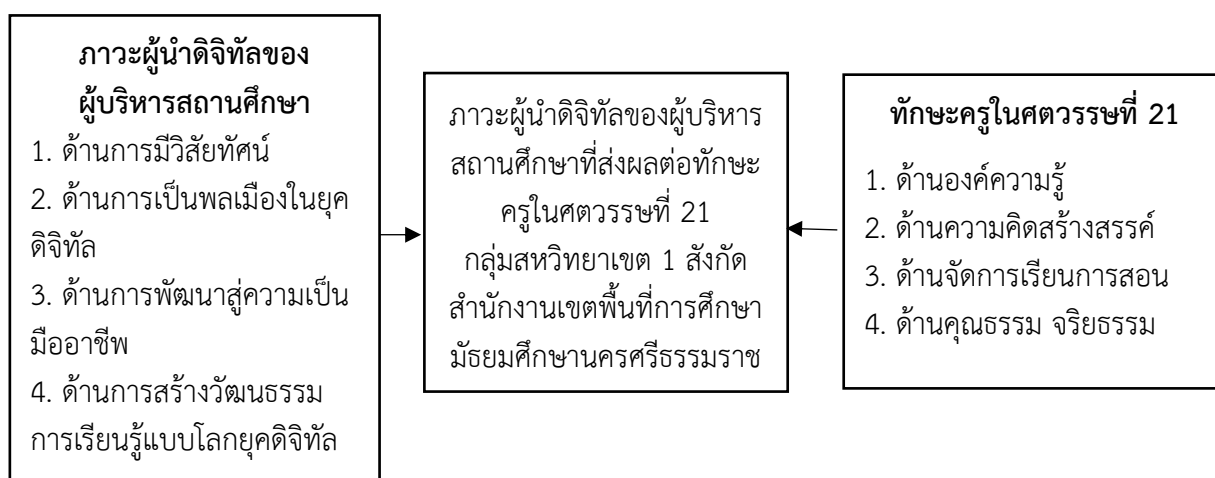
3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะครูใน ศตวรรษที่ 21 พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .747 เนื่องจากภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะครู ในศตวรรษที่ 21 เป็นความสัมพันธ์ที่จะทำให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการศึกษาที่สูงขึ้น การ ที่ผู้บริหารภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สามารถทำให้คุณภาพการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และ มีความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร บัวกล้าธน

กิจ, ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์ และคณะ (2562: 50) ได้วิจัยเรื่อง ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูผู้สอนในโรงเรียนที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูผู้สอนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถร่วมกันพยากรณ์การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้ ร้อยละ 66.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ตัวแปรพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเข้าสู่สมการพยากรณ์ที่ดีที่สุดในการทำนายทักษะครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด เมื่อนำตัวแปรภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลและด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ สามารถร่วมกันพยากรณ์ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มีความสำคัญในการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านองค์ความรู้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านจัดการเรียนการสอน และด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งทั้ง 2 ตัวแปร สามารถอธิบายการพยากรณ์ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 55.3 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และบุคลากรเข้ารับการอบรมพัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของกันตชาติ กุดนอก (2565: 169) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 3 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล ด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีอำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 58.60

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสหวิทยาเขต 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้การสังเคราะห์งานวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการสังเคราะห์งานวิจัย มีดังนี้

ด้านมิวึสัยทัศน์ การสร้างวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ เพื่อความสำเร็จในอนาคตขององค์กร พร้อมทั้งผู้บริหารจะต้องขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางด้านดิจิทัลที่แปลกใหม่ เพื่อเป็นโอกาสในการแข่งขัน กำหนดนโยบายการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษา มีมุมมองที่ชัดเจนต่อการพัฒนาในอนาคต การตัดสินใจและการวางแผนเชิงกลยุทธ์ โดยสร้างความเข้าใจและเป้าหมายที่กว้างขวางในระดับสูง

ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล การเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเท่าเทียม รวมถึงการส่งเสริมความรู้และทักษะในการใช้งานเทคโนโลยี เมื่อใช้เทคโนโลยีมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในโลกดิจิทัลบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ มีจริยธรรมและจรรยาบรรณ เพื่อเรียนรู้ถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีด้วยความถูกต้อง

ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ กระบวนการที่บุคคลพยายามเรียนรู้ และพัฒนาทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านวิชาชีพและส่วนบุคคล การเรียนรู้ที่ไม่สิ้นสุด ซึ่งบุคคลต้องพัฒนาความรู้ ทักษะและความสามารถของตนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจงสำหรับทักษะหรือความรู้บางประการที่จำเป็นในการทำงาน

ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล การปรับตัวและพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของชีวิต โดยการเรียนรู้ไม่จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียน แต่ขยายไปยังแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล

ด้านองค์ความรู้ องค์ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดหรือสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ เข้าใจ เป้าหมายและวิธีการของหลักสูตรการสอนตามหลักสูตร มีความชำนาญและเชี่ยวชาญเนื้อหาที่ตนเองรับผิดชอบ รอบรู้ในด้านความรู้ทั่วไป เข้าใจในเรื่องที่สอนเนื้อหาที่ถูกต้องและสอดคล้องกับปัจจุบัน โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาข้อมูล สามารถสร้างและบูรณาการความรู้เข้ากับสาขาวิชาอื่น ๆ ได้

ด้านความคิดสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์สามารถนำมาปรับใช้และพัฒนาให้เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ และสามารถนำไปใช้งานได้จริงในทางปฏิบัติ การแสวงหาความรู้นำแนวทางเทคโนโลยีเข้ามา มองหาวิธีใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาหรือสร้างสิ่งใหม่

ด้านจัดการเรียนการสอน การวางแผนและดำเนินการเรียนการสอน โดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ฝึกทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ (ICT) บูรณาการการเรียนการสอนในชั้นเรียน ออกแบบและจัดการเนื้อหาหลักสูตร วิธีการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการและลักษณะของผู้เรียน

ด้านคุณธรรม จริยธรรม คุณสมบัติหรือลักษณะพฤติกรรมที่ดีและเป็นที่ยอมรับในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนได้เคารพนับถือ นำหลักธรรมคำสอนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้และตั้งมั่นอยู่ในความดีงามอยู่เสมอ มีการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลที่สืบค้นทางเทคโนโลยีให้กับผู้เรียนได้รับทราบ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารควรส่งเสริมและให้ความสำคัญกับด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล จัดสภาพแวดล้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้มีเทคโนโลยีที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัล

1.2 ผู้บริหารควรส่งเสริมและให้ความสำคัญกับด้านองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี เข้าใจในเนื้อหาที่ถูกต้องและสอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาข้อมูลจนบูรณาการความรู้เข้ากับสาขาวิชาอื่น ๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาผู้นำดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารและผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2574)**. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

จารุนันท์ ผิวผาง และคณะ. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2. **วารสารรัชต์ภาคย์**, 15(39), 99.

ณัฐธินิชา พรปทุมชัยกิจ และคณะ. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ**, 15(2), 50.

ธมล เกลียวกมลทัต และคณะ (2562). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์**, 6(3), 566-579.

ภคพร เลิกนอก. (2563). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์**, 7(2), 151.

รุ่งนภา ปรีชาโชติ, ทศตริน วรณเกตุศิริ และคณะ. (2567) ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม : สมรรถนะสำคัญสำหรับครูในยุคดิจิทัล. **วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 7(24), 7.

สมพร บัวกล้าธนกิจ, ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์ และคณะ.(2562). วิจัยและประเมินผลอุปสรรคที่ 1.ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูผู้สอนในโรงเรียนที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. **วิจัยและประเมินผลอุปสรรคที่ 1**, 8(1), 50.

หฤทัย กาแก้ว และสมหญิง จันทุไทย (2567). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาสหวิทยาเขตเมืองพัทลุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง. **วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์**, 11(3), 272.

- กันตชาติ กุตนอก. (2565). **ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปณิธิ เจริญรักษ์. (2562). **แนวทางพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 สุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- มูฮำหมัดรุสลัน ลือบาเกะลูติง. (2565). **ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวันบุรี**. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). **แผนปฏิบัติการด้านดิจิทัลเพื่อการศึกษา (พ.ศ. 2566 - 2570)**. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2567, จาก <https://bict.moe.go.th/wp-content/uploads/2022/03/digital-63-65.pdf>.
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2561). **ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Twenty-First Century Skills)**. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2567 จาก <https://www.truelookpanya.com/education/content/66054/>.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579**. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2567 จาก <https://www.lampang.go.th/public60/EducationPlan2.pdf>.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช. (2567). **สารสนเทศด้านการศึกษา**. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2567 จาก https://docs.google.com/spreadsheets/d/1OojlCEfyk_vNDSmWzBQORNDgk2k9lZo/edit?gid=826757764#gid=826757764.

การบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายใยแมงมุมพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

Educational Management through Web-Based Networks for Holistic Teacher
Development by School Administrators Under
Buriram Primary Educational Service Area Office 2

ชัยกาญจน์ หลอมประโคน

พัชนี กุลพานันท์

ศรีเพ็ญ พลเดช

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Chaiyakan Lormprakhon

Phatchanee Kultanan

Sripen Poldech

Buriram Rajabhat University

Email: 660426021005@bru.ac.th

วันที่รับบทความ: 7 พฤษภาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 25 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 26 พฤษภาคม 2568

Received: May 7, 2025; Revised: May 25, 2025; Accepted: May 26, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน แนวทาง และประเมินแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายใยแมงมุมพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ซึ่งระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหาร 84 คน และครู 251 คน รวม 335 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่น 0.986 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อมีค่าระหว่าง 0.461-0.904 ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และระยะที่ 3 การประเมินแนวทาง กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้บริหาร 15 คน และครู 15 คน รวม 30 คน เครื่องมือที่เป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายใยแมงมุมพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายใยแมงมุมพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน 55 แนวทาง จาก 6 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดแผนงานพัฒนาครู 2) ด้านการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู 3) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น 4) ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ 5) ด้านการพัฒนาครูต้นแบบ และ 6) ด้านการพัฒนากระบวนการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งผลการประเมินแนวทางมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การบริหารจัดการศึกษา; เครือข่ายใยแมงมุมพัฒนาครูเต็มคน; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the current conditions, propose guidelines, and evaluate the implementation of the web-based networks for holistic teacher development by school administrators under Buriram Primary Educational Service Area Office 2. The study employs a mixed-methods research design. The study was conducted in three phases. Phase 1 investigated the current conditions using a sample of 335 participants, including 84 administrators and 251 teachers. Data were collected through a 5-point Likert scale questionnaire with content validity indices ranging from 0.80 to 1.00, reliability at 0.986, and item discrimination between 0.461 and 0.904. Phase 2 involved six experts who participated in a focus group discussion to develop the proposed guidelines. Phase 3 evaluated the proposed guidelines for appropriateness and feasibility with 30 participants (15 administrators and 15 teachers). The statistics used for data analysis include percentage, mean, and standard deviation.

The results revealed the following: The current condition of educational management through web-based networks for holistic teacher development by School Administrators, was found to be at a high level. The proposed educational management guidelines through the web-based networks for holistic teacher development by school administrators comprised 55 strategies across 6 key areas: 1) planning for teacher development, 2) enhancing competencies according to professional teaching standards, 3) promoting and supporting teachers in advancing their academic standing, 4) boosting teacher morale, 5) developing model teachers, and 6) developing a personnel information system. The proposed guidelines, were found to be highly appropriate overall, with a high level of feasibility.

Keywords: Educational Management; Web Based Instruction for Improving Teacher; School Administrators

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมาย ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) กำหนดเป้าหมายหลักไว้ คือ การนำประเทศไทยสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับคนไทยทุกคน (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561: 4) ซึ่งการที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง และมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษ

ที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560:10)

กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการหลักตามยุทธศาสตร์ชาติ ในการขับเคลื่อนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ภายใต้ร่างแผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566-2580) ฉบับปรับปรุง นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังปฏิบัติตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 รวมถึงสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่างเป็นระบบ เป้าหมายสำคัญของนโยบายนี้ คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตลอดจนให้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและมีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในโลกยุคใหม่ จากที่กล่าวมา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มุ่งเน้นสร้างครูเพื่อพัฒนาคน โดยเริ่มจากการพัฒนาครูให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ ซึ่งกำหนดลงในประกาศนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานสู่การปฏิบัติจริงในหน่วยงานภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566: 1-5)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และนโยบายจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 จึงได้กำหนดนโยบายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ขึ้น พร้อมกับการขับเคลื่อนนโยบายด้วยการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยใช้รูปแบบ CBM 4.1 Model โดยมีกลุ่มเครือข่ายที่ขับเคลื่อนในวัฏจักรวงจรของ Model ซึ่งได้มีเครือข่ายที่สำคัญสอดคล้องกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา คือ นโยบายการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังพัฒนาครูเต็มคน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2, 2566: 31)

การบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังพัฒนาครูเต็มคน เป็นหนึ่งในนโยบายในการขับเคลื่อนการพัฒนาครูให้เป็นบุคคลแห่งคุณภาพตามกรอบงานคุณภาพ 4 ด้าน ที่รวมกันเป็น Quality Land อันได้แก่ คุณภาพผู้เรียน คุณภาพครู คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา และคุณภาพสถานศึกษา ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานจากหลักธรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) (พระพรหมคุณาภรณ์, 2565: 555) ในเรื่องของหลักการครองตน ครองคน และครองงาน ซึ่งในปัจจุบันพบว่ามีความท้าทายที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการประจักษ์ตนในการครองตน ครองคน ครองงานของกลุ่มครูที่ยังไม่บรรลุผล ทั้งนี้จากสาเหตุหลักที่พบ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการติดตามและส่งเสริมการพัฒนาครูในสถานศึกษาของตนเอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จึงได้กำหนดนโยบายการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังพัฒนาครูเต็มคน เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการบริหารจัดการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ในด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร โดยบรรจุลงในคู่มือและแนวทางคณะ อ.ก.ต.ป.น. กลุ่มโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาได้มีการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างจริงจัง และช่วยแก้ไขปัญหากลุ่มครูที่ยังไม่บรรลุผลในด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพเพื่อให้เป็นบุคคลแห่งคุณภาพ หรือ “ครูเต็มคน” (ณฐนนท์ วิทยาประโคน, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2567)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 อันจะเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำแนวทางที่เหมาะสมไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของการ

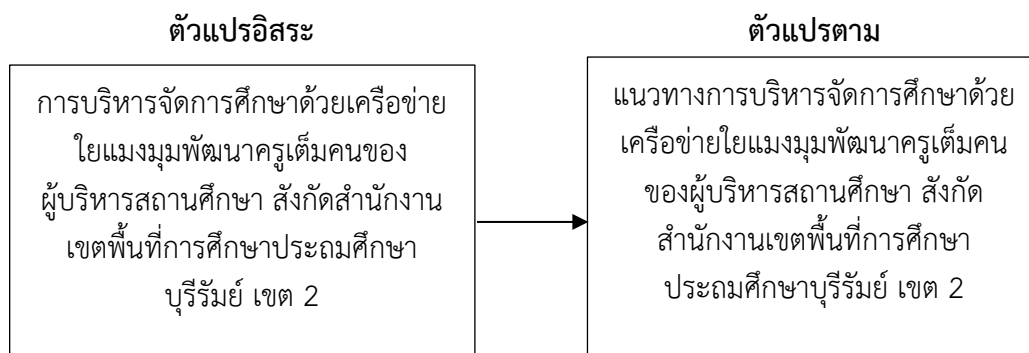
ดำเนินการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนตามกรอบงานคุณภาพ 4 ด้าน ที่รวมกันเป็น Quality Land รวมทั้งยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
3. เพื่อประเมินแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดจากนักการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 รวมจำนวน 2,552 คน (กลุ่มบริหารงานบุคคลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2, 2567: 1-2)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 2 จำนวน 335 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: น. 608-610 ; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 43) โดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .461 ถึง .904 และ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .986

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลและแบบสอบถามส่งถึงสถานศึกษาในสังกัดเพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกำหนดวัน เวลาในการรับแบบสอบถามคืน ปรากฏว่าได้รับการแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 335 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพการดำรงตำแหน่ง อำเภอดำรงของสถานศึกษา และขนาดสถานศึกษา โดยแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ และเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ในสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เป็นผู้มีความสัมพันธ์ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จำนวน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ประกอบด้วย 6 ด้าน 12 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการประชุมสนทนากลุ่มตามแนวประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลโดยบันทึกเสียงและภาพ และสรุปความคิดเห็นแต่ละด้าน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียงแบบพรรณนาแล้วสรุปประเด็นเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 2 จำนวน 15 แห่ง จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 15 คน และครู 15 คน รวมจำนวน 30 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินแนวการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลและแบบสอบถามส่งถึงสถานศึกษาในสังกัดเพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย พร้อมกำหนดวัน เวลาของการรับแบบสอบถามคืน ปรากฏว่าได้รับการแบบสอบถามกลับคืนรวมทั้งสิ้นจำนวน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพการดำรงตำแหน่ง อำเภอดำรงของสถานศึกษา และขนาดสถานศึกษา โดยแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ และเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง วิเคราะห์ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ดังปรากฏตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

สภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการศึกษา ด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังพัฒนาครูเต็มคน ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านการกำหนดแผนงานพัฒนาครู	4.38	0.59	มาก	5
2. ด้านการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน วิชาชีพครู	4.46	0.49	มาก	2
3. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู มีวิทยฐานะที่สูงขึ้น	4.44	0.50	มาก	3
4. ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ	4.51	0.56	มากที่สุด	1
5. ด้านการพัฒนาครูต้นแบบ	4.43	0.55	มาก	4
6. ด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศบุคลากร	4.32	0.60	มาก	6
รวม	4.42	0.55	มาก	-

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.54) และรายด้านอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกด้าน โดยด้านมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.56) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน

วิชาชีพครู ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.49) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศบุคลากร ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.60)

2. แนวทางในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดแผนงานพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษานโยบายต้นสังกัดและบริบทของสถานศึกษา กำหนดแผนงานพัฒนาครูด้วยรูปแบบที่หลากหลายและมุ่งเน้นการส่งเสริมจรรยาบรรณทางวิชาชีพครู จัดทำ MOU หรือให้ครูทุกคนจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (ID Plan) จัดตั้งเครือข่ายระดับกลุ่มหรืออำเภอร่วมกันในการกำหนดแผนงานพัฒนาครู กำหนดเกณฑ์การประเมินและติดตามการดำเนินงานจัดทำแผนงานพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอ และนำผลการประเมินมาวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนโดยใช้กระบวนการ PLC หรือ AAR และแต่งตั้งคณะดำเนินงานปรับปรุงแก้ไขแผนงานพัฒนาครูเป็นระยะ ๆ มีความทันสมัย

2.2 ด้านการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายหรือจุดเน้นให้ครูนำภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา แต่งตั้งครูแกนนำหรือจัดกิจกรรมที่ช่วยย่นย่อเพื่อปรับทัศนคติ (Mindset) เชิงบวก เปิดใจยอมรับการนำภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน สนับสนุนงบประมาณการอบรมพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษให้ครู จัดซื้ออุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยและโปรแกรมสำเร็จรูปช่วยฝึกพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลให้ครู รวมทั้งจัดตั้งศูนย์หรือเครือข่ายครู ICT เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้คำปรึกษาแก่ครู

2.3 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาเกณฑ์การขอมีวิทยฐานะอย่างเท่าทันพร้อมตั้งคณะดำเนินงานให้คำปรึกษาครูเบื้องต้น ประสานงานบุคคลของเขตพื้นที่ฯ มาเป็นวิทยากรอบรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการใช้ระบบออนไลน์ สร้างแรงบันดาลใจกระตุ้นให้ครูพัฒนาวิทยฐานะของตนเอง จัดตั้งเครือข่ายครูที่ได้เลื่อนวิทยฐานะเพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลให้คำแนะนำครูที่จะขอมีวิทยฐานะ จัดกิจกรรมศึกษานิเทศก์ AREA ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือครูที่ไม่ผ่านการขอมีวิทยฐานะ จัดหาครูแกนนำและตัวอย่างแผน Active Learning เป็นกรณีศึกษาให้กับครู ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผน Active Learning และบันทึกหลังแผนสะท้อนผลเต็มรูปแบบพร้อมประเมินและนิเทศภายในภาคเรียนละ 1 ครั้ง และศึกษาปัญหาจากแผน Active Learning ของกลุ่มครูที่ไม่ผ่านเกณฑ์การขอมีวิทยฐานะ มาวิเคราะห์ ถอดบทเรียนเพื่อเสนอแนะแนวทางสู่การปรับปรุงแก้ไขต่อไปให้ผ่านเกณฑ์

2.4 ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ปิยวาจาที่เหมาะสมและปฏิบัติตนต่อครูด้วยกัลยาณมิตร สนับสนุนชุดเครื่องแบบเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้ครูให้ความสำคัญกับสวัสดิการและการช่วยเหลือครอบครัวของครู จัดมูมกาแฟหรือมูมผ่อนคลายส่วนกลางให้ครู ระดมทุนงบประมาณจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกเพิ่มเติมและจัดหาบุคลากรสนับสนุนแบ่งเบาภาระงานครู จัดตั้งกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือและแก้ปัญหาด้านภาระหนี้สินครู ให้ความสำคัญกับการประเกียรติคุณในทุกผลงานความสำเร็จของครูในโอกาสอันสำคัญต่าง ๆ พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์การประกาศเกียรติคุณให้เป็นไปด้วยความเหมาะสมและยุติธรรม และจัดให้มีการประมวลภาพและประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ ของสถานศึกษา

2.5 ด้านการพัฒนาครูต้นแบบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาคุณสมบัติและพิจารณาความสามารถของผู้เชี่ยวชาญเบื้องต้น โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ มีกลยุทธ์ในการถ่ายทอดข้อมูล เป็นคนดีมีคุณธรรม มีทัศนคติเชิงบวก และมีคุณสมบัติสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนา

ครูต้นแบบที่สถานศึกษาต้องการ คำนึงถึงงบประมาณในการจัดหาผู้เชี่ยวชาญให้เป็นไปด้วยความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ศึกษาเกณฑ์และกระบวนการของ Best Practice พร้อมประชาสัมพันธ์และแจ้งรายละเอียดเกณฑ์อย่างชัดเจน ส่งเสริมการนำนโยบายสถานศึกษามาจัดทำผลงานให้สอดคล้องกับปัญหาหลักสูตร และบริบทท้องถิ่น เชิญวิทยากรมาให้อาจารย์ คำปรึกษาและแนวทางการดำเนินงานในเรื่องที่ครูสนใจจัดทำผลงาน และตั้งคณะกรรมการติดตามและตรวจสอบผลงานให้เป็นไปตามเกณฑ์ปัจจุบันของเขตพื้นที่ฯ

2.6 ด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำเทคโนโลยีระบบออนไลน์มาช่วยอำนวยความสะดวกประมวลผลและรายงานผลการจัดการเรียนรู้ของครู จัดบุคลากรภายในที่มีความเชี่ยวชาญร่วมออกแบบและจัดทำระบบสารสนเทศ สนับสนุนงบประมาณจัดซื้อระบบออนไลน์จากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ จัดการระบบอินเทอร์เน็ตให้มีความเร็วสูงครอบคลุมทุกพื้นที่สถานศึกษา พัฒนาระบบของสถานศึกษาให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลไปยังระบบงานของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานอื่น ๆ ได้ จัดเวทีกิจกรรมให้ครูผู้เชี่ยวชาญการเขียนโปรแกรมพัฒนาระบบงานได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ต่อไปยังสถานศึกษาอื่น ขอความอนุเคราะห์ใช้เว็บไซต์สำนักงานเขตพื้นที่ฯ หรือจัดทำเว็บไซต์และแฟนเพจของสถานศึกษาเพื่อประชาสัมพันธ์ผลงานของครู สนับสนุนงบประมาณในการเช่าพื้นที่จัดทำแพลตฟอร์มสถานศึกษา จัดให้มี 1 ครู 1 Drive สร้างพื้นที่ออนไลน์สำหรับเก็บข้อมูลผลงานครูรายบุคคล และควรจัดตั้งครูผู้ดูแลระบบแพลตฟอร์มสถานศึกษาเพื่อควบคุมและแก้ไขระบบเมื่อเกิดปัญหาในการใช้งาน

3. แนวทางในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ดังปรากฏตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

แนวทางการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการกำหนดแผนงานพัฒนาครู	4.51	0.64	มากที่สุด	4.36	0.67	มาก
2. ด้านการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู	4.45	0.66	มาก	4.00	0.85	มาก
3. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น	4.57	0.64	มากที่สุด	4.33	0.69	มาก
4. ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ	4.48	0.78	มาก	4.33	0.83	มาก
5. ด้านการพัฒนาครูต้นแบบ	4.58	0.62	มากที่สุด	4.24	0.67	มาก
6. ด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศบุคลากร	4.49	0.68	มาก	4.23	0.69	มาก
รวม	4.51	0.67	มากที่สุด	4.25	0.73	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาคู่มือพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.67) และรายด้าน เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาครูต้นแบบ ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.62) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.64) ด้านการกำหนดแผนงานพัฒนาครู ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.64) ด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศบุคลากร ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.68) ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.78) และด้านการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.66) ตามลำดับ

ความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาคู่มือพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.73) และรายด้าน เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการกำหนดแผนงานพัฒนาครู ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.67) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.69) ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.83) ด้านการพัฒนาครูต้นแบบ ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.67) ด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศบุคลากร ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.69) และด้านการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.85) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาคู่มือพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาคู่มือพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ ด้านการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น ด้านการพัฒนาครูต้นแบบ ด้านการกำหนดแผนงานพัฒนาครู และด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศบุคลากร ตามลำดับ
2. แนวทางในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาคู่มือพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 มีแนวทางการพัฒนา จำนวน 55 แนวทาง จาก 6 ด้านที่สำคัญ
3. แนวทางในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาคู่มือพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาคู่มือพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยได้นำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาครูให้เต็มคนหรือเป็นบุคคลคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อไปยังคุณภาพของผู้เรียนสถานศึกษา และเขตพื้นที่ฯ ตามลำดับ ดังที่สัมมา รณิธย์ (2561: น. 94) กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการศึกษามีความสำคัญยิ่ง ซึ่งถือเป็นภารกิจหน้าที่หลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผนและเทคนิคต่าง ๆ โดยนำทั้งศาสตร์และศิลป์ที่มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมกับองค์มาปรับใช้ร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นครู บุคลากรในสถานศึกษา รวมถึงเขตพื้นที่ฯ ในการดำเนินการจัดการศึกษา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ถูกต้องและมีคุณภาพจากสถานศึกษา และบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ของสถานศึกษา และดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2561: น. 4) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการศึกษา ไว้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญของมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 ซึ่งการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ รวมไปถึงระบบการจัดการคุณภาพของสถานศึกษาก็เป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญของมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้เช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของปรเมศวร์ นิ้มมา (2562: น. 70) ได้ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาครูตามมาตรฐานวิชาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางในการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า

2.1 ด้านการกำหนดแผนงานพัฒนาครู ควรศึกษานโยบายต้นสังกัดและบริบทของสถานศึกษา กำหนดแผนงานพัฒนาครูด้วยรูปแบบที่หลากหลายและมุ่งเน้นการส่งเสริมจรรยาบรรณทางวิชาชีพครู จัดตั้งเครือข่ายร่วมกันในการกำหนดแผนงานพัฒนาครู กำหนดเกณฑ์การประเมิน ติดตามและนำผลการประเมินมาวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนโดยใช้กระบวนการ PLC ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวีรพันธ์ ขมจิตโต (2563: น. 112) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูตามหลักคุณนิเทศแห่งมรรค 7 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตสระแก้ว จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายพัฒนาครูด้านการรักษาวินัยและคุณธรรมจริยธรรม เพื่อมุ่งเน้นการส่งเสริมจรรยาบรรณทางวิชาชีพที่ดีให้กับครู

2.2 ด้านการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู ควรกำหนดนโยบายหรือจุดเน้นให้ครูนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้แต่ละรายวิชา ตั้งครูแกนนำหรือจัดกิจกรรมพี่ช่วยน้องเพื่อปรับทัศนคติเชิงบวก เปิดใจยอมรับการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน สนับสนุนงบประมาณจัดซื้ออุปกรณ์เทคโนโลยีและโปรแกรมสำเร็จรูปช่วยพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งควรจัดตั้งศูนย์หรือเครือข่ายครู ICT ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิทธิราช ศรีหอม (2565: น. 56) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ควรส่งเสริมครูให้ได้รับการพัฒนาการเรียนรู้โดยสามารถนำเอาเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น ควรจัดหาครูแกนนำและตัวอย่างแผน Active Learning เป็นกรณีศึกษาให้กับครู ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผน Active Learning และบันทึกหลังแผนสะท้อนผลพร้อมประเมินนิเทศภายในภาคเรียนละ 1 ครั้ง และควรศึกษาปัญหาจากแผน Active Learning

ของกลุ่มครูที่ไม่ผ่านเกณฑ์ นำมาวิเคราะห์ เพื่อแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขให้ผ่านเกณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิธราษ ศรีหอม (2565: น. 56) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ควรส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด และได้ลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning)

2.4 ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ ควรใช้ปณิธานที่เหมาะสมและปฏิบัติตนต่อครูด้วยกัลยาณมิตร ให้ความสำคัญกับสวัสดิการและการช่วยเหลือครอบครัวของครู ให้ความสำคัญกับการประกาศเกียรติคุณของครูในโอกาสสำคัญต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและยุติธรรม พร้อมประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณธนา วงศ์พิทักษ์ (2563: น. 2) ได้ศึกษาการพัฒนาครูของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรพัฒนาครูโดยชี้แนะหรือให้คำปรึกษาอย่างเป็นกัลยาณมิตร สร้างแรงบันดาลใจที่ดีในการปฏิบัติงานแก่ครู

2.5 ด้านการพัฒนาครูต้นแบบ ควรศึกษาเกณฑ์และกระบวนการของ Best Practice พร้อมประชาสัมพันธ์รายละเอียดเกณฑ์อย่างชัดเจน ส่งเสริมการนำนโยบายสถานศึกษามาจัดทำผลงานให้สอดคล้องกับปัญหา หลักสูตร และบริบทท้องถิ่น เชิญวิทยากรมาให้คำปรึกษาในเรื่องที่ครูสนใจจัดทำผลงาน และตั้งคณะกรรมการติดตามและตรวจสอบผลงานให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินปัจจุบันของเขตพื้นที่ฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นวลอนงค์ สมพร (2562: น. 121) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูของครูผู้ช่วยที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร 5 ปี และ 4 ปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการวิจัยพบว่า ควรส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสส่งผลงานหรือนวัตกรรมเข้าประกวดตั้งแต่ระดับจังหวัด ขยายต่อไปยังระดับประเทศ และควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูได้สร้างสรรค์ผลงานเป็น Best Practice ของตนเอง

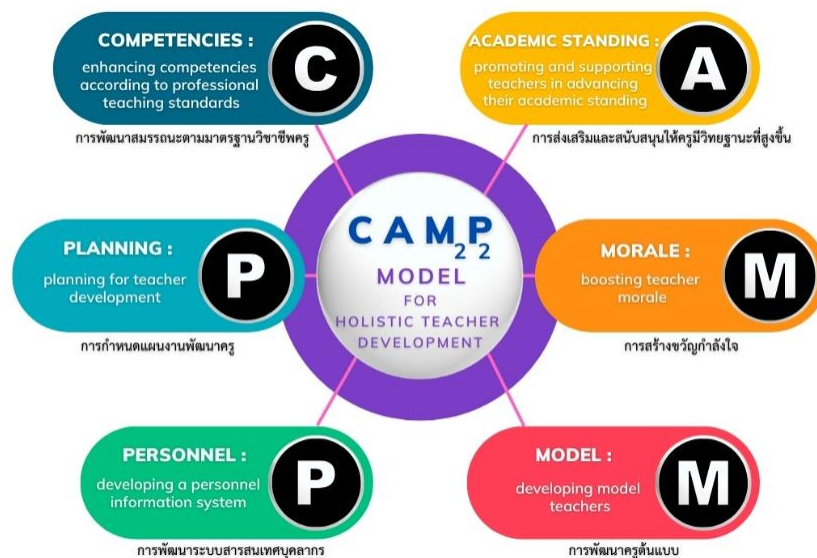
2.6 ด้านการพัฒนาระบบ ควรนำเทคโนโลยีระบบออนไลน์มาช่วยอำนวยความสะดวกประมวลผล และรายงานผลการจัดการเรียนรู้ของครู จัดการระบบอินเทอร์เน็ตให้มีความเร็วสูง พัฒนาระบบสถานศึกษาให้เชื่อมโยงข้อมูลไปยังระบบงานของหน่วยงานอื่น ๆ ได้ จัดทำเว็บไซต์และแฟนเพจสถานศึกษาประชาสัมพันธ์ผลงานครู สนับสนุนงบประมาณในการเข้าพื้นที่จัดทำแพลตฟอร์มสถานศึกษา จัดให้มี 1 ครู 1 Drive มีพื้นที่ออนไลน์เก็บผลงานครูรายบุคคล และแต่งตั้งครูผู้ดูแลระบบแพลตฟอร์มสถานศึกษาเพื่อควบคุมและแก้ไขปัญหาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yu, Q. (2022: p. 53) ได้ศึกษาการสร้างและการประยุกต์ใช้แพลตฟอร์มพัฒนาวิชาชีพครูภายใต้แนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า การสร้างแพลตฟอร์มพัฒนาวิชาชีพภายใต้แนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น จะช่วยสนับสนุนเส้นทางการพัฒนาวิชาชีพของครูได้อย่างเฉพาะเจาะจง ส่งเสริมการสะท้อนคิดในด้านการสอนของครูและการสร้างชุมชนการเรียนรู้

3. จากผลการประเมินการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายแม่แบบพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำแนวทางไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าแนวทางที่ได้มาจากคณะผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ผ่านการปฏิบัติงานและประเมินผลการปฏิบัติงานมาอย่างเชี่ยวชาญมากประสบการณ์นั้น ประกอบกับความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัด ต่างก็เห็นว่ามีมิติที่เหมาะสมและเป็นไปได้ อันเนื่องมาจากครูส่วนมากต่างก็มีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ให้ก้าวหน้าทางวิชาชีพของตน ซึ่งเป็นความเห็นที่สอดคล้องตรงกัน ดังนั้นการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายแม่แบบพัฒนาครูเต็มคนทุกองค์ประกอบล้วนมีความสำคัญและเชื่อมโยงสัมพันธ์กันซึ่งจะขาด

องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่ได้ กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะในเรื่องของการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เต็มคนหรือเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทางวิชาชีพ โดยการกำหนดแผนงานพัฒนาครูให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ การพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครูให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีวิทยฐานะที่สูงขึ้นได้รับประโยชน์จากการพัฒนาตนเอง การสร้างขวัญกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงานของครู การพัฒนาครูให้เป็นบุคคลต้นแบบด้านต่าง ๆ และการพัฒนาระบบสารสนเทศบุคลากรช่วยเพิ่มประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานของครู ทั้งหมดทั้งมวลนี้ เพื่อการพัฒนาครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม และเป็นบุคคลแห่งคุณภาพที่จะส่งเสริมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษาต่อไป ดังที่ ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย และสุชาติ บางวิเศษ (2563: น. 30) กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการศึกษานั้น กลุ่มบุคคลต้องร่วมมือกันพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ซึ่งการพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้นจะต้องมีการดำเนินการการสรรหาและพัฒนาบุคคลที่มีคุณภาพ มาปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนดี มีวินัย และอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ (ณัฐนนท์ วิทยาประโคน, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2567) กล่าวว่า การบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังพัฒนาครูเต็มคน เป็นหนึ่งในนโยบายเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาครูให้เป็นบุคคลแห่งคุณภาพ ในเรื่องของหลักการครองตน ครองคน และครองงาน ของครู ทำอย่างไรให้ครูได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลคุณภาพที่สมบูรณ์แบบหรือเรียกกันว่า ครูเต็มคน จึงได้กำหนดนโยบายดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการบริหารจัดการศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาได้มีการพัฒนาครูอย่างจริงจัง และช่วยแก้ไขปัญหาของครูที่ยังไม่บรรลุผลในด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพเพื่อให้เป็นบุคคลแห่งคุณภาพ หรือ “ครูเต็มคน”

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังพัฒนาครูเต็มคนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผู้วิจัยนำเสนอเป็นแผนภาพโมเดล ดังนี้

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังและพัฒนาครูเต็มคน โดยการกำหนดแผนงานพัฒนาครูให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ การพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครูให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีวิทยฐานะที่สูงขึ้นได้รับประโยชน์จากการพัฒนาตนเอง การสร้างขวัญกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงานของครู การพัฒนาครูให้เป็นบุคคลต้นแบบด้านต่าง ๆ และการพัฒนาระบบสารสนเทศบุคลากรให้มีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานของครูทั้งหมดทั้งมวลนี้ เพื่อการพัฒนาครูให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม และเป็นบุคคลแห่งคุณภาพในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านการกำหนดแผนงานพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษานโยบายต้นสังกัดและบริบทของสถานศึกษา กำหนดแผนงานพัฒนาครูด้วยรูปแบบที่หลากหลายและมุ่งเน้นการส่งเสริมจรรยาบรรณทางวิชาชีพครู โดยจัดตั้งเครือข่ายในการกำหนดแผนงานพัฒนาครูร่วมกัน กำหนดเกณฑ์การประเมินและกำกับติดตาม นำผลมาวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน และแต่งตั้งคณะดำเนินงานปรับปรุงแก้ไขด้วยวิธีใหม่ ๆ ให้ทันสมัย

1.2 ด้านการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายให้ครูนำภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการจัดการเรียนการสอน แต่งตั้งครูแกนนำปรับทัศนคติ (Mindset) เชิงบวกให้ครูในการนำภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน สนับสนุนงบประมาณการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษและจัดซื้ออุปกรณ์เทคโนโลยีหรือโปรแกรมสำเร็จรูปที่ทันสมัย รวมทั้งจัดตั้งศูนย์เครือข่ายครู ICT

1.3 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาเกณฑ์การขอมีวิทยฐานะอย่างเท่าทัน ประสานงานบุคคลของเขตพื้นที่ฯ มาเป็นวิทยากรอบรมเสริมสร้างความเข้าใจในการใช้ระบบออนไลน์ จัดตั้งเครือข่ายครูที่ได้เลื่อนวิทยฐานะเป็นศูนย์ข้อมูลให้คำแนะนำครู ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผน Active Learning และบันทึกหลังแผนเต็มรูปแบบพร้อมนิเทศภายใน และนำแผน Active Learning ของกลุ่มครูที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาวิเคราะห์ปัญหา เพื่อเสนอแนะแนวทางสู่การปรับปรุงแก้ไข

1.4 ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ปิยวาจาที่เหมาะสมและปฏิบัติตนต่อครูด้วยกัลยาณมิตร ให้ความสำคัญกับสวัสดิการและการช่วยเหลือครอบครัวของครู จัดสรรงบประมาณจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกและบุคลากรสนับสนุน ประกาศเกียรติคุณครูในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความเหมาะสมและยุติธรรม และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชื่นชมผ่านช่องทางต่าง ๆ ของสถานศึกษา

1.5 ด้านการพัฒนาครูต้นแบบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ โดยคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาครูต้นแบบที่สถานศึกษาต้องการ ศึกษาเกณฑ์และกระบวนการของ Best Practice พร้อมกับประชาสัมพันธ์ชี้แจงอย่างชัดเจน ส่งเสริมการนำนโยบายสถานศึกษามาจัดทำผลงานให้สอดคล้องกับปัญหา เชิญวิทยากรมาให้ข้อมูลและชี้แนะแนวทางในเรื่องที่ครูสนใจจัดทำผลงาน และตั้งคณะกรรมการติดตามและตรวจสอบผลงานให้เป็นไปตามเกณฑ์ของเขตพื้นที่ฯ

1.6 ด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำเทคโนโลยีระบบออนไลน์มาช่วยอำนวยความสะดวก สนับสนุนงบประมาณจัดซื้อระบบออนไลน์และจัดการระบบอินเทอร์เน็ตให้มีความเร็วสูง พัฒนาระบบของสถานศึกษาให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลไปยังระบบของหน่วยงานอื่น ๆ ได้ จัดทำ

เว็บไซต์และแผนเพจเพื่อเผยแพร่ผลงานครู สนับสนุนงบประมาณในการเข้าพื้นที่จัดทำแพลตฟอร์มสถานศึกษา (1 ครู 1 Drive) เก็บข้อมูลผลงานครูรายบุคคล และจัดตั้งครูผู้ดูแลระบบเพื่อควบคุมและแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาในการใช้งาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาระบบสารสนเทศบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

2.2 ควรศึกษาการบริหารจัดการศึกษาด้วยเครือข่ายเฝ้าระวัง ICT ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561, 24 กันยายน). **มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2567 จาก

https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/E/235/T_0004.PDF.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566, 4 มกราคม). **นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567**. สืบค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2567 จาก: <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024>.

กลุ่มบริหารงานบุคคลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. (2567). **ข้อมูลสารสนเทศบุคลากร ปีการศึกษา 2567**. บุรีรัมย์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2.

ณัฐนันท์ วิทยาประโคน. (2567, เมษายน 17). **ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. สัมภาษณ์**.

ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย และสุชาติ บางวิเศษ. (2563). **การบริหารและการจัดการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นวลอนงค์ สมพร. (2562). **แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูของครูผู้ช่วยที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร 5 ปี และ 4 ปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21**.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปรเมศวร์ นิยมมา. (2562). **สภาพและแนวทางการพัฒนาครูตามมาตรฐานวิชาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

พระพรหมคุณาภรณ์. (2565). **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. พิมพ์ครั้งที่ 44, นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.

พระวีรพันธ์ ขมจิตโต. (2563). **แนวทางการพัฒนาครูตามหลักคุณนิมิตแห่งมรรค 7 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์.

วรรณธนา วงศ์พิทักษ์. (2563). **การพัฒนาครูของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

สัมมา รณิธย์. (2560). **หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560, 13 มีนาคม). **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)**. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2567 จาก: <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2017/20170313-Education-Development-Plan-12.pdf>.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. (2566, 1 พฤศจิกายน). **แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 (ฉบับทบทวนปี 2567)**. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2567 จาก: <https://drive.google.com/file/d/1mA3mcJmIYjSdbF7lyDiTSfqlvo0IEyiw/view>.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561, 1 ตุลาคม). **ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ)**. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2567 จาก: https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf.
- อิทธิราช ศรีหอม. (2565). **แนวทางการพัฒนาครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา.
- Yu, Q. (2022). **The Construction and Application of a Teachers' Professional Development Platform under the Concept of Self-Directed Learning**. International Conferences Educational Technologies 2022. China: Peking University.

การพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า
ในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

Developing the Potential of Local Government Organizations in Implementing Policies
to Prevent Rabies Disease in the Thawat Buri District Area, Roi Et Province

ภูริศ จัตุโพธิ์

จิราพร พรหมงา

คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Purit chatupo

Jirapon Promphonga

Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University

E-mail: purit2007@gmail.com

วันที่รับบทความ: 15 พฤษภาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 12 มิถุนายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 13 มิถุนายน 2568

Received: May 15, 2025; Revised: June 12, 2025; Accepted: June 13, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไปเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 397 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1.ด้านโครงสร้างขององค์กร หน่วยงานมีการกำหนดนโยบาย มีการประสานงาน และมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน สามารถปฏิบัติตามนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้ 2. ด้านบุคลากร หน่วยงานมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และมีบุคลากรมีความรู้ความสามารถในด้านนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า 3. ด้านงบประมาณ หน่วยงานมีการวางแผนความพร้อมในเรื่องงบประมาณ และมีการใช้งบประมาณที่มีอยู่ให้ประหยัดและมีประสิทธิภาพ 4. ด้านวัสดุอุปกรณ์ หน่วยงานมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพและมีการดูแลบำรุงรักษาวัสดุ อุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ และ 5. ด้านสถานที่ หน่วยงานมีการจัดระเบียบของสถานที่ในแต่ละฝ่ายมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; นโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

Abstract

Research Article the Development of Local Administrative Organizations' Capacity in Implementing Rabies Prevention Policy in Thawat Buri District, Roi Et Province the objective of this research is to study the level of capacity development of local administrative

organizations in implementing rabies prevention policy in Thawat Buri District, Roi Et Province. This is a quantitative research study. The population consists of 397 residents aged 18 years and over who are eligible voters in Thawat Buri District, Roi Et Province. The research instrument used was a questionnaire. The statistical methods employed include percentage, mean, and standard deviation analysis.

The research findings indicate that the level of capacity development of local administrative organizations in implementing rabies prevention policies in Thawat Buri District, Roi Et Province consists of the following aspects: 1. Organizational Structure: The organization has established policies, coordination, and clearly defined responsibilities, enabling them to effectively implement the rabies prevention policy. 2. Personnel: The organization has developed the capacity of its personnel, ensuring they possess the knowledge and skills necessary for implementing the rabies prevention policy. 3. Budget: The organization has adequately planned its budget and utilizes available resources efficiently and cost-effectively. 4. Materials and Equipment: The organization uses available resources efficiently and effectively, while also regularly maintaining and caring for materials and equipment. 5. Facilities: The organization maintains an orderly and well-organized environment within each department.

Keywords: Capacity Development; Local Government Organization; Rabies Prevention Policy

บทนำ

โรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคติดต่อร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของทั้งมนุษย์และสัตว์ โดยมีสุนัขเป็นพาหะหลักในการแพร่กระจายเชื้อ ในประเทศไทยได้มีการกำหนดเป้าหมายในการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไป ผ่านโครงการ “สัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า” ตามพระราชปณิธานของศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ซึ่งมีแนวทางสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) และองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office International des Epizooties: OIE) ที่ต้องการขจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปภายในปี ค.ศ. 2030 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2566) อย่างไรก็ตาม สถานการณ์โรคในประเทศไทยยังคงมีรายงานการพบโรคทั้งในคนและสัตว์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่บางจังหวัดที่การดำเนินงานยังขาดความเข้มแข็งและต่อเนื่อง

การป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะในท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ (decentralization) โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 250 ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการจัดทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) และตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 มาตรา 16 กำหนดให้ อปท. มีอำนาจในการควบคุม

การเลี้ยงสัตว์และการรักษาความสงบเรียบร้อย รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนนอกจากนี้ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ “ป้องกันและระงับโรคติดต่อ” ซึ่งรวมถึงโรคพิษสุนัขบ้า (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562) โดย อปท. สามารถดำเนินมาตรการ เช่น การรณรงค์ฉีดวัคซีน การควบคุมประชากรสัตว์จรจัด การให้ความรู้แก่ประชาชน และการสำรวจขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยง ฯลฯ ได้โดยตรง ข้อมูลการศึกษาทางระบาดวิทยาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนช่วงปี พ.ศ. 2559–2563 พบว่า อำเภอร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ในลักษณะของการระบาดแบบกลุ่ม (cluster) อย่างต่อเนื่อง (อรพรรณ อาจคำภา และ อัญชลี คำไสย์, 2564) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการดำเนินนโยบายควบคุมโรคของหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ดังกล่าว

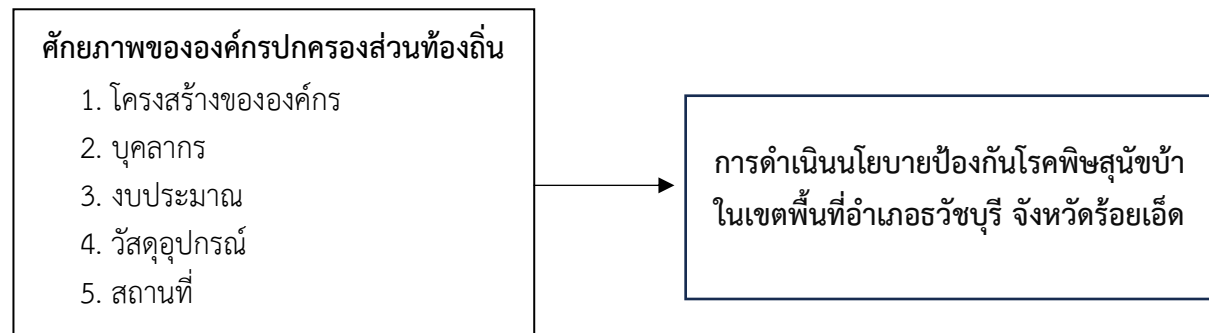
ข้อมูลการระบาดวิทยาเชิงพื้นที่ของโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย ระหว่างปี 2559–2563 พบว่า พื้นที่อำเภอร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ติดอันดับระดับอำเภอที่มีการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์แบบเกาะกลุ่ม (อรพรรณ อาจคำภา, อัญชลี คำไสย์, 2564) จากข้อมูลการศึกษาข้างต้น โดยผลข้อมูลทำให้เห็นการดำเนินงานขับเคลื่อนนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในระดับอำเภอถือว่ายังไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนั้นยังไม่มีการศึกษาการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า อำเภอร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด เพราะฉะนั้นการศึกษาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในเขตพื้นที่อำเภอร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ให้แก่ ผู้เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอร้อยเอ็ดมีโอกาสที่จะทำให้เกิดความเข้าใจและพัฒนาระบบการให้บริการสาธารณะ พร้อมกันนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปใช้เป็นแบบแผนปฏิบัติงานได้

อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับระดับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในอำเภอร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการนำไปใช้ดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในเขตพื้นที่อำเภอร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาระดับการพัฒนา ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- โครงสร้างขององค์กร
- บุคลากร
- งบประมาณ
- วัสดุอุปกรณ์
- สถานที่

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไปเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนประชากร 59,697 คน (สำนักบริหารการทะเบียน. 2566) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 397 คน โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane', 1973 : 727-728) จากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไปเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

4. ด้านระยะเวลาในการศึกษา

ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 1 ปี

5. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

5.1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามตามขั้นตอนดังนี้

5.1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักการสร้างแบบสอบถาม และกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

5.1.2 สร้างแบบสอบถามโดยมีข้อความประเด็นเป็นไปตามขอบเขตของการวิจัยเพื่อให้คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความสำคัญของการวิจัย

5.1.3 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขเบื้องต้น

5.1.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญให้พิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านประกอบด้วย

1. นายนพดล สุภัทรวงศ์ ตำแหน่ง ปศุสัตว์อำเภอธวัชบุรี (ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา)
2. ดร.เขมิกา ทองเรือง ตำแหน่ง อาจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สังกัดคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม (ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา)

3. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ ตำแหน่งอาจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ)

5.1.5 นำแบบสอบถามหาค่า IOC (Index of item objective congruence) โดยให้เกณฑ์ในการตรวจสอบพิจารณาข้อคำถาม ดังนี้

- ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

แล้วนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC ตามสูตร โดยใช้เกณฑ์ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 – 1.00 มีความเที่ยงตรงใช้ได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุงใช้ไม่ได้

5.1.6 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดสอบหาการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นที่คำนวณได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จึงจะถือว่าเครื่องมือที่ใช้มีความเชื่อมั่น (Bailey, 1987, p. 68) ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้ได้ค่า 0.893

6. การเก็บข้อมูลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ข้างต้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างใช้สอบถามประชากรกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับระดับการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1. โครงสร้างขององค์กร 2. บุคลากร 3. งบประมาณ 4. วัสดุอุปกรณ์ 5. สถานที่

7. วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้คืนมานำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อดำเนินการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

8.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ โดยใช้วิธีหาค่าความเชื่อมั่นจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

8.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

8.3 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ระดับการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

(n = 397)

การพัฒนาศักยภาพ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านโครงสร้างขององค์กร	4.23	.738	มาก
2. ด้านบุคลากร	3.99	.763	มาก
3. ด้านงบประมาณ	4.03	.756	มาก
4. ด้านวัสดุอุปกรณ์	4.04	.734	มาก
5. ด้านสถานที่	4.11	.768	มาก
รวม	4.08	.752	มาก

จากตาราง พบว่า ระดับการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = .752) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านโครงสร้างขององค์กร ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .738) รองลงมาคือ ด้านสถานที่ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .768) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .734) ด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .756) และด้านบุคลากร ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .763)

สรุปผลการวิจัยแยกเป็นรายด้านได้ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างขององค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = .738) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ หน่วยงานของท่านมีการประสานงานกันในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = .726) รองลงมา คือ หน่วยงานของท่านมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .756) และ หน่วยงานของท่านมีการกำหนดนโยบายขององค์กรที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติตามได้ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = .732)

2. ด้านสถานที่โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = .768) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ หน่วยงานของท่านมีการจัดระเบียบของสถานที่ในแต่ละฝ่ายมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = .760) รองลงมา คือ หน่วยงานของท่านมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของหน่วยงานให้เอื้อประโยชน์ต่อการทำงานและได้รับความสะดวกสบายจากการมารับบริการของประชาชน ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = .752) และ สถานที่ตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเหมาะสมแก่การนำนโยบายการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าไปปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .792)

3. ด้านวัสดุอุปกรณ์บุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .734) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ หน่วยงานของท่านมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = .721) รองลงมา คือ หน่วยงานของท่านมีการดูแล บำรุงรักษาวัสดุ อุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .756) และ หน่วยงานของท่านได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายการเมือง และฝ่ายบริหารในด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ และเครื่องใช้ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = .725)

4. ด้านงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = .762) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ หน่วยงานของท่านมีการวางแผนความพร้อมในเรื่องงบประมาณ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = .762) รองลงมา คือ หน่วยงานของท่านมีการใช้งบประมาณที่มีอยู่ให้ประหยัดและมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = .721) รองลงมา คือ สภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติแผนงบประมาณรายจ่ายโดยมีการอภิปรายร่วมกัน ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .757) รองลงมา คือ หน่วยงานของท่านมีการเบิกจ่ายงบประมาณในการดำเนินโครงการต่างๆบรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = .782) และการติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องทุกไตรมาส และการบริหารจัดการงบประมาณได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณพิจารณาตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนการใช้จ่ายงบประมาณ และใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .746)

5. ด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .734) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ หน่วยงานของท่านมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = .721) รองลงมา คือ หน่วยงานของท่านมีการดูแล บำรุงรักษาวัสดุ อุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .756) และ หน่วยงานของท่านได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายการเมือง และฝ่ายบริหารในด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ และเครื่องใช้ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = .725)

อภิปรายผลการวิจัย

ระดับการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ดังรายละเอียดดังนี้

1. ด้านโครงสร้างขององค์กร หน่วยงานมีการกำหนดนโยบาย มีการประสานงาน และมีการกำหนด หน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน สามารถปฏิบัติตามนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้ สอดคล้องกับงานวิจัย ของภาคภูมิ อินทร์ม่วง และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานเฝ้าระวังป้องกันและ ควบคุม โรคพิษสุนัขบ้าทั้งในคนและในสัตว์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การดำเนินงานที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า จะปฏิบัติตาม ส่วนที่ตนเองรับผิดชอบ ตามบทบาทหน้าที่ตนเอง และมีการประสานงาน กับองค์กรหลักคือ สาธารณสุข ปศุ ศัตว์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อหามาตรการในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุ พงศ์ ยะโสธร และ อนงค์ทิพย์ เอกแสงศรี (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนํานโยบายการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ไปสู่การปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2561 พบว่า ความชัดเจนของนโยบาย ในการ กำหนดคุณสมบัติ และการมอบหมายหน้าที่ให้แต่ละองค์กรดำเนินการ งบประมาณ โครงสร้าง วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ ล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าไปสู่การปฏิบัติ

2. ด้านบุคลากร หน่วยงานมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และบุคลากรมีความรู้ความสามารถใน ด้านนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกุล ภูกลาง (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม พบว่า การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรจะต้องพัฒนาด้านรูปแบบ วิธีการ และกิจกรรมที่ หน่วยงานมีการส่งเสริมการจัดให้สัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการให้บุคลากรแลกเปลี่ยนความรู้และ ประสบการณ์ที่จะช่วยนำไปพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น และพัฒนาในด้านทักษะการ ปฏิบัติงาน พัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่ดูแลรับผิดชอบ มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบที่ เกี่ยวข้องกับการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธธัญญ์ โอบอ้อม (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การ พัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่าแนวทางการพัฒนา ศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา ซึ่งมีองค์ประกอบวิธีการพัฒนา ทรัพยากรบุคคลใน 3 ด้าน คือ T (training) การฝึกอบรม, E (education) การศึกษา และ D (development) การพัฒนามาบูรณาการกับหลักพระพุทธศาสนา คือ หลัก ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญาจะก่อให้เกิด ศักยภาพของบุคลากร ใน 3 ด้าน คือทางด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์

3. ด้านงบประมาณ หน่วยงานมีการวางแผนความพร้อมในเรื่องงบประมาณ และมีการใช้งบประมาณ ที่มีอยู่ให้ประหยัดและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติมา ต้นประดิษฐ์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและนโยบายด้านการจัดการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนํานโยบายการ บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว พบว่า นโยบายที่จะประสบ ความสำเร็จได้จึงต้องอาศัยโครงสร้างขององค์การที่เหมาะสมบุคลากรที่อยู่ในองค์การจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ทั้งทางด้านการบริหารและด้านเทคนิคอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ องค์การยังต้องมีการวางแผน เตรียมการ หรือมีความพร้อมทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ และงบประมาณ สอดคล้องกับ งานวิจัยของภาคภูมิ อินทร์ม่วง และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานเฝ้าระวังป้องกัน และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าทั้งในคนและในสัตว์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด

มหาสารคาม พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าต้องประกอบด้วย 3 หน่วยงาน ได้แก่ สาธารณสุข ปศุสัตว์ ท้องถิ่น โดยมีแกนนำและองค์กร ชุมชนเข้าร่วมจัดประชุมประชาคม เครือข่ายและชุมชน ระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กำหนดมาตรการของชุมชน พัฒนาเครือข่าย ด้าน องค์ความรู้กระบวนการดำเนินงาน จัดหาวัคซีน วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ

4. ด้านวัสดุอุปกรณ์ หน่วยงานมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพและมีการดูแล บำรุงรักษาวัสดุ อุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติมา ต้นประดิษฐ์ (2561) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและนโยบายด้านการจัดการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนำนโยบาย การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว พบว่า นโยบายที่จะประสบความสำเร็จได้จึงต้องอาศัยโครงสร้างขององค์การที่เหมาะสมบุคลากรที่อยู่ในองค์การจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ทั้งทางด้านการบริหารและด้านเทคนิคอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ องค์การยังต้องมีการวางแผน เตรียมการ หรือมีความพร้อมทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ และงบประมาณ สอดคล้องกับ งานวิจัยของภาคภูมิ อินทร์ม่วง และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานเฝ้าระวังป้องกัน และควบคุม โรคพิษสุนัขบ้าทั้งในคนและในสัตว์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด มหาสารคาม พบว่า มาตรการในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาอุปสรรค ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานเกิด มาตรการใหม่เป็นที่ยอมรับในสังคม เป็นการจัดการปัญหาด้วยชุมชนที่เข้มแข็ง เกิดการจุดประกายแนวคิดใน การพัฒนาการดำเนินงานที่มีความเหมาะสม กับบริบท ด้วยรูปแบบ spark model ดังนี้ 3) Arrangement การเตรียมการ วัสดุอุปกรณ์ วัคซีน บุคลากร การประสานงานเพื่อเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ สอดคล้องกับ งานวิจัยของภานุพงศ์ ยะโสธร และ อนงค์ทิพย์ เอกแสงศรี (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำนโยบายการ ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าไปสู่การปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างปี พ.ศ.2560-2561 พบว่า ความ ชัดเจนของนโยบาย ในการกำหนดคุณสมบัติ และการมอบหมายหน้าที่ให้แต่ละองค์การดำเนินการ งบประมาณ โครงสร้าง วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ ล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการ ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าไปสู่การปฏิบัติ

5. ด้านสถานที่ หน่วยงานมีการจัดระเบียบของสถานที่ในแต่ละฝ่ายมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของภาคภูมิ อินทร์ม่วง และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงาน เฝ้าระวังป้องกันและควบคุม โรคพิษสุนัขบ้าทั้งในคนและในสัตว์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การบูรณาการเครือข่ายระดมแนวคิดในการพัฒนาการดำเนินงานที่มีความ เหมาะสมกับบริบท ด้วยรูปแบบ spark model โดย ใช้การประชาสัมพันธ์ เชิงรุกเต็มรูปแบบตามสถานที่ทั้ง วัด บ้าน โรงเรียน ศาลาประชาคม หอกระจายข่าวหอคำประยุกต์สื่อคาถา 5ย คือ อย่าแห่ อย่าเหยียบ อย่า แยก อย่าหยิบ และอย่ายุ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของภานุพงศ์ ยะโสธร และ อนงค์ทิพย์ เอกแสงศรี (2560) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำนโยบายการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าไปสู่การปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างปี พ.ศ.2560-2561 พบว่า ความสำเร็จของการดำเนินการนำนโยบายการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า อยู่ที่สมรรถนะ ขององค์การ ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ โครงสร้าง วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ ซึ่งล้วนเป็น องค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าไปสู่การปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้มีการรวมตัวเป็นองค์กรภาคประชาชนและให้ประชาชนมีบทบาทและส่วนร่วมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าและประเพณีนิยมในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2 สร้างความร่วมมือในการตรวจสอบร่วมกันจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อให้มีระบบการตรวจสอบที่เข้มแข็งในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐในระดับนโยบาย

2.2 ควรศึกษานวัตกรรมกระบวนการทั้งในการป้องกัน การควบคุม และการรักษาโรคพิษสุนัขบ้า

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินนโยบายป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). หนังสือราชการ เรื่อง แนวทางการดำเนินโครงการสัตว์ปลอดโรคคนปลอดภัยจากโรคพิษสุนัขบ้า ตามพระปณิธานศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ด้านการขับเคลื่อนการดำเนินงานโรคพิษสุนัขบ้าในท้องถิ่น (ด่วนที่สุด ที่ มท 0819.3/ว 3267 ลงวันที่ 9 สิงหาคม 2566). สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2567 จาก https://www.dla.go.th/upload/document/type2/2566/8/29783_1_1691650560153.pdf?time=1691650972511.

ภาคภูมิ อินทร์ม่วง และคณะ. (2560). การพัฒนาการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุม โรคพิษสุนัขบ้า ทั้งในคนและในสัตว์ โดยความร่วมมือของชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 26(2), 299.

ภานุพงศ์ ยะโสธร และ อนงค์ทิพย์ เอกแสงศรี. (2560). การนำนโยบายการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2561. ม.ป.ท. : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ฐิติมา ตันประดิษฐ์. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและนโยบายด้านการจัดการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณะ.ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณัฐกุล ภูกลาง. (2561). การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สุทธธัญญา โอบอ้อม. (2557). การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก: 74-75. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2567 จาก https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/ewt_dl_link.php?nid=1038&filename=index.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก : 53 – 54 สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2567 จาก https://cdc.parliament.go.th/draftconstitution2/ewt_dl_link.php?nid=1042&filename=index.
- สำนักบริหารการทะเบียน. (2566). ระบบสถิติทางการทะเบียน. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2567 จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/mainpage>
- อรพรรณ อาจคำภา และอัญชลี คำไสย์. (2564). ระบาดวิทยาเชิงพื้นที่ของโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย. กรมปศุสัตว์. https://region4.dld.go.th/webnew/images/stories/vichakarn/66/v_66_6_1.pdf.
- อนงค์ทิพย์ เอกแสงศรี. (2560). การนำนโยบายการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2561. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2567 จาก. http://www.mpm.ru.ac.th/Documents/Article_MPM18/10.pdf.
- Bailey, K.D. (1987). *Methods of Social Research* (3rd ed). London: Collier Macmillan.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis*. 3 rd ed. New York: Harper and Row.

ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1
โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์

Administrator Leadership Characteristics Factors That Effects to Administration
Success of the “1 District, 1 Quality School”
Under the Surin Primary educational Service Area Office

วลัยลักษณ์ คงดี
ศรีเพ็ญ พลเดช
พัชนี กุลทานันท์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Walailak Kongdee
Sripen Poldech
Phatchanee Kultanan
Buriram Rajabhat University
Email: 660426021015@bru.ac.th

วันที่รับบทความ: 3 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 16 มิถุนายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 20 มิถุนายน 2568

Received: June 3, 2025; Revised: June 16, 2025; Accepted: June 20, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหาร 2) ระดับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา และ 4) สร้างสมการพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 175 คน โดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารทุกด้านมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) สมการพยากรณ์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหาร ทั้ง 4 ด้าน คือ ทักษะการสื่อสาร ทักษะของผู้บริหาร วิสัยทัศน์ และภาวะผู้นำ สามารถร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จ ในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ ได้ร้อยละ 85.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $Y' = 1.035 + .244X_6 + .212X_1 + .191X_2 + .130X_3$ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z'_Y = .298Z_{X6} + .276Z_{X1} + .237Z_{X2} + .171Z_{X3}$

คำสำคัญ : คุณลักษณะผู้บริหาร; ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา; 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ

Abstract

The purposes of this research article were to study 1) the level of factors in the characteristics of administrators, 2) the level of success in 1 District, 1 Quality School administration, 3) the relationship between the administrator's characteristics factors and the success in 1 District, 1 Quality School administration, and 4) to construct an equation for predicting success in 1 District, 1 Quality school administration under the Surin Primary Educational Service Area Office The sample consisted of 175 School directors and teachers by using a Multi-stage Sampling. Research tools were estimation scale questionnaire The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, Pearson Correlation Coefficient and Multiple Regression Analysis.

The results showed that 1) Administrator Leadership Characteristics Factors That Effects to Administration Success of the "1 District, 1 Quality School" under the Surin Primary Educational Service Area Office in overall were at a high level 2) Success in "1 District, 1 Quality School" under the Surin Primary Educational Service Area Office in overall was at a high level 3) Factors in all aspects of administrator's characteristics related to success in "1 District, 1 Quality School" under the Surin Primary Educational Service Area Office statistically significant at the .01 level 4) The forecast equation by using stepwise regression analysis found that there were 4 aspects that can predict the administrator leadership characteristics factors that effects to administration success of the "1 District, 1 Quality School" under the Surin Primary Educational Service Area statistically significant at the level of .05 was the communication skills, Administrative skills, Vision and Leadership aspect was able to predict success in "1 District, 1 Quality School" administration at 85.60 percent. The forecast equation in raw score form was $Y' = 1.035 + .244X_{X6} + .212X_{X1} + .191X_{X2} + .130X_{X3}$ and the forecast equation in standard score form was $Z'_Y = .298Z_{X6} + .276Z_{X1} + .237Z_{X2} + .171Z_{X3}$

Keywords: Administrator Leadership Characteristics; Administration Success; the 1 District, 1 Quality School

บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกกระดับ กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทาง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลต่อระบบการศึกษาของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กระบวนการในการจัดการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับความท้าทาย ดังกล่าว ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะพยายามเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพดี ขึ้นก็ตาม แต่ยังมีประสบปัญหาในหลายด้านต่อการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเกิดจากคุณภาพการจัด การเรียนการสอน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบ

การศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษา ความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง ดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) ในการบริหารจัดการโรงเรียนจะต้องมีผู้นำทางที่ดี ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการนำพาโรงเรียนไปยังทิศทางที่ดีและมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) จึงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการบริหารงานของสถานศึกษา

โรงเรียนคุณภาพถูกกำหนดเป็น 1 ในนโยบายเร่งด่วน (Quick Win) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดยพัฒนาต่อยอดจากโครงการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล โรงเรียนคุณภาพของชุมชน โรงเรียนมัธยมดีสี่มุมเมือง และโรงเรียนที่สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) โดยการผลักดันโรงเรียนคุณภาพเพื่อขับเคลื่อนให้แต่ละอำเภอได้มีโรงเรียนที่มีคุณภาพอย่างน้อย 1 โรงเรียนขึ้นไป รวมทั้งสิ้น 1,808 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนคุณภาพ ระดับประถมศึกษา จำนวน 901 โรงเรียน ที่มีการพัฒนาระดับคุณภาพ การศึกษา สามารถรองรับนักเรียนโรงเรียนเครือข่ายโดยรอบที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กให้มีการเรียนรวมที่โรงเรียนคุณภาพ (โรงเรียนหลัก) เป็นทางเลือกให้แก่ผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งเป็นการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสในการศึกษาของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

จากผลการติดตาม ประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามตัวชี้วัดนโยบายเร่งด่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Quick Policy: OP) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1: มีระดับความสำเร็จของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพและใช้ทรัพยากรร่วมกันได้สำเร็จตามเป้าหมายมีระดับคุณภาพระดับดีเยี่ยม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1, 2567) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2: ระดับความสำเร็จของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพและใช้ทรัพยากรร่วมกันได้สำเร็จตามเป้าหมายมีระดับคุณภาพปรับปรุง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2, 2567) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3: ระดับความสำเร็จของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพและใช้ทรัพยากรร่วมกันได้สำเร็จตามเป้าหมายมีระดับคุณภาพพอใช้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3, 2567) ในส่วนของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านอื่น ๆ พบว่า ยังมีจุดที่ควรได้รับการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหาความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการสอบวัดระดับชาติ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนคุณภาพ ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาได้มากยิ่งขึ้น และใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ

เป็นแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

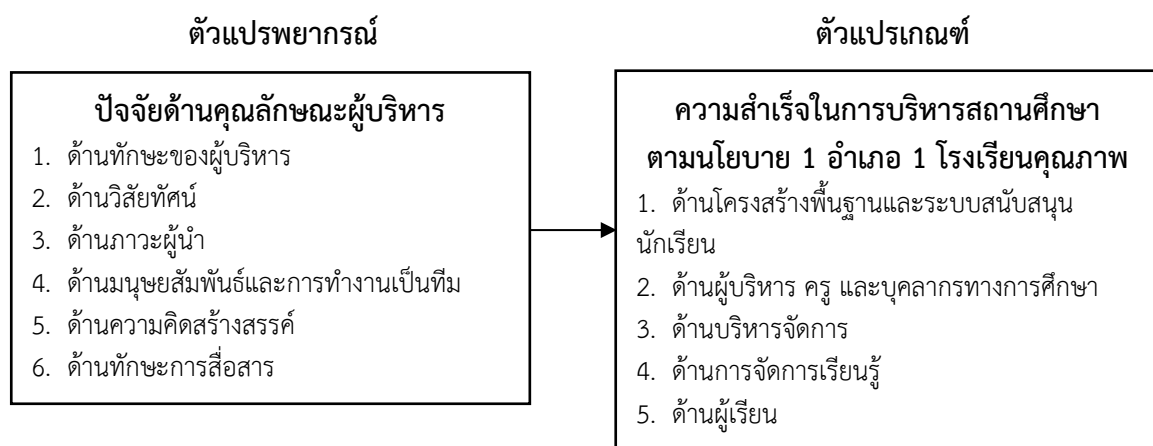
1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์
2. ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหาร อย่างน้อย 1 ปัจจัย สามารถเป็นตัวพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดจากนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เพื่อนำมาพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาโรงเรียน 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 320 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 คน และครู จำนวน 286 คน จากจำนวนสถานศึกษาทั้งหมด 17 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: น. 608-610 ; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560: น. 43) จำนวน 175 คน แล้วทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยมีรายละเอียดการสุ่ม ดังนี้ 1) ใช้เขตพื้นที่เป็นฐานในการสุ่ม โดยสุ่มมั่วร้อยละ 80 ของแต่ละเขตพื้นที่จากทั้งหมด 17 อำเภอ ได้จำนวน 14 อำเภอ และได้โรงเรียน 1 อำเภอ 1 คุณภาพ ในแต่ละอำเภอ รวมจำนวน 14 โรงเรียน 2) ใช้จำนวนผู้บริหารสถานศึกษาของทุกโรงเรียน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนละ 1 คน และสุ่มจำนวนครูในแต่ละโรงเรียนตามสัดส่วน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์

ลักษณะของแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert's Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) จากมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยนัดหมายวันเวลาในการเก็บข้อมูลล่วงหน้า ผู้วิจัยรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองโดยแจกแบบสอบถามไปจำนวน 175 ฉบับ ได้รับคืนจำนวน 175 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา และระดับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณภาพ ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ การวิเคราะห์ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนคุณภาพ ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Stepwise

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับระดับปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณภาพ ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมและรายด้าน

ด้าน	ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหาร	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1.	ด้านทักษะของผู้บริหาร	4.43	0.58	มาก	6
2.	ด้านวิสัยทัศน์	4.45	0.56	มาก	3
3.	ด้านภาวะผู้นำ	4.44	0.59	มาก	5
4.	ด้านมนุษยสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม	4.50	0.57	มาก	2
5.	ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.44	0.55	มาก	4
6.	ด้านทักษะการสื่อสาร	4.53	0.55	มากที่สุด	1
รวมเฉลี่ย		4.46	0.53	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ที่เหลือ อีก 5 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะการสื่อสาร รองลงมา คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านทักษะของผู้บริหาร

2. ผลการศึกษาระดับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณภาพ ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ปรากฏ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับระดับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมและรายด้าน

ด้าน	ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1.	ด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนนักเรียน	4.43	0.58	มาก	5
2.	ด้านผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา	4.52	0.46	มากที่สุด	3
3.	ด้านบริหารจัดการ	4.57	0.50	มากที่สุด	1

ด้าน	ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
4.	ด้านการจัดการเรียนรู้	4.45	.50	มาก	4
5.	ด้านผู้เรียน	4.54	0.43	มากที่สุด	2
รวมเฉลี่ย		4.50	0.45	มาก	

จากตาราง ที่ 2 พบว่า ผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน อีก 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบริหารจัดการ รองลงมา คือ ด้านผู้เรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนนักเรียน

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Y
X ₁	1.000	.892**	.908**	.868**	.844**	.787**	.877**
X ₂		1.000	.907**	.819**	.890**	.792**	.875**
X ₃			1.000	.904**	.894**	.861**	.893**
X ₄				1.000	.827**	.838**	.860**
X ₅					1.000	.838**	.864**
X ₆						1.000	.850**
Y	-	-	-	-	-	-	1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษากับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.850 - 0.893 และทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ในระดับมาก

4. สมการพยากรณ์ ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเกี่ยวกับปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์

ตัวแปรพยากรณ์	B	SE _B	β	t	P - Values
ค่าคงที่ (Constant)	1.035	.115		8.989*	.000
ด้านภาวะผู้นำ (X ₃)	.130	.070	.171	1.844	.067
ด้านการสื่อสาร (X ₆)	.244	.047	.298	5.189*	.000
ด้านทักษะของผู้บริหาร(X ₁)	.212	.058	.276	3.654	.000
ด้านวิสัยทัศน์ (X ₂)	.191	.061	.237	3.155*	.002
R = .925	R ² = .856		-	F = 251.857*	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ พบว่า ด้านการสื่อสาร (X₆) ด้านทักษะของผู้บริหาร (X₁) ด้านวิสัยทัศน์ (X₂) ด้านภาวะผู้นำ (X₃) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบเป็น .244, .212, .191 และ .130 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานเป็น .298, .276, .237 และ .171 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 4 สามารถร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ ได้ร้อยละ 85.60 เขียนเป็นสมการพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณภาพ ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 1.035 + .244X_6 + .212X_1 + .191X_2 + .130X_3$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_Y = .298Z_{X_6} + .276Z_{X_1} + .237Z_{X_2} + .171Z_{X_3}$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มี 1 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เหลืออีก 5 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทักษะการสื่อสาร รองลงมาคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านทักษะของผู้บริหาร อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนคุณภาพ ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ ให้ความสำคัญกับการประพฤติปฏิบัติของบุคคล ทั้งใน

ด้านกายภาพและจิตใจ ที่สะท้อนถึงความสามารถ รวมไปถึงการทำงาน การใช้ภาษา เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จซึ่งคุณลักษณะเป็นคุณสมบัติที่มีอยู่แล้วหรือได้รับการพัฒนาที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและประสิทธิผลของบุคคลซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Katz (1995) และสอดคล้องกับแนวคิดของศุภณัฐ อุดมพันธ์ (2561) ที่กล่าวว่าคุณลักษณะของผู้นำ คือ ความสามารถในการตัดสินใจที่ดี การมีวิสัยทัศน์และทักษะการสื่อสารที่ชัดเจน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของโสธรา จันทรบุญนาท (2560) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับ มาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญาภรณ์ นิ่มนวล (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพงานวิชาการของ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6: กรุงเทพมหานคร หนองแขง ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดหนองแขง มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพล แหวนแก้ว (2565) ได้วิจัย เรื่อง ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาระดับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณภาพ ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน อีก 2 ด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบริหารจัดการ รองลงมาคือ ด้านผู้เรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนนักเรียน ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ด้านบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการ เป็นกลไกสำคัญให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพตามกรอบที่กฎหมายกำหนด โดยสามารถจัดระบบบริหารให้มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการให้สามารถดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) กล่าวว่า คุณภาพการบริหารจัดการมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากล การบริหารจัดการจะประสบความสำเร็จได้จะต้องมีการพัฒนาหลายมิติไปพร้อมกัน โดยจะต้องดำเนินการทั้งระบบ คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการบริหารจัดการ มิใช่เป็นการจัดการศึกษาเพียงบางส่วนของโรงเรียน หรือเพียงจัดเป็นแผนการเรียนมาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากลจะต้องมีจุดมุ่งหมายและทิศทางที่ชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2565) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการสถานศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของของผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปรมพร ทิพย์พรม (2563) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ผลวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหาร

สถานศึกษาของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัยพบว่า อยู่ในระดับมากทุกปัจจัย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิสูตร แสนกล้า (2566) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .850-.893 และทุกด้าน ได้แก่ ด้านทักษะของผู้บริหาร ด้านวิสัยทัศน์ ด้านภาวะผู้นำ ด้านมนุษยสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านทักษะการสื่อสาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านภาวะผู้นำ รองลงมา คือ ด้านทักษะของผู้บริหาร ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านมนุษยสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม และด้านทักษะการสื่อสาร สอดคล้องกับแนวคิดของสุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยภุชณ์ (2563) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือความสามารถของบุคคลในการใช้อิทธิพลหรืออำนาจเพื่อชักจูงและโน้มน้าวให้ผู้อื่นปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่กำหนดไว้และสอดคล้องกับแนวคิดของ จาตุรนต์ ฉายแสง (2559) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่ดีไม่เพียงแต่ต้องการความสามารถในการบริหารจัดการ แต่ต้องมีคุณสมบัติในการสร้างความเชื่อมั่นและจงใจให้บุคคลในองค์กรมีส่วนร่วมในการทำงาน ร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยที่ผู้นำต้องสามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำพาคนไปสู่ความสำเร็จนั้นต้องอาศัยทักษะในการตัดสินใจที่ชาญฉลาด การสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในทีมและสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุพัตรา กุสิรัมย์ (2561) พบว่า ด้านภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการโรงเรียนสุจริต ของโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนเครือข่ายในจังหวัดบุรีรัมย์

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด 6 ด้าน โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีการ Stepwise พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านการสื่อสาร(X6) ด้านวิสัยทัศน์ (X2) ด้านทักษะของผู้บริหาร(X1) และด้านภาวะผู้นำ (X3) โดยปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด คือ ด้านการสื่อสาร (X6..) รองลงมาคือ ด้านทักษะของผู้บริหาร(X1) ด้านวิสัยทัศน์ (X2) และ ด้านภาวะผู้นำ (X3) ตามลำดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .859 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 สามารถร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ ได้ร้อยละ 85.60.

สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังนี้

$$Y' = 1.035 + .244X_6 + .212X_1 + .191X_2 + .130X_3$$

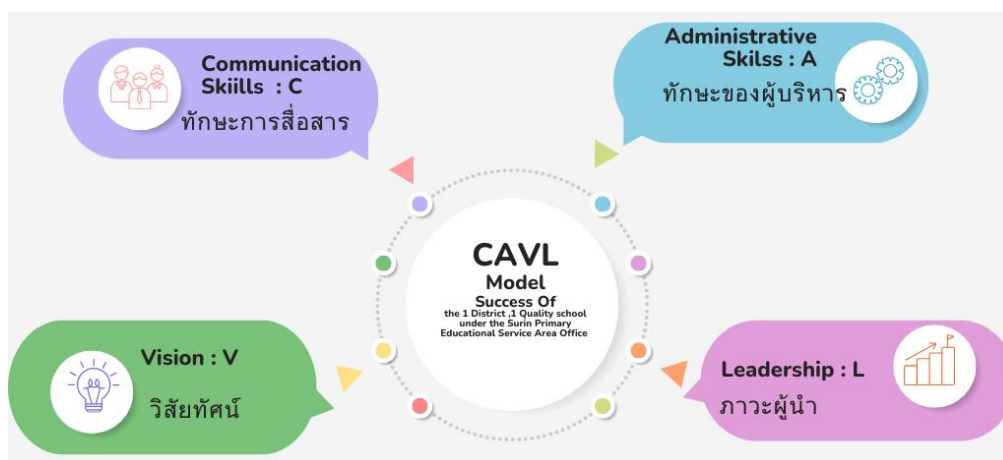
และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$Z'_Y = .298Z_{X6} + .276Z_{X1} + .237Z_{X2} + .171Z_{X3}$$

จากผลการวิจัยพบว่า ด้านทักษะการสื่อสาร เป็นปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ อาจเนื่องจากผู้บริหารและครูโรงเรียนคุณภาพ มีช่องทางติดต่อ สื่อสารที่หลากหลาย มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ และสามารถใช้ภาษาที่ชัดเจน กระชับ เข้าใจง่าย และการสื่อสารที่ดีต้องมีการจัดโครงสร้างเนื้อหาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทของการสื่อสารทางธุรกิจและการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotter (1995) ที่กล่าวว่า ทักษะการสื่อสารว่าเป็นหนึ่งในทักษะที่สำคัญในการนำการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นว่า:"ผู้นำต้องสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์และแผนการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและยอมรับจากสมาชิกในองค์กรทุกคนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ช่วยให้ทีมงานเข้าใจเป้าหมาย แต่ยังสามารถกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในการนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสำเร็จได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2560) ที่กล่าวว่า ทักษะการสื่อสาร มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารสถานศึกษาให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำของสถานศึกษา ในการสร้างแรงบันดาลใจ และความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรในสถานศึกษา ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ทูมเทรกายและแรงใจในการดำเนินการต่าง ๆ ในสถานศึกษาที่ได้ทำร่วมกับผู้นำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒนพล แสงพันธ์ (2566) ได้วิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ระดับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ทักษะการสื่อสาร

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย เรื่อง ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ ผู้วิจัยนำเสนอเป็นแผนภาพโมเดล ดังนี้

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปได้ว่า คุณลักษณะผู้บริหารเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะการสื่อสาร ทักษะของผู้บริหาร วิสัยทัศน์และภาวะผู้นำ และควรมีการพัฒนาคุณลักษณะของตนเองเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการบริหารสถานศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละประเด็นดังนี้

1.1 ระดับปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหาร ด้านทักษะของผู้ โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่ต้องพัฒนาคือ ผู้บริหารต้องมีการพัฒนาตนเองโดยเฉพาะทักษะทางการบริหาร ควรมีการวางแผนการบริหารสถานศึกษา อย่างเป็นระบบชัดเจน เลือกใช้วิธีการบริหารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างชัดเจนและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ระดับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนนักเรียน โดยมีประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่ต้องพัฒนา คือ สถานศึกษาควรมีห้องปฏิบัติการ ห้องสมุดอัจฉริยะ และห้องบริการอื่น ๆ พร้อมสื่อและอุปกรณ์เพียงพอต่อความต้องการในการใช้งาน มีพื้นที่ และห้องกิจกรรมการเรียนรู้ครบถ้วน

1.3 ความสัมพันธ์ของคุณลักษณะผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณภาพทุกด้าน ดังนั้นผู้บริหารควรนำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของตนเองเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการบริหารสถานศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายต่อไป

1.4 จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ มี 4 ปัจจัย ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านทักษะการสื่อสาร ด้านทักษะของผู้บริหาร และด้านภาวะผู้นำ โดยปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด คือ ด้านทักษะการสื่อสาร ดังนั้น ผู้บริหารควรปฏิสัมพันธ์กับบุคลากร ด้านการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในองค์กร การสื่อสารที่ดีช่วยให้ผู้บริหารสามารถถ่ายทอดนโยบาย วิสัยทัศน์ และเป้าหมายขององค์กรได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้บุคลากรเข้าใจตรงกันและทำงานไปในทิศทางเดียวกัน การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงานช่วยกระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อไปสู่เป้าหมายที่กำหนดร่วมกัน และมีการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ด้านทักษะของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ

2.3 ควรมีการนำองค์ประกอบของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านทักษะการสื่อสาร ด้านทักษะของผู้บริหาร ด้านวิสัยทัศน์ และด้านภาวะผู้นำ ซึ่งสามารถพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ มาพัฒนาเป็นรูปแบบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณภาพ ตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- จาตุรนต์ ฉายแสง. (2559). การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเพ่นบุ๊คส์.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. การประชุมวิชาการระดับชาติครู ศาสตราจารย์ ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21. กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- ณัฐพล แหวนแก้ว. (2565). ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ธัญญาภรณ์ นิ่มนวล. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6: กรณีศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ปรมพร ทิพย์พรหม. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- พัฒนพล แสงพันธ์. (2566). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2560). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 2 (1), 1-10.
- วิสูตร แสงกล้า. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ศุภณัฐ อุดมพันธ์. (2561). ภาวะผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพัตรา กุสิรัมย์. (2561). ภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงการโรงเรียนสุจริตของโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนเครือข่ายในจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: פרקחאנ กราฟฟิค.

- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2565). **กรอบแนวทาง รูปแบบ และวิธีการประกันคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์จำเป็นและเร่งด่วน เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) (ฉบับปรับปรุง)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. (2567). **แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2567. กลุ่มนโยบายและแผน**. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. (2567). **แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2567. กลุ่มนโยบายและแผน**. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. (2567). **แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2567. กลุ่มนโยบายและแผน**. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). **คุณลักษณะของโรงเรียนพระราชรัฐ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). **แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณภาพตามนโยบาย 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). **มัธยมศึกษายุคใหม่สู่มาตรฐานสากล 2565**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุธี สุทธิสมบูรณ์และสมาน รังสียกฤษณ์. (2564). **หลักการบริหารเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 16, กรุงเทพฯ: ประชาชน.
- โสรดา จันทรบุญนาค. (2560). **ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Katz, R. L. (1955). Skills of an effective administrator. *Harvard Business Review*, 33(1), 33–42.
- Kotter, J. P. (1995). Leading change: Why transformation efforts fail. *Harvard Business Review*, 73(2), 59–67.

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
Development of Thai Learning Management Plan with SQ4R Reading
Technique for Prathomsuksa 6 Students

นันทิกอร์ อุดมศิลป์

วรพร ปายะนันท์

จุฑามาศ สุขเป็ง

อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Nanthikorn Udomsin

Woraporn Payanan

Chuthamas Sukpeng

Lecturer of Faculty of Education, Northern College

Lecturer of Faculty of Education, Northern College

Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University

Corresponding Email: nanthikorn2499@gmail.com

วันที่รับบทความ: 9 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 16 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 21 กรกฎาคม 2568

Received: June 9, 2025; Revised: July 16, 2025; Accepted: July 21, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R 2) ศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ 3) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทุ่งถ้ำ จำนวน 30 คน ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R จำนวน 10 แผน 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ จำนวน 30 ข้อ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน จำนวน 20 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ t-test แบบ one sample เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80

ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ (E1/E2) เท่ากับ 86.58/87.63 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.9104 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ร้อยละ 91.04 เมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความกับเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนสูงกว่าร้อยละ 87.63 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้แบบ SQ4R อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.43) สะท้อนให้เห็นว่าเทคนิค SQ4R ช่วยส่งเสริมความเข้าใจ การมีส่วนร่วม และการจับประเด็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย; เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R; การอ่านจับใจความ

Abstract

The objectives of this experimental study were 1) to develop a Thai language learning plan with SQ4R reading technique for Grade 6 students, 2) to investigate the effectiveness index of the Thai language learning plan with SQ4R reading technique, 3) to compare the reading comprehension ability of Grade 6 students after SQ4R learning management with the criterion of 80 percent, and 4) to study the satisfaction of Grade 6 students towards the Thai language learning management with SQ4R reading technique for Grade 6 students. 30 Grade 6 students from Thungtham school were the sample obtained by purposive sampling. Research instruments were 1) 10 learning management plans with SQ4R Reading, 2) 30 items reading comprehension test, and 3) 20 Student satisfaction questionnaire items. Data analysis employed descriptive statistics, including mean, percentage, standard deviation, and a one-sample t-test, to compare the post-learning achievement results with the 80% criterion.

Findings indicated that the SQ4R learning management plan was effective, consistent with the criteria (E1/E2) of 86.58/87.63, which exceeded the criteria of 80/80, and had an effectiveness index value of 0.9104. This indicated a learning progress of 91.04 percent of students. When comparing the reading-comprehension ability to the criteria of 80 percent, the average score of students was higher than 87.63 percent, which was statistically significant at the .05 level. Regarding students' satisfaction with SQ4R learning, it was at a high level (mean = 4.43). This reflected the effectiveness of the SQ4R technique in promoting understanding, participation, and grasping key points.

Keywords: Lesson Plan for Thai Language Teaching; SQ4R Reading Technique; Reading for Comprehension

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านและประโยชน์ของการอ่านจับใจความที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีพื้นฐานในการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ จึงกำหนด เรื่องการอ่าน ไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สารระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้ความคิด เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน รวมถึงเพื่อนำไปใช้ในชีวิจริง และกำหนดตัวชี้วัดระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตัวชี้วัดที่ 2 ว่า ความสามารถในการดึงข้อมูลหลักหรือประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่านออกมา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 37) การอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เพราะนอกจากการอ่านจะก่อให้เกิดความเพลิดเพลินแล้วการอ่านยังเป็นการแสวงหาความรู้เพื่อให้ทันเหตุการณ์ และยังเพิ่มพูนสติปัญญาของบุคคลให้มีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านอย่างแท้จริง ซึ่งผู้อ่านสามารถนำความรู้ ความคิดจากเรื่องที่อ่านไปใช้ประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคมได้ การอ่านนอกจาก จะมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้ดีขึ้นแล้ว ในทางด้านการศึกษาการพัฒนาผลการเรียน และความสำเร็จในการ

เรียนนั้นยังขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการอ่านด้วย โดยเฉพาะผู้ที่มิทักษะการอ่านได้เร็วและเข้าใจในสิ่งที่อ่านได้เป็นอย่างดีดังที่ จีรวัฒน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ (2556 : 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่า การอ่านมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจถึงสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ส่งเสริมให้ผู้อ่านมีการพัฒนาการเรียนรู้พัฒนาความคิด และการสรุปข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกิดความเข้าใจสังคม และรู้จักรูปแบบของสารประเภท ต่าง ๆ

แม้ว่าทักษะการอ่านจะมีความสำคัญดังกล่าวข้างต้น แต่ในปัจจุบันพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ ยังขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดทักษะในการอ่านโดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ่านจับใจความในรายวิชาภาษาไทย กล่าวคือ นักเรียนอ่านหนังสือไม่เข้าใจไม่สามารถจับใจความสำคัญได้ จากปัญหาดังกล่าวทำให้นักวิชาการหลายท่านให้ความสนใจศึกษาถึงปัญหาในการอ่านจับใจความไว้เป็นจำนวนมากจากการศึกษาของ เมขลา ลือโสภิต (2555 : 3) พบว่าปัญหาที่พบบ่อยในการจัดการการเรียนการสอนคือ ปัญหาการอ่านจับใจความสาเหตุมาจากนักเรียนอ่านหนังสือแล้ว ไม่สามารถสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านได้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีนิสัยรักการอ่าน สาเหตุเนื่องมาจากนักเรียนจำนวนหนึ่งอ่านจับใจความไม่เป็นหรืออ่านได้ช้าทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการอ่าน และการศึกษาของ กานต์ธิดา แก้วกาม (2556 : 3) พบว่านักเรียนไม่มีนิสัยรักการอ่าน และไม่ชอบอ่านสาเหตุประการแรกอาจมาจากปัจจุบันที่สื่อประเภทอื่นๆ เช่น โทรศัพท์ ทีวี วิทยุ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นสื่อที่นักเรียนให้ความสนใจมากกว่าเพราะอ่านง่ายความสะดวกให้นักเรียนได้เรียนรู้ และรับข่าวสารได้รวดเร็ว จึงทำให้นักเรียนสูญเสียเวลาที่ควรที่จะอ่านหนังสือไป ประการที่สองคือ นักเรียนขาดการปลูกฝังให้นิสัยรักการอ่านซึ่งสาเหตุอาจมาจากผู้ปกครองหรือครูอาจารย์ที่ละเลยมาตั้งแต่ต้นทำให้เกิดผลตามมา คือ นักเรียนอ่านหนังสือน้อยมากหรืออ่านแต่สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ และเมื่อพิจารณาถึงลงไปจะพบปัญหาในการสอนอ่าน หนึ่งในนั้นคือ การอ่านจับใจความ นักเรียนจำนวนมากประสบปัญหาการอ่านจับใจความ เนื่องจากอ่านหนังสือแล้วไม่เข้าใจ ไม่สามารถสรุปหรือจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้

จากข้อมูลรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า ตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 - 2566 ปรากฏคะแนนกลุ่มสาระวิชาภาษาไทยตามลำดับปีการศึกษาดังนี้ ปีการศึกษา 2563 คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 49.21 ปีการศึกษา 2564 คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 41.49 ปีการศึกษา 2565 คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 48.30 และปีการศึกษา 2566 คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 48.42 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ข้อมูลสารสนเทศ 2563-2566 : 1) นักเรียนตาก เขต 2 มีคะแนนภาษาไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศมากถึง 6.99 จุด ในปี 2563 ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างด้านคุณภาพการเรียนรู้ โดยเฉพาะในช่วงภาวะโควิด-19 ตั้งแต่ปี 2564-65 ซึ่งคะแนนยังคงต่ำกว่าแม้จะมีแนวโน้มปรับตัวขึ้นบ้างก็ตาม แต่มิได้กลับมาสู่ระดับค่าเฉลี่ยประเทศด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และได้ศึกษารูปแบบวิธีการสอนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อนำมาพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนให้สูงขึ้น และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบ SQ4R เป็นวิธีการสอนอ่านวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความได้ สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2545 : 289) กล่าวถึงความสำคัญของการสอนอ่านแบบ SQ4R ว่าเป็นวิธีที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงแนวคิดที่อ่านได้เร็วขึ้นสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องได้ดีสามารถบอกรายละเอียด จดจำเรื่องที่อ่าน รวมถึงสามารถทบทวนเรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยขั้นตอนของวิธีการอ่านแบบ SQ4R เริ่มจากการให้ผู้อ่านสำรวจ (Survey-S) หรืออ่านบทอ่านอย่างคร่าว ๆ เพื่อหาจุดสำคัญของเรื่องแล้วตั้งคำถาม (Question-Q) เพื่อเป็นแนวในการ

อ่าน และเพื่อให้การอ่านมีจุดมุ่งหมายและสามารถจับประเด็นสำคัญได้ถูกต้อง จากนั้นให้ผู้อ่านอ่านบทอ่านอย่างละเอียด (Read-R) เพื่อค้นหาคำตอบของคำถามที่ตั้งไว้ แล้วให้จดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ สำคัญและสิ่งจำเป็นของเรื่องโดยใช้ข้อความอย่างรัดกุม (Record-R) ขั้นตอนต่อมาเป็นการตอบคำถามหรือสรุปสำคัญ (Recite-R) โดยผู้อ่านพยายามใช้ถ้อยคำของตนเองให้มากที่สุดขั้นตอนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์บทอ่าน (Reflect-R) แสดงความคิดเห็นสอดคล้องหรือไม่สอดคล้อง โดยใช้ภาษาอย่างถูกต้องรัดกุม รัสส์ (2547 : 58) ได้ใช้วิธีการสอนแบบ SQ4R ในการสอนอ่านจับใจความสำคัญพบว่าวิธีนี้สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนดีขึ้นและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนสูงกว่าเกณฑ์กำหนด นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนอยู่ในระดับดีมาก นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจและต้องการเรียนด้วยวิธีการสอนแบบ SQ4R

จากแนวคิดและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นอาจารย์ประจำ สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น มีความสนใจและต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนทั้งในด้านความสามารถการอ่านจับใจความ และความพึงพอใจของนักเรียนให้เพิ่มสูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงมีความสนใจการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R และผู้วิจัยหวังว่าจะสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อันจะส่งผลให้นักเรียนได้รับประโยชน์ และเพื่อให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 80
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการอ่านจับใจความ การอ่านจับใจความเป็นกระบวนการทางภาษาที่ผู้อ่านสามารถแยกแยะสาระสำคัญจากสิ่งที่อ่าน ตีความหมาย สรุปใจความ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเองได้อย่างมีเหตุผล (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2559) ทักษะนี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ในทุกสาระวิชา โดยเฉพาะภาษาไทย ซึ่งมุ่งเน้นการฝึกให้นักเรียนมีความสามารถในการเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง มีการคิดวิเคราะห์ และสามารถถ่ายทอดความคิดออกมาได้อย่างชัดเจน และกระบวนการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ควรมีลำดับขั้นตอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาอย่างหลากหลาย เช่น การตั้งคำถาม สรุปความ และแสดงความคิดเห็น ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

แนวคิดเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R พัฒนาโดย Robinson (1970) เป็นกลยุทธ์การอ่านที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับเนื้อหาอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. Survey (สำรวจ) อ่านหัวข้อหรือเนื้อหาโดยรวมเพื่อจับภาพรวมของเรื่อง
2. Question (ตั้งคำถาม) กระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามจากสิ่งที่ต้องการรู้
3. Read (อ่าน) อ่านอย่างตั้งใจเพื่อค้นหาคำตอบ
4. Record (จดบันทึก) เขียนบันทึกเนื้อหาหรือใจความสำคัญ
5. Recite (กล่าวซ้ำ) สรุปและกล่าวเนื้อหาด้วยภาษาของตนเอง
6. Reflect (สะท้อนคิด) วิเคราะห์ วิวิจารณ์ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนตัว

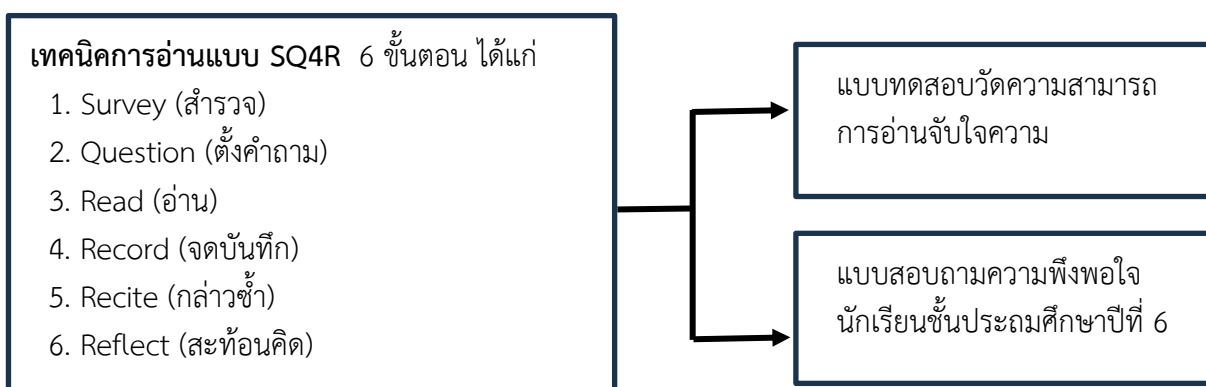
กระบวนการทั้ง 6 นี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีความเข้าใจในเนื้อหาอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการสะท้อนคิดซึ่งเป็นขั้นตอนที่ช่วยพัฒนาการคิดเชิงวิเคราะห์และการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) โดยเฉพาะแนวคิดของ Piaget และ Vygotsky ซึ่งเชื่อว่า ผู้เรียนควรมีบทบาทในการสร้างองค์ความรู้ของตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและเนื้อหา (Piaget, 1952; Vygotsky, 1978) การเรียนรู้ที่ดีควรให้ผู้เรียนมีโอกาสตั้งคำถาม ค้นหาคำตอบ ทดลองคิด วิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูลกับประสบการณ์เดิม เพื่อสร้างความเข้าใจใหม่อย่างมีระบบ ซึ่งแนวคิดนี้ยังเน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) และการจัดกิจกรรมแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered) ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความคิด และเจตคติ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยเพื่อการอ่าน การคิด วิเคราะห์ และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยเฉพาะในช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) ได้เน้นการฝึกทักษะการอ่านที่สามารถจับใจความสำคัญของเรื่อง วิเคราะห์เนื้อหา และสรุปสาระสำคัญได้ด้วยตนเอง และการนำเทคนิค SQ4R มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาทักษะการคิดและการเข้าใจสารอย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแนวคิดและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ตามแนวคิดของโรบินสัน (Francis P. Robinson) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน และได้นำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับกระบวนการอ่านจับใจความตามแนวทางของ ศิริพร ลิ้มตระกูล (2556: 112-113) ดังแสดงในแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านทุ่งถ้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำนวน 59 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านทุ่งถ้ำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 30 คน ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน มีเหตุผลด้านการออกแบบการวิจัยและความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน กล่าวคือ โรงเรียนบ้านทุ่งถ้ำ เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่เปิดสอนระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีนักเรียนในแต่ละระดับชั้นจำนวนจำกัด ดังนั้น เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความสอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ต้องการทดสอบ และสามารถควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนได้อย่างเหมาะสม จึงเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนทั้งห้องเรียน ซึ่งสะดวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R อย่างต่อเนื่อง และสามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 แผน 20 ชั่วโมง ภายในแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย กระบวนการ 6 ขั้นตอน ได้แก่

S (Survey) = สำรวจ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนทำความเข้าใจภาพรวมของบทเรียนหรือเนื้อหาก่อนการอ่าน เช่น ดูหัวข้อหลัก หัวข้อย่อย ภาพประกอบ และคำสำคัญ เพื่อเตรียมความพร้อมทางความคิดก่อนอ่านอย่างลึกซึ้ง

Q (Question) = ตั้งคำถาม ผู้เรียนตั้งคำถามจากหัวข้อหรือข้อความที่สำรวจ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการอ่าน เช่น คำถามว่า “บทนี้เกี่ยวกับอะไร?” หรือ “จะได้อะไรจากหัวข้อนี้?”

R1 (Read) = อ่าน อ่านเนื้อหาด้วยความตั้งใจเพื่อตอบคำถามที่ตั้งไว้ มีการจดบันทึกประเด็นสำคัญเพื่อใช้ในการสรุปความรู้ในภายหลัง

R2 (Recite) = ทบทวนหรือกล่าวซ้ำ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนพยายามอธิบายหรือเล่าประเด็นที่อ่านได้ออกมาโดยใช้ภาษาของตนเอง ซึ่งช่วยในการจดจำและสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

R3 (Relate) = เชื่อมโยง ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่ที่รับเข้ากับความรู้เดิม หรือประสบการณ์จริงของตนเอง เพื่อสร้างความหมายที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

R4 (Review) = ทบทวน เป็นขั้นตอนการทบทวนภาพรวมของเนื้อหาทั้งหมดอีกครั้ง เพื่อเสริมความจำระยะยาว และตรวจสอบความเข้าใจอย่างรอบด้าน

กลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้ตามแบบ SQ4R ที่เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามแบบ SQ4R มีลักษณะที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Approach) และสนับสนุน การคิดเชิงวิเคราะห์ผ่านกลยุทธ์ต่างๆ ดังนี้

1. ใช้คำถามนำ (Guided Questions) เพื่อกระตุ้นความคิดและสร้างสมมุติฐานก่อนการอ่าน
2. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สำรวจและตั้งคำถามด้วยตนเอง เพื่อพัฒนา Critical Thinking

3. ใช้การทำบันทึกย่อ (Note-taking) และการพูดอธิบาย (Oral Recitation) เพื่อฝึกทักษะการสื่อสารและความเข้าใจ

4. จัดกิจกรรมกลุ่มย่อย เพื่อให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในขั้นตอน Recite และ Relate

5. มีการสรุปบทเรียนร่วมกันในชั้นเรียน ผ่านกิจกรรม Review เพื่อประเมินผลและทบทวนความรู้

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็นระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ โดยมีเครื่องมือที่ใช้สำหรับวัดตัวแปรตามคือ แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ ซึ่งออกแบบขึ้นเพื่อใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวนทั้งสิ้น 30 ข้อ ข้อคำถามทั้งหมดสร้างขึ้นโดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ เช่น การหาความคิดหลัก การสรุปสาระสำคัญ การตีความข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อความในระดับต่าง ๆ เพื่อประเมินความสามารถของผู้เรียนอย่างครอบคลุมและลึกซึ้ง

กระบวนการสร้างแบบทดสอบเริ่มต้นจากการศึกษาสาระการเรียนรู้และตัวชี้วัดของหลักสูตรแล้วนำมาจัดทำตารางวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Table) เพื่อเชื่อมโยงระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับพฤติกรรมที่ต้องการวัดในข้อคำถาม ทั้งนี้ เพื่อให้แน่ใจว่าแบบทดสอบครอบคลุมเนื้อหาอย่างสมดุลและตอบสนองต่อระดับพุทธิพิสัยตามแนวคิดของ Bloom (1956) ข้อคำถามในแบบทดสอบแต่ละข้อมีทางเลือก 4 ตัวเลือก โดยมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงหนึ่งข้อเท่านั้น เพื่อให้สะดวกต่อการตรวจวัดและวิเคราะห์ข้อมูลภายหลัง

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้ดำเนินการหาความเที่ยงของแบบทดสอบโดยใช้สูตรคูเดอร์ ริชาร์ดสัน 20 (Kuder-Richardson Formula 20 หรือ KR-20) (Kuder & Richardson, 1937) ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับแบบทดสอบที่มีคำตอบถูก-ผิด จากการประเมินพบว่าค่าความเที่ยงมีค่าสูงกว่า 0.76 ซึ่งอยู่ในระดับที่สามารถยอมรับได้ในงานวิจัยด้านการศึกษา (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์คุณลักษณะของข้อสอบแต่ละข้อโดยพิจารณาดัชนีความยาก (P) ซึ่งอยู่ในช่วง 0.25–0.55 และดัชนีอำนาจจำแนก (D) เท่ากับ 0.36–0.79 แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบมีคุณภาพเหมาะสมในการใช้วัดความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวม และรายด้าน วิเคราะห์สถิติสมมติฐาน t-test สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน (Dependent Sample t-test) เพื่อนำไปอธิบายข้อมูลในรูปแบบตารางต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แสดงดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดกิจกรรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R

กิจกรรมการเรียนรู้	ก่อนเรียน (30)	คะแนนจากชิ้นงาน 10 คะแนน										E1 (200)	E2 (30)
		และคะแนนจากแบบทดสอบย่อยท้ายแผน 10 คะแนน											
		1 (20)	2 (20)	3 (20)	4 (20)	5 (20)	6 (20)	7 (20)	8 (20)	9 (20)	10 (20)		
Σx	285	512	524	527	526	527	510	511	523	512	523	5195	845
$\bar{X}$	9.50	17.07	17.47	17.57	17.53	17.57	17.00	17.03	17.43	17.07	17.23	173.17	28.16
S.D.	4.23	0.98	1.00	0.97	0.85	1.00	0.86	0.76	0.85	0.98	1.01	4.45	1.23
เฉลี่ยร้อยละ	31.66	85.33	87.33	87.83	87.67	87.83	85.00	85.17	87.17	85.33	87.17	86.58	87.63

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 เรื่อง เท่ากับ 173.17 จากคะแนนเต็ม 200 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.45 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 86.58 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 86.58 คะแนนทดสอบหลังเรียน (E2) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 28.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.23 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 87.63

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ
ประสิทธิภาพกระบวนการ	200	173.17	4.45	86.58
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์	30	28.16	1.23	87.63

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ (E1/E2) เท่ากับ 86.58/87.63 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

2. ผลจากการศึกษาคำดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R แสดงดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของการจัดกิจกรรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จำนวนนักเรียน	ผลรวมของคะแนนทดสอบ		ดัชนีประสิทธิผล (E.I.)	ดัชนีร้อยละ
	คะแนนทดสอบ หลังเรียน	คะแนนทดสอบ ก่อนเรียน		
30	845	285	.9104	91.04

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเท่ากับ .9104 แสดงว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ กับ .9104 หรือร้อยละ 91.04

3. ผลจากการศึกษาการเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 80 แสดงดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนร้อยละ	t	sig
หลังเรียน	30	30	28.16	1.23	87.63	11.06*	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R มีความสามารถด้านการอ่านจับใจความ คิดเป็นร้อยละ 87.63 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์ร้อยละ 80 ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลจากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ($\bar{X}$ = 4.43, S.D.=0.42)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัย การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคการอ่านแบบ SQ4R ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยมีค่า E1/E2 เท่ากับ 86.58/87.63 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่เป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อนำมากำหนดโครงสร้าง เนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับช่วงชั้นและบริบทของผู้เรียน รวมถึงพิจารณาให้สอดคล้องกับเวลาในการเรียนการสอนจริงในชั้นเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เนื้อหาที่ใช้ในการสอนนั้นมีความชัดเจน เป็นลำดับขั้น และสามารถวัดผลได้จริง ต่อจากนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิค SQ4R อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการออกแบบกิจกรรมให้ครอบคลุมทุกขั้นตอน ได้แก่ Survey (สำรวจ), Question (ตั้งคำถาม), Read (อ่าน), Reflect (สะท้อนความคิด), Recite (ทบทวน) และ Review (ทบทวนซ้ำ) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การคิดวิเคราะห์ และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องในแต่ละชั้นเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ถูกออกแบบให้มีความหลากหลายในการจัดกิจกรรม ทั้งการใช้สื่อประกอบการเรียน แบบฝึก การใช้คำถามกระตุ้นคิด รวมถึงการวัดผลและประเมินผลในแต่ละขั้นตอนอย่างมีระบบ ซึ่งส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีความต่อเนื่อง มีความเหมาะสมกับบริบทผู้เรียน และสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย

ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นยังสะท้อนถึงประสิทธิผลของแผนที่พัฒนา ซึ่งประเมินได้จากดัชนีประสิทธิผลที่มีค่าสูงถึง 0.9104 หรือคิดเป็นร้อยละ 91.04 ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R อย่างชัดเจน ทั้งนี้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของชุตินา ยอดตา (2561) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ในระดับมัธยมศึกษาสามารถเสริมสร้างความสามารถในการอ่านจับใจความได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานของวนิดา โพธิ์รัง (2561) ที่ชี้ให้เห็นว่า เทคนิคการอ่านร่วมกับเครื่องมือประกอบ เช่น แผนผังความคิด ก็ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการอ่านเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุวิษฎา ภูระบัตร์, สุรกานต์ จังหาร และทัศนีย์ นาคุณทรง (2565) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ4R กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งพบว่าการจัดกิจกรรมดังกล่าวมีประสิทธิภาพของกระบวนการและผลลัพธ์ (E1/E2) เท่ากับ 79.63/80.25 ซึ่งอยู่ในระดับใกล้เคียงกับเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และยังพบว่า นักเรียนมีความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม แสดงให้เห็นว่าเทคนิค SQ4R สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในการเรียนรู้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อีกทั้งนักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.52, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.72) แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมและทัศนคติเชิงบวกต่อกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ใช้เทคนิคนี้

จากกระบวนการพัฒนาทั้งหมด จึงแสดงให้เห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยที่ออกแบบด้วยเทคนิค SQ4R มีศักยภาพในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้อย่าง

ชัดเจน ทั้งในแง่ของประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ ผลลัพธ์ทางการเรียน และระดับความพึงพอใจของผู้เรียน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้ในกลุ่มสาระอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

2. ผลการศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีค่าเท่ากับ .9104 หรือร้อยละ 91.04 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R จากทั้งหมด 10 เรื่อง ซึ่งแต่ละเรื่องมีเนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตามหลักการอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนในการอ่านที่ชัดเจน เป็นแนวทางให้นักเรียนอ่านได้อย่างมีขั้นตอน นักเรียนได้สรุปประเด็นสำคัญ พร้อมตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่าน และได้ทบทวนเรื่องที่อ่านอย่างละเอียด ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาได้ถูกต้อง สามารถจับใจความสำคัญได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤดี เชยเดช (2557) พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย โดยแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่นที่สร้างขึ้น มีค่าดัชนีความสอดคล้องในภาพรวมของแผนเฉลี่ยเท่ากับ 0.89 ซึ่งแม้แนวคิดเรียนปนเล่นและ SQ4R จะมีรูปแบบกระบวนการที่ต่างกัน แต่ก็สอดคล้องกันในเชิงหลักการ คือ การมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม และการพัฒนา “ความเข้าใจ” อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่างานวิจัยของฤดี เชยเดช (2557) มีความสอดคล้องในด้านปรัชญาและทิศทางของการเรียนรู้กับแนวคิด SQ4R และสนับสนุนแนวทางการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุตินา ยอดตา (2561 : 59) พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 0.8227 หรือร้อยละ 82.27

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 80 พบว่า หลังการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R คิดเป็นร้อยละ 87.63 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนที่ได้เรียนรู้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน สามารถจับใจความสำคัญได้ ส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนสูงขึ้น มีความก้าวหน้าในการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติ อุณพันธ์, ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม และภูมิพงศ์ จอมหงส์พิพัฒน์ (2567) พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้อย่างชัดเจน โดยกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านการออกแบบอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาและวิเคราะห์ใจความสำคัญของข้อความได้ดีขึ้น ผลการเปรียบเทียบความสามารถก่อนและหลังเรียนแสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการใช้เทคนิค SQ4R ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทั้งยังช่วยให้นักเรียนสามารถจดจำ สรุป และสะท้อนความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้อ่านได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค SQ4R ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจเท่ากับ 4.38 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.26 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเจตคติในเชิงบวกของผู้เรียนต่อกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม การตั้งคำถาม และการสะท้อนความเข้าใจด้วยตนเอง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของแนวทาง SQ4R สอดคล้องกับงานวิจัยของชุตินา ยอดตา (2561 : 59) พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R มีความสามารถในการอ่านจับใจความหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 88.06 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นินา พลสุวรรณ, อัญชลี แสงอาวุธ และกฤษฎี สงสวัสดิ์ (2567) พบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับ

ใจความหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 24.07 สูงกว่าก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย 9.71 3) ทักษะ การอ่านจับใจความหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 15.07 สูงกว่าก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 6.36 ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

4. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ($\bar{X} = 4.43$, $S.D.=0.42$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ในเชิงบวก ทั้งในด้านเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับในชั้นเรียน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากลักษณะของการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง SQ4R ซึ่งมีความเป็นระบบและให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในแต่ละขั้นตอน ได้แก่ การสำรวจเนื้อหาเบื้องต้น (Survey) ซึ่งช่วยให้นักเรียนเข้าใจภาพรวมของบทเรียนก่อนเข้าสู่รายละเอียด การตั้งคำถาม (Question) ที่กระตุ้นความสนใจและความอยากรู้ของผู้เรียน การอ่านอย่างมีเป้าหมาย (Read) เพื่อค้นหาคำตอบ การจดบันทึกสาระสำคัญ (Record) ที่ช่วยฝึกการสรุปข้อมูล การสรุปเนื้อหาในภาษาของตนเอง (Recite) และการวิเคราะห์ วิเคราะห์พร้อมแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล (Reflect) ขั้นตอนเหล่านี้ช่วยพัฒนาทั้งทักษะการคิดระดับสูงและส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ ความพึงพอใจในระดับมากของนักเรียนยังสะท้อนให้เห็นว่า แนวทางการเรียนรู้แบบ SQ4R สามารถสร้างประสบการณ์ที่ผู้เรียนรู้สึก “มีความหมาย” ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนว สร้างองค์ความรู้ (Constructivism) โดยเฉพาะแนวคิดของ Jean Piaget (1970) และ Lev Vygotsky (1978) ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ กระบวนการเหล่านี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในบริบทอื่นได้ ผลการวิจัยในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุตินา ยอดตา (2561: 59) ซึ่งพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ชัดเจน และช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น

กล่าวโดยสรุป การที่นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ในระดับสูง แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของเทคนิคนี้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพในระดับประถมศึกษา และเป็นแนวทางที่สามารถปรับใช้ได้เหมาะสมกับบริบทของห้องเรียนไทยในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูควรมีบทบาทเป็นผู้นำทางการเรียนรู้แบบ SQ4R อย่างใกล้ชิดเนื่องจากกระบวนการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบด้วยหลายขั้นตอนที่ต้องการการชี้แนะอย่างเป็นระบบ เช่น การตั้งคำถาม การสรุป และการสะท้อนคิด ดังนั้นครูควรทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำและช่วยเหลือนักเรียนตลอดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญจากบทอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ครูควรกำหนดเวลาและเนื้อหาให้สอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียนจากผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างด้านความยากง่ายของเนื้อหาอาจส่งผลต่อความเข้าใจของผู้เรียน ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ควรกำหนดเวลาให้เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหา และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนแนวคิด เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

1.3 ครูควรส่งเสริมกิจกรรมการอ่านที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและความสนใจของนักเรียนผลวิจัยชี้ว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่สนุก น่าสนใจ และเปิดโอกาสให้แสดงออก ดังนั้นครูควรเลือกเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความสนใจของนักเรียน พร้อมบูรณาการกิจกรรมเสริมที่ส่งเสริมทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน เพื่อพัฒนาทักษะภาษาไทยอย่างรอบด้าน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับนวัตกรรมการสอนหรือวิธีการเรียนรู้รูปแบบอื่น เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) หรือการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ของการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร หรือความสามารถในการสรุปความ ซึ่งจะช่วยขยายขอบเขตการใช้เทคนิค SQ4R ได้หลากหลายยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านบทร้อยกรองโดยใช้เทคนิค SQ4R เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์และการตีความวรรณศิลป์อย่างลึกซึ้ง ซึ่งอาจช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าถึงอารมณ์ ความหมาย และคุณค่าทางวรรณกรรมได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของกลุ่มสาระภาษาไทยที่เน้นทั้งสาระ และศิลป์ควบคู่กัน

2.3 ควรขยายผลไปยังกลุ่มสาระอื่น เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และประวัติศาสตร์ โดยใช้เทคนิค SQ4R เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความเข้าใจในเนื้อหาที่ซับซ้อนและต้องการการวิเคราะห์เชิงระบบ

2.4 ควรศึกษาการใช้เทคนิคแผนผังความคิด (Mind Mapping) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถจัดระเบียบความคิดและจับใจความสำคัญของบทอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากทั้งสองวิธีต่างมุ่งเน้นกระบวนการคิดเชิงโครงสร้าง และอาจช่วยเสริมศักยภาพของผู้เรียนในการสังเคราะห์ความรู้ได้อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กานต์ธิดา แก้วกาม. (2556). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบ SQ4R กับวิธีสอนแบบปกติ**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2556). **การอ่านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ชุติมา ยอดตา. (2561). **การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด.(2560). **การวิจัยเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- นินา พลสุวรรณ, อัญชลี แสงอาวุธ และกฤษฎี สงสวัสดิ์. (2024). **การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดแสงประดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(6), 81-100.

- เมขลา ลือโสภณ. (2555). การพัฒนาการอ่านจับใจความด้วยวิธีสอนแบบ SQ4R กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รัตนภรณ์ เลิศคำฟู. (2547). การใช้วิธีการสอนแบบเอสคิวโฟร์อาร์ในการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วนิดา โพธิ์รัง. (2561). การพัฒนาแบบฝึกการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาไทยโดยใช้เทคนิคแผนผังความคิด สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต หลักสูตรและการสอน. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริพร ลิ้มตระกูล. (2556). อ่านอย่างเร็วเข้าใจง่าย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. (2566). ระบบข้อมูลสารสนเทศ (BIG DATA), (2566 : ออนไลน์). ตาก : สำนักงาน.
- สุนันท์ สินธพานนท์และคณะ. (2554). การพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุชาดา อุดมพันธ์, ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม และภูมิพงศ์ จอมหงส์พิพัฒน์. (2567). การพัฒนาความสามารถอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทยโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. อุดรดิษฐ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิษฐ์.
- สุวิษฐา ภูระบัตร์, สุรกานต์ จังหาร และทัศนีย์ นาคุณทรง. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิค SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain*. New York, NY: David McKay.
- Kuder, G. F., & Richardson, M. W. (1937). The theory of the estimation of test reliability. *Psychometrika*, 2(3), 151–160.
- Robinson, T. E. (1970). SQ4R: A study strategy for textbook reading. *Journal of Reading*, 14(2), 110–115.
- Piaget, J. (1970). *Science of education and the psychology of the child*. New York: Orion Press.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

การบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

Student Council Model School Administration under Buriram

Primary Educational Service Area Office 2

อัจฉรา อาทวัง

กิติวัชร ถ้วยงาม

พัชรีย์ ฤกษ์แก้ว

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Atchara Arthawang

Kitiwat Thauyngam

Patcharee Thoongkaew

Rajabhat University

Email: 660426021050@bru.ac.th

วันที่รับบทความ: 10 พฤษภาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 17 มิถุนายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 20 มิถุนายน 2568

Received: May 10, 2025; Revised: June 17, 2025; Accepted: June 20, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีและแนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เครื่องมือ 2 ประเภท คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยผู้อำนวยการสถานศึกษา 2 คน และครูที่มีประสบการณ์ในงานสถานักเรียน 4 คน จากโรงเรียนบ้านหนองร้านและโรงเรียนอนุบาลบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2566 และแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง โดยผู้อำนวยการสถานศึกษา 3 คน และครูผู้เชี่ยวชาญด้านสถานักเรียน 6 คน มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในปีการศึกษา 2566 ผู้ให้ข้อมูลคัดเลือกแบบเจาะจง โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ในการสกัดประเด็นและแนวทางสำคัญจากข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1. โรงเรียนต้นแบบมีแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานสถานักเรียนอย่างเป็นระบบ ทั้งการกำหนดบทบาทหน้าที่ วางแผน ประชุม ดำเนินกิจกรรม และประเมินผล โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนในทุกขั้นตอน รวมถึงมีการสร้างเครือข่ายกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก อีกทั้งยังมีนวัตกรรมที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี ซึ่งแสดงถึงศักยภาพด้านการบริหารของนักเรียนอย่างแท้จริง 2. แนวทางการบริหารที่ได้ จากการวิจัย ได้แก่ การประชุมวางแผนร่วมระหว่างครูและนักเรียน ใช้แผนปฏิบัติการและปฏิทินกิจกรรม อย่างเป็นระบบ กำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมตั้งแต่เสนอแนวคิดจนถึงสรุปผล กิจกรรม เสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ พร้อมเชิญภาคีเครือข่ายจากภาครัฐ เอกชน และชุมชนมาเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา สนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากร และองค์ความรู้ กิจกรรมของสถานักเรียนมีการประเมินผลที่ชัดเจน และนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : แนวปฏิบัติที่ดี; สถานักเรียน; การบริหารโรงเรียนต้นแบบ

Abstract

The purpose of this research was to study the best practices in and administration approaches of Student Council Model School Administration under Buriram Primary Educational Service Area Office 2. The study employed a qualitative research methodology using two types of research instruments: 1) a focus group discussion guide involving two school directors and four experienced teachers in student council work from Ban Nongran School and Anuban Bankruat School in Buriram Province during the academic year 2023, and a semi-structured interview guide involving three school directors and six expert teachers in student council administration who had experience in administering model student council schools within the same educational service area in the 2023 academic year. Key informants were purposively selected, and the data were analyzed using content analysis to extract key issues and management approaches.

The research results revealed that: 1) Model schools demonstrated systematic best practices in student council administration, including role assignment, planning, meetings, activity implementation, and evaluation. These practices emphasized student participation at every stage and included collaboration with communities and external organizations. Moreover, schools developed best practice innovations that showcased students' genuine administrative potential. 2) The recommended administration approaches included: joint planning meetings between teachers and students; systematic use of action plans and activity calendars; clearly defined roles and responsibilities; opportunities for student involvement from idea proposal to activity conclusion; leadership and responsibility skill development; and the inclusion of advisory committees from governmental, private, and community sectors to support budgeting, resources, and knowledge. Student council activities were also evaluated with clearly defined criteria, and the results were used for continuous improvement.

Keywords: Best Practices; Student Council Model; Model School Administration

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและมีพัฒนาการมาตลอดประวัติศาสตร์ของมนุษย์ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาทักษะความรู้ที่จำเป็นต่อการทำงาน การดำรงชีวิต ช่วยให้สามารถเข้าใจโลก ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตโดยรวม ไม่เพียงแคในด้านเศรษฐกิจ แต่ยังรวมถึงด้านสุขภาพ จิตวิทยาและสังคม การมีความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพ การบริหารจัดการเวลา การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีทำให้ชีวิตมีคุณภาพและความสุขมากขึ้น อีกทั้งช่วยสร้างพลเมืองที่มีจิตสำนึก และมีความรับผิดชอบต่อสังคม การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคน การศึกษาเป็นเครื่องมือและกระบวนการต่อเนื่องที่ช่วยให้มนุษย์มีความเจริญงอกงามปรับตัวได้ ดำเนินชีวิตที่ดี มีความเปลี่ยนแปลงในทางที่พึงประสงค์ ตลอดจนช่วยให้มนุษย์เรียนรู้ได้ คิดได้ ทำได้ แก้ปัญหาได้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน จึงกำหนดแนวทางในการพัฒนากิจกรรมสถานักเรียนให้โรงเรียนได้นำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ความเป็นพลเมืองและวิถีประชาธิปไตย อันได้แก่ การวางสัจธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม รวมทั้งหลักธรรมาภิบาล การมีจิตอาสาและพัฒนาตนเองได้อย่าง เต็มศักยภาพ อันส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์บนพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพร้อมก้าวสู่ความเป็นสากล โดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคีเครือข่าย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561: 1)

สถานักเรียนนั้นเปรียบเสมือนเวทีสำหรับฝึกให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์และนักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง คือ รู้จักการเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบในหน้าที่และการทำงานเป็นทีม โดยช่วยแบ่งเบาภาระของครูได้เป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย มุ่งเน้นให้เด็กคิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็น เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะ อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้การสอนตามหลักสูตรปัจจุบันที่มุ่งเน้นความเป็นไทย เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ โดยการจัดกิจกรรมสถานักเรียน สถานศึกษาได้จัดทำสถานักเรียนขึ้นภายในโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รู้จักบทบาทและหน้าที่การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อความเป็นผู้มีวินัยในตนเอง การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน การมีส่วนร่วมทั้งความคิด การกระทำ และ มีน้ำใจด้วยมารยาทที่ดีตามวัฒนธรรมไทย การให้เกียรติซึ่งกันและกันตามฐานะ การยอมรับและเคารพ ในสิทธิและหน้าที่ของเอกบุคคล การใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจ การรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณธรรมในสังคมประชาธิปไตย เป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเคารพในเกียรติของโรงเรียน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นตลอดเวลา บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ยึดมั่นและศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมและประพฤติตนตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นผู้อนุรักษ์และเผยแพร่ ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558: 17 และนงคราญอนุกุล, 2558: 3)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม) รวมทั้งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 โดยประกอบกับรัฐบาลได้มีการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และนโยบายด้านการศึกษาที่มุ่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนตามความถนัด กระจายอำนาจการศึกษาให้ผู้เรียนได้เข้าถึงการเรียนรู้อย่างทั่วถึงโดยกระทรวงศึกษาธิการได้วางนโยบายด้านการศึกษาเพื่อให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567: 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จึงได้นำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ มากำหนดพันธกิจในการบริหารจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับบริบทและพื้นที่จัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีเป้าประสงค์ คือ ผู้เรียนมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีคุณธรรม จริยธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น ซื่อสัตย์ สุจริต มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2, 2567: 22)

จากการติดตามนโยบายและการดำเนินงานในระดับพื้นที่พบว่า การนำนโยบายการศึกษาดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษายังประสบปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ ความไม่ต่อเนื่องของการดำเนินงาน การขาดแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุคุณลักษณะตามเป้าหมายที่วางไว้ ตลอดจนข้อจำกัดด้านบริบทของพื้นที่และทรัพยากรในการบริหารจัดการศึกษา ส่งผลให้บางโรงเรียนยังไม่สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งของโรงเรียนในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังขาดกลไกการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การมีสถานักเรียนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยพัฒนาทักษะทางด้านการเป็นผู้นำ การทำงานร่วมกัน และการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคต สถานักเรียนเป็นเวทีที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและนำเสนอแนวคิดในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน นักเรียนมีบทบาทและรับผิดชอบต่อ สังคมโรงเรียน โดยการบริหารจัดการสถานักเรียนอย่างเหมาะสม สามารถช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น ความขัดแย้งระหว่างนักเรียน หรือปัญหาด้านวินัย ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน เล็งเห็นความสำคัญของกิจกรรมสถานักเรียน จึงได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 อันจะส่งผลให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดีและมีประสิทธิภาพในการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนสำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารสถานักเรียน คือ การสร้างระบบการมีส่วนร่วมของนักเรียนการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน การมีครูที่ปรึกษาสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน และการมีการประเมินผลการดำเนินงานของสถานักเรียนอย่างเป็นระบบ
2. แนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน ด้วยการมีนโยบายชัดเจนจากฝ่ายบริหารการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพนักเรียนผู้นำ การจัดโครงสร้างองค์กรนักเรียนอย่างเป็นระบบ และการบูรณาการกิจกรรมสถานักเรียนเข้ากับแผนงานของโรงเรียน

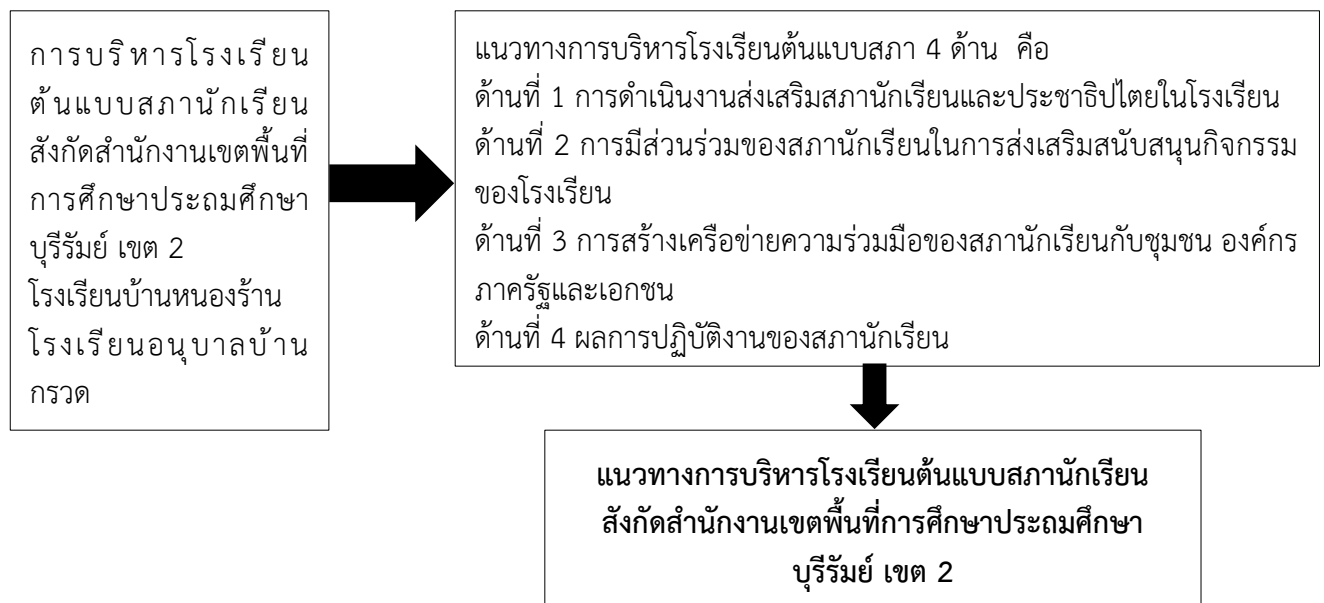
กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษา ค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 4 ด้าน คือ

- ด้านที่ 1 การดำเนินงานส่งเสริมสถานักเรียนและประชาธิปไตยในโรงเรียน
- ด้านที่ 2 การมีส่วนร่วมของสถานักเรียนในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน
- ด้านที่ 3 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของสถานักเรียนกับชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน

ด้านที่ 4 ผลการปฏิบัติงานของสถานักเรียน

โดยใช้กรอบแนวคิดตามเกณฑ์การประเมินคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน 4 องค์ประกอบ 18 ตัวบ่งชี้ ตามที่สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567: 2-25)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี ในการบริหารโรงเรียนต้นแบบ สถานักเรียนโรงเรียนบ้านหนองร้านและโรงเรียนอนุบาลบ้านกรวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ปีการศึกษา 2566 ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 14 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีการกำหนดเกณฑ์ดังนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน เป็นครูที่เป็นผู้รับผิดชอบงานสถานักเรียน จำนวน 6 คน มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ปีการศึกษา 2566 (พฤษภาคม 2566 - กุมภาพันธ์ 2567) ครูที่เป็นหัวหน้าสายชั้นเรียน จำนวน 2 คน นักเรียนสถานักเรียน จำนวน 4 คน

ขั้นที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โรงเรียนอนุบาลกระสัง โรงเรียนอนุบาลห้วยราชและโรงเรียนบ้านตะโกรี ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 12 คน การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) มีการกำหนดเกณฑ์ดังนี้ เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน เป็นครูที่มีความเชี่ยวชาญในงานสถานักเรียน จำนวน 6 คน

มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ปีการศึกษา 2566 (เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567) เป็นนักเรียนที่เป็นสถานักเรียน จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

2.1 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนา 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่จัดการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน โรงเรียนบ้านหนองร้าน และโรงเรียนอนุบาลบ้านกรวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แนวทางในการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำนวน 12 คน เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี รวมทั้งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความมุ่งหมายและกระบวนการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการดังต่อไปนี้ คือ ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อและขอสัมภาษณ์ กำหนดนัดหมายวัน เวลา ขออนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์เรื่องยินยอมให้บันทึกเสียงการสนทนา และเผยแพร่ข้อมูลในงานวิจัย ดำเนินการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) บันทึกการสนทนาในกระดาษและเครื่องบันทึกเสียง ก่อนจบการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะมีการกล่าวสรุปสิ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนาคร่าวๆ เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ กล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูล ที่เป็นประโยชน์กับผู้วิจัย หลังการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะถอดข้อความจากเครื่องบันทึกเสียงแบบคำต่อคำออกเป็นบทสนทนาที่เป็นตัวอักษร จัดเนื้อหาที่ถอดความได้เป็นหมวดหมู่ พร้อมตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

3.3 ทำการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi -Structured Interview) จำนวน 12 คน เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ที่ได้จากการศึกษาข้อมูลแบบสัมภาษณ์โดยวิธีสนทนากลุ่ม และเก็บรวบรวมข้อมูลจากความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้

4.1 หลังการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจัดบันทึกข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำเทปการบันทึกเสียงมาถอดเทปแบบคำต่อคำ ผู้วิจัยได้อ่านบทสัมภาษณ์หลาย ๆ รอบเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดเห็น และความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูล

4.2 หลังจากอ่านบทสนทนาแบบบรรทัดต่อบรรทัดแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่โดยนำข้อมูลที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายกันมาไว้กลุ่มเดียวกัน

4.3 ผู้วิจัยจัดประเด็นย่อยที่ได้จากการสัมภาษณ์มารวบรวมเป็นกลุ่มเรื่องเดียวกันเรียกว่าการสรุปประเด็นหลัก (Theme) เขียนอธิบายประเด็นเป็นความเรียงให้มีความต่อเนื่องและกลมกลืน

4.4 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและความน่าเชื่อถือของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล

4.5 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้จากการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์ ไปทำการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา เขียนสรุปรายงานวิจัยอธิบาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้กับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องออกมาเป็นแนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปตรวจสอบและสังเคราะห์ เรียบเรียง ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาจัดทำร่างรายงานผลการวิจัย นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามที่เสนอแนะ ในลำดับต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ศึกษาทฤษฎี แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ใช้กรอบแนวคิด ตามเกณฑ์การประเมินคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน 4 องค์ประกอบ นำข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์มา Focus Group Discussion ที่โรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองร้านและโรงเรียนอนุบาลบ้านกรวด ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูล และปรับข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อคำถามเดิม	ข้อคำถามที่ได้จากการ Focus Group Discussion
1. การดำเนินงานส่งเสริมสภานักเรียนและประชาธิปไตยในโรงเรียน	
1.1 ท่านมีการบริหารงานในการดำเนินงานส่งเสริมสภานักเรียนและประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยมีการวางแผนงานสภานักเรียน กำหนดเป้าหมายการจัดกิจกรรมงานสภานักเรียนอย่างไร	1.1 ท่านมีแนวทาง กระบวนการในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมสภานักเรียนและประชาธิปไตย ในโรงเรียนอย่างไร ที่สอดคล้องกับโครงการสภานักเรียน
1.2 ท่านมีการบริหารงานในการดำเนินงานส่งเสริมสภานักเรียนและประชาธิปไตย ในโรงเรียน โดยการกำหนดขั้นตอน กระบวนการ และมีแนวทางในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จได้อย่างไร	1.2 คงเดิม

ข้อคำถามเดิม	ข้อคำถามที่ได้จากการ Focus Group Discussion
2. ด้านการมีส่วนร่วมของสถานักเรียนในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน	2.1 ท่านมีแนวทางอย่างไรในการบริหารงานสถานักเรียนและส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม ของโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
2.1 ท่านมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนอย่างไร	2.2 ท่ า น มี แ น ว ท า ง ก า ร บ ริ ห า ร แบบมีส่วนร่วมงานสถานักเรียนในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนให้สำเร็จ ได้อย่างไร
2.2 ท่านมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการวางแผนงานสถานักเรียน การจัดกิจกรรมและมีแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนให้สำเร็จได้อย่างไร	
3. ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของสถานักเรียนกับชุมชน/องค์กรภาครัฐและเอกชน	
3.1 ท่านมีการบริหารการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของสถานักเรียน กับชุมชน/องค์กรภาครัฐและเอกชน มีการกำหนดแผนงานในการสร้างเครือข่าย ให้ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ/ด้านทรัพยากรอย่างไร	3.1 ท่านมีแนวทางในการสร้างความร่วมมือกับชุมชน/องค์กรภาครัฐและเอกชนอย่างไร ในการส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณและด้านทรัพยากรในการดำเนินงานสถานักเรียน
3.2 ท่านมีการบริหารการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของสถานักเรียน กับชุมชน/องค์กรภาครัฐและเอกชน ในการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยภายในโรงเรียน และกิจกรรมของคณะกรรมการสถานักเรียนอย่างไร	3.2 ท่านมีแนวทางในการสร้างความร่วมมือกับชุมชน/องค์กรภาครัฐและเอกชนอย่างไร ในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน และกิจกรรมของคณะกรรมการสถานักเรียน
4. มีผลการปฏิบัติงานของสถานักเรียน	
4.1 ท่านมีผลงาน นวัตกรรม และ Best practice ในการบริหารการปฏิบัติงานของสถานักเรียน ให้บรรลุเป้าหมายระดับสูงสุดได้อย่างไร	4.1 คงเดิม
4.2 ท่านมีการบริหารผลการปฏิบัติงานของสถานักเรียน โดยมีกระบวนการพัฒนาและนำผลการพัฒนามาปรับปรุงแก้ไขให้ได้ผลงานดีขึ้นได้อย่างไร	4.2 ท่านมีการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานของสถานักเรียนอย่างไร ในการนำผลการปฏิบัติงานมาพัฒนาปรับปรุง แก้ไข ให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

โดยผู้วิจัยได้ทำการสรุปเป็นตารางความถี่ของผู้ให้ข้อมูลแนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ซึ่งผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้จัดอยู่ในกลุ่มเดียวกัน

รายการ	แนวทางการบริหาร โรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน	ความถี่สูงสุดของ ผู้ให้ข้อมูล(12 คน)
1.1 ด้านการดำเนินงานส่งเสริมสถานักเรียนและประชาธิปไตยในโรงเรียน แนวทาง กระบวนการในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมสถานักเรียนและประชาธิปไตยในโรงเรียนที่สอดคล้องกับโครงการสถานักเรียน	การประชุมและการวางแผน การประชุมคณะครูและ บุคลากรทางการศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนากิจกรรมสถานักเรียน การประชุมวางแผนงานจัดกิจกรรมการประชุมเพื่อกำหนดแผนงานตลอดปีการศึกษา การประชุมเพื่อแบ่งหน้าที่ตามโครงสร้างสถานักเรียน	5
1.2 ด้านการดำเนินงานส่งเสริมสถานักเรียนและประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยการกำหนดขั้นตอน กระบวนการ และมีแนวทางในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ	การประชุม วางแผน และติดตามผล ประชุมเพื่อหาแนวทางการดำเนินงาน ตามแผนปฏิบัติการและ ปฏิทินงาน เพื่อแบ่งงานและมอบหมายหน้าที่ ติดตามผลและสรุปผลการดำเนินกิจกรรม รายงานผลและนำผลไปปรับปรุง ใช้ผลการประเมินเพื่อนำไปพัฒนางาน	6
2.1 ด้านการมีส่วนร่วมของสถานักเรียนในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน แนวทางในการบริหารงานสถานักเรียนและส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	บทบาทของสถานักเรียน การส่งเสริมให้สถานักเรียนมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารกิจกรรมโรงเรียนสถานักเรียนมีบทบาทช่วยเหลือกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมสำคัญ มีบทบาทร่วมกับโรงเรียน ชุมชนและภาคีเครือข่าย	7
2.2 ด้านการมีส่วนร่วมของสถานักเรียนในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมงานสถานักเรียน ในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนให้สำเร็จ	การมีส่วนร่วมของสถานักเรียน สถานักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอนร่วมทุกกิจกรรม วางแผน ประชุม รับผิดชอบร่วมกัน	12

รายการ	แนวทางการบริหาร โรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน	ความถี่สูงสุดของ ผู้ให้ข้อมูล(12 คน)
3.1 ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ของสถานักเรียนกับชุมชน/องค์กรภาครัฐและเอกชน แนวทางในการสร้างความร่วมมือกับชุมชน/องค์กรภาครัฐและเอกชน ในการส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณและด้านทรัพยากรในการดำเนินงานสถานักเรียน	การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภายนอกและภายใน เชิญหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และบุคคลภายนอกมาเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาสถานักเรียน สร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอกโดยมีปฏิสัมพันธ์สม่ำเสมอ เชิญผู้นำชุมชนเป็นที่ปรึกษา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เพื่อสนับสนุนงานสถานักเรียน	6
3.2 ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ของสถานักเรียนกับชุมชน/องค์กรภาครัฐและเอกชน แนวทางในการสร้างความร่วมมือกับชุมชน/องค์กรภาครัฐและเอกชน ในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมประจำปีภายในโรงเรียนและกิจกรรมของคณะกรรมการสถานักเรียน	การจัดประชุม ชี้แจง สร้างความเข้าใจ เชิญคณะกรรมการที่ปรึกษา ชี้แจงโครงการประชุมภาคเรียนละ 1 ครั้ง ประชุมกับชุมชน องค์กร และหน่วยงานต่างๆ ชี้แจงแนวทางแก่ผู้ปกครอง	6
4.1 มีผลการปฏิบัติงานของสถานักเรียนมีผลงาน นวัตกรรม และ Best practice ในการบริหารการปฏิบัติงานของสถานักเรียน ให้บรรลุเป้าหมายระดับสูงสุด	การมีส่วนร่วมของนักเรียนและบุคลากร เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน เสนอโครงการ จนถึงการปฏิบัติ แบ่งงานให้เหมาะสมกับบุคคล มีการประชุมเชิงปฏิบัติการและระดมความคิดเห็นอย่างหลากหลายนโยบายที่เน้นว่าเสียงของทุกคนมีความหมาย	4
4.2 มีผลการปฏิบัติงานของสถานักเรียนมีการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานของสถานักเรียน ในการนำผลการปฏิบัติงาน มาพัฒนาปรับปรุงแก้ไข ให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ	การวัดและประเมินผล วางแผน กำหนดรูปแบบ และสร้างเครื่องมือวัดผลโดยวิธีการสอบถาม สังเกต สัมภาษณ์ ขั้นตอนชัดเจน วางแผน สร้างเครื่องมือดำเนินการและสรุปผล มีการกำกับติดตามผลอย่างต่อเนื่อง	8

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา แนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า

1. แนวปฏิบัติที่ดีการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน โรงเรียนบ้านหนองร้านและโรงเรียนอนุบาลบ้านกรวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

1.1 แนวทางกระบวนการในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมสถานักเรียนและประชาธิปไตย ในโรงเรียนที่สอดคล้องกับโครงการสถานักเรียน

1.2 การบริหารงานในการดำเนินงานส่งเสริมสถานักเรียนและประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยการกำหนดขั้นตอน กระบวนการและมีแนวทางในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ

1.3 แนวทางในการบริหารงานสถานักเรียนและส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

1.4 แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมงานสถานักเรียนในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนให้สำเร็จ

1.5 แนวทางในการสร้างความร่วมมือกับชุมชน/องค์กรภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณและด้านทรัพยากรในการดำเนินงานสถานักเรียน

1.6 แนวทางในการสร้างความร่วมมือกับชุมชน/องค์กรภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน และกิจกรรมของคณะกรรมการสถานักเรียน

1.7 ผลงาน นวัตกรรม และ Best practice ในการบริหารการปฏิบัติงานของสถานักเรียน ให้บรรลุเป้าหมายระดับสูงสุด

1.8 การวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานของสถานักเรียน ในการนำผลการปฏิบัติงานมาพัฒนาปรับปรุงแก้ไข ให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

2.1 มีการประชุมและการวางแผน การประชุมคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนากิจกรรมสถานักเรียน กำหนดแผนงาน และแบ่งหน้าที่ตามโครงสร้างสถานักเรียน

2.2 มีการประชุม วางแผนและติดตามผลประชุมเพื่อหาแนวทางการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการและปฏิทินงาน เพื่อแบ่งงานและมอบหมายหน้าที่ ติดตามผลและสรุปผล

2.3 ส่งเสริมบทบาทของสถานักเรียน การส่งเสริมให้สถานักเรียนมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารกิจกรรม มีบทบาทช่วยเหลือกิจกรรมประจำวัน มีบทบาทร่วมกับโรงเรียน ชุมชนและภาคีเครือข่าย

2.4 การมีส่วนร่วมของสถานักเรียน สถานักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอน ร่วมทุกกิจกรรมวางแผน ประชุม รับผิดชอบร่วมกัน

2.5 การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภายนอกและภายใน เชิญหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และบุคคลภายนอกมาเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาสถานักเรียน มีการประสานงานเพื่อสนับสนุนงานสถานักเรียน

2.6 มีการจัดประชุม ชี้แจง สร้างความเข้าใจ เชิญคณะกรรมการที่ปรึกษา ชี้แจงโครงการ ประชุมภาคเรียนละ 1 ครั้งประชุมกับชุมชนองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ชี้แจงแนวทาง แก่ผู้ปกครอง

2.7 การมีส่วนร่วมของนักเรียนและบุคลากร เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน มีการประชุมเชิงปฏิบัติการและระดมความคิดเห็นอย่างหลากหลายนโยบายที่เน้นว่า เสียงของทุกคนมีความหมาย

2.8 การวัดและประเมินผล วางแผน กำหนดรูปแบบ และสร้างเครื่องมือวัดผล โดยวิธีการสอบถาม สังเกต สัมภาษณ์ ขั้นตอนชัดเจน ดำเนินการและสรุปผล มีการกำกับติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ดังนี้

1. แนวปฏิบัติที่ดีการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน โรงเรียนบ้านหนองร้านและโรงเรียนอนุบาลบ้านกรวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 มีแนวทาง กระบวนการในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมสถานักเรียนและประชาธิปไตยในโรงเรียนที่สอดคล้องกับโครงการสถานักเรียน มีการบริหารงานในการดำเนินงาน โดยการกำหนดขั้นตอน กระบวนการและมีแนวทางในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ มีแนวทางในการบริหารงานสถานักเรียนและส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม ของโรงเรียน โดย การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมงานสถานักเรียนในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนให้สำเร็จ มีแนวทางในการสร้างความร่วมมือกับชุมชน/องค์กร ภาครัฐและเอกชน ในการส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณและด้านทรัพยากรในการดำเนินงานสถานักเรียน ในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน และกิจกรรมของคณะกรรมการสถานักเรียน มี ผลงาน นวัตกรรม และ Best practice ในการบริหารการปฏิบัติงานของสถานักเรียน ให้บรรลุเป้าหมายระดับ สูงสุด และมีการวิเคราะห์ ผลการปฏิบัติงานของสถานักเรียน ในการนำผลการปฏิบัติงานมาพัฒนาปรับปรุง แก้ไข ให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ธนวรรณ สุวรรณบาล (2563: น. 98) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการดำเนินงานสถานักเรียนสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1.) ระดับการปฏิบัติของการ ดำเนินงานสถานักเรียน โดยรวมและรายองค์ประกอบ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2.) รูปแบบการ ดำเนินงานสถานักเรียน มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 2.1) การดำเนินงานส่งเสริมสถานักเรียนและประชาธิปไตย ในโรงเรียน มี 4 ข้อ 23 ขั้นตอน 2.2) การมีส่วนร่วมของสถานักเรียนในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของ โรงเรียน มี 4 ข้อ 20 ขั้นตอน 2.3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของสถานักเรียนกับชุมชน องค์กร ภาครัฐ และเอกชน มี 4 ข้อ 19 ขั้นตอน และ 2.4) ผลการปฏิบัติงานของสถานักเรียน ที่เป็นเลิศ มี 1 ข้อ 4 ขั้นตอน และ 3.) รูปแบบมีความสอดคล้องกับแนวทางและหลักการ ในภาพรวม และได้จัดทำคู่มือการดำเนินงานสกา นักเรียน สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ชื่อคู่มือ คำชี้แจง ความเป็นมาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ ขอบเขต คำจำกัดความ การ ดำเนินงานสถานักเรียน สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา เอกสารอ้างอิง และภาคผนวก

2. แนวทางการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บุรีรัมย์ เขต 2 ด้านการดำเนินงานส่งเสริมสถานักเรียนและประชาธิปไตยในโรงเรียน มีการประชุมและการ วางแผน เพื่อแบ่งหน้าที่ตามโครงสร้างสถานักเรียน มีการบริหารงานในการดำเนินงานส่งเสริมสถานักเรียน และประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยการกำหนดขั้นตอน กระบวนการ และติดตามผลประชุมเพื่อหาแนวทางการ ดำเนินงาน ตามแผนปฏิบัติการและปฏิทินงาน เพื่อแบ่งงานและมอบหมายหน้าที่ ติดตามผลและสรุปผลเพื่อ

นำไปพัฒนางานและส่งเสริมให้สถานักเรียนดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสม ด้านการมีส่วนร่วมของสถานักเรียนในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน สถานักเรียนมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารกิจกรรมโรงเรียน สถานักเรียนมีบทบาทช่วยเหลือกิจกรรมประจำวัน มีบทบาทร่วมกับโรงเรียน ชุมชนและภาคีเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของสถานักเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอน ร่วมทุกกิจกรรม วางแผน ประชุม รับผิดชอบร่วมกัน ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของสถานักเรียนกับชุมชน/องค์กรภาครัฐและเอกชน การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภายนอกและภายใน เชิญหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และบุคคลภายนอกมาเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาสถานักเรียน สร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอก โดยมีปฏิสัมพันธ์สม่ำเสมอเชิญผู้นำชุมชนเป็นที่ปรึกษา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนงานสถานักเรียน มีการจัดประชุม ชี้แจงสร้างความเข้าใจ เชิญคณะกรรมการที่ปรึกษา ชี้แจงโครงการ ประชุมภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีผลการปฏิบัติงานของสถานักเรียน การมีส่วนร่วมของนักเรียนและบุคลากร เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน แบ่งงานให้เหมาะสมกับบุคคล มีการประชุมเชิงปฏิบัติการและระดมความคิดเห็น มีการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานของสถานักเรียน มีการวัดและประเมินผล วางแผน กำหนดรูปแบบและสร้างเครื่องมือวัดผล โดยวิธีการสอบถาม สังเกต สัมภาษณ์ สร้างเครื่องมือ ดำเนินการและสรุปผล มีการกำกับติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา ปิตะยัง (2565: น. 171) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสถานักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยมี ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการดำเนินงานสถานักเรียนของโรงเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การดำเนินงานส่งเสริมสถานักเรียนและประชาธิปไตยในโรงเรียน 2) การมีส่วนร่วมของสถานักเรียนในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน 3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของสถานักเรียนกับชุมชน/องค์กรภาครัฐ และเอกชน 4) ผลการปฏิบัติงานของสถานักเรียน โดยผลการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสถานักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Osmangazi (2021: pp. 113-144) ได้ทำการสำรวจการศึกษาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาในเมืองอังการา ประเทศตุรกี กลุ่มตัวอย่างได้รับการคัดเลือกด้วยวิธีการเจาะจง ประกอบด้วยครู 15 คน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ครูไม่ได้รับการให้การเรียนรู้ เตรียมความพร้อมใด ๆ เกี่ยวกับการสอนประชาธิปไตยทั้งในวงมหาวิทยาลัยและผ่านการฝึกอบรมในระหว่างการปฏิบัติงานครูมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่ากิจกรรมในหลักสูตร และในหนังสือไม่เพียงพอ การศึกษาประชาธิปไตยควรจัดด้วยกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ที่สอดคล้องกับระดับของนักเรียน ไม่มีชั่วโมงที่ชัดเจนในการทำกิจกรรมประชาธิปไตย งานวิจัยนี้สรุปว่า กิจกรรมการศึกษาประชาธิปไตยควรมีกิจกรรมในหลักสูตรมากขึ้น และนอกจากนั้นกระบวนการฝึกหัดครูควรมีการให้การเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย เพื่อให้คนที่มาเป็นครูสามารถนำความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ครูควรมีโครงสร้างการจัดกิจกรรมการศึกษาประชาธิปไตย และมีบทเรียนที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การส่งเสริมการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของสถานักเรียนในการบริหารกิจกรรมและส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนควรจัดให้มีระบบการประชุมและวางแผนงานที่ชัดเจน ตั้งแต่ระดับผู้บริหาร

คณะครู ไปจนถึงคณะกรรมการสถานักเรียน เพื่อกำหนดแผนงาน กิจกรรม และการมอบหมายหน้าที่อย่างเป็นระบบ รวมถึงการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นบทบาทของสถานักเรียนในการ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบกิจกรรมของโรงเรียนอย่างแท้จริง ทั้งในระดับกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมสำคัญ และความร่วมมือกับชุมชน

1.2 การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ และระบบติดตามประเมินผลการดำเนินงานของสถานักเรียน ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานภายนอก องค์กรภาครัฐ เอกชน และชุมชน โดยให้มีการประชุม ชี้แจงแนวทางการดำเนินงาน และสร้างความเข้าใจร่วมกัน ตลอดจนการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาสถานักเรียนจากภาคีเครือข่ายเพื่อร่วมพัฒนาโครงการ รวมทั้งควรมีระบบการวัดผลและประเมินผลการดำเนินงานของสถานักเรียนที่ชัดเจน ผ่านการเก็บข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อใช้ปรับปรุงและยกระดับการบริหารงานสถานักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ในอนาคต

2.2 ควรที่จะทำงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางในการบริหารโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียนของ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บุรีรัมย์ เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **คู่มือแนวทางปฏิบัติงานสถานักเรียน**. กรุงเทพมหานคร: พระพุทธศาสนา แห่งชาติ.
- ธนวรรณ สุวรรณपाल. (2563). **รูปแบบการดำเนินงานสถานักเรียนสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นงคราญ อนุกุล. (2558). **รูปแบบการส่งเสริมประชาธิปไตยโดยใช้วัฒนธรรมองค์กรของสถานักเรียนระดับมัธยมศึกษา ภาคอีสาน**. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะวัฒนธรรมศาสตร์. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). **คู่มือสถานักเรียนแนวทางการปฏิบัติกิจกรรมสถานักเรียน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. (2566). **แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570)**. บุรีรัมย์ : กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). **นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 - 2568**. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2567 จาก <https://drive.google.com/file/d/1YOx3fok7PtT8B00iPOTmwmxmWLhyErNy/view?usp=sharing>.

สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.(2567).คู่มือ
แนวทางการปฏิบัติงาน กิจกรรมสถานักเรียน ฉบับปรับปรุง 2567.กรุงเทพมหานคร:
กระทรวงศึกษาธิการ.

สุพัตรา ปิตะยัง. (2565). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสถานักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม.วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต.บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Osmangazi, E. (2021). Investigation of democracy education in Turkish primary schools.
Anatolian Journal of Education, 6(1), 113-144.

ข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุกของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1
Policy Proposals to Promote Active Learning in History Education in Schools
under The Surin Primary Educational Service Area Office 1

สุรดิษ สุวรรณลา

ศุภธนภุช ยอดสละ

วสันต์ชัย กากแก้ว

อุรดิช พลศรี

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Suradit Suwanla

Suphatanakris Yodsala

Vasanchai Kakkeaw

Urid Polstri

Master of Education Program in Educational Administration, Surin Rajabhat University

Corresponding Author Email: suradit1991@gmail.com

วันที่รับบทความ: 22 พฤษภาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 31 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 4 มิถุนายน 2568

Received: May 22, 2025; Revised: May 31, 2025; Accepted: June 4, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษา และ 2) จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 รูปแบบการวิจัยเป็น การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Design) การดำเนินการวิจัยมี 2 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษากระบวนการบริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 จำนวน 330 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นระยะที่ 2 เป็นการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายฯ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของนโยบาย สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2. ข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา 4) ด้านการใช้สื่อและสร้างนิเวศการเรียนรู้ และ 5) ด้านการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของนโยบาย อยู่ในระดับมาก สามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ : ข้อเสนอเชิงนโยบาย; การบริหารสถานศึกษา; การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก

Abstract

This policy research aimed to 1) study the level of school administration to promote active learning in history education, and 2) develop policy proposals to promote active learning in history education in schools under the Surin Primary Educational Service Area Office 1. The research design employed a mixed-methods approach and was conducted in two phases. In Phase 1, the study level of school administration, the sample consisted of 330 participants, including school administrators and heads of social studies, religion, and culture department within the Surin Primary Educational Service Area Office 1, selected through stratified random sampling. In Phase 2, the development of policy proposals, derived from in-depth interviews with nine key informants, followed by an evaluation of the propriety and feasibility of the proposed policies by nine experts. The research instruments included questionnaires, semi-structured interview forms, and policy proposal propriety and feasibility evaluation forms. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results of this research were as follows: 1. The level of school administration to promote active learning in history education in schools under the Surin Primary Educational Service Area Office 1, both overall and across specific dimensions, was rated highly. 2. The policy proposals to promote active learning in history education in schools under the Surin Primary Educational Service Area Office 1 comprised of five key dimensions: 1) Educational Administration, 2) Curriculum and Instructional Processes, 3) Personnel Development, 4) Learning Materials and Learning Ecosystems, and 5) Collaboration with Local Networks. The propriety and feasibility evaluation of the policy proposals was highly rated, confirming that the policies are applicable and can be implemented.

Keywords: Policy Proposals; School Administration; Active Learning in History Education

บทนำ

รัฐบาลปัจจุบันมีนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งส่งเสริมให้คนไทยเป็นคนดี มีวินัย และภูมิใจในชาติ รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนตามความถนัด ใช้เทคโนโลยีการศึกษาสมัยใหม่ และส่งเสริมงานวิจัยพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรม โดยไม่ละเลยการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของประเทศไทย และการปลูกฝังความรักในสถาบันหลักของชาติ เพื่อให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของโลกสมัยใหม่อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม การพัฒนาเยาวชนของชาติต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมือง ซึ่งมีความสำคัญในการพัฒนาให้เยาวชนเกิดความรัก ห่วงเห่น และมีจิตสำนึกที่ดีต่อประเทศชาติ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ให้ทันสมัย น่าสนใจ เหมาะสมกับวัยและ

บริบทของพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกช่วงวัยเข้าใจและภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และหลักคิดที่ถูกต้องต่อบ้านเมืองและสถาบันสำคัญของชาติ เป็นพลเมืองที่ดี และมีจิตสำนึกความเป็นไทย โดยมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนให้นโยบายนี้เป็นรูปธรรม

วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ช่วยให้เข้าใจพัฒนาการของสังคมและเหตุการณ์ในอดีต วิเคราะห์ปรากฏการณ์ในปัจจุบันและอนาคต ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผลอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและท้องถิ่น เป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย เพื่อให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่จากรายงานการศึกษาวิจัยสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) พบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยยังประสบปัญหาพร้อมสมัยหลายด้าน เช่น ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ การจัดเวลาสอนในหลักสูตรมีไม่เพียงพอ สื่อการเรียนการสอนมีจำกัด สถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญน้อยและไม่ค่อยจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาสื่อในรายวิชาประวัติศาสตร์ อีกทั้งครูผู้สอนจำนวนมากไม่ได้จบการศึกษาวิชาเอกประวัติศาสตร์โดยตรง ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ วิธีการสอนส่วนใหญ่ยังเน้นการบรรยายและการท่องจำมากกว่าการพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์และการเชื่อมโยงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ทำให้การจัดการเรียน การสอนวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อีกทั้งสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ (2565) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า วิชาประวัติศาสตร์ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน ยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชาติเป็นหลัก ไม่เน้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นซึ่งอยู่รอบตัวผู้เรียนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ครูขาดองค์ความรู้ในด้านเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หรือบางครั้งครูยึดเนื้อหาในหนังสือเรียนเป็นหลัก ไม่ได้เน้นที่จะปลูกฝังการพัฒนาความคิดเชิงประวัติศาสตร์ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้น้อย ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้นวัตกรรมการสอนที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความหมาย โดยมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครูและเพื่อนร่วมชั้น ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างมีความหมาย ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความคิดวิเคราะห์ สติปัญญา อารมณ์ ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 (หน่วยศึกษานิเทศก์, 2562) อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดนโยบายขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระวิชาให้เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยเฉพาะวิชาประวัติศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ ความรักชาติ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์เชิงระบบ การใช้เหตุผล และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งนำไปสู่การปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นของตน อันจะช่วยหล่อหลอมเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศชาติในระยะยาว ซึ่งการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยโรงเรียนจะต้องดำเนินงานบนฐานของการบริหารจัดการ

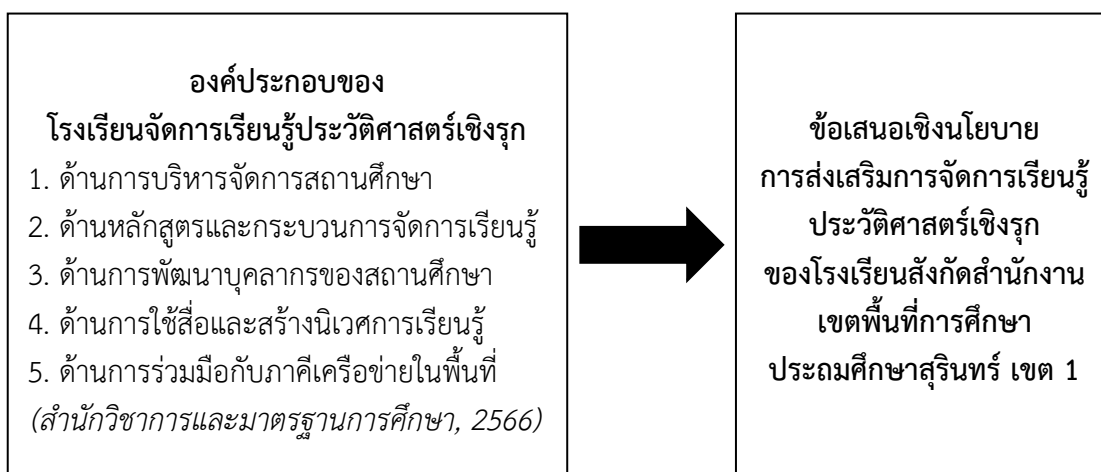
ที่มีคุณภาพ ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการกิจกรรม สื่อ นวัตกรรม และทรัพยากรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สามารถขยายผลสู่สถานศึกษาอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดระบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ยั่งยืนทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2566) จะเห็นได้ว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลในการขับเคลื่อนการสร้างคนให้เป็นพลเมืองดี แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เท่าที่ควร ถึงแม้จะมีการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐมาอย่างยาวนานก็ตาม ทั้งนี้อาจเกิดปัญหาในการจัดการเรียนรู้หลายด้าน ซึ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จะเป็นแนวทางที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ประสบความสำเร็จ ดังนั้น จึงควรที่จะมีการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุกในสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของชาติตามที่ต้องการ

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 เพื่อนำข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้มาจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งด้านความคิด สติปัญญา และอารมณ์ความรู้สึกมีการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** องค์ประกอบของโรงเรียนจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ประกอบด้วย ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2566)

- 1.1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา
- 1.2 ด้านหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้
- 1.3 ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา
- 1.4 ด้านการใช้สื่อและสร้างนิเวศการเรียนรู้
- 1.5 ด้านการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 **ประชากร** คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หรือ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 290 โรงเรียน (ข้อมูลประจำปีงบประมาณ 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

2.2.1 ระยะที่ 1 การศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรตารางคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 165 โรงเรียน ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) กำหนดสัดส่วนโดยมีขนาดสถานศึกษาเป็นชั้น (Strata) ได้แก่ 1) สถานศึกษาขนาดเล็ก 2) สถานศึกษาขนาดกลาง และ 3) สถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ แล้วจึงทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก รวมจำนวนทั้งสิ้น 330 คน

2.2.2 ระยะที่ 2 การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ศิษยานุศิษย์ อาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามขนาดโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการประเมินความเหมาะสม (Propriety) และความเป็นไปได้ (Feasibility) ของข้อเสนอเชิงนโยบาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ศิษยานุศิษย์ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูที่มีวิทยฐานะตั้งแต่ครูชำนาญการพิเศษขึ้นไป

3. **ขอบเขตด้านพื้นที่การทำวิจัย** คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 จำนวน 290 โรงเรียน

4. **ขอบเขตด้านเวลา** ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2567 – มีนาคม 2568

5. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ แบบสอบถามระดับการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก, แบบสัมภาษณ์ข้อเสนอเชิงนโยบาย, และแบบประเมินความเหมาะสมและความ

เป็นไปได้อย่างข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

6. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

6.1 ระยะที่ 1 การศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

6.1.1 ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1.2 สร้างเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามฯ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 40 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) คำนวณหาค่าดัชนี IOC คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 ได้ข้อคำถามผ่านเกณฑ์ จำนวน 40 ข้อ แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและคณะครูที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ได้เท่ากับ 0.925

6.1.3 นำแบบสอบถาม ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 330 คน ในรูปแบบออนไลน์ (Google Form) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามฯ มาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัย

6.2 ระยะที่ 2 การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

6.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามระดับการบริหารสถานศึกษา มาสรุปประเด็นเพื่อเป็นแนวทางของข้อคำถามในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

6.2.2 นำแบบสัมภาษณ์ฯ ไปดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาพิเศษ อาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามขนาดโรงเรียน เก็บข้อมูลโดยการจดบันทึกรายบุคคล

6.2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) สรุปข้อมูลและนำเสนอเป็นความเรียงในแต่ละประเด็น มาจัดทำร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย

6.2.4 นำร่างข้อเสนอเชิงนโยบายฯ ไปประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูที่มีวิทยฐานะตั้งแต่ครูชำนาญการพิเศษขึ้นไปนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัย

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือใช้การหาค่า IOC และการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุกของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.87) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.81), ด้านการใช้สื่อและสร้างนิเวศการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.77), ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.82), ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.81) และด้านการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.92) ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยภาพรวม และรายองค์ประกอบแต่ละด้าน

องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก		ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	3.91	0.82	มาก	3
2	ด้านหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้	4.11	0.81	มาก	1
3	ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	3.86	0.93	มาก	4
4	ด้านการใช้สื่อและสร้างนิเวศการเรียนรู้	4.02	0.77	มาก	2
5	ด้านการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่	3.62	0.92	มาก	5
โดยรวม		3.90	0.87	มาก	

2. ผลการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน รวม 12 นโยบาย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 นโยบายด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ได้แก่ การกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุกให้ชัดเจน นำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม การมีระบบการดำเนินงาน กำกับติดตาม นิเทศภายใน และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุกภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2.2 นโยบายด้านหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นในหลักสูตรสถานศึกษา บูรณาการหลักสูตรท้องถิ่นในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกชั้นปีการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายน่าสนใจ นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ พร้อมทั้งจัดสรรอุปกรณ์ให้เพียงพอและเหมาะสม

2.3 นโยบายด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอนโดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การส่งเสริมให้ครูมีทักษะการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ได้

นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการจัดให้มีการดำเนินงานตามกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก

2.4 นโยบายด้านการใช้สื่อและสร้างนิเวศการเรียนรู้ ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ จัดประกวดสื่อ จัดทำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ และการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ภายในโรงเรียนและมีการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนและจังหวัด

2.5 นโยบายด้านการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ได้แก่ การสร้างเครือข่ายวิชาชีพครู มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน นำเสนอผลงานและเผยแพร่วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ มีกิจกรรมส่งเสริมประวัติศาสตร์ระดับเขตพื้นที่ และการประสานงานความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

สรุปผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของนโยบาย โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.72) สามารถนำไปใช้ได้

อภิปรายผล

1. ระดับการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.87) เมื่อพิจารณาเรียงองค์ประกอบพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.81) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 มีระดับการปฏิบัติและดำเนินการส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะเกิดจากการที่ครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในชั้นเรียนโดยตรง เป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้อย่างยืดหยุ่น โดยไม่ต้องรอการเปลี่ยนแปลงจากระดับนโยบาย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ประวัติศาสตร์กับชีวิตจริงได้อย่างมีความหมาย ส่งผลให้การพัฒนาเนื้อหา รูปแบบการสอน และกระบวนการจัดการเรียนรู้ภายในโรงเรียนได้รับการขับเคลื่อนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง อีกทั้งการจัดการศึกษาในประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้มีการระบุไว้ในนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ จึงทำให้มีระดับการปฏิบัติกับการจัดการศึกษาในระดับมาก สอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2558) ที่ได้ระบุว่า จุดเริ่มต้นของการสอนประวัติศาสตร์ควรมีจุดเริ่มต้นตรงที่หลักสูตรการศึกษาในปัจจุบัน แล้วต่อด้วยการสร้างความเข้าใจในธรรมชาติ และสาระสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ก่อนเข้าใจวิธีสอนและจิตวิทยาของการเรียนรู้ ซึ่งทั้งหมดนั้นคือการเริ่มต้นจากตัวครูเป็นสำคัญการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมกับภาคภูมิใจในความเป็นชาติ และยังสอดคล้องกับประจักษ์ สระแก้ว (2567) ที่ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ได้มีนโยบายในการนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาใช้กับโรงเรียน

ในสังกัด ทำให้ครูมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน เพราะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยการร่วมมือระหว่างนักเรียนด้วยกัน กิจกรรมมีความหลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยการกำหนดเป็นนโยบายในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ในเขตพื้นที่การศึกษา

2. การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุก ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน ข้อเสนอเชิงนโยบาย จำนวน 12 นโยบาย อภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 นโยบายด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การขับเคลื่อนการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาประวัติศาสตร์ ต้องไม่อยู่เพียงในระดับครูหรือกิจกรรมในห้องเรียนเท่านั้นแต่ต้องมีการยกระดับเป็นนโยบายระดับระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา ต้องให้ความสำคัญในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ นำนโยบายขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ Supab, A. & Siththada, T. (2024) ที่ได้ระบุว่า การบริหารวิชาการเป็นภารกิจหลักที่สำคัญของสถานศึกษา ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนครูให้สามารถออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นถึง ความสำคัญของการกำกับติดตามนโยบายต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีการนิเทศภายในที่ช่วยให้ครูได้รับคำแนะนำ และการประเมินผลช่วยให้ทราบถึง ความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับเจนภพ ชัยวรรณ (2566) ที่ได้ระบุว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเห็นความสำคัญต่อการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีการกำกับติดตาม นิเทศภายใน และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ให้ครูได้ดำเนินการตามรูปแบบ มีการวางแผนดำเนินงาน ตาม 5 ขั้นตอน ซึ่งได้แก่ นำทาง วางธง ลงงาน ทานตรวจ และอวดผล ส่งผลให้ครูพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสม

2.2 นโยบายด้านหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการศึกษา เพราะบูรณาการชุมชนสู่การเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจและประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริงได้ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะเชื่อมโยงกับตัวตนของผู้เรียน สร้างให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้หลัก เสริมสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทยได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2567) ที่ได้เสนอว่า การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในท้องถิ่น ส่งเสริมให้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่มีลักษณะบูรณาการและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ทำให้เป็นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และตระหนักถึงคุณค่าของการเรียนประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น อีกทั้ง ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นถึง ความสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยการทำกิจกรรมที่หลากหลายและน่าสนใจ ส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง สามารถสร้างองค์ความรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ สอดคล้องกับวิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา (2562) ที่ได้เสนอว่า ครูผู้สอนต้องจัด

กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน โดยใช้เทคนิคหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ และได้ใช้กระบวนการคิด เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเองจากการปฏิบัติที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ พร้อมทั้งจัดสรรอุปกรณ์ให้เพียงพอและเหมาะสม เพราะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคดิจิทัล จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ผ่านสื่อมัลติมีเดียทำได้เนื้อหาที่น่าสนใจและเข้าใจง่ายขึ้น เทคโนโลยียังช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ และส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดเชิงวิพากษ์ของผู้เรียน สอดคล้องกับยุวดี ชมชื่น (2561) ที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยประยุกต์วิธีการทางประวัติศาสตร์และการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยจัดการเรียนรู้แบบเผชิญหน้า (Face-to-Face) และการเรียนรู้แบบออนไลน์ (Online Learning) พบว่าผู้เรียนมีความสามารถในการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ การใช้เทคโนโลยีร่วมกับการสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับในการแก้ไขปัญหาและเข้าใจเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในหลากหลายมิติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

2.3 นโยบายด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาครูควรมุ่งไปที่สมรรถนะสำคัญในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา เนื่องจากช่วยเพิ่มศักยภาพและความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การอบรมเชิงปฏิบัติการเปิดโอกาสให้ครูได้เรียนรู้ ผักผ่อน และประยุกต์ใช้นวัตกรรมการสอนที่หลากหลายและทันสมัย นำไปสู่การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ที่ได้เสนอว่า รัฐควรสนับสนุนการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งการพัฒนาความรู้และสมรรถนะด้านเนื้อหาสาระที่สอน ศาสตร์การสอน การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการเรียนรู้และการสอน การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ด้านบทบาทใหม่ของครูในยุคใหม่ และรัฐควรสนับสนุนสถานศึกษาให้มีการจัดระบบและวิธีการพัฒนาครูในสถานศึกษา ให้มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการพัฒนาตนเองและวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นอีกว่า การส่งเสริมกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community) ในโรงเรียน คือการสร้างวัฒนธรรมใหม่ที่ครูคือผู้เรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนวิธีการสอนด้วยแนวทางที่หลากหลายและพัฒนาวิธีการสอนร่วมกัน ซึ่งการดำเนินงานตามกระบวนการ PLC ในวิชาประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จะช่วยสร้างพื้นที่ให้ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ได้แลกเปลี่ยนเทคนิค วิธีการ และนวัตกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น สอดคล้องกับดวงทิพย์ ฝิโลปกรณ์ (2565) ที่ได้เสนอว่า การใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่เกิดจากร่วมมือของสมาชิกในการร่วมมือกัน ระดมความคิด เพื่อสร้างกิจกรรม แก้ปัญหาการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเทคนิคที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนที่สนุกสนานและให้ความรู้ไปพร้อมกัน ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่สูงขึ้น

2.4 นโยบายด้านการใช้สื่อและสร้างนิเวศการเรียนรู้ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สื่อและเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ช่วยตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนและส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในชั้นเรียนสามารถเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน สร้างความ

สนใจ และช่วยให้นักเรียนเข้าถึงข้อมูลและความรู้ได้กว้างขวางมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้ครูสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล สอดคล้องกับพระปรีชาญาณ ชยุทโธม (ถิ่นแถว) (2566) ที่ได้เสนอ กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ โดยผู้สอนต้องจัดเตรียมเครื่องมือต่าง ๆ และเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม โดยการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ต้องพัฒนาการสอนประวัติศาสตร์แนวใหม่เป็นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีการนำเสนอสื่อและแหล่งเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นถึงการลงทุนในสื่อการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการศึกษาในยุคปัจจุบันที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ การจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมช่วยให้ระบบการศึกษา มีความยืดหยุ่นและเข้าถึงได้มากขึ้น สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ตอบสนองต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ที่ได้ระบุว่า แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital Learning Platform) คือ พื้นที่ออนไลน์ที่รวบรวมข้อมูล เครื่องมือและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ไว้ในที่เดียวเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาสามารถเรียนรู้ผ่านบทเรียนได้หลากหลายรูปแบบ ทลายข้อจำกัดของการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ประเทศไทยควรพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลแห่งชาติสำหรับให้นักเรียนและครูทุกคนเข้าถึงได้

2.5 นโยบายด้านการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการสร้างเครือข่ายวิชาชีพครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน เป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนแนวคิด ประสบการณ์ และวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) เกิดการต่อยอดทางวิชาการ การพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ และขยายผลนวัตกรรมการสอนประวัติศาสตร์ไปยังครูผู้สอนนำไปใช้จัดการเรียนรู้ในโรงเรียนต่าง ๆ สอดคล้องกับนิภาพร กุลสมบุรณ์ และสุวิมล ว่องวานิช (2565) ที่ได้เสนอวิธีการที่โรงเรียนประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้เชิงรุกได้ดีที่สุด คือ การมุ่งพัฒนาทางวิชาชีพในเรื่องการเรียนรู้เชิงรุกแก่ครูทุกคนในโรงเรียน ส่งเสริมให้ครูทำงานด้วยกันและแบ่งปันการปฏิบัติที่ดี เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน โรงเรียนควรให้ความสำคัญในการเรียนรู้เชิงรุก และประเมินผลกระทบของกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ใหม่ที่น่าสนใจนำมาใช้เสมอ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นถึงการประสานงานความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการมีส่วนร่วมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ที่ไม่ได้จำกัดอยู่ในห้องเรียน แต่ขยายไปสู่แหล่งเรียนรู้จริงในชุมชน มีการบูรณาการความรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและประเทศชาติ สอดคล้องกับกับปณิตตา ไชโย และณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ (2566) ที่ระบุว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนหรือแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นฐาน ช่วยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสบการณ์ตรง มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ เรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ตรงตามสนใจ และได้พัฒนาความรู้ด้วยตนเองด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ช่วยให้เกิดการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลายด้าน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 และสถานศึกษาในสังกัด สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เชิงรุกในโรงเรียน และพัฒนาองค์ประกอบแต่ละด้านให้เกิดผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการนำนโยบายไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของการจัดการศึกษาในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในรายวิชาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

2.2 ควรศึกษาเป็นวิจัยและพัฒนาในการนำนโยบายไปใช้จริงในสถานศึกษา ประเมินประสิทธิภาพของข้อเสนอเชิงนโยบาย และพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง

- เจนภพ ชัยวรรณ. (2566). รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2568. จาก : https://www.sk3.go.th/news-detail_2446_81392.
- ดวงทิพย์ ฝัฒปรณ. (2565). ผลการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้เกมการ์ดระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรณีศึกษาการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม). วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 11(1), 230-244.
- นิภาพร กุลสมบุรณ์ และสุวิมล ว่องวานิช. (2565). Active Learning: จากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน สู่ปรัชญาและทฤษฎีรากฐาน ตั้งทิศให้ถูกเพื่อไม่ทิ้งครูให้หลงทางอีกต่อไป. วารสารครูสภาวิทยากร, 3(2), 1-17.
- ประจักษ์ สระแก้ว. (2567). กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. วารสารครุศาสตร์ปัญญาพัฒน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2(2), 47-63.
- ปณิตตา ไชโย และณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ. (2566). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองน่าน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ. วารสารปัญญา, 30(1), 37-48.
- พระปรัชญา ชยวุฒโท (ถิ่นแถว). (2566). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์. วารสารสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม, 4(2), 65-76.
- ยุวดี ชมชื่น. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยประยุกต์วิธีการทางประวัติศาสตร์ และการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา. (2562). การเรียนรู้เชิงรุกของครูสังคมศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 20(1), 1-12.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานการวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับ National Digital Learning Platform สำหรับประเทศไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานการศึกษาวิจัย สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์. (2565). หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น “นครชัยบุรีนทร์” จังหวัดสุรินทร์. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2567. จาก : <https://reo13.moe.go.th/e-book/หลักสูตรประวัติศาสตร์/>.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2566). เกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ประจำปี 2566. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2567). แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในสังคมร่วมสมัย: เรื่องของฉัน เรื่องของเรา Local History, Our Story. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- หน่วยศึกษานิเทศก์. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Supab, A. & Siththada, T. (2024). Academic administration to develop active learning management. Retrieved from: <http://journalgrad.ssru.ac.th/index.php/8thconference/article/view/4917/3507>.

ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักงานทะเบียน
อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

Service Quality Factors Affecting Customer Satisfaction at the Registration Office,
Bang Rachan District, Sing Buri Province

เนรมิตร เหมือนจันทร์

สัญญา เคนาภูมิ

เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร

นักศึกษาปริญญาโท รม. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Neromit Meuanchan

Sanya Kenaphum

Saovalak Kosonkittitumporn

M.P.A. Student (Public Administration), Rajabhat Mahasarakham University

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding E-mail : p.sumransom1123@gmail.com

วันที่รับบทความ: 28 พฤษภาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 25 มิถุนายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 28 มิถุนายน 2568

Received: May 28, 2025; Revised: June 25, 2025; Accepted: June 28, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักงานทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักงานทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของผู้รับบริการสำนักงานทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้มารับบริการสำนักงานทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 325 คน โดยการใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมาย คือ เจ้าหน้าที่และประชาชนผู้มารับบริการ จำนวน 10 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักงานทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักงานทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ได้แก่ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนองลูกค้า ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ สามารถทำนายความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักงานทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ได้ร้อยละ 77.20 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาประกอบด้วย ปรับปรุงสภาพแวดล้อม จัดสถานที่ให้สะอาด เป็นระเบียบ มีป้ายบอกทางชัดเจน เพิ่มที่นั่งรอและพื้นที่รองรับกลุ่มเปราะบาง ใช้เทคโนโลยีของคิวออนไลน์ เสริมสร้างความน่าเชื่อถือ กำหนดมาตรฐานบริการที่โปร่งใส อบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ด้านกฎหมายและขั้นตอนบริการ พร้อมระบบรับฟังความคิดเห็น พัฒนาการตอบสนองลูกค้าเพิ่มช่องทางติดต่อ ลดเวลารอคอยด้วยระบบจองคิวและบริการด่วน อบรมทักษะการสื่อสารให้

เจ้าหน้าที่ สร้างความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ พัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่ แสดงข้อมูลบริการอย่างโปร่งใส และปรับปรุงระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูล เข้าใจความต้องการของประชาชน ศึกษาลักษณะผู้รับบริการ ลดขั้นตอนที่ซับซ้อน และพัฒนาระบบรับฟังความคิดเห็น

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ; ความพึงพอใจ; ผู้รับบริการ; สำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน

Abstract

The research objectives of this study were 1) study the satisfaction level of service recipients of the Bang Rachan District Registration Office, Sing Buri Province; 2) study the service quality factors affecting the satisfaction of service recipients of the Bang Rachan District Registration Office, Sing Buri Province; and 3) study the guidelines for developing the service quality of service recipients of the Bang Rachan District Registration Office, Sing Buri Province. The sample group consisted of 325 people who came to receive services from the Bang Rachan District Registration Office, Sing Buri Province, using Taro Yamane's formula. The research instruments used were a rating scale questionnaire and an in-depth interview. The target group consisted of 10 officers and service recipients. The statistics used for data analysis were percentage, mean, frequency, standard deviation, linear multiple regression analysis, and content analysis.

The research results indicated 1) the overall satisfaction level of service recipients of the Bang Rachan District Registration Office, Sing Buri Province was at a high level. 2) The service quality factors affecting the satisfaction of service recipients of the Bang Rachan District Registration Office, Sing Buri Province, namely, reliability, customer responsiveness, and tangibility of services, could significantly predict the satisfaction of service recipients of the Bang Rachan District Registration Office, Sing Buri Province by 77.20 percent. At the .05 statistical level and 3) Suggestions for development include improving the environment, arranging the place to be clean and tidy, having clear signs, adding waiting seats and areas to support vulnerable groups, using online queue booking technology, enhancing credibility, setting transparent service standards, training staff to have knowledge of the law and service procedures, and providing a feedback system, developing customer response, adding more contact channels, reducing waiting time with a queue booking system and express service, training staff in communication skills, building confidence among service recipients, developing staff skills, displaying service information transparently, and improving the data security system, understanding the needs of the public, studying the characteristics of service recipients, reducing complicated steps, and developing a feedback system.

Keywords: Service quality; Satisfaction; Service recipients; Bang Rajan District Registration Office

บทนำ

ในยุคที่ภาครัฐมุ่งเน้นการยกระดับการให้บริการสาธารณะให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การพัฒนาการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐจึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะหน่วยงานที่ให้บริการโดยตรง เช่น สำนักทะเบียนอำเภอ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ประชาชนต้องติดต่อเป็นประจำในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทะเบียนราษฎร บัตรประชาชน และการเปลี่ยนแปลงข้อมูลส่วนบุคคล การให้บริการที่รวดเร็ว โปร่งใส และเป็นมิตรกับประชาชน จึงมีความสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของภาครัฐ (ศรีสุภา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, 2562)

การให้บริการแก่ประชาชนถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารภาครัฐ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุกด้านของสังคม ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง หรือสิ่งแวดล้อม รวมถึงแนวทางการบริหารราชการแผ่นดิน ระบบราชการในรูปแบบเดิมอาจไม่สามารถรองรับความต้องการของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงและมีความซับซ้อนมากขึ้นได้อีกต่อไป ภาครัฐจึงจำเป็นต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วน โดยมุ่งพัฒนารูปแบบการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น และทันสมัย เพื่อให้ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชนในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างเหมาะสม การยกระดับคุณภาพการบริการภาครัฐจึงไม่ใช่เพียงการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานเท่านั้น แต่ยังต้องคำนึงถึงการตอบโจทย์ปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างเป็นระบบ มีความชัดเจนในกระบวนการ และสามารถปรับตัวให้ทันต่อบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2561, น. 3) การพัฒนาและปฏิรูประบบราชการไทยที่ผ่านมาได้มีการนำแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) (Christopher Hood, 1991) ประกอบด้วย 1) มืออาชีพในการจัดการ (Professional management) 2) มาตรฐานและตัวชี้วัดชัดเจน (Explicit standards and performance measures) 3) การวัดผลงาน (Performance measurement) 4) กระจายอำนาจ (Decentralization) 5) การแข่งขันและกลไกตลาด (Competition/quasi-market) 6) ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพ มาปรับใช้ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการบริหารงานภาครัฐ โดยมีจุดเริ่มต้นจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ฝังรากอยู่ในระบบราชการไทยมาอย่างยาวนาน อาทิ ความซ้ำซ้อนของกฎหมายและระเบียบที่ไม่สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน รวมถึงข้อจำกัดด้านนวัตกรรมและคุณภาพการให้บริการที่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างทันทั่วทั้ง นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์ยังส่งผลให้บริบททั้งภายในและภายนอกประเทศมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ภาครัฐจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ โดยมุ่งเน้นการยกระดับประสิทธิภาพของการบริหารราชการแผ่นดิน เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และส่งเสริมการพัฒนาที่ครอบคลุม เป็นธรรม ยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจสีเขียว นอกจากนี้ ความต้องการของประชาชนที่เพิ่มขึ้นต่อการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ รวมถึงความคาดหวังต่อความโปร่งใสและความสามารถในการตรวจสอบได้ของภาครัฐ ล้วนเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้รัฐบาลต้องเร่งเดินหน้าปรับปรุงระบบราชการทั้งในด้านโครงสร้าง กฎหมาย ระเบียบ และกระบวนการทำงาน เพื่อให้การปฏิรูปเกิดผลเป็นรูปธรรม รัฐบาลได้กำหนดแผนกลยุทธ์และมาตรการพัฒนาระบบราชการที่ครอบคลุมหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงกระบวนการบริหาร การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาศักยภาพบุคลากรภาครัฐ และการส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ทั้งหมดนี้

มีเป้าหมายเพื่อให้ภาครัฐสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และทันสมัย สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย (ฉัตรชัย นาถ์พลอย, 2563, น. 4)

สำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติงานอยู่ภายใต้กรอบภารกิจและหน้าที่ของสำนักทะเบียนปกครองอำเภอ โดยมีนายอำเภอเป็นนายทะเบียนอำเภอ โดยให้บริการครอบคลุม 8 ตำบล 77 หมู่บ้าน สำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ได้ดำเนินการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนในทุกมิติ ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการให้บริการ โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงระเบียบ กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติให้มีความเหมาะสม ทันสมัย และสอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ สำนักทะเบียนอำเภอยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการให้บริการประชาชนให้มีคุณภาพ ตามแนวทางการพัฒนาระบบราชการที่เน้นการอำนวยความสะดวก รวดเร็ว และตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการ อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่ายังคงมีข้อจำกัดบางประการที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการ อาทิ ปัญหาความล่าช้าในการดำเนินงานในบางกรณี ซึ่งอาจเกิดจากเจ้าหน้าที่บางรายที่ยังขาดความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ที่จำเป็น รวมถึงการขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังมีกรณีที่เจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ดังนั้น เพื่อให้การให้บริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง สำนักทะเบียนอำเภอบางระจันจึงมีความจำเป็นต้องเร่งดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการให้บริการในทุกด้านให้ดียิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของประชาชนได้อย่างเหมาะสม และยั่งยืน (สำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี, 2567) ในทางกลับกันหากสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีการบริหารงานที่ดีมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้ การดำเนินงานของหน่วยงานเกิดความราบรื่นมีการประสานงานในการปฏิบัติร่วมกับประชาชนได้ดี ตลอดจนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างตรงจุด ดังนั้นจากเหตุผลดังกล่าว จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงเกิดคำถามสำคัญว่า ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการในสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งการศึกษาเรื่องนี้จะช่วยให้อาจสามารถวางแผนการพัฒนาคุณภาพการให้บริการได้อย่างตรงจุด ทั้งในด้านการกระบวนการ บุคลากร การสื่อสาร และการบริหารจัดการร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การยกระดับการบริการภาครัฐให้มีคุณภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

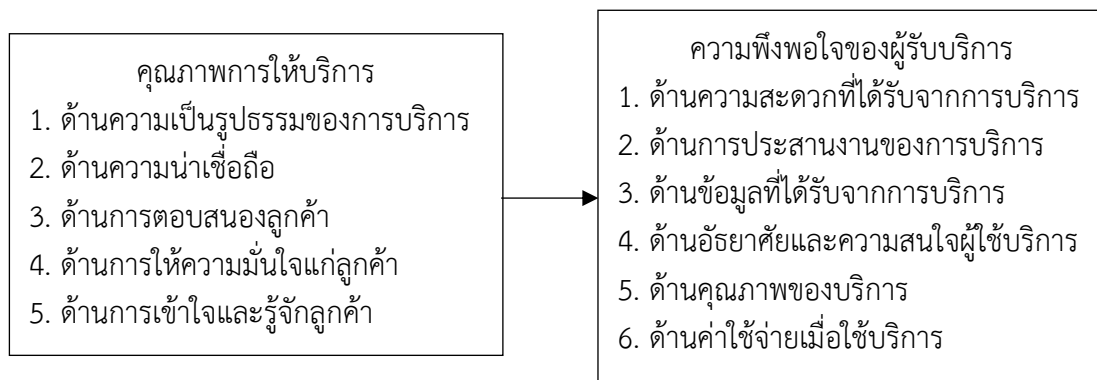
1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของผู้รับบริการสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนองลูกค้า ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า ด้านการเข้าใจและรู้จักลูกค้า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของ Parasuraman et al (1988), Ziethaml, Parasuraman & Berry (2013) มาเป็นตัวแปรต้น และได้นำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของ จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2565), Solomon, , Bamossy, Askegaard and Hogg, (2010) และ Aday and Andersen (1975) มาเป็นตัวแปรตาม ซึ่งผู้วิจัย สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่ของการวิจัย

สำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ได้แก่ 1) ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ 2) ด้านความน่าเชื่อถือ 3) ด้านการตอบสนองลูกค้า 4) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า 5) ด้านการเข้าใจและรู้จักลูกค้า

2.2 ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ได้แก่ 1) ด้านความสะดวกที่รับจากการบริการ 2) ด้านการประสานงานของการบริการ 3) ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการบริการ 4) ด้านอรรถาธิบายและความสนใจผู้ให้บริการ 5) ด้านคุณภาพของการบริการ 6) ด้านค่าใช้จ่ายเมื่อใช้บริการ

3. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มารับบริการสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรีปี 2567 จำนวน 1,726 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มารับบริการสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ปี 2566 จำนวน 325 คน โดยการใช้สูตรหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ (Yamane, 1973, p. 727) และการสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental Sampling)

4. เครื่องมือในการวิจัย

4.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการบูรณาการ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น โดยครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามความคิดเห็นปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มีระดับความคิดเห็นให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีระดับความคิดเห็นให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended)

4.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการและประชาชนผู้รับบริการ จำนวน 10 คน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

6.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

6.2 สถิติที่ใช้ในการการวิเคราะห์ระดับพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.3 สถิติทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis) ใช้การเลือกตัวแปรโดยวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter Regression)

6.4 การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จะใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) การวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis) และพรรณนาความ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ข้อ	ความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1.	ด้านความสะดวกที่รับจากการบริการ	3.57	0.47	มาก	4
2.	ด้านการประสานงานของการบริการ	4.18	0.36	มาก	1
3.	ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการบริการ	3.56	0.61	มาก	6
4.	ด้านอรรถาธิบายและความสนใจผู้ใช้บริการ	3.66	0.95	มาก	2
5.	ด้านคุณภาพของการบริการ	3.57	0.86	มาก	5
6.	ด้านค่าใช้จ่ายเมื่อใช้บริการ	3.58	0.75	มาก	3
โดยรวม		3.69	0.67	มาก	-

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) เมื่อพิจารณาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการประสานงานของการบริการ ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมา คือ ด้านอรรถาธิบายและความสนใจผู้ใช้บริการ ($\bar{X} = 3.66$) ด้านค่าใช้จ่ายเมื่อใช้บริการ ($\bar{X} = 3.58$) ด้านความสะดวกที่รับจากการบริการ ($\bar{X} = 3.57$) ด้านคุณภาพของการบริการ ($\bar{X} = 3.57$) ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการบริการ ($\bar{X} = 3.56$)

2. ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ตัวแปรอิสระ	b	S.E.	β	t	Sig.
a ค่าคงที่	1.283	.233	-	5.519	.00
1. ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ X_1	.134	.037	.106	.915	.04*
2. ด้านความน่าเชื่อถือ X_2	.204	.046	.280	4.454	.00*
3. ด้านการตอบสนองลูกค้า X_3	.148	.047	.244	3.162	.00*
4. ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า X_4	.039	.041	.074	.938	.35
5. ด้านการเข้าใจและรู้จักลูกค้า X_5	.080	.047	.140	1.721	.09

$R = .879$, $R^2 = .772$, หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยใช้การวิเคราะห์แบบกำหนดตัวแปรเข้าไปในสมการทั้งหมด (Enter Method) ดังนี้ ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 5 ตัวแปร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง หรือการผันแปรกับความพึงพอใจ ของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี (Y) เท่ากับ .772 ($R^2 = .772$) แสดงว่า ตัวแปรอิสระ ทั้ง 5 ตัวแปร สามารถอธิบายความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี (Y) ได้ร้อยละ 77.20 สามารถสร้างสมการถดถอย ได้ดังนี้ สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 1.283 + .204 (X_2) + .148 (X_3) + .134 (X_1)$ สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z} = .280 (Z_2) + .244 (Z_3) + .106 (X_1)$ เมื่อ $\hat{Y}$ และ $\hat{Z}$ = ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ประกอบด้วย ปรับปรุงสภาพแวดล้อม จัดสถานที่ให้สะอาดเป็นระเบียบ มีป้ายบอกทางชัดเจน เพิ่มที่นั่งรอและพื้นที่รองรับกลุ่มเปราะบาง ใช้เทคโนโลยีจองคิวออนไลน์ เสริมสร้างความน่าเชื่อถือ กำหนดมาตรฐานบริการที่โปร่งใส อบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ด้านกฎหมายและขั้นตอนบริการ พร้อมระบบรับฟังความคิดเห็น พัฒนาการตอบสนองลูกค้าเพิ่มช่องทางติดต่อ ลดเวลารอคอย ด้วยระบบจองคิวและบริการด่วน อบรมทักษะการสื่อสารให้เจ้าหน้าที่ สร้างความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ พัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่ แสดงข้อมูลบริการอย่างโปร่งใส และปรับปรุงระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูล เข้าใจความต้องการของประชาชน ศึกษาลักษณะผู้รับบริการ ลดขั้นตอนที่ซับซ้อน และพัฒนาระบบรับฟังความคิดเห็น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้

1. อภิปรายผลตามสมมุติฐาน ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 3 ตัวแปร ดังนี้

1.1 ด้านความน่าเชื่อถือ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัด 1 สิงห์บุรี ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีมาตรฐานการให้บริการที่ชัดเจนและโปร่งใส โดยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างมีความรับผิดชอบ ตรงตามระเบียบข้อบังคับ และสามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชนทำให้ผู้รับบริการเกิดความไว้วางใจและมั่นใจในกระบวนการดำเนินงาน นอกจากนี้ การให้บริการที่เป็นระบบ มีขั้นตอนที่แน่นอน และสามารถตรวจสอบได้ อาจเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการให้บริการมีความน่าเชื่อถือ รวมถึงการดำเนินงานที่ตรงตามระยะเวลาที่กำหนด ลดความล่าช้า และมีช่องทางรับเรื่องร้องเรียนที่สามารถติดตามผลได้ อีกทั้งเจ้าหน้าที่มีความเชี่ยวชาญในการทำงานและให้คำแนะนำอย่างถูกต้อง ชัดเจน ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ทำให้ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการสูงขึ้น และเป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฐมพงศ์ กุณแก้ว (2563) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยคุณภาพการให้บริการ และระดับความคิดเห็นต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการภาพรวมอยู่ในระดับมาก และปัจจัยคุณภาพ

การให้บริการ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศรา ลาลี (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ จากองค์การบริหาร ส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเชิงเนิน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการให้บริการด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ ด้านการให้ความมั่นใจ ด้านความเห็นอกเห็นใจมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ สามารถพยากรณ์ได้ ร้อยละ 81.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 ด้านการตอบสนองลูกค้า ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีระบบการให้บริการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการตามคำร้องของผู้รับบริการได้อย่างทันท่วงที ลดระยะเวลาการรอคอย และให้ข้อมูลที่ชัดเจน ครบถ้วน นอกจากนี้ การเพิ่มช่องทางการให้บริการ เช่น ระบบจองคิวล่วงหน้า การให้คำปรึกษาผ่านโทรศัพท์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ และการอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มผู้สูงอายุและผู้พิการ อาจเป็นปัจจัยที่ช่วยให้ผู้รับบริการได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและรู้สึกได้รับความใส่ใจ อีกทั้ง การที่เจ้าหน้าที่มีทัศนคติที่ดี มีใจบริการ และสามารถแก้ไขปัญหาหรือตอบคำถามของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม ทำให้ผู้รับบริการรู้สึกพึงพอใจต่อการให้บริการ ส่งผลให้ความพึงพอใจโดยรวมเป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฐมพงศ์ กุ๊กแก้ว (2563) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรณ์ ธาตุศิริกรณ์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เสียภาษีป้ายในเขตพื้นที่สำนักงานเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการให้บริการ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนองอย่างรวดเร็ว ด้านการให้ความรู้สึกเชื่อมั่น และด้านความเอาใจใส่ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เสียภาษีป้ายในพื้นที่สำนักงานเขตธนบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.3 ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัย อาจเป็นเพราะว่า สำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้ความสำคัญกับการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการให้บริการ เช่น การมีป้ายบอกขั้นตอนการให้บริการที่ชัดเจน สถานที่สะอาด และมีที่นั่งรอที่สะดวกสบาย ซึ่งทำให้ผู้รับบริการรู้สึกว่าได้รับการดูแลในสภาพแวดล้อมที่ดีและเป็นระเบียบ นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีในการปรับปรุงกระบวนการให้บริการ เช่น ระบบการจองคิวออนไลน์ การให้ข้อมูลการบริการผ่านช่องทางต่างๆ อย่างชัดเจน รวมถึงการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการทำธุรกรรม ทำให้ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการได้รวดเร็วและสะดวกขึ้น การมีขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นมาตรฐานและสามารถตรวจสอบได้ เช่น การให้บริการที่โปร่งใสและมีความล่าช้า อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้รับบริการรู้สึกพึงพอใจและมั่นใจในกระบวนการให้บริการ ส่งผลให้ความพึงพอใจโดยรวมเป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทวุฒิ เถาถวิล (2566) ได้ศึกษา

เรื่อง คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการศูนย์รังสีรักษาและมะเร็งวิทยา โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ ผลการศึกษาพบว่า ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ ด้านความเข้าใจเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ ศูนย์รังสีรักษาและมะเร็งวิทยา โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการหน่วยงานปกครอง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนองผู้ให้บริการ ด้านความไว้วางใจ ด้านการเข้าใจและการรู้จักผู้ให้บริการ และด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการหน่วยงานปกครองในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธมน ชื่อนาคะ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณภาพการบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยคุณภาพการบริการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ และด้านการเข้าถึงจิตใจของผู้รับบริการ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดยปัจจัยด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการเป็นมีอิทธิพลมากที่สุด สำหรับปัจจัย ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการไม่ได้เป็นปัจจัยกำหนดความพึงพอใจของผู้รับบริการ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการวิจัย ปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการสำนักทะเบียน อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 พัฒนาทักษะและสมรรถนะของบุคลากรด้านการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการสื่อสาร การบริหารจัดการอารมณ์ และจิตบริการ ให้กับเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความมั่นใจ และลดข้อร้องเรียนจากผู้ให้บริการ

1.2 ปรับปรุงกระบวนการบริการให้มีความรวดเร็ว โปร่งใส และลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น ควรมีการทบทวนกระบวนการให้บริการประชาชนตามหลัก Lean Management หรือหลักการของ NPM (New Public Management) เพื่อให้การบริการมีประสิทธิภาพ ลดความล่าช้า และสร้างความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น

1.3 เสริมสร้างการให้บริการเชิงรุกและการตอบสนองที่รวดเร็ว หน่วยงานควรมีระบบแจ้งเตือนสถานะบริการผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น SMS, เว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการที่ทันสมัย และลดภาระการเดินทางของประชาชน

1.4 ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ให้บริการให้สะอาด เป็นมิตร และเข้าถึงได้ ควรจัดพื้นที่ให้บริการที่มีความสะดวกในการนั่งรอ การเข้าถึงของผู้สูงอายุและผู้พิการ ตลอดจนการจัดระบบคิวที่เป็นธรรม ลดความแออัด และสร้างความประทับใจในภาพรวมขององค์กร

1.5 จัดตั้งระบบประเมินความพึงพอใจและกลไกรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ให้บริการอย่างจริงจังควรมีแบบสำรวจออนไลน์หรือกล่องรับความคิดเห็นที่เชื่อมโยงกับการปรับปรุงบริการอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนรับทราบ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความโปร่งใสในการบริหารงาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ พัฒนาการจัดสรรพื้นที่ให้เหมาะสมกับจำนวนผู้รับบริการ จัดโซนบริการให้ชัดเจน เช่น โซนยื่นเอกสาร โซนรอรับบริการ และโซนให้คำปรึกษา เพื่อให้การให้บริการเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพิ่มพื้นที่สีเขียว เช่น การปลูกต้นไม้ภายในบริเวณสำนักงาน หรือใช้วัสดุที่ช่วยลดความร้อน เพื่อลดอุณหภูมิภายในอาคารและเพิ่มความร่มรื่นให้กับสถานที่

2.2 ด้านความน่าเชื่อถือ พัฒนาทักษะการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ภาษาที่สุภาพ ชัดเจน และเข้าใจง่าย เพื่อให้ประชาชน ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้สามารถตอบคำถามและอธิบายขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างกระชับและตรงประเด็น เพื่อลดความสับสนของผู้รับบริการ ปรับปรุงช่องทางการให้ข้อมูลและประชาสัมพันธ์ จัดทำเอกสารหรืออินโฟกราฟิกแนะนำขั้นตอนการขอรับบริการในรูปแบบที่เข้าใจง่าย และติดประกาศไว้ในจุดที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้สะดวก ใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก หรือไลน์ เพื่อแจ้งข่าวสารหรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

2.3 ด้านการตอบสนองลูกค้า อบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความเข้าใจในงานบริการควรมีการจัดอบรมให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการให้บริการ ขั้นตอน เอกสารที่ต้องใช้และข้อกำหนดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อัปเดตข้อมูลเกี่ยวกับระเบียบ ข้อบังคับ หรือ การเปลี่ยนแปลงของนโยบายต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถให้ข้อมูลที่ปัจจุบันและถูกต้องแก่ประชาชน พัฒนาทักษะการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ ฝึกอบรมด้านการอธิบายให้กระชับ ชัดเจน และเข้าใจง่าย เพื่อลดความสับสนของประชาชน ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มีความอดทน ใส่ใจ และให้บริการด้วยความสุภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้รับบริการ

2.4 ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า พัฒนาและฝึกอบรมทักษะการแก้ไขปัญหาให้แก่เจ้าหน้าที่ จัดอบรมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างให้บริการ เช่น กรณีเอกสารไม่ครบถ้วน ข้อมูลคลาดเคลื่อน หรือข้อพิพาทระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ ฝึกให้เจ้าหน้าที่ มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถหาทางออกที่เหมาะสมได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง จัดทำคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ควรมีคู่มือแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาที่พบได้บ่อย เช่น กรณีประชาชนกรอกข้อมูลผิดพลาด การจัดการกับเอกสารที่ไม่สมบูรณ์ หรือการให้คำแนะนำในกรณี ที่ต้องติดต่อหน่วยงานอื่น อัปเดตคู่มือเป็นระยะ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 ด้านการเข้าใจและรู้จักลูกค้า อบรมเจ้าหน้าที่ให้เข้าใจความต้องการเฉพาะของประชาชน จัดอบรมเกี่ยวกับการให้บริการแบบเฉพาะบุคคล เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถวิเคราะห์และเข้าใจความต้องการของผู้รับบริการแต่ละรายได้ดีขึ้น ฝึกอบรมการสื่อสารเชิงรุก ให้เจ้าหน้าที่สามารถสอบถามและให้คำแนะนำที่ตรงกับสถานการณ์ของประชาชน ไม่ใช่แค่ให้ข้อมูลทั่วไป ปรับระบบการให้บริการให้มีความยืดหยุ่น ออกแบบระบบให้บริการที่สามารถปรับเปลี่ยนขั้นตอนตามลักษณะ เฉพาะของแต่ละบุคคล เช่น การให้บริการสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ที่มีข้อจำกัดด้านเวลา มีช่องทางให้ประชาชนแจ้งล่วงหน้าหากต้องการบริการที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ เช่น ช่องทางจองคิวสำหรับกลุ่มเปราะบาง หรือการให้บริการแบบเร่งด่วนสำหรับกรณีฉุกเฉิน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมพื้นที่และกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายขึ้นควรศึกษาสำนักทะเบียนในอำเภออื่น ๆ หรือจังหวัดใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการและปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในบริบทที่แตกต่างกัน ควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมประชาชนทุกช่วงวัย รวมถึงกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุและผู้พิการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความต้องการของทุกกลุ่ม

3.2 นำเทคโนโลยีและแนวทางการพัฒนาระบบบริการมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาศึกษาบทบาทของเทคโนโลยี เช่น ระบบคิวอัตโนมัติ เว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชัน ในการช่วยปรับปรุงคุณภาพการให้บริการของสำนักทะเบียน วิเคราะห์แนวทางการพัฒนา Smart Registration Office ที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดระยะเวลาการให้บริการและเพิ่มความสะดวกให้แก่ประชาชน

3.3 ศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคลากรและแนวทางการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ เช่น แรงจูงใจ ทักษะการสื่อสาร และการอบรมพัฒนาศักยภาพ ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบฝึกอบรมที่เหมาะสมเพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถให้บริการได้ตรงตามมาตรฐานและความคาดหวังของประชาชนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรณ์ ธาตุศิริกรณ์. (2562). **คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เสียภาษีป้ายในเขตพื้นที่สำนักงานเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2565). **จิตวิทยาการบริการ: ความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคและความพึงพอใจในการใช้บริการ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉัตรชัย นาถาพลอย. (2563). **แนวทางการพัฒนาระบบราชการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ. (2566). **คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการหน่วยงานปกครองในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- นริศรา ลาลี. (2564). **การศึกษาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการจากองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นันทวุฒิ เถาวิล. (2566). **คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการศูนย์รังสีรักษาและมะเร็งวิทยา โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- ปฐมพงศ์ กุ๊กแก้ว. (2563). **คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- พรรณนิดา ชุนทรง. (2557). **คุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการในองค์กรภาครัฐ**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- พัชรมน เชื้อนาคะ. (2560). **คุณภาพการบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ศรีสุภา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2562). **การบริหารงานบริการสาธารณะที่มีคุณภาพของภาครัฐไทย**. **วารสารการบริหารรัฐกิจ**, 17(1), 42–57.
- ศิริกาญจน์ วงษ์เสรี. (2559). **การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในยุคการแข่งขันสูง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). **แผนพัฒนาระบบราชการไทย: ยุทธศาสตร์การเพิ่มประสิทธิภาพภาครัฐ** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี. (2567). **รายงานสรุปผลการพัฒนาการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน**. สิงห์บุรี: สำนักทะเบียนอำเภอบางระจัน.
- Aday, L. A., & Andersen, R. (1975). Development of indices of access to medical care. **Health Services Research**, 9(3), 208–220.
- Hood, C. (1991). A public management for all seasons?. **Public Administration**, 69(1), 3–19.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. **Journal of Retailing**, 64(1), 12–40.
- Solomon, M. R., Bamossy, G., Askegaard, S., & Hogg, M. K. (2010). **Consumer behavior: A European perspective (4th ed.)**. Pearson Education.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. (3^{ed}). New York : Harper and Row Publication.
- Zeithaml, V. A., Parasuraman, A., & Berry, L. L. (2013). **Delivering quality service: Balancing customer perceptions and expectations**. Free Press.

รูปแบบการขับเคลื่อนจังหวัดร้อยเอ็ดให้ป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยววิถีพุทธ
เชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

Model of Driving Roi Et Province to Be a Center of Creative Buddhist Tourism
Through Community Participation

พระวัชรคุณบัณฑิต

พระครูภาวนาพัฒน์บัณฑิต

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phra Vajrakhunbandit

Phrakhru Phawana Phatthanabandit

Roi-Et Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya

Email: pankaeawmcuroiet@gmail.com

วันที่รับบทความ: 12 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 27 มิถุนายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 28 มิถุนายน 2568

Received: June 12, 2025; Revised: June 27, 2025; Accepted: June 28, 2025

บทคัดย่อ

จังหวัดร้อยเอ็ดร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดงานบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด มีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัดเชิงการท่องเที่ยว ในงานจะมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แก่นักท่องเที่ยว เช่น ผ้าไหมสาเกต ข้าวหอมมะลิ เป็นต้น ผู้วิจัยจึงได้ต่อยอดในส่วนนี้โดยการส่งเสริมการสร้างอาชีพแก่กลุ่มอาชีพในงานบุญผะเหวด บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) ศึกษาการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดร้อยเอ็ดโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ศึกษารูปแบบการยกระดับรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มนวัตกรชุมชน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมพื้นที่วิจัยคืออำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 35 รูป/คน เครื่องมือการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดนับว่าเป็นมิติใหม่หรือการประดิษฐ์สร้างประเพณีบุญผะเหวดที่มีเป้าหมายและรูปแบบประเพณีที่ถือว่าเป็นนวัตกรรมด้านประเพณี คือมีรูปแบบการระดมทุนหรือนำทรัพย์สินที่ได้จากการทำบุญของพุทธศาสนิกชนและนักท่องเที่ยวไปพัฒนาจังหวัดให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้นบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดจึงเป็นส่วนหนึ่งของตัวชี้วัดความสำเร็จการพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ดในแต่ละปี ซึ่งบุญดังกล่าวนี้จะมีข้าราชการเป็นเจ้าภาพหลัก กิจกรรมในงานบุญที่เป็นนวัตกรรมด้านวัฒนธรรม เช่น ขบวนแห่ผะเหวด การแสดงแสงสีเสียงเกี่ยวกับเวสสันดรชาดก เป็นต้น กิจกรรมในงานวิจัยนี้คือการส่งเสริมการฝึกอาชีพแก่กลุ่มอาชีพชุมชน เช่น การสานตะกร้า การสานกลองข้าว และส่งเสริมให้นำไปจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในงานบุญผะเหวดแก่ผู้มาร่วมงาน ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการได้ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากและส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยอาศัยงานบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด

คำสำคัญ: รูปแบบการขับเคลื่อน; การท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์; การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

Roi Et Province and the Tourism authority of Thailand, organized the Roi Et Bun Pha Wet Festival, aim of stimulating the province's economy through tourism. Products such as

Saket silk and jasmine rice were sold at the event to tourists. The researcher therefore extended this aspect by promoting career creation for occupational groups at the Bun Pha Wet Festival. This research article has the following objectives: 1) To study the promotion of creative tourism in Roi Et Province through community participation, 2) To study the model for raising income from creative tourism by community innovator groups in Nai Mueang Subdistrict, Mueang District, Roi Et Province. This research was participatory research. The research area was Mueang District, Roi Et Province. The key informants were 35 people. The research instruments were interview forms and group discussion notes. The content analysis method was used.

The research results found that the Roi Et Bun Pha Wet Festival is a new dimension or creation of the Bun Pha Wet Festival with goals and forms of tradition that are considered innovations in terms of traditions, namely, the fundraising model or the use of money from merit-making by Buddhists and tourists to develop the province. Therefore, the Roi Et Bun Pha Wet Festival is one of the indicators of the success of Roi Et Province's development each year. This festival is mainly hosted by civil servants. Innovative cultural activities at the merit-making festival include the Pha Wet procession, the light and sound show about the Vessantara Jataka, etc. The activities in this research are to promote vocational training for community occupation groups, such as basket weaving, lunch box weaving, and to promote the sale of products at the Pha Wet festival to participants. Therefore, the results of this research are to promote the grassroots economy and local identity in a tangible way by using the Pha Wet festival in Roi Et Province.

Keywords: Driving Model; Creative Buddhist Tourism; Community Participation

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ การท่องเที่ยวไม่เพียงเป็นแหล่งรายได้หลักของหลายประเทศ แต่ยังส่งเสริมความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม และเป็นแรงขับเคลื่อนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอีกด้วย (อภิญา ศรีคำ, 2559 : 12) ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวช่วยสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งส่งผลให้เกิดการจ้างงานในภาคส่วนต่าง ๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ยานพาหนะ และสินค้าโอท็อป โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท การท่องเที่ยวยังเป็นกลไกที่ช่วยกระจายรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำ และกระตุ้นการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ทศพร ศรีตุลาการ, 2561 : 45) ด้านสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม นำไปสู่ความเข้าใจ ความอดทน และการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น และเกิดการอนุรักษ์ประเพณี ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตพื้นถิ่น (นิรมล ชัยฤทธิ์, 2560 : 88)

การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องคำนึงปัจจัยเสี่ยงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยว และปัญหาที่ผ่านมา พบว่า ประเทศไทยมีความท้าทายต่อการบรรลุ เป้าหมายในหลายประเด็น สรุปได้ดังนี้ 1) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดให้เกิดการใช้จ่าย ใช้สอยของนักท่องเที่ยวมากขึ้น และส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ 2) การเพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวไทย โดยเฉพาะในเมืองท่องเที่ยวรอง และผู้ประกอบการรายย่อย เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวภายในประเทศ และก่อให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในมิติของมาตรฐานความสะอาดและปลอดภัย สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 4) การพัฒนาปัจจัยเอื้อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะ การพัฒนากำลังคนและธุรกิจให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง การปรับปรุงระเบียบและกฎหมายที่ ล้าสมัย และเป็นอุปสรรค การใช้เทคโนโลยีและข้อมูลในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมี ประสิทธิภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, 2565 : 36-37)

สถิติการท่องเที่ยว จังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2563 1) จำนวนนักท่องเที่ยว 584,626 คน 2) จำนวนนัก ทศนาจร 341,240 คน 3) รายได้จากการท่องเที่ยว 1,357 ล้านบาท 4) ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/คน/วัน/บาท 524.78 บาท 5) สถานที่ประกอบการที่พักแรม จำนวนผู้เข้าพักแรม 310,425 คน นอกจากจังหวัดจะมีรายได้จากการ ท่องเที่ยวแล้ว ยังมีรายได้เพิ่มเติมจากการจำหน่ายสินค้า OTOP ที่มี แนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ ปี 2558-2562 แสดงให้เห็นว่าการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวสินค้าสามารถ ทำให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจในตัว สินค้ามากขึ้น รายได้จากการจำหน่ายสินค้า OTOP จำนวน 3,830 ล้านบาท ส่วนรายได้จากการจำหน่าย สินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ฯ (บาท) จำนวน 1,320,000 บาท หากจังหวัดมีการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่าง ต่อเนื่อง มีการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดหรือ กลุ่มจังหวัด ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณี ทาง ธรรมชาติ จัดกิจกรรมท่องเที่ยวหมู่บ้านวัฒนธรรม /หมู่บ้าน โฮมสเตย์และที่สำคัญคือการประชาสัมพันธ์ กระตุ้นให้คนมาท่องเที่ยวและพำนักรในจังหวัด และการพัฒนาจัดตั้ง ศูนย์รวมจุดจำหน่ายสินค้าในสถานที่ตั้งที่ เหมาะสม มีการบูรณาการทุกภาคส่วน การบริการที่ดี มีมาตรฐานและบรรยากาศการต้อนรับอย่างอบอุ่น มี น้ำใจ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี สร้างความประทับใจให้กลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง หรือเรื่องของที่พัก การเดินทาง สะดวกสบาย ฯลฯ จะทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้เพิ่มมากขึ้นและ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เมื่อ เปรียบเทียบกับกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง จังหวัดร้อยเอ็ดมีนักท่องเที่ยวและรายได้จาก การท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นอันดับ 2 รองจากจังหวัดขอนแก่น แต่มากกว่าจังหวัดมหาสารคาม และกาฬสินธุ์ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ดที่พัฒนาได้เป็นอย่างดี (สำนักงาน จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดหน้า, 2565 : 90-91)

บุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดถือว่าเป็นการผลิตสร้างด้านวัฒนธรรม เพราะเป็นรูปแบบงานบุญผะเหวด ที่แตกต่างจากที่อื่น ๆ เริ่มตั้งแต่การจัดและประกวดขบวนแห่ที่สวยงาม การแสดงแสงสีเสียงเกี่ยวกับเวสสันดร ชาดก หรือที่รู้จักกันว่าการแสดงชุด “มหากาพย์บารมี” และมีเจ้าภาพหลักคือสำนักงานจังหวัดร้อยเอ็ด งานบุญ ผะเหวดของจังหวัดร้อยเอ็ด ได้จัดให้เป็นงานระดับประเทศ ซึ่งเป็นงานที่ถือได้ว่ามีศักยภาพในการจัดงาน โดย การจัดนั้นจะให้มีการจัดที่ยังคงรูปแบบของประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ ซึ่งทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ต้องการให้งานประเพณีนั้นมีความเป็นดั้งเดิมเพื่อที่จะเป็นที่ดึงดูดแก่นักท่องเที่ยว การสนับสนุนของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยนั้นได้มีการทำแผนการตลาดและการประชาสัมพันธ์เช่น การจัดทำโปสเตอร์ ประชาสัมพันธ์งาน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ตลอดจนประชาสัมพันธ์งานให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น

(ณัฐวุฒิ อุทิศพันธ์, 2553 : อัดสำเนา) ในแต่ละปีจังหวัดร้อยเอ็ดมีรายได้จากการจัดงานบุญผะเหวด 2-3 ล้านบาท ไม่รวมรายได้ที่เกิดจากการซื้อขายอาหารและสิ่งของ ซึ่งรายได้ในส่วนนี้ถูกนำไปพัฒนาจังหวัดให้มีความเจริญก้าวหน้า จึงกล่าวได้ว่ารายได้จากการจัดงานเป็นส่วนหนึ่งของรายได้จังหวัดในแต่ละปี

จากหลักการและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนจังหวัดร้อยเอ็ดให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่สอดคล้องตรงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2560-2580) นโยบายประเทศไทย 4.0 รวมทั้งแผนพัฒนา นโยบาย และแผนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (2555-2564) โดยมุ่งผลักดันประเทศไทยให้ไปสู่ “ประเทศแห่งนวัตกรรม (Innovation Nation)” กล่าวคือเป็นประเทศที่พร้อมเติบโตและสามารถสร้างนวัตกรรมอันนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมได้ พร้อมทั้งสนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และผลักดันการสร้างนวัตกรรมทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบริการ ด้านกระบวนการทำงาน รวมถึงด้านการกิจ หรือรูปแบบการทำงานใหม่ที่จะนำไปสู่การสร้างประโยชน์ หรือผลกระทบเชิงบวกต่อองค์กร และพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน โดยงานวิจัยนี้ได้ออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการผลิตเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ตะกร้าพลาสติก เป็นต้น และนำไปจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวและผู้มาร่วมงานบุญผะเหวด เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างรายได้แก่จังหวัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการยกระดับรายได้จากการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มนวัตกรรมชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการขับเคลื่อนจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” จึงขอเสนอแนวคิดโดยสังเขป ดังนี้

1. แนวคิดการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ

การขับเคลื่อนการพัฒนาโดยมีพระเป็นผู้นำนั้น หากพิจารณาสิล 227 ข้อของพระที่ระบุไว้ในพระวินัย อันจะต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด บางสถานการณ์อาจเห็นว่า ไม่ใช่กิจของสงฆ์ เช่นการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเงินทอง การใช้วิชาที่เอนเอียงไปทางไสยศาสตร์เพื่อช่วยชีวิตคน เป็นต้นอย่างไรก็ตามสถานการณ์ดังกล่าวจะอยู่บนพื้นฐานของความเมตตาและความกรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน อันอาจจะดูเป็นการก้ำกึ่งกันระหว่างวินัย ธรรมและความเป็นจริงของชุมชน แต่หากถือว่าเป็นหน้าที่ของพระในการที่จะช่วยเหลือให้ชุมชนพ้นจากปัญหาที่ก่อทุกข์ เมื่อชุมชนไม่มีปัญหาดังกล่าว นั่นคือหน้าที่ของพระในความหมายของข้อความที่ว่า “จงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลของมวลชน” ซึ่งมีได้ละเลยทั้งด้านกายภาพอันเป็นความสุขทางกายที่จะต้องอาศัยปัจจัย 4 ประการ และทางจิตที่จะต้องพัฒนาให้บริสุทธิ์ร่วมกัน ดังนั้น ในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนผู้นับถือศาสนาพุทธ อาจจะเห็นเพียงการพัฒนาทางกายภาพ แต่แท้จริงเบื้องลึกจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาจิต ที่พุทธศาสนาให้ความสำคัญกว่ากายภาพ (ธนากร สังเขป, อ้างใน พระอธิการธนบดี ธรรมทินโน, 2565 : 22-28)

2. แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นวัฒนธรรมและประเพณี วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของสังคม เป็นสิ่งที่มีจุดหมาย เป็นวิญญูสำคัญ มีความหมายและคุณค่าต่อการดำรงอยู่ร่วมกันที่จะช่วยให้สมาชิก ในชุมชนหมู่บ้าน ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ช่วยสร้างความสมดุล ระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม ทำให้ผู้คนดำรงตนและปรับเปลี่ยนได้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบอัน เกิดจากสังคมภายนอกและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชนบท ของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงาน ต่างๆทั้งนี้เพื่อเป็นการกำหนดท่าทีในการทำงานให้กลมกลืนกับชาวบ้านได้มากยิ่งขึ้น (ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์, 2537 : 25-26)

3. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

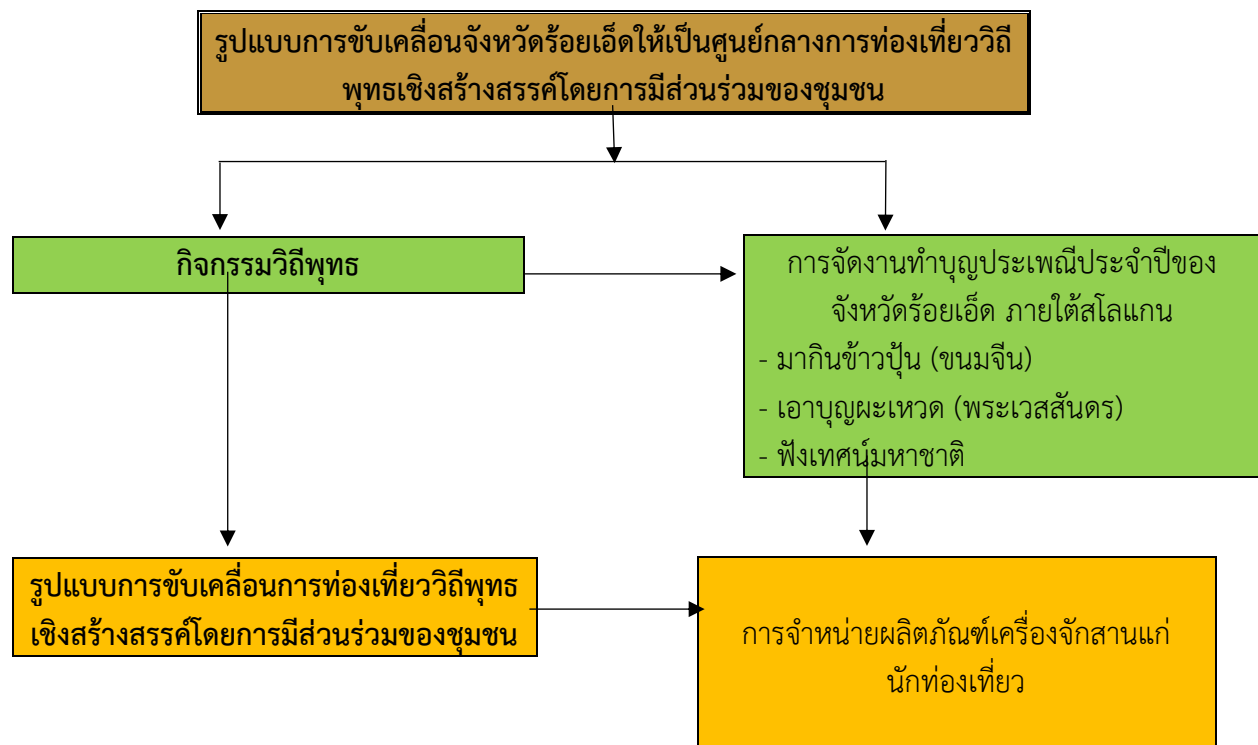
การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการซึ่งนอกจากจะมีเรื่องของวัด พระสงฆ์ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดขึ้นแล้ว ยังมีเรื่องของการบริหาร การจัดการ และอื่น ๆ อีกหลายประการ เช่นกรรมการศาสนา จัดให้การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ ที่เกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วนด้วยกัน เช่น 1) ในส่วนของวัดที่ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยว : วัดต้องจัดการ ด้านสถานที่ ด้านบุคลากรของวัด การจัดการกิจกรรมภายในวัด จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวในวัด จัดการเรื่องของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานพัฒนาอื่น ๆ และจัดให้มีการประเมินผล 2) ในส่วนของวัฒนธรรมจังหวัด ต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวก บริหารจัดการ และส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาภายในจังหวัด 3) ในส่วนของหน่วยงาน องค์การทุกภาคส่วนชุมชน เช่น หน่วยงานรัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาต้องให้การสนับสนุนปัจจัย และกำลังคน ๔) ในส่วนของกรรมการศาสนา จัดทำกรอบแนวทางการดำเนินโครงการนำร่องต่าง ๆ จัดทำเอกสารคู่มือการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ขอความร่วมมือกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดสรรงบประมาณเพื่ออุดหนุนโครงการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เป็นต้น (สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2557 : 33-43)

4. แนวคิดบุญเทศน์มหาชาติ

การเทศน์มหาชาตินั้นเป็นการสั่งสอนคนให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์ และมีใช้ประโยชน์ รู้จักให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และเป็นการสรรเสริญพระเกียรติคุณขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สมัยที่พระองค์เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์พระนามว่า เวสสันดรในพระชาติสุดท้ายก่อนที่จะได้ตรัสรู้จนตรัสมา สัมโพธิญาณ โดยที่พระเวสสันดรทรงบำเพ็ญทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา กล่าวคือ ทรงบำเพ็ญทาน ด้วยการพระราชทานวัตถุสิ่งของแก่ชาวเมือง พระราชทานช้างปัจจัยนาเคนทร์แก่พราหมณ์ชาวเมืองกาฬิงคะ พระราชทานพระชายาและพระกนิษฐา ซึ่งเป็นพระโอรสและพระธิดาแก่พราหมณ์ชุก พระราชทานพระนางมัทรีซึ่งเป็นพระมเหสีแก่ท้าวสีกะ พระเวสสันดรทรงรักษาศีล รักษาคำสัตย์ คือ เมื่อพระองค์ตรัสว่าจะพระราชทานสิ่งใดแล้ว พระองค์ก็พระราชทานสิ่งนั้นดังที่ตรัสไว้ พระเวสสันดรได้เจริญภาวนาด้วยการเสด็จออกผนวช เจริญภาวนาอยู่ ณ เขาวงกต ทรงสละความเป็นอยู่อย่างกษัตริย์แล้วดำรงพระชนม์ชีพอย่างนักบวช จึงทำให้คนส่วนใหญ่ที่ได้ฟังเทศน์มหาชาติแล้วมีอุปนิสัยจิตใจอ่อนโยน มีศรัทธาปสาทะในพระพุทธศาสนา ยินดีในการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา ตามพระจริยาวัตรของพระเวสสันดร นั่นคือ สามารถทำให้ ความเห็นแก่ตัว หรือความยึดมั่นถือมั่นว่า “นั่นเรา นั่นของเรา” ค่อย ๆ เบาบางลง จนกระทั่งหมดสิ้นไปในที่สุด (พระมหาธวัช เขมธโช (พุทธโส), 2537 : บทคัดย่อ)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการขับเคลื่อนจังหวัดร้อยเอ็ดให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของ ริชาร์ด และวิลสัน (Richards & Wilson (2006) เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยบูรณาการกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ บุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อสร้างรายได้แก่กลุ่มอาชีพในจังหวัดร้อยเอ็ด แสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็นและรูปแบบการขับเคลื่อนการท่องเที่ยววิถีพุทธจังหวัดร้อยเอ็ดเข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการศึกษาใน 3 ลักษณะ ได้แก่

1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาชุมชนด้วยวิถีพุทธ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา และบุญเทศน์มหาชาติ

1.2 การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participation action research) สัมภาษณ์ (Inter view) และสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับพระสงฆ์ เจ้าหน้าที่สำนักงานจังหวัดร้อยเอ็ด เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ดเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด และกลุ่มอาชีพส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อน

การท่องเที่ยววิถีพุทธจังหวัดร้อยเอ็ด

1.3 การประชุมสัมมนาเชิงวิชาการ (การวิจัยเชิงปฏิบัติการ) จัดประชุมสัมมนาเชิงวิชาการ เพื่อระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการขับเคลื่อนการท่องเที่ยววิถีพุทธจังหวัดร้อยเอ็ด

2. พื้นที่การศึกษา และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 พื้นที่การศึกษา ได้แก่ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือก คือเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมบุญเทศน์มหาชาติโดดเด่น

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดงานบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด มีประสบการณ์ในการจัดงานบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด และมีความรู้เกี่ยวกับบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด

2.2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยเลือกเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเรื่องพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยว และบุญเทศน์มหาชาติ ได้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยพระสงฆ์ เจ้าหน้าที่สำนักงานจังหวัดร้อยเอ็ด เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ดเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด และกลุ่มอาชีพส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 35 รูป/คน ได้แก่ พระสงฆ์ 5 รูป เจ้าหน้าที่สำนักงานจังหวัดร้อยเอ็ด 5 คน เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด 5 คน วัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด 5 คน สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด 5 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ด 5 คน และกลุ่มอาชีพส่งเสริมการท่องเที่ยว 5 คน

2.2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus group)

เป็นบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านพระพุทธศาสนา การท่องเที่ยว และการพัฒนาชุมชน โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดสัดส่วน (Quota Sampling) จำนวน 10 คน โดยพิจารณาเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่มีผลงานด้านวิชาการ หรือมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยว และบุญเทศน์มหาชาติ

3. เครื่องมือการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการท่องเที่ยววิถีพุทธจังหวัดร้อยเอ็ด โดยที่ข้อคำถามได้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 35 รูป/คน โดยมีประเด็นคำถามการวิจัย ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับคำถามเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาตัวแบบพุทธนวัตกรรมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชน

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการยกระดับรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มนวัตกรชุมชน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

2. **แบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)** เพื่อวิเคราะห์ 1) การขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาตัวแบบพุทธรวัตกรรมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชน 2) รูปแบบการยกระดับรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มวนวัฒนวิเทศชุมชน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

3. **แบบบันทึกการสังเกต** โดยสังเกตการณ์เรียนรู้ พฤติกรรมการทำกิจกรรมการขับเคลื่อนการท่องเที่ยววิถีพุทธ

4. **การใช้เทคนิคการถ่ายภาพ** เพื่อประกอบการศึกษา 1) การขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาตัวแบบพุทธรวัตกรรมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชน 2) รูปแบบการยกระดับรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มวนวัฒนวิเทศชุมชน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัย

1. กำหนดเนื้อหาคำสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดตัวแปรการวิจัยและเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์

2. ร่างแบบสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดให้ครบถ้วนทุกตอน

3. นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

4. ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำ

5. จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. **การรวบรวมข้อมูลเอกสาร** การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนของการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเอกสาร ซึ่งมีรายละเอียดในการศึกษาดังนี้

1.1 ศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารและหลักฐานจากคัมภีร์ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย ตลอดจนเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทยและอังกฤษเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยวิถีพุทธ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา และบุญเทศน์มหาชาติ

1.2 กำหนดเนื้อหาตามประเด็นการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

1.3 วิเคราะห์/สังเคราะห์การส่งเสริมสุขภาพและสุขภาพวิถีพุทธ

1.4 สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงการขับเคลื่อนการท่องเที่ยววิถีพุทธ

2. **การวิจัยภาคสนาม** เป็นขั้นตอนหลังจากการศึกษาทางเอกสารแล้ว โดยกระทำได้ดังนี้คือ

2.1 ขออนุญาตผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด เพื่อติดต่อประสานงาน ชี้แจงรายละเอียดในการทำวิจัยแก่ผู้เกี่ยวข้องและขอสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และการจัดสนทนากลุ่ม

2.2 ขออนุญาตเจ้าของพื้นที่ในการศึกษาวิจัย กำหนดวันเวลาในการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม และติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมาย

2.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง คือเดินทางไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.4 จัดสนทนากลุ่ม โดยบุคคลผู้ร่วมสนทนามีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่สนทนานั้น เพื่อเป็นการระดมความคิดเห็นทางองค์ความรู้ของการขับเคลื่อนการท่องเที่ยววิถีพุทธ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามรูปแบบของเครื่องมือการวิจัย คือใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยมีวิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า คือเปรียบเทียบข้อมูลเดียวกันกับบุคคลต่างกัน สถานที่ต่างกัน และเวลาต่างกัน เพื่อเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนการท่องเที่ยววิถีพุทธจังหวัดร้อยเอ็ด นำเสนอผลสรุปการวิจัยและอภิปรายผลต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการขับเคลื่อนจังหวัดร้อยเอ็ดให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” สรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การขับเคลื่อนการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

กิจกรรมภายใต้แนวคิด “การท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์” ในงานวิจัยนี้ได้แก่ กิจกรรมบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งประเพณีบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดนับว่าเป็นมิติใหม่หรือการประดิษฐ์สร้างประเพณีบุญผะเหวดที่มีเป้าหมายและรูปแบบประเพณีที่ถือว่าเป็นนวัตกรรมด้านประเพณี เป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่เหมือนกับบุญผะเหวดทั่วไปคือเป็นการได้อนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีการทำบุญของชาวพุทธ ได้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ส่งเสริมความสามัคคีของคนทั้งหลาย เป็นต้น เป้าหมายที่มีความแตกต่างคือเพื่อเป็นการระดมทุนหรือนำทรัพย์สินที่ได้จากการทำบุญของพุทธศาสนิกชนและนักท่องเที่ยวไปพัฒนาจังหวัดให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้นบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดจึงเป็นส่วนหนึ่งของตัวชี้วัดความสำเร็จการพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ดในแต่ละปีซึ่งบุญดังกล่าวนี้จะมีข้าราชการเป็นเจ้าภาพหลัก กิจกรรมในงานบุญที่เป็นนวัตกรรมด้านวัฒนธรรม เช่น การประชาสัมพันธ์งานบุญ ขบวนแห่ผะเหวด การแสดงแสงสีเสียงเกี่ยวกับเวสสันดรชาดก เป็นต้น บุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดมีการประชาสัมพันธ์โดยการขึ้นป้ายคัดเอาท์และติดธงผะเหวดตามถนนเลียบเมืองรอบเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด รวมทั้งการติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ดิจิทัลบริเวณใกล้ศาลากลางจังหวัดร้อยเอ็ด และติดข้อความที่เป็นสโลแกนของบุญผะเหวดครั้งนี้ว่า “กินข้าวบิณฑบาต เอบุญผะเหวด ฟังเทศน์มหาชาติ” บริเวณบึงพลาญชัย

ศิลปะที่พบในงานบุญผะเหวดเริ่มตั้งแต่การประดับธงผะเหวด ซึ่งแต่ก่อนก็เป็นเพียงผืนธงที่ทำจากผ้าฝ้าย ผ้าไหม ไม่มีสีสันงดงามอะไรมาก แต่ปัจจุบันมีการปักหรือทอเป็นลวดลายและสีสันสดสวยงดงาม การประดับตามซุ้มแสดงนิทรรศการและบริเวณบึงพลาญชัยก็งดงามด้วยศิลปะแบบพื้นบ้าน เกิดจากภูมิปัญญาของชาวอีสานที่รักษาสืบทอดมาเป็นเวลาช้านานและมีการคิดสร้างสรรค์เพิ่มเติมอีก เช่น การใช้ดอกสะแบงร้อยเป็นสายประดับ เป็นต้น ศิลปะเครื่องแต่งกายย้อนยุคสมัยสากล ซึ่งชาวบ้านพร้อมใจกันตกแต่งขบวนแห่จากหัวเมืองต่าง ๆ 13 หัวเมือง แห่มาประกวดกันที่ลานบึงพลาญชัย ซึ่งแต่ละหัวเมืองหรือแต่ละขบวนก็มีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ ไม่มีการแต่งกายเช่นนั้นในวิถีชีวิตประจำวันแล้ว ดังนั้นจึงเป็นการได้แสดงภูมิปัญญาเกี่ยวกับศิลปะการแต่งตัวให้คนรุ่นหลังได้เห็นความสวยงาม ศิลปะนอกนี้คือศิลปะการแสดงพื้นบ้านของนักเรียน เช่น การเซิ้ง การฟ้อน การรำ เป็นต้น นอกนี้ยังมีการแสดงละครเวที หรือแสดงแสง สี เสียง อันตระการตานันทนาการได้จากการชมศิลปะการแสดงบนเวที ขบวนแห่พระเวส และการแห่ดนตรี “เรณูเต” ซึ่งมีการเต้นรำอย่างสนุกสนาน งานบุญผะเหวดจึงช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความผ่อนคลายและความสุขแก่ชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานวิจัยนี้หมายถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวคือ โดยปกติกลุ่มอาชีพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จะมีการผลิตเครื่องใช้สอยในครัวเรือนอาหาร ของที่ระลึกแก่ผู้ซื้อ ซึ่งจังหวัดร้อยเอ็ดมีศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP รอบๆ ศาลากลางจังหวัดร้อยเอ็ด และบึงพลาญชัย ซึ่งวางจำหน่ายตลอดทั้งปีแก่ลูกค้า เวลาจัดงานสำคัญ เช่น งานกาชาด เป็นต้น ก็จะมีการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์เหล่านี้แก่ผู้มาร่วมงาน งานวิจัยนี้คณะผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพโดยการฝึกสานตะกร้าพลาสติกและกองข้าวแก่กลุ่มอาชีพและส่งเสริมการนำไปจำหน่ายในงานบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด สิ่งที่ดีว่าเป็นการได้ยกรายได้จากการจัดบุญผะเหวดจังหวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและกระตุ้นเศรษฐกิจจังหวัดครั้งนี้คือการออกร้านขายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน ซึ่งเป็นเครื่องใช้สอยในครัวเรือนคือ ตะกร้าพลาสติกและกองข้าว เพื่อเป็นการส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพได้มีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานในงานบุญผะเหวดแก่นักท่องเที่ยวและผู้มาร่วมงานบุญผะเหวดตลอด 3 วัน ซึ่งรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานนี้จะก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจคือทำให้จังหวัดร้อยเอ็ดมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งจะเพิ่มมากขึ้นหรือน้อยขึ้นขึ้นอยู่กับจำนวนนักท่องเที่ยวและการซื้อผลิตภัณฑ์ของนักท่องเที่ยว จุดแข็งของการขับเคลื่อนการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์นี้คือบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดทำติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปี มีชื่อเสียงในระดับประเทศเหมือนกับประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ประเพณีไหลเรือไฟจังหวัดนครพนม ประเพณีผีตาโขนจังหวัดเลย ทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวงานบุญมากพอสมควร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หรือสินค้าได้ ส่วนจุดอ่อนคือมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้ในระยะเวลาสั้นๆ เพียง 3 วันเท่านั้น ยังไม่มีการต่อยอดโฆษณาผลิตภัณฑ์ในลักษณะการขายของออนไลน์ที่สามารถจำหน่ายสินค้าได้ตลอดและเข้าถึงกลุ่มผู้ซื้อได้มากและหลากหลาย

2. รูปแบบการยกระดับรายได้จากการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มนวัตกรชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

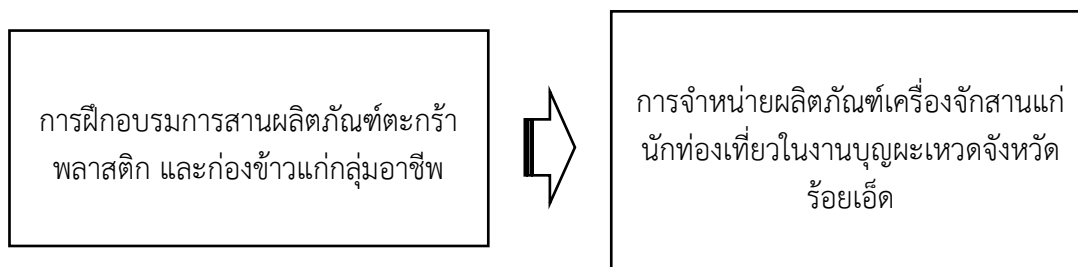
งานบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด มีชื่อเสียงในระดับประเทศ เป็นงานในระดับเดียวกับงานมีชื่อเสียงประจำจังหวัดอื่น ๆ เช่น งานไหมและผูกเสี่ยว จังหวัดขอนแก่น งานแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี งานบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร เป็นต้น ซึ่งแต่ละงานมีเป้าหมาย พิธีการ และสาระแตกต่างกัน บุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดเน้นให้คนมาเที่ยวดูศิลปะของชาวบ้านแห่งผะเหวด การแสดงแสงสีเสียงเกี่ยวกับเวสสันดรชาดก และการทำบุญ ผลของการจัดงานบุญมีหลายอย่างโดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวและด้านเศรษฐกิจมีส่วนสำคัญในการประชาสัมพันธ์ให้คนทั้งหลายได้รู้จักจังหวัดร้อยเอ็ด สนใจที่จะมาเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อชมศิลปะการแสดงทำบุญ รวมทั้งการถ่ายรูปเช็คอินสถานที่ นอกจากนี้นี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่คนรู้จักและสนใจมาเที่ยวในปัจจุบันคือหอโหวด ดังนั้นในปี 2567 จังหวัดจึงเนรมิตบริเวณหอโหวดด้วยการจัดซุ้มประตู ประตูผ้าผะเหวดอย่างงดงามบริเวณหอโหวด มีคนสนใจไปเดินเที่ยวชมและถ่ายรูปจำนวนมาก อาศัยคนมาเที่ยวและร่วมงานบุญนี้จะทำให้สามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานสำหรับใช้ในครัวเรือนได้

งานวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อยกระดับรายได้ของกลุ่มอาชีพโดยอาศัยการทำบุญผะเหวดจังหวัดเป็นตัวเชื่อมโยง และเพื่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งจังหวัดร้อยเอ็ดกำหนดแผนปฏิบัติการประจำปีให้บุญผะเหวดเป็นหนึ่งในบรรดาโครงการที่เป็นตัวขับเคลื่อนจะก่อให้เกิดรายได้แก่จังหวัด ดังนั้นจึงจัดกิจกรรมให้มีการอบรมอาชีพการจักสานเครื่องใช้ในครัวเรือนคือการสานตะกร้าพลาสติกและกองข้าว ผู้รับการอบรมเมื่อสามารถจักสานเองได้แล้วก็นำผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไปจำหน่ายแก่ผู้มาร่วมงานบุญผะเหวดและนักท่องเที่ยวช่วงบุญผะเหวดจังหวัด รวมทั้งการจำหน่ายตามในเทศกาลและงานอื่น ๆ เช่น งานกาชาดประจำปี เป็นต้น

ผลิตภัณฑ์ตะกร้าพลาสติกและก่องข้าวนี้เป็นหนึ่งในบรรดาสินค้าที่มีชื่อเสียงและเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ดอื่น ๆ เช่น โหวด ข้าวหอมมะลิ ผ้าไหมสาเกต เป็นต้น เป็นผลิตภัณฑ์ที่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่จังหวัดอันจะเป็นปัจจัยแห่งการพัฒนาจังหวัดให้มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การท่องเที่ยวโดยได้ศึกษาเรียนรู้กิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น ด้านสังคม ศิลปะ วัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีการนำเสนอกิจกรรมหรือผลงานอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น รวมทั้งผลงานสร้างสรรค์ที่คิดค้นหรือประดิษฐ์สร้างใหม่ ในงานวิจัยนี้หมายเอาการท่องเที่ยวชมกิจกรรมด้านศาสนา คือ บุญผะเหวด ซึ่งในงานบุญนี้จะมีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับศิลปะ เช่น ธงผะเหวด ขบวนแห่ผะเหวด การแสดงแสงสีเสียงของนักเรียนโรงเรียนนาฏศิลป์ เป็นต้น ดังนั้นการเที่ยวงานบุญผะเหวดจึงได้ทั้งการทำบุญด้วยการให้ทานตามหลักพระพุทธศาสนา ความรู้เกี่ยวกับคติธรรมในเวสสันดรชาดก ความงามของศิลปะและการแสดง งานบุญผะเหวดนี้ชุมชนจะมีส่วนร่วมทั้งในส่วนการร่วมงานบุญ การแสดงศิลปะท้องถิ่น การแสดงเวสสันดรชาดก และการจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์หลักที่จำหน่ายในงานบุญผะเหวดโดยมากเป็นของที่ระลึก ของใช้ และอาหารที่มีชื่อเสียงและเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัด เช่น โหวด ข้าวหอมมะลิ และผ้าสาเกต เป็นต้น ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนหรือจังหวัดร้อยเอ็ด งานวิจัยนี้คณะผู้วิจัยได้ส่งเสริมการสานเครื่องใช้ในครัวเรือนคือตะกร้าพลาสติก เมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงถือว่าไม่ใช่ทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดร้อยเอ็ดโดยตรง อย่างไรก็ตามกลุ่มอาชีพสามารถต่อยอดหรือพัฒนาให้เป็นทุนทางวัฒนธรรมได้โดยการสานลายสาเกต ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ด ปัจจุบันบทบาทและพลังของ “กลุ่มนวัตกรชุมชน หรือกลุ่มอาชีพ” ยังไม่เป็นที่รู้จักมากของคนทั้งหลาย โดยเฉพาะนักท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งไม่ได้ซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ แม้ที่ซื้อก็เข้าใจว่าเป็นผู้จำหน่ายสินค้ารายย่อยในงานบุญผะเหวด ดังนั้นกลุ่มอาชีพนี้จึงเป็นเหมือนไม่ได้เชื่อมโยงกับกลุ่มนักท่องเที่ยว สภาพการณ์เช่นนี้เป็นจุดอ่อนของบรรณรักษ์หรือขับเคลื่อนการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้นจังหวัดร้อยเอ็ดควรได้ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากโดยการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาอาชีพและประชาสัมพันธ์สินค้าเน้นกลุ่มอาชีพหัตถกรรมโดยเฉพาะ เพื่อเป็นการนำเสนอบทบาทของกลุ่มอาชีพให้เป็นที่รู้จักมากกว่านี้

ผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการขับเคลื่อนจังหวัดร้อยเอ็ดให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน” มีรูปแบบหรือโมเดล ดังนี้

แผนภาพที่ 2 รูปแบบการขับเคลื่อนการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดร้อยเอ็ด
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการขับเคลื่อนจังหวัดร้อยเอ็ดให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การขับเคลื่อนการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

บุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดมีชื่อเสียงระดับประเทศ เพราะชาวร้อยเอ็ดมีนิสัยชอบการทำบุญ รักษาประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามไว้อย่างเหนียวแน่นยั่งยืน ไม่มีทีใดที่จะรวมมวลชนทั้งจังหวัดจัดงานบุญผะเหวดได้ยิ่งใหญ่สวยงามตระการตาเหมือนที่ร้อยเอ็ด ทำนองเดียวกันกับประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาของชาวอุบลที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ด้วยความมีชื่อเสียงของการจัดงานบุญผะเหวดนี้เอง ทำให้ทั้งชาวไทยและต่างชาติรู้จักบุญผะเหวดร้อยเอ็ดและนิยมเดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อชมบวชนแห่เทียนงาม การแสดงศิลปะพื้นบ้านที่มีความสวยงามและคุณค่าเชิงคติการดำเนินชีวิต การแสดงแสง สี เสียงที่อลังการ เพิ่มสุนทรียะแก่จิตใจ ประโลมจิตใจให้แจ่มใสเบิกบาน เมื่อการท่องเที่ยวเจริญก้าวหน้าย่อมหมายถึงการใช้จ่ายใช้สอยตามมาคือจังหวัดร้อยเอ็ดมีรายได้จากนักท่องเที่ยวหรือเงินภายนอกเพิ่มขึ้นนั่นเอง ผลพวงของการท่องเที่ยวก้าวหน้าทำให้ระบบอย่างอื่นก้าวหน้าตามด้วย เช่น การลงทุน เป็นต้น จังหวัดร้อยเอ็ดมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดอย่างจริงจัง เพราะมีการเขียนไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด หนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวคือบุญผะเหวดจังหวัด แม้จะเป็นการจัดงานช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เพียง 3 วันเท่านั้น แต่ก็สามารถสร้างรายได้ให้จังหวัดปีละหลายล้านบาท คือรายได้ที่เกิดจากการบริจาคทำบุญและรายได้ที่เกิดจากเงินสะพัดในการใช้จ่ายใช้สอยซื้ออาหารและสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันหรือการทำงาน

เศรษฐกิจคือระบบการแลกเปลี่ยนหรือการลงทุน ผลิต จำหน่าย รับบริการ และบริโภค เศรษฐกิจจะดีหรือมีอย่างไร รัฐหรือผู้ประกอบการมีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายและนำไปสู่ภาคปฏิบัติ ปัจจุบันมีปัจจัยแทรกซ้อนหลายอย่างที่ทำให้บริหารเศรษฐกิจมีความยากลำบาก เช่น อัตราเงินเฟ้อ สินค้ามีมากเกินไปจนจำเป็นในการใช้สอย จำหน่ายได้ในราคาถูก แรงงานล้นตลาด การใช้เทคโนโลยีแทนแรงงานคน ค่านิยมพุ่งเพื่อการโก่งกำไรของนายทุนโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นคือความขาดแคลนของคนส่วนมาก ความมั่งคั่งของกลุ่มนายทุน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน เพราะเมื่อถึงจุดหนึ่งแล้วปัญหาต่างๆ จะเกิดขึ้นตามมา จนถึงขั้นอาจทำให้สังคมเป็นอัมพาต เป็นอยู่ด้วยการแข่งขัน ความไม่เสมอภาคในการแข่งขัน เป็นต้น ทำให้ขาดความสุขในการดำรงชีวิต การเป็นอยู่อย่างถ้อยถ้อยอาศัยกันจะทำให้สังคมเป็นอยู่ได้อย่างยั่งยืน แม้จะพัฒนามาก็สามารถพัฒนาได้บนฐานที่ถูกต้องเป็นธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดความยั่งยืนตามมา งานบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดมีการออกร้านขายของกินแก่คนมาเที่ยวงาน ร้านทำปายก็มีงานเยอะ เพราะมีการจัดซุ้มหรือบูธเกี่ยวกับบุญผะเหวด ร้านให้เช่าเสื้อผ้า ร้านตัดเสื้อผ้าก็มีลูกค้าไปเช่าชุดและตัดชุดมาก ร้านเสริมสวยก็มีลูกค้ามาแต่งหน้ามาก เพราะต้องเข้าร่วมพิธีบวชนแห่ และการแสดง สี เสียง ร้านขายอุปกรณ์ไฟฟ้าก็ได้จำหน่ายอุปกรณ์มาก ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นกระแสเศรษฐกิจช่วงงานบุญผะเหวด กล่าวได้ว่าจังหวัดร้อยเอ็ดได้อาศัยต้นทุนทางศาสนา คือฮีตเดือน ๔ บุญผะเหวดประดิษฐ์สร้างประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้แก่จังหวัด ซึ่งบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดนี้หากมองในแง่ของการท่องเที่ยวจะเรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา” ก็ได้ สอดคล้องกับ พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอ่น) (2556) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย” พบว่า รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสำหรับชาวไทยด้วยกันเองแล้วเดินทางไปวัด ก็เพื่อทำบุญ ไหว้พระ ชมโบราณสถาน

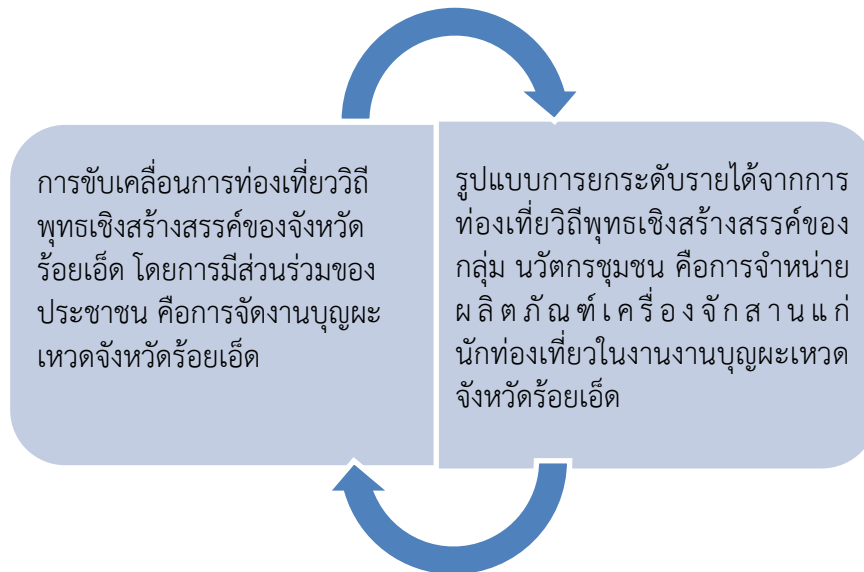
ปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และพัฒนาจิตใจ ส่วนชาวต่างชาติ เดินทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาด้วยการชมโบราณสถาน โบราณวัตถุและงานพุทธศิลป์ต่าง ๆ มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติบางส่วนที่ให้ความสนใจเป็นพิเศษ กับการเดินทางไปเพื่อการปฏิบัติธรรม กรมการศาสนาเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ และในแต่ละภูมิภาคของไทยจะมีรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวไปตามความเชื่อ และวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเองซึ่งเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญ

2. รูปแบบการยกระดับรายได้จากการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มนวัตกรชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

งานบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นนวัตกรรมการเชิงสังคมหรือการผลิตสร้างด้านประเพณีที่มีประโยชน์หลายด้านทั้งวัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ และสังคม บุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดมีการผลิตสร้างที่สำคัญคือ ศิลปะของขบวนแห่ผะเหวด การแสดงแสงสีเสียงเกี่ยวกับเวสสันดรชาดก ผลของการจัดงานบุญมีหลายอย่าง โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวและด้านเศรษฐกิจมีส่วนสำคัญในการประชาสัมพันธ์ให้คนทั้งหลายได้รู้จักจังหวัดร้อยเอ็ด สนใจที่จะมาเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อชมศิลปะการแสดง ทำบุญ รวมทั้งการถ่ายรูปเช็คอินสถานที่ที่ปัจจุบันมีสถานที่เชิงท่องเที่ยวคือหอโหวด การทำบุญผะเหวดในปัจจุบันจึงจัดบริเวณหอโหวด ซึ่งเป็นการนำเสนอเอกลักษณ์ด้านศิลปะเกี่ยวกับเครื่องดนตรีได้อย่างลงตัวและเกิดคุณค่าเชิงการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้แก่จังหวัดปีละหลายล้านบาท สอดคล้องกับ พระมหาวชิธร วชิโร (ชาอินทร์) (2553) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการพึ่งเทศน์ในงานบุญผะเหวด (เทศน์มหาชาติ) จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า บุญผะเหวดเป็นงานบุญประเพณีที่สื่อให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจ ร่วมรักสามัคคีของคนในชุมชนอีสานมาแต่โบราณกาลก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ใน 4 ด้าน คือ 1) ทางด้านจริยธรรมประชาชนประพฤติตนดีงาม 2) ด้านพฤติกรรม มีการแสดงออกทางกาย วาจา ใจดีขึ้น 3) ด้านการศึกษา ประชาชนมีความรู้ที่ขึ้น 4) ด้านคุณภาพชีวิต ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นอันอันอันเป็นผลมาจากความสามัคคี สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่เราจะเห็นได้จากงานบุญผะเหวดนั่นก็คือ การสร้างงานศิลปะ อันสื่อให้เห็นถึงความละเมียดละไมทางจิตใจของผู้สร้างสรรคงานศิลป์ เพราะศิลปะเปรียบดังภาษาที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมของมนุษยชาติ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน บ่อเกิดของอารยธรรมแหล่งต่างๆ ของมนุษยชาติต่างก็มีแนวโน้มที่ให้อิทธิพลสืบต่อกันมาอย่างไม่จบสิ้น

องค์ความรู้ใหม่

รายงานการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการขับเคลื่อนจังหวัดร้อยเอ็ดให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” ได้องค์ความรู้ใหม่คือการจัดงานบุญผะเหวดจังหวัดเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ และรูปแบบการยกระดับรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มนวัตกรชุมชน แสดงเป็นโมเดลหรือแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพที่ 3 โมเดลดังกล่าวนี้มีอธิบายดังนี้ งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กลุ่มอาชีพชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงได้ออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการผลิตเครื่องจักสานสำหรับใช้ในครัวเรือนแก่กลุ่มอาชีพ คือตะกร้าพลาสติก และก่องข้าว เพื่อให้มีประเภผลิตภัณฑ์มากขึ้น เป็นตัวเลือกของนักท่องเที่ยว (รวมทั้งคนมาร่วมงานบุญ) นำไปจำหน่ายในงานบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งการมาเที่ยวและทำบุญผะเหวดนี้จัดว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพราะนอกจากจะได้ความเพลิดเพลินในศิลปะท้องถิ่นแล้วยังได้ทำบุญและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการขับเคลื่อนจังหวัดร้อยเอ็ดให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยววิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1.1 หน่วยงานภาครัฐควรบูรณาการประเพณีดังกล่าวนี้กับกิจกรรมการพัฒนาจังหวัดด้านอื่นๆ
- 1.2 หน่วยงานภาครัฐควรได้จัดทำฐานข้อมูลบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด
- 1.3 หน่วยงานภาครัฐควรได้เน้นการให้องค์ความรู้บุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ดแก่ผู้มาร่วมงานและนักท่องเที่ยว
- 1.4 หน่วยงานภาครัฐควรได้มีการส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อส่งเสริมและพัฒนาบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาการสร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อประชาสัมพันธ์และจำหน่ายสินค้าในงานบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.2 ควรศึกษาการส่งเสริมศิลปะในบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวุฒิ อุทิศพันธ์. (2553). การเปลี่ยนแปลงประเพณีบุญผะเหวด จังหวัดร้อยเอ็ด ในช่วง พ.ศ. 2534-2541. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (อัดสำเนา).
- ทศพร ศรีตุลาการ. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิรมล ชัยฤทธิ์. (2560). การท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชน. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พระอธิการธนบดี ธรรมทินโน. (2565). แนวทางการพัฒนาชุมชนด้วยวิถีพุทธ: กรณีศึกษาชุมชนบ้านธวัชบุรี หมู่ที่ 3 วัดเหนืออุดรชัยสิทธิ์ ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธวัช เขมธโช (พุทธโส). (2537). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิเชียร วชิโร (ชาอินทร์). (2553). การศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการฟังเทศน์ในงานบุญผะเหวด (เทศน์มหาชาติ) จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอุ้น). (2556). การพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์. (2537). การศึกษาการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาคตะวันออก. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2566-2570. ร้อยเอ็ด: สำนักงานจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดหน้า.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়กรัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়กรัฐมนตรี.
- สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว เส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม).
- อภิญา ศรีคำ. (2559). เศรษฐศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Richards,G & Wilson,J. (2006). Developing Creativity in Tourist Experiences: A Solution to the Serial Reproduction of Culture. *Tourism Management*, 27(6): 1209-1223.

ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่น
ในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

Motivational Factors Influencing the Development of Work Performance Competency
of Personnel in Local Administrative Organizations in Moei Wadi District, Roi Et Province

จิราพร ไชยฤทธิ์

สัณญา เคนาภูมิ

ภักดี โพธิ์สิงห์

นักศึกษาปริญญาโท รม. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Jiraporn Chairit

Sanya Kenaphum

Phekdee Phosing

M.P.A. Student (Public Administration), Rajabhat Mahasarakham University

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding E-mail: p.sumransom1123@gmail.com

วันที่รับบทความ: 28 พฤษภาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 17 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 22 กรกฎาคม 2568

Received: May 28, 2025; Revised: July 17, 2025; Accepted: July 22, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด 2) ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 365 คน กำหนดสุ่มตามสัดส่วนและสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ปัจจัยด้านความมั่นคงในการทำงาน ปัจจัยด้านการยอมรับนับถือ ปัจจัยด้านนโยบายและการบริหารงาน ปัจจัยด้านความสำเร็จของงาน ซึ่งสามารถอธิบายการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นได้ร้อยละ 77.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ข้อเสนอแนะ ควรกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและมีระบบติดตามผล พร้อมให้รางวัลที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นการทำงาน การส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการยอมรับและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รวมถึงปรับปรุงลักษณะงานให้ท้าทายและเหมาะสมกับความสามารถ ควรให้บทบาทที่ชัดเจนและมีระบบประเมินผลที่เป็นธรรม รวมถึงส่งเสริมเส้นทางความก้าวหน้าในสายงานผ่านการอบรมและการเลื่อนตำแหน่งที่โปร่งใส ค่าตอบแทน ควรสอดคล้องกับภาระงานและผลการปฏิบัติงาน พร้อมสวัสดิการที่สร้างความ

มั่นคง ควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร พัฒนานโยบายและกระบวนการบริหารให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงจัดสภาพแวดล้อมการทำงานเอื้อต่อประสิทธิภาพและลดความเครียด และการสร้างความมั่นคงในอาชีพผ่านระบบสวัสดิการที่เหมาะสม

คำสำคัญ: ปัจจัยแรงจูงใจ; การพัฒนาสมรรถนะ; การปฏิบัติงาน

Abstract

This research aimed to 1) study the performance of local government personnel in Mae Wa Dee District, Roi Et Province, 2) study the motivation factors affecting the development of performance of local government personnel in Mae Wa Dee District, Roi Et Province, and 3) study the recommendations on motivation factors affecting the development of performance of local government personnel in Mae Wa Dee District, Roi Et Province. The sample group consisted of 365 local government personnel, randomly selected by proportion and simple random sampling. The research instruments were questionnaires. Data were analyzed using statistics, including mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The research results found that 1) The performance level of local government personnel in Mae Wa Dee District, Roi Et Province was at a high level overall. 2) The motivation factors affecting the development of performance of local government personnel in Mae Wa Dee District, Roi Et Province were job security factors, respect factors, policy and administration factors, and work success factors. This can explain the development of the performance of local government personnel by 77.20 percent with statistical significance at the .05 level. 3) Recommendations: There should be clear goals and a monitoring system, along with appropriate rewards to motivate work. Promoting an atmosphere conducive to acceptance and allowing personnel to participate in decision-making, as well as improving the nature of work to be challenging and appropriate for abilities. There should be clear roles and a fair evaluation system, including promoting career advancement paths through transparent training and promotion. Compensation should be consistent with workload and performance, along with welfare that creates stability. Good relationships in the organization should be fostered, policies and management processes should be developed to be effective, and a working environment conducive to efficiency and stress reduction should be created, and job security should be created through an appropriate welfare system.

Keywords: Motivational factors; Competency development; Performance

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจโลก ซึ่งขับเคลื่อนโดยวิวัฒนาการของเทคโนโลยี ดิจิทัลและความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต่างต้องเผชิญกับความท้าทายและความไม่แน่นอนที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารจัดการ (Schwab, 2017) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นกลไกสำคัญที่ไม่เพียงแต่รองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว แต่ยังเป็นแรงขับเคลื่อนหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน M.E. Jra สมาชิกของ Club of Rome ได้เคยชี้ให้เห็นว่า สังคมในอนาคตจะไม่ยึดถือฐานความมั่งคั่งจากทรัพยากรทางกายภาพ เช่น เงินทุนหรือวัตถุดิบเท่านั้น แต่จะพัฒนาอยู่บนฐานของ “ความรู้” และ “ทักษะของมนุษย์” ซึ่งมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และองค์กรในระดับที่ลึกซึ้งและครอบคลุม (Drucker, 1993) ในทำนองเดียวกัน Schultz (1971) ได้เสนอแนวคิดว่าการเติบโตของระบบเศรษฐกิจนั้นขึ้นอยู่กับ “ทุนมนุษย์” (human capital) ซึ่งหมายถึงความรู้ ทักษะ และความสามารถของแรงงานที่มีผลโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพและรายได้ประชาชาติ กลุ่มแรงงานที่มีทักษะสูงจะสามารถสร้างผลผลิตและรายได้ได้มากกว่ากลุ่มที่ไม่มีทักษะ ดังนั้น การลงทุนในทรัพยากรมนุษย์จึงถือเป็นการลงทุนเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงต้องอาศัยการวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงนโยบายระดับมหภาคและยุทธศาสตร์ระดับองค์กรเข้าด้วยกัน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในระดับโลก และขับเคลื่อนสู่ความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ เนื่องจากการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานถือเป็นการเพิ่มศักยภาพในการทำงานให้เกิดการพัฒนา ในหน้าที่ของตนเอง ซึ่งหากบุคลากรไม่พร้อมที่จะพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ก็ย่อมส่งผลให้องค์กรไม่สามารถดำเนินไปตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ ซึ่งจากทฤษฎีของ McClelland (1961 อ้างถึงใน วรณวิสา แยมเกตุ, 2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งได้อธิบายแรงจูงใจของมนุษย์ที่มุ่งเน้นให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ ดังนั้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ก็อาจเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร การพัฒนาบุคลากร จัดเป็นหัวใจหลักสำคัญของการปฏิบัติงาน และการดำรงอยู่ของหน่วยงาน เน้นการพัฒนาซึ่งเป็นการลงทุนที่คาดหวังความสำเร็จในอนาคต โดยครอบคลุมทั้งด้านการพัฒนา การธำรงรักษาระดับความรู้ ทักษะที่เหมาะสม การปรับเปลี่ยนทัศนคติพฤติกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะงานและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว หากองค์กรประสบปัญหาบุคลากรขาดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ด้วยการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานได้ ล้วนแล้วแต่เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและเพื่อศักยภาพของตัวบุคลากรเอง ยิ่งถ้าหน่วยงานมีการจัดระบบที่ดี จะเป็นที่มาของการได้บุคลากรที่ดีมีความรู้ความสามารถและลักษณะนิสัยที่เหมาะสมมาปฏิบัติงาน เป็นที่มาของ แรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่มาของการสงวนรักษาคณเฑาะว์คนดีให้คงอยู่กับหน่วยงาน และ เป็นที่มาของความสำเร็จในผลผลิตตามเป้าหมายของหน่วยงานในยุคของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และสถานะที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรงในสังคมโลกปัจจุบัน ทาให้องค์กรต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการมุ่งเน้นที่จะสร้างทุนมนุษย์ และการจัดการความรู้ เพื่อสร้างความได้เปรียบให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ ประกอบกับรัฐบาลประกาศใช้นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561 - 2580 โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่ 4 ปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการทำงานและการให้บริการภาครัฐ

ยกระดับความรู้ ทักษะและทัศนคติบุคลากรภาครัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับการทำงานในรูปแบบรัฐบาลดิจิทัล เพื่อให้เกิดการปฏิรูปกระบวนการทำงานและขั้นตอนการให้บริการ ให้มีประสิทธิภาพ ถูกต้อง รวดเร็ว อำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้บริการ สร้างบริการภาครัฐที่มีธรรมาภิบาล (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2562, น. 33)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลชุมพร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลชุมพรทั้งตำบล 2) เทศบาลตำบลเมยวดี ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเมยวดีทั้งตำบล 3) เทศบาลตำบลบึงเลิศ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบึงเลิศทั้งตำบล 4) เทศบาลตำบลชมสะอาด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลชมสะอาดทั้งตำบล มีบุคลากรทั้งสิ้น 196 คน แต่ละเทศบาลได้มีการกำหนดการพัฒนาบุคลากรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง แผนพัฒนาบุคลากรของเทศบาล ประจำปีงบประมาณ 2567 เพื่อเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาบุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะผู้บริหาร พนักงานเทศบาล พนักงานจ้าง พนักงานครูเทศบาล ในการส่งเสริมการฝึกอบรม/สัมมนา เพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงการดำเนินงานและการบริหารงานของเทศบาลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และให้คณะกรรมการพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น ประจำจังหวัด ได้ติดตามและรายงานผลการดำเนินการตามแผนพัฒนาพนักงานเทศบาล อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง แล้วเสนอผลการดำเนินการต่อนายกเทศมนตรีให้ทราบ (ท้องถิ่นอำเภอเมยวดี, 2567) จากข้อมูลที่ผ่านมาพบปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภายในองค์กร ประกอบด้วย 1) การขาดแคลนงบประมาณเพื่อนำมาใช้ในการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้รับการฝึกอบรมที่เพียงพอในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ทำให้ขาดความรู้ความสามารถ ในการบริหารจัดการและการดำเนินโครงการพัฒนา การขาดการพัฒนาทักษะเฉพาะทางอย่างต่อเนื่อง ทำให้บุคลากรไม่สามารถปรับตัวกับเทคโนโลยีและแนวทางการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน เช่น เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย ทำให้บุคลากรไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มที่ 3) ขาดการสนับสนุนเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้การปฏิบัติงานไม่สะดวกและไม่รวดเร็ว 4) การขาดแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการทำงาน เนื่องจากการขาดการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บริหาร หรือการขาดโอกาสในการก้าวหน้าในอาชีพ ตลอดจนแรงจูงใจส่วนบุคคล ขาดทักษะในการทำงานเป็นทีม ทำให้เกิดความขัดแย้งและการทำงานร่วมกันไม่เป็นไปอย่างราบรื่น (ท้องถิ่นอำเภอเมยวดี, 2567) ดังนั้นจากความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อค้นหาปัจจัยที่จะเป็นตัวสนับสนุนให้บุคลากร เกิดการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานมากขึ้น รวมถึงข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรอันจะนำไปสู่การวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีประสิทธิภาพ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

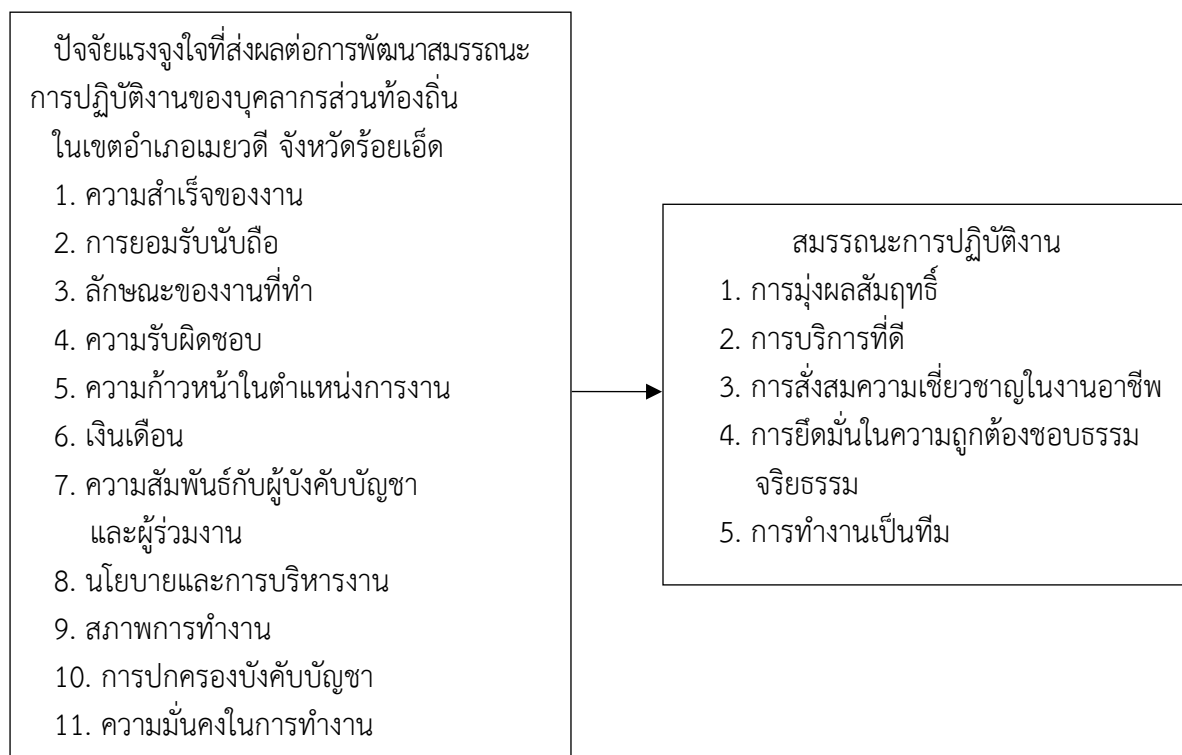
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ความสำเร็จของงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่ทำ ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน เงินเดือน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน นโยบายและการบริหารงาน สภาพการทำงาน การปกครองบังคับบัญชา ความมั่นคงในการทำงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีแรงจูงใจ ของ Herzberg, Mausner, and Synderman (1959) มากำหนดเป็นตัวแปรต้น และกรอบสมรรถนะหลักในราชการพลเรือนของสำนักงาน ข้าราชการพลเรือน ประกอบด้วย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2552: 7)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่ของการวิจัย

พื้นที่ของการวิจัย คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลชุมพร 2) เทศบาลตำบลเมยวดี 3) เทศบาลตำบลบุ่งเลิศ 4) เทศบาลตำบลชมสะอาด

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยผู้วิจัยได้นำทฤษฎีแรงจูงใจ ของ Herzberg, Mausner, and Synderman (1959) มากำหนดเป็นตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความสำเร็จของงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่ทำ ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน เงินเดือน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน นโยบายและการบริหารงาน สภาพการทำงาน การปกครองบังคับบัญชา ความมั่นคงในการทำงาน

2.2 ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้นำแนวคิดกรอบสมรรถนะหลักในราชการพลเรือนของสำนักงานข้าราชการพลเรือน ประกอบด้วย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2552, น. 7) ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมจริยธรรม การทำงานเป็นทีม

3. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 196 คน (ท้องถิ่นอำเภอเมยวดี, 2567)

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 132 คน โดยการใช้สูตรหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ (Yamane, 1973, p. 727) ผู้วิจัย กำหนดขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบสัดส่วน (Proportional Random Sampling) แล้วจึงดำเนินการสุ่มแบบวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลาก

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น โดยครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง ตอนที่ 2 เป็นคำถามความคิดเห็นปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มีระดับความคิดเห็นให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยด้วยตนเอง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

6.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ระดับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.2 สถิติทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis) ใช้การเลือกตัวแปรโดยวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter Regression)

6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด จะใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็นรายด้าน

สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับสมรรถนะ		แปลผล	อันดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	3.41	0.78	มาก	3
2. ด้านการบริการที่ดี	3.22	1.23	ปานกลาง	5
3. ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ	3.40	0.84	ปานกลาง	4
4. ด้านการยึดมั่นในความถูกต้อง ขอบธรรม และจริยธรรม	3.60	0.83	มาก	2
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	3.75	0.89	มาก	1
โดยรวม	3.48	0.91	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$) เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ การทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 3.75$) รองลงมา คือ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้อง ขอบธรรม และจริยธรรม ($\bar{X} = 3.60$) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X} = 3.41$) ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ($\bar{X} = 3.40$) และด้านการบริการที่ดี ($\bar{X} = 3.22$) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regressions) ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

ตัวแปรอิสระ	b	S.E.	β	t	Sig.
a. ค่าคงที่	1.283	.233	-	5.519	.00
1. ปัจจัยด้านความสำเร็จของงาน X_1	.134	.037	.106	.915	.04*
2. ปัจจัยด้านการยอมรับนับถือ X_2	.204	.046	.280	4.454	.00*
3. ปัจจัยด้านลักษณะของงานที่ทำ X_3	.055	.041	.104	1.339	.18
4. ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ X_4	.039	.041	.074	.938	.35
5. ปัจจัยด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน X_5	.080	.047	.140	1.721	.09
6. ปัจจัยด้านเงินเดือน X_6	.028	.033	.057	.847	.40
7. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน X_7	.033	.046	.047	.722	.47
8. ปัจจัยด้านนโยบายและการบริหารงาน X_8	.148	.047	.244	3.162	.00*
9. ปัจจัยด้านสภาพการทำงาน X_9	.068	.058	.106	1.184	.24
10. ปัจจัยด้านการปกครองบังคับบัญชา X_{10}	.029	.038	.049	.753	.45
11. ปัจจัยด้านความมั่นคงในการทำงาน X_{11}	.220	.059	.363	3.745	.00*

$R = .879$, $R^2 = .772$

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้การวิเคราะห์แบบกำหนดตัวแปร เข้าไปในสมการทั้งหมด (Enter Method) ปัจจัยที่นำมาศึกษา ทั้ง 11 ตัวแปร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด (Y) เท่ากับ .772 ($R^2 = .772$) แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 11 ตัวแปร สามารถอธิบายการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด (Y) ได้ร้อยละ 77.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 4 ตัวแปร สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีผลต่อการผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านความมั่นคงในการทำงาน X_{11} ($\beta = .363$)
2. ปัจจัยด้านการยอมรับนับถือ X_2 ($\beta = .280$)
3. ปัจจัยด้านนโยบายและการบริหารงาน X_8 ($\beta = .244$)
4. ปัจจัยด้านความสำเร็จของงาน X_1 ($\beta = .106$)

ดังนั้น เมื่อทราบค่าคงที่ (Constant) เท่ากับ 1.283 ทราบค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนดิบ (b) และทราบน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) จึงสามารถสร้างสมการถดถอย ได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ $Y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_nx_n$

แทนค่าในสูตร $Y = 1.283 + .220 (X_{11}) + .204 (X_2) + .148 (X_8) + .134 (X_1)$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z = B_1z_1 + B_2z_2 + \dots + B_nz_n$

แทนค่าในสูตร $Z_{\hat{y}} = .363 (Z_{11}) + .280 (Z_2) + .244 (Z_8) + .106 (X_1)$

เมื่อ Y และ $Z_{\hat{y}}$ = ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร ส่วนท้องถิ่น

ในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ข้อเสนอแนะปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ควรกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและมีระบบติดตามผล พร้อมให้รางวัลที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นการทำงาน การส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการยอมรับและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รวมถึงปรับปรุงลักษณะงานให้ท้าทายและเหมาะสมกับความสามารถ ควรให้บทบาทที่ชัดเจนและมีระบบประเมินผลที่เป็นธรรม รวมถึงส่งเสริมเส้นทางความก้าวหน้าในสายงานผ่านการอบรมและการเลื่อนตำแหน่งที่โปร่งใส ค่าตอบแทน ควรสอดคล้องกับภาระงานและผลการปฏิบัติงาน พร้อมสวัสดิการที่สร้างความมั่นคง นอกจากนี้ ควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร พัฒนานโยบายและกระบวนการบริหารให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงจัดสภาพแวดล้อมการทำงานให้เอื้อต่อประสิทธิภาพและลดความเครียด และการสร้างความมั่นคงในอาชีพผ่านระบบสวัสดิการที่เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านความมั่นคงในการทำงาน 2) ปัจจัยด้านการยอมรับนับถือ 3) ปัจจัยด้านนโยบายและการบริหารงาน 4) ปัจจัยด้านความสำเร็จของงาน

1.1 ปัจจัยด้านความมั่นคงในการทำงาน ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด อาจเป็นเพราะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด มีแผนการพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะบุคลากรให้เห็นโอกาสเติบโตในสายงานทำให้มีความตั้งใจที่จะพัฒนาทักษะทั้งในด้านวิชาการและการปฏิบัติงาน พัฒนาศักยภาพตนเองให้ปฏิบัติงานตามสมรรถนะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรวัฒน์ แก้วสนิท (2567) ได้วิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรปัจจัยค่าจูงของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสามารถร่วมกันทำนายระดับสมรรถนะหลักของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 83.80 ($R^2\text{Adj}=.865$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของตัวแปรปัจจัยค่าจูง พบว่า ด้านความมั่นคง

($\beta=.557$) ด้านสถานะของอาชีพ ($\beta=.420$) ด้านการนิเทศงาน ($\beta=.258$) และด้านนโยบายและการบริหารงาน ($\beta=.237$)

1.2 ปัจจัยด้านการยอมรับนับถือ ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด อาจเป็นเพราะ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัฒนธรรมองค์กรในการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการยอมรับฟังความคิดเห็นและสนับสนุนผู้อื่นที่มีความก้าวหน้า ประกอบกับมีระบบการให้รางวัลหรือการยกย่องบุคคลที่มีผลการปฏิบัติงานดี เพื่อเป็นการแสดงถึงการยอมรับและช่วยสร้างความมุ่งมั่นให้บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรญา สุพงษ์ (2562) ได้ทำการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภูมิใจและปัจจัยคำจูงมีผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยภูมิใจ ประกอบด้วย ความสำเร็จในการทำงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งและปัจจัยคำจูง ประกอบด้วย เงินเดือน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การปกครอง บังคับบัญชา นโยบายและการบริหาร สภาพการปฏิบัติงาน ความมั่นคงในการปฏิบัติงาน และชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว

1.3 ปัจจัยด้านนโยบายและการบริหารงาน ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด อาจเป็นเพราะ นโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด มีความชัดเจน ครอบคลุม และเหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะหรือศักยภาพของบุคลากร ผู้บริหารให้ความสำคัญและสนับสนุนด้านการเรียนรู้การอบรม และพัฒนาบุคลากร มีการจัดสรรงบประมาณ เวลา หรือโอกาสในการพัฒนาตนเองให้แก่บุคลากร เช่น การส่งเสริมให้เข้าร่วมการอบรม สัมมนา หรือศึกษาต่อ มีส่วนสำคัญในการสร้างความเท่าเทียมและกระตุ้นแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง อรุณลักษณ์ ปุ่มเป้า (2565) ได้วิจัยเรื่อง แรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรย่อยของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ได้แก่ การควบคุมดูแลงาน ($\beta=.302$) ความก้าวหน้า ($\beta=.244$) ความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน ($\beta=.240$) ความรับผิดชอบ ($\beta=.178$) สภาพะการทำงาน ($\beta=.157$) และนโยบายและการบริหาร ($\beta=.150$) และสามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ได้ร้อยละ 87.60 ($R^{2Adj.} = .876$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.4 ปัจจัยด้านความสำเร็จของงาน ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด อาจเป็นเพราะ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด เปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับการพิจารณาในตำแหน่งที่สูงขึ้นหรือได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานสำคัญเพิ่มเติม และดำเนินการโครงการที่สำคัญบรรลุเป้าหมาย ทำให้เห็นว่าเส้นทางความก้าวหน้าสายอาชีพ ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรรู้สึกอยากพัฒนาทักษะความสามารถในทุกมิติ เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยเฉพาะในหน่วยงานราชการ ความก้าวหน้าในสายงานเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อแรงกระตุ้นทางจิตใจของบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรวัดน์ แก้วสนิท (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัย ตัวแปรปัจจัยภูมิใจของแรงจูงใจในการ

ปฏิบัติงานสามารถร่วมกันทำนาย ระดับสมรรถนะหลักของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอ อากาศอำนวยจังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 70.60 ($R^2_{Adj} = .706$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของตัวแปรปัจจัยของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน พบว่า ความสำเร็จของงาน ($\beta=.496$) โอกาสก้าวหน้า ($\beta=.387$) การได้รับการยกย่องชมเชย ($\beta=.158$) และการได้รับการพัฒนา ($\beta=.136$)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านการนำไปประยุกต์ใช้

1.1 ด้านความสำเร็จของงาน ควรพัฒนาระบบฝึกอบรมการแก้ปัญหาให้แก่บุคลากร ฝึกอบรมเฉพาะด้านที่เน้นการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์สถานการณ์และแก้ปัญหาอย่างมีระบบ เช่น การใช้เครื่องมือแก้ปัญหา หรือเทคนิคการจัดการความขัดแย้ง จำลองสถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่พบจริงในงาน เพื่อให้บุคลากรมีโอกาสฝึกฝนในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สร้างฐานข้อมูลความรู้ รวบรวมปัญหาที่พบบ่อยในกระบวนการทำงานพร้อมแนวทางแก้ไขและทำให้บุคลากรสามารถเข้าถึงได้ง่าย ส่งเสริมการแบ่งปันประสบการณ์ของพนักงานในรูปแบบกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.2 ด้านการยอมรับนับถือ ผู้บริหารควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการยกย่องส่งเสริมให้บุคลากรมีการยกย่อง และแสดงความขอบคุณระหว่างเพื่อนร่วมงานผ่านการสื่อสารประจำวัน เช่น การกล่าวคำชมเชยหลังจากการประชุมหรือในโอกาสต่าง ๆ สร้างแนวคิดที่ทุกคนมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันและการสนับสนุนซึ่งกันและกันจัดกิจกรรมยกย่องในที่ประชุม ใช้การประชุมประจำเดือนเป็นเวทีเพื่อประกาศความสำเร็จของบุคลากรในทีม เช่น การตั้งบุคคลเด่นประจำไตรมาส พร้อมทั้งให้เพื่อนร่วมงานร่วมแสดงความยินดี

1.3 ด้านลักษณะของงานที่ทำ ผู้บริหารควรออกแบบงานที่เพิ่มความท้าทายอย่างเหมาะสมเน้นการทำงานเชิงรุกเชิงพื้นที่บูรณาการร่วมกับภาคส่วนราชการในจังหวัดร้อยเอ็ด วางโครงสร้างงานให้มีความหลากหลาย และส่งเสริมให้บุคลากรได้ทดลองใช้ทักษะในหลากหลายด้าน มอบหมายงานที่ต้องการการแก้ปัญหาเชิงลึกหรือการวางแผนในระยะยาว เพื่อกระตุ้นการพัฒนาศักยภาพและการคิดวิเคราะห์

1.4 ด้านความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรสร้างวัฒนธรรมความช่วยเหลือและสนับสนุนกันภายในทีม กระตุ้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในทีมผ่านการตั้งกลุ่มสนับสนุนเฉพาะด้าน เช่น ที่ปรึกษาระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหาในงาน ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในทีมผ่านการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ เพื่อให้บุคลากรสามารถเปิดใจเกี่ยวกับปัญหาทั้งในงานและส่วนตัว

1.5 ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ผู้บริหารควรสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์องค์กร เปิดโอกาสให้บุคลากรเขียนบทความ แสดงความคิดเห็น หรือรายงานความคืบหน้าของโครงการต่าง ๆ ในสื่อขององค์กร เช่น เว็บไซต์หรือโซเชียลมีเดียสนับสนุนการถ่ายทอดประสบการณ์ผ่านการเป็นวิทยากร หรือผู้เล่าเรื่องในโอกาสต่าง ๆ จัดเวทีหรือโอกาสนำเสนอผลงานระดับหน่วยงาน จัดกิจกรรมหรือประชุมเป็นประจำที่เปิดโอกาสให้บุคลากรนำเสนอผลงานหรือโครงการของตนต่อที่ประชุมในระดับแผนกหรือองค์กร ส่งเสริมกิจกรรมที่บุคลากรสามารถพูดถึงผลสำเร็จในการทำงาน เช่น การจัดงานสรุปผลประจำปีหรือนิทรรศการผลงาน

1.6 ด้านเงินเดือน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ดควรจัดระบบการกำหนดเงินเดือนที่โปร่งใสและยุติธรรม ใช้เกณฑ์ที่ชัดเจนและตรวจสอบได้ในการกำหนดอัตราเงินเดือน โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ เช่น ประสบการณ์ทำงาน ความรับผิดชอบในตำแหน่ง และผลงานที่สร้างให้แก่องค์กร ให้ข้อมูลบุคลากรเกี่ยวกับโครงสร้างเงินเดือนของหน่วยงาน รวมถึงแนวทางการปรับเพิ่มเงินเดือนในอนาคต

1.7 ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน ผู้บริหารควรสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เปิดกว้าง ส่งเสริมให้ผู้บังคับบัญชาเปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นพนักงานระดับต้นหรือระดับสูง จัดกิจกรรมประชุมกลุ่มหรือพูดคุยที่เน้นการรับฟังข้อเสนอแนะจากบุคลากรในทุกระดับ ฝึกทักษะการเข้าใจและเห็นใจของผู้บังคับบัญชา โดยเฉพาะในเรื่องการตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของบุคลากร ใช้เครื่องมือ เช่น การโค้ชชิ่ง (Coaching) เพื่อช่วยให้ผู้บังคับบัญชาเข้าใจและปรับตัวเข้ากับทีมงานในหลากหลายสถานการณ์

1.8 ด้านนโยบายและการบริหารงาน ผู้บริหารควรสร้างนโยบายส่งเสริมการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ จัดตั้งโปรแกรมฝึกอบรมที่เหมาะสมกับลักษณะงานและความต้องการของบุคลากร ส่งเสริมการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง และพัฒนานโยบายที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในองค์กรหรืออุตสาหกรรม พัฒนานโยบายที่เน้นการสนับสนุนการทำงานของบุคลากร

1.9 ด้านสภาพการทำงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ดควรจัดให้มีระบบการบำรุงรักษาวัสดุและอุปกรณ์เป็นประจำ จัดตั้งระบบการตรวจสอบสภาพอุปกรณ์ก่อนและหลังการใช้งาน เช่น การทำบันทึกการตรวจเช็คสภาพหรือประสิทธิภาพของเครื่องมือการทำงาน วางแผนบำรุงรักษาอุปกรณ์ในระยะยาว เพื่อให้พร้อมใช้งานทุกเวลาและลดโอกาสที่อุปกรณ์จะเกิดปัญหาในการทำงาน

1.10 ด้านการปกครองบังคับบัญชา ควรมีการพัฒนาสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการสื่อสารที่ชัดเจนและตรงไปตรงมาเกี่ยวกับเหตุผลในการตัดสินใจจากผู้บังคับบัญชา เช่น การอธิบาย การเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือขั้นตอนการทำงานใหม่ ๆ รวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมายหรือทิศทางองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนการพัฒนาผู้บังคับบัญชาในด้านการเข้าใจและเคารพความหลากหลายของบุคลากร และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทีม

1.11 ด้านความมั่นคงในการทำงาน ผู้บริหารควรกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนและเป็นธรรมในการมอบหมายงาน เช่น การพิจารณาทักษะและประสบการณ์ของบุคลากรในการมอบหมายงานหรือโครงการที่เหมาะสม เพื่อให้แน่ใจว่างานที่ได้รับการมอบหมายจะไม่เป็นภาระเกินกว่าที่บุคลากรสามารถทำได้ ใช้เกณฑ์ที่เป็นธรรมในการพิจารณาความสามารถและประสิทธิภาพในการมอบหมายงาน เพื่อหลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติหรือความไม่ยุติธรรม ส่งเสริมการมอบหมายงานตามศักยภาพของบุคลากร

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงาน ควรศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อค้นหากลุ่มเป้าหมายที่ต้องการแนวทางการพัฒนาตนเองเฉพาะทาง และออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของบุคลากรแต่ละกลุ่ม

2.2 ศึกษาบทบาทของการเป็นผู้นำในองค์กรที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่น ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำ เช่น ความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์

(transformational leadership) และการสนับสนุนแบบใกล้ชิด (mentoring) ว่าส่งผลต่อแรงจูงใจและความสามารถในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร เพื่อเน้นความสำคัญของการพัฒนา ผู้นำในองค์กร

2.3 วิเคราะห์บทบาทของเทคโนโลยีในการส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ควรศึกษาว่าเทคโนโลยี เช่น ระบบการเรียนรู้ออนไลน์ (e-learning platforms) หรือเครื่องมือดิจิทัลต่างๆ สามารถช่วยพัฒนาทักษะและศักยภาพของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้อย่างไร รวมถึงข้อจำกัดและโอกาสในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในบริบทองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2562). นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561–2580 (ฉบับที่ 2). กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- จิรวัดน์ แก้วสนิท. (2567). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชัยสิทธิ์ เณรมีประเสริฐ. (2554). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ท้องถิ่นอำเภอเมยวดี. (2567). แผนพัฒนาบุคลากรของเทศบาล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. ร้อยเอ็ด: สำนักงานท้องถิ่นอำเภอเมยวดี.
- วรรณวิสา แยมเกตุ. (2559). แรงจูงใจในการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สรญา สุพงษ์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติราชการ : ภาพรวมระบบบริหารผลงานและระบบประเมินผลการปฏิบัติราชการ. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง
- อุไรลักษณ์ ปุ่มเป้า. (2565). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. นครพนม: มหาวิทยาลัยนครพนม.
- Drucker, P. F. (1993). *Post-Capitalist Society*. New York, NY: HarperBusiness.
- Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work* (2nd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Schultz, T. W. (1971). *Investment in Human Capital: The Role of Education and of Research*. Free Press.
- Schwab, K. (2017). *The Fourth Industrial Revolution*. New York: Crown Publishing Group.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การพัฒนานวัตกรรมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของหมู่บ้านโฮมสเตย์เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว
บ้านพรุใน ตำบลพรุใน อำเภอกะยง จังหวัดพังงา

Development of English Communicative Skills of Home Stay Village to Increase Tourism
Potentials of Phru Nai Village Phru Nai Sub-district Ko Yao District Phang-Nga Province

บุญชู กออุดมรัตน์

ศักดิ์ชัย โพธิ์สัย

สุวัฒน์ รักขันโท

อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Bunchoo Korudomrat

Sakchai Posai

Suwatsan Ragkhanto

Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University

Lecturer, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Lecturer, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding E-mail: sakchai73336@gmail.com

วันที่รับบทความ: 13 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 24 มิถุนายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 25 มิถุนายน 2568

Received: June 13, 2025; Revised: June 24, 2025; Accepted: June 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาและการพัฒนานวัตกรรมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาบ้านพรุใน ตำบลพรุใน อำเภอกะยง จังหวัดพังงา” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว 2) เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในระดับชุมชน กลุ่มตัวอย่างคือเจ้าของกิจการโฮมสเตย์ในชุมชนจำนวน 50 คน จาก 25 หลังคาเรือน ซึ่งได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการและความพึงพอใจในการใช้ภาษาอังกฤษ และแบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ 10 คนเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์มีความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะด้านการฟังและการพูด ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นในการให้บริการนักท่องเที่ยวต่างชาติ นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นช่วยส่งเสริมทักษะเหล่านี้ และส่งผลให้คะแนนหลังการอบรมเพิ่มขึ้นจากค่าเฉลี่ยก่อนการพัฒนา ($\bar{X} = 32.68$, S.D. = 1.82) เป็น ($\bar{X} = 41.92$, S.D. = 2.12) แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของนวัตกรรมและแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับการสื่อสารภาษาอังกฤษในบริบทของชุมชนท่องเที่ยว

คำสำคัญ: พัฒนานวัตกรรม; ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ; หมู่บ้านโฮมสเตย์; เพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว

Abstract

This research article is part of a larger study entitled “Development of English Communicative Skills of Home Stay Village to Increase Tourism Potentials of Phru Nai Village Phru Nai Sub-district Koh Yao District Phang-Nga Province”. The objectives were to: 1) develop the English communication skills of the homestay community to promote tourism; 2) enhance the community’s capacity to use English effectively in tourism contexts; and 3) propose practical strategies for improving English communication as a tool for community-based tourism development. The target group consisted of 50 homestay business owners from 25 households in Ban Pru Nai, selected using purposive sampling. Research instruments included a questionnaire to assess needs and satisfaction regarding English use, and semi-structured interviews with 10 business owners regarding challenges, obstacles, and suggestions for skill development. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-tests, while qualitative data were interpreted using content analysis.

Findings revealed that homestay operators expressed a strong need to improve their English communication skills, particularly in listening and speaking, which are critical for interacting with international tourists. The developed innovation effectively addressed these needs. Post-training test scores significantly improved from a pre-test mean score of ($\bar{X} = 32.68$, S.D. = 1.82) to a post-test mean score of ($\bar{X} = 41.92$, S.D. = 2.12), indicating the effectiveness of the innovation. The study provides a sustainable framework for developing English communication skills in local tourism communities.

Keywords: Innovative Development, English Communicative Skills, Home Stay Village, Increasing Tourism Potentials

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศเป็นจํานวนมหาศาลในแต่ละปี ตัวอย่างเช่น ในปีหนึ่งประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวต่างชาติจํานวนกว่า 24.78 ล้านคน สร้างรายได้กว่า 1.14 ล้านล้านบาท ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจในภาพรวม การท่องเที่ยวยังส่งผลให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องในรูปแบบห่วงโซ่คุณค่า ทั้งธุรกิจหลัก ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยว การเดินทางระหว่างประเทศ โรงแรม และที่พัก และธุรกิจรอง ได้แก่ ร้านอาหาร ของที่ระลึก และบริการเดินทางภายในประเทศ ตลอดจนธุรกิจต่อเนื่องอื่น ๆ ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญใน

การกระจายรายได้และสร้างการจ้างงาน เช่น ภาคธุรกิจที่พักและร้านอาหารมีการจ้างงานสูงถึง 2.3 ล้านคน ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลในแต่ละยุคสมัยจึงกำหนดให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นนโยบายเร่งด่วนและเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นอย่างสมดุลและยั่งยืน ดังนั้น การศึกษาและส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเผยสถิติท่องเที่ยว 11 เดือน พ.ศ. 2562 รายได้ขยายตัว 3.88% จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่ม 4.4% กระทรวงท่องเที่ยวฯเผยสถิตินักท่องเที่ยวการท่องเที่ยวในเดือนพฤศจิกายน 2562 พบว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเที่ยวไทย 35,358,592 คน ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.92 เกิดรายได้ 166,897.00 ล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.98 ส่งผลให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวสะสมในช่วงเดือน มกราคม-พฤศจิกายน 2562 อยู่ที่ 35,866,606 คน จากช่วงเดียวกันของปีก่อน ซึ่งอยู่ที่ 34.3 ล้านคน ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.44 เกิดรายได้ 1,743,945.72 ล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.88 ทั้งนี้ในช่วงปี 2562 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาเที่ยวไทย 35.8 ล้านคน เป็นนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคเอเชีย 24.7 ล้านคน ยุโรป 5.84 ล้านคน ภูมิภาคอเมริกา 1.45 ล้านคน เอเชียใต้ 2.16 ล้านคน โอเชียเนีย 8 แสนคน ตะวันออกกลาง 6.4 แสนคน แอฟริกา 1.7 แสนคน โดยตลาดหลักด้านการท่องเที่ยวของไทย พบว่า นักท่องเที่ยวจีนเดินทางเที่ยวไทย อยู่ที่ 10.1 ล้านคน ขยายตัว 4% ขณะที่อินเดีย 1.8 ล้านคน ขยายตัว 26% ในปีพ.ศ. 2562 นักท่องเที่ยวจากประเทศตะวันตกส่วนใหญ่เป็นชาวอังกฤษรองลงมาเป็น ชาวเยอรมันและชาวอเมริกันตามลำดับจึงทำให้มีความต้องการและความจำเป็นอย่างมากสำหรับประชาชนในพื้นที่ที่ต้องการใช้ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ดังนั้น ภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพราะในปัจจุบันนี้ ชาวต่างชาติได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยหรือชาวไทยเดินทางไปต่างประเทศเป็นจำนวนมาก หากประชาชนในประเทศมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษก็จะทำให้การเดินทาง การติดต่อประสานงานหรือการเที่ยวชมสิ่งต่าง ๆ มีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นเพราะระบบการติดต่อสื่อสารด้านการท่องเที่ยวในฐานข้อมูลสากลนิยมใช้ ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

เพราะฉะนั้น เพื่อให้คนไทยมีขีดความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่สูงขึ้น ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของประเทศไทยตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ได้เน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์ที่จำเป็นสื่อสารกับชาวต่างชาติที่มาเยือนทั้งการสนทนาภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันในระดับพื้นฐานหรือใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเฉพาะกิจถ้าคนไทยมีความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษดี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะมีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างทั้งทางตรงและทางอ้อม จากกระแสความนิยมในด้านการท่องเที่ยวแบบใหม่คือการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวธรรมชาติ ซึ่งนิยมท่องเที่ยวเป็นกลุ่มเล็กหรือท่องเที่ยวด้วยตนเอง ที่เรียกว่า Free Independent Travelers นักท่องเที่ยวดังกล่าวจะได้สัมผัสกับชุมชนมากขึ้นและนักท่องเที่ยวจะได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือนมากขึ้นทั้งนี้ กระแสการท่องเที่ยวแบบ

พักแรมกับเจ้าบ้าน (home stay) ก็มีมากขึ้นด้วย ลักษณะดังกล่าวจึงจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการสื่อสารระหว่างเจ้าบ้านและผู้มาเยือนซึ่งประชาชนในประเทศไทยในฐานะเป็นเจ้าของบ้านจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ภาษาอังกฤษของคนไทยในภาคการท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ไม่สามารถสื่อสารได้ การสื่อสารกับชาวต่างประเทศ คนไทยจะใช้วิธีจ้นภาษาในการสื่อสารกับชาวต่างประเทศแต่คนไทยมีจุดเด่นคือ เป็นมิตรความสุภาพและความมีน้ำใจ การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นจุดเน้นที่มีความสำคัญในการพัฒนาตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศเช่น การอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในเรื่องของภาษาสำหรับการสื่อสาร เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีความรู้ในการใช้ภาษาต่างประเทศในระดับที่สามารถในการสื่อสารได้รู้เรื่อง สื่อความหมายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้ผลประโยชน์กับการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มชุมชนในท้องถิ่นควรจะมีความรู้ภาษาต่างประเทศระดับพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2552). สำหรับให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เช่น การต้อนรับนักท่องเที่ยว การบอกทิศทาง การอธิบายให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและการเดินทาง ซึ่งปัจจุบันนี้ภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญยิ่งและเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ประเทศไทยพัฒนาได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยมุ่งใช้ความก้าวหน้าของสังคมฐานความรู้ และนวัตกรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยชี้้นำในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมของบุคลากรของประเทศเพื่อให้มีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในระดับที่สามารถติดต่อสื่อสาร แสวงหาความรู้ สร้างความร่วมมือ เจริญต่อรองและสร้างความสัมพันธ์อันดี (Namtapi, I. 2022)

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ (Homestay Tourism) เป็นหนึ่งในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (eco-tourism) ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ โดยเน้นที่คุณภาพของประสบการณ์มากกว่าปริมาณ การท่องเที่ยวลักษณะนี้มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน โดยชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นเจ้าของและร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตนเอง (กฤตยา เตยโพธิ์และพนัส โพธิ์บัติ, 2561) ผลกระทบเชิงบวกของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์คือการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน โดยในขณะที่นักท่องเที่ยวเดินทางและพักอยู่ในหมู่บ้านท้องถิ่น พวกเขาจะได้รับโอกาสในการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การเรียนรู้วิธีทำอาหารพื้นบ้าน การทำประมง การแลกเปลี่ยนความรู้ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัวเจ้าบ้าน ประสบการณ์เหล่านี้ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแต่เปี่ยมด้วยเสน่ห์ ซึ่งแตกต่างจากประสบการณ์การท่องเที่ยวในแบบทั่วไป อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลายชุมชนในประเทศไทยพยายามส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น แต่ปัญหาที่พบคือ ความเข้าใจที่ไม่เพียงพอต่อหลักการพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งผลให้การดำเนินการขาดทิศทางที่ชัดเจน และอาจเกิดผลกระทบทางลบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว (ปัทมา สุวรรณเทศ, 2555)

ชุมชนบ้านพรุใน เป็นชุมชนขนาดเล็กตั้งอยู่ในเกาะยาวใหญ่ แต่การบริหารการปกครองขึ้นต่อ อำเภอกะยาร จังหวัดพังงา พื้นที่ชุมชนมีลักษณะเป็นเกาะล้อมรอบด้วยหุบเขา ชาวบ้านในชุมชนพรุในนับถือศาสนาอิสลามเกือบทั้งหมด มีอาชีพหลักคือ ทำการประมง ทำสวนมะพร้าว และทำเกษตรกรรม อาชีพที่เป็นรายได้เสริมให้กับ

ชาวบ้านคือ กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน (Homestay) ด้วยอาณาบริเวณของเกาะยาวเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้กับเกาะที่มีชื่อเสียงด้าน

การท่องเที่ยวอีกหลายเกาะและอยู่ไม่ไกลจากจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วโลก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะเดินทางมาพักผ่อนและเที่ยวในภูเก็ต แต่อย่างไรก็ตาม ในแต่ละปีนักท่องเที่ยวที่สนใจที่จะเดินทางมาพักผ่อนที่เกาะยาวก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเกาะยาวใหญ่อยู่ไม่ไกลจากภูเก็ต (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพังงา, 2566) หมู่บ้านชุมชนพุดในชาวบ้านสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ในระดับไม่ค่อยดีสะท้อนมาจากข้อมูลที่นักท่องเที่ยวต้องการการที่จะช่วยพัฒนาและถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นให้เป็น รู้จักอย่างแพร่หลายและมีทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสมบูรณ์ การเตรียมพร้อมชุมชนที่เกี่ยวข้องให้มีความสามารถในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ชุมชนเหล่านั้นจะต้องเป็นผู้มีความรู้วัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งซึ่งดังนั้นชุมชนโฮมสเตย์จำเป็นจะต้องมีความสามารถในการด้านทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษให้สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้เนื่องจากภาษาอังกฤษได้ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นสื่อกลางในการสื่อสารซึ่งมีความสำคัญที่สุดในโลกปัจจุบัน ดังนั้น คณะนักวิจัยมีความเห็นว่า ชุมชนโฮมสเตย์หมู่บ้านพุดใน ตำบลพุดใน อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงาสมควรที่จะได้รับการพัฒนานวัตกรรมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในระดับพื้นฐานเพื่อการสื่อสารเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันจะเป็นประโยชน์ต่อวิถีชีวิตชาวบ้านในชุมชนและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์
2. เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชนให้มีความเข้มแข็งในการใช้ภาษาอังกฤษในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาและการพัฒนานวัตกรรมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านพุดใน ตำบลพุดใน อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้:

ขั้นตอนที่ 1: การสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการ (Needs Analysis) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและผู้ประกอบการโฮมสเตย์บ้านพุดใน เสร็จแล้วคณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในบริบทการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2: การออกแบบและพัฒนานวัตกรรม ได้ทำการออกแบบนวัตกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ เช่น สื่อการเรียนรู้ ชุดบทสนทนา หรือกิจกรรมฝึกทักษะ และทำการตรวจสอบความ

เหมาะสมของนวัตกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Validation) และได้นำนวัตกรรมไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย (Try-out) เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 3: การนำไปใช้จริงและประเมินผล คณะผู้วิจัยได้นำชุดนวัตกรรมที่พัฒนาแล้วไปใช้จริงในชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์พร้อมทั้งทำการประเมินผลการใช้นวัตกรรมทั้งด้านประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ และการพัฒนาทักษะของผู้เรียนและสุดท้ายวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อสรุปผลการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาได้แก่ ประชาชนผู้ประกอบการให้ที่พักโฮมสเตย์ ในชุมชนหมู่บ้านพรใน ตำบล พรใน อำเภอกะยาร จังหวัด พังงา จำนวน 25 หลังคาเรือน ก่อนสุ่มตัวอย่างมีผู้เสนอตัวเข้าร่วมโครงการวิจัย 50 คน ผู้วิจัยทำการศึกษาโดยใช้ประชากรทั้งหมด ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เป็นการเจาะจงกลุ่มผู้เป็นเจ้าของกิจการธุรกิจโฮมสเตย์ในหมู่บ้านพรในทั้งหมด ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษและข้อมูลด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับข้อที่พักรโฮมสเตย์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบทดสอบวัดความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยเกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่อง 1.) การต้อนรับนักท่องเที่ยว 2.) ที่พักอาศัยในหมู่บ้านโฮมสเตย์ 3.) อาหารท้องถิ่นในหมู่บ้านโฮมสเตย์ 4.) แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านโฮมสเตย์ และ 5.) วัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชนมุสลิมในหมู่บ้านโฮมสเตย์เรื่องละ 10 ข้อ รวม 50 ข้อ โดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการอบรมในวิจัยครั้งนี้หรือผู้เกี่ยวข้องธุรกิจการประกอบการโฮมสเตย์ชุมชนพรใน ตำบล พรใน อำเภอกะยาร จังหวัด พังงา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ตอบแบบทดสอบวัดความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ก่อนการอบรมพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ เพื่อนำคะแนนที่ได้เป็นค่าคะแนนก่อนนำมาพัฒนาสร้างนวัตกรรมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษขึ้นมาและหลังจากฝึกอบรมเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์การใช้นวัตกรรมที่สร้างขึ้น

2. แบบสอบถามเชิงปริมาณเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 8 ข้อ

2.1 แบบสอบถามความต้องการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ 8 ข้อ เป็นการวัดความคิดเห็นความต้องการในส่วนที่เกี่ยวกับระดับความต้องการมาก-น้อย-ไม่ต้องการ

2.2 แบบสอบถามความคิดเห็นความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อวัตกรรมการสื่อสารภาษาอังกฤษ สอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ มี 14 ข้อ เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert scale) ระดับมากที่สุดไปน้อยที่สุดโดยมีค่าแปรผล 5.00-1.00.

3. แบบสอบถามเชิงคุณภาพเป็นคำถามปลายเปิด ให้ผู้เข้าอบรมเขียนแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ จำนวน 6 ข้อ แบบทดสอบและข้อคำถามการสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบความเชื่อมั่นและความถูกต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน

4. ชุดคู่มือฝึกทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 5 บทเรียน โดยเป็นนวัตกรรมที่สร้างขึ้นเน้นทักษะการฟังและพูดเพื่อการสื่อสาร คำนึงถึงสถานการณ์ และความต้องการของชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์พรใน ตำบล พรใน อำเภอกะยาร จังหวัด พังงา ในขณะที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักและเที่ยว จากนั้นคณะผู้วิจัยได้

กำหนดเนื้อหาของบทเรียน วิธีการและกิจกรรมการสอนโดยใช้หลักการการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes) โดยจำลองจากสถานการณ์จริงรวมทั้งสื่อการสอนจากเอกสารการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษและได้คัดเลือกบทเรียนจากหนังสือแบบเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โปรแกรมฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเป็นแนวทางและปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องและเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้จากสถานการณ์จริง English for Communication มีหัวข้อดังนี้ คือ 1) การต้อนรับนักท่องเที่ยว 2) ที่พักอาศัยในหมู่บ้านโฮมสเตย์ 3) อาหารท้องถิ่นในหมู่บ้านโฮมสเตย์ 4) แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านโฮมสเตย์ 5) วัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชนมุสลิมในหมู่บ้านโฮมสเตย์

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลความถูกต้อง การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยเน้นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (data triangulation) ในด้านข้อมูลที่ได้จากแหล่งบุคคลซึ่งเป็นผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ในหมู่บ้านชุมชนพรุใน ตำบลพรุใน อำเภอกะยาร จังหวัดพังงาเป็นหลัก รวมทั้งตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) จาก 3 วิธีกล่าวคือ การศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ เช่น ใช้การสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร หรือทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคณะผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาวิเคราะห์หาลักษณะที่เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยสู่การทำเครื่องมือการวิจัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรง (Validity) โดยนำเสนอให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในการวิจัยด้วยการตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence : IOC) ในทุกข้อคำถาม โดยใช้สูตรของโรบินสันและแฮมเบลตัน (พิศิษฐ์ ตันทวนิช และพนา จินดาศรี, 2561) และเมื่อวิเคราะห์แล้วถ้าข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 จะคัดเลือกเอาไว้ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 จะพิจารณาปรับปรุงแก้ไขหรืออาจตัดทิ้ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1: การวิเคราะห์ความต้องการและจัดทำความเข้าใจเบื้องต้น

คณะผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดและสร้างความเข้าใจกับผู้ประกอบการด้านที่พักในชุมชนโฮมสเตย์บ้านพรุใน ตำบลพรุใน อำเภอกะยาร จังหวัดพังงา จำนวน 50 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการพัฒนานวัตกรรมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ วิธีการ และระยะเวลาของโครงการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2: การเก็บข้อมูลก่อนการพัฒนา (Pre-test)

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน ทำแบบทดสอบวัดความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร จำนวน 50 ข้อ เพื่อประเมินระดับความสามารถเบื้องต้นก่อนการอบรม ทั้งนี้ผลคะแนนจากแบบทดสอบนี้จะนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการจริงของกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3: การพัฒนาและใช้จริงนวัตกรรม

ดำเนินการฝึกอบรมกลุ่มตัวอย่างโดยใช้นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ บทเรียนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ จำนวน 5 บทเรียน ซึ่งครอบคลุมสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการนักท่องเที่ยวในบริบทของชุมชนโฮมสเตย์

ขั้นตอนที่ 4: การเก็บข้อมูลหลังการใช้ (Post-test)

หลังเสร็จสิ้นการอบรม กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดผลการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษชุดเดียวกับก่อนการอบรม จำนวน 50 ข้อ เพื่อนำผลคะแนนมาเปรียบเทียบกับคะแนนก่อนอบรม เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของนวัตกรรมที่นำไปใช้

ขั้นตอนที่ 5: การประเมินความพึงพอใจ

กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการใช้นวัตกรรมการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้แบบสอบถาม 14 ข้อในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) และคำถามปลายเปิด 5 ข้อ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ

ขั้นตอนที่ 6: การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ

ผลคะแนนจากการทดสอบก่อนและหลังการอบรมจะนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้บทเรียนนวัตกรรม

ขั้นตอนที่ 7: การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์

คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษ และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะวิเคราะห์โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์มุมมอง ข้อเสนอแนะ และความคาดหวังที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงนวัตกรรมในอนาคต

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านแนวคิด ทฤษฎีที่เลือกมาใช้ในการศึกษา โดยข้อมูลที่ได้มาจะมีกระบวนการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อหาค้นหาคำตอบในการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) บรรยายข้อมูลระดับความคิดเห็นของผู้สัมภาษณ์ ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดทำแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร บันทึกลักษณะเอกสาร แหล่งที่มาและสาระสำคัญของเอกสารที่ทำการศึกษาที่

เกี่ยวข้องกับการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารจะเป็นกรอบแนวทางที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้วยวิธีการอื่นๆ ต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ได้ทำการวิเคราะห์เฉพาะเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารเท่านั้น โดยทำการสรุปใจความสำคัญที่จะนำมาใช้ในการสนับสนุนข้อค้นพบที่ได้จากข้อมูลอื่นๆ

2. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าอบรมในด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก ลักษณะการใช้ภาษาอังกฤษของคนภายในชุมชนในการสื่อสารบ่อยเพียงใด ประสิทธิภาพในการสื่อสารภาษาอังกฤษ และทักษะการใช้ภาษาอังกฤษที่บ่อยที่สุดโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา หาค่าความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ (Percentage)

3. วิเคราะห์แบบสอบถามความต้องการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ 8 ข้อ เป็นการวัดความคิดเห็นความต้องการในส่วนที่เกี่ยวกับระดับความต้องการมาก-น้อย-ไม่ต้องการและการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหน่วยวัดการสื่อสารภาษาอังกฤษสอบถามความคิดเห็น ที่มีต่อการพัฒนาทักษะ การสื่อสารภาษาอังกฤษ มี 14 ข้อเป็นแบบสอบถามแจกให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุข้อมูลที่เป็นจริงเพียงคำตอบเดียว จากจำนวนที่ให้โดยเป็นการวัดความคิดเห็นในระดับจากมากที่สุด-มาก-ปานกลาง-น้อย-น้อยที่สุด เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับของ ลิเคิร์ต (Likert scale) โดยกำหนดความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้ 5 มากที่สุด (4.50 – 5.00)- น้อยที่สุด(1.00 – 1.49) ใช้สถิติเชิงพรรณนา หาค่าความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ (Percentage) ผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือวิจัยที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

4. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบบสอบถามคำถามปลายเปิด ให้ผู้เข้าอบรมแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ จำนวน 6 ข้อผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5. วิเคราะห์ผลลัพธ์ข้อมูลการทำแบบทดสอบก่อนและหลังของผู้เข้าอบรมโดยใช้สถิติหาค่าความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ (Percentage)

สถิติวิเคราะห์เนื้อหา

สถิติพื้นฐานสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลผลคะแนนการทำแบบทดสอบก่อน-หลัง ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage: %) ค่าแจกแจงความถี่ (Frequencies: F) ส่วนสถิติเพื่อการวิเคราะห์ผลคะแนนการทำแบบทดสอบก่อน-หลัง ประกอบด้วย ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: SD)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ในชุมชนพุดในส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 74 มีอายุระหว่าง 46-50 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 24) รองลงมาคือกลุ่มอายุ 41-45 ปี (ร้อยละ 20) โดยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 32) และจบจากสถาบันการศึกษาในประเทศ (ร้อยละ 94) อาชีพหลักส่วนใหญ่คือการประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 46)

ในด้านการใช้ภาษาอังกฤษ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระบุว่า คนในชุมชนใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารในระดับ “บางครั้ง” (ร้อยละ 54) และมีประสบการณ์ในการใช้ภาษาอังกฤษมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 82) สำหรับทักษะที่ใช้บ่อยที่สุดคือ “การฟัง” (ร้อยละ 40) รองลงมาคือ “การพูด” (ร้อยละ 34)

ผู้วิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดต้องการเรื่องคำทักทายภาษาอังกฤษสำหรับกล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยว ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับศิลปะและการแสดงพื้นถิ่น และ ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการบอกเส้นทางที่พักโฮมสเตย์ในชุมชน มีความต้องการในระดับมาก ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100 ถัดมาเป็นเรื่องคำอธิบายภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน คำอธิบายภาษาอังกฤษเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน มีความต้องการในระดับมาก อยู่ในระดับรองจาก 3 หัวข้อข้างต้น คิดเป็นร้อยละ 96 ส่วนเรื่อง ภาษาอังกฤษทั่วไปเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับอาหาร พืช ผัก ผลไม้พื้นถิ่นในชุมชน และหัวข้อเรื่อง คำสนทนาภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวิถีชีวิตในชุมชนที่เหลือทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 90 ลดลงตามลำดับเป็นนัยสำคัญที่สะท้อนความต้องการจากมากไปหาน้อย

ผู้วิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.27$, $S.D = 0.57$) ในประเด็น ผู้เข้าอบรมทุกคนมีความคิดเห็นว่า วิทยากรมีเทคนิคการสอนที่ดี ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้นผลวิจัยอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, $S.D = 0.75$) ถัดมาคือ ความรู้ที่ได้รับนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษได้จริงในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, $S.D = 0.18$) และประเด็นสุดท้ายเรื่องสื่อและอุปกรณ์ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษมีความเหมาะสมซึ่งระดับความพึงพอใจน้อยที่สุดมีค่าระดับค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 3.80$, $S.D = 0.91$).

ผู้วิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้เข้าอบรมให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนวัตกรรมทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการของชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์บ้านพรุใน ตำบลพรุใน อำเภอกะยยา จังหวัดพังงา สรุปในประเด็นทั้ง 5 ประเด็นได้ดังนี้ 1) เนื้อหาในบทเรียน ส่วนใหญ่เสนอแนะว่า อยากให้มีการแทรกเรื่องที่พิก สิ่งอำนวยความสะดวกและรถรับส่งนักท่องเที่ยวไปยังที่พักโฮมสเตย์แต่ละแห่งส่วนรายละเอียด 2) วิธีการสอน/การอบรมของวิทยากร ส่วนใหญ่เสนอแนะว่า อยากให้มีการใช้สื่อทันสมัยมาควบคู่การอบรมและแทรกเนื้อหาเรื่องเกี่ยวกับหลักศาสนาอิสลามเพิ่มเติม 3) สื่อการเรียน/การอบรม ส่วนใหญ่เสนอแนะว่า อยากให้มีการใช้สื่อทันสมัยมาควบคู่การอบรมและแทรกเนื้อหาเรื่องเกี่ยวกับหลักศาสนาอิสลามเพิ่มเติม 4) การใช้นวัตกรรมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ส่วนใหญ่เสนอแนะว่า นวัตกรรมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษควรเพิ่มเนื้อหาที่พักโรงแรมหรือห้องพักอื่นในชุมชนพรุในที่เป็นส่วนอื่นควบคู่กับโฮมสเตย์ในเกาะยาว และ 5) การส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวในชุมชน ส่วนใหญ่เสนอแนะว่า อยากให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมพัฒนาคนด้านภาษาอังกฤษและท้องถิ่นควบคู่และแทรกเนื้อหาเรื่องเกี่ยวกับหลักศาสนาอิสลามเพิ่มเติม

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์สะท้อนถึงปัญหา อุปสรรค ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษและนวัตกรรมการสื่อสารภาษาอังกฤษที่สร้างขึ้นใหม่จากผู้แทนผู้ประกอบการจำนวน 10 คน พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการที่เข้าอบรมมีปัญหาด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ ในทักษะฟัง-พูด มากที่สุด ผู้ประกอบการถือว่า โฮมสเตย์เป็นการให้บริการรูปแบบหนึ่งมีความจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพราะว่า ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเหมาะสมสำหรับ

การนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญนำไปสู่ส่วนอื่น ที่เกี่ยวข้องับธุรกิจท่องเที่ยวกับชาวต่างชาติที่เดินทางมายังเกาะยาวใหญ่ ลำดับถัดมาเป็นความคิดเห็นว่าภาษาอังกฤษมีความจำเป็นต่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักที่โฮมสเตย์มาก เพราะผู้ประกอบการเกือบทั้งหมดระบุว่า นวัตกรรมภาษาอังกฤษสื่อสารสำหรับโฮมสเตย์เป็นภาษานานาชาติภาษาแรกและสำคัญต่อทุกทักษะการสื่อสารต่อกัน ลำดับถัดมาส่วนใหญ่สะท้อนความคิดเห็นว่า เนื้อหาในนวัตกรรมที่ควรเรียนรู้ ควรจะเป็นภาษาง่ายๆ บทสนทนากันแบบชาวบ้าน เน้นทักทาย ต้อนรับที่พึก ถามตอบและคุยเรื่องทั่วไปเพื่อให้คุ้นชินกันและกล่าวขอบคุณ ส่วนเรื่องความต้องการสื่อสารหรืออุปกรณ์เครื่องมือที่ช่วยในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ได้สะท้อนความคิดว่า สื่อมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวด เพราะอ่านนวัตกรรมสื่อสารภาษาอังกฤษถือว่า เป็นภาษาที่ทุกคนทั่วโลกใช้กัน คู่มือพ็อกเก็ต เป็นหนังสือสำคัญต้องมีไว้หาศัพท์ยาก และ นำมาใช้อ้างอิงได้กับนักท่องเที่ยวที่มาพัก และ ผู้เข้าอบรมแสดงความคิดเห็นว่า อยากได้แอปพลิเคชัน-แผ่นพับเล็ก-วิดีโอ-ป้ายหรือหนังสือแนะนำสถานที่พักโฮมสเตย์มากที่สุดเรียงตามลำดับ

ผู้วิจัยพบว่า ความสามารถในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์พรุใน ตำบลพรุใน อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา โดยค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถหลังการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ของผู้เข้าอบรมอยู่ที่คะแนน 32.68 (S.D. = 1.82) สูงกว่าก่อนการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการซึ่งได้คะแนนที่ 41.92 (S.D.= 2.12)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า การศึกษาและการพัฒนานวัตกรรมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวบ้านพรุในตำบลพรุใน อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา ประสบผลสำเร็จ คณะผู้วิจัยเห็นว่า ชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ทั้งหมดมีความรู้และความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความรู้และความสามารถของชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในครั้งนี้ มาจากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญในการต้อนรับและให้บริการนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์ความต้องการ (Need Analysis) ที่ดำเนินการโดยคณะผู้วิจัย ชี้ให้เห็นว่าชุมชนมีความต้องการในการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะด้านการฟังและการพูดได้รับการระบุว่าเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่สุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับมีความสอดคล้องคล้ายกับผลการศึกษาของ วราพร พูลเกษและคณะ (2555) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า (1) ชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์มีความต้องการให้บทเรียนมีเนื้อหาเกี่ยวกับหมู่บ้านโฮมสเตย์จำนวน 5 หัวข้อได้แก่ การต้อนรับนักท่องเที่ยว การแนะนำเกี่ยวกับที่พักโฮมสเตย์ แหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านโฮมสเตย์ การแสดงพื้นบ้าน ประเพณีและวัฒนธรรม และอาหารพื้นบ้าน โดยจัดเรียงตามลำดับความสำคัญของเนื้อหาในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ

2. ก่อนการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหลังการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์มีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ 3) ชุมชนหมู่บ้าน โฮมสเตย์มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดต่อการพัฒนาทักษะ การสื่อสารภาษาอังกฤษ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์กล่าวคือ การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษควรเน้นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการต้อนรับและแนะนำนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านโฮมสเตย์ได้จริงและเนื้อหาที่นำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษจะต้องให้มีความสอดคล้องกับท้องถิ่นให้มากที่สุด และของ ปีพมา สุวรรณเทศ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างคู่มือภาษาอังกฤษสำหรับผู้ประกอบการโฮมสเตย์บ้านนาทุ่ม-หนามแท่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องมีความต้องการภาษาอังกฤษโดยแบ่งตามหน้าที่ได้ 15 เรื่อง ได้แก่ 1) การทักทาย 2) การแนะนำตัว 3) การกล่าวแสดงความขอบคุณ 4) การกล่าวคำขอโทษ 5) การขออนุญาตและขอความช่วยเหลือ 6) การพูดเมื่อฟังไม่เข้าใจ 7) การถามทาง 8) สถานที่ท่องเที่ยว 9) การพูดคุยเรื่องเกี่ยวกับสภาพอากาศ 10) วันและเวลา 11) เทศกาล 12) อาหารและเครื่องดื่ม 13) ของที่ระลึก 14) บ้านพักโฮมสเตย์ และ 15) การกล่าวลา ผู้วิจัยได้สร้างคู่มือภาษาอังกฤษเบื้องต้นสำหรับผู้ประกอบการโฮมสเตย์ และให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา พบว่าคู่มือภาษาอังกฤษดังกล่าวมีคุณภาพในระดับดีมากในภาพรวม และคุณภาพในรายด้านอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน นอกจากนี้ผู้ประกอบการโฮมสเตย์และผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อคุณภาพของคู่มือโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับดีมาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ Yu-Chih Lo และ Pidpong Janta (2020) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง มุมมองของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน – กรณีศึกษาเชิงคุณภาพของชุมชนเหมืองเงินคอง จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประโยชน์และความท้าทายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขข้อจำกัดที่พบ การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับการเสนอให้เป็นทางเลือกหนึ่งในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวนี้เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชนและสร้างประโยชน์ที่มากขึ้นแก่ท้องถิ่น ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการสังเกตภาคสนามและการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) ผลการวิเคราะห์จากการสังเกตและสัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่สะท้อนให้เห็นถึงอุปสรรคสำคัญหลายประการในการดำเนินงาน CBT เช่น ความขัดแย้งเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในทรัพยากร การรั่วไหลของผลประโยชน์ ปัญหาทางการเงิน และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยังอยู่ในระดับต่ำ อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังคงมีจุดแข็งในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และมีความมั่นคงปลอดภัยในพื้นที่ ในส่วนที่คล้ายคลึงประเด็นที่ตรงกันคือข้อมูลเชิงคุณภาพที่สะท้อนมาจากการรู้จักชุมชนของตนเองและพัฒนาส่งเสริมให้ชุมชนแข็งแกร่งขึ้น นอกจากนี้ ความต้องการที่ระบุโดยชุมชนยังแสดงให้เห็นถึงความตระหนักรู้ในบทบาทของภาษาอังกฤษในฐานะเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการแข่งขันในระดับสากล ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน

3. ด้านความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจ มากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.27$, $S.D = 0.57$) โดยภาพรวมของบทเรียนที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ อาจเนื่องมาจากบทเรียนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมีรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการและมีความเหมาะสมกับ ความรู้และความสามารถของชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ ซึ่งชุมชนสามารถเรียนรู้ได้ง่ายขึ้นและสามารถนำความรู้ที่ได้รับการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษไปปรับใช้กับสถานการณ์จริงและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนได้เป็นอย่างดี

4. ด้านนวัตกรรมทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ ทั้ง 5 ด้านคือ 1) เนื้อหาในบทเรียน 2) วิธีการสอน/การอบรมของวิทยากร 3) สื่อการเรียน/การอบรม 4) การใช้นวัตกรรมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ และ 5) การส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวในชุมชน ส่วนใหญ่เสนอแนะว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร อยากให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมพัฒนาคนด้านภาษาอังกฤษและท้องถิ่นควบคู่และแทรกเนื้อหาเรื่องเกี่ยวกับหลักศาสนาอิสลามแบบพกพา (Pocket book) ผลวิจัยในส่วนนี้สอดคล้องกับสุนันทา แก้วพันธ์ช่วง (2553) ที่กล่าวว่า นวัตกรรมท้องถิ่นสำหรับบุคลากรท่องเที่ยวต้องการสื่อหรืออุปกรณ์ในการส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษควรเป็นหนังสือเล่มเล็ก หรือหนังสือพกพา (Pocket book) ที่มีขนาดกะทัดรัด และสามารถพกพาติดตัวไปได้ และอัญชลี อติแพทย์ (2553) ที่กล่าวว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร คือการทำสมุดบันทึกส่วนตัว การใช้สมุดภาพคำศัพท์บทสนทนา และเทปบันทึกเสียงหรือ CD/VCD เพื่อฝึกพูดด้วยตัวเอง

5. ด้านประสิทธิผลของความสามารถของผู้เข้าอบรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์พรุใน ตำบลพรุใน อำเภอกะยาร จังหวัดพังงา ก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าหลังจากการใช้นวัตกรรมอบรมผ่านไป แล้ว กลุ่มตัวอย่างมีความก้าวหน้าในการใช้ภาษาอังกฤษหรือมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นก่อนการใช้นวัตกรรม โดยคะแนนความสามารถในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์พรุใน ตำบลพรุใน อำเภอกะยาร จังหวัดพังงา โดยค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถหลังการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 41.92$, $S.D. = 2.12$) ซึ่งมีคะแนนสูงกว่าการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารก่อนการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 32.68$, $S.D. = 1.82$) สรุปได้ว่า ชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์พรุใน ตำบลพรุใน พังงา ที่ได้รับการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษชุมชนมีความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งประสิทธิผลของความสามารถด้านทักษะการใช้ภาษาอังกฤษนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์สร้างองค์ความรู้ใหม่จากการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของชุมชนโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยว การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษถือเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน

บริบทของการต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ งานวิจัยนี้ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญใน 4 ประเด็นหลัก ประการแรก คือการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยเนื้อหาและทักษะที่พัฒนาเน้นทักษะการฟังและการพูดเป็นหลัก อันเป็นทักษะที่จำเป็นในการติดต่อสื่อสารโดยตรงกับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้กระบวนการพัฒนานวัตกรรมเกิดจากการวิเคราะห์ความต้องการ (Need Analysis) ของกลุ่มเป้าหมายจริงในพื้นที่ ประการที่สอง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ตั้งแต่การสำรวจ ออกแบบ ไปจนถึงการทดลองใช้งาน เป็นการส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของนวัตกรรมและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ประการที่สาม การจัดกิจกรรมฝึกภาษาอังกฤษที่อิงกับสถานการณ์จริงในท้องถิ่น เช่น บทสนทนาเกี่ยวกับการประมงพื้นบ้าน อาหารท้องถิ่น และการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาได้อย่างตรงจุดและนำไปใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประการสุดท้าย การเพิ่มพูนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของชุมชน ส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งในด้านการสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว การกระตุ้นการกลับมาใช้บริการซ้ำ และการกระจายรายได้ได้อย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยนี้เสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่เชื่อมโยงกับบริบทชุมชนอย่างลึกซึ้ง และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สรุปเป็นสื่อภาพให้ชัดเจนดังภาพด้านล่างนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวของหมู่บ้านโฮมสเตย์

ดังนั้น คณะผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ใหม่ด้านการพัฒนานวัตกรรมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษหมู่บ้านโฮมสเตย์ เกาะยาว พังงา มีขั้นตอนและรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปขั้นตอนและรายละเอียดการพัฒนาวัตกรรมการสื่อสารภาษาอังกฤษหมู่บ้านโฮมสเตย์ เกาะยาว พังงา

ขั้นตอน	รายละเอียด
1. การเก็บข้อมูลพื้นฐาน	สำรวจความต้องการใช้ภาษาในหมู่บ้านโฮมสเตย์
2. สร้างบทเรียน 5 หัวข้อ	เน้นสถานการณ์จริง: การต้อนรับ, ที่พัก, อาหาร, แหล่งท่องเที่ยว, วิถีชุมชนมุสลิม
3. ตรวจสอบเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ	ตรวจสอบ IOC ≥ 0.50 ขึ้นไป
4. ทดลองใช้นวัตกรรม	ใช้กลุ่มตัวอย่าง 50 คนจาก 25 หลังคาเรือน ในบ้านพรุใน
5. ประเมินผลสัมฤทธิ์	ก่อน-หลังฝึก, ความพึงพอใจ, ความคิดเห็น, ความเข้าใจ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). สถิติการท่องเที่ยวของประเทศไทย ปี 2562. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กฤตยา เตยโพธิ์ & พันธ์ โพธิ์ปติ. (2561). วัฒนธรรมโฮมสเตย์: การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วารสารแพรวากาฬสินธุ์, 5(1), 1–30.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2552). แนวนโยบายการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพังงา. (2566). รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวเกาะยาว พ.ศ. 2566. พังงา: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ปัทมา สุวรรณเทศ. (2555). การสร้างคู่มือภาษาอังกฤษสำหรับผู้ประกอบการโฮมสเตย์บ้านนาท่อม-หนามแท่ง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิศิษฐ์ ตันทวนิชและพนา จินดาศรี. (2561). ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรพร พูลเกษ และคณะ. (2555). การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของชุมชนหมู่บ้านโฮมสเตย์เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอภูฉิมรายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สุนันทา แก้วพันธ์ช่วง. (2553). การสร้างนวัตกรรมท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับบุคลากรด้านการท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัญชลี อติแพทย์. (2553). การใช้สื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของชุมชนในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Likert, R. (1932). **A technique for the measurement of attitudes**. New York: Archives of Psychology.
- Namtapi, I. (2022). Needs analysis of English for specific purposes for tourism personnel in Ayutthaya. **LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network**, 15(1), 409–439.
- Lo Y-C and Janta P. (2020). Resident's Perspective on Developing Community-Based Tourism –A Qualitative Study of Muen NgoenKong Community, Chiang Mai, Thailand. **Frontiers in Psychology**, 11: 1493.doi: 10.3389/fpsyg.2020.01493

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

A Study on Desirable Ethical Leadership of Local Government Executives
in At Samat District, Roi Et Province

วีระยา ฤทธิภา
จิราพร พรหมงา
คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
Veeraya Rittipa
Jirapon Promphoonga
Faculty of Law, Roi Et Rajabhat University
E-mail: riithpa.5955@icloud.com

วันที่รับบทความ: 19 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 11 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 16 กรกฎาคม 2568
Received: June 19, 2025; Revised: July 11, 2025; Accepted: July 16, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ประกอบด้วยข้าราชการส่วนท้องถิ่น พนักงานจ้างตามภารกิจ พนักงานจ้างทั่วไป และพนักงานจ้างเหมาบริการ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 196 คน จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยด้านความยุติธรรมโดดเด่นที่การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลางและเที่ยงธรรม รองลงมาคือ การไม่ละเมิดสิทธิ การสร้างบรรยากาศอบอุ่น และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ด้านความรับผิดชอบเน้นการไม่คิดแก้แค้น ความมุ่งมั่น และการปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาและรวดเร็ว ด้านความซื่อสัตย์แสดงผ่านการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน โปรงใส และรักษาคำพูด ด้านความไว้วางใจสะท้อนจากความซื่อตรง ความมั่นคง และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานคือความตั้งใจพัฒนาตนเองและส่งเสริมบุคลากร ด้านความเคารพเน้นการปฏิบัติด้วยความสุภาพ อ่อนน้อม และยอมรับความแตกต่าง ส่วนด้านความเป็นพลเมืองดีสะท้อนผ่านการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม รักษาศีลธรรม และเคารพกฎหมาย ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงผู้นำที่มีคุณธรรมครบถ้วนและส่งผลดีต่อองค์กรอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; ผู้บริหาร

Abstract

The research aimed to study the level of desirable ethical leadership of local government executives in At Samat District, Roi Et Province. This research was conducted in a quantitative manner. The population used in this research was local government employees in At Samat District, Roi Et Province, consisting of local government officials, contract

employees, general employees, and contract employees. The sample group consisted of 196 people from the Krejcie and Morgan ready-made tables. The instrument was a questionnaire. The statistics used in the research were percentage, mean, and standard deviation analysis.

The results of the research found that the level of potential development of local government organizations in implementing rabies prevention policies in Tha Wachi District, Roi Et Province, in terms of justice, was outstanding in performing duties with neutrality and fairness, followed by not violating rights, creating a warm atmosphere, and making decisions with reason. In terms of responsibility, it emphasized not thinking of revenge, determination, and performing duties straightforwardly and promptly. Integrity was shown through performing duties without conflicts of interest, being transparent, and keeping one's word. In terms of trust, it was reflected by honesty, stability, and building good human relations. In terms of work performance, it was the intention to develop oneself and promote personnel. Respect emphasizes politeness, humility, and acceptance of differences. Good citizenship reflects being a good member of society, maintaining morality, and respecting the law. All of these reflect leaders who have complete morality and have a sustainable positive impact on the organization.

Keywords: Ethical Leadership; Local Government Organization; Executive

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจฐานความรู้ในสังคมเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบต่อสังคมไทย ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงปรารถนา การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยไม่พัฒนาคนและสังคมย่อมส่งผลเสียในด้านต่างๆ ซึ่งนำไปสู่คุณภาพชีวิตของคนไทยที่ตกต่ำ สังคมไทยในปัจจุบันมีความเปราะบางด้านคุณธรรมจริยธรรม มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วสู่วิถีโลกปัจจุบัน โดยขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบของการก้าวเดินไปข้างหน้า (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2553) ภาพที่เห็นได้ชัดก็คือ การทุจริตคอร์รัปชัน การก่ออาชญากรรม การเสพติดและการค้ายาเสพติดของวัยรุ่นจากปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เด็กและเยาวชนได้รับ อิทธิพลโดยตรงทำให้มีค่านิยมด้านวัตถุ ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบและจริยธรรมในสังคม ภาวะผู้นำมีผลอย่างมากต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในองค์กร นับตั้งแต่การชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมที่ องค์กรจะก้าวต่อไปข้างหน้า การวางแผนหรือการกำหนดโครงการต่างๆ ที่จะส่งเสริมให้บุคคลในองค์กรมี พฤติกรรมที่ดีงาม การส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรด้านต่างๆ ตลอดไปจนกระทั่งถึงการวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ให้กับบุคคลอื่นๆ ได้ประพฤติปฏิบัติตามผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรม จะต้องยึดมั่นในหลักการและความถูกต้องดี งาม นำหลักคุณธรรมมาใช้ในการบริหารและการตัดสินใจอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะต้องมีการฝึกฝนตนเองด้วยการ ยึดหลักการที่ดีมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552) นอกจากนี้ ยังกล่าวได้ว่า ผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงาน เพราะเป็นผู้นำ เป็นผู้ใช้ภาวะผู้นำ และเป็นผู้มีอำนาจ หน้าที่ในการกำหนดเป้าหมายและนโยบาย รวมถึงการตัดสินใจสั่งการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การบริหารราชการแผ่นดินไทย โดยได้กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเน้นให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้ ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น ระบบสาธารณสุขปโภค ระบบสาธารณสุขการ ตลอดจนทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้มีความทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัด จึงกล่าวได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด และหลายนโยบายของรัฐบาลก็ได้มุ่งกระจายงานมาสู่ท้องถิ่น เปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการกิจการในหลาย ๆ ด้านด้วยตนเองโดยไม่ต้องรอส่วนกลาง เพราะเชื่อว่าจะสามารถดำเนินการได้ทั่วถึง รวดเร็วทันต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และกอบกุล ราชะนาคร, 2552)

การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัฒนธรรมองค์กรเหมือนกับหน่วยงานภาครัฐทั่วไปที่อยู่ในรูปแบบการบริหารงานจากบนลงล่าง (Top-Down) เป็นรูปแบบการบริหารงานที่จัดลำดับขั้นการบังคับบัญชา จัดลำดับอำนาจหน้าที่ที่มีความสลับซับซ้อน เป็นขั้นตอนมากกว่าลักษณะของการแบ่งงานกันทำตามทักษะความชำนาญเฉพาะด้าน นอกจากนี้ยังมีระเบียบกฎหมายข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับงานมาเป็นข้อบังคับด้วย (ฉัตรสุตา ชัยโณม, จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และสุสิทธิ์ นาหัวนิล, 2564) ซึ่งก็สอดคล้องกับทฤษฎีระบบราชการของเวเบอร์ ดังนั้น รูปแบบการปฏิบัติงานที่มีความยุ่งยาก หลายขั้นตอน ทำให้การดำเนินงานมักมีความล่าช้า ไม่ทันต่อการแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ วัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นในรูปแบบของวัฒนธรรมเกี่ยวข้อง คือ บุคลากรจะปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ของตนเอง โดยที่ยังขาดวัฒนธรรมปรับตัว คือ ยังคงปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ของตนเองเช่นเดิมโดยไม่ได้นำการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมภายนอกมาปรับเปลี่ยนปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเอง (อุษณี มงคลพิทักษ์สุข, 2560)

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานและมีการแบ่งอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่อย่างชัดเจน มีหมู่บ้านอยู่ในอำนาจการปกครองราชการส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำสวน สภาพปัญหาของพื้นที่ถือว่ามีความสำคัญเพราะเป็นผลสะท้อน ความต้องการของประชาชนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งปัญหาของพื้นที่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด เช่น ปัญหา โครงสร้างพื้นฐาน ปัญหา สาธารณสุขและการอนามัย ปัญหาขาดความรู้เพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิต และปัญหาน้ำ อุบโศก บริโศก เป็นต้น ส่วนอุปสรรคในการบริหารงาน เช่น การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นยังไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริงและทั่วถึง อีกทั้งความเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของสภาท้องถิ่นผู้บริหารท้องถิ่นและผู้ปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกันทำให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความพร้อม จึงทำให้ศักยภาพที่จะดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ได้ไม่เต็มรูปแบบ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านบุคลากรและงบประมาณ บุคลากรยังขาดทักษะและความชำนาญ เพราะบุคลากรแต่ละคนรับผิดชอบงานหลายด้าน ข้อตกลงของการทำงานไม่ชัดเจน ทำให้การทำงานเป็นทีมไม่ราบรื่นและข้อมูลที่มีอยู่ยังไม่สามารถนำมาบูรณาการใช้อย่างเต็มที่ (สำนักปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2565 อ้างถึงใน ธนบรรณ น้ำกระจาย และคณะ. 2567)

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนและมีองค์ประกอบเกี่ยวข้องอยู่หลายประการ จึงทำให้คนส่วนหนึ่งเชื่อว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่ไม่ว่าจะสัมผัสหรือมองเห็นชัดเจนเกินที่จะเรียนรู้ได้

อย่างไรก็ตามคนส่วนใหญ่มีศักยภาพที่จะเป็นผู้นำได้และศักยภาพดังกล่าวเปรียบเสมือนเมล็ดพืชของภาวะผู้นำที่ฝังอยู่ในตัวเรา ทั้งนี้สิ่งที่ประสพการณ์ที่แต่ละคนได้รับอาจเป็นได้ทั้งโน้มน้าวให้คุณหรือให้โทษ อยู่ที่ตัวเราว่าจะสามารถเอาจริงเอาจังต่อการพัฒนาคุณลักษณะของการเป็นผู้นำได้ หรือจะเลือกปล่อยให้คุณลักษณะเหล่านั้นซบเซาในตัวเองอยู่ภายในต่อไป เนื่องจากคนเราไม่สามารถเกิดมาเป็นผู้นำที่ดีได้ แต่เราสามารถที่จะพัฒนาตนเองให้กลายเป็นผู้นำที่ดีได้ ถ้าเรามีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และปรารถนาอย่างแรงกล้าดังนั้น ผู้นำที่ดีต้องพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอและไม่มีที่สิ้นสุด ถึงแม้ว่าตำแหน่งหน้าที่ในองค์กรจะเป็นตัวกำหนดสถานภาพในการบังคับบัญชา เช่น หัวหน้างาน หัวหน้าส่วน หรือผู้บริหาร แต่อำนาจที่ได้มาจากตำแหน่งเหล่านี้ ไม่ได้ทำให้เรากลายเป็นผู้นำอย่างสมบูรณ์

จากงานวิจัยของธีรพรรณ ผายเงิน และคณะ (2568) ได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรและภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม พบว่า ปัจจัยที่สำคัญในการสร้างผลการปฏิบัติงานขององค์กรให้สำเร็จ รวมทั้งประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล คือ “ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม” เพราะคุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำที่ดีหากผู้นำขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมย่อมทำให้ผู้นำนั้นขาดความชอบธรรมในการทำหน้าที่ในองค์กรนั้นต่อไป ซึ่งภาวะผู้นำถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งและมีส่วนต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวหากองค์กรใดมีผู้นำหรือผู้บริหารที่มีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถ ประสพการณ์ ความเชี่ยวชาญ ฯลฯ องค์กรหรือหน่วยงานนั้นก็จะสามารถแข่งขันกับผู้อื่นและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้เป็นอย่างดี

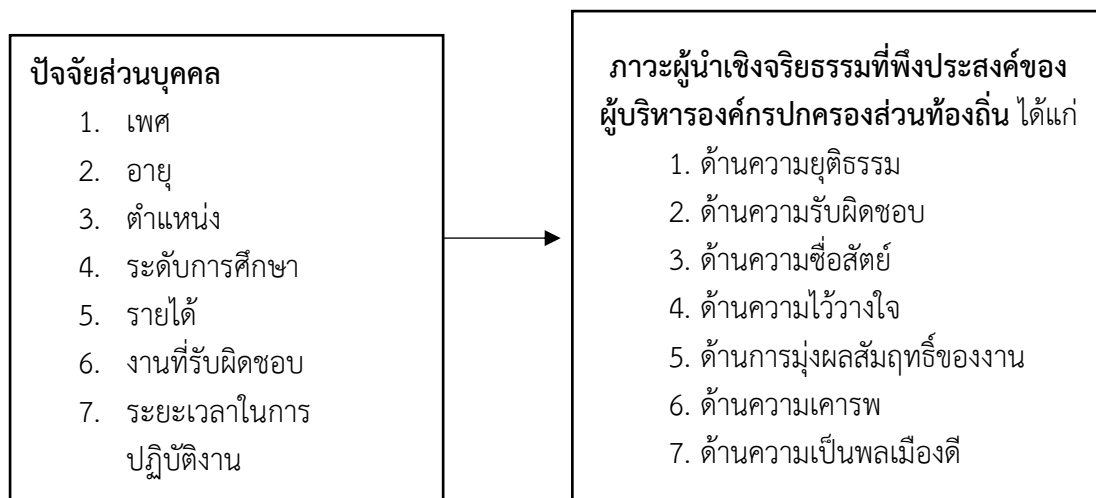
จากข้อมูลและเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อจะได้ทราบระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผลการศึกษาก็จะเป็นแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาไปใช้ในการแก้ไข ปรับปรุง หรือแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการยอมรับและศรัทธาจากผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลบรรลุตามเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยได้มาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 ท่าน โดยผู้วิจัยสังเคราะห์ได้จำนวน 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. ด้านความยุติธรรม (ร้อยละ 85.71) 2. ด้านความไว้วางใจ (ร้อยละ 85.71) 3. ด้านความซื่อสัตย์ (ร้อยละ 71.43) 4. ด้านความเคารพ (ร้อยละ 57.14) 5. ด้านความรับผิดชอบ (ร้อยละ 57.14) 6. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน และ 7. ด้านความเป็นพลเมืองดี

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภออาจสามารถ 11 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลอาจสามารถ เทศบาลตำบลโพนเมือง องค์การบริหารส่วนตำบลอาจสามารถ (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลอาจสามารถ) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแจ้ง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม องค์การบริหารส่วนตำบลโหรา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว องค์การบริหารส่วนตำบลชีเหล็ก และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดู่

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) ด้านความยุติธรรม 2) ด้านความรับผิดชอบ 3) ด้านความซื่อสัตย์ 4) ด้านความไว้วางใจ 5) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน 6) ด้านความเคารพ และ 7) ด้านความเป็นพลเมืองดี

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ประกอบด้วยข้าราชการส่วนท้องถิ่น พนักงานจ้างตามภารกิจ พนักงานจ้างทั่วไป และพนักงานจ้างเหมาบริการ จำนวน 387 คน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภออาจสามารถ, 2567) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 196 คน จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% จากนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแยกประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรย่อยๆ ตามพื้นที่ แล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากร

4. ด้านระยะเวลาในการศึกษา ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 1 ปี

5. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

5.1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามตามขั้นตอนดังนี้

5.1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักการสร้างแบบสอบถาม และกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

5.1.2 สร้างแบบสอบถามโดยมีข้อความประเด็นเป็นไปตามขอบเขตของการวิจัยเพื่อให้คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความสำคัญของการวิจัย

5.1.3 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขเบื้องต้น

5.1.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญให้พิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

5.1.5 นำแบบสอบถามหาค่า IOC (Index of item objective congruence) แล้วนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC ตามสูตร โดยใช้เกณฑ์ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 – 1.00 มีความเที่ยงตรงใช้ได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุงใช้ไม่ได้

5.1.6 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดสอบหาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นที่คำนวณได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จึงจะถือว่าเครื่องมือที่ใช้มีความเชื่อมั่น (Bailey, 1987)

6. การเก็บข้อมูลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ข้างต้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) ด้านความยุติธรรม 2) ด้านความรับผิดชอบ 3) ด้านความซื่อสัตย์ 4) ด้านความไว้วางใจ 5) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน 6) ด้านความเคารพ และ 7) ด้านความเป็นพลเมืองดี

7. วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้คืนมานำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อดำเนินการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปได้ดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความยุติธรรม 2) ด้านความรับผิดชอบ 3) ด้านความซื่อสัตย์ 4) ด้านความไว้วางใจ 5) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน 6) ด้าน

ความเคารพ และ 7) ด้านความเป็นพลเมืองดี โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ Likert scale ดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2553) คือ

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง มีความพึงประสงค์มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง มีความพึงประสงค์มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง มีความพึงประสงค์ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง มีความพึงประสงค์น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง มีความพึงประสงค์น้อยที่สุด

8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

8.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ โดยใช้วิธีหาค่าความเชื่อมั่นจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

8.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

8.3 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

(n = 196)

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความยุติธรรม	4.71	0.511	มากที่สุด
2. ด้านความรับผิดชอบ	4.64	0.521	มากที่สุด
3. ด้านความซื่อสัตย์	4.67	0.486	มากที่สุด
4. ด้านความไว้วางใจ	4.66	0.508	มากที่สุด
5. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน	4.65	0.491	มากที่สุด
6. ด้านความเคารพ	4.73	0.460	มากที่สุด
7. ด้านความเป็นพลเมืองดี	4.69	0.497	มากที่สุด
รวม	4.68	0.497	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.497) เมื่อ

พิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านความเคารพ ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.460) รองลงมาคือ ด้านความยุติธรรม ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.511) ด้านความเป็นพลเมืองดี ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.497) ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.486) ด้านความไว้วางใจ ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.508) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.491) และด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.521)

สรุปผลการวิจัยแยกเป็นรายด้านได้ดังนี้

1. ด้านความยุติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.511) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลางและเที่ยงธรรม ผู้บริหารไม่เป็นผู้ปฏิบัติตนในการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ผู้บริหารสร้างบรรยากาศให้ผู้ร่วมงานรู้สึกอบอุ่นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ผู้บริหารปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานอย่างเสมอภาคทุกโอกาส ผู้บริหารกล้าเผชิญปัญหาและแสดงจุดยืนในการตัดสินใจที่ถูกต้อง เหมาะสม โดยไม่หวั่นเกรงอิทธิพลใดๆ ผู้บริหารให้ความเมตตา กรุณา และเอื้ออาทรต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ผู้บริหารตัดสินใจโดยไม่ใช้อคติหรือความชอบส่วนตัวเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้บริหารใช้ข้อมูลและสารสนเทศที่ถูกต้อง ทันสมัยเพื่อประกอบการตัดสินใจเสมอ ผู้บริหารดำเนินการแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคลหรือหน่วยงานต้นทางที่ และผู้บริหารตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ยุติธรรมและสอดคล้องกับความเป็นจริง

2. ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.521) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ผู้บริหารไม่คิดอาฆาตมาดร้าย และไม่ได้คิดแค้นแค้นผู้ร่วมงานที่เป็นปฏิปักษ์ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นตั้งใจและเอาใจใส่ในการทำงานด้วยความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ผู้บริหารมีความเพียรพยายาม และอดทน ไม่ยอมแพ้ต่อปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ ผู้บริหารใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว ถูกต้องและเสร็จทันตามกำหนดเวลา ผู้บริหารไม่ปฏิบัติตนก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชาโดยมิชอบ ผู้บริหารยอมรับทั้งผลดีและผลเสียจากการปฏิบัติในหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่างให้เป็นที่ยอมรับในเรื่องความรับผิดชอบ และผู้บริหารปฏิบัติงานในหน้าที่เต็มกำลังความสามารถด้วยความละเอียดรอบคอบ และระมัดระวัง

3. ด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.486) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงตรง และเที่ยงธรรมโดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ โดยไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ผู้บริหารไม่ยกยอกทรัพย์สินสมบัติของส่วนร่วมหรือของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ผู้บริหารไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่การงาน เพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง ผู้บริหารไม่เบียดบังเวลาราชการไปทำประโยชน์ส่วนตัว ผู้บริหารปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ผู้บริหารสำรวมระวังคำพูด และรักษาवासัตย์อย่างเคร่งครัดต่อเพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร

4. ด้านความไว้วางใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.508) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรง มีความมั่นคงและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์กร ผู้บริหารมีความสามารถและมีวิสัยทัศน์ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม ผู้บริหารมีความผูกพันและเต็มใจที่จะปกป้อง

ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเต็มความสามารถ ผู้บริหารมีคุณสมบัติเหมาะสมและมีความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ผู้บริหารให้โอกาสผู้ใต้บังคับบัญชาได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาองค์กร ผู้บริหารใส่ใจ แนะนำ และช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารรักษาคำพูดและรับผิดชอบในสิ่งที่ได้รับปากไว้ จนเป็นที่ไว้วางใจ ผู้บริหารหลีกเลี่ยงการให้คำมั่นสัญญาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานที่เป็นไปไม่ได้ ไม่ชัดเจน หรือคลุมเครือ และผู้บริหารปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกันเสมอต้นเสมอปลาย

5. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.491) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารตั้งใจ ขวนขวายหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ผู้บริหารให้คำแนะนำผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อสร้างความก้าวหน้าและพัฒนาคุณภาพของงานให้สูงขึ้นอยู่เสมอ ผู้บริหารมีการพัฒนาและปรับปรุงผลงานของตนเองและผู้ร่วมงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารเข้าใจเป้าหมาย เนื้อหาของงาน และนำไปประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจได้ตรงกัน ผู้บริหารใช้งบประมาณ ทรัพยากรและประโยชน์ที่ทางราชการจัดให้ด้วยความประหยัด และคุ้มค่า และผู้บริหารมีการบริหารความเสี่ยงเกี่ยวกับความคุ้มค่าของผลงานนั้นว่ามีความคุ้มค่าหรือไม่

6. ด้านความเคารพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.460) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ผู้บริหารปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน ผู้บริหารดำรงชีวิตโดยยึดหลักค่านิยมพึ่งตนเอง เรียบง่ายพอประมาณ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ผู้บริหารรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรมและซื่อสัตย์ตามกฎเกณฑ์ของสังคมในการให้รางวัลและการลงโทษบุคลากร ผู้บริหารมีความเห็นอกเห็นใจผู้ใต้บังคับบัญชา และร่วมทุกข์ร่วมสุขโดยไม่ละเลยทอดทิ้ง ผู้บริหารปฏิบัติตนอย่างมีสัมมาคารวะและเคารพในศักดิ์ศรีของผู้ร่วมงาน ผู้บริหารให้ความสำคัญหรือสร้างทางเลือกแก่ผู้ร่วมงานในการทำงานอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นและความต้องการ เพื่อผลักดันให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารยอมรับความแตกต่างและความเชื่อของแต่ละบุคคลโดยปราศจากความลำเอียง ผู้บริหารสร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นให้บุคลากรในหน่วยงานคำนึงถึงหน้าที่และความรับผิดชอบต่อองค์กร และผู้บริหารไม่ปิดป้องหรือปิดบังข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจที่บุคลากรพึงทราบ

7. ด้านความเป็นพลเมืองดี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.497) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม มีจิตอาสาในการให้บริการ ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และรักษาสีงแวดล้อม ผู้บริหารดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักศีลธรรมจริยธรรมทางศาสนาที่ตนเองนับถือ ผู้บริหารพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รอบรู้และเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารเทิดทูน ปกป้อง และรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ผู้บริหารไม่ละเมิดล่วงล้ำสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และเคารพในมติเสียงส่วนมาก ผู้บริหารมีความเป็นกลางในทางการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ผู้บริหารเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับของสังคม และผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นเพื่อนที่ดีต่อผู้ร่วมงานในทุกโอกาส

อภิปรายผลการวิจัย

ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังรายละเอียด ดังนี้

การบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคปัจจุบันต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การศึกษานี้ได้สำรวจระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด 7 มิติหลัก ได้แก่ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ความเคารพ และความเป็นพลเมืองดี ผลการวิจัยพบว่าทุกมิติอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมสูงมาก ดังนี้

1) **ด้านความยุติธรรม** ผู้บริหารมีความยุติธรรมในระดับมากที่สุด โดยแต่ละข้อย่อยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งหมด อันดับแรกคือการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลางและเที่ยงธรรม รองลงมาคือการไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและสามัคคี การปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานอย่างเสมอภาค และการกล้าเผชิญปัญหาโดยไม่หวั่นเกรงอิทธิพลใดๆ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีความยุติธรรมในองค์การ (Organizational Justice Theory) ของ Greenberg (1987) ที่เน้นความเป็นธรรมในกระบวนการตัดสินใจ และการปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเสมอภาค สอดคล้องกับงานวิจัยของ Cropanzano & Molina (2015) ยังชี้ว่าความยุติธรรมของผู้นำส่งผลต่อความผูกพันและความพึงพอใจของผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรง รัชนิวรรณ สุวรรณชัยรบ (2566) ที่ศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร พบว่าความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความยุติธรรม ด้านความเอาใจใส่และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความไว้วางใจ ด้านความเคารพ ในส่วนด้านที่อยู่อันดับสุดท้ายคือ ด้านความรับผิดชอบ

2) **ด้านความรับผิดชอบ** ผู้บริหารมีความรับผิดชอบในระดับมากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับการไม่คิดอาฆาตมาดร้าย มีความมุ่งมั่นตั้งใจ อดทนต่ออุปสรรค ใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ และปฏิบัติงานด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง และเสร็จทันเวลา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแนวคิดความรับผิดชอบสัมพันธ์กับทฤษฎีจริยธรรมของ Weber (1946) ที่เน้นความรับผิดชอบต่อหน้าที่และผลลัพธ์ของการกระทำ และงานวิจัยของ Denhardt & Denhardt (2015) ยังสนับสนุนว่าผู้บริหารที่รับผิดชอบสูงจะเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างความไว้วางใจในองค์กร

3) **ด้านความซื่อสัตย์** ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์ในระดับมากที่สุด โดยเน้นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงตรง ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ไม่ยกยอกทรัพย์สิน ไม่ใช้ตำแหน่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน และปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีจริยธรรมของ Kant ที่เน้นการกระทำด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติตามหน้าที่โดยไม่หวังผลตอบแทนส่วนตัว งานวิจัยของ Huberts (2018) พบว่าความซื่อสัตย์เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในองค์กรภาครัฐ

4) **ด้านความไว้วางใจ** ผู้บริหารมีความไว้วางใจในระดับมากที่สุด โดยเน้นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรง สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์กร มีวิจรณ์ญาณในการแก้ไขปัญหา มีความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชา และรักษาคำพูด สอดคล้องกับทฤษฎีความไว้วางใจในองค์การ (Organizational Trust Theory) ของ Mayer, Davis & Schoorman (1995) ระบุว่าความไว้วางใจเกิดจากความสามารถ ความ

ชื่อเสียง และความเอื้ออาทรของผู้นำ งานวิจัยของ Tschannen-Moran & Hoy (2000) ยังชี้ว่าความไว้วางใจเป็นรากฐานของความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร

5) **ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน** ผู้บริหารมีการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานในระดับมากที่สุด โดยเน้นความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ ขวนขวายหาความรู้ใหม่ พัฒนาตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ใช้งบประมาณอย่างประหยัด และบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results-Based Management) ที่เน้นการตั้งเป้าหมายชัดเจนและวัดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม งานวิจัยของ Boyne (2003) ระบุว่าผู้นำที่เน้นผลสัมฤทธิ์จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของบริการสาธารณะ

6) **ด้านความเคารพ** ผู้บริหารมีความเคารพในระดับมากที่สุด โดยเน้นการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน ดำรงชีวิตเรียบง่าย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น รักษาความยุติธรรม เห็นอกเห็นใจ เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และยอมรับความแตกต่าง สอดคล้องกับทฤษฎีความเคารพในองค์กร (Respect in Organizations) ของ Rogers (1959) ซึ่งว่าการเคารพซึ่งกันและกันเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่ดีในที่ทำงาน งานวิจัยของ Tyler & Blader (2000) พบว่าความเคารพส่งผลต่อแรงจูงใจและความผูกพันของบุคลากรในองค์กร

7) **ด้านความเป็นพลเมืองดี** ผู้บริหารมีความเป็นพลเมืองดีในระดับมากที่สุด โดยเน้นการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีจิตอาสา อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ยึดมั่นในศีลธรรมจริยธรรม เคารพกฎหมาย และระเบียบ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดความเป็นพลเมืองดีสัมพันธ์กับทฤษฎีพฤติกรรมพลเมืองในองค์กร (Organizational Citizenship Behavior: OCB) ของ Organ (1988) ที่เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและการพัฒนาสังคม งานวิจัยของ Podsakoff et al. (2000) ยืนยันว่าผู้นำที่มีพฤติกรรมพลเมืองดีจะช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเน้นการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ครอบคลุมหลายมิติ เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความเคารพ และการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในองค์กร รวมถึงส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่โปร่งใสและเป็นธรรม

1.2 ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมและหลักธรรมาภิบาล เพื่อสร้างแรงจูงใจและจิตสำนึกที่ดีแก่บุคลากรในองค์กร และช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

1.3 การพัฒนาผู้นำเชิงจริยธรรมควรดำเนินควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และแนวทางแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายการศึกษาไปยังกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทและลักษณะการปกครองใกล้เคียงกัน เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความแตกต่างของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

2.2 ควรศึกษาผลกระทบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อผลลัพธ์การบริหารงาน เช่น ประสิทธิภาพการทำงาน ความพึงพอใจของบุคลากร และความยั่งยืนขององค์กร เพื่อสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์สนับสนุนการพัฒนาผู้นำในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรสุตา ชัยโณม, จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และชูลีพร นาห้วนิล. (2564). ระบบบริหารราชการไทย. **วารสารพุทธมคค์**, 6 (1), 241-247.

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์และกอบกุล รายนาค. (2552). การขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการ. **บริการสาธารณะที่ดี**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

ธนบรรณ น้ำกระจาย อุทัย กมลศิลป์ สงวน หล้าโพพัน. (2567). บูรณาการหลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด. **วารสารเสถียรวิทย์ปริทัศน์**, 4(1), 320-333.

ธีรวรรณ ผายเงินและสัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง และละมัยรัมย์เย็น. (2568). วัฒนธรรมองค์กรและภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม. **Interdisciplinary Academic and Research Journal**, 5(2), 627-646.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2553). **เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย**. กรุงเทพฯ: ศรีอนันต์การพิมพ์.

รัชนิวรรณ สุวรรณชัยรบ. (2566). **ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). **ชุดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาคุณธรรม**. เอกสารประกอบการบรรยาย การฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสำหรับผู้บริหาร :ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม.

สำนักปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2565). **เอกสารบรรยายสรุปข้อมูลพื้นฐานและสภาพทั่วไปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด**. วันที่ 26 ธันวาคม 2565.ร้อยเอ็ด: สำนักปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (อัดสำเนา).

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2553). **คุณธรรมนำความรู้ (ฉบับปรับปรุงใหม่)**. กรุงเทพฯ : พริมาชัย.

อุษณี มงคลพิทักษ์สุข. (2560). วัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. **วารสารร่วมพฤษ**, 35(2), 142-162.

Bailey, K.D. (1987). **Methods of Social Research (3rd ed)**. London: Collier Macmillan.

- Boyne, G. A. (2003). What is public service improvement? **Public Administration**, 81(2), 211–227. <https://doi.org/10.1111/1467-9299.00315>.
- Goodstein, J., & Butterfield, K. D. (2015). Restorative justice. In R. S. Cropanzano & M. L. Ambrose (Eds.), **The Oxford handbook of justice in the workplace** (pp. 523–538). Oxford University Press.
- Denhardt, J. V., & Denhardt, R. B. (2015). **The new public service: Serving, not steering (4th ed.)**. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315709765>.
- Greenberg, J. (1987). A taxonomy of organizational justice theories. **Academy of Management Review**, 12(1), 9–22.
- Huberts, L. (2018). **Integrity and public administration**. Palgrave Macmillan.
- Mayer, R. C., Davis, J. H., & Schoorman, F. D. (1995). An integrative model of organizational trust. **Academy of Management Review**, 20(3), 709–734. <https://doi.org/10.5465/amr.1995.9508080335>.
- Organ, D. W. (1988). **Organizational citizenship behavior: The good soldier syndrome**. Lexington Books.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Paine, J. B., & Bachrach, D. G. (2000). Organizational citizenship behaviors: A critical review of the theoretical and empirical literature and suggestions for future research. **Journal of Management**, 26(3), 513–563. <https://doi.org/10.1177/014920630002600307>.
- Rogers, C. R. (1959). A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships: As developed in the client-centered framework. In S. Koch (Ed.), **Psychology: A study of a science** (3), 184–256.
- Tschannen-Moran, M., & Hoy, W. K. (2000). A multidisciplinary analysis of the nature, meaning, and measurement of trust. **Review of Educational Research**, 70(4), 547–593. <https://doi.org/10.3102/00346543070004547>.
- Tyler, T. R., & Blader, S. L. (2000). **Cooperation in groups: Procedural justice, social identity, and behavioral engagement**. Psychology Press.
- Weber, M. (1946). **From Max Weber: Essays in sociology** (H. H. Gerth & C. Wright Mills, Trans. & Eds.). Oxford University Press. (Original work published 1922).

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีพในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิด
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
Community Participation Development in the Development of Morality Based on the
Sufficiency Economy Philosophy, Kantharawichai District, Maha Sarakham Province

อุทัย ปาสาร์ภ

สัญญา เคนาภูมิ

เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร

นักศึกษาปริญญาโท ร.ป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Uthai Pasarak

Sanya Kenaphum

Saovalak Kosonkittitumporn

M.P.A. Student (Public Administration), Rajabhat Mahasarakham University

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding E-mail : auethai2024@gmail.com

วันที่รับบทความ: 28 พฤษภาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 7 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 15 กรกฎาคม 2568

Received: May 28, 2025; Revised: July 7, 2025; Accepted: July 15, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีพในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมดังกล่าว งานวิจัยนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการชุมชน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล นักพัฒนาชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้แทน เจ้าอาวาส/พระสงฆ์ฆาธิการ และประชาชนชาวบ้าน ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีพในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ มีการระดมความคิดเห็นและจัดสรรทรัพยากรร่วมกัน ส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน ด้านการปฏิบัติ มีการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน เช่น เกษตรอินทรีย์และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านผลประโยชน์ มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมผ่านกลไกชุมชน และด้านการประเมินผล มีระบบประเมินแบบมีส่วนร่วมและตรวจสอบได้ ส่งผลให้การพัฒนาคุณธรรมมีความยั่งยืน 2) แนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านเวทีสาธารณะและเทคโนโลยีดิจิทัล การสนับสนุนการปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบท การกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง และการประเมินผลอย่างโปร่งใสและต่อเนื่อง สะท้อนถึงการบูรณาการคุณธรรมกับการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน; คุณธรรม; ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง; ชุมชนสัมมาอาชีพ

Abstract

This research aimed to study the participation of the community of right occupation in developing morality according to the philosophy of sufficiency economy in Kantharawichai District, Maha Sarakham Province and to propose guidelines for developing such participation. This research used in-depth interviews and focus group discussions with 20 key informants, consisting of village headmen, village headmen, community committees, executives of sub-district administrative organizations, community developers, school directors or representatives, abbots/monks, and local scholars. The research results found that 1) the participation of the community of right occupation in developing morality according to the philosophy of sufficiency economy covers 4 aspects: decision-making, brainstorming and allocating resources together, promoting basic morality; practice, conducting activities that are consistent with the community context, such as organic farming and environmental conservation; benefit, distributing income fairly through community mechanisms; and evaluation, having a participatory and auditable evaluation system, resulting in sustainable moral development. 2) Development guidelines include promoting participation in decision-making through public forums and digital technology, supporting practices that are appropriate for the context, distributing benefits equally, and conducting transparent and continuous evaluations, reflecting the true integration of morality with community participation.

Keywords: Community Participation; Morality; Sufficiency Economy Philosophy; Community Occupation

บทนำ

ชุมชนสัมมาอาชีพ หมายถึง กลุ่มคนที่ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต มีรายได้จากแรงงานที่ตนลงทุนลงแรงอย่างถูกต้องตามหลักกฎหมายและศีลธรรม และสามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งในด้านเศรษฐกิจและการดำรงชีวิต (กรมการพัฒนาชุมชน, 2562) ชุมชนลักษณะนี้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณธรรมของสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีพไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การส่งเสริมความรู้หรือการจัดกิจกรรมเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วมกัน การถ่ายทอดองค์ความรู้ท้องถิ่น การทำงานร่วมกันเป็นทีม และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในรูปแบบต่าง ๆ (Wenger-Trayner & Wenger-Trayner, 2020) ซึ่งกลไกเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญของการสร้าง “ทุนทางสังคม” ที่เชื่อมโยงสมาชิกเข้าด้วยกันผ่านความไว้วางใจ การแบ่งปัน และความเอื้ออาทร นอกจากนี้ กระบวนการดำเนินงานของชุมชนสัมมาอาชีพยังสอดคล้องกับหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การตัดสินใจจัดการกลุ่มอย่างมีเหตุผลและมีส่วนร่วม การประกอบอาชีพที่ยึดหลักพอประมาณ ไม่ฟุ้งเฟ้อและไม่เบียดเบียนธรรมชาติ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมรับมือกับความเสี่ยงและความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ผ่านระบบการออม การเรียนรู้ร่วมกัน และการมีเครือข่ายความร่วมมือ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ, 2559) จากแนวคิดของ Putnam (2000) ที่เน้นความสำคัญของทุนทางสังคม (social capital) ซึ่งหมายถึง การเชื่อมโยงและความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในชุมชนที่สามารถช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการสร้างความผูกพันในสังคม การมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถนำไปสู่การสร้างทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง ทำให้สมาชิกในชุมชนมีความไว้วางใจและพร้อมที่จะร่วมมือกันในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน การสร้างความสามัคคีในชุมชนจะช่วยส่งเสริมคุณธรรมที่ดีและเสริมสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน นอกจากนี้ แนวคิดของ Bourdieu (1986) เกี่ยวกับทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรม (cultural capital) ยังสามารถอธิบายได้ว่าชุมชนสามารถเข้าถึงและพัฒนาความสามารถทางเศรษฐกิจและการทำงานเท่านั้น แต่ยังพึงพาความนิยมและความรู้ที่ได้รับการส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นในวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน ความเข้าใจในค่านิยมและวัฒนธรรมร่วมจะช่วยให้ชุมชนมีการทำงานร่วมกันในทิศทางเดียวกันและเสริมสร้างคุณธรรมที่ยั่งยืน แนวคิดของ Sen (1999) เกี่ยวกับ "ความสามารถ ในการเลือก" หรือ capabilities approach ก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาชุมชนสามารถทำได้ โดยเน้นการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาสในการเลือกเส้นทางการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับคุณค่าทางศีลธรรมและวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในชุมชนจะช่วยสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและความยั่งยืน

อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ผู้คนในชุมชนมีความผูกพันกับศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ทำให้อำเภอนี้มีศักยภาพในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณธรรมอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณธรรมที่ยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนสามารถเข้าถึงพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมผ่านกระบวนการทำงานและวิถีชีวิตประจำวัน (วิชัย รัตนพงษ์, 2563) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาคุณธรรมนั้น จะต้องเน้นการสร้างความรู้สึกร่วมและความเป็นเจ้าของในกระบวนการพัฒนา ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนมีความมุ่งมั่นและรับผิดชอบในการพัฒนาตนเองและสังคม นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ จะช่วยให้กระบวนการพัฒนามีความยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ยังคงมีอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของกระบวนการพัฒนา ดังนี้ 1) การขาดความเข้าใจและการรับรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลายคนในชุมชนอาจไม่เข้าใจหรือไม่เห็นความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจน ซึ่งอาจเกิดจากการขาดการศึกษาและการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญานี้อย่างทั่วถึง ทำให้ชุมชนในบางพื้นที่ไม่สามารถนำหลักการพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนได้อย่างเต็มที่ การขาดความเข้าใจในแนวคิดนี้อาจทำให้ชุมชนไม่สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน 2) ความไม่พร้อมของทรัพยากรและการสนับสนุนจากภาครัฐ การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรและการสนับสนุนจากหลายฝ่าย ทั้งจากรัฐบาล หน่วยงานท้องถิ่น หรือองค์กรภาคประชาชน แต่ในบางพื้นที่ การสนับสนุนจากภาครัฐอาจไม่เพียงพอหรือไม่ได้รับการจัดสรรอย่างเหมาะสม การขาดแคลนทรัพยากรในการอบรมหรือกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมทำให้กระบวนการ พัฒนาคุณธรรมในชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ 3) การขาดการมีส่วนร่วมจากสมาชิกในชุมชน การพัฒนาคุณธรรมในชุมชนสามารถทำได้ต้องได้รับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน หรือเยาวชน แต่ในบางกรณี พบว่าบางกลุ่มใน

ชุมชนไม่เต็มใจหรือไม่สนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อาจเกิดจากการขาดแรงจูงใจ การไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรม หรือการขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอทำให้การพัฒนาในด้านนี้ไม่สามารถขยายตัวและเป็นที่ยอมรับได้อย่างกว้างขวาง (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม, 2567)

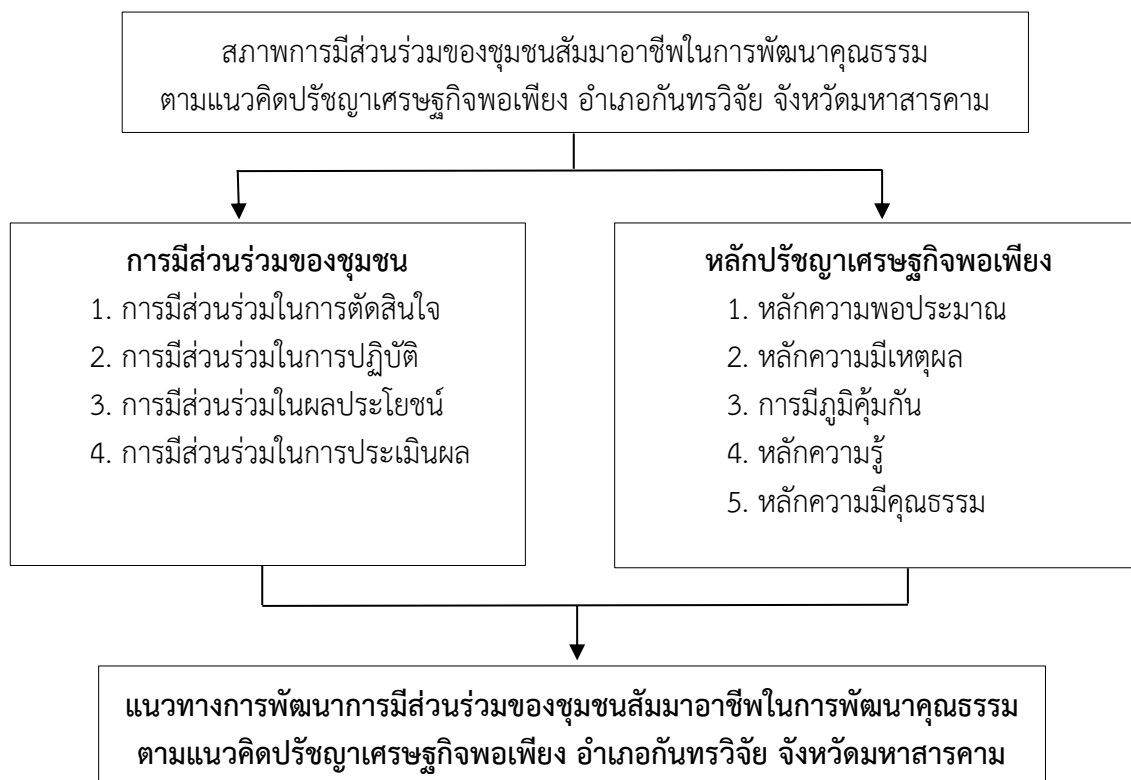
จากความสำคัญดังกล่าว การศึกษานี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์มีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีวะในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีวะในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม การศึกษานี้คาดหวังว่าจะได้แนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายและแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในระดับชุมชน ตลอดจนแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีวะในการพัฒนา คุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในชุมชนอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับสังคมไทยในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์มีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีวะในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีวะในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดต่างๆ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีวะในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยนำแนวคิดพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนของ Cohen and Uphoff (1980) และแนวทางในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชทานไว้ เพื่อเป็นหลักคิดในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้และคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ไปสู่การวิจัยในครั้งนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

การทำวิจัยในครั้งนี้ผู้ทำวิจัยได้มุ่งศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีพในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยแบบ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะส่งผลให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย โดยมีขอบเขตของการทำวิจัยดังนี้

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาถึงสภาพและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีพในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการพัฒนาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนชุมชนประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ภายใต้แนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) หลักความพอประมาณ 2) หลักความมีเหตุผล 3) การมีภูมิคุ้มกัน 4) หลักความรู้ 5) หลักความมีคุณธรรม

1.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการชุมชน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล นักพัฒนาชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้แทน เจ้าอาวาส/พระสังฆาธิการ และประชาชนชาวบ้าน โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ต่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีพในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้ทำวิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษา คือ 1) ชุมชนวัดโพธิ์ศรี บ้านลาด
ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 2) ชุมชนวัดสว่างวาริ บ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 3) ชุมชนวัดพุทธมงคล ตำบลคันธารราษฎร์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด
มหาสารคาม 4) ชุมชนวัดสุวรรณมงคล ตำบลคันธารราษฎร์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

2. เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์ แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่มเฉพาะการสังเกตและ
การบันทึกด้วยเครื่องมือ มีรายละเอียดการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้การวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth
Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structure Interview) ซึ่ง
เป็นการตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Questions) ทั้งนี้ การดำเนินการจัดสร้างเครื่องมือมีขั้นตอน
ในการดำเนินการ ดังนี้

2.1.1 ออกแบบข้อคำถามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ให้
ครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน ข้อคำถามถูกต้องเหมาะสม ตรงตามวัตถุประสงค์ โครงสร้าง และภาษาที่ใช้
เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล

2.1.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วไปทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่ใช่
ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา

2.1.3 หาความเชื่อมั่นนั้นโดยทดสอบด้วยวิธีสัมภาษณ์ซ้ำ และตรวจสอบความเชื่อมั่นของคำตอบ
ที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยการสัมภาษณ์ 3 กลุ่ม กลุ่มละ 2 คน แล้วตรวจสอบความสอดคล้อง ของคำตอบกับผู้
สัมภาษณ์คนอื่น ๆ เมื่อได้ข้อมูลแล้วนำข้อมูลดังกล่าวให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ยืนยันคำตอบของตนเองอีกครั้ง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1. ขออนุญาตรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม ประสานขอความร่วมมือถึงเครือข่ายชุมชนคุณธรรม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ และอำนวยความสะดวกในการ
ดำเนินงานวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ทำการนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์
ตามที่กำหนดไว้

3.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาต
ใช้วิธีการจัดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

3.4 ผู้วิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group
Discussion) เพื่อศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร ในอำเภอกันทรวิชัย
จังหวัดมหาสารคาม อย่างยั่งยืน

3.5 นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมมาวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

- 4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
- 4.2 นำข้อความจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มเฉพาะและการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียง เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์
- 4.3 วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้
- 4.4 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอในรูปของความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนสมาชิกในอาชีพในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ได้ดังนี้

1. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนสมาชิกในอาชีพในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนสมาชิกในอาชีพในอำเภอกันทรวิชัยมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างครอบคลุมใน 4 ด้านหลัก ได้แก่

1.1 ด้านการตัดสินใจ สมาชิกชุมชนร่วมกันระดมความคิดเห็น คัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม กำหนดกฎระเบียบ และจัดสรรทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและตระหนักถึงคุณธรรมพื้นฐาน เช่น ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน

1.2 ด้านการปฏิบัติ ชุมชนร่วมกันดำเนินกิจกรรมด้านอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ จิตอาสา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งช่วยสร้างความสามัคคี ความเสียสละ และความรับผิดชอบต่อกัน

1.3 ด้านผลประโยชน์ ชุมชนส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ และกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น สหกรณ์ กองทุนชุมชน และการแบ่งปันองค์ความรู้ นำไปสู่ความมั่นคงและลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน

1.4 ด้านการประเมินผล มีการกำหนดเกณฑ์ร่วมกัน ประเมินผลอย่างมีส่วนร่วม ใช้ผลการประเมินในการพัฒนาต่อเนื่อง และมีการตรวจสอบความโปร่งใส สร้างความเชื่อมั่นในระบบการดำเนินงานของชุมชน

โดยสรุป ชุมชนสมาชิกในอาชีพในอำเภอกันทรวิชัยมีการมีส่วนร่วมในทุกมิติอย่างเข้มแข็ง ส่งผลให้การพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความยั่งยืนและเป็นรูปธรรม

“ในชุมชนของแม่ เรามีการรวมกลุ่มสมาชิกกันมานานแล้วนะ จุดเริ่มก็มาจากการที่เราต้องการพึ่งตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ตอนตั้งกลุ่มใหม่ ๆ ก็มีประชุมหารือกันตลอดว่าเราควรทำอะไร เช่น บางคนเสนอทำเกษตรอินทรีย์ บางคนอยากทำกลุ่มจักสาน สุดท้ายเราก็ระดมความเห็นแล้วเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับทุกคนค่ะ ถือว่าเป็นการตัดสินใจร่วมกันที่ทุกคนมีส่วนร่วมจริง ๆ”

“ในการลงมือทำ พอเราตกลงกันได้แล้ว ทุกคนก็ช่วยกันตามบทบาทค่ะ เช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ก็มีการแบ่งพื้นที่ปลูก แบ่งเวรดูแลผลผลิต หรือกิจกรรมจิตอาสา เช่น ปลูกต้นไม้ ทำความสะอาดวัด ชาวบ้านก็มาเต็มใจนะ บางคนพาเด็ก ๆ มาร่วมด้วย มันทำให้เราเห็นว่าการลงมือร่วมกันนี้แหละ ทำให้เกิดความสามัคคีและความรับผิดชอบต่อกัน”

“เราจะประชุมกันทุกเดือนเพื่อสรุปผลว่าเราทำอะไรไปแล้วบ้าง ได้กำไรหรือขาดทุน หรือมีปัญหาอะไร เช่น ถ้าเงินไม่พอ เราก็จะดูว่าใช้จ่ายตรงไหนมากเกินไป แล้วค่อยหาทางปรับปรุง และที่สำคัญคือทุกคนในกลุ่มต้องได้เห็นรายงานการเงิน เห็นตัวเลขจริง ๆ ไม่มีปิดบัง เพราะมันเป็นเรื่องของความโปร่งใส คนจะได้มั่นใจ”

“เรื่องราวได้ที่เพิ่มขึ้น เพราะพอเราทำกันเป็นกลุ่ม เราก็ไปขายตลาดนัด ขายเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ ได้ราคาดี มีเงินเข้ากลุ่มแล้วเอาไปทำสวัสดิการ เช่น กองทุนให้สมาชิกกู้ยืม หรือเอาไปช่วยคนในชุมชนที่เจ็บป่วย นอกจากนั้น เรายังได้เรียนรู้จากกันและกันด้วย เช่น คนที่เคยทำบัญชีไม่เป็น ตอนนี้ก็ทำได้แล้ว”

2. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนสมาชิกในพื้นที่ในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 4 ด้านสำคัญ ดังนี้

2.1 การตัดสินใจ ส่งเสริมการตัดสินใจร่วมกันอย่างพอประมาณ มีเหตุผล โปร่งใส และใช้ข้อมูลจริง โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมผ่านเวทีสาธารณะ กลไกชุมชน และเทคโนโลยีดิจิทัล พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรมและธรรมาภิบาล

2.2 การปฏิบัติ ส่งเสริมการลงมือทำที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน สนับสนุนการเรียนรู้ พึ่งพาตนเอง และสร้างเครือข่ายความร่วมมือโดยยึดหลักคุณธรรม ความร่วมมือ และการทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

2.3 การรับผลประโยชน์ เน้นการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม โปร่งใส และทั่วถึง ส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจร่วมกัน จัดตั้งกลไกตรวจสอบ และนำผลกำไรกลับคืนสู่สวัสดิการและการพัฒนาชุมชน

2.4 การประเมินผล ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการประเมิน ใช้เกณฑ์ที่เหมาะสม โปร่งใส ใช้ข้อมูลจริงในการปรับปรุงพัฒนาโครงการ และเปิดเผยผลประเมินอย่างเข้าใจง่ายและตรวจสอบได้

“การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมตั้งแต่แรกเริ่ม โดยเฉพาะในเรื่อง การตัดสินใจ เราเฝ้าที่ประชาคมของหมู่บ้าน มีไลน์กลุ่ม มีเสียงจากหลายฝ่ายเข้ามาช่วยเสนอความเห็นก่อนจะตัดสินใจอะไรแต่ละครั้ง เรายึดหลักพอประมาณ ไม่ตัดสินใจแบบรีบเร่ง แล้วทุกขั้นตอนต้องโปร่งใส ใช้ข้อมูลจริง อย่างเรื่องการตั้งกลุ่มอาชีพใหม่ หรือจะขอกองทุนมาพัฒนา เราจะอธิบายทุกขั้นตอนให้เข้าใจตรงกัน”

“เราส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักพึ่งพาตนเองก่อน เช่น ทำเกษตรแบบประหยัดน้ำ ใช้น้ำหมักของตัวเอง นอกจากนั้นเรายังส่งเสริมให้เรียนรู้ร่วมกัน เช่น เชิญวิทยากรมาสอนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเงินครัวเรือน หรืออบรมอาชีพเสริม เราทำแบบไม่ใช่เฉพาะกลุ่มผู้ใหญ่ แต่ให้เด็ก เยาวชนมาร่วมด้วยเลยครับ มันช่วยให้เกิดความต่อเนื่อง และไม่เป็นแค่โครงการระยะสั้น”

“เราเน้นเรื่อง การกระจายผลประโยชน์ ให้เท่าเทียมและโปร่งใส เช่น กำไรจากการขายผลิตภัณฑ์กลุ่ม เราจะแบ่งเป็นสามส่วน: สะสมเข้ากองทุนหมุนเวียน, แบ่งเป็นสวัสดิการกลุ่ม เช่น เงินช่วยเหลือเจ็บป่วย, และส่วนหนึ่งคืนให้สมาชิกตามผลงาน ส่วนนี้มีระบบตรวจสอบชัดเจน มีคณะกรรมการดูแล สมาชิกเห็นรายงานทุกคนครับ ไม่มีใครได้เปรียบเสียเปรียบ”

“ด้านการประเมินผล เราใช้ทั้งแบบฟอร์มประเมิน และการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการในเวทีหมู่บ้าน ทุกกิจกรรมจะมีสรุปผลให้สมาชิกดู ทั้งยอดรายได้ ค่าใช้จ่าย หรือปัญหาที่เกิดขึ้น ถ้ามีข้อเสนอจากสมาชิก เราก็เอามาทบทวนต่อยอดในปีถัดไป ที่สำคัญคือต้องเปิดเผยข้อมูลและเข้าใจง่าย ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน มันช่วยสร้างความเชื่อมั่นและทำให้สมาชิกอยากร่วมต่อเนื่องครับ”

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีพในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้อภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีพในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนสัมมาอาชีพในอำเภอกันทรวิชัยมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างครอบคลุมใน 4 ด้านหลัก ได้แก่

1.1 ด้านการตัดสินใจ สมาชิกชุมชนร่วมกันระดมความคิดเห็น คัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม กำหนดกฎระเบียบ และจัดสรรทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและตระหนักถึงคุณธรรมพื้นฐาน เช่น ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน

1.2 ด้านการปฏิบัติ ชุมชนร่วมกันดำเนินกิจกรรมด้านอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เช่น กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ จิตอาสา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งช่วยสร้างความสามัคคี ความเสียสละ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

1.3 ด้านผลประโยชน์ ชุมชนส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ และกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น สหกรณ์ กองทุนชุมชน และการแบ่งปันองค์ความรู้ นำไปสู่ความมั่นคงและลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน

1.4 ด้านการประเมินผล มีการกำหนดเกณฑ์ร่วมกัน ประเมินผลอย่างมีส่วนร่วม ใช้ผลการประเมินในการพัฒนาต่อเนื่อง และมีการตรวจสอบความโปร่งใส สร้างความเชื่อมั่นในระบบการดำเนินงานของชุมชน

ชุมชนสัมมาอาชีพในอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม มีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างครอบคลุมในทุกมิติ ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ซึ่งสะท้อนถึงความเข้มแข็งของชุมชนในการขับเคลื่อนคุณธรรมผ่านกิจกรรมสัมมาอาชีพที่มีฐานอยู่บนความพอเพียงและความร่วมมือ ดังนี้

1. ด้านการตัดสินใจ ที่ชุมชนมีการระดมความคิดเห็นและจัดสรรทรัพยากรร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of ownership) สอดคล้องกับแนวคิดของ Arnstein (1969) ที่ชี้ว่า การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจะเกิดขึ้นได้เมื่อประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกับภาครัฐหรือกลไกกลาง ซึ่งช่วยเพิ่มความรับผิดชอบและความผูกพันต่อกิจกรรมสาธารณะ

2. ด้านการปฏิบัติ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าชุมชนร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบท เช่น กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Wenger-Trayner และ Wenger-Trayner (2020) ที่เน้นว่าการเรียนรู้ในระดับชุมชนจะเกิดขึ้นได้จริงผ่าน "ชุมชนแห่งการปฏิบัติ" (Communities of Practice) ที่สมาชิกได้เรียนรู้จากกันและกันผ่านการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะเมื่อเชื่อมโยงกับค่านิยมร่วม เช่น ความเสียสละ และความรับผิดชอบ

3. ด้านการรับผลประโยชน์ ชุมชนสามารถกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น สหกรณ์ กองทุนชุมชน และระบบแบ่งปันความรู้ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Mansuri และ Rao (2013) ซึ่งศึกษานโยบายการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนในหลายประเทศ และพบว่ากลไกการกระจายผลประโยชน์ที่โปร่งใสและยุติธรรม ช่วยลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการพัฒนา

4. ด้านการประเมินผล พบว่า ชุมชนมีการใช้เกณฑ์ร่วมกันในการประเมินผลการดำเนินงาน และเปิดเผยข้อมูลต่อสมาชิกอย่างโปร่งใส ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Fung (2015) เรื่อง “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” (participatory democracy) ที่เน้นให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและมีบทบาทในกระบวนการตรวจสอบเพื่อสร้างธรรมาภิบาลและความยั่งยืนในการดำเนินงาน

จากการวิเคราะห์ในทุกมิติข้างต้น จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีพในอำเภอกันทรวิชัยเป็นการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมทั้งระดับโครงสร้างและพฤติกรรม ซึ่งไม่เพียงแต่เสริมสร้างคุณธรรมส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังสร้างระบบคุณธรรมของชุมชนในภาพรวม โดยมีหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแกนกลางในการกำกับพฤติกรรมและการตัดสินใจ จึงสามารถสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในทุกมิติส่งผลโดยตรงต่อความยั่งยืนและความเป็นรูปธรรมของการพัฒนาคุณธรรมในระดับชุมชน

2. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีพในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่งเสริมการตัดสินใจบนหลักความพอประมาณ เปิดโอกาสให้ชุมชนกำหนดแนวทางการพัฒนาอย่างสมดุลและเหมาะสมกับทรัพยากรที่มี ใช้ข้อมูลจริงและเหตุผลในการตัดสินใจ จัดเวทีประชุมที่เปิดกว้าง นำข้อมูลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมมาประกอบการพิจารณาเสริมสร้างภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบ ให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบในระยะยาวและวางแผนรับมือกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐาน ส่งเสริมธรรมาภิบาล ตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐและเอกชน สนับสนุนกลไกชุมชน จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครและใช้เครื่องมือดิจิทัลในการแสดงความคิดเห็นและติดตามโครงการ

2.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ส่งเสริมการปฏิบัติที่พอประมาณและเหมาะสม ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เกษตรผสมผสาน และพึ่งพาตนเอง สร้างระบบสนับสนุนที่ยั่งยืน จัดอบรม พัฒนาศูนย์เรียนรู้ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เสริมสร้างภูมิคุ้มกันผ่านการปฏิบัติ ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน ใช้คุณธรรมและความร่วมมือเป็นแนวทางหลักปลูกฝังความซื่อสัตย์ ความสามัคคี และการมีจิตสาธารณะ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับทุกช่วงวัยและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ กับภายนอก

2.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม จัดระบบแบ่งปันผลประโยชน์และให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบาง ส่งเสริมผลประโยชน์ร่วมกันผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สนับสนุนกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนให้แบ่งปันผลกำไรอย่างเป็นธรรม สร้างกลไกตรวจสอบและติดตามผลประโยชน์ ตั้งคณะกรรมการชุมชนและใช้บัญชีชุมชนที่โปร่งใส พัฒนาสาธารณูปโภคและสวัสดิการจากผลกำไร ใช้ผลกำไรพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างกองทุนเพื่อการศึกษาและสุขภาพ ส่งเสริมวัฒนธรรมการแบ่งปันปลูกฝังจิตสำนึกผลประโยชน์ร่วมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ใช้หลักความพอประมาณในการประเมิน เลือกเกณฑ์ที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนและสะท้อนผลลัพธ์ที่แท้จริง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน แต่งตั้งคณะกรรมการจากประชาชนและใช้เวทีประชาคมในการสะท้อนความคิดเห็น ใช้ข้อมูลจริงและเหตุผลเป็นระบบ จัดเก็บข้อมูลที่เป็นรูปธรรมและใช้แนวทางการประเมินแบบมีส่วนร่วม สร้างภูมิคุ้มกันโดยใช้ผลการประเมินเป็นแนวทางพัฒนา ปรับปรุงโครงการตามผลการประเมินและวางแผนป้องกันความเสี่ยง ใช้หลัก

คุณธรรมและความโปร่งใสในการเปิดเผยผลการประเมิน จัดทำรายงาน ที่เข้าถึงง่ายและเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผ่องศรี พัฒนฉวี (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของประชาชนบ้านไม้ฝาด อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประชาชนบ้านไม้ฝาด ควรส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ทุกครัวเรือน อบรมให้ความรู้ในด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน การส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์ใช้ในครัวเรือน และสนับสนุนให้ประชาชนจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ผลการทดลองแนวทางส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.76 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระหมื่น ธิรจิตโต (สีทน) (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเอาะ อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ควรเน้นพัฒนาคนในพื้นที่ให้มากขึ้นเพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันในการพัฒนาชุมชน โดยต้องคำนึงถึงบริบทพื้นที่ของชุมชนในการจัดทำระบบการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในชุมชนทุกระดับอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทุกคนมีความรู้ มีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนในการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้ ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะทำให้ชุมชนกลายเป็นชุมชนที่อยู่ เย็น เป็นสุข อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรา ทองทิพย์ (2561) งานวิจัยนี้เน้นการพัฒนาชุมชนโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ และการส่งเสริมคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบในการดำเนินงานชุมชน โดยพบว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความโปร่งใสในการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา คำอ่อน (2563) การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยพบว่าการพัฒนาคุณธรรม เช่น การแบ่งปันและความร่วมมือกันในชุมชน ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล จารุจินดา (2564) การวิจัยนี้ศึกษาถึงการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปฏิบัติการ เช่น การฝึกอบรมทักษะอาชีพและการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม โดยพบว่าการใช้กลไกชุมชน เช่น ศูนย์เรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ช่วยสร้างผลประโยชน์ร่วมกันสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณพร ธรรมานันท์ (2565) ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาคุณธรรมในชุมชน และสามารถเสริมสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลและการตรวจสอบกิจกรรมชุมชน จะทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรภา อภิชัย (2562) งานวิจัยนี้เน้นที่การพัฒนาคุณธรรมในชุมชนผ่านการสร้างระบบอ้อมทรัพย์และการสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การสนับสนุนกลุ่มอ้อมทรัพย์ในชุมชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Carter, R. J., & Evans, M. D. (2017) บทบาทของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน บทเรียนจากกรณีศึกษาในระดับโลก พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจและการปฏิบัติในระดับชุมชนสามารถส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ การตัดสินใจอย่างโปร่งใสและการใช้เหตุผลที่เป็นระบบในกระบวนการพัฒนา

ชุมชนช่วยให้การพัฒนามีความสมดุล และไม่เกิดความเสียหายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Smith, H. W., & Nelson, P. G. (2018) ได้ศึกษาการตัดสินใจเชิงมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท ผลกระทบของการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น พบว่า ผลกระทบของการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องยืนยันว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ช่วยส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน และเสริมสร้างความร่วมมือที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งชุมชนและโครงการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kumar, R., & Mehta, S. (2019) ศึกษาการเพิ่มความสามารถในการฟื้นตัวของชุมชนผ่านแนวทางปฏิบัติด้านการเกษตรที่ยั่งยืน นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมในการเกษตรกรรมแบบผสมผสานเป็นหัวข้อหลักในงานวิจัยนี้ ซึ่งเป็นแนวทางที่ชุมชนสามารถใช้เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในชุมชน การศึกษาเช่นนี้สะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปฏิบัติและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ซึ่งตรงกับผลการวิจัยที่กล่าวถึงการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในกิจกรรมต่างๆ เช่น การเกษตรที่ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Brown, P. L., & Lee, T. H. (2020) พუნทางสังคมและความร่วมมือของชุมชน การส่งเสริมการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน สรรพพบาพของทุนสังคม (Social Capital) และความร่วมมือในชุมชนในการสร้างการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับผลการวิจัยที่แสดงถึงความสำคัญของการสร้างระบบสนับสนุนในชุมชน เช่น ศูนย์เรียนรู้และการอบรมทักษะอาชีพ การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในชุมชน และการส่งเสริมกิจกรรมร่วมมือกันชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Williams, E. M., & Zhang, Y. X. (2021) กลไกการแบ่งปันผลประโยชน์ที่โปร่งใสในโครงการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาจากเอเชียผลการวิจัยพบว่า การกระจายผลประโยชน์ในชุมชนอย่างเป็นธรรม โปร่งใส และทั่วถึง การใช้กลไกตรวจสอบ เช่น คณะกรรมการชุมชนและการเปิดเผยบัญชีเพื่อความโปร่งใส เป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนสัมมาอาชีพในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้อภิปรายผลดังต่อไปนี้ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการจัดตั้งเวทีประชาคมหรือการประชุมเพื่อให้ชุมชนได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาในท้องถิ่นอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจจะช่วยให้เกิดความสมดุลในการพัฒนา การใช้ข้อมูลที่โปร่งใส การใช้ข้อมูลที่เป็นระบบและเชื่อถือได้ในการตัดสินใจจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและลดข้อขัดแย้งในชุมชน เสริมสร้างคุณธรรมในการตัดสินใจ ควรใช้หลักคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ในกระบวนการตัดสินใจเพื่อให้การพัฒนาชุมชนมีความยั่งยืน

1.2 ควรส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้เกษตรกรรมแบบผสมผสานเพื่อสร้างรายได้และความมั่นคงให้แก่ชุมชน สร้างระบบสนับสนุนทักษะอาชีพ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนและการอบรมทักษะอาชีพจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และเป็นช่องทางในการพัฒนาอาชีพ เสริมสร้างความร่วมมือในชุมชน ควรส่งเสริมการร่วมมือกันชุมชนเพื่อแบ่งปันทรัพยากรและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยสามารถสร้างกิจกรรมที่เน้นการทำงานร่วมกันในด้านต่างๆ

1.3 ควรกำหนดกลไกในการกระจายผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นธรรม เพื่อให้ทุกภาคส่วนในชุมชนได้รับประโยชน์ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน การสนับสนุนและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนหรือกิจการที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นสามารถสร้างผลประโยชน์ร่วมกันแก่สมาชิกในชุมชนและช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น ตรวจสอบและโปร่งใสในการใช้ทรัพยากร การใช้กลไกการตรวจสอบที่โปร่งใส เช่น การเปิดเผยบัญชีและการรายงานผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นในกระบวนการพัฒนา

1.4 ควรกำหนดเกณฑ์การประเมินผลที่สะท้อนถึงบริบทและลักษณะของชุมชน โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการประเมินจะช่วยให้ได้ผลการประเมินที่สะท้อนถึงความต้องการและข้อเสนอแนะจากชุมชน ใช้ข้อมูลจริงและเหตุผลที่เป็นระบบในการประเมิน การประเมินผล ควรใช้ข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้ พร้อมทั้งการวิเคราะห์ที่เป็นระบบเพื่อให้การประเมินมีความถูกต้องและสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงโครงการ เปิดเผยผลการประเมินอย่างโปร่งใส ควรมีการเปิดเผยผลการประเมินต่อสาธารณะอย่างโปร่งใส เพื่อให้ชุมชนสามารถติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินการได้ง่าย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายการศึกษารวมถึงการมีส่วนร่วมในมิติต่าง ๆ เช่น การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่อาจมีลักษณะทางสังคม หรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยพิจารณาผลกระทบของการมีส่วนร่วมต่อกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจหรืออายุ เช่น การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ หรือเยาวชนในกระบวนการพัฒนา

2.2 ควรมีการศึกษาทางเปรียบเทียบระหว่างชุมชนที่มีการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และชุมชนที่ไม่ได้ใช้แนวทางดังกล่าว เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบ ในด้านต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยให้เห็นผลการพัฒนาที่ชัดเจน และมีข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรม

2.3 ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานในระยะยาว เพื่อประเมินผลกระทบของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในด้านความยั่งยืน และความสามารถในการรักษาแนวทางการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระยะยาว โดยเฉพาะการประเมินการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของชุมชนหลังการดำเนินโครงการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2562). **คู่มือการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน**. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- ฉัตรภา อภิชัย. (2562). การพัฒนาคุณธรรมในชุมชนผ่านการสร้างระบบอ้อมทรัพย์และการสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรที่ยั่งยืน. **วารสารวิถีชุมชน**, 4(2), 54–70.
- นฤมล จารุจินดา. (2564). การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาชุมชน: การฝึกอบรมทักษะอาชีพและการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม. **วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**, 9(1), 101–115.
- ผ่องศรี พัฒนมนั. (2561). แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านไม้ฝาด อำเภอสีดา จังหวัดตรัง. **วารสารวิชาการการพัฒนาท้องถิ่น**, 7(2), 112–124.

- พระหมื่น ธีรจิตโต (สีทน). (2562). การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเอาะ อำเภอดุสิต จังหวัดอุบลราชธานี. **วารสารพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน**, 8(1), 45–58.
- ภัทรา ทองทิพย์. (2561). การพัฒนาชุมชนโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: การมีส่วนร่วมและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน. **วารสารสังคมและสิ่งแวดล้อม**, 6(3), 93–106.
- วรรณพร ธรรมานันท์. (2565). การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมในชุมชน: การพัฒนาคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารจัดการ. **วารสารคุณธรรมกับสังคม**, 10(3), 67–82.
- วิชัย รัตนพงษ์. (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. **วารสารวิชาการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต**, 8(2), 45–58.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **เศรษฐกิจพอเพียง: หลักคิดและแนวทางปฏิบัติสู่ “พอเพียง”**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม. (2567). **รายงานการดำเนินการชุมชนสัมมาอาชีพในการพัฒนาคุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม**. มหาสารคาม: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม.
- สุกัญญา คำอ่อน. (2563). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: การส่งเสริมคุณธรรมและความร่วมมือในชุมชน. **วารสารเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนา**, 5(2), 75–89.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. **Journal of the American Institute of Planners**, 35(4), 216–224.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), **Handbook of theory and research for the sociology of education** (pp. 241–258). Greenwood.
- Brown, P. L., & Lee, T. H. (2020). Social capital and community cooperation: Promoting sustainable livelihoods. **Journal of Community Development**, 51(4), 395–410.
- Carter, R. J., & Evans, M. D. (2017). Community participation and sustainable development: Lessons from global case studies. **Sustainable Development Journal**, 25(3), 189–201.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. **World Development**, 8(3), 213–235.
- Fung, A. (2015). Putting the public back into governance: The challenges of citizen participation and its future. **Public Administration Review**, 75(4), 513–522.
- Kumar, R., & Mehta, S. (2019). Enhancing community resilience through sustainable agricultural practices: Environmental and policy perspectives. **International Journal of Agricultural Sustainability**, 17(2), 145–160.
- Mansuri, G., & Rao, V. (2013). **Localizing development: Does participation work?** Washington, DC: The World Bank.
- Putnam, R. D. (2000). **Bowling alone: The collapse and revival of American community**. Simon & Schuster.

- Sen, A. (1999). **Development as freedom**. Oxford University Press.
- Smith, H. W., & Nelson, P. G. (2018). Participatory decision-making in rural development: Local engagement and sustainable outcomes. **Journal of Rural Studies**, 62, 13–22.
- Wenger-Trayner, E., & Wenger-Trayner, B. (2020). **Learning to make a difference: Value creation in social learning spaces**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Williams, E. M., & Zhang, Y. X. (2021). Transparent benefit-sharing mechanisms in community development projects: Case studies from Asia. **Asian Development Policy Review**, 9(1), 23–38.

ความต้องการและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Stakeholders' Needs and Opinions Regarding the Development of the Bachelor of Arts
Program in Information Management and Digital Content,
Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

จุฑามาศ พรหมทอง

ศิริวรรณ ยิ่งได้ชม

พรทิพา ดำเนิน

จิรายุทธ ประเสริฐศรี

อรวรรณ ฤทธิ์ศรีธร

ศิริรัตน์ สายปัญญา

เก่ง จันทน์นวล

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Jutamas Promthong

Siriwan Yingdaichom

Pornnipa Dumnern

Jirayut Prasertsri

Orawan Rithisrithorn

Sirorat Saypunya

Keng Channual

Buriram Rajabhat University

Corresponding E-mail: siriwan.yd@bru.ac.th

วันที่รับบทความ: 19 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 27 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 29 กรกฎาคม 2568

Received: June 19, 2025; Revised: July 27, 2025; Accepted: July 29, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน ได้แก่ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จำนวน 5 คน และศิษย์ปัจจุบัน จำนวน 14 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก ได้แก่ ผู้ใช้บัณฑิตจากสถานประกอบการ จำนวน 18 คน ศิษย์เก่า จำนวน 18 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 194 คน

ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาหลักสูตรใน 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ ได้แก่ การจัดการด้านสารสนเทศศาสตร์ การจัดการดิจิทัลคอนเทนต์ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในบริบทที่หลากหลาย และการผลิตสื่อที่ตอบโจทย์การสื่อสารยุคใหม่ รวมทั้งการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น 2) ด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะวิชาชีพและเทคโนโลยีที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง เช่น การจัดการสารสนเทศ การผลิตสื่อดิจิทัล และการคิดวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์ รวมถึงทักษะการบริหารจัดการ การนำเสนอ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการทำงานอย่างมืออาชีพ ซึ่งสะท้อนความต้องการ

แรงงานในยุคดิจิทัลที่เน้นทักษะรอบด้าน 3) ด้านคุณลักษณะบุคคล ได้แก่ การมีจิตอาสา ภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ที่ดี และความสามารถในการปรับตัวภายใต้แรงกดดัน พร้อมกับคุณลักษณะวิชาชีพ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การคิดเป็นระบบ และการจัดการสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นความรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล และ 4) ด้านจริยธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ จิตสาธารณะ ความอดทน และการตรงต่อเวลา รวมทั้งการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการยึดมั่นในจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ เช่น การไม่คัดลอกผลงานและการใช้สารสนเทศอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

คำสำคัญ : ความต้องการ; ความคิดเห็น; ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย; การพัฒนาหลักสูตร

Abstract

This research aimed to examine the needs and opinions of stakeholders regarding the development of the Bachelor of Arts program in Information Management and Digital Content, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University. The sample group consisted of internal stakeholders: five curriculum instructors and fourteen current students; and external stakeholders: eighteen employers of graduates, eighteen alumni, three experts, and one hundred and ninety-four Grade 12 high school students.

The research findings revealed stakeholders' needs and opinions in four key dimensions: 1) Knowledge including information science management, digital content management, the application of technology in diverse contexts, the production of media suited to modern communication, and interdisciplinary integration in local contexts; 2) Skills involving practical and technological competencies such as information management, digital media production, creative analytical thinking, management, presentation, and professional use of digital tools, reflecting the demand for well-rounded digital-age workers; 3) Personal Attributes such as volunteer spirit, leadership, interpersonal skills, adaptability under pressure, and professional qualities like creativity, systematic thinking, and effective information management, with an emphasis on media and digital literacy; and 4) Ethics including honesty, public-mindedness, perseverance, punctuality, teamwork, and strong adherence to academic and professional ethics, such as avoiding plagiarism and using information legally.

Keywords: Needs; Opinions; Stakeholders; Curriculum Development

บทนำ

การพัฒนาหลักสูตรในระดับอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีศักยภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมุ่งเน้นการยกระดับมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ผ่านการพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนและการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ เพื่อผลิตบัณฑิตที่

มีคุณภาพและตอบโจทยความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตอย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการ ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) หมายเหตุที่ 12 ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความตระหนักรู้ในตนเอง ทักษะดิจิทัล และสมรรถนะที่ จำเป็นต่อการเรียนรู้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) รวมถึงได้รับการสนับสนุน จากนโยบายและแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ยุทธศาสตร์ที่ 5 ที่ มุ่งเสริมสร้างกำลังคนดิจิทัลให้มีความพร้อมรองรับระบบเศรษฐกิจดิจิทัล โดยสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนา ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม (สำนักงานคณะกรรมการ ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

จากกรอบนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติที่เน้นการพัฒนากำลังคนให้มีทักษะดิจิทัลและ สมรรถนะที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้มีแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตร บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์ ให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับ ความต้องการของตลาดแรงงาน โดยพิจารณาปัจจัยสำคัญหลายประการ อาทิ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของ เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ทำให้หลักสูตรจำเป็นต้องพัฒนาทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดการสารสนเทศ และ การผลิตคอนเทนต์รูปแบบใหม่ การเพิ่มขึ้นของความต้องการบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทาง พฤติกรรมผู้บริโภค ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเน้นการใช้สื่อออนไลน์ รวมถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อและการรักษาจริยธรรมใน โลกดิจิทัล ตลอดจนการสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาทักษะดิจิทัลเพื่อรองรับเศรษฐกิจดิจิทัล ปัจจัย เหล่านี้สะท้อนความจำเป็นในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยและตอบสนองความต้องการของ ตลาดแรงงานอย่างแท้จริง

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์ เป็นหลักสูตรที่มี บทบาทสำคัญต่อการพัฒนากำลังคนในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) เนื่องจากมีการบูรณาการองค์ ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ากับการสร้างสรรค์เนื้อหาในรูปแบบดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นวิดีโอ บทความ ออนไลน์ อินโฟกราฟิก หรือเนื้อหาบนแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อน เศรษฐกิจ สังคม และการสื่อสารในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้หลักสูตรยังมุ่งพัฒนาทักษะการจัดการสารสนเทศ การวิเคราะห์ข้อมูล และการผลิตคอนเทนต์ที่มีคุณภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้ง ภาครัฐ เอกชน อุตสาหกรรมสื่อ การศึกษา การตลาด และบริการ ที่ต้องการบุคลากรที่สามารถนำข้อมูลและ เทคโนโลยีมาสร้างคุณค่าและนวัตกรรมใหม่ ๆ สอดคล้องกับแนวโน้มของโลกดิจิทัล หลักสูตรศิลปศาสตร บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์ จึงเป็นผลลัพธ์ของความต้องการตลาดแรงงานที่ มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีทักษะรอบด้าน สามารถทำงานบูรณาการระหว่างข้อมูล เทคโนโลยี และสื่อได้อย่างมี ประสิทธิภาพ การเปิดสอนหลักสูตรนี้ไม่เพียงแต่ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้และทักษะเฉพาะทางเท่านั้น แต่ยัง เสริมสร้างศักยภาพของประเทศในการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยัง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และนโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล อย่างยั่งยืน การศึกษาความต้องการและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงเป็นแนวทางสำคัญในการ ออกแบบและปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับบริบทของตลาดแรงงาน และตอบสนองความ คาดหวังของผู้ใช้บัณฑิต เพื่อผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพและพร้อมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่าง ยั่งยืนในระยะยาว

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์ มีบทบาทสำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีทักษะรอบด้าน รองรับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจดิจิทัล และตอบโจทย์ตลาดแรงงานอย่างแท้จริง โดยการศึกษาความต้องการและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะช่วยพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย และตรงตามความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิต

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และออกแบบหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับบริบททางการศึกษาและความต้องการของผู้เรียน ดังนี้

ศิวะลักษณ์ มหาชัยและเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2565) ได้ให้ความหมาย การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตร การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หลักสูตรให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล และสภาพสังคม

วิจิตร วิไลพรหมและสมทรง สิทธิ (2561) ได้ให้ความหมาย การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การทำหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานของหลักสูตรที่กำหนด พัฒนาพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพตอบสนองต่อความถนัดความสนใจความต้องการของผู้เรียนเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอีกอย่าง หลักสูตรที่ดีต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม มีความหมายต่อชีวิตผู้เรียน และเหมาะสมกับขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม และหลักสูตรที่ดีจะต้องสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย

ณัฐวัชร จันทโรธธรณและไพโรจน์ ญัตติอัครวงศ์ (2565) ได้ให้ความหมาย การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตร การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล และสภาพสังคม

จากความหมาย การพัฒนาหลักสูตรที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการจัดทำ ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมและมีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยเชื่อมโยงกับมาตรฐานหลักสูตร พัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งบริบทของสถานศึกษาและสังคม ทั้งนี้หลักสูตรควรมีความยืดหยุ่น เหมาะสมกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และควรพัฒนาร่วมกันโดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

2. ความต้องการศึกษาต่อ

Knowles (1980) ให้ความหมายของความต้องการทางการศึกษาว่า เป็นสิ่งที่บุคคลควรเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง หน่วยงาน หรือสังคมให้ดียิ่งขึ้น โดยมองว่า "ความต้องการทางการศึกษา" เป็นช่องว่างระหว่างระดับสมรรถภาพในปัจจุบันของบุคคลกับระดับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ในอนาคต ซึ่งช่องว่างดังกล่าวอาจเกิด

จากการรับรู้ของตนเอง หรือถูกระบุโดยองค์กร หน่วยงาน หรือสังคมที่บุคคลนั้นดำรงอยู่ภายในบริบทนั้น ความต้องการทางการศึกษาถือเป็นผลลัพธ์จากแรงจูงใจพื้นฐานของมนุษย์ ที่ผสมผสานกับบริบทแวดล้อมซึ่ง กระตุ้นให้บุคคลต้องการแสวงหาความรู้หรือพัฒนาทักษะที่ขาดแคลน เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็ม ศักยภาพ โดยองค์ประกอบของความต้องการทางการศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่

1. ความสามารถ หมายถึง ระดับศักยภาพของบุคคลในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ
2. ความสอดคล้อง คือ ความเหมาะสมของทักษะที่มีต่อการใช้งานในบริบทจริง
3. แรงจูงใจ หรือ ความเต็มใจในการพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Smith (1982) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความต้องการการศึกษาของผู้เรียน โดยจำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม หลัก ดังนี้

1. กลุ่มผู้ต้องการความเข้าใจทั่วไปผู้เรียนในกลุ่มนี้ต้องการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ และเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเจตคติในเชิงบวกและแรงจูงใจต่อการเรียนรู้
2. กลุ่มผู้ต้องการทักษะพื้นฐาน เป็นกลุ่มที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการเรียนรู้ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ และการฟัง ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานในการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้
3. กลุ่มผู้ต้องการเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง กลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับการเข้าใจตนเอง ทั้ง ในด้านความสามารถ จุดแข็ง จุดอ่อน และรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้ในบริบทต่าง ๆ
4. กลุ่มผู้ต้องการทักษะการปฏิบัติในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนในกลุ่มนี้ต้องการทักษะเชิงปฏิบัติในการเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

4.1 กระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเอง ซึ่งต้องอาศัยทักษะระดับสูงในการวางแผน ควบคุม และ ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

4.2 กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการเรียนรู้ผ่านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งต้องการทักษะ ในการสร้างสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม

4.3 กระบวนการเรียนรู้ผ่านสถาบัน ซึ่งต้องอาศัยทักษะพื้นฐาน เช่น การจดบันทึก การเขียน และการทำแบบทดสอบ เพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้ตามระบบการศึกษาที่จัดตั้งขึ้น

แนวคิดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของความต้องการทางการศึกษา ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรให้ตอบโจทย์ผู้เรียนในบริบทที่แตกต่างกันอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา (2565) ได้ให้ความหมาย ผลลัพธ์การเรียนรู้ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จาก การศึกษา ฝึกอบรม หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึก ปฏิบัติ หรือการเรียนรู้จริงในที่ทำงานระหว่างการศึกษา ดังนั้นผลลัพธ์การเรียนรู้ตามคุณวุฒิแต่ละระดับ ต้อง สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของหลักสูตรสถาบันอุดมศึกษา วิชาชีพ ประเทศชาติ และบริบทโลก ประกอบด้วย อย่างน้อย 4 ด้าน ได้แก่

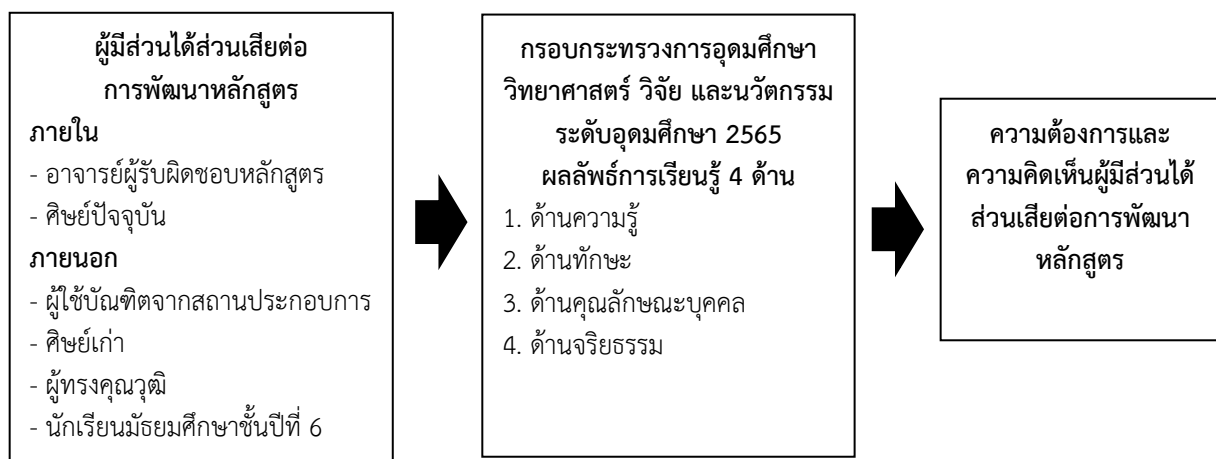
3.1 ความรู้ (Knowledge) หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือ ประสบการณ์ที่เกิดจากหลักสูตร ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นและเพียงพอต่อการนำไปปฏิบัติ หรือต่อยอดความรู้ในการ ประกอบอาชีพ ดำรงชีวิต อยู่ร่วมกันในสังคม และพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล

3.2 ทักษะ (Skills) หมายถึง ความสามารถที่เกิดจากการเรียนรู้ ฝึกฝนปฏิบัติให้เกิดความแคล่วคล่อง ว่องไว และชำนาญ เพื่อพัฒนางาน พัฒนาวิชาชีพหรือวิชาการ พัฒนาตน และพัฒนาสังคม สำหรับการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล

3.3 ลักษณะบุคคล (Character) หมายถึง บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย และค่านิยมที่สะท้อนคุณลักษณะเฉพาะศาสตร์ วิชาชีพ และสถาบัน โดยพัฒนาผ่านการเรียนรู้ และการฝึกประสบการณ์จากหลักสูตร ให้มีความเหมาะสมกับแต่ละระดับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

3.4 จริยธรรม (Ethics) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำระดับบุคคลที่สะท้อนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม และจรรยาบรรณ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและส่วนตน ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรการวิจัย คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์ ประกอบด้วย 2 กลุ่มหลัก ได้แก่

1.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในหลักสูตร ได้แก่ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และนักศึกษาที่กำลังศึกษาในหลักสูตร (ศิษย์ปัจจุบัน)

1.2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกหลักสูตร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ใช้บัณฑิตจากสถานประกอบการ ศิษย์เก่า และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6)

2. กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ได้มาจาก 2 วิธีการ คือ 1) การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จำนวน 5 คน ศิษย์ปัจจุบัน จำนวน 14 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ผู้ใช้บัณฑิตจากสถานประกอบการ จำนวน 18 คน ศิษย์เก่า จำนวน 18 คน 2) การสุ่มอย่างเหมาะสม (Appropriate Sampling) ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 194 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ใช้ในการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการและความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนหลักการและแนวทางในการออกแบบหลักสูตรระดับอุดมศึกษา เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานวิจัย

2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกหลักสูตร โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร และตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สำคัญใน 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะส่วนบุคคล และจริยธรรม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนสถานประกอบการ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ศิษย์เก่า และศิษย์ปัจจุบัน

3. แบบสอบถามสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6

ใช้ในการสำรวจความสนใจและความต้องการศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความต้องการศึกษาต่อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องรวบรวมข้อมูลจากแหล่งวิชาการเพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานวิจัย

2. การสนทนากลุ่มดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอก โดยใช้วิธีการจดบันทึกและวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสังเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

3. การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้าร่วมกิจกรรม Open House ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตามลักษณะของข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

2. ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) โดยจำแนกประเด็นสำคัญตามกรอบผลลัพธ์การเรียนรู้ 4 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะส่วนบุคคล และจริยธรรม

3. ข้อมูลจากแบบสอบถามนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่อสรุปลักษณะทั่วไปและความต้องการศึกษาต่อในหลักสูตร

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลดำเนินการโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ระหว่างข้อมูลจากเอกสาร การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม เพื่อยืนยันความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มยังผ่านการตรวจสอบโดยผู้วิจัยร่วมและ

นำเสนอผลให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยันความถูกต้อง (Member Checking) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือเชิงคุณภาพของข้อมูล

ผลการวิจัย

เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรอบด้าน การศึกษาในครั้งนี้ได้วิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์ ประกอบด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน คือ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ศิษย์ปัจจุบัน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก คือ ศิษย์เก่า ผู้ใช้บัณฑิต และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมุ่งประเมินความสำคัญของผลลัพธ์การเรียนรู้ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ 2) ทักษะ 3) คุณลักษณะ และ 4) จริยธรรม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ใน 4 ด้าน

ผลลัพธ์การเรียนรู้	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน		ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก		
	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร	ศิษย์ปัจจุบัน	ผู้ใช้บัณฑิต (สถานประกอบการ)	ศิษย์เก่า	ผู้ทรงคุณวุฒิ
1. ความรู้					
- แนวคิด ทฤษฎีสารสนเทศศาสตร์	✓		✓	✓	✓
- การจัดการสารสนเทศ	✓	✓	✓	✓	✓
- การจัดการดิจิทัลคอนเทนต์	✓	✓	✓	✓	✓
- การออกแบบและพัฒนาสื่อดิจิทัล	✓	✓	✓	✓	✓
- กฎหมายและจรรยาบรรณ	✓		✓		✓
2. ทักษะ					
- การวิเคราะห์และออกแบบระบบ	✓		✓	✓	✓
- การผลิตและเขียนดิจิทัลคอนเทนต์	✓	✓	✓	✓	✓
- การสื่อสารและนำเสนอ	✓	✓	✓	✓	✓
- การบริหารจัดการ	✓		✓		✓
3. คุณลักษณะ					
- คุณลักษณะทั่วไป (เช่น จิตอาสา มนุษยสัมพันธ์ การทำงานเป็นทีม)	✓	✓	✓	✓	✓

ผลลัพธ์การเรียนรู้	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน		ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก		
	อาจารย์ ผู้รับผิดชอบ หลักสูตร	ศิษย์ ปัจจุบัน	ผู้ใช้บัณฑิต (สถาน ประกอบการ)	ศิษย์ เก่า	ผู้ทรงคุณวุฒิ
- คุณลักษณะวิชาชีพ (เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความ รอบคอบ การรู้เท่าทัน สารสนเทศ)	✓	✓	✓	✓	✓
4. จริยธรรม					
- จรรยาบรรณและความ รับผิดชอบต่อ (เช่น ซื่อสัตย์ ใช้ ข้อมูลอย่างถูกต้องตามกฎหมาย)	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์จากตารางแสดงให้เห็นว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดให้ความสำคัญกับผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 ด้านอย่างชัดเจน คือ

1. ด้านความรู้ พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าหลักสูตรควรเน้นองค์ความรู้ที่ครอบคลุมทั้งแนวคิด ทฤษฎี และหลักการทางสารสนเทศศาสตร์ การจัดการสารสนเทศ และการจัดการดิจิทัลคอนเทนต์ รวมถึงการออกแบบและพัฒนาสื่อดิจิทัล และความรู้ทางด้านกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ

2. ด้านทักษะ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเน้นย้ำความสำคัญของทักษะในการวิเคราะห์สารสนเทศ การผลิตเนื้อหาดิจิทัล การสื่อสาร และการบริหารจัดการในบริบทของงานสารสนเทศ

3. ด้านคุณลักษณะ พบว่า ให้ความสำคัญทั้งในส่วนของคุณลักษณะทั่วไป เช่น การมีจิตอาสา ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และคุณลักษณะวิชาชีพ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความรอบคอบ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการปรับตัวในยุคที่ข้อมูลเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

4. ด้านจริยธรรม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเน้นย้ำให้บัณฑิตมีจิตสำนึกในจรรยาบรรณทางวิชาชีพ เช่น ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิในข้อมูล และการใช้สารสนเทศตามกฎหมายและมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งสะท้อนถึงความคาดหวังต่อการพัฒนานักสารสนเทศที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

นอกจากนี้หลักสูตรได้ศึกษาแนวโน้มการเลือกเรียนต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกต่อหลักสูตร โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน จำนวน 194 คน จาก 35 โรงเรียนในเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ผ่านการสอบถามเกี่ยวกับความสนใจในการศึกษาต่อ เหตุผลในการเลือกเรียน และความคาดหวังต่อเนื้อหาที่ควรมีในหลักสูตร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงความสนใจศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1. นักเรียนที่สนใจศึกษาต่อในหลักสูตร	138	71.13
2. เหตุผลในการเลือกเรียนหลักสูตร		
– สถาบันศึกษาอยู่ใกล้บ้าน เดินทางสะดวก	55	39.86
– หลักสูตรสามารถประกอบอาชีพในภาคเอกชน (นักสารสนเทศ, ผู้ผลิตดิจิทัลคอนเทนต์, นักออกแบบสื่อ)	33	23.91
– หลักสูตรสอดคล้องกับตลาดแรงงาน	24	17.39
– หลักสูตรสามารถประกอบอาชีพในภาครัฐ (ครูบรรณารักษ์, บรรณารักษ์โรงเรียน/ประชาชน)	21	15.22
3. ความรู้ที่ต้องการให้มีในหลักสูตร		
– การจัดการสารสนเทศ	29	21.01
– บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์	27	19.57
– นวัตกรรมดิจิทัล	26	18.84
– ดิจิทัลคอนเทนต์	22	15.94
– ระบบสารสนเทศ	14	10.14
– สื่อดิจิทัล	11	7.97

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความสนใจศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์ ในอัตราที่สูง คิดเป็นร้อยละ 71.13 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ซึ่งสะท้อนถึงความตระหนักในแนวทางอาชีพที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลของเยาวชนรุ่นใหม่

สำหรับเหตุผลหลักในการเลือกศึกษาต่อในหลักสูตร พบว่า ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ยังคงมีความสำคัญ โดยมีนักเรียนจำนวนมากเลือกเรียนเพราะสถานศึกษาอยู่ใกล้บ้าน เดินทางสะดวก (ร้อยละ 39.86) รองลงมา คือ ความสามารถในการประกอบอาชีพในภาคเอกชน เช่น นักสารสนเทศ ผู้ผลิตดิจิทัลคอนเทนต์ และนักออกแบบสื่อ (ร้อยละ 23.91) ซึ่งเป็นสาขาอาชีพที่เติบโตในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

ด้านเนื้อหาหลักสูตร นักเรียนให้ความสำคัญกับองค์ความรู้หลากหลาย โดยเน้นหนักที่การจัดการสารสนเทศ (ร้อยละ 21.01) รองลงมา คือ บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ นวัตกรรมดิจิทัล และดิจิทัลคอนเทนต์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังต่อหลักสูตรที่จะสามารถตอบสนองความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคตของงานที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ เทคโนโลยี และสื่อดิจิทัล

ผลการวิจัย

1. ด้านความรู้ พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความต้องการให้หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์ พัฒนานองค์ความรู้ให้ผู้เรียนทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและประยุกต์ใช้ศาสตร์ของสารสนเทศสมัยใหม่ โดยเนื้อหาของหลักสูตรควรครอบคลุมแนวคิด

พื้นฐานและทฤษฎีสำคัญของศาสตร์สารสนเทศ การจัดการสารสนเทศ การจัดการความรู้ ตลอดจนความรู้ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น และศูนย์บริการสารสนเทศในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทของสารสนเทศในสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ หลักสูตรยังควรเน้นให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะกระบวนการเข้าถึง จัดเก็บ ประมวลผล และเผยแพร่สารสนเทศรูปแบบสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล อีกทั้งควรเสริมองค์ความรู้ด้านการออกแบบและพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ เช่น การผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้ การออกแบบอินโฟกราฟิก การสื่อสารผ่านช่องทางดิจิทัล รวมถึงการเขียนเนื้อหาสำหรับแพลตฟอร์มออนไลน์ (Digital Content Writing) ที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภคสื่อของผู้ใช้ในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังเสนอให้เนื้อหาหลักสูตรเชื่อมโยงกับประเด็นด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศ การคุ้มครองลิขสิทธิ์ และมาตรฐานวิชาชีพ ตลอดจนสนับสนุนให้มีการบูรณาการความรู้จากศาสตร์อื่น เช่น การจัดการสารสนเทศระดับชุมชน การจัดการสารสนเทศท้องถิ่น การจัดการสารสนเทศสำนักงาน และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาในการพัฒนาสื่อและบริการสารสนเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะเชิงวิเคราะห์และความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลและสื่อดิจิทัลในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในหลากหลายบริบททางสังคมและวิชาชีพ

2. ด้านทักษะ พบว่า มีส่วนได้ส่วนเสียมีความต้องการให้พัฒนาทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านสารสนเทศศาสตร์ การจัดการความรู้ และการสร้างดิจิทัลคอนเทนต์กับสถานประกอบการหรือชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ผู้เรียนควรมีทักษะการคิดวิเคราะห์ การออกแบบและประเมินระบบสารสนเทศ การเขียนเนื้อหาหรือคอนเทนต์เพื่อการผลิตสื่อ รวมถึงการผลิตสื่อดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลาย เช่น โปรแกรมตัดต่อวิดีโอ การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการสร้างสื่ออย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ควรส่งเสริมทักษะการพูดในที่ชุมชน การนำเสนอผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการสื่อสารผ่านช่องทางดิจิทัลได้อย่างน่าสนใจ ทักษะด้านการบริหารจัดการทั้งในระดับหน่วยงาน องค์กร และโครงการก็เป็นอีกประเด็นที่สถานประกอบการให้ความสำคัญ รวมถึงทักษะในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ทักษะการสืบค้นสารสนเทศจากแหล่งที่เชื่อถือได้ ทักษะงานสารบรรณ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการทำงาน เช่น การถ่ายภาพเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้ ยังควรพัฒนาทักษะการใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อการจัดการสารสนเทศในอนาคต เพื่อให้บัณฑิตสามารถแข่งขันได้ในตลาดแรงงานที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

3. ด้านคุณลักษณะบุคคล พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความสำคัญกับทั้งคุณลักษณะทั่วไปและคุณลักษณะตามสาขาวิชาชีพ โดยคุณลักษณะทั่วไปที่หลักสูตรควรเสริมสร้าง ได้แก่ การมีจิตอาสาและจิตบริการ ความสามารถในการทำงานเป็นทีม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์หรือแรงกดดัน มีภาวะผู้นำ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา และความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรส่งเสริมความเสียสละ ความทุ่มเท และความสามารถในการบริหารจัดการงานที่ได้รับมอบหมาย ส่วนคุณลักษณะเฉพาะตามสาขาวิชาชีพ ได้แก่ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถในการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ การคิดอย่างมีเหตุผลและมีลำดับขั้นตอน ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานการณ์ที่หลากหลาย มีระเบียบวินัยในการทำงาน และสามารถบูรณาการความรู้จากหลายศาสตร์เพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ในการพัฒนาองค์กรและชุมชน

4. ด้านจริยธรรม พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการให้หลักสูตรควรเน้นการปลูกฝังจริยธรรมทั้งในระดับบุคคลและวิชาชีพ ผู้เรียนควรมีจรรยาบรรณทางวิชาการ มีความซื่อสัตย์ ไม่ลอกเลียนผลงานของผู้อื่น และใช้สารสนเทศอย่างถูกต้องตามหลักกฎหมาย รวมถึงมีความรับผิดชอบในหน้าที่ และเคารพกฎระเบียบขององค์กรที่สังกัด ผู้เรียนควรมีจิตสาธารณะ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น มีความอดทน อุตสาหะดี ตรงต่อเวลา และมีความยุติธรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น อีกทั้งต้องสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณธรรมตามกรอบจริยธรรมวิชาชีพของสายงานสารสนเทศ มีความตระหนักรู้ถึงผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลต่อสังคม และมีความรอบคอบในการเผยแพร่ข้อมูลและคอนเทนต์ในพื้นที่สาธารณะ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ของบัณฑิตให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพและสังคมโดยรวม

อภิปรายผล

1. ด้านความรู้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความสำคัญต่อองค์ความรู้ที่หลากหลายและครอบคลุม ทั้งด้านแนวคิด ทฤษฎี และหลักการของสารสนเทศศาสตร์ การจัดการสารสนเทศ และการจัดการดิจิทัลคอนเทนต์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการประกอบวิชาชีพในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ ยังเสนอให้เสริมองค์ความรู้ด้านการออกแบบและพัฒนาสื่อดิจิทัล การจัดการแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์ เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อีกทั้งเน้นทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลในบริบทต่าง ๆ ควบคู่กับความเข้าใจในกฎหมาย จรรยาบรรณ และมาตรฐานวิชาชีพเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม การบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ โดยเฉพาะในบริบทท้องถิ่น เป็นอีกประเด็นที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความสำคัญ โดยเห็นว่าบัณฑิตควรมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงสามารถผลิตและสื่อสารคอนเทนต์ดิจิทัลที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะของบัณฑิตในยุคเศรษฐกิจฐานข้อมูลและสื่อดิจิทัล แนวทางการพัฒนาหลักสูตรตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียข้างต้น สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยเฉพาะข้อที่ 1 คือ “การผลิตบัณฑิตและสร้างโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพสู่สากล” ซึ่งหลักสูตรมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ลึกในศาสตร์เฉพาะทางของตนเอง และสามารถบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ได้อย่างสร้างสรรค์ เป็นการเสริมสร้างศักยภาพของบัณฑิตให้สามารถแข่งขันได้ในระดับชาติและนานาชาติ นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงการสนับสนุนพันธกิจข้อที่ 3 ของมหาวิทยาลัย คือ “การถ่ายทอดนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อบริการวิชาการ ยกระดับและเสริมสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน” ผ่านการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีและการจัดการสารสนเทศเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรในชุมชน รวมถึงการสื่อสารข้อมูลท้องถิ่นผ่านสื่อดิจิทัลอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ทิศทางของหลักสูตรยังสอดคล้องกับข้อมูลจากกองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน (2565) ที่ระบุว่าตลาดแรงงานในอนาคตต้องการแรงงานที่มีความรู้ด้านดิจิทัลในมิติต่าง ๆ เช่น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การวิเคราะห์และจัดการข้อมูล ตลอดจนทักษะด้านการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบูรณาการองค์ความรู้ระหว่างสาขา เช่น สารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ มนุษยศาสตร์ดิจิทัล และการสื่อสาร ถือเป็นแนวโน้มสำคัญที่ช่วยเสริมขีดความสามารถในการปรับตัวของบัณฑิตให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบททางเศรษฐกิจและสังคม องค์ความรู้ลักษณะนี้จึงเป็นแกนหลักที่สนับสนุนให้หลักสูตรสามารถผลิตบัณฑิตที่มีทั้งความรู้ลึกเฉพาะทางและความสามารถในการบูรณาการข้ามศาสตร์อย่างยืดหยุ่น มีความคิดสร้างสรรค์ และพร้อมเผชิญความท้าทายในโลกยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านทักษะ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการทักษะวิชาชีพ ทักษะการใช้เทคโนโลยีที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์การทำงานจริงอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ทักษะในการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านสารสนเทศศาสตร์ การจัดการสารสนเทศ และดิจิทัลคอนเทนต์กับหน่วยงานและชุมชนอย่างเหมาะสม ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ การออกแบบระบบสารสนเทศ และการประเมินคุณค่าของสารสนเทศเพื่อการใช้ประโยชน์ ทักษะในการเขียนเนื้อหาสำหรับสื่อดิจิทัลที่น่าสนใจและมีคุณภาพ ตลอดจนทักษะการผลิตสื่อดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น วิดีโอ กราฟิก หรือมัลติมีเดีย โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย อีกทั้งยังรวมถึงทักษะการออกแบบนวัตกรรมและการนำเสนอข้อมูลอย่างสร้างสรรค์และน่าสนใจ นอกจากนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคาดหวังให้บัณฑิตมีทักษะด้านการบริหารจัดการหน่วยงาน การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการทำงาน การพูดและนำเสนอในที่สาธารณะ การประชาสัมพันธ์ การใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ และการเสริมสร้างบุคลิกภาพเพื่อการทำงานอย่างมืออาชีพ ซึ่งผลสะท้อนเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของตลาดแรงงานในยุคดิจิทัลที่มีความสำคัญกับบัณฑิตที่มีทักษะหลากหลาย สอดคล้องกับบริษัท ตรีศิริโชติ, พลรัตน์ บุญพบและอาทิตย์ บุญญาภิสังขาร (2566) ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล ประกอบด้วยทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน และทักษะด้านความเป็นผู้ประกอบการ นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้องค์กรต่างๆ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะด้าน soft skills รวมถึงทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม และทักษะด้านภาวะผู้นำ ดังนั้นองค์กรต่างๆ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล เพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

3. ด้านคุณลักษณะบุคคล ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความสำคัญกับการหล่อหลอมบัณฑิตให้มีคุณลักษณะทั้งในคุณลักษณะบุคลิกภาพทั่วไปและคุณลักษณะตามวิชาชีพหรือศาสตร์อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการมีจิตอาสา มีภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงการปรับตัวภายใต้สภาวะแรงกดดันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการทำงานในโลกยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกัน คุณลักษณะด้านวิชาชีพ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การคิดเป็นระบบ ความสามารถในการวิเคราะห์และจัดการสารสนเทศอย่างเป็นขั้นตอน ตลอดจนการรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นสิ่งที่ได้รับการคาดหวังอย่างสูง โดยเฉพาะในบริบทของการจัดการสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญดา เทนอิสระและประยูร แสงใส (2566) การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ฝึกปฏิบัติจะช่วยพัฒนาผู้เรียนทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ความรู้ ทักษะคิดและเจตคติ คุณลักษณะนิสัย และทั้ง IQ (Intelligence Quotient) และ EQ (Emotional Quotient) ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นคนเก่ง คนดีตามเป้าหมายการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

4. ด้านจริยธรรม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความสำคัญกับด้านจริยธรรมของบัณฑิต โดยเฉพาะคุณธรรมพื้นฐาน เช่น ความซื่อสัตย์ การมีจิตสาธารณะ ความอดทน การตรงต่อเวลา และการปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กร ตลอดจนการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้ยังเน้นย้ำถึงความจำเป็นของจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ เช่น การไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น การใช้สารสนเทศอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญญจพร มหาพิรุณ, เรณู จันทะวงศาและสุริยะ พุ่มเฉลิม (2560) สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งผลิตบัณฑิตเข้าสู่สังคม จึงมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษา โดยการสอดแทรกเข้าในกิจกรรม โครงการต่างๆ ของนักศึกษาและจัดให้มีวิชาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมเฉพาะสาขาวิชาด้วย เป้าหมายเพื่อจะได้บัณฑิตที่มีคุณธรรมจริยธรรมเข้าสู่สังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องระหว่างความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 จึงสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงานและบริบทของผู้เรียน

1.2 ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถนำไปใช้ประกอบการพัฒนาแนวทางการประชาสัมพันธ์หลักสูตร การแนะนำอาชีพ กำหนดจุดขายหลักสูตรและกลยุทธ์ประชาสัมพันธ์ และการวางแผนจัดกิจกรรมแนะแนวเชิงกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับความสนใจและแนวโน้มการศึกษาต่อ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับหลักสูตรอื่นที่มีชื่อหรือวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกัน โดยเน้นการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยเชิงบริบทที่มีอิทธิพลต่อความต้องการต่อหลักสูตรยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศและดิจิทัลคอนเทนต์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้เรียนและตลาดแรงงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา. (2565). **รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2565**. กรุงเทพฯ : กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- ณัฐพร และจรรยาพร เจริญไทย. (2554). **บันได 8 ขั้นเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพสู่ความสำเร็จอันยิ่งใหญ่**. กรุงเทพฯ : ไทยควอลิตีบุ๊กส์.
- ณัฐวัชร จันทโรธรณและไพโรจน์ ญัตติอักษรวงศ (2565). การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน. **วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ**, 9(1), 336 – 347.
- ธีทัต ตรีศิริโชติ, พลรัตน์ บุญพบและอาทิตย์ บุญญาภิสังขาร (2566). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการแข่งขันในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล. **วารสารมณีเชษฐาราม**, 6(6), 291 – 310.
- เบญญจพร มหาพิรุณ, เรณู จันทะวงศาและสุริยะ พุ่มเฉลิม (2560). ตัวชี้วัดคุณธรรมจริยธรรมของบัณฑิต. **ตัวชี้วัดคุณธรรมจริยธรรมของบัณฑิต. วารสารวิชาการเซนต์อีส์ท์บางกอก (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**, 3(2), 127–140.
- วิจิตร วิไลพรหมและสมทรง สิทธิ (2561). การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่องป่าชุมชนนาบอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. **วารสารบัณฑิตศึกษา**, 15(69), 43 – 51.
- ศิวะลักษณ์ มหาชัยและเอกราช โฆสิตพิมานเวช (2565). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. **วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี**, 5(2), 168 – 185.
- สุกาญดา เทนอิสระและประยูร แสงใส. (2566).กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. **Journal of Buddhist Education and Research**, 9 (1), 361 -374.

สำนักงานคณะกรรมการการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). **นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561 – 2580)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). **ยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับย่อ)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . (2566). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 – 2570**. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Knowles, M. S. 1980. **The Modern Practice of Adult Education: from Pedagogy to Andragogy**. Englewood Cliffs: Prentice Hall/Cambridge.

Edward W. Smith. (1982). **The education's encyclopedia**. New York: Prentice-Hall.

การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหสหัสขันธ์
อำเภอสหสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

Participation in the Preparation of Local Development Plans in the Area of Sahasakhan
Subdistrict Administrative Organization, Sahasakhan District, Kalasin Province

กมลชนก คำภาเมือง

ยุภาพร ยุภาศ

สัณญา เคนาภูมิ

นักศึกษาปริญญาโท ร.ป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Kamonchanok Khamphamuang

Yupaporn Yupass

Sanya Kenaphum

M.P.A. Student (Public Administration), Rajabhat Mahasarakham University

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding E-mail : kamonchanok@gmail.com

วันที่รับบทความ: 31 พฤษภาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 8 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 22 กรกฎาคม 2568

Received: May 31, 2025; Revised: July 8, 2025; Accepted: July 22, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหสหัสขันธ์ อำเภอสหสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหสหัสขันธ์ อำเภอสหสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ 3) เพื่อศึกษาแนวทาง การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหสหัสขันธ์ อำเภอสหสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 365 คน โดยใช้สูตรของทาร์โย มาแนะนำ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบการมีส่วนร่วม จำแนกตามเพศ ใช้สถิติ T-test และจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ ใช้สถิติ one-way ANOVA

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหสหัสขันธ์ อำเภอสหสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.81) 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล สหสหัสขันธ์ อำเภอสหสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ และระดับการศึกษา มีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนจำแนกตามอายุ อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ มีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันทางสถิติ และ 3) แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย การตัดสินใจ เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มร่วมกำหนดทิศทางผ่านเวทีประชาคมและประชาพิจารณ์ การปฏิบัติ ส่งเสริมบทบาท

ประชาชนในโครงการพัฒนาและจัดตั้งกลไกติดตาม การรับผลประโยชน์ สร้างโอกาสเข้าถึงงาน เงินทุน และสวัสดิการอย่างเป็นธรรม และการประเมินผล จัดตั้งคณะกรรมการภาคประชาชน ใช้เครื่องมือประเมินที่เข้าถึงง่าย และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแผน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม; การพัฒนาท้องถิ่น; องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This research aimed to 1) study the level of participation in the preparation of local development plans in the area of Sahasakhan Subdistrict Administrative Organization, Sahasakhan District, Kalasin Province, 2) compare the participation in the preparation of local development plans in the area of Sahasakhan Subdistrict Administrative Organization, Sahasakhan District, Kalasin Province classified by gender, age, education level, occupation and income, 3) study the guidelines for creating participation in the preparation of local development plans in the area of Sahasakhan Subdistrict Administrative Organization, Sahasakhan District, Kalasin Province. The research sample consisted of 365 eligible voters aged 18 years and over using Taro Yamane's formula. The research instruments were rating scale questionnaires. The statistics used for data analysis were percentage, mean, frequency and standard deviation. The comparison of participation classified by gender was done using the T-test and classified by age, education level, occupation and village of residence using the one-way ANOVA.

The research results found that 1) The level of participation in the preparation of local development plans in the area of Sahasakhan Subdistrict Administrative Organization, Sahasakhan District, Kalasin Province Overall, it is at a moderate level ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.81) 2) Comparison of participation in the preparation of local development plans in the area of the Sahasakhan Subdistrict Administrative Organization, Sahasakhan District, Kalasin Province, classified by gender and education level. The participation was different at a statistically significant level of .05. The participation was not different according to age, occupation and village. 3) Guidelines for creating participation in local development plans include decision-making: Providing opportunities for all groups of people to participate in determining the direction through community forums and public hearings. Practice: Promoting the role of people in development projects and establishing monitoring mechanisms. Receiving benefits: Creating opportunities to access jobs, funding and welfare fairly and evaluation: Establishing a civil society committee, using easily accessible evaluation tools, and using suggestions to improve the plan.

Keywords: Participation; Local development; Subdistrict administrative organization

บทนำ

สภาพสังคมของประเทศไทยในปัจจุบันมีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วมีการเปลี่ยนแปลงมากมายทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของประชาชนไม่ว่าจะเป็นสังคม ชุมชน หรือท้องถิ่น จนกระทั่งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ว่าด้วยหลักการสนับสนุนการปกครองส่วนท้องถิ่นและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีโอกาสจัดทำบริการสาธารณะให้ประชาชนได้อย่างเพียงพอ และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การจัดทำบริการสาธารณะให้เข้าถึงประชาชนมากที่สุด โดยการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น (พลวุฒิ สะกิจ, 2561)

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 กำหนดให้มีแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย มีกระบวนการที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับวิธีการให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนภายในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำให้งบประมาณและทรัพยากรในการบริหารงานและพัฒนาประเทศลงไปสู่ระดับท้องถิ่นมากขึ้น การผลักดันเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่เข้มแข็งแนวความคิดในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะระดับท้องถิ่น ถือเป็นการผสมผสานกันระหว่างการใช้อำนาจรัฐและอำนาจประชาชน เพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบของการพัฒนาที่ยั่งยืน และนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการของหน่วยงานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดจึงเป็นพื้นฐานการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่จะทำให้คนในท้องถิ่นได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ความเป็นพลเมืองของตน เช่น การเข้าร่วมประชาคมเพื่อเสนอแนะความคิดเห็น เสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ตลอดจนการเข้าร่วมกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กร เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงาน (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542, น. 61 - 63)

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ตั้ง 122 หมู่ 1 บ้านโคกลือชา ตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ระยะทางห่างจากอำเภอ 7 กิโลเมตร ระยะห่างจากจังหวัด 37 กิโลเมตร มีพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน มีพื้นที่โดยประมาณ 54 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 33,750 ไร่ มีประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 4,103 คน ที่ผ่านมายังไม่เคยศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน และพบปัญหาขาดการมีส่วนร่วม ในการลงพื้นที่ระดมความคิดเห็นของประชาชนในเวทีสาธารณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้านได้จัดขึ้น นอกจากนั้นยังขาดการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดทำแผนพัฒนา การจัดประชุมต่างๆ ในพื้นที่ จัดตั้งกลุ่มอาชีพ เป็นต้น ซึ่งในการมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญในการระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากจะสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับการแก้ไขและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ประกอบกับประชาชนไม่เข้าใจกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมตามหลักการของประชาธิปไตย ประชาชนไม่ทราบว่าความคิดเห็นของตนจะถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร ไม่มั่นใจว่าตนจะมีส่วนร่วมได้จริง จึงขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมี

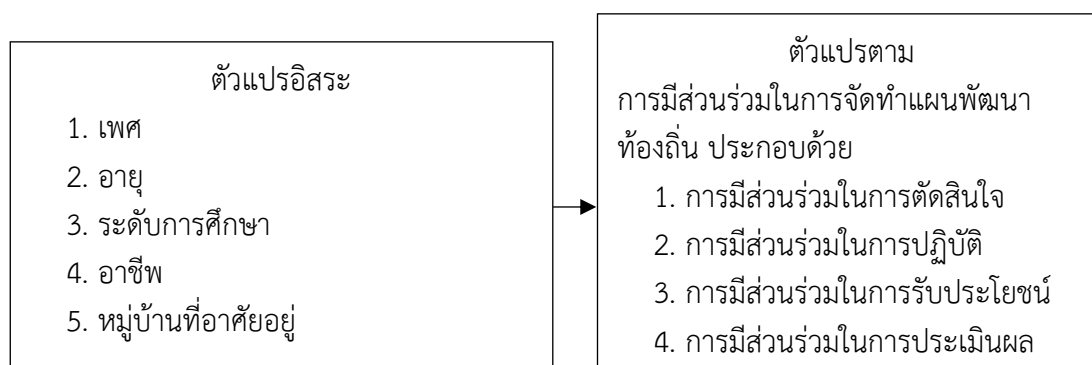
ส่วนร่วม ส่วนหนึ่งมองว่าการมีส่วนร่วมเป็นการเสียเวลา จึงไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสั้งค์, 2567) ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ทั้งในด้านเนื้อหาและกระบวนการ อีกทั้งยังไม่สามารถส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาและการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงยังขาดแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาท้องถิ่นให้ดำเนินไปอย่างมีทิศทางที่ชัดเจนและยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสั้งค์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปสารสนเทศใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการการปรับปรุงนโยบายและการบริหารจัดการ ได้รับข้อมูลและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความต้องการของประชาชน และการบริหารจัดการให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา ช่วยให้สามารถปรับปรุงแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และช่วยส่งเสริมประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น เข้าใจและตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตนเอง นำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสั้งค์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสั้งค์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่
3. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสั้งค์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสั้งค์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยปรับปรุงจากแนวคิดการมีส่วนร่วมของ (Cohen and Uphoff, 1980) ประกอบด้วย มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ด้านพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลสหสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งการปกครองเป็น จำนวน 13 หมู่บ้าน

1.2 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 4,103 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลสหสหัสขันธ์, 2567)

1.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 365 คน โดยใช้สูตรหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ (Yamene, 1973, p. 727) ผู้วิจัยได้ทำการเลือก กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) และใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

1.3 ด้านตัวแปร

1.3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ หมู่บ้านที่อาศัยอยู่

1.3.2 ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยปรับปรุงจากแนวคิดการมีส่วนร่วมของ (Cohen and Uphoff, 1980) ประกอบด้วย

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการบูรณาการ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น โดยครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ ตอนที่ 2 คำถามการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มีระดับการมีส่วนร่วมให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) คุณภาพภาพของเครื่องมือ พบว่ามีค่า IOC = 1.00 มีอำนาจจำแนกระหว่าง .255 - .846 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.750

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 สถิติที่ใช้ในการการวิเคราะห์หระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 สถิติทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์เปรียบเทียบเพศ ของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันสถิติที่ใช้ ได้แก่ t - test (Independent Samples)

4.3 สถิติทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์เปรียบเทียบอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ต่างกัน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญของการทดสอบที่ระดับ .05 กรณีพบความแตกต่างใช้การเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธี LSD. (Least Significant Different) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 119)

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จะใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) การวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis) และพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกเป็นรายด้าน

การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นใน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล	อันดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.42	0.77	ปานกลาง	3
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.45	0.85	ปานกลาง	2
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	3.52	0.77	มาก	1
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.38	0.83	ปานกลาง	4
โดยรวม	3.44	0.81	ปานกลาง	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.77) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.85) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.77) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.83)

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีเพศต่างกัน

การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	เพศ				t	Sig.
	ชาย		หญิง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.38	0.83	3.46	0.70	-.981	.327
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	3.40	1.11	2.94	1.35	3.433	.001*
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	3.65	0.57	3.01	1.02	6.853	.000*
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.64	0.88	3.53	0.73	1.277	.202
รวม	3.52	0.63	3.24	0.90	3.309	.001*

หมายเหตุ. * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีเพศต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.12	2	.06	.235	.79
ภายในกลุ่ม	47.34	375	25		
รวม	47.46	365			

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีระดับอายุต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	33.52	2	8.38	17.26	.00*
ภายในกลุ่ม	176.21	363	.48	-	-
รวม	209.73	365	-	-	-

จากตารางที่ 4 พบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.42	3	0.14	0.568	0.64
ภายในกลุ่ม	47.03	374	0.25		
รวม	47.45	365			

จากตารางที่ 5 พบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีอาชีพต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามหมู่บ้านที่อาศัยอยู่

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.16	4	0.04	0.16	0.96
ภายในกลุ่ม	47.30	373	0.25		
รวม	47.46	365			

จากตารางที่ 6 พบว่า เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยส้าน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ต่างกัน โดยรวม มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

3. แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย 3.1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง มีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนา ผ่านเวทีประชาคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ พร้อมทั้งจัดตั้งคณะทำงานภาคประชาชน และกระบวนการประชาพิจารณ์ เพื่อให้การดำเนินงานโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ 3.2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ประชาชนควรมีบทบาทในโครงการพัฒนาชุมชน เช่น การดูแลสิ่งแวดล้อม สาธารณูปโภค และสุขภาพ โดยการจัดตั้งอาสาสมัครภาคประชาชน และคณะกรรมการติดตามโครงการ รวมถึงการจัดอบรมเสริมศักยภาพและตั้งศูนย์ประสานงานภาคประชาชนเพื่อความต่อเนื่องของการพัฒนา 3.3) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ควรสร้างกลไกให้ประชาชนเข้าถึงโอกาสการจ้างงาน แหล่งเงินทุน และการสนับสนุนสินค้าท้องถิ่น รวมถึงโครงการสวัสดิการชุมชน เช่น กองทุนผู้สูงอายุ และสวัสดิการสุขภาพ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมกำหนด แนวทางบริหารเพื่อความเป็นธรรม 3.4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรจัดตั้งคณะกรรมการ ภาคประชาชนเพื่อตรวจสอบแผนพัฒนา ใช้เครื่องมือประเมินที่เข้าถึงง่าย เช่น เวทีสาธารณะ หรือแบบสอบถาม รวมถึงเผยแพร่ผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส และนำข้อเสนอแนะของประชาชนมาปรับปรุงแผนพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

1. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสหสหัสขันธ์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการจัดให้มีการประชุมสภาตำบล การประชุมประชาคมหมู่บ้าน และการจัดเวทีสาธารณะ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสหสหัสขันธ์ ยังมีอยู่น้อย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และยังไม่เข้าใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ยังไม่เข้าใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนบางส่วนมีภาระหน้าที่ส่วนตัว เช่น การทำงาน เลี้ยงดูครอบครัว เป็นต้น ทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสหสหัสขันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครวิทย์ ศาสณพิทักษ์ และวิมลรัตน์ ยิ้มละมัย (2561) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลวิเศษไชยชาญ อำเภวิเศษไชยชาญ จังหวัดอ่างทอง อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการนำไปปฏิบัติ และการติดตามและประเมินผล ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธวัชชัย สนธิธมโม (2561) พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการรับประโยชน์ ด้านการดำเนินการ ด้านการตัดสินใจและด้านการประเมินผล ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตามเพศ โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะ เพศชายมักถูกมองว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปกครองและการพัฒนาท้องถิ่น มีบทบาทในการหารายได้เลี้ยงครอบครัว ทำให้มีความรับผิดชอบต่อชุมชนมากกว่าเพศหญิง เป็นต้นแทนครอบครัวมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากกว่าเพศหญิง สอดคล้องกับงานวิจัยของปณณทัต บณขุนทด และคณะ (2562) ได้ทำพบว่า

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยที่ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนต่างกัน

3. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยซัน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอายุ มีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันทางสถิติอาจเป็นเพราะองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยซันมีแนวทางการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกช่วงวัย เข้ามามีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง มีมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมทุกกลุ่มอายุ เช่น การประชุม ชุมชน การใช้สื่อออนไลน์ หรือการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ทำให้ทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงข้อมูลและกระบวนการตัดสินใจได้อย่างเท่าเทียม และแผนพัฒนาท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีผลต่อทุกช่วงวัย เช่น โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณสุข การศึกษา และเศรษฐกิจชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา เทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในของเทศบาลตำบลพรหมบุรีจังหวัด สิงห์บุรี ที่มีเพศ วุฒิการศึกษา อายุ และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลโดยรวม ไม่แตกต่างกัน

4. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงมีความรู้และทักษะที่หลากหลาย ทำให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นได้หลากหลายรูปแบบ ประกอบกับมีทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ทำให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชิต โมพันดุง (2560) พบว่า การเปรียบเทียบประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน การมีส่วนร่วมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยซัน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอาชีพ มีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันทางสถิติอาจเป็นเพราะองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยซันสร้างช่องทางการเข้าถึงข้อมูลและโอกาสในการมีส่วนร่วมให้ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาได้เท่าเทียมกัน ผ่านช่องทางเช่น การประชุม หมู่บ้าน สื่อท้องถิ่น หรือโซเชียลมีเดีย ประกอบกับกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยซันมีนโยบายที่เปิดโอกาสให้ทุกอาชีพเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม เช่น การจัดเวทีประชาคม และการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครวิทย์ ศาสนพิทักษ์ และวิมลรัตน์ ยัมละมัย (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลวิเศษไชยชาญ อำเภวิเศษไชยชาญ จังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมไม่ต่างกัน

6. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยซัน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะ ความต้องการของประชาชนแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน ประกอบกับผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้านอาจมีบทบาทและความสามารถในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน ผู้นำที่เข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์อาจสามารถดึงดูดให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนอม เค้ายา (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก พบว่า

เพศ และอายุไม่มีความคิดเห็นแตกต่าง สำหรับระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อยู่อาศัย มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัย การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสหัส อำเภอห้วยสหัส จังหวัดกาฬสินธุ์ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสหัส ควรส่งเสริมการรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วน จัดเวทีประชุมหมู่บ้านและตำบลอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้ทุกกลุ่ม เช่น ผู้นำชุมชน เยาวชน ผู้สูงอายุ และกลุ่มเปราะบางมีส่วนร่วม ใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น กลุ่ม Facebook หรือ LINE กลุ่มตำบล เพื่อให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นได้สะดวก สร้างระบบการอภิปรายที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสร้างกลไกการติดตามและประเมินผล แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผลการดำเนินงานของข้อเสนอจากที่ประชุม รายงานความคืบหน้าของแนวทางแก้ไขปัญหามาให้ประชาชนรับทราบ เปิดช่องทางรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและปรับปรุงแนวทางตามความเหมาะสม

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสหัส ควรสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วม ประชาสัมพันธ์วัน เวลา และสถานที่ประชุมล่วงหน้า ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ และถ่ายทอดสดผ่าน Facebook Live หรือ YouTube เพื่อให้ผู้ที่ไม่สามารถเดินทางมาได้สามารถรับชมและแสดงความคิดเห็นได้

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสหัส ควรส่งเสริมความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูลงบประมาณ จัดทำและเผยแพร่รายละเอียดงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น ผ่านเว็บไซต์ ประกาศบนกระดานประชาสัมพันธ์ หรือสื่อออนไลน์ ชี้แจงเกี่ยวกับงบประมาณในแต่ละโครงการ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจการจัดสรรงบประมาณอย่างถูกต้อง และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณได้

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสหัส ควรเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแผนงานและโครงการ จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านและตำบลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนสามารถเสนอแนะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนงานและโครงการ ใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น กลุ่ม Line เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน และจัดทำรายงานติดตามและประเมินผลเป็นระยะผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบความคืบหน้าของโครงการ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรศึกษาวิธีการหรือกลยุทธ์ที่สามารถกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างแรงจูงใจ หรือการพัฒนาช่องทางการสื่อสารระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสหัสและประชาชน

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสหัส เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถใช้ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา เขียวเพกา.(2560).การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล ร่อนทอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. **วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี**, 9(1), 91-102.
- เกศินี พรหมตัน. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี. **Academic Journal Phranakhon Rajabhat University**, 8(1), 10-23.
- ถนอม คำยา ยุภาพร ยุภาศ และ เสาลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**, 13(3). 201-209.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปิ่นอนงค์ บณุนท และคณะ. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาตำบลอิสาน อำเภอมะนัง จังหวัดบุรีรัมย์. **วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต**, 7(2), 45-55.
- พระธวัชชัย สนธิธมโม. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว. **วารสารพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต**, 6(3), 120-130.
- พลวุฒิ สะกิจ. (2561). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ราชกิจจานุเบกษา (2542). **พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542**. เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก, หน้า 1-29.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2552). **ประชาธิปไตยกับการกระจายอำนาจ**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สิทธิธัญษ์ วารุณสหรัชน. (2559). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวดี ไกรสกุล และจุฑาภรณ์ คงรักษ์กวิน. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาตำบลบางไผ่ อำเภอมะนัง จังหวัดนนทบุรี. **วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ**, 3(1), 60-70.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์. (2567). **รายงานผลการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์**. กาฬสินธุ์: องค์การบริหารส่วนตำบลสหัสขันธ์.
- อติวิศ ศิริพันธ์. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลหลักหก จังหวัดปทุมธานี. **วารสารการบริหารและพัฒนานโยบายสาธารณะ**, 6(2), 77-89.
- อนุชิต โมพันดุง. (2560). การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาล นครแหลมฉบัง. **วารสารรัฐศาสตร์และการบริหารปกครองท้องถิ่น**, 5(1), 25-35.
- อรรถัย กักผล และฉัตรระวี กิติโยดม. (2555). **การเมืองและการปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อัครวินท์ ศาสนพิทักษ์ และ วิมลรัตน์ ยิ้มละมัย. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลวิเศษไชยชาญ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง. การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1 “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : พลัฏปัญหาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ณ หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. 135-145.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). **Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity.** Ithaca, NY: Cornell University, Rural Development Committee.

Yamane, T. (1973). **Statistics: An introductory analysis** (3rd ed.). New York: Harper & Row.

บทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

Role of School Administrators in Promoting Executive Functions

under the Buriram Primary Educational Service Area Office 1

ชนิตา พรหมสาขา ณ สกลนคร

บรรพต วงศ์ทองเจริญ

โกวิท วัชรินทรางกูร

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Chanita Phomsaka na sakonnakorn

Bunphot Wongtongcharoen

Kovit Vajarintarangoon

Educational Administration Buriram Rajabhat University

Email: 660426021041@bru.ac.th

วันที่รับบทความ: 16 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 2 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 3 กรกฎาคม 2568

Received: June 16, 2025; Revised: July 2, 2025; Accepted: July 3, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 320 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คนที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการสร้างสภาพผูกพัน และไว้วางใจ และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการเรียนรู้ทักษะทางสังคม และความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย 2) แนวทางการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก โดยเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและทรัพยากรท้องถิ่น ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและมีสุขอนามัยดี ด้านการเรียนรู้ทักษะทางสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนรับรู้เข้าใจความคิด และเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง สร้างโอกาสให้เด็กเรียนรู้การประนีประนอม ด้านการสร้างสภาพผูกพันและไว้วางใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้นักเรียนควบคุมอารมณ์และความคิด ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ เปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น

คำสำคัญ : การส่งเสริมผู้เรียน; ทักษะการจัดการตนเอง; บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of the research were 1) to examine the current conditions and desirable conditions and needs, 2) to study guidelines to develop role of school administrators in promoting executive functions. The research was divided into two phases. Phase I was to study the current and desirable conditions and needs for role of school administrators in promoting executive functions. The sample group was 320 teachers. The statistics used for data analysis include percentage, mean, and standard deviation, as well as a need assessment analysis. Phase II involved establishing guidelines for developing role of school administrators in promoting executive functions through interviewing five experts selected by purposive sampling. The results

The results of the research were as follows: 1) The overall current conditions were at a high level. The aspect with the highest average was building engagement and trust. For the overall desirable conditions, the aspect with the highest average score was social skills learning. And the most important need is to provide diverse learning experiences. 2) The guidelines for developing role of school administrators in promoting executive functions were for learning experience design, school administrators should promote active learning by linking lessons to real-life situations and local resources. Creating a supportive and suitable environment, school administrators should ensure a safe and hygienic environment. Social skills learning, school administrators should encourage students to be aware of and understand their own thoughts and emotions. provide opportunities for students to learn compromise. Building engagement and trust, respectively, school administrators should help students manage their emotions and thoughts, support emotional intelligence development, encourage self-directed learning.

Keywords: Promoting learners; Self-management skills; The role of school administrators

บทนำ

การจัดการศึกษาในบริบทโลกมุ่งเน้นให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและความท้าทายใหม่ ๆ ในระดับโลก โดยแนวทางการศึกษาระดับโลกจะเน้นการสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการอยู่รอดและเติบโตในยุคดิจิทัล ทิศทางการศึกษาโลกกำลังมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะและความสามารถที่ตอบสนองต่อความท้าทายในอนาคต โดยโครงการการศึกษาในปี 2030 ของ OECD ได้กำหนดกรอบการเรียนรู้ผ่านเข็มทิศการเรียนรู้ที่ช่วยให้คนรุ่นใหม่มีความสามารถนำทางชีวิต และโลกได้ ซึ่งเน้นความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะซึ่งไม่ได้จำกัดแค่ความรู้ และทักษะ แต่ยังรวมถึงการเคลื่อนย้ายของความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และค่านิยม เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ซับซ้อนโดยกำหนดสมรรถนะเพื่อการเปลี่ยนแปลงไว้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้าง

คุณค่าใหม่ (Creating new value) 2) การปรับความขัดแย้งและความไม่ลงรอย (Reconciling tensions and dilemmas) และ 3) การรับผิดชอบต่อสิ่งต่าง ๆ (Taking responsibility) สมรรถนะเหล่านี้เชื่อมโยงและพัฒนาผ่านกระบวนการไตร่ตรอง การคาดคะเน และการลงมือปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมในการมีส่วนร่วมกับโลกในอนาคตเพื่อให้กรอบการเรียนรู้สามารถนำไปปฏิบัติได้ ผู้มีส่วนร่วมในโครงการนี้ได้ทำงานร่วมกันเพื่อแปลงแนวคิดที่ซับซ้อนเหล่านี้เป็นโครงสร้างที่ชัดเจน เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิพากษ์ ความรับผิดชอบ ความยืดหยุ่น และความร่วมมือ ซึ่งครูและผู้นำโรงเรียนสามารถนำไปบูรณาการในหลักสูตรการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป้าหมายคือเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการรับมือกับความท้าทายของโลกและเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (OECD, 2022: 1)

สถานการณ์สุขภาพของเด็กเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาของเด็กในทุกด้าน โดยสุขภาพประกอบด้วยสุขภาพกาย สุขภาพจิต อารมณ์ สังคม และการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา เด็กบางกลุ่มยังขาดการเข้าถึงบริการสุขภาพและโภชนาการที่ดี ซึ่งส่งผลกระทบต่อเจริญเติบโตและการพัฒนาการทางร่างกาย ขณะเดียวกัน เด็กที่ประสบปัญหาสุขภาพจิต เช่น ความเครียดหรือภาวะซึมเศร้าอาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทางอารมณ์ การขาดการสนับสนุนทางสังคม และการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของไทย โดยผลการสอบวัดมาตรฐานระดับชาติ (O-NET) แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กไทยตกต่ำในทุกระดับชั้น ขณะเดียวกันปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนกลับสูงขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้เกิดคำถามว่า ประเทศไทยต้องการพลเมืองแบบใด ซึ่งไม่เพียงแต่แรงงานที่ทำตามคำสั่งหรือใช้คอมพิวเตอร์ได้เท่านั้น แต่ต้องมีทักษะศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ พลเมืองรุ่นใหม่ยังต้องมีบุคลิกภาพที่ยืดหยุ่น มีวินัย และความกล้าหาญทางจริยธรรม ในขณะที่ต้องรับผิดชอบต่อการดูแลสังคมสูงอายุที่กำลังจะมาถึง คำถามสำคัญจึงคือ ประเทศไทยจะพัฒนาหรือสร้างคนรุ่นใหม่แบบไหนอย่างไร เพื่อให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุค VUCA (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสถาบัน RLG, 2561: 14)

การเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่นถือเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านสังคมและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาทักษะเหล่านี้ต้องอาศัยพื้นฐานที่เรียกว่า Executive Functions (EF) ซึ่งเป็นกลุ่มของกระบวนการทางจิตที่ช่วยในการควบคุมพฤติกรรม การวางแผน การตัดสินใจ และการควบคุมอารมณ์ เด็กที่มีการพัฒนาทักษะ EF ที่ดีในวัยเด็กจะสามารถจัดการกับอารมณ์และความต้องการของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตั้งใจและกำกับตนเองให้มุ่งมั่นจดจ่อกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ นำไปสู่ความสำเร็จในกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อเด็กเติบโตขึ้นและเข้าสู่วัยเรียนและวัยรุ่น ทักษะ EF จะมีความสำคัญมากขึ้นในด้านการศึกษา เนื่องจากในช่วงวัยนี้ เด็กต้องรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น การจัดการกับความกดดันจากการเรียน การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการตัดสินใจในชีวิตประจำวันที่มีสิ่งล่อใจอยู่รอบตัว การมีทักษะ EF ที่ดีจะช่วยให้เด็กสามารถบริหารจัดการตนเองได้ในเกือบทุกเรื่อง เช่น การจัดการเวลา การตั้งเป้าหมาย และการเผชิญหน้ากับความท้าทายอย่างมีสติ การฝึกทักษะ EF ตั้งแต่วัยเด็กเล็กจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะทักษะเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการคิดที่ซับซ้อนมากขึ้นในอนาคต ตัวอย่างเช่น การตัดสินใจที่ต้องอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูล และการพิจารณาผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ เด็กยังต้องมีความอดทน มานะพยายาม และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ซึ่งช่วยสร้างความมั่นใจในการเผชิญกับความท้าทายในชีวิต รวมถึงการพัฒนาความสามารถในการฟื้นตัว ซึ่งช่วยให้เด็กสามารถเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสได้ การสร้างทักษะ EF ตั้งแต่ในวัยเด็กจึงเป็นการ

เตรียมความพร้อมให้เด็กสำหรับการเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถจัดการกับความซับซ้อนของชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เพียงแต่สามารถทำงานและเรียนรู้ได้ดีเท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งจะเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ในอนาคตได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสถาบัน RLG, 2561: 26)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ตระหนักถึงปัญหาภาวะการถดถอย ของความรู้ในวัยเรียนโดยสถานศึกษาพัฒนาแนวปฏิบัติและระบบสนับสนุนที่เหมาะสม ส่งเสริม การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน การเรียนรู้ที่บ้านในสถานการณ์ฉุกเฉิน และมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการจัดการตนเองของนักเรียน โดยให้ความสำคัญกับการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาทางสังคมและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ระบบการศึกษาของไทยเผชิญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ตกต่ำ การเสริมสร้างทักษะการจัดการตนเองจะช่วยให้นักเรียนควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมได้ดีขึ้น รวมถึงการสนับสนุนการเรียนรู้แบบผสมผสานในสถานศึกษาและที่บ้าน การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะในการสนับสนุนทักษะการจัดการตนเองและการดูแลเด็กกลุ่มเสี่ยง เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ยังมีการขับเคลื่อนนโยบายที่มุ่งสร้างพื้นที่ปลอดภัยและการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถเผชิญกับความท้าทายใหม่ ได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพ (สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1, 2567: 44)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 เนื่องจากการมีทักษะการจัดการตนเองช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม และแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยช่วยในการวางแผน จัดการ และจัดจ้จ้งทำงานจนสำเร็จ พร้อมทั้งจัดการอารมณ์เพื่อให้งานนั้นประสบผลสำเร็จอย่างถูกต้องและเหมาะสม ทักษะสมองในการจัดการชีวิตนี้ต้องได้รับการฝึกฝนและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเรียน เพื่อสร้างพื้นฐานในการพัฒนาทักษะอื่น ๆ ต่อไป เมื่อผู้เรียนได้รับโอกาสพัฒนาทักษะดังกล่าว จะส่งผลดีต่อการเรียน การเข้าสังคม การควบคุมอารมณ์ และการทำงานในอนาคต ซึ่งจะทำให้พวกเขาเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและส่งผลดีต่อสังคมโดยรวม การลงทุนในการพัฒนาทักษะนี้จึงถือเป็นสิ่งที่คุ้มค่า ทุกคนที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงความสำคัญและร่วมมือกันสร้างโอกาสในการพัฒนาทักษะเพื่อให้ผู้เรียนเติบโตอย่างมีความสุขและใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพในอนาคต

วัตถุประสงค์

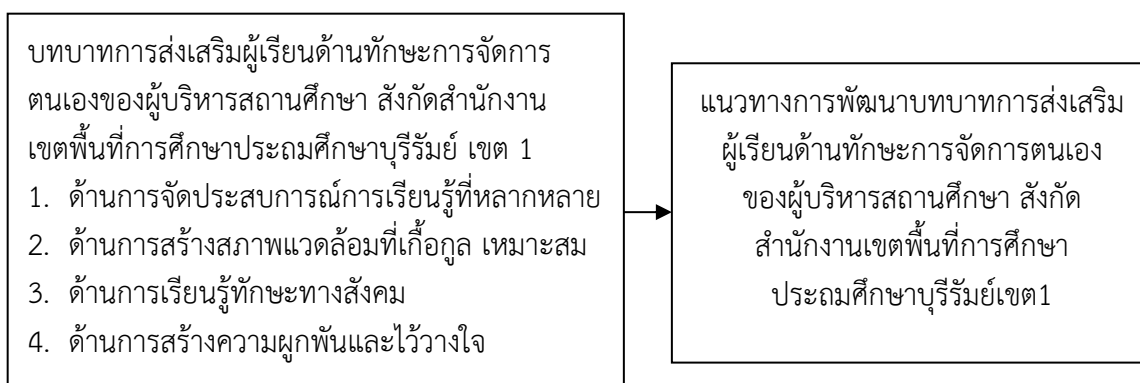
1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

บทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสนับสนุนการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนภายนอก เพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการตนเองให้กับนักเรียน โดยผู้บริหารต้องช่วยให้เด็กมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และวางแผนงานอย่างเป็นระบบ สามารถปรับประสบการณ์มาใช้ในการทำงานใหม่ ๆ และปรับเปลี่ยนความคิดเมื่อสถานการณ์เปลี่ยน โดยไม่ยึดติดกับแนวคิดเดิม นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการประเมินตนเอง แก้ปัญหา ยับยั้งตนเองจากการกระทำที่ไม่เหมาะสม และแสดงออกอย่างเหมาะสมในสังคม พัฒนาให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ โดยมีองค์ประกอบสำคัญหลายด้านที่นักวิชาการทางการศึกษาให้ความสำคัญ ได้แก่ ด้านการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อกูล ด้านการเรียนรู้ทักษะทางสังคม และด้านการสร้างความผูกพัน และไว้วางใจ ผู้วิจัยจึงนำองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,930 คน จากสถานศึกษาจำนวน 200 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan แล้วทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอนตามขนาดของสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ฉบับ ได้แก่

2.1 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับจำแนกตามที่ตั้งสถานศึกษา และตำแหน่ง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์บทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย

ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อกุล เหมาะสม

ด้านการเรียนรู้ทักษะทางสังคม

ด้านการสร้างความผูกพันและไว้วางใจ

จำนวน 47 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนามาตรฐานบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ในการส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง และได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 320 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ระยะที่ 2 ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย โดยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง จดบันทึกและบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ โดยได้รับความยินยอมทุกครั้ง ผู้วิจัยได้สรุปความคิดเห็นในแต่ละด้านทันทีหลังจบการสัมภาษณ์แต่ละด้าน และบันทึกข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ให้สัมภาษณ์อย่างครบถ้วน

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติค่าร้อยละและแบบสอบถาม ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index : PNI_{Modified})

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ บทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์บทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

บทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.16	0.75	มาก	4.58	0.62	มากที่สุด
2. ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อกุลเหมาะสม	4.17	0.71	มาก	4.57	0.62	มากที่สุด
3. ด้านการเรียนรู้ทักษะทางสังคม	4.29	0.69	มาก	4.67	0.54	มากที่สุด
4. ด้านการสร้างความผูกพันและไว้วางใจ	4.35	0.62	มาก	4.63	0.55	มากที่สุด
รวม	4.24	0.69	มาก	4.61	0.58	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า สภาพปัจจุบันบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.69) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อกุลเหมาะสม ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.71) และด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.75) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์บทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.58) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ทักษะทางสังคม ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.54) ด้านการสร้างสภาพผูกพัน และไว้วางใจ ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.55) ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.62) และด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อกุล เหมาะสม ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.62) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

บทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา	D	I	PNI _{Modified}	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.10	4.58	0.100	1
2. ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อกุลเหมาะสม	4.17	4.57	0.096	2
3. ด้านการเรียนรู้ทักษะทางสังคม	4.29	4.67	0.088	3

บทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการ จัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา	D	I	PNIModified	ลำดับ ความต้องการจำเป็น
4. ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจ	4.35	4.63	0.065	4

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นมากไปหาความต้องการจำเป็นน้อย ได้แก่ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ทักษะทางสังคม และด้านการสร้างความผูกพัน และไว้วางใจตามลำดับ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจ ด้านการเรียนรู้ทักษะทางสังคม ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย และด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ตามลำดับ

1.2 สภาพที่พึงประสงค์บทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ทักษะทางสังคม ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย และด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ตามลำดับ

1.3 ลำดับความต้องการจำเป็นของบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นมากไปหาความต้องการจำเป็นน้อย ได้แก่ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ด้านการเรียนรู้ทักษะทางสังคม และด้านการสร้างความผูกพัน และไว้วางใจตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 มีแนวทางการพัฒนาซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและทรัพยากรท้องถิ่น สนับสนุนการใช้ STEM และ PBL ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.2 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย เหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและมีสุขอนามัยดี จัดพื้นที่เรียนรู้ที่เหมาะสม และมีอุปกรณ์การเรียนรู้ที่ทันสมัย

2.3 ด้านการเรียนรู้ทักษะทางสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนรับรู้เข้าใจความคิด และเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง จัดกิจกรรมที่กระตุ้นการลดตัวตน สร้างโอกาสให้เด็กเรียนรู้ การประนีประนอม

2.4 ด้านการสร้างความผูกพัน และไว้วางใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้นักเรียนควบคุมอารมณ์และความคิด ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ เปิดให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็น และการเรียนรู้ด้วยตนเอง

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์บทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการสร้างสภาพผูกพัน และไว้วางใจ และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการเรียนรู้ทักษะทางสังคม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ทักษะทางสังคมของนักเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการดำเนินชีวิตสู่ความสำเร็จ และมีความสุข คนที่มีทักษะสังคมสามารถพัฒนาความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่น มีวินัยในตนเอง และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นประพฤติตนอยู่ในทำนองคลองธรรม เมื่อเจอสถานการณ์ที่ท้าทาย และยากลำบากก็สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะทางสังคมเป็นทักษะที่ช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้และใช้ชีวิตประจำวัน การจัดการสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่ตรงหน้าและการตอบสนองต่อการกระทำของผู้อื่นเป็นไปได้อย่างเหมาะสม ช่วยให้นักเรียนรับรู้อารมณ์ของตนเอง เข้าใจและยอมรับ รวมทั้งมีวิธีการจัดการตนเองและตอบสนองต่อผู้อื่นอย่างที่เหมาะสมจะเป็น สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองจากการตัดสินใจอย่างรอบคอบได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ จุฑามาศ แหนจอน (2560: 136) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ทักษะทางสังคมช่วยให้เด็กแต่ละคนได้มีทักษะในการดำเนินชีวิตสู่ความสำเร็จ และมีความสุข คนที่มีทักษะสังคมสามารถพัฒนาความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่นประพฤติตนอยู่ในทำนองคลองธรรม เมื่อเจอสถานการณ์ที่ท้าทายและยากลำบากก็สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นทักษะที่ช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้และใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การเล่น การเรียน การใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อน และผู้อื่น การแต่งตัว การพักผ่อน การจัดการสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่ตรงหน้าและการตอบสนองต่อการกระทำของผู้อื่นเป็นไปได้อย่างเหมาะสม ทักษะสังคมที่เด็กได้รับการพัฒนาช่วยให้เด็กรับรู้อารมณ์ของตนเอง เข้าใจและยอมรับ รวมทั้งมีวิธีการจัดการตนเองและตอบสนองต่อผู้อื่นอย่างที่เหมาะสมจะเป็น สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองจากการตัดสินใจอย่างรอบคอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ackerman (2017: 1-24) ที่ศึกษาความสามารถในการบริหารจัดการตนเองของเด็กก่อนวัยเรียน เกี่ยวกับคุณลักษณะและทักษะของการพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการตนเองของโรงเรียนอนุบาล พบว่า ความสามารถในการบริหารจัดการ ซึ่งครอบคลุมทักษะด้านการควบคุมตนเอง ความจำขณะทำงาน การยืดหยุ่นทางความคิด ล้วนเป็นพื้นฐานสำคัญของทักษะทางสังคม เด็กที่มีความสามารถในการบริหารจัดการตนเองที่ดีจะสามารถปรับตัวเข้ากับสังคม ควบคุมอารมณ์ของตนเอง, สื่อสารกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม, รู้จักแก้ไขปัญหาทางสังคม และพัฒนาความสัมพันธ์เชิงบวกกับเพื่อนและผู้ใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ลำดับความต้องการจำเป็นของบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 เมื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็นมากไปหาความต้องการจำเป็นน้อย ได้แก่ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ทักษะทางสังคม และด้านการสร้างความผูกพัน และไว้วางใจ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายส่งผลให้เกิดความสุขจากการเรียนรู้ และทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เกิดการพัฒนาแบบบูรณาการอย่างเป็นธรรมชาติ ในพัฒนาการทั้ง 4 เช่น ด้านร่างกายที่ต้องทำงานกับความคิด และความมุ่งมั่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ดังที่ตั้งเป้าหมาย หรือใช้ความคิดจินตนาการกับภาษา และเรียนรู้กฎระเบียบทางสังคม วัฒนธรรม การเล่นเกมจะดึงเอาความรู้สึนึกคิด ความจำ และประสบการณ์เดิมของเด็กออกมา เชื่อมโยงสู่สิ่งที่ต้องการเรียนรู้ใหม่ ได้ฝึกการแก้ปัญหาที่เกิดจากการเล่นเกม ทำให้มีสมาธิจดจ่อ และหากเล่นร่วมกับเพื่อนก็จะเป็นการพัฒนาด้านปัญญาควบคู่ไปกับการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมเพราะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ประนีประนอม ยั้งคิด ไตร่ตรอง แบ่งปัน รู้จักรอคอย และเคารพกฎกติกาการเล่นยังช่วยพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม ยกระดับจิตใจเด็กให้สูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ สุภาวดี หาญเมธี (2561: 99-105) ที่กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกช่วยให้เด็กเกิดความสุขและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ การเล่นเกมเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่พัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เด็กได้ฝึกแก้ปัญหา มีสมาธิ และพัฒนาทักษะทางสังคม เช่น การแบ่งปัน การรอคอย และการเคารพกฎกติกา การเล่นบทบาทสมมติยังช่วยเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และความเข้าใจผู้อื่นผ่านการแสดงบทบาทต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ แหนจอน (2560: 142-144) ที่ศึกษาการพัฒนาหน้าที่บริหารจัดการของสมองสำหรับวัยรุ่น ผลการวิจัยพบว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านหลักสูตรการเรียนรู้แบบบูรณาการ (EEFs-Ado) ช่วยพัฒนาหน้าที่บริหารจัดการของสมอง โดยใช้การเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและกิจกรรมที่กระตุ้นทักษะการคิดและการบริหารจัดการตนเอง วัยรุ่นที่เข้าร่วมหลักสูตรมีพัฒนาการด้านบริหารจัดการดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม โดยเฉพาะด้านการควบคุมพฤติกรรม วางแผน และการแก้ปัญหา ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับช่วยให้เกิดการจดจ่อ ฝึกคิดเชิงระบบ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. แนวทางการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 มีแนวทางการพัฒนา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นมากไปหาความต้องการจำเป็นน้อย ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและทรัพยากรท้องถิ่น สนับสนุนการใช้ STEM และ PBL ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน รวมถึงการพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565: 24) ที่กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประมวลและใช้ข้อมูลที่ได้รับอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาทักษะการปรับตัว ความยืดหยุ่นทางความคิดการควบคุมตนเอง และการวางแผนจัดการงานอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายได้สำเร็จซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณี วิรัชกุล (2563: 81-84) ที่ศึกษาการบริหารวิชาการเพื่อชีวิตที่สำเร็จตามแนวคิดทักษะการวางแผน Executive Functions (EF) ของโรงเรียนในเครือใบไม้ผลิ สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนในเครือข่ายไม่ผลิให้ความสำคัญอย่างมาก โดยมีการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการทางความคิดของเด็ก (Executive Functions) ผ่านการออกแบบกิจกรรมหลากหลายที่เชื่อมโยงกับพัฒนาการของผู้เรียน มีการประเมินและนำผลมาปรับปรุงหลักสูตร ตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และช่วยเสริมสร้างทักษะการวางแผนและคิดวิเคราะห์ของเด็กได้ อย่างเหมาะสม

3.2 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อกุล เหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและมีสุขอนามัยดี ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียนและเลือกกิจกรรมที่สนใจ เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและพัฒนาทักษะในการตัดสินใจ จัดพื้นที่เรียนรู้ที่เหมาะสม และมีอุปกรณ์การเรียนรู้ที่ทันสมัย สอดคล้องกับแนวคิดของสุภาวดี หาญเมธี (2561: 127) ที่กล่าวว่า การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อกุลส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ อารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมของเด็ก โดยสภาพแวดล้อมทำหน้าที่เป็นครูที่สอนผ่านประสบการณ์ตรง เด็กเรียนรู้จากการสัมผัสและสำรวจโลกโดยรอบ การจัดพื้นที่ที่ปลอดภัยแต่มีความเสี่ยงเล็กน้อยช่วยกระตุ้นทักษะต่าง ๆ ของเด็ก นอกจากนี้ การให้เด็กใกล้ชิดกับธรรมชาติยังช่วยเสริมพัฒนาการทางความคิดและการเข้าใจชีวิตในแบบเปิด การสร้างสภาพแวดล้อมที่หลากหลายและตอบสนองความต้องการของเด็กส่งผลให้เด็กสามารถพัฒนาทักษะการจัดการตนเองได้เต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พาสนา จุลรัตน์ และคณะ (2562: 100-110) ที่ศึกษาการสร้างแบบวัดการคิดเชิงบริหารของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า การคิดเชิงบริหารของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ การกำกับด้านการรู้คิดการกำกับด้านอารมณ์ และการกำกับด้านพฤติกรรม สะท้อนถึงความจำเป็นในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อกุลต่อการพัฒนาทักษะเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้และบรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการคิดวิเคราะห์ การควบคุมตนเอง และการปรับตัวทางอารมณ์ และพบว่าโดยรวม นักเรียนมีระดับการคิดเชิงบริหารในระดับปานกลางถึงต่ำมาก แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาเครื่องมือวัดผล และกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้เกิดการคิดและควบคุมตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์และการพัฒนาทางสังคมของวัยรุ่น

3.3 ด้านการเรียนรู้ทักษะทางสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนรับรู้เข้าใจความคิดและเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง จัดกิจกรรมที่กระตุ้นการลดตัวตน สร้างโอกาสให้เด็กเรียนรู้การประนีประนอม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านกิจกรรมกลุ่ม และจัดกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้การเคารพสิทธิของผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ ญัฐฐณี สุขปรีดี (2564: 2) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียน โดยส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ที่จะลดความเห็นแก่ตัว พัฒนาความคิดที่คำนึงถึงผู้อื่นและสังคมส่วนรวม จัดกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กเข้าใจตนเอง เห็นคุณค่าและความสำคัญของผู้อื่น และฝึกฝนการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ผู้บริหารควรสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งเสริมการมีน้ำใจ การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสมดุล ซึ่งจะหล่อหลอมให้เด็กมีเป้าหมายในชีวิตที่มุ่งสู่ความสำเร็จทั้งในระดับบุคคล และระดับสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ แหนจอน (2560: 142-144) ที่ศึกษาการพัฒนาหน้าที่บริหารจัดการของสมองสำหรับวัยรุ่น โดยหลักสูตรการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างหน้าที่บริหารจัดการของสมองสำหรับวัยรุ่นมีประสิทธิภาพในการพัฒนา ทักษะด้านการบริหารจัดการสมองวัยรุ่น รวมถึงทักษะทางสังคมอย่างชัดเจน โดยวัยรุ่นที่ผ่านการอบรมหลักสูตรนี้มีพัฒนาการด้านความสามารถใน

การควบคุมตนเอง ลดพฤติกรรมบกพร่อง และมีความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนรู้ในระดับสูงมาก หลักสูตรยังช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง เช่น การรู้จักควบคุมอารมณ์ การมีสมาธิ ความยืดหยุ่นทางความคิด และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 ด้านการสร้างความรู้ความผูกพัน และไว้วางใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้นักเรียนควบคุมอารมณ์และความคิด ส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ เปิดให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็น และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการทำงานร่วมกับเพื่อน และเป็นแบบอย่างที่ดีในการฟังความคิดเห็น เพื่อสร้างความไว้วางใจและพัฒนานักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสถาบัน RLG (2561: 55) ที่กล่าวว่า การสร้างความผูกพันและไว้วางใจในใจเด็กเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดใน การพัฒนาทักษะการจัดการตนเอง หากเด็กมั่นใจว่าได้รับความรัก ความปลอดภัย และความสม่ำเสมอ เด็กจะมีความพร้อมในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง แต่หากรู้สึกไม่มั่นคง ไม่เป็นที่รัก หรือขาดเอาการกระทำของผู้ใหญ่ไม่ได้ ทักษะการจัดการตนเองจะอ่อนแอลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณ์ วิรัชกุล (2563: 81-84) ที่ศึกษาการบริหารวิชาการเพื่อชีวิตที่สำเร็จตามแนวคิดทักษะการวางแผน Executive Functions (EF) ของโรงเรียนในเครือไปรษณีย์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารวิชาการเพื่อชีวิตที่สำเร็จตามแนวคิดทักษะการวางแผน Executive Functions (EF) มีการพัฒนาในหลายด้าน ที่ช่วยส่งเสริมความรู้ความผูกพัน และไว้วางใจในโรงเรียน เช่น การที่บุคลากรมีการศึกษาทำความเข้าใจและประเมินผลกระทบทางความคิดของเด็กเพื่อปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาหลักสูตร ถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างผู้บริหาร และบุคลากรครูในโรงเรียน การพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้และสร้างความไว้วางใจในกระบวนการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นของบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ด้านที่มี ความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยผู้บริหารสถานศึกษา ควรศึกษาแนวทางพัฒนาดังกล่าว และพิจารณาวิธีที่เหมาะสมในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ให้มีประสิทธิภาพด้วยแนวทาง ดังนี้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำและมีประสบการณ์ตรงผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการทำกิจกรรม ฝึกทักษะการสังเกต ตั้งคำถาม ค้นหาคำตอบ ตัดสินใจ และวางแผนแก้ปัญหา รวมถึงการทำงานกลุ่มและนำเสนอผลงาน การจัดกิจกรรมยังเน้นความหลากหลายทางวัฒนธรรม ใช้กลยุทธ์การสอนที่กระตุ้นความสนใจ เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย ความคิด และความมุ่งมั่นให้เหมาะสมตามวัย

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดการพัฒนาอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก และส่งเสริมทักษะชีวิตที่จำเป็น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

2.2 ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เกิดขึ้นหลังจากนำแนวทางการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ไปใช้

2.3 ควรมีการวิจัยติดตามผล การนำสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะการจัดการตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 อย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลและการพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณี วิรัชกุล. (2563). การบริหารวิชาการเพื่อชีวิตที่สำเร็จตามแนวคิดทักษะการวางแผน Executive Functions (EF) ของโรงเรียนในเครือใบไม้ผลิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- จุฑามาศ แหนจอน. (2560). การพัฒนาหน้าที่บริหารจัดการของสมองสำหรับวัยรุ่นโดยหลักสูตรการเรียนรู้แบบบูรณาการ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 28(2), 130-144.
- ณัฐณี สุขปรีดี. (2564). การพัฒนาทักษะสมองส่วนหน้า (EF) ในสภาวะวิกฤต. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2567 จาก : <https://www.eef.or.th/article-executive-functions-151221>.
- พาสณา จุลรัตน์, ธรรมโชติ เอี่ยมทัศนะ, และ ภารดี กำภู ณ อยุธยา. (2562). การสร้างแบบวัดการคิดเชิงบริหารของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารสุทธิปริทัศน์, 33(107), 94-110.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสถาบัน RLG. (2561). คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Functions ในเด็กวัย 7-12 ปี สำหรับพ่อแม่ และครู. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์(1987).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2567 จาก : <https://sites.google.com/buriram1.go.th/planbrm1>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยตามบริบทไทย แนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะทางสมอง EF (Executive Function). พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี : 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สุภาวดี หาญเมธี. (2561). คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Functions สำหรับครูปฐมวัย. กรุงเทพฯ : มติชน.
- Ackerman, Debra J. (2017). Preschoolers Executive Function: Importance, Contributors, Research Needs and Assessment Options. ETS Research Series, 2017(1), 1-24.
- OECD. (2022). The future of education and skills Education 2030. Retrieved from [https://www.oecd.org/education/2030project/contact/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\)](https://www.oecd.org/education/2030project/contact/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018)).

ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร
Leadership of executives in the 21st century, Kamphaeng Phet
Vocational Education Office

นลธวัช ยุทธวงศ์

อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Nontawat Yuttawong

Course Teacher Master of Education Program in Educational Administration Northern College

Corresponding E-mail: nontawat192498@gmail.com

วันที่รับบทความ: 26 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 13 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 14 สิงหาคม 2568

Received: June 26, 2025; Revised: August 13, 2025; Accepted: August 14, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร และ 2) หาแนวทางภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 165 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้ 1) แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นชั้นภูมิ โดยใช้วิทยาลัยฯ เป็นตัวแปรแบ่งชั้นภูมิ 2) กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิตามสัดส่วน และ 3) สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การสัมพัทธ์แบบมีโครงสร้างเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มาก และ 2) แนวทางภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ดังนี้ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรมองเห็นอนาคตขององค์กรได้อย่างชัดเจน ตั้งเป้าหมายที่ท้าทาย นำไปสู่การวางแผนปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และส่งเสริมเป้าหมายร่วมกัน 2) ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรคิดนอกกรอบ สร้างสรรค์วิธีการใหม่ ๆ ในการทำงานส่งเสริมสนับสนุน แก้ไขปัญหา รับฟังความเห็น ยกย่อง และให้กำลังใจทุกคน 3) ด้านการสื่อสาร ผู้บริหารควรมีทักษะการสื่อสารที่สุภาพให้เกียรติ ชัดเจนโปร่งใส รับฟัง และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารควรมีการสื่อสารที่ดี มีความยุติธรรม รับฟังข้อเสนอแนะ และเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นเพื่อนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ 5) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวไปข้างหน้า

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; ผู้บริหาร; ศตวรรษที่ 21

Abstract

This research aimed to 1) study the leadership of executives in the 21st century under the Vocational Education Commission of Kamphaeng Phet Province and 2) find the leadership guidelines for executives in the 21st century under the Vocational Education Commission of Kamphaeng Phet Province. The researchers used both quantitative and qualitative research. Data were collected by questionnaires from a sample of 165 people. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's table. The sample was obtained by stratified random sampling with the following steps: 1) The sample was divided into regions using the college as a stratified variable. 2) The number of samples in each region was determined proportionally. 3) The sample was randomly selected using simple random sampling to obtain the specified sample. Data were analyzed by finding percentages, means, and standard deviations. Structured interviews were used to collect data from 9 experts. Data were analyzed by content analysis.

The research results found that 1) The leadership of executives in the 21st century under the vocational education of Kamphaeng Phet Province, overall and in each aspect, was at a high level. 2) The leadership guidelines of executives in the 21st century under the vocational education of Kamphaeng Phet Province are as follows: 1) In terms of having a vision, executives should be able to see the future of the organization clearly, set challenging goals, lead to practical planning, be consistent with the changing environment, and promote common goals. 2) In terms of creativity, executives should think out of the box, create new methods of working, support, solve problems, listen to opinions, honor, and encourage everyone. 3) In terms of communication, executives should have polite and respectful communication skills. Clear, transparent, listen and adapt to the situation. 4) In terms of human relations, executives should have good communication, be fair, listen to suggestions and give everyone an opportunity to express their opinions in order to lead the organization to success. 5) Information technology: Executives should promote and support the use of technology to increase work efficiency, create competitive advantage and drive the organization forward.

Keywords: Leadership; Executives; 21st century

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลัก ในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญ ในการสร้างความได้เปรียบของ ประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่ว

โลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2560-2579 ที่กล่าวว่า ประชาชน มีส่วนร่วม คนไทยในอนาคตจึงต้องมีศักยภาพและร่วมกันพัฒนาประเทศ สามารถปรับตัวรองรับ บริบทการพัฒนาในอนาคต มีทักษะในการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ภายใต้สังคมแห่งการเรียนรู้ที่คนไทยสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และไปสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทย ทุกช่วงวัย มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรและเป็นบุคคลที่สำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ มีอำนาจในการตัดสินใจ วางแผน อำนวยการ และมอบหมายงาน รวมทั้งการกำกับติดตามให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด จำเป็นต้องปฏิรูปตนเองและเปลี่ยนแปลงองค์กร เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการโดยเฉพาะ มีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและสมตลบรรลุลผลสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องอาศัยภาวะผู้นำมาช่วยเสริมสร้างให้เกิดแรงบันดาลใจ เพื่อกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความร่วมมือในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ภาวะผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรอย่างมาก ทั้งในแง่ของการสร้างพฤติกรรมและควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการ ดำเนินงานของสถานศึกษา ด้วยภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการเข้าไปมีอิทธิพลเหนือการทำงานของกลุ่มภายใต้สถานการณ์และช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานใช้ความพยายามทำงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา จะเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำย่อมนำพาสถานศึกษาก้าวไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างแน่นอน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีคุณลักษณะโดดเด่นเหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะบทบาทหน้าที่ คุณธรรม และประสบการณ์ทางการ บริหารการศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ สามารถสนองตอบต่อการแข่งขัน และทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้ ทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2555)

อาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร มีนโยบายมุ่งเน้นการจัดการอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการวิจัย และพัฒนานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอาชีพ โดยมีเป้าหมายในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์และพันธกิจของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ให้บรรลุผล โดยมีการจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านฝีมือต่าง ๆ ทั้งในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หลักสูตรระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ และหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในด้านวิชาชีพ ทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 4 วิทยาลัย ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกำแพงเพชร วิทยาลัยสารพัดช่างกำแพงเพชร และวิทยาลัยการ

อาชีพชาวนวลักษณ์บุรี ซึ่งมีการผลิตกำลังคนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้ แต่ความไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก เพราะโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ แต่ผู้บริหารบางส่วนอาจยังคงยึดติดกับวิธีการบริหารแบบเดิม ๆ ทำให้ไม่สามารถนำพาองค์กรให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้ จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกคนที่ต้องเตรียมการเพื่อให้บุคลากรเกิดความพร้อม ให้ความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง เพื่อให้การบริหารงานในสถานศึกษามีมาตรฐาน และมีคุณภาพ

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนสถานศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือสู่การจัดการศึกษายุคใหม่ ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องมีคุณลักษณะ ทักษะใหม่ ๆ รู้เท่าทันโลกในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร และนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อหาแนวทางภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อนำมากำหนดเป็นตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย โดยมีแนวคิดและทฤษฎี ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

สังคมโลกในยุคศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนามากขึ้น ทั้งในด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร สังคม การปกครอง เพราะฉะนั้นภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมาก ทำให้เราได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมไปอย่างรวดเร็ว โดยไม่ใช่แค่เป็นการปฏิรูปเพียงครั้งคราว แต่เป็นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเรื่อย ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 จึงมีความจำเป็นและสำคัญมากต่อผู้บริหารทุกองค์กร ซึ่งจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ

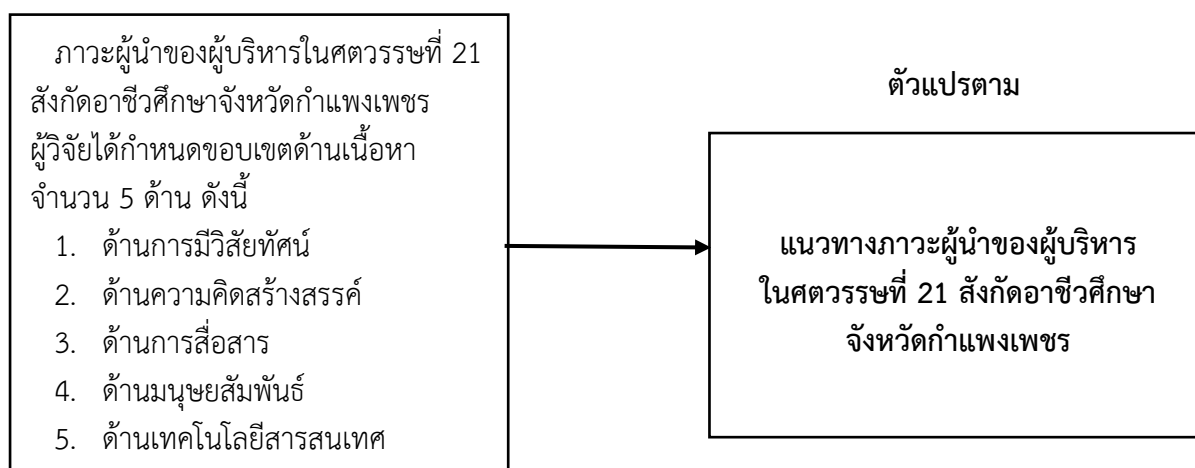
2. ทฤษฎีบริหารการศึกษา

ทฤษฎีภาวะผู้นำ เป็นแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาตนเอง และผู้อื่นให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีทฤษฎีภาวะผู้นำ ดังนี้ 1) ทฤษฎีว่าด้วยคุณลักษณะเฉพาะของผู้นำ ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองได้ 2) ทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรม ซึ่งผู้นำควรศึกษาเพื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และนำไปฝึกฝนตนเองให้มีพฤติกรรมในการเป็นผู้นำที่ดีอันจะนำไปสู่ความสำเร็จได้ 3) ทฤษฎีว่าด้วยผู้นำตามสถานการณ์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ผู้นำสามารถนำแนวทางไปปรับเปลี่ยนวิธีการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์จริงได้ ส่งผลให้การบริหารประสบความสำเร็จ แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ ผู้นำสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพภาวะผู้นำในกลุ่ม องค์กร และสังคม ให้ความเหมาะสมกับยุคปัจจุบันมากที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ชัยยนต์ เพาพาน (2559); อรสา มาสิงห์ (2560); ไกรศร เจียมทอง (2561); วัชรภรณ์ กลิ่นภู และคณะ (2561); ธนพร จันทรมั่น, อีรวิธ ชาติตันติโชค และณัฐวรรณ พุ่มดียิ่ง (2564) นำมากำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา จำนวน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านความคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านการสื่อสาร 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ และ 5) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ตัวแปรอิสระ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร วิทยาลัยสารพัดช่างกำแพงเพชร วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกำแพงเพชร และวิทยาลัยการอาชีพขามเฒ่าราษฎร์บูรณะ จำนวน 4 วิทยาลัยฯ ในปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้นจำนวน 289 คน (งานบุคลากรของวิทยาลัย 4 วิทยาลัย สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร วิทยาลัยสารพัดช่างกำแพงเพชร วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกำแพงเพชร และวิทยาลัยการอาชีพขามเฒ่าราษฎร์บูรณะ จำนวน 4 วิทยาลัยฯ ในปีการศึกษา 2567 ได้กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น จำนวน 165 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้ 1.2.1) แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นชั้นภูมิ โดยใช้วิทยาลัยฯ เป็นตัวแปรแบ่งชั้นภูมิ 1.2.2)

กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิตามสัดส่วน และ 1.2.3) สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ชัยยนต์ เพาพาน (2559); อรสา มาสิงห์ (2560); ไกรศร เจียมทอง (2561); วัชรภรณ์ กลิ่นภู และคณะ (2561); ธนพร จันทร์มัน, ธีรวิธ ธาตาดันติโชค และณัฐวรรณ พุ่มตียิ่ง (2564) นำมากำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา จำนวน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านความคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านการสื่อสาร 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ และ 5) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. ขอบเขตตัวแปร

ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถาม เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูผู้สอนในวิทยาลัย 4 วิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร รวมทั้งสิ้น จำนวน 165 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้ 1) แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นชั้นภูมิ โดยใช้วิทยาลัยฯ เป็นตัวแปรแบ่งชั้นภูมิ 2) กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิตามสัดส่วน และ 3) สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร

1. กลุ่มเป้าหมาย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร รวมทั้งสิ้น จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา จำนวน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 2) ด้านความคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านการสื่อสาร 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ และ 5) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559; อรสา มาสิงห์, 2560; ไกรศร เจียมทอง, 2561; วัชรภรณ์ กลิ่นภู และคณะ, 2561) และธนพร จันทร์มัน, ธีรวิธ ธาตาดันติโชค และณัฐวรรณ พุ่มตียิ่ง, 2564)

3. ขอบเขตตัวแปร

แนวทางภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อหาแนวทางภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้บริหารสถานศึกษารวมทั้งสิ้น จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร
ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมและรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	มีการปฏิบัติ
1	ด้านการมีวิสัยทัศน์	3.85	0.29	มาก
2	ด้านความคิดสร้างสรรค์	3.83	0.27	มาก
3	ด้านการสื่อสาร	3.63	0.21	มาก
4	ด้านมนุษยสัมพันธ์	3.80	0.22	มาก
5	ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.08	0.39	มาก
รวมเฉลี่ย		3.84	0.16	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมและรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D.= 0.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านที่ 5 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D.= 0.39) รองลงมาคือ ด้านที่ 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D.= 0.29) ด้านที่ 2 ด้านความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D.= 0.27) ด้านที่ 4 ด้านมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D.= 0.22) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้ายคือ ด้านที่ 3 ด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D.= 0.21)

หากพิจารณาในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ โดยรวมและรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D.= 0.29) 2) ด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมและรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D.= 0.27) 3) ด้านการสื่อสาร โดยรวมและรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D.= 0.21) 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยรวมและรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D.= 0.22) และ 5) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมและรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D.= 0.39)

2. ผลการหาแนวทางภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรมองเห็นอนาคตขององค์กรได้อย่างชัดเจน ตั้งเป้าหมายที่ทำ ทาย นำไปสู่การวางแผนปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และส่งเสริมเป้าหมาย ร่วมกัน

2.2 ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรคิดนอกกรอบ สร้างสรรค์วิธีการใหม่ ๆ ในการทำงาน ส่งเสริมสนับสนุน แก้ไขปัญหา รับฟังความเห็น ยกย่อง และให้กำลังใจทุกคน

2.3 ด้านการสื่อสาร ผู้บริหารควรมีทักษะการสื่อสารที่สุภาพให้เกียรติ ชัดเจนโปร่งใส รับฟัง และ ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์

2.4 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารควรมีการสื่อสารที่ดี มีความยุติธรรม รับฟังข้อเสนอแนะ และเปิด โอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นเพื่อนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

2.5 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในการทำงาน สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวไปข้างหน้า

อภิปรายผล

ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร อภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมและรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการกำหนดวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน สามารถนำมาปฏิบัติงานได้จริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานใหม่เพื่อพัฒนางานมีมนุษยสัมพันธ์การสื่อสาร ที่ดี เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม และรับฟังความคิดเห็นจากทุกคน มีทักษะการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศนำมาใช้ในการวางแผนเกี่ยวกับการจัดการบริหารภายในองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ ยุคค, จี. (Yukl, G., 2013) ได้สรุปคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพในหลากหลายบริบท ซึ่งรวมถึงทักษะ การสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ และการใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนในหลายมิติ ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อบทบาทและภารกิจของการบริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึง เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาอย่างมีเป้าหมาย บทความวิชาการนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด พัฒนาการ องค์ประกอบ และแนวทางการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากการวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า ภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์เชิงสร้างสรรค์ การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การบริหาร การเปลี่ยนแปลง การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม ซึ่งมีส่วนช่วย ยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาให้ทันสมัย ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบทของโลกยุคใหม่ ไปสอดคล้อง แนวคิดของ ชาลอม (Shalom, 2014) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นผู้นำในอนาคตที่มี ประสิทธิภาพได้นั้น จะต้องประกอบด้วย 6 ทักษะ ดังนี้ 1) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) 2) การคิดอย่างมี วิจารณญาณ (Critical Thinking) 3) ความร่วมมือ (Collaboration) 4) การสื่อสาร (Communication) 5) การสร้างฉันทามติ (Consensus Building) และ 6) ความกล้าหาญ (Courage) ยังไปสอดคล้องกับงานวิจัย ของ กมลพัชร พงศ์เชียงใหม่(2565) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผล

ต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผู้นำเชิงจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง และด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา รังคะวงษ์ (2565) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร ภาวะผู้นำด้านความยืดหยุ่น ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์ และภาวะผู้นำด้านความร่วมมือ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ โดยรวมและรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่สามารถนำมาปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม และมีการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยยนต์ เพาพาน (2559) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีการมีวิสัยทัศน์ (Visionary) ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ต้องมีวิสัยทัศน์ในการที่จะทำให้โรงเรียนเตรียมพร้อมที่ดีที่สุดสำหรับนักเรียนไปสู่อนาคตที่ต้องการ และสามารถแบ่งปันวิสัยทัศน์ไปพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพพร้อมกันได้ด้วย

1.2 ด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมและรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลงานใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ ไกรสร เจริมทอง (2561) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนางาน

1.3 ด้านการสื่อสาร โดยรวมและรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการสื่อสารที่ชัดเจน ถูกต้อง และเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ ฐนพร จันทรมัน, ธีรวัธ ธาดาตันติโชค และณัฐวรรณ พุ่มต้อย (2564) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีทักษะการสื่อสารที่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน

1.4 ด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยรวมและรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการสื่อสารที่ดีเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็น และร่วมแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ อรสา มาสิงห์ (2560) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีมนุษยสัมพันธ์ในการบริหารงาน

1.5 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมและรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีและมีการปฏิบัติงานผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของ วัชรภรณ์ กลิ่นภู และคณะ (2561) ที่กล่าวว่า ในศตวรรษที่ 21 การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร มีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารองค์การ เนื่องจากกระบวนการวางแผนและตัดสินใจของผู้บริหาร ย่อมต้องใช้ระบบสารสนเทศเป็นหลักสำคัญของการบริหารงานทุกขั้นตอน

2. ผลการหาแนวทางภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร อภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรมองเห็นอนาคตขององค์กรได้อย่างชัดเจน ตั้งเป้าหมายที่ท้าทาย นำไปสู่การวางแผนปฏิบัติได้จริง เพราะวิสัยทัศน์คือเป้าหมายที่จะส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรในระยะยาวอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และส่งเสริมเป้าหมายร่วมกัน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพัชร พงศ์เชียงใหม่ (2565) ที่กล่าวสรุปไว้ว่า ผู้นำจะต้องมีทักษะการเรียนรู้ลึกซึ้ง มีทุนทางความรู้ ทักษะและทัศนคติ เห็นความสำคัญของ ICT มองอนาคตว่า ICT จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำองค์กรสู่ความก้าวหน้า ทันสมัย ทันเหตุการณ์ สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง ทุกคนในองค์กรสามารถนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งสร้างผู้นำและสร้างภาวะผู้นำให้กับคนอื่น ๆ มองอนาคตอย่างมีวิสัยทัศน์ มีความคิดก้าวไกลไปข้างหน้าอยู่เสมอ และสามารถนำพาองค์กรไปยังทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งเป็นการวางรากฐานขององค์กรได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

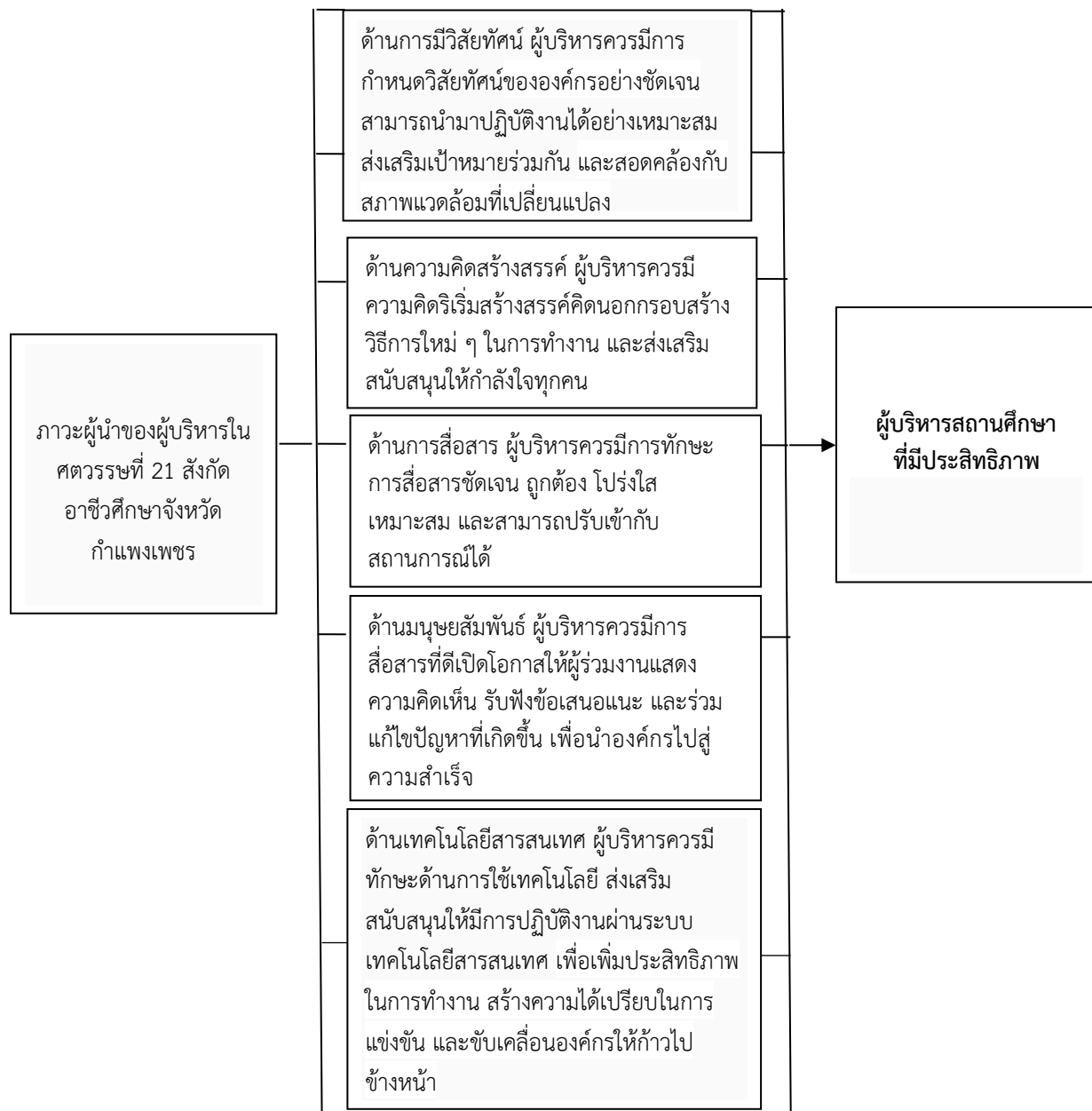
2.2 ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรคิดนอกกรอบ สร้างสรรค์วิธีการใหม่ ๆ ในการทำงาน ส่งเสริมสนับสนุน แก้ไขปัญหา รับฟังความเห็น ยกย่อง และให้กำลังใจทุกคน เพราะความคิดสร้างสรรค์หรือการคิดนอกกรอบ จะสร้างสรรค์วิธีการทำงานใหม่ ๆ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา รังคะวงษ์ (2565) ที่กล่าวสรุปไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองในการแปลความหมายของข้อมูลได้อย่างน่าเชื่อถือ สามารถเชื่อมโยงข้อมูลหรือสิ่งเร้าได้อย่างเป็นระบบจากส่วนย่อย ๆ ไปหาส่วนใหญ่ได้อย่างเป็นองค์รวม คิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ เป็นแบบอย่างและกระตุ้นให้บุคลากรได้ริเริ่มความคิดใหม่ และมีการประยุกต์ความคิดเดิมและความคิดใหม่ในการพัฒนาและปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดผลดี และใหม่ในการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต

2.3 ด้านการสื่อสาร ผู้บริหารควรมีทักษะการสื่อสารที่สุภาพให้เกียรติ ชัดเจนโปร่งใส รับฟัง และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ เพราะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนในองค์กร การสื่อสารที่โปร่งใสจะช่วยให้พนักงานเข้าใจเป้าหมาย และทิศทางขององค์กรได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผ่องพรรณ พลราช (2560) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารต้องมีการสื่อสารและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชน

2.4 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารควรมีการสื่อสารที่ดี มีความยุติธรรม รับฟังข้อเสนอแนะ และเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นเพื่อนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ เพราะผู้บริหารไม่ได้ทำงานคนเดียวแต่ต้องทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ การที่ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จึงเป็นรากฐานที่สำคัญของความสำเร็จขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ อ้อยทิพย์ ไทยน้อย (2566) ที่กล่าวสรุปไว้ว่า ด้านมนุษยสัมพันธ์ คือ มีการสร้างบรรยากาศในการทำงานเป็นทีมเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน แก้ไขปัญหาโดยไม่อคติยึดหลักการประนีประนอม มีการจัดโครงสร้างการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มอบหมายงานอย่างเสมอภาคใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.5 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนในการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวไปข้างหน้า เพราะในปัจจุบันเป็นยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ การที่องค์กรนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรอยู่รอด และเติบโตได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ สัญญา โสภิน (2565) ที่กล่าวสรุปไว้ว่า ลักษณะหรือพฤติกรรมของบุคคลที่ แสดงออกถึงการมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี มีความรู้และเข้าใจถึงการนำเทคโนโลยีมาบูรณาการเพื่อ พัฒนาตนเองและผู้อื่น สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด ต่อสถานศึกษา นำไปสู่การทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถลดช่องว่าง ของเทคโนโลยีได้

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการบริหาร ควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรอย่างชัดเจน สามารถนำมาปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดนอกกรอบสร้างวิธีการใหม่ ๆ ในการทำงาน มีการทักษะการสื่อสารที่ดีชัดเจน ถูกต้อง โปร่งใส เหมาะสม รับฟัง เปิดโอกาสให้ทุกคนเสนอแนะ ร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ให้ทุกคนมีการปฏิบัติงานผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และที่สำคัญคือต้องให้กำลังใจทุกคนในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรอย่างชัดเจน สามารถนำมาปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมเป้าหมายร่วมกัน และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

1.2 ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คิดนอกกรอบสร้างวิธีการใหม่ ๆ ในการทำงาน และส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังใจทุกคน

1.3 ด้านการสื่อสาร ผู้บริหารควรมีการทักษะการสื่อสารชัดเจน ถูกต้อง โปร่งใส เหมาะสม และสามารถปรับเข้ากับสถานการณ์ได้

1.4 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารควรมีการสื่อสารที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็น รับฟังข้อเสนอแนะ และร่วมแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น เพื่อนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

1.5 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารควรมีทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปฏิบัติงานผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวไปข้างหน้า

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ด้านการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการสร้างแรงจูงใจ

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร และในสถานศึกษาสังกัดอื่น ๆ

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร และในสถานศึกษาสังกัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กมลพัชร พงศ์เชียงใหม่. (2565). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ

ในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2.

วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไกรสร เจียมทอง. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ฐานพร จันทรมั่น, อีรวิธ ธาดาตันติโชค และ ณัฐวรรณ พุ่มดียัง. (2564). ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสิทธิธรรมปริทรรศน์, 22(2), 211.

ชัยยันต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. การประชุมวิชาการระดับชาติคุรุศาสตร์ ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.

- ผ่องพรรณ พลราช. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- _____. (2558). แนวโน้มการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. สงขลา: สำนักงานเลขาธิการคณะ ศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- วัชรภรณ์ กลิ่นกุ และคณะ. (2561). การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานของเทศบาล บางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 4(1), 283.
- สุพัตรา รังคะวงษ์. (2565). ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สัญญา โสภิน. (2565). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนพระ ปรีดีธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปรีดีธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ . นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560-2579. สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- _____. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริก หวานกราฟฟิค จำกัด.
- อาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร. (2568). นโยบายมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพ. สืบค้น เมื่อ 14 มกราคม 2568 จาก <https://www.google.com/search?q=>.
- อรสา มาสิงห์. (2560). การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 13(2), 113.
- อ้อยทิพย์ ไทยน้อย. (2566). ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- Shalom. (2014). *Leadership Skills for the 21st Century*. Retrieved From <http://cfcoaching.org/?p=537>.
- Yukl G. (2013). *Leadership in Organizations (8th ed.)*. New Jersey : Pearson Education.

การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

Local Wisdom Learning Management of School Administrators under the Buriram
Primary Educational Service Area Office 3

จันทร์จิรา ทับสมบัติ

โกวิท วัชรินทรางกูร

บรรพต วงศ์ทองเจริญ

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Junjira Tubsombuti

Kovit Vajarintaragoon

Bunphot Wongtongcharoen

Educational Administration Buriram Rajabhat University

Email: 660426021040@bru.ac.th

วันที่รับบทความ: 16 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 9 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 15 กรกฎาคม 2568

Received: June 16, 2025; Revised: July 9, 2025; Accepted: July 15, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น 2) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่างคือ ครู จำนวน 328 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นเรียงลำดับความต้องการจำเป็นมากไปหาความต้องการจำเป็นน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น และด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาใน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดทำและจัดเก็บเอกสารหลักสูตร สื่อการเรียนรู้ และแผนการสอนที่มีคุณภาพ ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดระบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่นที่ครอบคลุม และมีส่วนร่วมจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหาร และติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น และด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ผู้บริหารควรส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความเข้าใจและเจตคติดีต่อหลักสูตรท้องถิ่น

คำสำคัญ : การบริหาร; การจัดการเรียนรู้; การเรียนรู้ท้องถิ่น

Abstract

The objectives of the research were 1) to examine the current conditions and desired conditions and necessary needs, 2) to study guidelines for local learning management by school administrators. The research was divided into two phases. Phase I was to study the current and desired conditions and necessary needs. The sample group consisted of 328 teachers. The study used was a questionnaire. Data was analyzed using percentage, mean, standard deviation, and needs index. Phase II to study guidelines for local wisdom learning management by school administrators through interviewing five experts selected by purposive sampling.

The results of the research were as follows: 1) The overall current conditions were at a moderate level. The aspect with the highest mean was promoting learning management by teachers. For the overall desired conditions, the aspect with the highest average was local curriculum evaluation. The need for local wisdom learning management of school administrators' development can be prioritized as local curriculum evaluation, management of local learning resources, development in teaching, respectively. 2) The guidelines for developing local wisdom learning management by school administrators. These guidelines address four aspects. For Local Curriculum Management: School administrators should promote the preparation and storage of quality curriculum documents, learning materials and lesson plans. Local curriculum evaluation, school administrators should establish a comprehensive local curriculum evaluation system that involves teachers, students, parents, and the community. Management of local learning resources, school administrators should appoint a committee to manage and monitor the use of local learning resources. Development in teaching, school administrators should promote and develop teachers' understanding and positive attitudes toward the local curriculum.

Keywords: Administration; Learning Management; Local Learning

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพและสามารถพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของตนเอง ครอบครัว และบ้านเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวบรวมพลังสร้างสรรค์ พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ การศึกษายังเป็นตัวแปรสำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตการจัดการศึกษาในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ จึงควรมีความหลากหลายเพื่อให้ทุกคนสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563: 14)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมดุล ทั้งความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยและมีทักษะที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ หลักสูตรเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ นอกจากนี้ยังเน้นการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพของท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 4) โดยที่ระบบการศึกษาจะต้องมีเป้าหมายในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและให้สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดในระดับท้องถิ่นมีหน้าที่หลักในการเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกับความต้องการเฉพาะของแต่ละพื้นที่ สร้างสรรค์การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน หน่วยงานเหล่านี้มีบทบาทในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของโรงเรียนภายใต้การดูแลในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพื่อให้การศึกษามีคุณภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติ นอกจากการพัฒนาคุณภาพการศึกษา หน่วยงานเหล่านี้ยังมีการกิจการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและชุมชน ปลูกฝังความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน รวมถึงการเสริมสร้างความรู้สึกผูกพันต่อบ้านเกิดเมืองนอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติในอนาคตได้อย่างยั่งยืน การบูรณาการระหว่างหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดและสอดคล้องกับบริบทของสังคมท้องถิ่นอย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 6-7)

การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นเผชิญกับปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง หนึ่งในปัญหาสำคัญคือการขาดความเข้าใจและความตระหนักในความสำคัญของการบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูยังขาดความรู้ในด้านนี้ส่งผลให้หลายการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ยังมีปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ เนื่องจากการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นต้องการสื่อการสอนที่สะท้อนถึงท้องถิ่นและครูที่มีความสามารถในการนำวัฒนธรรม มาประยุกต์ใช้ในการสอน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างพื้นที่เมืองและชนบทเป็นอุปสรรคที่สำคัญ พื้นที่ชนบทมักขาดโอกาสและการสนับสนุนที่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อบริบทเฉพาะของชุมชนได้อย่างเหมาะสม การขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนในการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นถือเป็นปัญหาที่สำคัญ เพราะการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน อย่างไรก็ตาม หลายกรณีพบว่าชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งอาจเกิดจากการขาดการสื่อสารและความเข้าใจร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน ส่งผลให้การจัดการศึกษาไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการ และศักยภาพของชุมชนได้อย่างเต็มที่ (ช่อ สันธนิพัฒน์, 2554: 4-5) อีกทั้งยังมีข้อจำกัดในนโยบาย และการสนับสนุนจากภาครัฐ แม้ว่าจะมีนโยบายการศึกษาเพื่อมวลชน และนโยบายที่ส่งเสริมการศึกษาท้องถิ่น แต่การนำไปปฏิบัติยังมีข้อจำกัด เช่น การขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ การขาดการฝึกอบรมครู และดูแลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้ (สายสุตา เตียเจริญ และคณะ, 2560: 9) การขาดการประเมินและการปรับปรุงแนวทางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาแนวทางการสอนให้ทันสมัยและสอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงของสังคมท้องถิ่นได้ การแก้ไขปัญหาลำนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู ชุมชน

และภาครัฐ เพื่อสร้างระบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน ได้อย่างแท้จริง และยั่งยืน (วชิร ขวัญเพชร, 2564: 10)

การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทั้งทาง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในบริบทของประเทศไทยซึ่งมีความหลากหลายทั้งด้านวัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ และเศรษฐกิจ การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นจะช่วยให้การศึกษาไม่เพียงแต่ส่งเสริมความรู้ ตามมาตรฐานสากลเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความภูมิใจในท้องถิ่นและพัฒนาทักษะที่ตรงกับความต้องการของ ชุมชน การศึกษาลักษณะนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ทำให้ชุมชนสามารถเติบโตได้ อย่างยั่งยืนตามศักยภาพของตนเอง (สายสุตา เตียเจริญ และคณะ, 2560: 10)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ได้กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการ เรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการเรียนรู้ โดย แนวทางหลักที่เน้นประกอบด้วย การส่งเสริมการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนให้โรงเรียนในเขตพื้นที่ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นสื่อและเนื้อหาการเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนรู้มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้อง กับบริบทท้องถิ่นมากขึ้น และช่วยสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น การมีส่วนร่วม ของชุมชนในกระบวนการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และการเป็นวิทยากรหรือผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องของท้องถิ่นการพัฒนาครู และ บุคลากรทางการศึกษา โดยการจัดอบรมและพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น การ ประเมินและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมกับความต้องการของ นักเรียน และชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การสร้าง เครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอก สร้างความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กร ชุมชน เพื่อสนับสนุนทรัพยากรและความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น แนวทางเหล่านี้เป็นเครื่องมือ สำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นให้มีคุณภาพ และมีความยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบาย การศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างรอบด้านในบริบทของพื้นที่ และชุมชนในเขตพื้นที่ (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3, 2567: 8-10)

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น โดย ต้องมีความเข้าใจในบริบทและความต้องการเฉพาะของชุมชน รวมถึงมีความสามารถในการนำทรัพยากร และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการสอน อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นยังต้องเผชิญหน้า กับความท้าทายหลายประการ เช่น ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ และความเหลื่อม ล้าในการเข้าถึงทรัพยากรการศึกษา ทำให้การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นดำเนินการได้อย่างไม่เต็มที่ ดังนั้น การศึกษาและวิเคราะห์การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยจึงมี ความสำคัญเพื่อทำความเข้าใจปัญหาและหาแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมาก ขึ้นและตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2560: 153)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหาร จัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 เพื่อสามารถ นำไปใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารในการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

กรอบแนวคิดการวิจัย

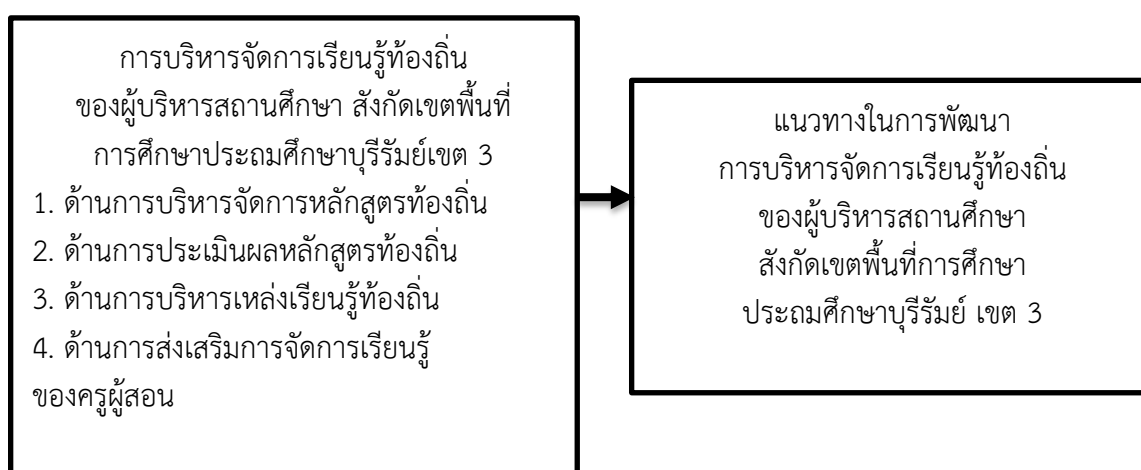
การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การบริหารจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยศึกษาจากแนวคิดและหลักการของ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2559: 470) ประเวศ เวชชะ (2561: 315) Kauchak and Eggen (1998: 486) และ Senge (2006: 14-16)

การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น ผู้วิจัยศึกษาจากแนวคิดและหลักการของ นิคม ชมภูหลง (2550: 45-47) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553: 34-36) ช่อ สันธนิพัฒน์ (2554: 23-25) กระทรวงศึกษาธิการ (2556: 45-50) และสายสุดา เตียเจริญ และคณะ (2560: 24-27)

การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยศึกษาจากแนวคิดและหลักการของ นิคม ชมภูหลง (2550: 63-71) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553: 21-38) ช่อ สันธนิพัฒน์ (2554: 13-17) มินตรา งามทรัพย์ (2554: 23) กระทรวงศึกษาธิการ (2556: 49-51) สายสุดา เตียเจริญ และคณะ (2560: 26-27) วชิร ขวัญเพชร (2564: 19-21) และหน่วยศึกษานิเทศก์ (2566: 7) โดยได้เลือกองค์ประกอบของการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป คือ 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น 2) ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น 3) ด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น และ 4) ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

และได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 328 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ในการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามความคิดเห็นของครู โดยสอบถามใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น 2) ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น 3) ด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น และ 4) ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ในการส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง และได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 328 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความต้องการจำเป็น ในการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยการเลือกจากข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ที่มีค่าสูงที่สุดในแต่ละด้านมาเป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ลักษณะเป็นแบบเติมคำตอบ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขออนุญาตให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลในการทำกรณีศึกษา ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกการสัมภาษณ์ มาสรุปจัดพิมพ์เป็นข้อมูล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการเรียนรู้
ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยรวม และ
รายด้าน

การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น ของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น	3.36	0.97	ปานกลาง	4.56	0.56	มากที่สุด
2. ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น	3.33	0.92	ปานกลาง	4.69	0.43	มากที่สุด
3. ด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น	3.38	0.95	ปานกลาง	4.63	0.52	มากที่สุด
4. ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของ ครูผู้สอน	3.43	0.92	ปานกลาง	4.61	0.50	มากที่สุด
รวม	3.38	0.94	ปานกลาง	4.62	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.94)
เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.92)
ด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.95) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ($\bar{X} =$
3.36, S.D. = 0.97) และด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.97)

สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.50) เรียงลำดับจากมากไป
น้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.43) ด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น
($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.52) ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนและด้านคุณภาพของเด็ก ($\bar{X} = 4.61$,
S.D. = 0.50) และด้านการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.56) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นการบริหาร
จัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น ของผู้บริหารสถานศึกษา				ลำดับ
	D	I	$PNI_{modified}$	ความต้องการจำเป็น
1. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น	3.36	4.56	0.357	3
2. ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น	3.33	4.69	0.407	1
3. ด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น	3.38	4.63	0.370	2
4. ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของ ครูผู้สอน	3.43	4.61	0.345	4

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เรียงลำดับความต้องการจำเป็น

มากไปหาความต้องการจำเป็นน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น และด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนตามลำดับ

สรุปผล

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 อยู่ในระดับกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น และด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น ตามลำดับ

1.2 สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนและด้านคุณภาพของเด็ก และด้านการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ตามลำดับ

2. ลำดับความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นมากไปหาความต้องการจำเป็นน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น และด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ตามลำดับ

3. แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีแนวทางการพัฒนาซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดทำและจัดเก็บเอกสารหลักสูตร สื่อการเรียนรู้ และแผนการสอนที่มีคุณภาพ

3.2 ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดระบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่นที่ครอบคลุม และมีส่วนร่วมจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

3.3 ด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารและติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น พร้อมกำหนดตัวชี้วัดและพัฒนาเครื่องมือประเมินอย่างเป็นระบบ

3.4 ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ผู้บริหารควรส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความเข้าใจและเจตคติดีต่อหลักสูตรท้องถิ่น ผ่านการอบรม ศึกษาดูงาน และการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับกลาง คือ ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน โดยช่วยปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพ พร้อมเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องช่วยให้หลักสูตรสามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลง ทำให้การศึกษาเกิดความยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ สายสุตา เตียเจริญ และคณะ (2560: 39-40) ที่กล่าวว่า การประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสม สอดคล้องต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ซึ่งช่วยให้การเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าให้กับหลักสูตร และส่งเสริมให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงศักดิ์ ภู่อ่อน (2560: 152-166) ที่ศึกษา รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการจัดการเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ทำให้หลักสูตรท้องถิ่นมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีประโยชน์สูงสุดในด้านการบูรณาการความรู้ท้องถิ่นกับการเรียนการสอน ตลอดจนสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา

2. ลำดับความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เมื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็นมากไปหาความต้องการจำเป็นน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น และด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้ตรงกับบริบท วัฒนธรรม และความต้องการของชุมชน โดยช่วยปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเสนอแนะ ส่งเสริมการยอมรับและการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การติดตามและประเมินผลยังช่วยให้หลักสูตรปรับตัวตามความต้องการที่เปลี่ยนแปลง ทำให้ระบบการศึกษาแข็งแกร่งและตอบสนองต่อผู้เรียนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553: 57-58) ที่กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรท้องถิ่นช่วยพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน โดยระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของหลักสูตรเพื่อปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสม เปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการพัฒนา ช่วยให้ครูวางแผนการสอนที่ตอบโจทย์ผู้เรียน และส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชณี ดวงแก้ว วินัย ทองมัน และวิรัช จงอยู่สุข (2565: 147-162) ที่ศึกษาแนวทางการบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า การบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพสูง โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนจำเป็นต้องมีการวางแผนที่ชัดเจน การสร้างความตระหนักรู้ให้กับครูและบุคลากร การประเมินผลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีระเบียบ และการปรับปรุงการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นช่วยให้สามารถปรับปรุงเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน ทำให้หลักสูตรท้องถิ่นมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น

3. แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดทำและจัดเก็บเอกสารหลักสูตร สื่อการเรียนรู้ และแผนการสอนที่มีคุณภาพ พร้อมสร้างระบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนิเทศอย่างต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการพัฒนา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในทุกขั้นตอนเพื่อสร้างความเข้าใจและแรงจูงใจในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของ นิคม ชมภูหลง (2550: 63-71) ที่กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นควรสะท้อนปัญหาและบริบทจริงของผู้เรียน มุ่งเน้นการบูรณาการความรู้กับชีวิตจริงและส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง ครูควรมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดทำหลักสูตร พร้อมจัดเก็บเอกสารหลักสูตร สื่อ และแผนการสอนอย่างมีคุณภาพ ควรสร้างระบบนิเทศแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา ภรณ์ จำปานาค (2559: 101-103) ที่ศึกษา แนวทางการบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ทั้งการวางแผน การใช้ การประเมิน และการปรับปรุงการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นความสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการจัดทำและจัดเก็บเอกสารหลักสูตร สื่อการเรียนรู้ และแผนการสอนที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งสร้างระบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการพัฒนา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในทุกขั้นตอนเพื่อสร้างความเข้าใจและแรงจูงใจในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดผลจริงในบริบทของแต่ละโรงเรียน

3.2 ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดระบบประเมินหลักสูตรท้องถิ่นที่ครอบคลุม และมีส่วนร่วมจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ใช้เครื่องมือ และรูปแบบรายงานที่เข้าใจง่าย นำเสนอผลการประเมินอย่างเป็นระบบ และเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงหลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดของ หน่วยศึกษานิเทศก์ (2566: 26-27) ที่กล่าวว่า การประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นเป็นกระบวนการตรวจสอบและวิเคราะห์ความเหมาะสมของหลักสูตรในบริบทท้องถิ่น เพื่อให้ตอบสนองวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และความต้องการของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยพิจารณาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำผลไปใช้ปรับปรุงหลักสูตร และกำหนดนโยบายที่เหมาะสม ทำให้หลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการและค่านิยมของผู้เรียนและชุมชนอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายสุตา เตียเจริญ และคณะ (2560: 113-118) ที่ศึกษา รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และความยั่งยืนของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และความยั่งยืนของชุมชน โดยเน้นการสร้างความตระหนัก การแสวงหาและจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ รวมถึงการแลกเปลี่ยน และนำความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติ ในส่วนของหลักสูตรท้องถิ่น พบว่าใช้การบูรณาการร่วมกับหลักสูตรแกนกลางและจัดการเรียนรู้ผ่าน 7 โมเดลที่เน้นพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 การวัดผล และประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อสะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง การประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ครูและผู้บริหารสามารถติดตามและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม โดยครอบคลุมทั้งการวัดสมรรถนะตามสาขาวิชาชีพ และการประเมินผลแบบบูรณาการตามสถานการณ์จริง ผลการขยายผลยังแสดงให้เห็นว่าผู้อำนวยการโรงเรียนระดับประถมศึกษาเห็นด้วยกับรูปแบบการบริหารจัดการความรู้และหลักสูตรท้องถิ่นที่สามารถนำไปใช้ร่วมกับหลักสูตรแกนกลางโดยไม่ทำให้

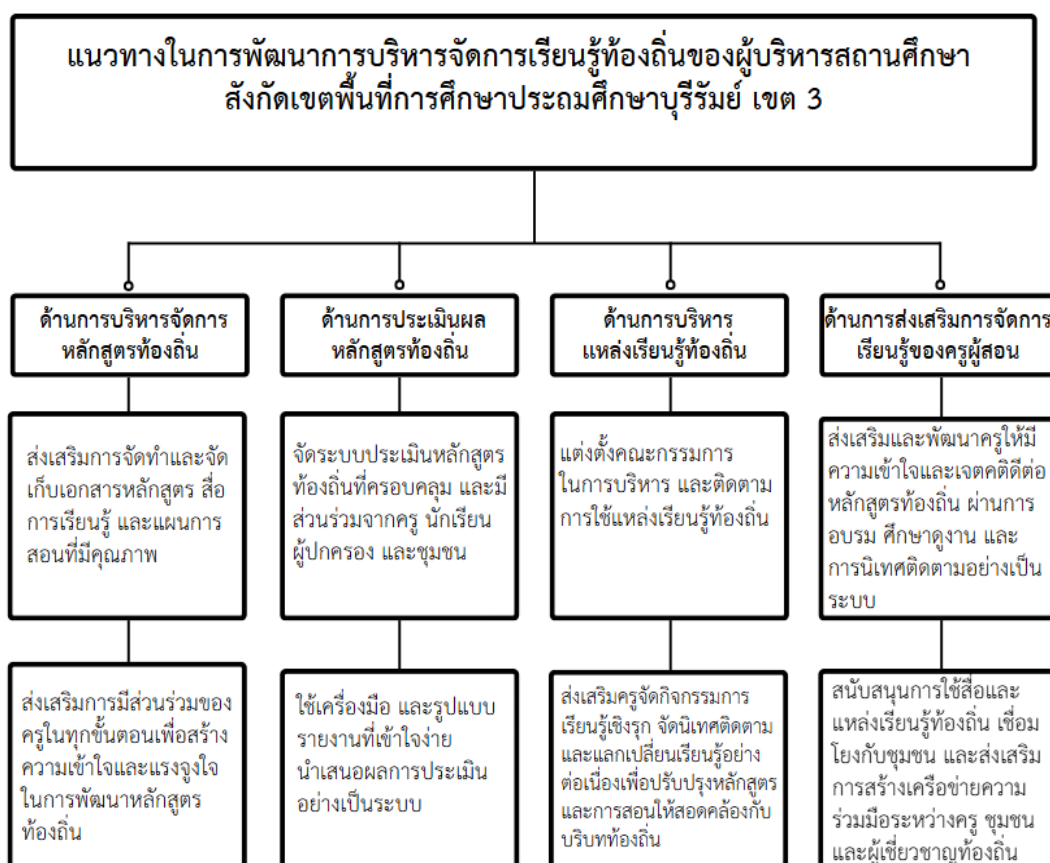
ชั่วโมงเรียนเกินเกณฑ์ ส่งผลให้หลักสูตรท้องถิ่นมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

3.3 ด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารและติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น พร้อมกำหนดตัวชี้วัดและพัฒนาเครื่องมือประเมินอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการจัดกิจกรรม Active Learning จัดนิเทศติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงหลักสูตรและการสอนให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของ วชิร ขวัญเพชร (2564: 22) ที่กล่าวถึง การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ทำให้นักเรียนเข้าใจบริบทชุมชนและสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง อีกทั้งยังช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมสร้างความภูมิใจ ความผูกพันระหว่างนักเรียนกับชุมชน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน พัฒนาทักษะชีวิต และทักษะการทำงาน สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชณี ดวงแก้ว วินัย ทองมัน และวิรัช จงอยู่สุข (2565: 147-162) ที่ศึกษา แนวทางการบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้าน การจัดการแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางบริหารตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ที่เน้นการวางแผน ใช้ ประเมินผล และปรับปรุงการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจ และตระหนักในความสำคัญของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการประชุม และชี้แจงแก่บุคลากร เพื่อกำหนดเป้าหมาย และแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม นอกจากนี้ การประเมินผลต้องมีการกำหนดระยะเวลา และเกณฑ์ชัดเจน เพื่อให้เกิดการติดตามและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานและความรู้ที่ได้จากการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและขยายผลสู่ชุมชน นอกจากนี้ การบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นยังช่วยเชื่อมโยงผู้เรียนกับวิถีชีวิตจริงในชุมชน ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

3.4 ด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ผู้บริหารควรส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความเข้าใจและเจตคติต่อหลักสูตรท้องถิ่น ผ่านการอบรม ศึกษาดูงาน และการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ สนับสนุนการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น เชื่อมโยงกับชุมชน และส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครู ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของ วชิร ขวัญเพชร (2564: 38) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเสริมทักษะในการออกแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้หลักสูตรสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน (2560: 152-166) ที่ศึกษา รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ควรดำเนินการผ่านกระบวนการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมขั้นสอน และขั้นสรุป โดยเริ่มจากการแต่งตั้งคณะทำงาน ร่วมวางแผนและจัดทำฐานข้อมูลครูภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างครูผู้สอนกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และสรุปผลการจัดการเรียนรู้พร้อมให้รางวัล และแรงเสริมเพื่อสร้างแรงจูงใจผลการประเมินชี้ว่ารูปแบบมีประโยชน์สูงและสามารถนำไปใช้ได้จริง ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้จาก

หลักสูตรท้องถิ่น โดยจัดอบรม ศึกษาดูงาน และนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ ควรสนับสนุนการใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนการสอน พร้อมส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

ที่มา : ผู้วิจัยสังเคราะห์

แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเข้าใจในบริบทและความต้องการเฉพาะของชุมชน รวมถึงมีความสามารถในการนำทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการสอน โดยแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น และด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น ควรศึกษาแนวทางพัฒนาดังกล่าว และพิจารณาวิธีที่เหมาะสมในการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น ให้มีประสิทธิภาพด้วยแนวทาง ดังนี้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีตัวแทนจากครู ผู้ปกครอง และสมาชิกชุมชน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ผลลัพธ์และประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดการพัฒนาอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้ผู้บริหารและครูสามารถใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมในการประเมินผลหลักสูตร รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความต้องการและบริบทของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

2.2 ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่เกิดขึ้นหลังจากนำแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ไปใช้

2.3 ควรมีการวิจัยติดตามผล การนำสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 อย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลและการพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. :

กัลยาภรณ์ จำปานาค. (2559). แนวทางการบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ช่อ สันธนพิพัฒน์. (2554). การบริหารจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์การศึกษาภาคเหนือ.

นิคม ชมภูหลง. (2550). ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : อภิชิตการพิมพ์.

- ประเวช เวชชะ. (2561). การจัดการเรียนรู้กลุ่มวิชาชีพครูเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- มินตรา งามทรัพย์. (2554). การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2567 จาก <http://www.sahavicha.com/?name=article&file=readarticle&id=1515,2010>.
- ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2560). รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 24(1), 152-166.
- รัชณี ดวงแก้ว วินัย ทองมันและวิรัช จงอยู่สุข. (2565). แนวทางการบริหารภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(3), 147-162.
- หน่วยศึกษานิเทศก์. (2566). การพัฒนาเครือข่ายการนิเทศการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำเขตตรวจราชการ ประจำปีงบประมาณพ.ศ. 2566. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- วชิร ขวัญเพชร. (2564). การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้. สงขลา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สงขลา สตูล.
- สายสุตา เตียเจริญ, มัทนา วังถนอมศักดิ์, สำเริง อ่อนสัมพันธุ์, ศักดิพันธ์ ดันวิมลรัตน์, วรกาญจน์ สุขสเชียว, นุชนรา รัตนศิริประภาและสงวน อินทร์รักษ์. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และความยั่งยืนของชุมชน. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. บุรีรัมย์ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). การติดตามและประเมินผลการบูรณาการองค์ความรู้แบบสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2559). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kauchak, D. P. and Eggen, P. D. (1998). Learning and Teaching: Research-based Methods. 3rd ed., Boston: Allyn and Bacon.
- Senge, P. M. (2006). The Fifth Discipline: The Art & Practice of The Learning Organization. New York, NY: Doubleday.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ
บ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี

Marketing Mix Factors Affecting the Purchase Decision-Making Process of Hidden
Population on Housing Estates in Pattani Province

นภัส แสงอาทิตย์

ปัญญวัฒน์ จุฑามาศ

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนครกรุงเทพ

Naphas Saengarthit

Panyawat Chutamas

Faculty of Business Administration, North Bangkok University

Email: naphas.saengarthit@gmail.com

วันที่รับบทความ: 5 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 21 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 22 กรกฎาคม 2568

Received: July 5, 2025; Revised: July 21, 2025; Accepted: July 22, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานีแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยความต้องการที่อยู่อาศัย และ 2) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ ตัวแทนของประชากรแฝงที่พำนักอาศัยและทำงานในจังหวัดปัตตานีจำนวน 343 คน จากตารางสำเร็จรูปของ เครจซี; และ มอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 607–610) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .84 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และ (Multiple Regression Analysis) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี ภาพรวม ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวม ได้ร้อยละ 71.4 (Adjusted $R^2 = .714$) พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (P-value=.001, Beta=.194) ด้านราคา (P-value=.001, Beta=.274) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (P-value=.001, Beta=.220) ด้านการส่งเสริมการตลาด (P-value=.001, Beta=.410) มีอิทธิพลทางบวกต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นผลการศึกษาสามารถใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้พัฒนาโครงการบ้านจัดสรรในจังหวัดปัตตานีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ส่วนประสมทางการตลาด; กระบวนการตัดสินใจ; ประชากรแฝง

Abstract

The objectives of this research are 1) to compare the decision-making processes for purchasing housing units of different populations in Pattani Province when classified according to personal factors and housing demand factors. and 2) Study the marketing mix factors that affect the decision-making process for selecting housing developments for the hidden population in Pattani Province. It is quantitative research. The research sample is a representative of the hidden population residing and working in Pattani Province, numbering 343 people from Krejcie's ready-made tables; and Morgan (Krejcie; & Morgan. 1970: 607–610) The research tool was a questionnaire with a reliability value of .84. Statistics used in data analysis included percentages, means, and standard deviations. By one-way analysis of variance (One-way ANOVA) and (Multiple Regression Analysis) Multiple Regression Analysis

The results of the research found that (1) comparing the decision-making process for selecting housing developments of the hidden population in Pattani Province, overall, no statistically significant differences were found. (2) Marketing mix factors that affect the decision-making process for buying housing developments for the hidden population in Pattani Province, overall, 71.4 percent (Adjusted R² = .714). It was found that the marketing mix factors included products. (P-value=.001, Beta=.194) Price side (P-value=.001, Beta=.274) Distribution channel side (P-value=.001, Beta=.220) Marketing promotion (P-value=.001, Beta=.410) It has a positive influence on the decision-making process for housing development choices of the hidden population in Pattani Province with statistical significance at the .01 level (3). The results of this study can be used to effectively support the decision-making of housing project developers in Pattani Province.

Keywords: Marketing mix; Decision process; Hidden Population

บทนำ

ปัจจุบันความต้องการทางด้านที่อยู่อาศัยถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ที่พักอาศัยเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยทั้งกลางวันและกลางคืน ภายในที่พักอาศัยประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ที่ต้องการ มีทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกอุปกรณ์และเครื่องใช้สอยที่จำเป็นตามความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจและความเป็นส่วนตัว และครอบครัวของผู้พักอาศัยที่พักอาศัยมีอยู่หลายลักษณะ โดยมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น บ้านเดี่ยว บ้านแฝด ตึกแถว (shop house) เรือนแถว ห้องแถว ทาวน์เฮาส์ (town house) ห้องชุด(flat) หรืออาคารชุด (condominium)ไม่ว่าจะถูกเรียกร้อยละก็ตาม แต่มีจุดมุ่งหมายคล้ายกันหรือเหมือนกันคือ ใช้เป็นสถานที่อยู่อาศัย ทั้งที่เป็นที่กิน ที่นอน ที่พักผ่อนหย่อนใจ ที่ทำงาน ตลอดจน การทำกิจกรรมต่างๆ อีกมากมายในชีวิตประจำวันการที่มนุษย์เลือกที่จะสร้างที่พักอาศัยในลักษณะใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น งบประมาณการก่อสร้างหรือซื้อ ทำเลที่ตั้ง ความสะดวกสบาย จำนวนสมาชิกภายในครอบครัว จุดมุ่งหมายเชิงธุรกิจ เป็นต้น จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจในด้านที่อยู่อาศัยทั้งใน

ระยะสั้นและระยะยาว โดยจังหวัดปัตตานีเป็นหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นอันเห็นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างประชากรที่ส่วนใหญ่เป็น ประชากรมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลาม มากกว่าร้อยละ 88.32 และประชากรพุทธประมาณร้อยละ 11.65 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) ลักษณะทางศาสนาและวัฒนธรรมนี้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อ พฤติกรรมทางเลือกที่อยู่อาศัยของประชากรทั้งสองกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มประชากรวัยทำงานที่ต้องการอยู่อาศัยระยะยาวในพื้นที่

จังหวัดปัตตานีมีประชากรตามสำมะโนประชากร 732,955 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) และยังประกอบไปด้วยประชากรแฝงจำนวน 17,900 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) โดยกลุ่มประชากรแฝงทั้งหมดแบ่งออกเป็นกลุ่มประชากรแฝงกลางคืน (Non-registered Population) จำนวน 11,400 คน จำนวนประชากรแฝงกลางวัน (Commuter Population) จำนวน 4,500 คน และประชากรแฝงนักเรียนนักศึกษาอีกจำนวน 2,000 คน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เลือกทำการศึกษาวิจัยเฉพาะกลุ่มประชากรแฝงกลางวัน และประชากรแฝงกลางคืนเท่านั้น ไม่รวมถึงกลุ่มประชากรแฝงนักเรียนนักศึกษาที่เดินทางมาเรียนหนังสือในจังหวัดปัตตานี รวมจำนวนทั้งสิ้น 15,900 คน การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในระดับจังหวัด รวมทั้งการวิเคราะห์และรายงานสถานการณ์ทางสังคมทั้งในเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ รวมถึงเป็นศูนย์ข้อมูลทางสังคมของจังหวัด สู่การเฝ้าระวังสถานการณ์ทางสังคม และนำเสนอมาตรการการขับเคลื่อนกลไกทางสังคมโดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้น การทำความเข้าใจถึง ความต้องการที่พักอาศัยกับส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี เพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริงในการเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี อันเป็นประโยชน์และข้อข้อมูลแก่ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถวางแผนและพัฒนาที่อยู่อาศัยให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าจังหวัดปัตตานีมีจำนวนประชากรแฝงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยประชากรกลุ่มนี้มักเดินทางเข้ามาทำงานในหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือดำเนินธุรกิจในที่อื่น โดยไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้านเข้ามาตามถิ่นที่อยู่อาศัยจริง ส่งผลให้เกิดความแตกต่างระหว่างจำนวนประชากรตามทะเบียนกับจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง และความต้องการด้านที่อยู่อาศัยของกลุ่มประชากรแฝงจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาโครงการ และการตลาดอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่ โดยประชากรแฝงถือเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการเลือกซื้อบ้านจัดสรร เพราะอยู่ในช่วงอายุที่มีรายได้ประจำหรือรายได้จากธุรกิจ มีแนวโน้มสร้างครอบครัว และต้องการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง โดยเฉพาะบ้านจัดสรรซึ่งมีรูปแบบสภาพแวดล้อม และระบบสาธารณูปโภคที่ตอบโจทย์ชีวิตคนรุ่นใหม่ แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการตัดสินใจซื้อของกลุ่มนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านความต้องการเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคล รวมถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอันประกอบไปด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด อันก่อให้เกิดการขยายตัวของโครงการอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีอย่างมีนัยสำคัญ โดยภาพรวมการศึกษาครั้งนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อเข้าใจพฤติกรรมในการเลือกซื้อสินค้าของกลุ่มประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้ประกอบการโครงการบ้านจัดสรร หน่วยงานรัฐ ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในพื้นที่ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตจากปัจจัยดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษา และวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มี

อิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี เพื่อให้สามารถวางแผนทางการพัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์ให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภคในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อการเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานีแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยความต้องการที่อยู่อาศัย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี

สมมติฐานในการศึกษา

1. เปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานีแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยความต้องการที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน
2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชากรศาสตร์

ประชากรศาสตร์ (Demography) คือศาสตร์ที่ศึกษาลักษณะและการเปลี่ยนแปลงของประชากรในด้านจำนวน โครงสร้าง การกระจายตัว และพลวัตของประชากร เช่น การเกิด การตาย การย้ายถิ่น และโครงสร้างอายุ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพสมรส (Thomas Robert Malthus) ซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคในบริบทต่าง ๆ โดยเฉพาะในการศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยหรือบ้านจัดสรร ซึ่งถือเป็นสินค้าเชิงอสังหาริมทรัพย์ที่มีมูลค่าสูงและเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้บริโภค ทั้งนี้ ในงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี” ประชากรศาสตร์ถือเป็นฐานข้อมูลพื้นฐานที่มีความสำคัญในการทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนที่ไม่ได้มีชื่อในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรจังหวัดปัตตานีโดยตรง แต่อาศัยหรือทำงานในพื้นที่และมีแนวโน้มที่จะต้องการตั้งถิ่นฐานถาวร ซึ่งส่งผลต่อความต้องการในการซื้อที่อยู่อาศัย ตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ เช่น เพศ ศาสนา อายุ สถานะภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ มีผลโดยตรงต่อทัศนคติ ความต้องการ ความสามารถในการซื้อ และพฤติกรรมในการเลือกซื้อบ้านจัดสรร

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์

แนวคิดลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ Abraham Maslow (1943) เป็นทฤษฎีสำคัญในเชิงจิตวิทยาที่สามารถนำมาอธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในมิติของการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต เช่น การเลือกซื้อบ้าน มาสโลว์แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ชั้น เรียงจากขั้นพื้นฐานไปยังขั้นสูงสุด ได้แก่ ความต้องการทางสรีรวิทยา ความปลอดภัย ความรักและการเป็นเจ้าของ การได้รับการยอมรับ และการเติมเต็มตนเอง ในบริบทของการวิจัยที่ว่าด้วยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี แนวคิดนี้สามารถนำมาใช้เป็นกรอบวิเคราะห์สำคัญ เพราะการซื้อบ้านไม่ใช่เพียงการเลือกที่อยู่อาศัยเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงลำดับความต้องการของผู้บริโภคที่มีมิติซับซ้อนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ โดยสามารถวิเคราะห์รายละเอียดในแต่ละชั้นได้ดังนี้

1. ความต้องการทางกายภาพสรีรวิทยา (Physiological) ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ อาทิ อาหาร น้ำ อากาศ และที่อยู่อาศัย บ้านจัดสรรจึงเป็นคำตอบโดยตรงของความต้องการในระดับนี้ เพราะทุกคนล้วนต้องมี ที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดปัตตานีที่มีจำนวนประชากรหนาแน่นกว่า 732,955 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) ความต้องการด้านที่อยู่อาศัยจึงเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน ทั้งในแง่ของปริมาณความต้องการที่เพิ่มขึ้น และความเร่งด่วนในการหาพื้นที่อาศัยที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการใช้ชีวิตประจำวัน

2. ความต้องการด้านความปลอดภัย (Safety Needs) เมื่อความต้องการพื้นฐานได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลจะเริ่มมองหาความมั่นคงในชีวิต ทั้งด้านความปลอดภัยทางร่างกาย ทรัพย์สิน และอนาคต บ้านจัดสรรที่มีระบบรักษาความปลอดภัย เช่น กล้องวงจรปิด รั้วปก. หรือที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่ปลอดภัยจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการในระดับนี้ได้โดยตรง ยิ่งไปกว่านั้น ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น จังหวัดปัตตานี ความปลอดภัยถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต

3. ความต้องการด้านความรักและความเป็นเจ้าของ (Love and Belongingness Needs) เมื่อมีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยแล้ว มนุษย์จะเริ่มแสวงหาความผูกพัน ความเป็นเจ้าของ และความสัมพันธ์ทางสังคม การมีบ้านเป็นของตนเองช่วยสร้างความรู้สึกมั่นคงในชีวิตครอบครัว เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมชีวิตร่วมกับบุคคลในครอบครัว และเพื่อนบ้าน อีกทั้งในบริบทของเทศบาลเมืองปัตตานี ซึ่งมีความเข้มแข็งของชุมชนสูง และมีภูมิครอบครัวขยาย การเลือกบ้านที่ตอบสนองความต้องการของทุกคนในครัวเรือน เช่น มีพื้นที่ใช้สอยเพียงพอ การออกแบบที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและสามารถดำรงวิถีชีวิตทางศาสนาอย่างสะดวก เช่น มีพื้นที่ละหมาด หรือใกล้มัสยิด ก็จะตอบโจทย์ความต้องการในระดับนี้ได้ดี

4. ความต้องการด้านการยอมรับ (Esteem Needs) ในระดับนี้ มนุษย์แสวงหาการได้รับความเคารพจากผู้อื่น ความภาคภูมิใจในตนเอง และสถานะทางสังคม การเลือกซื้อบ้านจัดสรรที่มีมาตรฐานสูง สภาพแวดล้อมดี หรืออยู่ในทำเลที่ได้รับการยอมรับ เช่น ใกล้แหล่งเศรษฐกิจ ใกล้โรงเรียนคุณภาพ หรือสถานที่ราชการ จะช่วยเพิ่มความมั่นใจในสถานะของตน และยังสะท้อนภาพลักษณ์ในสายตาผู้อื่น การออกแบบของบ้าน ลักษณะโครงการ และชื่อเสียงของผู้ประกอบการก็มีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้สึกนี้ ทั้งในแง่ของความภูมิใจส่วนตัวและการได้รับการยอมรับจากสังคม

5. ความต้องการในการเติมเต็มตนเอง (Self-Actualization Needs) ความต้องการขั้นสูงสุดคือการเติมเต็มศักยภาพและอัตลักษณ์ของตนเอง ในกรณีของการซื้อบ้านการเลือกโครงการที่สามารถปรับแต่งได้ตามสไตล์หรืออุดมคติของผู้ซื้อ เช่น การเลือกแบบบ้านที่สะท้อนตัวตน หรือการมีพื้นที่ทำกิจกรรมตามความฝัน เช่น ห้องทำงาน ห้องอ่านหนังสือ หรือสวนส่วนตัว ก็สะท้อนถึงการเติมเต็มเป้าหมายในชีวิต ทั้งนี้ยังรวมถึงความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองหรือชุมชน เช่น การเลือกอยู่ในโครงการที่มีแนวคิดอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือสนับสนุนวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเติมเต็มความหมายทางจิตใจอย่างลึกซึ้ง ทฤษฎีของมาสโลว์สามารถสะท้อนถึงแรงจูงใจและพฤติกรรมของผู้บริโภคในด้านการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรได้ครบถ้วนทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เฉพาะทางวัฒนธรรมและสังคมอย่างเทศบาลเมืองปัตตานี ซึ่ง

ประชากรมีความหลากหลายทางศาสนา ความเชื่อ และวิถีชีวิต การเข้าใจความต้องการในแต่ละระดับตามแนวคิดของมาสโลว์จะช่วยให้ นักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์สามารถออกแบบโครงการที่ตอบโจทย์ได้ตรงจุด และส่งผลให้เกิดความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และการตัดสินใจซื้อที่มั่นคงของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด 4Ps

การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด หรือ Marketing Mix เป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการที่มีมูลค่าสูงอย่าง “บ้านจัดสรร” ซึ่งถือเป็นหนึ่งในการลงทุนครั้งใหญ่ในชีวิตของบุคคล โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรแฝงวัยทำงานที่มีข้อจำกัดด้านรายได้ ความมั่นคง และเป้าหมายชีวิตอย่างชัดเจน Kotler และ Armstrong ได้เสนอแนวคิด Marketing Mix หรือ “4Ps” ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ซึ่งทั้ง 4 องค์ประกอบนี้เป็นกลยุทธ์หลักที่สามารถส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรในบริบทของจังหวัดปัตตานี โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) บ้านจัดสรรในฐานะผลิตภัณฑ์อสังหาริมทรัพย์ที่มีมูลค่าสูง ไม่ได้หมายถึงเพียงที่อยู่อาศัยเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงคุณภาพชีวิต ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสถานะทางสังคมของผู้บริโภค โดยเฉพาะกลุ่มประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงสร้างตัว วางแผนครอบครัว หรือมองหาโอกาสการลงทุนในทรัพย์สินที่มั่นคง บ้านจึงถือเป็นผลิตภัณฑ์ที่ต้องตอบโจทย์ความต้องการทั้งในด้านเหตุผลและอารมณ์ โดยการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรของกลุ่มเป้าหมายนี้จึงมีความซับซ้อน โดยพิจารณาจากหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์

2. ราคา (Price) ราคาของบ้านจัดสรรเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี ซึ่งอยู่ในช่วงเริ่มต้นชีวิตการทำงานหรือกำลังขยายครอบครัว ทำให้ต้องพิจารณาเรื่อง “ราคา” อย่างรอบคอบ ทั้งในแง่ของ “ความสามารถในการผ่อนชำระ” และ “ความคุ้มค่ากับสิ่งที่ได้รับ” ราคาจึงไม่ใช่เพียงตัวเลขยอดรวมที่ผู้บริโภคเห็นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงโครงสร้างทางการเงิน เงื่อนไขการชำระเงิน และสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง โดยในบริบทของจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีความหลากหลายทางเศรษฐกิจและระดับรายได้ พบว่าผู้บริโภคจำนวนไม่น้อยมีข้อจำกัดทางการเงิน โดยเฉพาะกลุ่มวัยทำงานตอนต้นที่อาจเพิ่งเริ่มมีรายได้ประจำ หรือครอบครัวขนาดเล็กที่ยังต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ดังนั้น บ้านจัดสรรที่มีราคาปานกลางถึงราคาต่ำจะได้รับความนิยมมากกว่าบ้านที่มีราคาสูง แม้จะมีพื้นที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่า โดยการตั้งราคาที่เหมาะสมต้องอาศัยการวิเคราะห์หลายปัจจัยร่วมกัน ได้แก่

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ในบริบทของตลาดบ้านจัดสรร “ช่องทางการจัดจำหน่าย” มิได้หมายถึงเพียงช่องทางการขายในเชิงกายภาพ เช่น สำนักงานขายหรือโบรกเกอร์อสังหาริมทรัพย์เท่านั้น แต่ยังรวมถึง “ทำเลที่ตั้งของโครงการ” ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี ซึ่งให้ความสำคัญกับการเข้าถึง การเดินทาง และบริบททางสังคมของพื้นที่โดยรอบ โดยอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ผู้ซื้อพิจารณา ก่อนตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรร คือ “ทำเล” ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพชีวิต ความสะดวกในการเดินทาง และความมั่นคงในระยะยาว การเลือกทำเลที่เหมาะสมจึงต้องอิงกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในพื้นที่ เช่น ความต้องการอยู่อาศัยใกล้สถานที่ทำงาน เดินทางสะดวก หรืออยู่ใกล้ชุมชนเดิมของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (จิราภรณ์ พุ่มพวง, 2563) ที่ระบุว่า ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ “เครือข่าย” และ “ชุมชนเดิม” มีผลต่อการเลือกที่อยู่อาศัยอย่างมี

นัยสำคัญ เพราะครอบครัวขยายที่มีหลายรุ่นมักต้องการอยู่อาศัยใกล้ชิดกัน ในแง่การวางแผนโครงการบ้านจัดสรร ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยด้านทำเลในหลายมิติ

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) การส่งเสริมการตลาดเป็นกระบวนการสื่อสารระหว่างผู้ขายกับผู้บริโภค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการรับรู้ แรงจูงใจ และกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ ซึ่งในตลาดอสังหาริมทรัพย์

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

ทฤษฎีการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เป็นหนึ่งในแนวคิดหลักของพฤติกรรมผู้บริโภค แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งอธิบายถึงกระบวนการที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ โดยเฉพาะในหมวดอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้านจัดสรร กระบวนการเหล่านี้มักประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การตระหนักถึงความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ ซึ่งมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ซื้อในจังหวัดปัตตานีที่มีลักษณะเฉพาะด้านศาสนาและวัฒนธรรม แนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคเป็นแนวทางสำคัญในการทำความเข้าใจการตัดสินใจซื้อของบุคคล โดยเฉพาะในสินค้าที่มีมูลค่าสูงและซับซ้อน เช่น บ้านจัดสรร พฤติกรรมผู้บริโภคสามารถอธิบายผ่านกระบวนการตัดสินใจ 5 ขั้นตอน ตามโมเดลคลาสสิกที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายโดย Engel, Blackwell และ Miniard (1995) ได้เสนอว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคสามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนสำคัญได้แก่

1. การรับรู้ถึงปัญหาหรือความต้องการ (Problem or Need Recognition) ผู้บริโภคจะเริ่มต้นจากการรับรู้ว่ามีปัญหาหรือความต้องการบางอย่าง เช่น ความต้องการที่อยู่อาศัยใหม่ เนื่องจากต้องการแยกครอบครัว ต้องการความเป็นส่วนตัว หรือความสะดวกในการเดินทางไปทำงาน ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้เข้าสู่กระบวนการตัดสินใจซื้อ

2. การค้นหาข้อมูล (Information Search) เมื่อผู้บริโภครับรู้ถึงความต้องการแล้ว จะเริ่มค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับบ้านจัดสรร เช่น โครงการที่ตั้งอยู่ในทำเลที่สะดวก ราคาอยู่ในงบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวก การเดินทาง การผ่อนชำระ การรีวิวจากผู้ซื้อบ้านรายอื่น รวมทั้งข้อมูลจากแหล่งออนไลน์ เช่น Facebook, เว็บไซต์อสังหาริมทรัพย์ และคำแนะนำจากคนรู้จัก

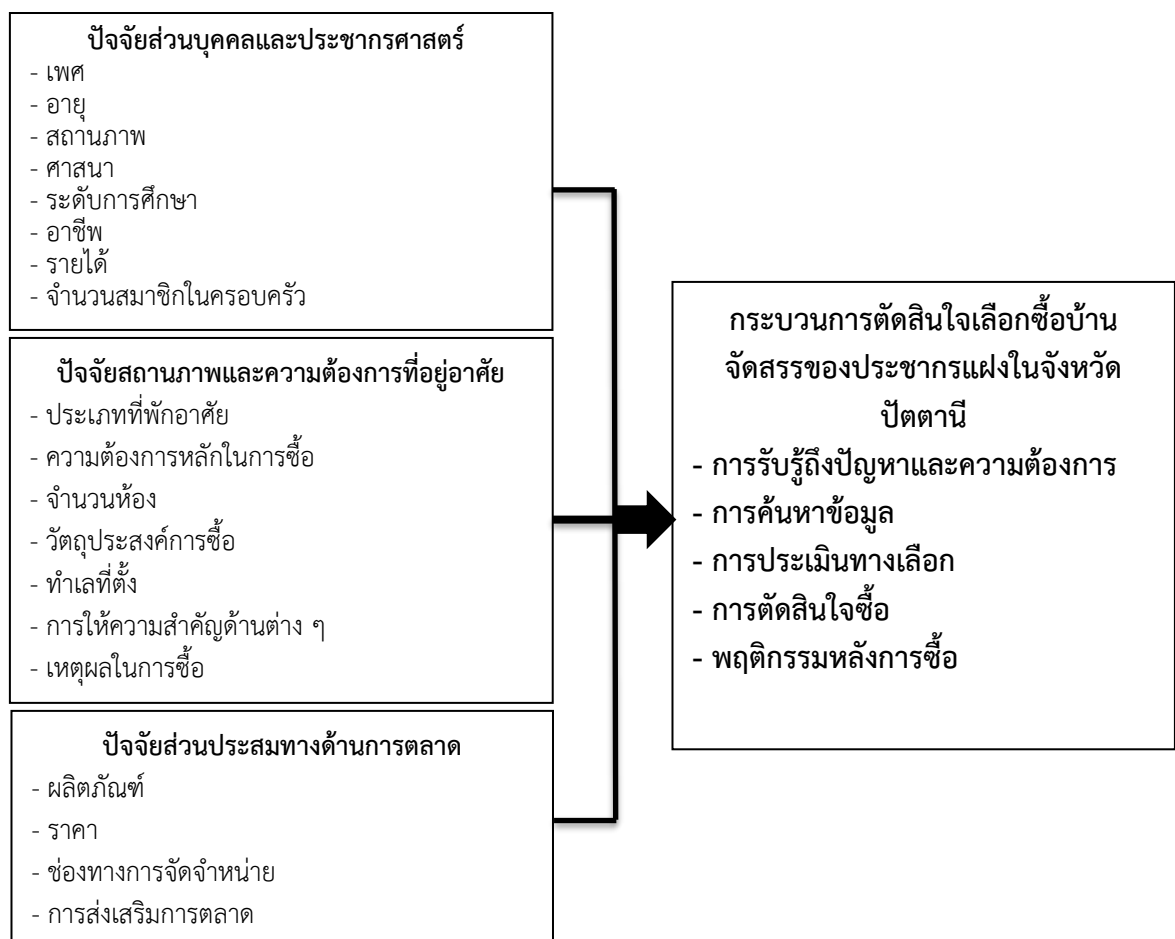
3. การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives) หลังจากได้ข้อมูลแล้ว ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของโครงการบ้านจัดสรรต่าง ๆ โดยพิจารณาจากหลายปัจจัย เช่น ทำเล ความปลอดภัย การออกแบบบ้าน คุณภาพวัสดุ การบริการของโครงการ รวมถึงความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ความใกล้ชิดกับชุมชนมุสลิม มัสยิด หรือโรงเรียนศาสนา

4. การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) ขั้นตอนนี้คือการเลือกซื้อบ้านที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากโปรโมชั่น ส่วนลด หรือเงื่อนไขทางการเงินที่ดึงดูดใจ รวมถึงคำแนะนำจากครอบครัวหรือเพื่อนฝูงที่ไว้ใจ

5. พฤติกรรมหลังการซื้อ (Post-Purchase Behavior) ภายหลังจากการตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภคจะประเมินความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อบ้านที่ตนเองซื้อ หากรู้สึกพึงพอใจ ก็จะเกิดความภักดีต่อแบรนด์หรือโครงการ และอาจบอกต่อหรือแนะนำผู้อื่น แต่หากไม่พึงพอใจ อาจเกิดการร้องเรียน หรือหลีกเลี่ยงโครงการในอนาคต โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้กับบริบทของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวความคิดของงานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดจากทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยเน้นศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการที่พหุภาคัยและส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี การวิจัยพิจารณาความแตกต่างด้านวัฒนธรรมเพื่อเข้าใจพฤติกรรมการซื้ออย่างเป็นระบบและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ตามแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) รายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ด้านประชากร (Population) ได้แก่ บุคคลที่พำนักอาศัย และบุคคลที่ทำงานในจังหวัดปัตตานี โดยไม่ได้ทำการย้ายข้อมูลทะเบียนราษฎรเข้ามาสังกัดอยู่ภายในจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วยประชากรแฝงกลางวันและกลางคืน จำนวน 15,900 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย (Sample) คือ บุคคลที่พำนักรักษาพยาบาลและบุคคลที่ทำงานในจังหวัดปัตตานี โดยไม่ได้ทำการย้ายข้อมูลทะเบียนราษฎร์เข้ามาสังกัดอยู่ภายในจังหวัดปัตตานี ซึ่งได้กำหนดขนาดตัวอย่างไว้ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และสัดส่วนของความคาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ที่ย้อยละ 5 ในการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างจึงมีจำนวน 343 ตัวอย่าง จากตารางสำเร็จรูปของเครจซี และ มอร์แกน (Krejcie, R. V.; & Morgan, D. W., 1970, p. 607–610)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ศึกษาและพัฒนาเครื่องมือวิจัยอย่างเป็นระบบ เพื่อให้แน่ใจว่าเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีความถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถวัดผลได้อย่างน่าเชื่อถือ

2.2 จัดทำแบบสอบถาม และตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงและแก้ไขแบบสอบถามให้มีความชัดเจน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเบื้องต้นจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรแฝงที่พำนักรักษาพยาบาลและทำงานในจังหวัดปัตตานี

2.4 แบบสอบถามเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนของประชากรแฝงที่พำนักรักษาพยาบาลและทำงานในจังหวัดปัตตานี จำนวน 1 ฉบับ มี 5 ส่วน ดังนี้ต่อไปนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2: ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการที่อยู่อาศัย

ส่วนที่ 3: ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรร

ส่วนที่ 4: ปัจจัยด้านกระบวนการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรร

ส่วนที่ 5: ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.5 วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้านความเชื่อมั่น (Reliability) จากประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด คำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา Alpha Coefficient ครอนบาค (Cronbach, Lee.J., 1970) โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .84 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามชุดนี้มีคุณภาพในด้านความตรงของเนื้อหาในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

3. การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยเริ่มส่งแบบสอบถามในเดือนมีนาคม ถึง เมษายน พ.ศ.2568 และได้ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง โดยให้ตอบแบบสอบถามผ่านระบบ (Google Form) ซึ่งผู้วิจัยสามารถเก็บแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 343 ฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติเชิงบรรยาย ประกอบด้วย การวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 สถิติอ้างอิง ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ All Enter โดยใช้สถิติ Adjusted R^2 ได้แก่ ค่า F และ t

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย 1 การเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานีแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยความต้องการที่อยู่อาศัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวม

(n=343)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.528	.526	มากที่สุด
2. ด้านราคา	4.387	.527	มาก
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.457	.473	มาก
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.004	.560	มาก
รวม	4.344	.522	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เท่ากับ ($\bar{X}$ =4.344, S.D.= .522) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ เท่ากับ ($\bar{X}$ =4.528, S.D.= .526) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เท่ากับ ($\bar{X}$ =4.457, S.D.= .473) ด้านราคา เท่ากับ ($\bar{X}$ =4.387, S.D.= .527) และด้านการส่งเสริมการตลาด เท่ากับ ($\bar{X}$ =4.004, S.D.= .560) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ในภาพรวม

(n=343)

กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการรับรู้ปัญหา	3.555	.744	มาก
2. ด้านการค้นหาข้อมูล	3.853	.814	มาก
3. ด้านการประเมินทางเลือก	4.074	.686	มาก
4. ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.310	.504	มาก
5. ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ	4.195	.578	มาก
รวม	3.997	.665	มาก

จากตาราง 2 พบว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เท่ากับ ($\bar{X}$ =3.997, S.D.= .665) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการตัดสินใจซื้อ ($\bar{X}$ =4.310, S.D.= .504) ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ ($\bar{X}$ =4.195, S.D.= .578) ด้านการประเมินทางเลือก ($\bar{X}$ =4.074, S.D.= .686) ด้านการค้นหาข้อมูล ($\bar{X}$ =3.853, S.D.= .814) และด้านการรับรู้ปัญหา ($\bar{X}$ =3.555, S.D.= .744) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลของการวิเคราะห์ความแปรปรวนของกลุ่มข้อมูลในการเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานีแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยความต้องการที่อยู่อาศัย

(n=343)

ปัจจัยส่วนบุคคล	สรุปผลการทดสอบความแปรปรวนของกลุ่มข้อมูลในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ		
	สถิติ t, สถิติ F	p-value	ผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ
1. เพศ	.262	.609	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
2. อายุ	1.406	.241	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
3. สถานภาพ	2.067	.128	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
4. ศาสนา	2.355	.096	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
5. ระดับการศึกษา	.163	.850	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
6. อาชีพ	.564	.639	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)
7. รายได้	.726	.537	ไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0)

จากตาราง 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานีแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยความต้องการที่อยู่อาศัยพบว่า ตัวแทนของประชากรแฝงที่พำนักอาศัยและทำงานในจังหวัดปัตตานีมีกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วัตถุประสงค์การวิจัย 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานีภาพรวม

(n=343)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	B	Std. Error	Beta	t	P-value
(ค่าคงที่)	.575	.126		4.565**	.001
1.ผลิตภัณฑ์	.147	.028	.194	5.175**	.001
2.ราคา	.208	.027	.274	7.728**	.001
3.ช่องทางการจัดจำหน่าย	.186	.033	.220	5.609**	.001
4.การส่งเสริมการตลาด	.239	.024	.410	12.190**	.001
r	R ²	Adjusted R ²	S.E Estimate	F	P-value
.847	.718	.714	.21349	214.000**	.001

**** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01**

จากตาราง 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ผลผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมได้ร้อยละ 71.4 (Adjusted R² = .714) พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลผลิตภัณฑ์ (P-value=.001, Beta=.194) ด้านราคา (P-value=.001, Beta=.274) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (P-value=.001, Beta=.220) ด้านการส่งเสริมการตลาด (P-value=.001, Beta=.410) มีอิทธิพลทางบวกต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1.ระดับความคิดเห็นของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ระดับความคิดเห็นของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวม อยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บุคคลที่พำนักอาศัยและบุคคลที่ทำงานในจังหวัดปัตตานีมีการตัดสินใจด้านด้านผลผลิตภัณฑ์มากที่สุด ซึ่งได้รับการประเมินในระดับสูงสุดจากกลุ่มบุคคลที่พำนักอาศัยและทำงานในจังหวัดปัตตานี สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของลักษณะผลผลิตภัณฑ์ต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งงานวิจัยที่สอดคล้องกับ (สาวเจนจิรา ปราณี,2562) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรในเขต จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อบ้านจัดสรรในเขตจังหวัดชลบุรีเพื่อเสนอเป็นแนวทางแก่ผู้ประกอบการถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอย่างแท้จริง และสามารถนำไป วางแผนกลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปิยะนันท์ เปลี่ยนวงศ์,2566) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมของประชากรในเขตตลาดพร้าว พบว่า ประชากรที่ซื้อคอนโดมิเนียมในเขตตลาดพร้าวมีการตัดสินใจซื้อเกี่ยวกับด้านผลผลิตภัณฑ์ ผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมของประชากรในเขตตลาดพร้าว ได้แก่ การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูลผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม

2. การเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยความต้องการที่อยู่อาศัย พบว่า ตัวแทนของประชากรแฝงที่พำนักอาศัยและทำงานในจังหวัดปัตตานีมีกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับ (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2565) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจและสังคมอย่างมากโดยเฉพาะธุรกิจภาคอสังหาริมทรัพย์ พบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิงและมีแนวโน้มไม่กลับมาเหมือนเดิม ทั้งปัจจัยในการตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยและกลุ่มผู้บริโภคที่ซื้อที่อยู่อาศัย ซึ่งกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวายกลายเป็นกลุ่มที่มีความต้องการซื้อที่อยู่อาศัยและอาศัยอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมิทธิ์ เงิน,2567) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภท ที่อยู่อาศัยในปี พ.ศ. 2657 ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า สะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่ยังคงเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ คือ ในเรื่องของทำเลที่ตั้ง และคุณภาพงานก่อสร้าง นอกจากนี้ผลลัพธ์จากงานวิจัยจะเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการทราบถึงแนวโน้มปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ

ซื้อที่อยู่อาศัยและสามารถปรับปรุงองค์ประกอบการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี การทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ผลผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวม ได้ร้อยละ 71.4 ($\text{Adjusted } R^2 = .714$) พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลผลิตภัณฑ์ ($P\text{-value}=.001$, $\text{Beta}=.194$) ด้านราคา ($P\text{-value}=.001$, $\text{Beta}=.274$) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($P\text{-value}=.001$, $\text{Beta}=.220$) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($P\text{-value}=.001$, $\text{Beta}=.410$) มีอิทธิพลทางบวกต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งงานวิจัยนี้สอดคล้องกับ (ณัฐวัฒน์ แสงภูเขียว, 2564) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมและการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อบ้านของผู้บริโภคในอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปณิธิ์ หาดรักษกุล, 2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านเดี่ยวมือสองในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ราคาขายมีความเหมาะสม สภาพความ สมบูรณ์ของบ้าน และการตกแต่งและสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมเข้าอยู่ (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจและสังคมอย่างมากโดยเฉพาะธุรกิจภาคอสังหาริมทรัพย์ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิงและมีแนวโน้มไม่กลับมาเหมือนเดิม ทั้งปัจจัยในการตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยและกลุ่มผู้บริโภคที่ซื้อที่อยู่อาศัย ซึ่งกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวายกลายเป็นกลุ่มที่มีความต้องการซื้อที่อยู่อาศัยและอาศัยอย่างแท้จริง (Real Demand) ทั้งโครงการคอนโดมิเนียมและทาวน์เฮาส์ อีกทั้งเป็นเป้าหมายหลักที่บริษัทพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ส่วนใหญ่ให้ความสนใจทั้งในช่วงวิกฤตโควิด-19 และช่วงหลังวิกฤตโควิด-19 ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมและทาวน์เฮาส์ของกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวาย ในช่วงวิกฤตโควิด-19 โดยมีปัจจัยที่ควบคุม

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากบุคคลที่พำนักอาศัยและบุคคลที่ทำงานในจังหวัดปัตตานี โดยไม่ได้ทำการย้ายข้อมูลทะเบียนราษฎร์เข้ามาสังกัดอยู่ภายในจังหวัดปัตตานี ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดปัตตานี มีการพัฒนากลยุทธ์การตลาด การส่งเสริมการขายแบบสร้างสรรค์ จะช่วยเพิ่มอัตราการตัดสินใจซื้อ มีการกำหนดราคาที่เหมาะสมและโปร่งใสที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่กลุ่มประชากรแฝงที่มีความระมัดระวังต่อการลงทุน ดังนั้น กระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี จึงมีการเข้าใจลักษณะเฉพาะของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี ทั้งในแง่พฤติกรรมที่อยู่อาศัยและปัจจัยเชิงจิตทางการตลาด เป็นสิ่งจำเป็นต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์และวางกลยุทธ์การตลาดในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรของประชากร

1. การพัฒนากลยุทธ์การตลาด
2. การกำหนดราคาที่เหมาะสมและโปร่งใส
3. การส่งเสริมการขายแบบสร้างสรรค์
4. อัตราการตัดสินใจซื้อ

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย
ที่มา:ผู้วิจัยสังเคราะห์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดปัตตานี ควรให้ความสำคัญกับการวางแผนกลยุทธ์การตลาด โดยเฉพาะในการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์จึงควรมีการพัฒนาเครื่องมือส่งเสริมการขายที่หลากหลาย เช่น โปรโมชั่น ส่วนลด การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายผ่านช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อกระตุ้นการตัดสินใจซื้อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผู้ประกอบการควรเน้นการออกแบบผลิตภัณฑ์ (บ้านจัดสรร) ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชากรแฝง เช่น ฟังก์ชันการใช้งานที่ตอบโจทย์วิถีชีวิตจริง ทำเลที่ตั้งเหมาะสม และคุณภาพวัสดุก่อสร้างที่ได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มมูลค่าและความน่าเชื่อถือต่อกลุ่มผู้ซื้อ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปในเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ขอเสนอแนะจากการศึกษา เพื่อต่อยอดผลการวิจัยให้มีข้อมูลที่ละเอียดครบถ้วนมากยิ่งขึ้น เช่น ขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง ให้ครอบคลุมทั้งประชากรแฝงและประชากรตามทะเบียนราษฎร

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปในเรื่องการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรแฝงในจังหวัดปัตตานี

เอกสารอ้างอิง

จิราภรณ์ พุ่มพวง. (2563). การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อที่อยู่อาศัย. *วารสารการตลาดและการจัดการ*, 10(1), 45–59.

ณัฐวัฒน์ แสงภูเขียว. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 14(2), 98–110.

ไทรรัตน์ จารุทัศน์. (2565). การวิเคราะห์ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อบ้านของกลุ่มวัยทำงาน. *วารสารนโยบายและการบริหาร*, 17(2), 89–101.

- ปณิธิ์ หาดรักษกุล. (2562). การวิเคราะห์พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้บริโภคที่อยู่อาศัยในเขตเมือง. **วารสารวิจัยทางธุรกิจ**, 7(3), 22–34.
- ปิยะนันท์ เปลี่ยนวงศ์. (2566). พฤติกรรมผู้บริโภคกับการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านในเขตเมือง. **วารสารเศรษฐศาสตร์และสังคม**, 12(1), 66–81.
- สมิทธิ์ เจิน. (2567). การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดในการส่งเสริมการขายอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่ภาคใต้. **วารสารการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น**, 9(1), 55–70.
- สาวเจนจิรา ปราณี. (2562). พฤติกรรมผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรในเขตชานเมือง. **วารสารพัฒนาธุรกิจ**, 5(2), 40–53.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). สถิติจำนวนประชากรตามศาสนารายจังหวัด. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2568 จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/statistics_and_indicators?impt_branch=304
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). การสำรวจประชากรแฝงรายจังหวัด. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2568 จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/survey_detail/ys.
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests. **Psychometrika**, 16(3).
- Engel, J.F., Blackwell, R.D., & Miniard, P.W. (1995). **Consumer behavior (8th ed.)**. Dryden Press.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30, 607–610.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. **Psychological Review**, 50(4), 370–396.

การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน
Promoting Equitable Access to Community Resources
Through Sustainable and Inclusive Community Participation

จิราพร พรหมงา

คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Jirapon Promphonga

Faculty of Political Science, Roi Et Rajabhat University, Thailand

E-mail: pan111jirapon@gmail.com

วันที่รับบทความ: 16 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 4 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 6 สิงหาคม 2568

Received: July 16, 2025; Revised: August 4, 2025; Accepted: August 6, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรในชุมชน 2) ศึกษาการใช้ประโยชน์ วิธีการเข้าถึง และปัญหาการใช้ทรัพยากรในชุมชน และ 3) นำเสนอแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรในชุมชน กรณีศึกษา 4 ตำบลในอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ตำบลเสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว และตำบลนาเลิง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณได้แก่ ประชาชนในพื้นที่จำนวน 389 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากร โดยเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรในชุมชนอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ได้แก่ การค้นหาปัญหา การวางแผน การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ร่วมกัน และการติดตามประเมินผล 2) การใช้ประโยชน์ทรัพยากรส่วนใหญ่คือการใช้น้ำจากลำน้ำชีเพื่อการเกษตร โดยใช้เครื่องมือของหน่วยงานรัฐในการผันน้ำเข้าสู่ไร่นา ปัญหาหลักคือทุนทรัพย์ในการทำเกษตร เช่น ค่าน้ำ ค่าปุ๋ย ค่าไถ 3) แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำ ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดการทรัพยากร การอบรมความรู้เกี่ยวกับสิทธิในการเข้าถึงการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น แผนที่ดิจิทัลและแอปพลิเคชันชุมชน การยึดหลักความยุติธรรมในการเข้าถึง และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค

คำสำคัญ : การลดความเหลื่อมล้ำ; การใช้ประโยชน์ทรัพยากร; การเข้าถึงทรัพยากร; การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of community participation in resource management, 2) study the utilization, access methods, and problems related to resource use in the community, and 3) propose guidelines for reducing inequality in access to community resources. The case study was conducted in four sub-districts of Selaphum District, Roi Et

Province: Selaphum, Tha Muang, Ko Kaew, and Na Loeng. A mixed-methods approach was employed, integrating both quantitative and qualitative research methods. The quantitative component involved a sample of 389 local residents, using a questionnaire as the primary research instrument. The qualitative component utilized in-depth interviews with 20 key informants who were directly involved in addressing inequalities in resource access, selected through purposive sampling. Statistical methods used for analyzing the quantitative data included percentage, mean, and standard deviation.

The research findings revealed that: 1) The overall level of community participation in resource management was low across all dimensions, including problem identification, planning, implementation, benefit sharing, and monitoring and evaluation. 2) Resource utilization was primarily centered around the use of water from the Chi River for agricultural purposes. Water was typically diverted into farmlands using equipment provided by local government agencies. A major issue identified was the lack of financial resources for farming, including the costs of water, fertilizers, plowing, and related expenses. 3) Guidelines for reducing inequality in resource access included: promoting inclusive participation at every stage of resource management; educating the public about their rights to access and utilize resources; encouraging the use of information technology, such as digital maps and community applications; ensuring fairness and non-discrimination in resource allocation; and enforcing laws equitably to protect the public interest and ensure widespread access.

Keywords: Reducing inequality; Resource utilization; Access to resources;
Community participation

บทนำ

“ความเหลื่อมล้ำ” (Inequality) ปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในสังคมไทย เป็นสาเหตุหรือต้นตอของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำด้านแหล่งทุนในการทำมาหากินเพื่อสร้างสถานะทางเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงการศึกษา ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงการดูแลสุขภาพที่เหมาะสม ความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิการเข้าถึงสวัสดิการและความเสมอภาคอื่นๆ ซึ่งการแก้ไขปัญหามักจะถูกผลักให้เป็นภาระของรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งไม่ประสบความสำเร็จเสมอมา และนับวันสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าวกลับยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ (รัชชนันท์ อิศรเดช และวสันต์ ลิ้มรัตนภักทรกุล. (2563 : 15)

การเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในบริบทสังคมไทยยังคงประสบปัญหาความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการเข้าถึงและการจัดสรรการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่เป็นธรรม (เจตสฤษฏ์ สังขพันธ์ และคณะ, 2552) ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติได้ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งที่ทรัพยากรร่วม ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติที่บุคคลในชุมชนทุกคนมีสิทธิในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2560 ในมาตราที่ (43) ที่ระบุว่า “บุคคลและชุมชนย่อมมี

สิทธิจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิถีการที่กฎหมายบัญญัติ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในเรื่องของสิทธิและความเท่าเทียมกันในสังคม

เมื่อพิจารณาถึงศักยภาพด้านเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ : จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นจังหวัดที่ทำการเกษตรโดยเฉพาะการทำนาที่มีทั้งนาปีและนาปรัง และการปลูกพืชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ถั่วลิสง ตันกก งาดำ ยาสูบพันธุ์เตอร์กิส แดงโมเนื้อ และข้าวโพด ซึ่งมีมูลค่าการเกษตร ปศุสัตว์ ป่าไม้ 4,591 ล้านบาท และมีมูลค่า การประมง 61 ล้านบาทรายได้ของประชากร : โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดร้อยเอ็ดขึ้นอยู่กับภาคการเกษตรและการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์เป็นสำคัญตามลำดับ โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (GPP) ปี 2556 จำนวน 71,088 ล้านบาท มีรายได้ประชากรตามผลิตภัณฑ์มวลรวม (GPP) ต่อคนปี 2556 จำนวน 65,868 บาท/คน ลำดับที่ 60 ผลผลิตทางการเกษตร : ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำนาข้าว โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวเป็นอันดับหนึ่งของกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ : นอกจากข้าวหอมมะลิซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดแล้ว ยังมีพืชเศรษฐกิจสำคัญอื่นๆ ที่เกษตรกรนิยมปลูกเพื่อเพิ่มรายได้ ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา ข้าวโพดหวาน ข้าวโพดฝักสด ถั่วลิสง ยาสูบพันธุ์เตอร์กิส แดงโม (แผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัดปี พ.ศ. 2559-2564. 2558 : 14-16) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพและพื้นที่ชุ่มน้ำ สถานการณ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ ได้แก่ (1) หนองปลาคุณหรือกุดปลาคุณ ตั้งอยู่ที่ตำบลขาว อำเภอสว่างภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (2) พื้นที่ชุ่มน้ำบึงเกลือ บ่อแก ตั้งอยู่ที่ตำบลบึงเกลือ อำเภอสว่างภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม คุณภาพน้ำ (1) สถานการณ์แม่น้ำชีเป็นแม่น้ำสายสำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีน้ำไหลตลอดทั้งปีและในปีที่ฝนตกชุกน้ำ (2) ลำน้ำเสียว มีต้นกำเนิดจากที่ราบสูงสันปันน้ำระหว่างลุ่มน้ำมูลและลุ่มน้ำชีมีลำน้ำสาขา คือ ลำเตา และลำเสียวน้อย ไหลมาบรรจบกันเป็นลำเสียวใหญ่ที่อำเภอสว่างภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด แล้วไหลมาบรรจบกับห้วยก้าวกวัก แล้วไหลลงแม่น้ำมูลที่ อำเภอราชโศก จังหวัดศรีสะเกษ (3) ห้วยเหือเป็นลำน้ำในจังหวัดร้อยเอ็ดไหลผ่านเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด (แผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัดปี พ.ศ. 2559-2564. 2558 : 29)

ประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่เกษตรกรรม เช่น อำเภอสว่างภูมิ พบว่า เกษตรกรที่มีรายได้น้อยเป็นกลุ่มหลักของผู้ยากไร้ และมีข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากรน้ำและที่ดินทำกิน เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เครื่องมือชลประทานของรัฐ เช่น เครื่องสูบน้ำ เพื่อดำเนินการเพาะปลูก ซึ่งหมายความว่า การเข้าถึงทรัพยากรน้ำมักขึ้นอยู่กับการจัดสรรจากภาครัฐ โดยไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

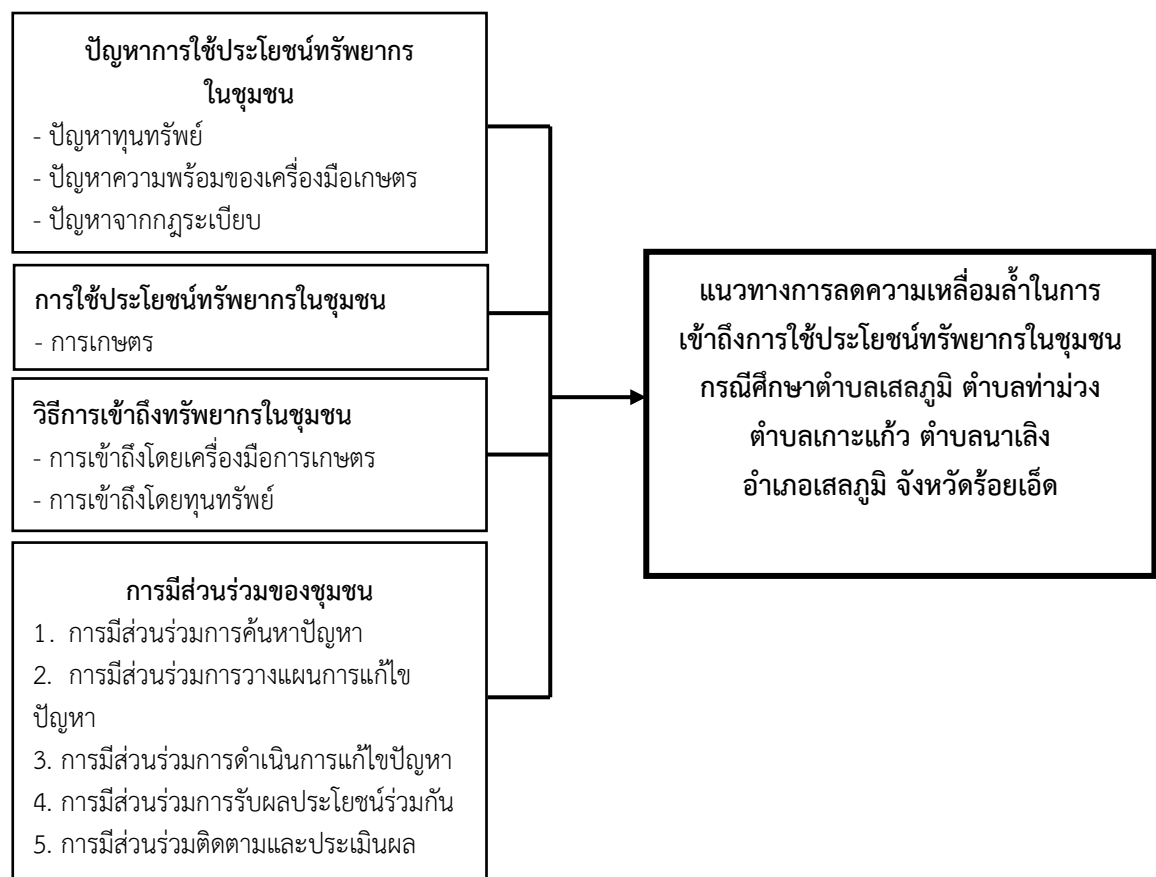
บริบทพื้นที่: อำเภอสว่างภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอสว่างภูมิเป็นหนึ่งในอำเภอที่มีสัดส่วนของประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมสูง โดยเฉพาะ เกษตรกรรายย่อย ที่พึ่งพาการทำนาและการเกษตรเชิงยังชีพเป็นหลัก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มน้ำชี จึงมีความอุดมสมบูรณ์ แต่ในขณะเดียวกันก็มีความเปราะบางต่อภาวะน้ำท่วมและภัยแล้ง ปัญหาหลัก: ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากร ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ระบบชลประทานในพื้นที่ยังไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน โดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกลจากลำน้ำสายหลัก เช่น ลำน้ำชี เกษตรกรที่ไม่มีเครื่องสูบน้ำหรือระบบส่งน้ำต้องรอการจัดสรรน้ำจากภาครัฐ ซึ่งบางครั้งล่าช้าหรือไม่เพียงพอ เครื่องสูบน้ำของรัฐที่มีให้ใช้ร่วมกัน มักไม่สามารถตอบสนองความต้องการของทุกครัวเรือนได้ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำภายในชุมชนเอง ซึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรใน

ชุมชน ทั้ง 4 ตำบล คือ ข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ระบบชลประทานในพื้นที่ยังไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้านไม่สามารถตอบสนองความต้องการของทุกครัวเรือนได้ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำภายในชุมชนเอง ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจเลือกพื้นที่ตำบลเสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลียง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นพื้นที่ศึกษา ซึ่งชุมชนใช้ประโยชน์จากลำน้ำชีในด้านการเลี้ยงสัตว์ การประมงเพื่อการเลี้ยงชีพ และด้านการเกษตร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรในชุมชน กรณีศึกษาตำบลเสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลียง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน วิธีการเข้าถึงทรัพยากรในชุมชนและปัญหาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน กรณีศึกษาตำบลเสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลียง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน กรณีศึกษาตำบลเสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลียง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ทั้ง 4 ตำบล คือ ตำบลเสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลิง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 14,826 คน

1.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 3 คน ตัวแทนสถานศึกษาในพื้นที่ จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จำนวน 4 คน สมาชิกในชุมชน จำนวน 4 คน และตัวแทนกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน

2. กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ 4 ตำบล ตำบลเสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลิง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 389 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การคำนวณของทาโรยามาเน (Taro Yamane, 1973: 127; อ้างถึงใน ศุภิสรา ธารประเสริฐ, 2563: 8)

2.2 ด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญประชากรผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 20 คน เลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย

2.2.1 ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 3 คน (ในฐานะหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ)

2.2.2 ตัวแทนสถานศึกษาในพื้นที่ จำนวน 2 คน (มีงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรในชุมชน)

2.2.3 ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จำนวน 4 คน (เป็นผู้มีประสบการณ์ในการจัดการทรัพยากรในชุมชน)

2.2.4 สมาชิกในชุมชน จำนวน 4 คน (เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนมากกว่า 5 ปี)

2.2.5 ตัวแทนกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน จำนวน 7 คน (เป็นผู้มีสิทธิในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน)

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีและแนวคิดต่างๆ ตลอดจนผลงานเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาประมวลสร้างแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรในชุมชน ครอบคลุมขั้นตอนการมีส่วนร่วมใน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการค้นหาคำปัญหา ขั้นตอนการวางแผนการแก้ไขปัญหา ขั้นตอนการดำเนินการแก้ไขปัญหา ขั้นตอนการรับผลประโยชน์ร่วมกัน และขั้นตอนการติดตามและประเมินผล ข้อ

คำถามเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) การให้คะแนนในระดับการมีส่วนร่วมแบ่งเป็น 5 ระดับ (ลินจง อัมรักษา, 2559: 45 อ้างถึงในศุภิสรา ธารประเสริฐ, 2563 : 83)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ข้างต้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้สอบถามผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน

4. การหาคุณภาพเครื่องมือ

4.1 การหาค่าความเที่ยงตรง นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้ว นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of congruency) (วิทยา แซ่เจีย, 2551 : 96 – 98) โดยคัดเลือกคำถามที่มีดัชนีสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับคำนิยามศัพท์เฉพาะ ตั้งแต่ .67 ขึ้นไป มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การแปลค่าความหมายของคะแนนที่ได้

+1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ซึ่งผลการประเมินค่า IOC มีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00

4.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

4.2.1 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและพัฒนาขึ้น หลังจากดำเนินการสร้างขั้นตอนต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วเพื่อให้ทราบว่าแบบสอบถามดังกล่าวมีความเหมาะสมที่จะใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้หรือไม่ ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับประชากรการวิจัย จำนวน 30 คน

4.2.2 ทดสอบหาค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามรายข้อ โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างรายข้อรายด้านกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-Total Correlation) ได้ค่าระหว่าง 0.28 ถึง 0.77 และหาความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (อ้างถึงใน นรศรี แสนมนตรี, 2553 : 68) ได้เท่ากับ 0.96

4.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบใช้ และหาค่าความเชื่อมั่นแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังนี้

5.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ถึงนายกเทศมนตรีตำบลท่าม่วง นายกเทศมนตรีตำบลเกาะแก้ว นายกเทศมนตรีตำบลเสลภูมิ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเลิง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

5.2 ส่งแบบสอบถามไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพร้อมชี้แจงรายละเอียดความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถามนี้เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันในการตอบแบบสอบถาม

5.3 กำหนดรหัสหมายเลขแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบการเก็บแบบสอบถาม

5.4 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและการลงพื้นที่จริงเพื่อนำแบบสอบถามไปให้ผู้สูงอายุตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 389 คน พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถาม

5.5 ตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำแบบสอบถามไปประมวลผลหากมีข้อบกพร่องไม่สมบูรณ์จะคัดออกและทำการเก็บเพิ่มเติมให้ครบตามจำนวนและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้คืนมานำมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อดำเนินการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

6.1 เมื่อได้แบบสอบถามคืนมาแล้วผู้วิจัยตรวจสอบและคัดเลือกแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์เท่านั้นไปวิเคราะห์

6.2 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์โดยการลงรหัสให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อและบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

6.3 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรในชุมชน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับโดยเรียงจากมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ของลิเคิร์ต

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน วิธีการเข้าถึงทรัพยากรในชุมชนและปัญหาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน กรณีศึกษาตำบล เสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลิง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จะนำมาสรุปและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนาความ

ตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน กรณีศึกษาตำบลเสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลิง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จะนำมาวิเคราะห์ผลตามกรอบแนวคิดการวิจัย สรุปและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนาความ

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ โดยใช้วิธีหาค่าความเชื่อมั่นจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

7.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

7.3 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรในชุมชน กรณีศึกษาตำบลเสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลิง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

7.4 ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะนำมาถอดความและจัดระเบียบหมวดหมู่ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์ผลตามกรอบแนวคิดการวิจัย สรุปและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนาความ

สรุปผล

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรในชุมชน กรณีศึกษาตำบลเสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลิง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรในชุมชน กรณีศึกษาตำบลเสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลิง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

(n=389)

การมีส่วนร่วมของชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ด้านการค้นหาปัญหา	1.96	1.10	น้อย
2. ด้านการวางแผนการแก้ไขปัญหา	1.80	1.11	น้อย
3. ด้านการดำเนินการแก้ไขปัญหา	1.80	1.11	น้อย
4. ด้านการรับผลประโยชน์ร่วมกัน	1.74	0.89	น้อย
5. ด้านการติดตามและประเมินผล	1.66	0.99	น้อย
รวม	1.79	1.04	น้อย

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.79$) และรายด้านอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการค้นหาปัญหา ($\bar{X} = 1.96$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการวางแผนการแก้ไขปัญหา และด้านการดำเนินการแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 1.80$) ด้านการรับผลประโยชน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 1.74$) และด้านการติดตามและประเมินผล ($\bar{X} = 1.66$)

2. การใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน วิธีการเข้าถึงทรัพยากรในชุมชน และปัญหา การใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน กรณีศึกษาตำบลเสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลิง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน เกษตรกรในตำบลเสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลิง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากลำน้ำชี มีอาชีพเกษตรกร ทำการเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ ปลูกผัก และอื่นๆ ซึ่งเกษตรกรจะใช้น้ำจากลำน้ำชีที่ไหลผ่าน เพื่อทำการเกษตร การอุปโภค บริโภค การใช้น้ำเพื่อการเกษตร มีการใช้น้ำ มากกว่าร้อยละ 75 ของปริมาณการใช้น้ำทั้งหมด ซึ่งมีการเพาะปลูกในฤดูแล้ง จึงมีการใช้น้ำปริมาณมาก ในแต่ละปี เกษตรกรจะต้องใช้น้ำในการเพาะปลูก จะใช้น้ำในการทำไร่ ทำนาปรัง ช่วงทำนาปรังเป็นช่วงหน้าแล้งจะต้องขอใช้น้ำจากหน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งจะต้องมีการจ่ายค่าน้ำเป็นรายชั่วโมง ชั่วโมงละ 100 บาท โดยในพื้นที่ระแวกเดียวกันจะต้องรวมตัวกัน 4-6 คน ถึงจะสามารถขอน้ำลงสู่คลองส่งน้ำให้กับเกษตรกรผู้ขอใช้น้ำได้

2.2 วิธีการเข้าถึงโดยเครื่องมือการเกษตร การเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรการเกษตรของชุมชน เป็นลักษณะการเข้าถึงโดยใช้เครื่องมือผันน้ำเข้าสู่ไร่นา โดยส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องมือของหน่วยงานราชการในพื้นที่ที่มีเครื่องผันน้ำ และมีระบบเปิดปิดประตูน้ำ โดยที่เกษตรกรไม่ต้องใช้เครื่องจักรของตนเอง แต่จะมีบางพื้นที่ที่จะต้องนำเครื่องจักรของตนเองผันน้ำเข้าสู่ไร่นา

2.3 ปัญหาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน มาจาก

2.3.1 ปัญหาทุนทรัพย์ การทำการเกษตร จะต้องมีการจ่ายค่าน้ำ ค่าปุ๋ย ค่าหวานข้าว ค่าหวานปุ๋ย ค่าไถ ค่าอื่นๆ ในแต่ละปี ตกปีละ 20,000-40,000 บาท ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคสำหรับเกษตรกรที่มีทุนสำรองน้อย ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากน้ำได้

2.3.2 ปัญหาความพร้อมของเครื่องมือเกษตร เกษตรกรบางรายไม่มีเครื่องมือการเกษตร เช่น รถไถคูโบต้า รถเกี่ยวข้าว เครื่องพ่นยา เครื่องหวานปุ๋ย มีราคาสูงมากเมื่อเทียบกับรายได้ของเกษตรกรรายย่อย จึงต้องอาศัยนายทุนที่มีความพร้อม ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนสูงในการทำไร่ ทำนา

2.3.3 ปัญหาจากกฎระเบียบ จากการหน่วยงานราชการในพื้นที่ ได้ออกระเบียบกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการใช้น้ำในลำน้ำชี ที่มีการผันน้ำลงสู่คลองส่งน้ำให้กับเกษตรกร อัตราค่าผันน้ำเข้าสู่ไร่นา ข้าวโม่ละ 100 บาท และจะต้องมีเกษตรกรในระแวกเดียวกันรวมตัวกัน 4 คน ขึ้นไปเพื่อขอน้ำ

3. แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน กรณีศึกษา ตำบลเสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลิง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน รวมทั้งสิ้น 20 คน ได้เสนอแนวทางในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชนในด้านต่างๆ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

3.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากร การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากร คือ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน การตัดสินใจ การติดตามประเมินผล และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรน้ำ หรือป่าไม้ มีการจัดเวทีประชาคม เพื่อฟังเสียงคนทุกกลุ่ม รวมถึงกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้หญิง เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรโดยเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยก

3.2 ส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูล ส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูล คือ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของตนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น แผนที่ดิจิทัล หรือแอปพลิเคชันชุมชน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ควรเปิดเผยข้อมูล เช่น งบประมาณ การจัดสรรที่ดิน การจัดสรรน้ำ หรือรายชื่อผู้ได้รับสิทธิ มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และการเข้าถึงข้อมูลที่เท่าเทียมกันทั้งในการการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ของชุมชนผ่านช่องทางการสื่อสาร เช่น ไลน์กลุ่มของหมู่บ้าน หอกระจายข่าว

3.3 การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม คือ การกระจายทรัพยากรควรเป็นไปตามหลักการที่ยุติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ทุกคนในชุมชนควรมีสิทธิเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น เช่น น้ำดื่ม ที่ดินทำกิน หรือไฟฟ้า โดยสำรวจและจำแนกกลุ่มผู้มีสิทธิเข้าถึงทรัพยากร จัดทำระบบการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นธรรมและโปร่งใส ใช้กติกาชุมชนในการบริหารทรัพยากรร่วม สนับสนุนการเข้าถึง

ทรัพยากรของกลุ่มเปราะบาง เช่น คนจน คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ หรือเกษตรกรที่ถูกกลืนหรือขาดโอกาส เพื่อสร้างโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้เข้าถึงแหล่งทรัพยากร

3.4 การบังคับใช้กฎหมายและนโยบายอย่างเป็นธรรม การบังคับใช้กฎหมายและนโยบายอย่างเป็นธรรม คือ การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ มีกฎหมายที่คุ้มครองประโยชน์ และการใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึง กำหนดนโยบายได้เองเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ส่งเสริมให้เกิดนโยบายสาธารณะที่ลดความเหลื่อมล้ำ เช่น ภาษีที่ดินแบบก้าวหน้า

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายผลเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรในชุมชน กรณีศึกษาตำบลเสลภูมิ ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลิง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1.1 ด้านการค้นหาปัญหา พบว่า มีส่วนร่วมในการระบุนหาเหตุ ค้นหาสาเหตุของปัญหาทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมทั้งมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร รักษ์เจริญ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคกนาค อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดจากการร่วมรับรู้ปัญหาและได้รับผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่าชายเลน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสถียร ฉันทะ(2561 : 27-28) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำคำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่า การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและหาสาเหตุของปัญหา การเข้าประชุมหมู่บ้านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา

1.2 ด้านการวางแผนการแก้ไขปัญหา พบว่า มีส่วนร่วมในการกำหนดการวางแผน ปรับปรุงแผน และแก้ไขปัญหาการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร รักษ์เจริญ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคกนาค อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยใช้ทักษะความชำนาญเข้ามานำเสนอ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหา และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญมณี ทาทิตย์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว พบว่า ประชาชนได้มีส่วนร่วมเพื่อนำเสนอเรื่องต่างๆ ที่มีความจำเป็น มีการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมมีส่วนร่วมในการกำหนดการใช้ทรัพยากรแหล่งของทรัพยากรที่ใช้ในกิจกรรมร่วมคิดและช่วยเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา

1.3 ด้านการดำเนินการแก้ไขปัญหา พบว่า มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมชุมชน และมีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญมณี ทาทิตย์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขต

พื้นที่อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว พบว่า มีส่วนในการพิจารณาถึงผลที่จะเกิดขึ้นของกิจกรรมต่างๆ และมีส่วนร่วมในการกำหนดการใช้ทรัพยากรแหล่งของทรัพยากรที่ใช้ในกิจกรรมร่วมคิดและช่วยเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสถียร ฉันทะ (2561 : 27-28) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำค่า อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่า การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และมีการประสานงานกับผู้นำชุมชนในการหาสาเหตุของปัญหาและร่วมหาแนวทางการแก้ไขปัญหา

1.4 ด้านการรับผลประโยชน์ร่วมกัน พบว่า ได้รับผลประโยชน์ในการเป็นแหล่งอาหารจากการจัดสรรทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน และได้รับผลประโยชน์ในการประกอบอาชีพประมงจากการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร รักษ์เจริญ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ได้รับโดยตรงเป็นเรื่องราวได้และการประกอบอาชีพที่เพิ่มขึ้น

1.5 ด้านการติดตามและประเมินผล พบว่า มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว และมีส่วนร่วมในการติดตามการจัดสรรทรัพยากรในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร รักษ์เจริญ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมด้านติดตามผล มีทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2. การใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน วิธีการเข้าถึงทรัพยากรในชุมชนและปัญหาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน กรณีศึกษาตำบลเสลภูมิตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลิง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.1 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากลำน้ำชี มีอาชีพเกษตรกรทำการเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ ปลูกผัก และอื่นๆ ซึ่งเกษตรกรจะใช้น้ำจากลำน้ำชีที่ไหลผ่าน เพื่อทำการเกษตร การอุปโภค บริโภค สอดคล้องกับงานวิจัยของภาคภูมิ พันธุ์รัตน์ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในเขตลุ่มน้ำชี พบว่า ภาครัฐมีการจัดลำดับความสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำสนองต่อความต้องการการใช้น้ำของเกษตรกร เพื่อทำการเกษตร และอุปโภค บริโภค

2.2 วิธีการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ การเข้าถึงโดยเครื่องมือการเกษตร เป็นลักษณะการเข้าถึงโดยใช้เครื่องมือผันน้ำเข้าสู่ไร่นา ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องมือของหน่วยงานราชการในพื้นที่ โดยที่เกษตรกรไม่ต้องใช้เครื่องจักรของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของอรัญญา ภูโคกค้อย และวิชณ สุमितสุวรรณ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านไต้ อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น พบว่า การแจกจ่ายน้ำเพื่อการเกษตรลงสู่ไร่นาเทศบาลตำบลบ้านไต้ จะนำเครื่องสูบน้ำของเทศบาลช่วยในการสูบน้ำจากแก่งกุดโดกเดิมลงในลำห้วยที่เป็นที่ตั้งสถานีสูบน้ำด้วย พลังไฟฟ้าเพื่อส่งน้ำให้พื้นที่เกษตร ตามคำร้องขอ โดยให้ผู้ร้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเชื้อเพลิง การเข้าถึงโดยทุนทรัพย์ยังขาดทุนทรัพย์ในการเพาะปลูก เช่น ค่าปุ๋ย ค่าแรง ค่าอุปกรณ์ ค่าแรงงานคนในการไถหว่าน ใส่ปุ๋ย รวมถึงการเก็บเกี่ยว

2.3 ปัญหาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน ปัญหาทุนทรัพย์ การทำการเกษตร จะต้องมีการจ่าย ค่าน้ำ ค่าปุ๋ย ค่าหัวนข้าว ค่าหัวนปุ๋ย ค่าไถ ค่าอื่นๆ ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคสำหรับเกษตรกรที่มีทุนสำรอง น้อย ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากน้ำที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิญา ภูโคคค้อย และ วิษณุ สมิตสุวรรณ (2562) ได้ทำการศึกษารื่อง การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านไถ่น อำเภอยะยี่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัญหาการค่าใช้จ่ายใน การซื้อน้ำเพื่อบริโภคและปัญหาน้ำทำการเกษตร ปัญหาความพร้อมของเครื่องมือเกษตร เกษตรกรบางรายไม่ มีเครื่องมือการเกษตร เพราะมีราคาสูงมากเมื่อเทียบกับรายได้ของเกษตรกรรายย่อย สอดคล้องกับงานวิจัย ของ สวรรยา ธรรมอภิพล และคณะ (2563 : 71-73) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเพื่อลดความ เหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรในชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาตำบลบางตะบูนออก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัญหาด้านเครื่องมือ แตกต่างกันไป ตามศักยภาพความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือ ปัญหาจากกฎระเบียบหน่วยงานราชการในพื้นที่ ได้ออก ระเบียบกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการใช้น้ำในลำน้ำชี มีการผันน้ำลงสู่คลองส่งน้ำให้กับเกษตรกร อัตราค่าผัน น้ำเข้าสู่ไร่นา ชั่วโมงละ 100 บาท

3. แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชน กรณีศึกษา ตำบลเสลภูมิตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลนาเลิง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังต่อไปนี้

3.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากร เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการวางแผน การดำเนินงาน การตัดสินใจ การติดตามประเมินผล และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดการ ทรัพยากรในชุมชนไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรน้ำ หรือป่าไม้ มีการจัดเวทีประชาคม เพื่อฟังเสียงคนทุกกลุ่ม รวมถึง กลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้หญิง เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรโดยเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยก สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญมณี ทาหิตย์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่อำเภอสว่างสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ชุมชนมีการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีส่วนร่วมในการติดตามผลการ ปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

3.2 ส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูล ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิ ของตนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น แผนที่ดิจิทัล หรือแอป พลิกชันชุมชน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูลที่เท่าเทียม กัน ทั้งในการการเรียนรู้ และการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ของชุมชน ผ่านช่องทางการสื่อสาร เช่น ไลน์กลุ่มของ หมู่บ้าน หอกระจายข่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของสวรรยา ธรรมอภิพล และคณะ (2563 : 71-73) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรในชุมชนโดย กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาตำบลบางตะบูนออก อำเภอบ้านแหลม จังหวัด เพชรบุรี พบว่า ชุมชนมีการเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และควรมีการนำเทคโนโลยี การนำเอา เครื่องมือ หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วย เช่น การใช้ GPS เพื่อหาพิกัดที่ตั้งของทรัพยากร และการเตือนภัย ผ่านแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ

3.3 การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ควรเป็นไปตามหลักการที่ยุติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติทุกคน ในชุมชนควรมีสหิทธิเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น เช่น น้ำดื่ม ที่ดินทำกิน หรือไฟฟ้า โดยสำรวจและจำแนกกลุ่มผู้มี สหิทธิเข้าถึงทรัพยากร จัดทำระบบการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นธรรมและโปร่งใส ใช้กติกาชุมชนในการบริหาร ทรัพยากรร่วม สนับสนุนการเข้าถึงทรัพยากรของกลุ่มเปราะบาง เช่น คนจน คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ หรือเกษตรกรที่ถูกกล่ล่ล่ล่หรือขาดโอกาส เพื่อสร้างโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้เข้าถึงแหล่งทรัพยากร สอดคล้องกับงานวิจัยของวิชนี วนิชกรกิจ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการเข้าถึง และการแบ่งปันผลประโยชน์ในทรัพยากรชีวภาพของประเทศไทย พบว่า ควรมีระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการ เข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ทรัพยากรอย่างเป็นระบบ มาตรฐานอย่างเดียวกัน

3.4 การบังคับใช้กฎหมายและนโยบายอย่างเป็นธรรม การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการ จัดการทรัพยากรอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ มีกฎหมายที่คุ้มครองประโยชน์ และการใช้ประโยชน์อย่าง ทั่วถึง กำหนดนโยบายได้เองเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ส่งเสริมให้เกิดนโยบาย สาธารณะที่ลดความเหลื่อมล้ำ เช่น ภาษีที่ดินแบบก้าวหน้า สอดคล้องกับงานวิจัยของวิชนี วนิชกรกิจ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ในทรัพยากรชีวภาพของ ประเทศไทย ผลพบว่า มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและการแบ่งปัน ผลประโยชน์ในทรัพยากรชีวภาพอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการเข้าถึงและ ได้รับแบ่งปันผลประโยชน์ตอบแทนจากทรัพยากรชีวภาพที่เป็นกฎหมายกลางและบังคับใช้ได้กับทุกหน่วยงาน เพื่อให้หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล วิธีการ และขั้นตอนปฏิบัติ ในการเข้าถึงและการแบ่งปัน ผลประโยชน์ในทรัพยากรชีวภาพให้เป็นระบบมาตรฐานอย่างเดียวกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้มีรายได้น้อย สตรี ชนกลุ่ม น้อย หรือคนพิการ

1.2 ควรมีการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรที่ชัดเจน มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และ เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยถึงอุปสรรคและแนวทางส่งเสริมการเข้าถึงของกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก สตรี คนพิการ หรือชนกลุ่มน้อย

2.2 ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรอย่างเป็น ธรรมกับชุมชนที่ยังมีความเหลื่อมล้ำ

2.3 ควรมีการวิจัยรูปแบบความร่วมมือระหว่างรัฐ ภาคประชาสังคม และเอกชนที่ช่วยลดช่องว่าง การเข้าถึงทรัพยากร

เอกสารอ้างอิง

- เจตน์สถุณี สักขพันธ์, เกตติวา บุญปรากฏ, ชุติมา หวังเบญหมัด, รัชตา ธรรมเจริญ, สุภาวดี ธรรมรัตน์, และนันทรัฐ สุริโย. (2552). สิทธิการเข้าถึงทรัพยากรประมงของชุมชนประมงรอบทะเลสาบสงขลา. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2567 จาก <http://slbkb.psu.ac.th/xmlui/handle/2558/2660>.
- รัชชนันท์ อิศรเดช, และวสันต์ ลิ้มรัตน์ภักกุล. (2563). ชุมชนกับการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชาวตำบลหนองสาหร่าย. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(11), 375–388.
- ภาคภูมิ พันธุ์รัตน์. (2558). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในเขตลุ่มน้ำชี. วารสารบัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 8(2), 183-194.
- วสันต์ ลิ้มรัตน์ภักกุล, และรัชชนันท์ อิศรเดช. (2563). ชุมชนท้องถิ่นกับการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดร้อยเอ็ด. (2558). แผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด ปี พ.ศ. 2559–2564. ร้อยเอ็ด: สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดร้อยเอ็ด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564). ราชกิจจานุเบกษา, 133(115 ก), 30 ธันวาคม 2559.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580). ราชกิจจานุเบกษา, 135(82 ก), 13 ตุลาคม 2561.
- ประเทศไทย. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. ราชกิจจานุเบกษา, 134(40 ก), 6 เมษายน 2560.
- วิศนี วนิชวิทยากรกิจ. (2557) ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ใน ทรัพยากรชีวภาพของประเทศไทย . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. DOI: https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14458/DPU.the.2014.17.
- ศุภิสรา ธารประเสริฐ. (2563). ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม.วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศิริพร รักษ์เจริญ. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 9(1), 1172-1187.
- สวรรยา ธรรมอภิพล, นรินทร์ สังข์รักษา, เกรียงศักดิ์ ธรรมอภิพล, และกนกพร คุ่มภัย. (2563). แนวทางการพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาดำบลบางตะบูนออก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- เสถียร ฉันทะ. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำคำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 8(15), 17-34.

อัญมณี ทาทิตย์. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

อรัญญา ภูโคกค้อย, และวิชณ สุमितสุวรรณค์. (2562). การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านไต้ อำเภอยะยี่ จังหวัดขอนแก่น. วารสารมหาจุฬานาคธรรมศาสตร์, 6 (10), 5067-5078.

Yamane, T. (1973). *Statistic: An introductory analysis (3rd ed.)*. New York: Harper and Row.

การบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุกุ้ยโจว มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน
The Educational Administration of the Elderly Guizhou University,
Guizhou Province, People's Republic of China

จาง เซาหัว
โกวิท วัชรินทรางกูร
บรรพต วงศ์ทองเจริญ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Zhang Shaohua
Kovit Vajarintarangoon
Bunphot Wongthongcharoen
Faculty of Education, Buriram Rajabhat University
Email: 660426021021@bru.ac.th

วันที่รับบทความ: 24 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 13 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 14 สิงหาคม 2568

Received: June 24, 2025; Revised: August 13, 2025; Accepted: August 14, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) สภาพการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ 2) ทางการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุกุ้ยโจว มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 140 คน และใช้การสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาแนวทางได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.63) 2) แนวทางการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ นำระบบลงทะเบียนอัจฉริยะมาใช้ในการรับนักศึกษา จัดทำหลักสูตรระยะสั้นที่เน้นเนื้อหาที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้เรียนสูงอายุโดยมีทีมงานและอาสาสมัครที่มีความเชี่ยวชาญ พร้อมให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านวิชาการและด้านจิตวิทยา และใช้ระบบบริหารจัดการอัจฉริยะเพื่อติดตามและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : การบริหารการศึกษา; มหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ; ผู้สูงอายุ

Abstract

The objective of this study was to examine the current state and management of education at universities for the elderly. The sample group consisted of 140 faculty members from Guizhou University for the Elderly, Guizhou Province, People's Republic of China, determined based on the Krejcie and Morgan table, and cluster sampling. The research instrument used was a questionnaire, with a reliability coefficient of 0.97. Data analysis was

conducted using percentage, mean, and standard deviation. Additionally, to explore management strategies, semi structured interviews were conducted with five experts, selected by using purposive sampling. and the data were analyzed using content analysis.

The research results revealed that: 1) The overall level of state of education management at universities for the elderly was at a high level ($\bar{X}$ = 3.76, S.D. = 0.63). 2) The proposed educational management strategies for universities for the elderly include: implementing an intelligent registration system to streamline the student enrollment process. Developing short-term courses that are easy to understand and tailored for elderly learners. Establishing a support center for elderly learners, staffed with experts and volunteers to provide both academic and psychological assistance and utilizing a smart management system to monitor and improve learning facilities, ensuring they were suitable for elderly students.

Keywords: Educational Administration; Elderly Guizhou University; Elderly

บทนำ

ประเทศจีนกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร มีแนวโน้มที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป มีจำนวน 176.03 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 12.60 ของประชากรทั้งหมด ส่วนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในประเทศมีจำนวน 253.88 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18.10 ของประชากรทั้งหมด เมื่อเทียบกับสิ้นปี 2018 ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นประมาณ 4.39 ล้านคน ในปี 2018 โดยประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปมีจำนวน 166.58 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 11.90 ของประชากรทั้งหมด ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวน 249.49 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17.90 ของประชากรทั้งหมด จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติสาธารณรัฐประชาชนจีน (National Bureau of Statistics of China, 2020: p. 1) ซึ่งผู้สูงอายุเหล่านี้ยังมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้ ดังนั้นการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคม

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุได้กลายเป็นแนวโน้มระดับโลก จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นทำให้ปริมาณแรงงานลดลง และภาระทางการเงินของสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้น การเผชิญหน้าและแก้ไขปัญหาของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเชิงรุกจึงเป็นเรื่องที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ ในเส้นทางการเปลี่ยนแปลงจากความสูงวัยไปสู่ความเป็นระเบียบ การศึกษาและการเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถมีบทบาทในสังคมได้อย่างเต็มที่และพร้อมรับมือกับสังคมที่มีอายุยืนยาวขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม จากสภาพความเป็นจริง การนำเอาแนวทางเรียนรู้ตลอดชีวิตมาใช้ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ มหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุประสบปัญหาในการจัดสรรที่นั่ง และความต้องการด้านการศึกษาของผู้สูงอายุมีมากกว่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งกลายเป็นปัญหาที่พบทั่วไปในหลายพื้นที่ (Zhu, 2019: p. 1) ดังนั้น การสร้างระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นสูงและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากขึ้น บนพื้นฐานของการเข้าใจความต้องการการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และไม่จำกัดเพียงแค่มหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ กลายเป็นประเด็นนโยบายที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน การสูงวัยของประชากรส่งผลกระทบในวงกว้างต่อการดำเนินงานทางเศรษฐกิจ การสร้างสังคม วัฒนธรรมทางสังคม และแม้แต่ความแข็งแกร่งของประเทศและความสามารถในการแข่งขันในระดับ

นานาชาติ เป็นทั้งความท้าทายและโอกาส รัฐบาลกลางของจีนได้ประกาศแผนระยะยาวและระยะกลางเพื่อรับมือกับการสูงวัยของประชากร ซึ่งเน้นย้ำว่าการรับมือกับการสูงวัยของประชากรเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของเศรษฐกิจ และเป็นการรับรองความมั่นคงของชาติและสังคม การสร้างระบบที่สอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพสูง พร้อมกับการสร้างนโยบายที่มีประสิทธิภาพ และการร่วมมือในการรับมือกับการสูงวัยของประชากรให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถือเป็นเส้นทางที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของประเทศจีน ในแผนนี้มีการระบุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์อย่างชัดเจน โดยระบุว่า จะต้องมีการจัดตั้งโครงสร้างระบบที่สอดคล้องกับการสูงวัยของประชากรอย่างสมบูรณ์ และการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจต้องสอดคล้องกับกระบวนการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพื่อให้ประเทศจีนสามารถบรรลุเป้าหมายการสร้างประเทศที่ทันสมัยและแข็งแกร่งได้ (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2019: p. 10)

สำนักงานคณะกรรมการรัฐมนตรีสาธาณรัฐประชาชนจีนได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ในการประกาศแผนพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ (2016-2020) ในหลายประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยถือว่านโยบายการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเป็นนโยบายทางสังคมที่สำคัญ มีการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุผ่านการก่อตั้งมหาวิทยาลัยวัยที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้แบบช่วยเหลือกันในชุมชน สนับสนุนให้ผู้สูงอายุใช้เครือข่ายในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ สาธาณรัฐประชาชนจีนได้ให้ความสำคัญกับการทำงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และได้ผลักดันการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุอย่างจริงจัง ปัจจุบันมีผู้สูงอายุกว่า 7 ล้านคนที่กำลังเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุหรือสถาบันต่าง ๆ และมีผู้สูงอายุอีกหลายล้านคนที่เข้าร่วมการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านการศึกษาในชุมชน การศึกษาออนไลน์ และรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้มีระบบการพัฒนา การติดตาม และประเมินผล จึงได้เกิดโครงสร้างการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุที่มีหลายฝ่ายร่วมกันสนับสนุนและจัดการการศึกษาในหลายรูปแบบ โดยได้มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุในมณฑลต่าง ๆ ทำการรับสมัครผู้สูงอายุที่สนใจเข้ามาศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนาคุณภาพการใช้ชีวิตที่มีคุณค่า ไม่เป็นภาระของสังคม และสามารถทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้ (Li, 2022: p. 56)

เนื่องจากการก่อตั้งมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุยังไม่ยาวนาน การจัดการด้านการศึกษา ยังคงไม่เป็นระเบียบและไม่มีมาตรฐานที่แน่ชัด หลายแห่งยังขาดความเข้มงวดในด้านกฎระเบียบและการปฏิบัติตามกฎ การอภิปรายและการวิจัยเกี่ยวกับความสำคัญและบทบาทของการปฏิบัติตามกฎระเบียบในการจัดการการเรียนการสอนจึงเป็นเรื่องที่ไม่ควรมองข้าม ปัจจุบัน ผู้สูงอายุที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และมีระดับการศึกษาที่สูง แต่กลับมีความไม่เข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการศึกษาในหลายด้าน อีกทั้งสังคมผู้สูงอายุยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง ผู้สูงอายุจำนวนมากหลังเกษียณยังคงต้องการเข้าร่วมการศึกษา การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีการจัดการที่ดี มีมาตรฐานและมีคุณภาพสูงสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญ (Wang, 2024: p. 15)

มณฑลกุ้ยโจว สาธาณรัฐประชาชนจีนก็ได้รับผลกระทบจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเหมือนมณฑลอื่น จึงได้เสนอนโยบายการศึกษาผู้สูงอายุของมณฑลกุ้ยโจวที่ครอบคลุมถึงการสร้างมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ โดยการสนับสนุนการก่อสร้างมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ การเงินและนโยบายที่จำเป็น จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรและบริการสำหรับการศึกษาผู้สูงอายุ จัดให้มีระบบการให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยา การสนับสนุนการเรียนรู้ และบริการอื่น ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนสูงอายุ (Guizhou University for the Aged, 2020: p. 17)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ กุ้ยโจว มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศให้กับผู้บริหารสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ กุ้ยโจว มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาชนจีน ตามความคิดเห็นของอาจารย์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ กุ้ยโจว มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาชนจีน

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ ใช้การสังเคราะห์จากงานของนักวิชาการ ดังนี้

Wang (2014: p. 78) การบริหารจัดการการศึกษาในมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุประกอบด้วย การรับนักศึกษา การจัดการเรียนรู้ การบริการการศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ การประเมินผลความร่วมมือ การเงิน และกฎระเบียบ

Li (2015: p. 60) การบริหารจัดการการศึกษาในมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ มี 5 ด้าน ได้แก่ การลงทะเบียน การจัดการเรียนรู้ การบริการการศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และความร่วมมือนอกมหาวิทยาลัย

Zhang (2016: p. 9) การบริหารจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุมีขอบเขตอยู่ 6 ด้านที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการได้แก่ การกำหนดนโยบายการลงทะเบียน การรับนักศึกษา และการดำเนินการขั้นตอนการลงทะเบียน การกำหนดหลักสูตร วิธีการสอน และการฝึกอบรมครู

Wang (2021: p. 19) การศึกษาผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชนบทควรได้รับการส่งเสริม พร้อมสนับสนุนให้โรงเรียนที่มีศักยภาพจัดตั้งมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุ การบริหารจัดการควรรวมถึงการรับนักศึกษา การรับสมัคร การจัดการเรียนรู้ การบริการการศึกษา และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

Wang (2021: p. 2125) การบริหารจัดการมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุควรมุ่งเน้นตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของนักศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การเพิ่มคุณภาพทีมครู และการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา

Li (2022: p. 57) การบริหารจัดการการศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุว่า ต้องมีการรับนักศึกษาที่ครอบคลุมกลุ่มผู้สูงอายุที่กว้างขึ้น และเน้นตอบสนองความสนใจและความต้องการที่หลากหลายของนักศึกษา เนื้อหาหลักสูตรควรเชื่อมโยงกับการใช้งานในชีวิตประจำวันและมีความสนุกสนาน เน้นถึงความสำคัญของการให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยาและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

Hou (2023: p. 15) การบริหารจัดการการศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุประกอบด้วย การรับนักศึกษา การจัดการทรัพยากรทางการศึกษา การออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของ

ผู้สูงอายุ พร้อมใช้วิธีการสอนที่ยืดหยุ่นเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่เหมาะสม

Li (2023: p. 103) การศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุว่าการจัดการมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุควรครอบคลุมการจัดการเรียนรู้ การฝึกอบรมครู การบริการการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาความเป็นมืออาชีพในทีมครูเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการยกระดับคุณภาพการสอน และหลักสูตรควรสอดคล้องกับประเด็นสำคัญทางสังคมและความสนใจของนักศึกษา

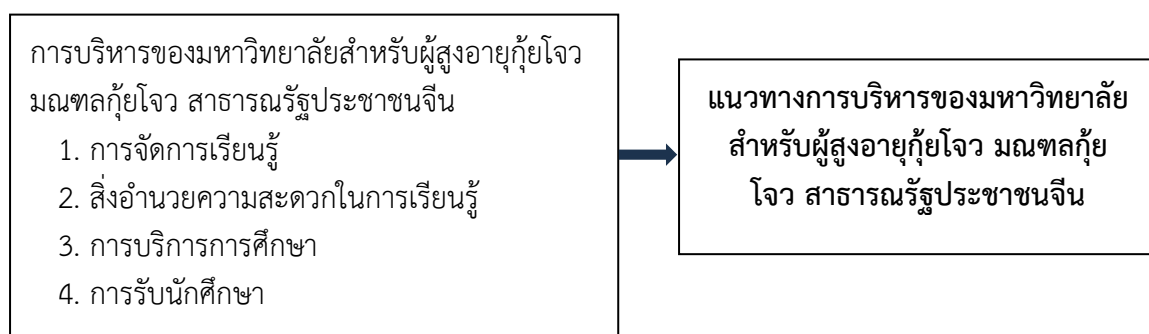
Liu (2023: p. 35) การบริหารจัดการมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุควรมีการรับนักศึกษาที่ดี การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความแตกต่างของพื้นที่ เช่น เมืองและชนบท โดยเนื้อหาหลักสูตรควรออกแบบให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุในแต่ละภูมิภาค การสร้างเครือข่ายการสนับสนุน นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเพิ่มการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ

Mu (2023: p. 46) การจัดการเรียนรู้ การสนับสนุนทางจิตวิทยาและบริการการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีความสำคัญในการบริหารจัดการการศึกษาผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อชีวิตของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่มีสิ่งกีดขวางและการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สะดวกสบาย เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษา

ผู้วิจัยใช้การสังเคราะห์เอกสารโดยใช้เกณฑ์ความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ในการคัดเลือกขอบเขตของการบริหารจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ โดยเรียงจากความถี่มากไปน้อยได้องค์ประกอบจำนวน 4 ด้าน คือ 1) การจัดการเรียนรู้ 2) สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 3) การบริการการศึกษา และ 4) การรับนักศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้จากการสังเคราะห์แนวคิดของ Wang (2014) Li (2015) Zhang (2016) Wang (2021) Wang (2021) Li (2022) Hou (2023) Li (2023) Liu (2023) และ Mu (2023) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน มีวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ อาจารย์สังกัดมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุกุ้ยโจว มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 220 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: pp. 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 140 คน แล้วทำการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ดังนี้

1.1.1 จำแนกอาจารย์ตามสาขาวิชา จำนวน 83 สาขาวิชาสังกัด 8 คณะ ซึ่งมีอาจารย์รวมทั้งสิ้น 220 คน

1.1.2 กำหนดสัดส่วนอาจารย์แต่ละสาขาวิชา ให้มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 140 คน

1.1.3 สุ่มอาจารย์ในแต่ละสาขาวิชาเพื่อเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โดยทำการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยใช้สาขาวิชาเป็นหน่วยการสุ่มตามสัดส่วนในแต่ละสาขาวิชา

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยสอบถามเกี่ยวสาขาวิชาที่สังกัด มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ กุ้ยโจว มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน ใน 4 ด้าน คือ 1) การจัดการเรียนรู้ 2) สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 3) การบริการการศึกษา และ 4) การรับนักศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 มีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง .385-.823 มีค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .97

1.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามกลับมาคืนทั้งหมด จำนวน 140 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

1.4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตารางพร้อมคำบรรยาย วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นอาจารย์ เกี่ยวกับสภาพการบริหารการศึกษาของ มหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุกุ้ยโจว มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยรวมและรายด้าน โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางพร้อมคำบรรยาย

2. การศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ

2.1 กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพการสอนของอาจารย์ ประกอบด้วยผู้บริหารและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุกุ้ยโจว มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการบริหารหรือการสอนในมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุกุ้ยโจว มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน ไม่น้อยกว่า 7 ปี

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้ศึกษาค้นคว้าเลือกข้อมูลจากสภาพการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ กุญแจ มณฑลกุญแจ สาธารณรัฐประชาชนจีน ในระยะที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรายด้านมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง โดยมีการนัดหมายเวลาล่วงหน้า และขออนุญาตในการบันทึกเสียงและถ่ายภาพ

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาเรียบเรียง โดยจัดหมวดหมู่ ข้อความหรือประโยคที่มีความหมายในลักษณะเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน เข้าประเด็นเดียวกัน นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ กุญแจ มณฑลกุญแจ สาธารณรัฐประชาชนจีน ตามความคิดเห็นของอาจารย์ ผลการวิจัยปรากฏ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อสภาพการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ กุญแจ มณฑลกุญแจ สาธารณรัฐประชาชนจีน

สภาพการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ กุญแจ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย	อันดับ
1. ด้านการจัดการเรียนรู้	3.80	0.71	มาก	1
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้	3.77	0.65	มาก	2
3. ด้านการให้บริการทางการศึกษา	3.71	0.64	มาก	4
4. ด้านการรับนักศึกษา	3.75	0.67	มาก	3
รวมเฉลี่ย	3.76	0.63	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ กุญแจ มณฑลกุญแจ สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.80$ S.D. = 0.71) รองลงมาคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.65) รองลงมาคือ ด้านการรับนักศึกษา ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.67) และด้านการให้บริการทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.64)

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ กุญแจ มณฑลกุญแจ สาธารณรัฐประชาชนจีน

2.1 ด้านการจัดการเรียนรู้ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะหลักสูตรระยะสั้นที่เน้นเนื้อหาที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ ควรมีการจัดทำแผนการสอนที่ทดลองใช้จริงและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งกำหนดแผนความคืบหน้าการสอนรายสัปดาห์ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนสูงอายุ อีกทั้ง การประเมิน

ผู้เรียนผ่านการสังเกตพฤติกรรมและผลงานในชั้นเรียนจะช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

2.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวก โดยมีแผนการตรวจสอบและดูแลที่เป็นระบบ รวมถึงการใช้ระบบบริหารจัดการอัจฉริยะเพื่อติดตามและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ การออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ควรคำนึงถึงความสะดวกสบายและความปลอดภัย เช่น ทางลาดสำหรับรถเข็น ลิฟต์ ราวจับ และการจัดวางพื้นที่แบบเปิดโล่ง โดยให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่สำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนสูงอายุสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมและสะดวกสบาย

2.3 ด้านการให้บริการทางการศึกษา มหาวิทยาลัยควรจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้เรียนสูงอายุเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า โดยมีทีมงานและอาสาสมัครที่มีความเชี่ยวชาญ พร้อมให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านวิชาการและด้านจิตวิทยา นอกจากนี้ การออกแบบบริการการศึกษาไม่ควรเน้นเฉพาะด้านวิชาการ แต่ควรมุ่งพัฒนาทั้งทางปัญญาและอารมณ์ โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสุข ความสัมพันธ์ในสังคม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเรียนรู้แบบเชิงสำรวจและโครงการจะช่วยเพิ่มความอยากรู้อยากเห็น และพัฒนาทักษะที่สำคัญ เช่น การแก้ปัญหาและการทำงานเป็นทีม

2.4 ด้านการรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยควรพัฒนาระบบการรับสมัครที่สะดวกและเป็นระบบสำหรับผู้เรียนสูงอายุ โดยการนำระบบลงทะเบียนอัจฉริยะมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถลงทะเบียน เลือกรวิชา ชำระเงิน และดำเนินการเรื่องต่าง ๆ เช่น การลาพักการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านระบบออนไลน์ นอกจากนี้ ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลการสมัครผ่านเว็บไซต์และช่องทางโซเชียลมีเดีย เช่น WeChat เพื่อเพิ่มการเข้าถึงและลดความซับซ้อนในการดำเนินการ ทั้งนี้ ควรออกแบบกระบวนการรับสมัครที่ครอบคลุมตั้งแต่การให้คำปรึกษา การคัดเลือก การติดตามและการประเมินผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรับนักศึกษาและสร้างความประทับใจให้กับผู้เรียนสูงอายุ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาค้นคว้า สามารถสรุปและอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ กุ้ยโจว มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.63) โดยด้านการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุ กุ้ยโจวมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะหลักสูตรระยะสั้นที่เน้นเนื้อหาที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการจัดทำแผนการสอนและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งกำหนดแผนความคืบหน้าการสอนรายวิชา และการประเมินผู้เรียนผ่านการสังเกตพฤติกรรมและผลงานในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhao and Zhang (2019: pp. 58-64) ที่พบว่า การออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็นในการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ การเพิ่มกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เช่น การเรียนรู้ในห้องเรียนหรือการเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น จะช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมากขึ้น เช่นเดียวกับข้อเสนอในงานวิจัยของ Smith, Lee and Thomson. (2020: pp. 210-225) ที่ระบุว่า การเรียนรู้ในห้องเรียนช่วยส่งเสริมความเข้าใจและความสุขของผู้สูงอายุในการเรียนรู้

2. แนวทางการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ กุ้ยโจว มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน

2.1 ด้านการจัดการเรียนรู้ ควรเริ่มจากการออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสม โดยเน้นหลักสูตรระยะสั้น และเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนสูงอายุ การจัดทำแผนการสอนควรมีการทดลองใช้งานและปรับปรุงตามผลตอบรับของผู้เรียน พร้อมทั้งกำหนดแผนความคืบหน้ารายสัปดาห์ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการสอน นอกจากนี้ การทำความเข้าใจผู้เรียนผ่านการประเมินและการสังเกตพฤติกรรมจะช่วยให้การสอนตอบโจทยความต้องการและเพิ่มประสิทธิภาพได้อย่างยั่งยืน กิจกรรมการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุควรเน้นความยืดหยุ่น ความมีส่วนร่วม และการมีปฏิสัมพันธ์ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงผลงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในช่วงเวลาที่เหมาะสม การออกแบบกิจกรรมควรสอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของผู้เรียนสูงอายุ เช่น การเรียนแบบกลุ่มที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกันและการแก้ปัญหา อีกทั้งควรจัดการฝึกอบรมครูและประเมินผลกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cheng (2022: pp. 58-60) เสนอว่า การออกแบบหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานจำเป็นต้องชี้แจงว่าองค์ประกอบพื้นฐานของหลักสูตร วิธีดำเนินการ การประเมินผล โดยเน้นหลักสูตรระยะสั้นและเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนสูงอายุ และส่งเสริมอาจารย์ให้สามารถออกแบบหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ ควรมีแผนการตรวจสอบและบำรุงรักษาอย่างชัดเจน รวมถึงการใช้ระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในการเก็บข้อมูลและวางแผน นอกจากนี้ การจัดทำระเบียบการจัดซื้ออุปกรณ์ ควบคู่กับการเลือกอุปกรณ์ที่เหมาะสมและการทำสัญญาที่รัดกุม จะช่วยให้สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานศึกษามีคุณภาพ พร้อมตอบสนองต่อการเรียนการสอนได้อย่างยั่งยืน ควรเน้นการสร้างพื้นที่ที่ไม่มีอุปสรรค เช่น การจัดทำทางลาดสำหรับรถเข็น การติดตั้งลิฟต์และราวจับในอาคาร รวมถึงการจัดทำห้องน้ำและสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม การออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ควรใช้การจัดวางแบบเปิดโล่ง พร้อมมีเส้นทางที่สะดวกและปลอดภัยสำหรับการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่หลัก สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้สูงอายุทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมและ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Park and Kim (2017: pp. 45-53) พบว่า การมีพื้นที่ที่สะดวกและปลอดภัยสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือการทำกิจกรรมกลุ่มช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์และความพึงพอใจของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ การออกแบบพื้นที่สีเขียวและพื้นที่พักผ่อนภายในมหาวิทยาลัยที่เหมาะสมยังช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งตรงกับข้อเสนอของ Brown, Thomson and Li. (2021: pp. 88-97) ที่เน้นถึงบทบาทของสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในผู้สูงอายุ

2.3 ด้านการให้บริการทางการศึกษา ควรมีทั้งการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือและทีมบริการที่มีความเชี่ยวชาญ โดยศูนย์ช่วยเหลือสามารถช่วยแก้ไขปัญหาละเอียดและส่งต่อปัญหาเฉพาะทางไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกัน ทีมบริการควรรวบรวมครูผู้เชี่ยวชาญในวิชาหลัก และครูที่มีทักษะด้านจิตวิทยาเพื่อช่วยเหลือทั้งด้านการเรียนและการดูแลสุขภาพจิตของนักเรียนอย่างครบถ้วนและทันทั่วทั้ง มุ่งเน้นที่การสร้างความสุขและส่งเสริมบทบาทในสังคม มากกว่าการเพิ่มวุฒิการศึกษา โดยควรจัดหลักสูตรที่ตอบสนองทั้งพัฒนาการทางปัญญาและอารมณ์ เช่น การดูแลสุขภาพจิตและกิจกรรมสร้างสรรค์ พร้อมทั้งปรับปรุงวิธีการสอน เช่น การเรียนรู้เชิงสำรวจและการเรียนรู้แบบโครงการ เพื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นและพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และการบริหารเวลา ทั้งนี้ยังควรมีบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตเพื่อดูแลความเป็นอยู่ของผู้เรียนอย่างครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lee, Chen and Wang. (2018:

pp. 112-124) ที่ระบุว่าผู้สูงอายุในมหาวิทยาลัยมักเผชิญกับปัญหาสุขภาพจิตและความเหงา ดังนั้น การจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาเฉพาะทางที่มีผู้เชี่ยวชาญจะช่วยแก้ปัญหาได้ตรงจุด นอกจากนี้ Li (2020: pp. 45-52) ยังชี้ว่าการใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันสำหรับผู้สูงอายุ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการและการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับมหาวิทยาลัย

2.4 ด้านการรับนักศึกษา ควรมีระบบลงทะเบียนสมัครเรียนอัจฉริยะ ระบบนี้ช่วยให้ผู้เรียนสูงอายุสามารถลงทะเบียน เลือกรวิชา ชำระเงิน ขอคืนเงิน และยื่นขอพักการศึกษาได้อย่างสะดวกผ่านระบบออนไลน์ พร้อมแบ่งรอบการลงทะเบียนเพื่อลดความแออัด การมีกระบวนการลงทะเบียนนักเรียนที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วยเตรียมความพร้อมที่ดี เช่น การเผยแพร่ข้อมูลการลงทะเบียนและการทดสอบระบบ การดำเนินการอย่างเป็นระบบในขั้นตอนลงทะเบียน รวมถึงการติดตามผลและปรับปรุงหลังการลงทะเบียน เพื่อให้มั่นใจว่านักเรียนทุกคนได้รับประสบการณ์ที่ราบรื่นและสะดวกที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang (2021: pp. 2121-2130) ที่เสนอว่าการวางแผนการรับสมัครนักศึกษาที่ชัดเจนมีผลต่อความสำเร็จของมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุ

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 2 การบูรณาการการบริหารมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ
ที่มา: ผู้วิจัยสังเคราะห์

การบริหารมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ค้นพบใหม่ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ “การบริหารมหาวิทยาลัยสำหรับผู้สูงอายุเชิงบูรณาการ 4 มิติ (Integrated 4-D Model)” เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และชีวิตของผู้สูงอายุในมหาวิทยาลัยจีน ประกอบด้วย มิติการจัดการเรียนรู้ (Learning Management Excellence) โดยเน้นหลักสูตรต้องสั้น กระชับ เข้าใจง่าย และตรงกับความสามารถ-ความสนใจของผู้เรียนสูงอายุ มิติสิ่งอำนวยความสะดวก (Learning Environment & Facilities) โดยพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยต้องปลอดภัย เข้าถึงง่าย และกระตุ้นการมีส่วนร่วม มิติการให้บริการการศึกษา (Educational Support

Services) เน้นการบริการครบวงจร ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการและสุขภาพจิต และ **มิติการรับสมัครและลงทะเบียน** (Smart Enrollment & Registration) โดยระบบต้องง่าย เร็ว และเป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ หากผู้บริหารสามารถบูรณาการทั้ง 4 มิติดังกล่าว จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมและความสุขในการเรียนรู้มากขึ้น และมหาวิทยาลัยสามารถให้บริการและการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

1.1 มหาวิทยาลัยควรจัดทำคู่มือสำหรับผู้สูงอายุเกี่ยวกับกระบวนการสมัคร และการใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มความเข้าใจและลดปัญหาการใช้งานระบบออนไลน์

1.2 ควรพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นเพื่อจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ

1.3 ควรมีการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกควรคำนึงถึงการใช้งานในระยะยาว พร้อมทั้งมีแผนบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง

1.4 ควรเพิ่มบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาสำหรับการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาสุขภาพจิต

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาช่องทางการรับสมัครและประชาสัมพันธ์สำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ห่างไกล เพื่อเพิ่มการเข้าถึงและความสะดวกสบายในการสมัครเรียนของผู้สูงอายุ

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเปรียบเทียบรูปแบบการสอนที่เหมาะสม เช่น การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ หรือการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในยุคปัจจุบัน

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการให้บริการคำปรึกษา และการสนับสนุนด้านจิตวิทยาแก่ผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาแนวทางในการสร้างระบบสนับสนุนที่ตอบสนองความต้องการได้อย่างครอบคลุม

2.4 ควรศึกษาการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยเปรียบเทียบระหว่างมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุในมณฑลกุ้ยโจวและพื้นที่อื่น ๆ เพื่อหาแนวทางที่ดีที่สุดในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- Brown, A., Thompson, R., & Li, Y. (2021). Enhancing learning environments for older adults: The impact of green spaces and rest areas on campus engagement. *Journal of Environmental Design in Education*, 13(2), 88-97.
- Cheng, X. (2022). *Curriculum design for lifelong learners: Strategies and standards*. Lifelong Education Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), pp. 607-610.

- Guizhou University for the Aged. (2020). **Annual Report on Aged Education in Guizhou Province**. Elderly Guizhou University.
- Hou, H. (2023). A study on the management system of elderly university education. **Elderly Education Research**, 12(5), 15-22.
- Lee, H., Chen, M., & Wang, S. (2018). Psychological health challenges and support strategies for senior learners: The role of counseling services and digital platforms. **Journal of Aging and Education**, 10(2), 112-124.
- Li, H. (2023). **Teaching Management and Practice of Aged Education**. Educational Science Press.
- Li, J. (2015). **Modern education management**. People's Education Press.
- Li, J. (2020). Research on curriculum setting and management of senior universities. **Education Research and Experiment**, 32(1), 45-52.
- Li, J. (2022). Management of Elderly Education Based on Needs. **Lifelong Education Research**, 10(3), 56-63.
- Liu, Y. (2023). A comprehensive study on elderly education management in urban and rural areas. **Journal of Lifelong Learning and Elderly Education**, 15(2), 34-41.
- Ministry of Education of the People's Republic of China. (2019). **Opinions on accelerating the development of senior education**. Ministry of Education Press.
- Mu, G. (2023). Exploration of the integration of elderly education and institutional elderly care. **Aging Society Research**, 8(4), 45-52.
- National Bureau of Statistics of China. (2020). **Statistical communiqué of the People's Republic of China on the 2019**. National Economic and Social Development.
- Park, S., & Kim, J. (2017). The role of social spaces in enhancing learning experiences for senior students. **International Journal of Educational Gerontology**, 9(1), 45-53.
- Smith, J., Lee, M., & Thompson, R. (2020). Enhancing elder learning through community-based and outdoor education. **Journal of Lifelong Learning and Gerontology**, 15(3), 210-225.
- Wang, F. (2014). **Elderly Education Management**. Beijing Normal University.
- Wang, J. (2021). **The Reference of Foreign Elderly Education Models and Management Systems to China**. Shandong University of Finance and Economics, International and Comparative Education Institute.
- Wang, L. (2021). Analysis of research hotspots and trends in elderly education in China. **Social Science Frontier**, 10(8), 2121-2130.
- Wang, M. (2024). **Aged Education in Guizhou Province**. Higher Education Press.
- Zhang, L. (2016). **Theory and practice of elderly education**. Higher Education Press.

- Zhao, Y., & Zhang, L. (2019). Curriculum design strategies in elderly education: Matching difficulty with learner ability and enhancing interaction. **Journal of Lifelong Learning Studies**, 7(4), 58-64.
- Zhu, C. (2019). **Elderly Education Faces Strong Demand and Limited Supply**. Guangping Daily.

การพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
The Development towards an Intelligent Organization of the
Faculty of Political Science and Public Administration

อิสริยา ศิริภักดิ์

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Isariya Siripak

Educational Officer, Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding E-mail : prajit1976.2519@gmail.com

วันที่รับบทความ: 19 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 11 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 13 สิงหาคม 2568

Received: July 19, 2025; Revised: August 11, 2025; Accepted: August 13, 2025

บทคัดย่อ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม องค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและการเติบโตอย่างยั่งยืน แนวคิดองค์กรอัจฉริยะจึงกลายเป็นหนึ่งในกรอบแนวคิดสำคัญที่ช่วยเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการและการตัดสินใจขององค์กร โดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูล ความรู้ และนวัตกรรมเป็นฐานสำคัญในการดำเนินงาน การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้บริหารหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตร และนักวิชาการศึกษาคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประกอบด้วย การจัดการความรู้ พัฒนาระบบฐานข้อมูลดิจิทัล และส่งเสริมการแบ่งปันความรู้ การวางแผนกลยุทธ์ กำหนดวิสัยทัศน์องค์กรอัจฉริยะ ใช้ข้อมูลเทคโนโลยี พัฒนาบุคลากร และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การมีวิสัยทัศน์ บุคลากรวิสัยทัศน์เข้ากับแผนยุทธศาสตร์ และใช้เทคโนโลยีสนับสนุน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ พัฒนาทักษะบุคลากร ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะคิดสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลพัฒนาการเรียนการสอน ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์วิเคราะห์ข้อมูล ปรับปรุงหลักสูตร และพัฒนานวัตกรรม เพื่อสังคม 2) ข้อเสนอแนะการพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์ฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้แก่ พัฒนาระบบฐานความรู้ดิจิทัล และแพลตฟอร์มกลาง ส่งเสริม การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ สร้างแผนกลยุทธ์ระยะยาวและปรับปรุง ตามสถานการณ์ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ สื่อสารวิสัยทัศน์ และส่งเสริมวัฒนธรรม การคิดเชิงกลยุทธ์ พัฒนาศักยภาพบุคลากรและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม นำเทคโนโลยีมาพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอนพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ พัฒนาระบบบริการออนไลน์และกระบวนการ ทำงานที่มีประสิทธิภาพ สร้างระบบสะท้อนข้อมูล เพื่อปรับปรุงบริการ จัดโครงการบริการสังคมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนา; องค์กรอัจฉริยะ; คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

Abstract

This research study aims to study the development towards a smart organization of the Faculty of Political Science and Public Administration, Rajabhat Maha Sarakham University. The target group includes administrators, curriculum administrators, curriculum lecturers, and educational scholars of the Faculty of Political Science and Public Administration, Rajabhat Maha Sarakham University, totaling 15 people. The research instruments used in this research are interview forms, using the content analysis method and presenting it in a descriptive manner.

The research results found that (1) the development of the Faculty of Political Science and Public Administration, Rajabhat Maha Sarakham University, towards smart organizations consisted of knowledge management, KMS system development, digital database, and promotion of knowledge sharing, strategic planning, determination of smart organization vision, use of technology data, personnel development, and creation of collaborative networks, having a vision, integrating the vision into the strategic plan, and using technology to support human resource management, developing personnel skills, promoting a culture of learning and innovation, creative thinking skills, using AI, Chatbot, ERP, Big Data, using Smart Service, AI, Blockchain, and smart Dashboard to increase service efficiency, responding to public needs, using AI to analyze data. Improve the curriculum and develop innovations for society (2) Suggestions for the development of the Faculty of Political Science, Rajabhat Maha Sarakham University towards a smart organization include: Develop a digital knowledge base system and a central platform, promote research and knowledge development, organize knowledge exchange activities, create a long-term strategic plan and adjust according to the situation, build a network of cooperation with various agencies, communicate visions and promote a culture of strategic thinking, develop personnel potential and promote teamwork, use technology to develop the curriculum and teaching, develop an online learning platform, develop an online service system and efficient work processes, create a feedback system to improve services, organize social service projects and create a network of cooperation with the community.

Keywords: Development; Smart Organization; Faculty of Political Science and Public Administration

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน การพัฒนาองค์กรให้มีความสามารถในการเรียนรู้ ปรับตัว และใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลายเป็นสิ่งจำเป็น แนวคิดเกี่ยวกับ “องค์กรอัจฉริยะ” (Smart Organization) ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้องค์กร

สามารถรับมือกับความท้าทายที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 เคล็ดลับที่สำคัญก็คือกระบวนการที่สร้างความฉลาด (S-M-A-R-T development process) ที่เริ่มตั้งแต่การสร้างจุดร่วมพลัง การเจียระไนพลังที่อยู่ภายใน การสร้างสถาปัตยกรรมในการปลดปล่อยอัจฉริยภาพ ระบบการปรับตัวที่เรียนรู้การสร้างเสริมปัญญา ตลอดจนการมีวินัยในการสร้างเอกลักษณ์ของอัจฉริยภาพให้เจิดจรัสขึ้น (กฤษณ์ รุยาพร, 2564)

แนวคิดองค์กรอัจฉริยะนั้นได้รับการพัฒนาโดยนักวิชาการหลายท่าน ซึ่งแต่ละแนวคิดล้วนมีจุดร่วมที่สำคัญ คือ การสร้างองค์กรที่สามารถเรียนรู้จากข้อมูลและสภาพแวดล้อม รวมถึงสามารถตัดสินใจ เชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ Senge (1990) นักวิชาการด้านการจัดการองค์กรได้นำเสนอแนวคิด “องค์กรแห่งการเรียนรู้” (Learning Organization) ซึ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากร การคิดเชิงระบบ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ตลอดเวลา ขณะที่ Nonaka and Takeuchi (1995) ได้นำเสนอแนวคิด “การจัดการองค์ความรู้” (Knowledge Management) โดยชี้ให้เห็นว่าองค์กรอัจฉริยะต้องสามารถแปลงความรู้จากปัจเจกบุคคลไปสู่ความรู้ขององค์กรเพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่อง

นอกจากนี้ Thomas Davenport and Laurence Prusak (1998) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับ “องค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล” (Data-Driven Organization) ซึ่งเน้นว่าการตัดสินใจที่ดีต้องมาจากการใช้ข้อมูลและการวิเคราะห์ที่ถูกต้องแม่นยำ ในขณะที่ Kotter (2012) ได้นำเสนอแนวทางการบริหาร การเปลี่ยนแปลง (Change Management) โดยเน้นว่าการเป็นองค์กรอัจฉริยะต้องสามารถปรับตัวและเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้อย่างรวดเร็วจากแนวคิดข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่าองค์กรอัจฉริยะเป็นองค์กรที่สามารถผสมผสานเทคโนโลยี การจัดการความรู้ และวัฒนธรรมการเรียนรู้เข้าไว้ด้วยกันเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับ สถาบันการศึกษา แนวคิดนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีภารกิจหลักในการสร้างองค์ความรู้ พัฒนาบุคลากร และให้บริการวิชาการแก่สังคม

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีการศึกษา 2566 มีจำนวนนักศึกษา 991 คน ตามวิสัยทัศน์ของคณะเป็นผู้นำด้านการเมืองการปกครองและการบริหาร เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและสังคมสู่ระดับสากล เป็นคณะที่เป็นผู้นำทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ด้านการจัดการศึกษา ด้านการวิจัย และด้านการบริการวิชาการแก่ท้องถิ่นและชุมชน เป็นคณะที่เป็นผู้นำการพัฒนาท้องถิ่นและสังคมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากข้อมูลเชิงลึก ยังพบจุดอ่อน (Weakness) ในด้านบุคลากรขาดทักษะด้านการขงทุนวิจัยทำให้เงินทุนวิจัยมีจำนวนจำกัดต่อสัดส่วนความต้องการของบุคลากรในคณะ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่ทันสมัยสำหรับการจัดการเรียนการสอนของคณะ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์มีจำกัดและขาดความสอดคล้องกับภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีในปัจจุบันส่งผลต่อความต้องการของนักศึกษา จำนวนบุคลากรของคณะรัฐศาสตร์รัฐประศาสนศาสตร์ มีจำนวนจำกัดทำให้งานมีปริมาณมากกว่าจำนวนบุคลากรในองค์กร บุคลากรบางส่วนของคณะรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ขาดความรู้และไม่เข้าใจวิสัยทัศน์ (Vision) ที่แท้จริงขององค์กรทำให้เกิดปัญหาในการถ่ายทอดกลยุทธ์สู่การปฏิบัติส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานขององค์กร จำนวนระบบสารสนเทศในการปฏิบัติงานด้านบริการกลุ่มเป้าหมายของคณะรัฐศาสตร์รัฐประศาสนศาสตร์ มีจำกัดทำให้ผู้มารับบริการเข้าถึงข้อมูลได้ล่าช้า และยังมีอุปสรรคในการบริหารงานอื่นๆ (Treath) ด้านค่านิยม ของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมโลกจากค่านิยมรับราชการเป็นทำงานเอกชนเป็นเจ้าของ กิจการหรืออาชีพอิสระ สวัสดิการและผลประโยชน์เกื้อกูล เช่น การจัดสรรทุน กยศ. มีจำนวนจำกัด ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการและค่าครองชีพที่สูงขึ้น ภาวะเศรษฐกิจถดถอย

ของประเทศส่งผลกระทบต่อรายรับของผู้ปกครอง ทำให้หยุดเรียนกลางคัน งบประมาณที่รัฐบาลหรือมหาวิทยาลัยฯ ให้การสนับสนุนไม่เพียงพอต่อความต้องการ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของระบบการศึกษามาตรฐานในระดับสากล ปัญหาด้านโครงสร้างประชากรศาสตร์ในปัจจุบันส่งผลต่อการลดลงของจำนวนนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่เปิดรับนักศึกษาจำนวนมากขึ้นส่งผลต่อจำนวนการเข้าศึกษาต่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยฯ มีการแข่งขันของมหาวิทยาลัยในการรับนักศึกษาสายสังคมศาสตร์ค่อนข้างสูงส่งผลต่อการลดลงของจำนวนการเข้าศึกษาต่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยฯ (คณะรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์, 2566, น. 15-16) ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์กระบวนการ พัฒนาองค์กรของคณะรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยใช้แนวคิด เกี่ยวกับองค์กรอัจฉริยะเป็นกรอบในการศึกษา เพื่อให้เห็นถึงระดับความพร้อม ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนา และอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น การศึกษานี้จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการพัฒนา องค์กรให้มีความสามารถในการแข่งขัน สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคม และสามารถปฏิบัติการกิจทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษาตามองค์ประกอบการเป็นองค์กรอัจฉริยะของ วิจารย์ พานิช (2550) จำนวน 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดการความรู้ 2) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ 3) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 4) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม 6) ด้านระบบบริการ อัจฉริยะ 7) ด้านการตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านพื้นที่** การศึกษาในครั้งนี้ ศึกษาพื้นที่ในคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา**

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษาตามองค์ประกอบการเป็นองค์กรอัจฉริยะของ วิจารย์ พานิช (2550) จำนวน 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดการความรู้ 2) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ 3) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 4) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ 5) ด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม 6) ด้านระบบบริการอัจฉริยะ 7) ด้านการตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชน

3. **ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาการพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 คน จำแนกได้ 3 กลุ่ม ดังนี้ (คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 2566)

3.1 ผู้บริหารคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 5 คน

3.2 ผู้บริหารหลักสูตร/อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 5 คน

3.3 นักวิชาการศึกษาคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 5 คน

4. เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์ แบบสัมภาษณ์ และการบันทึกด้วยเครื่องมือมีรายละเอียดการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้การวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ใช้การวิเคราะห์ ข้อมูลเนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ จัดเป็นหมวดหมู่ในแต่ละด้าน

4.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4.2.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบคิด วัตถุประสงค์ และองค์ประกอบที่ทำให้ทราบถึงการพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม แล้วนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างชุดคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

4.2.3 นำร่าง ชุดคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบแก้ไข และเสนอแนะปรับปรุงเพื่อความเหมาะสมและถูกต้องของชุดคำถามในการระดมสมอง

4.3 การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

4.3.1 ออกแบบข้อคำถามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ให้ครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน ข้อคำถามถูกต้องเหมาะสม ตรงตามวัตถุประสงค์ โครงสร้าง และภาษาที่ใช้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล

4.3.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วไปทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่ใช่บุคลากรในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา

4.3.3 หาความเชื่อมั่นนั้นโดยทดสอบด้วยวิธีสัมภาษณ์ซ้ำ และตรวจสอบความเชื่อมั่นของคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยการสัมภาษณ์ 3 กลุ่ม กลุ่มละ 2 คน แล้วตรวจสอบความสอดคล้องของคำตอบกับผู้สัมภาษณ์คนอื่น ๆ เมื่อได้ข้อมูลแล้วนำข้อมูลดังกล่าวให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ยืนยันคำตอบของตนเองอีกครั้ง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 ทำหนังสือจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามถึงประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเพื่อประสานขอใช้พื้นที่ ในการเก็บข้อมูล

5.2 ทำหนังสือเชิญประชุมกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย พร้อมนัดหมายกำหนดการ วัน เวลา สถานที่ พร้อมเนื้อหาในการสัมภาษณ์

5.3 สัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย โดยการบันทึกการประชุมตามชุดแบบสัมภาษณ์ทั้ง โครงสร้าง และบันทึกเสียงหรือวิดีโอในการประชุม

5.4 เก็บข้อมูลเพิ่มเติมเชิงลึกด้วยตนเองในส่วนเพิ่มเติมหรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์จากผลการตอบคำถามในชุดแบบสัมภาษณ์ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์และสรุปเป็น การพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่ามีการดำเนินการครอบคลุมใน 7 ด้านสำคัญ ประกอบด้วย

1. ด้านการจัดการความรู้ คณะได้พัฒนาระบบการจัดการความรู้ (KMS) และฐานความรู้ดิจิทัล เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์อย่างเป็นระบบ รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ (CoP) และกิจกรรมสัมมนา นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาทักษะดิจิทัล การบูรณาการความรู้กับการเรียนการสอนและการวิจัย รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการความรู้

2. ด้านการวางแผนกลยุทธ์ คณะได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่เน้นนวัตกรรมและเทคโนโลยี พร้อมใช้ข้อมูลสารสนเทศและระบบวิเคราะห์เชิงลึก เช่น Big Data และ AI ในการวางแผนกลยุทธ์ มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม นอกจากนี้ ยังเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศเพื่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

3. ด้านการมีวิสัยทัศน์ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ทันสมัย และบูรณาการเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ของคณะ พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรและนักศึกษา ผ่านการอบรมและกิจกรรมเสริมสร้างความเข้าใจ โดยมีการใช้เทคโนโลยี เช่น Big Data และระบบติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาทิศทางองค์กรอย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ

4. ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะเน้นการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการทำงานร่วมกัน นำระบบ HRIS มาใช้ในการบริหารจัดการบุคลากร และพัฒนาระบบแรงจูงใจที่เหมาะสม ตลอดจนส่งเสริมสมดุลชีวิตและการทำงานของบุคลากร เพื่อให้มีความสุขในการปฏิบัติงาน

5. ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ มีการนำระบบดิจิทัล เช่น ERP, AI, LMS, VR/AR มาใช้ในการบริหารและการเรียนการสอน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านไอที จัดอบรมเพื่อยกระดับความสามารถด้าน Data

Science และ Digital Transformation รวมถึงส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ยืดหยุ่น คล่องตัว และเปิดรับนวัตกรรม

6. ด้านระบบบริการอัจฉริยะ พัฒนาระบบบริการดิจิทัล เช่น Smart Service, e-Office, Chatbot, Mobile App และ Virtual Assistant เพื่อให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง มีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย Big Data และพัฒนา Dashboard อัจฉริยะ พร้อมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมการบริการที่เน้นการใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

7. ด้านการตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชน คณะได้สร้างแพลตฟอร์มเพื่อรับฟังความคิดเห็นและวิเคราะห์ความต้องการของประชาชน ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับปัญหาสังคม ส่งเสริมการเรียนรู้แบบประสบการณ์จริงและการวิจัยเพื่อสังคม พร้อมจัดตั้งศูนย์นวัตกรรมเพื่อสังคม (Social Innovation Hub) สนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของบุคลากร และประเมินผลอย่างเป็นระบบเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

“พัฒนาระบบการจัดการความรู้ (KMS) และฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อรวบรวมงานวิจัย บทความ เอกสาร และสื่อการเรียนรู้ให้เข้าถึงได้ง่าย ทั้งยังส่งเสริมวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้ (CoP)”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 1, สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2568

“นำระบบวิเคราะห์ข้อมูล เช่น Big Data และ AI มาช่วยวางแผนกลยุทธ์ให้มีความแม่นยำและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 5, สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2568

“กำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและทันสมัย โดยเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ของคณะ พร้อมส่งเสริมให้บุคลากรและนักศึกษามีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการใช้ระบบเทคโนโลยีติดตามผล”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 3, สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2568

“พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านดิจิทัลและนวัตกรรม พร้อมนำระบบ HRIS มาใช้บริหารจัดการพัฒนาระบบแรงจูงใจเพื่อสร้างความสุขและสมดุลในการทำงาน การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 6, สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2568

“นำ ERP, AI, LMS รวมถึงเทคโนโลยี VR/AR มาใช้ในการบริหารและการเรียนการสอน มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน IT ให้ทันสมัย พร้อมอบรมบุคลากรด้าน Data Science และ Digital Transformation”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 7, สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2568

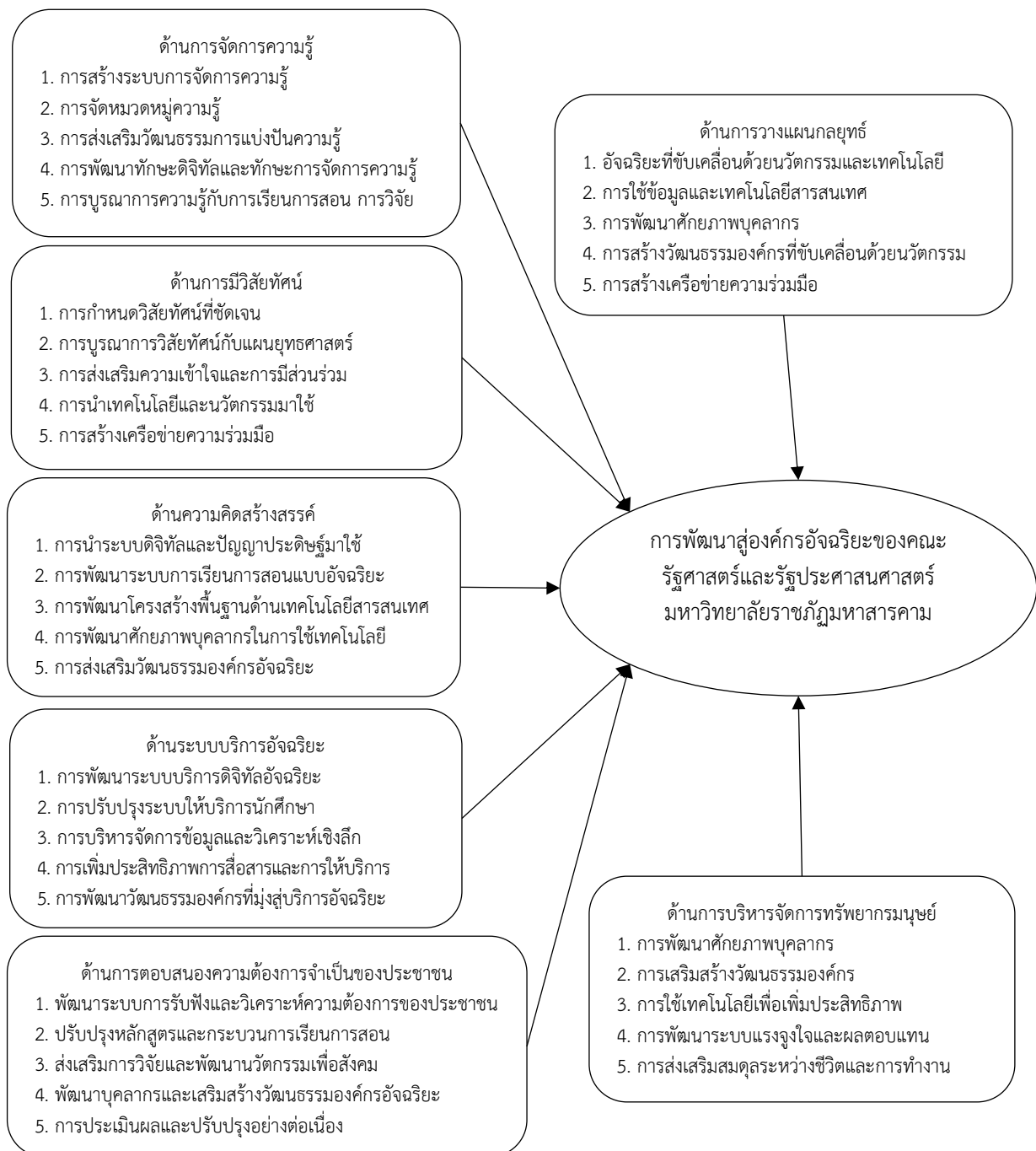
“นำ Smart Service, e-Office, Chatbot, Mobile App และ Virtual Assistant มาให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง พร้อมพัฒนาระบบ Dashboard อัจฉริยะสำหรับการตัดสินใจของผู้บริหาร และส่งเสริมวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีในงานบริการให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อผู้ใช้งานได้อย่างทันใจ”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 8, สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2568

“สร้างแพลตฟอร์มรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และตั้งศูนย์ Social Innovation Hub”

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 10, สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2568

สรุปการพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

การพัฒนาสู่องค์กรอัจฉริยะของคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประกอบด้วย

1. การจัดการความรู้ พัฒนาระบบจัดการความรู้ (KMS) และฐานข้อมูลดิจิทัลจัดหมวดหมู่ความรู้ และส่งเสริมวัฒนธรรมการแบ่งปัน พัฒนาทักษะดิจิทัล และบูรณาการความรู้กับการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Davenport and Prusak (1998) ที่เน้นความสำคัญของการจัดระบบความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรแต่ยังช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรได้อีกด้วย การจัดระบบความรู้ให้เป็นระเบียบและง่ายต่อการเข้าถึงจะช่วยให้บุคลากรสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การวางแผนกลยุทธ์ กำหนดวิสัยทัศน์องค์กรอัจฉริยะ ใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนาศักยภาพบุคลากรและส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรนวัตกรรม สร้างเครือข่ายความร่วมมือ กับมหาวิทยาลัยองค์กรรัฐ และเอกชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Nonaka and Takeuchi (1995) ที่เน้นการแปลงความรู้แบบ Tacit (ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล) และ Explicit (ความรู้ที่เป็นทางการและสามารถบันทึกได้) เพื่อสร้างนวัตกรรม การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคลากรและนักศึกษาจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนได้เสนอแนวคิด SECI Model ซึ่งประกอบด้วย 4 กระบวนการหลัก ได้แก่ 1) Socialization การแลกเปลี่ยนความรู้แบบ Tacit ผ่านการปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์ร่วมกัน 2) Externalization การเปลี่ยนความรู้ Tacit ให้เป็น Explicit โดยใช้เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ เช่น การเขียนเอกสารหรือการสอน 3) Combination การรวมความรู้ Explicit หลาย ๆ แหล่งเข้าด้วยกันเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ 4) Internalization การนำความรู้ Explicit มาใช้และปรับใช้จนกลายเป็น Tacit ภายในตัวบุคคล 5) การประยุกต์ใช้ SECI Model ในการพัฒนาการเรียนการสอนของคณะรัฐศาสตร์ฯ จะช่วยกระตุ้นการแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างนวัตกรรมในการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การมีวิสัยทัศน์ กำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และบูรณาการเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ ส่งเสริมความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของบุคลากรและนักศึกษา ใช้เทคโนโลยีและสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสนับสนุนวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kotter (1996) ที่เน้นความสำคัญของการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเพื่อนำการเปลี่ยนแปลงในองค์กร การเปลี่ยนแปลงที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีผู้นำที่สามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ได้อย่างชัดเจนและสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรร่วมมือกัน ในการบรรลุเป้าหมาย

4. การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้และนวัตกรรม ใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ulrich (1997) เน้นบทบาทของ HR ในการสร้าง ความได้เปรียบทางการแข่งขันผ่านการพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคลากร Schein (2010) เน้นความสำคัญ ของวัฒนธรรมองค์กรในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม

5. ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ นำ AI, Chatbot, ERP และ Big Data มาใช้บริหาร จัดการและวางแผน ส่งเสริมการเรียนการสอนอัจฉริยะด้วย LMS, VR, AR และ AI พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้าน IT และ

ศูนย์นวัตกรรมดิจิทัล อบรมบุคลากรด้าน Data Science และ Digital Transformation ปลุกฝังวัฒนธรรมองค์กรอัจฉริยะผ่าน Agile และ Digital Mindset สอดคล้องกับงานวิจัยของ Brynjolfsson and McAfee (2014) เน้นบทบาทของเทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพและการสร้างนวัตกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hwang et al. (2013) เสนอแนวทางการเรียนรู้แบบอัจฉริยะ (Smart Learning) ที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ล้ำสมัย

6. ระบบบริการอัจฉริยะ ใช้ Smart Service, e-Office, AI, Chatbot และ Blockchain เพิ่มประสิทธิภาพบริการ พัฒนาระบบวิเคราะห์ Big Data และ Dashboard อัจฉริยะ สร้าง Mobile App และ Virtual Assistant เพื่อให้บริการเรียลไทม์ ส่งเสริม Digital Service Mindset และสร้างช่องทางรับฟังความคิดเห็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wunderlich et al. (2015) เน้นบทบาทของเทคโนโลยีในการปรับปรุงบริการลูกค้าและสร้างประสบการณ์ที่ดี Davenport and Harris (2007) เสนอแนวทางการแข่งขันด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล (Competing on Analytics) ที่เน้นการใช้ข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การบริการ

7. การตอบสนองความต้องการประชาชน ใช้ AI วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการและจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น ปรับปรุงหลักสูตรให้ตอบโจทย์สังคม เน้น Experiential Learning และเทคโนโลยีดิจิทัล วิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อสังคมผ่านเครือข่ายความร่วมมือ พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านดิจิทัลและการวิเคราะห์ข้อมูล วัดผลและปรับปรุงกลยุทธ์โดยใช้ข้อมูลและเกณฑ์ชี้วัดที่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mayer-Schonberger and Cukier (2013) เน้นบทบาทของ Big Data ในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการตอบสนองความต้องการของประชาชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Freire (1970) เสนอแนวทางการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม ที่เน้นการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 พัฒนาโครงสร้างองค์กรเพื่อสนับสนุนการเป็นองค์กรอัจฉริยะ ปรับปรุงโครงสร้าง การบริหารให้มีความคล่องตัว รองรับการเปลี่ยนแปลง และเอื้อต่อการเรียนรู้และนวัตกรรม จัดตั้งศูนย์หรือหน่วยงานภายในที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา

1.2 เสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และนวัตกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคลากรและนักศึกษา โดยจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์กล้าแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้

1.3 พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบอัจฉริยะ นำระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ Big Data มาช่วยในการบริหารจัดการและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ (E-Learning) และระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการทำงาน

1.4 เสริมสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ขยายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ สนับสนุนโครงการวิจัยและนวัตกรรม ร่วมกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ

1.5 พัฒนาศักยภาพบุคลากรและนักศึกษา จัดอบรมและพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และการบริหารจัดการให้กับคณาจารย์และบุคลากร ออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับแนวคิด องค์กรอัจฉริยะ และฝึกฝนนักศึกษาให้มีทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหา

1.6 ปรับปรุงกระบวนการบริหารงานสู่ความเป็นอัจฉริยะ ใช้ระบบบริหารจัดการแบบดิจิทัล (Digital Transformation) เพื่อลดขั้นตอนที่ซับซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานนำระบบการวัดผลและประเมินผลที่ใช้ข้อมูลเชิงลึกมาปรับปรุงการตัดสินใจทางนโยบาย

1.7 ติดตามและประเมินผลการพัฒนาองค์กรอัจฉริยะอย่างต่อเนื่อง จัดทำตัวชี้วัด (KPIs) เพื่อวัดความก้าวหน้าของการพัฒนาองค์กรอัจฉริยะ นำผลการประเมินไปปรับปรุงกลยุทธ์และแนวทาง ดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรอัจฉริยะในมหาวิทยาลัย ต่าง ๆ ทั่วประเทศเพื่อเปรียบเทียบแนวทางและอุปสรรคในการดำเนินงานวิเคราะห์ผลกระทบของเทคโนโลยี ดิจิทัลต่อการพัฒนาองค์กรอัจฉริยะ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรอัจฉริยะในควรรศึกษา ผลกระทบของเทคโนโลยี เช่น AI, Big Data และระบบอัตโนมัติ ที่มีต่อการบริหารจัดการและคุณภาพ การศึกษาขององค์กรอัจฉริยะ พัฒนาแนวทางหรือโมเดลสำหรับการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรอัจฉริยะในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

2.3 ควรศึกษาการออกแบบโมเดลการพัฒนาองค์กรอัจฉริยะที่เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กฤษณ์ รุยาพร. (2564). **องค์กรอัจฉริยะ: แนวคิด S-M-A-R-T เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิชาการแห่งชาติ.

คณะรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์. (2566). **รายงานการประเมินตนเองประจำปีการศึกษา 2566**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 15-16.

วิจารณ์ พานิช. (2550). **องค์กรอัจฉริยะ: องค์กรที่เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันส่งเสริมการศึกษาเพื่อโลกอนาคต.

Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). **The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies**. New York, NY: W. W. Norton & Company.

Davenport, T. H., & Harris, J. G. (2007). **Competing on analytics: The new science of winning**. Boston, MA: Harvard Business Review Press.

Davenport, T. H., & Prusak, L. (1998). **Working knowledge: How organizations manage what they know**. Boston, MA: Harvard Business School Press.

Freire, P. (1970). **Pedagogy of the oppressed**. New York, NY: Herder and Herder.

Hwang, G. J., Sung, H. Y., Hung, C. M., & Huang, I. (2013). A learning style perspective to investigate the necessity of developing adaptive learning systems. **Educational Technology & Society**, 16(2), 188–197.

Kotter, J. P. (2012). **Leading change**. Boston, MA: Harvard Business Review Press.

- Mayer-Schönberger, V., & Cukier, K. (2013). **Big data: A revolution that will transform how we live, work, and think.** Boston, MA: Houghton Mifflin Harcourt.
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). **The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation.** New York, NY: Oxford University Press.
- Schein, E. H. (2010). **Organizational culture and leadership** (4th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Senge, P. M. (1990). **The fifth discipline: The art and practice of the learning organization.** New York, NY: Doubleday.
- Ulrich, D. (1997). **Human resource champions: The next agenda for adding value and delivering results.** Boston, MA: Harvard Business Press.
- Wunderlich, N. V., Wangenheim, F. V., & Bitner, M. J. (2015). High tech and high touch: A framework for understanding user attitudes and behaviors related to smart interactive services. **Journal of Service Research**, 18(1), 57–75.

การตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีและแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มจำนวนนักศึกษา
วิทยาลัยป๋อต่า แห่งมหาวิทยาลัยครุจีหลิน สาธารณรัฐประชาชนจีน
Decision to Pursue Undergraduate Studies and Strategies to Promote Student at
Boda College, Jilin Normal University, People's Republic of China

หวาง เจียหลิง
โกวิท วัชรินทรางกูร
บรรพต วงศ์ทองเจริญ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Wang Jialing
Kovit Vajarintaragoon
Bunphot Wongthongcharoen
Faculty of Education, Buriram Rajabhat University
Email: 660426021021@bru.ac.th

วันที่รับบทความ: 24 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 14 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 24 สิงหาคม 2568

Received: June 24, 2025; Revised: August 14, 2025; Accepted: August 24, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี 2) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มจำนวนนักศึกษา วิทยาลัยป๋อต่า มหาวิทยาลัยครุจีหลิน สาธารณรัฐประชาชนจีน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ในวิทยาลัยป๋อต่า มหาวิทยาลัยครุจีหลิน สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 331 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มจำนวนนักศึกษาได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.76) 2) แนวทางการส่งเสริมการเพิ่มจำนวนนักศึกษา โดยการสร้างภาพลักษณ์ของวิทยาลัยที่ดึงดูดใจในหลายมิติ เพิ่มโอกาสให้คณาจารย์เติบโตในหน้าที่และแลกเปลี่ยนทางวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ เพิ่มประสิทธิภาพการจัดสรรทรัพยากรให้ถึงนักศึกษา ทำให้รู้สึกคุ้มค่าเล่าเรียนที่จ่ายไป สร้างโอกาสการทำงานโดยทำความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมในการรับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา จัดบรรยากาศภายในวิทยาลัยให้เกิดความสะดวก ปลอดภัย สบาย แก่นักศึกษา

คำสำคัญ : การตัดสินใจ; การเข้าศึกษาต่อ; แนวทางการเพิ่มจำนวนนักศึกษา

Abstract

The objectives of this study are to were 1) examine students' perspectives on their decision to pursue undergraduate education. 2) explore strategies to enhance undergraduate enrollment at Bota College, Jilin Normal University, People's Republic of China. The sample

consists of 331 first-year undergraduate students from Boda College, Jilin Normal University, determined based on the Krejcie and Morgan table. The research instrument used was a questionnaire, with an overall reliability coefficient of 0.969. Data analysis was conducted using percentage, mean, and standard deviation. Additionally, to explore enrollment enhancement strategies, semi-structured interviews were conducted with five experts, and the data were analyzed using content analysis.

The research findings indicated that: 1) The overall level of agreement regarding students' decision to pursue undergraduate education was at a high level. ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 0.76. 2) Strategies to promote student enrollment included: enhancing the college's multi-dimensional attractiveness to improve its image. Expanding faculty development opportunities by fostering academic exchanges both domestically and internationally. Improving education service quality by increasing resource allocation efficiency. Ensuring students perceive value in their education investment; strengthening collaboration with industries to create employment opportunities for graduates. And creating a convenient, safe, and comfortable campus environment to enhance students' learning experience.

Keywords: Decision; Pursuing Study; Strategies to Promote Student

บทนำ

นับตั้งแต่การเปิดประเทศและปฏิรูปเศรษฐกิจ รัฐบาลจีนได้ดำเนินการปฏิรูปหลายประการในด้านการอุดมศึกษา ซึ่งรวมถึงการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาภาคเอกชน มหาวิทยาลัยเอกชนได้เข้ามาเป็นส่วนเสริมของมหาวิทยาลัยรัฐ โดยมีบทบาทสำคัญในการผลิตบุคลากรที่มีทักษะในการปฏิบัติงาน การก่อตั้งวิทยาลัยปอต้า แห่งมหาวิทยาลัยครู่จีหลิน เป็นผลผลิตภายใต้กรอบนโยบายนี้ ในช่วงเวลากว่า 20 ปีที่ผ่านมา วิทยาลัยปอต้าได้พึ่งพาแบรนด์และชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยครู่จีหลิน พร้อมทั้งใช้รูปแบบการบริหารที่ยืดหยุ่นและแนวคิดการจัดการศึกษาที่สร้างสรรค์ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและชื่อเสียงทางสังคมอย่างต่อเนื่อง สำหรับการเลือกมหาวิทยาลัยเอกชนให้แก่บุตรหลานของผู้ปกครองนั้น ถือเป็นการแสวงหาเส้นทางการศึกษาที่มีความเป็นเอกลักษณ์และเน้นการปฏิบัติจริงมากขึ้นให้แก่บุตรหลาน โดยนอกเหนือจากการศึกษาของรัฐแบบดั้งเดิม (Liu, 2020: pp. 56-58)

วิทยาลัยปอต้า แห่งมหาวิทยาลัยครู่จีหลิน เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนระดับปริญญาตรีแบบเต็มเวลาที่ได้รับการอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2543 หลังจากผ่านการพัฒนามาหลายปี ปัจจุบันได้กลายเป็นวิทยาลัยเอกชนที่มีอิทธิพลในระดับหนึ่งในมณฑลจีหลินของประเทศจีน การศึกษาถึงแรงจูงใจของผู้ปกครองในการเลือกวิทยาลัยปอต้า มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจความสามารถในการแข่งขันและทิศทางการพัฒนาของมหาวิทยาลัยเอกชน (Xiao, 2017: p. 89) อย่างไรก็ตาม ด้วยความขยายตัวอย่างรวดเร็วของการศึกษาเอกชน ผู้ปกครองจึงมีความรอบคอบและพิจารณาหลายมิติมากขึ้นในกระบวนการตัดสินใจเลือกสถาบันอุดมศึกษาให้แก่บุตรหลาน สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษา คุณภาพของคณาจารย์ การพัฒนาวิชาการ โอกาสการจ้างงาน และ

วัฒนธรรมในมหาวิทยาลัย ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ปกครองให้ความสำคัญ โดยเฉพาะในสภาพเศรษฐกิจที่มีความไม่แน่นอนเพิ่มขึ้นและการแข่งขันทางการจ้างงานที่ทวีความรุนแรง ผู้ปกครองยิ่งให้ความสนใจคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาและความสามารถในการปรับตัวของบัณฑิตในสังคมมากยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยป๋อต้า แห่งมหาวิทยาลัยครูจีหลิน จึงได้พัฒนาและปรับปรุงทรัพยากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงยกระดับมาตรฐานการสอน จนค่อย ๆ สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในกลุ่มมหาวิทยาลัยท้องถิ่น (Xue, 2018: pp. 77-79)

นโยบายสนับสนุนการศึกษาเอกชนของรัฐได้เปิดโอกาสในการพัฒนาให้กับมหาวิทยาลัยเอกชนหลาย แห่ง รวมถึงวิทยาลัยป๋อต้า แห่งมหาวิทยาลัยครูจีหลิน กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานการศึกษาท้องถิ่นใน สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ส่งเสริมการพัฒนามหาวิทยาลัยเอกชนด้วยการให้สิทธิพิเศษด้านนโยบาย การสนับสนุนทางการเงิน และความร่วมมือในโครงการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้มหาวิทยาลัยเอกชนยกระดับคุณภาพ การศึกษาและสร้างเอกลักษณ์ในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยเอกชนยังได้พัฒนารูปแบบความ ร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและภาคธุรกิจที่เป็นเอกลักษณ์ของตน โดยผสมผสานการศึกษา การวิจัย และการ ปฏิบัติงานเข้าด้วยกันเพื่อเพิ่มพูนทักษะปฏิบัติและความสามารถในการแข่งขันทางการจ้างงานของนักศึกษา มีการสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยชื่อดังทั้งในและต่างประเทศ และจัดโครงการการศึกษาระดับนานาชาติ เช่น โปรแกรม 2+2 และ 3+1 เพื่อยกระดับความเป็นสากลและเปิดมุมมองระดับโลกให้กับนักศึกษา (Li, 2015: p. 32)

แม้กระนั้น มหาวิทยาลัยเอกชนยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการในกระบวนการพัฒนา ได้แก่ ปัญหาความเชื่อมั่นของผู้ปกครองต่อการศึกษาเอกชน ปัญหาค่าเล่าเรียนที่มหาวิทยาลัยเอกชนมักมีอัตราค่า เล่าเรียนที่สูงกว่า ปัญหาที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเอกชน ปัญหาเกี่ยวกับโอกาสการจ้างงานหลัง สำเร็จการศึกษาของนักศึกษา (Liu, 2014: p. 35) เมื่อเผชิญกับความท้าทายเหล่านี้ วิทยาลัยป๋อต้า แห่ง มหาวิทยาลัยครูจีหลิน จำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งต้องใช้กลยุทธ์ที่ มีประสิทธิภาพในด้านการประชาสัมพันธ์และการสร้างอิทธิพลทางสังคม เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นและความพึง พอใจของผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและตลาดแรงงานใน ปัจจุบันของจีน ผู้ปกครองมักจะเลือกสถาบันที่สามารถมอบการฝึกทักษะที่หลากหลายและโอกาสในการฝึก ปฏิบัติจริงให้กับนักศึกษาได้

ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีและแนวทางการส่งเสริมการเพิ่ม จำนวนนักศึกษา วิทยาลัยป๋อต้า แห่งมหาวิทยาลัยครูจีหลิน สาธารณรัฐประชาชนจีน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบพฤติกรรมและความชอบของนักศึกษาในการเลือก สถาบันการศึกษา นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงที่สำคัญในการวางกลยุทธ์การพัฒนาในอนาคต ปรับปรุงนโยบายการรับสมัครนักศึกษา และยกระดับคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยได้อีกด้วย ภายใต้การ แข่งขันที่เพิ่มขึ้นในวงการศึกษาเอกชนของจีนในปัจจุบัน การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยการตัดสินใจของ นักศึกษาจะช่วยให้วิทยาลัยป๋อต้า แห่งมหาวิทยาลัยครูจีหลิน เข้าใจความต้องการของตลาดได้อย่างแม่นยำ ยิ่งขึ้น ยกระดับความสามารถในการแข่งขัน และบรรลุการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี วิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครุจุฬิน สาธารณรัฐประชาชนจีน ตามความคิดเห็นของนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มจำนวนนักศึกษา วิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครุจุฬิน สาธารณรัฐประชาชนจีน

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี มีดังนี้

Ellison and Aloe (2019) เสนอว่า ผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในเมืองมักจะให้ความสำคัญกับชื่อเสียงทางวิชาการของสถาบัน การศึกษา ในขณะที่ผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในชนบทมักจะเน้นที่ค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม สถานที่ตั้งและความปลอดภัยของสถาบันการศึกษา

Liu (2020) กล่าวว่า ความต้องการของผู้ปกครองในเรื่องคุณภาพการศึกษาเป็นแรงจูงใจในการเลือกมหาวิทยาลัยที่สามารถให้ทรัพยากรการศึกษาที่ดี มีความเข้มแข็งทางวิชาการของคณาจารย์ มีชื่อเสียงทางวิชาการ และโอกาสในการทำงาน

Smith (2020) ได้ระบุว่า ผู้ปกครองมักจะเลือกสถาบันการศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สามารถให้ทรัพยากรและเครือข่ายสังคมที่หลากหลาย

Alden and Fitzpatrick (2021) ผู้ปกครองเห็นว่าสถานที่ตั้งของสถาบันการศึกษาและความสะดวกในการเดินทางเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกของผู้ปกครอง โดยเฉพาะในเมืองที่มีปัญหาการจราจรติดขัด ผู้ปกครองมักเลือกสถาบันการศึกษาที่เดินทางสะดวกเพื่อลดเวลาในการเดินทางของนักศึกษา รวมถึงภาระค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม และมีอาจารย์ที่มีคุณภาพสูง

Martinez (2021) ได้ระบุว่าสภาพทางเศรษฐกิจและบทบาททางสังคมของผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจของผู้ปกครอง

Wu (2021) ผู้ปกครองเชื่อว่าการศึกษาจากสถาบันที่มีชื่อเสียง อาจารย์มีคุณภาพสูง มีสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน มีค่าเล่าเรียนที่ยอมรับได้ จะสามารถมอบทุนทางสังคมที่ดีขึ้น ซึ่งจะทำให้บุตรหลานมีโอกาสมากขึ้นในอาชีพในอนาคต

Schneider (2022) ผู้ปกครองนอกจากจะพิจารณาชื่อเสียงทางวิชาการของอาจารย์และคุณภาพการศึกษาแล้ว ยังให้ความสำคัญกับมาตรฐานด้านสุขอนามัยและความปลอดภัยของสถาบันการศึกษารวมถึงความสามารถในการเรียนการสอนทางไกล

Stevens and Harris (2022) ผู้ปกครองใช้ทุนทางสังคมในการเลือกสถาบันการศึกษา ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้ปกครองที่มีทรัพยากรทางสังคมมากขึ้นมีแนวโน้มที่จะเลือกสถาบัน การศึกษาคุณภาพสูงและใช้ทรัพยากรเหล่านี้เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับบุตรหลานให้มีความเท่าเทียมกัน

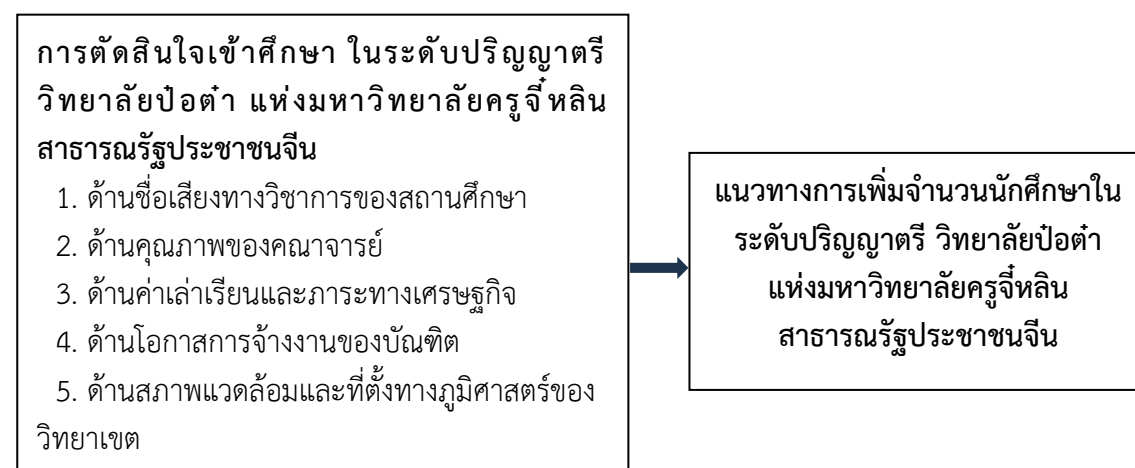
Lee, Johnson and Cheng (2024) ผู้ปกครองเกือบทั้งหมดคำนึงถึงคุณภาพทางวิชาการ คุณภาพอาจารย์ ระดับค่าเล่าเรียน การสร้างเสริมจิตวิญญาณ และโอกาสในกิจกรรมนอกหลักสูตรของแต่ละโรงเรียน

Li, Yang and Du (2024) ความสนใจของผู้ปกครองในแบรนด์และชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยที่มีความสามารถในการแข่งขันแบรนด์สูงทั้งความมีชื่อเสียงของสถาบัน และคุณภาพอาจารย์มีแนวโน้มที่จะดึงดูดการเลือกของผู้ปกครองได้มากกว่า และจะทำให้มีโอกาสการได้งานที่มีค่าตอบแทนสูง

จากแนวคิดนักวิชาการดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาจัดทำตารางสังเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ในการคัดเลือกปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยเรียงจากความถี่มากไปหาน้อย ได้ปัจจัยจำนวน 5 ด้าน คือ ด้านชื่อเสียงทางวิชาการของสถานศึกษา ด้านคุณภาพของคณาจารย์ ด้านค่าเล่าเรียนและภาระทางเศรษฐกิจ ด้านโอกาสการจ้างงานของบัณฑิต และด้านสภาพแวดล้อมและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดของ Ellison and Aloe (2019), Liu (2020), Smith (2020), Alden and Fitzpatrick (2021), Martinez (2021), Wu (2021), Schneider (2022), Stevens and Harris (2022), Lee, Johnson and Cheng (2024) และ Li, Yang and Du (2024) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาค้นคว้าตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี และแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มจำนวนนักศึกษาวิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครุจุฬิน มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครุจุฬิน ตามความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ตามสัดส่วนในแต่ละคณะ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เกี่ยวกับการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี ใน 5 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .446-.759 มีค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .97 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้รับแบบสอบถามกลับมาคืนทั้งหมด จำนวน 331 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

2. การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มจำนวนนักศึกษา กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มจำนวนนักศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารและอาจารย์ของวิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครู จีฬิน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เกี่ยวกับวิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครูจีฬิน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง จากนั้นใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาเรียบเรียง โดยจัดหมวดหมู่ ข้อความหรือประโยคที่มีความหมายในลักษณะเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน เข้าประเด็นเดียวกัน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของวิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครูจีฬิน สาธารณรัฐประชาชนจีน ผลการวิจัยปรากฏ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของวิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครูจีฬิน สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยรวมและรายด้าน

การตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี ของวิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครูจีฬิน สาธารณรัฐประชาชนจีน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย	อันดับ
1. ด้านการจัดการเรียนรู้	3.65	0.73	มาก	2
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้	3.46	0.85	ปานกลาง	4
3. ด้านการให้บริการทางการศึกษา	3.41	0.75	ปานกลาง	5
4. ด้านการรับนักศึกษา	3.62	0.74	มาก	3
5. ด้านสภาพแวดล้อมและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของวิทยาเขต	3.75	0.77	มาก	1
รวมเฉลี่ย	3.58	0.76	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของวิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครูจีฬินสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของวิทยาเขต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.77) รองลงมาคือ ด้านชื่อเสียงทางวิชาการของสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.73) รองลงมา คือ ด้านโอกาสการจ้างงานของบัณฑิต ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.74) และด้านระดับค่าเล่าเรียนและภาระทางเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.75)

2. ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มจำนวนนักศึกษา วิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครู จีฬิน

2.1 ด้านชื่อเสียงทางวิชาการของสถานศึกษา ควรพัฒนาหลายมิติ เช่น การพัฒนาสาขาวิชาที่แข็งแกร่ง การผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพสูง และการสร้างความร่วมมือกับวิทยาลัยนานาชาติและ

ภาคอุตสาหกรรม การปรับปรุงสภาพแวดล้อมการวิจัย รวมถึงการสนับสนุนอุปกรณ์และจัดตั้งกองทุนเฉพาะกิจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งาน อุปกรณ์ใหม่จะช่วยเสริมสร้างชื่อเสียงทางวิชาการของวิทยาลัยให้แข็งแกร่งขึ้น

2.2 ด้านคุณภาพของคณาจารย์ ควรมุ่งเน้นหลายด้าน เช่น การสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอกเพื่อเพิ่มประสบการณ์ และการแลกเปลี่ยนทางวิชาการในและต่างประเทศ การจัดเส้นทางพัฒนาวิชาชีพที่ยืดหยุ่น และการประเมินคุณภาพการสอน เพื่อพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ โดยมีการจัดตั้งกลไกการฝึกอบรมระยะยาวและการเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพการสอนอย่างต่อเนื่อง

2.3 ด้านค่าเล่าเรียนและภาระทางเศรษฐกิจ วิทยาลัยควรปรับปรุงคุณภาพบริการและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสรรทรัพยากร ขยายโครงการทุนการศึกษาและนำเสนอนโยบายการชำระเงินที่ยืดหยุ่นเพื่อลดภาระทางการเงินนักเรียน การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและสำรวจตลาดช่วยกำหนดค่าเล่าเรียนอย่างเหมาะสมและเพิ่มความสามารถแข่งขัน การปรับค่าเล่าเรียนควรสะท้อนคุณภาพการเรียนการสอนที่ดี และสร้างความไว้วางใจผ่านการสื่อสารที่โปร่งใส

2.4 ด้านโอกาสการจ้างงานของบัณฑิต วิทยาลัยควรส่งเสริมความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมและพัฒนาหลักสูตรการวางแผนอาชีพอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มโอกาสการจ้างงานของบัณฑิต การประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงสถาบันและสร้างความเชื่อมั่นจากนายจ้างช่วยเพิ่มความได้เปรียบในตลาดแรงงาน ควรให้ความสำคัญกับแนวโน้มอุตสาหกรรม เส้นทางอาชีพเฉพาะบุคคล และหลักสูตรที่ได้รับการรับรอง รวมถึงใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อปรับปรุงบริการและรักษาคุณภาพในระยะยาว

2.5 ด้านสภาพแวดล้อมและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของวิทยาเขต วิทยาลัยควรพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการใช้ชีวิตและการเรียนรู้ โดยปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ความปลอดภัย และสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งในและรอบวิทยาเขต การสร้างสภาพแวดล้อมการศึกษาอัจฉริยะ เพิ่มพื้นที่เรียนรู้นวัตกรรม และจัดโซนพักผ่อนช่วยยกระดับประสบการณ์นักศึกษา ทำให้สถานศึกษาน่าสนใจและเพิ่มความเชื่อมั่นจากนักศึกษาและผู้ปกครอง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาค้นคว้า สามารถสรุปและอภิปรายผล ดังนี้

1. การตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของวิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครูจืหลิน สาธารณรัฐประชาชนจีน ตามความคิดเห็นของนักศึกษาโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของวิทยาเขต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครูจืหลิน มีที่ตั้งของวิทยาลัยอยู่ในเมืองซีผิงซึ่งห่างไกลจากเมืองหลวงอย่างฉางชุน อาจถูกมองว่ามีชื่อเสียงค่อนข้างต่ำ ขาดเอกลักษณ์ที่ชัดเจนในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงไม่มีสาขาวิชาที่โดดเด่นเป็นที่รู้จัก แต่ในทางกลับกันพบว่าวิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครูจืหลินได้เป็นวิทยาลัยในท้องถิ่นที่นักศึกษาและผู้ปกครองไม่ต้องเดินทางไกลเพื่อเข้าไปเรียนในเมืองหลวง และวิทยาลัยก็ได้พยายามพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และเริ่มสร้างเอกลักษณ์และจุดแข็งในด้านการจัดการศึกษา โดยยึดมั่นในปรัชญา ทุกสิ่งเพื่อความสำเร็จของนักศึกษา และเพื่อความสำเร็จของนักศึกษาทุกคน ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ Yang (2024: p. 63) ศึกษาผลกระทบของภูมิหลังครอบครัวต่อพฤติกรรมทางเลือกที่สำคัญของผู้เรียนในการสอบเข้าวิทยาลัยพบว่า

ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์มีผลกระทบสำคัญต่อการเลือกสถานศึกษาของผู้เรียน โดยเฉพาะวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่อยู่ใกล้กับเมืองใหญ่มักจะมีโอกาสในการดึงดูดผู้เรียนเข้ามาเรียนมากขึ้น และ Zhang (2023: p. 26) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขาวิชาในการสอบเข้าวิทยาลัยใหม่พบว่า ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และความสะดวกในการเดินทางเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง que ผู้เรียนพิจารณาเมื่อเลือกวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่สนใจจะเข้าศึกษาต่อ

2. แนวทางการส่งเสริมการเพิ่มจำนวนนักศึกษา วิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครุจี่หลิน

2.1 จากผลการศึกษาพบว่า ชื่อเสียงทางวิชาการของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่าวิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครุจี่หลิน มีความได้เปรียบอย่างชัดเจนในด้านผลงานวิจัย การพัฒนาหลักสูตรและความร่วมมือทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของ Lv (2023: p. 24) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรต่อการยกระดับชื่อเสียงทางวิชาการ แต่ในด้านคุณภาพของคณาจารย์ แม้ว่าภาพรวมของการประเมินจะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ประสบการณ์ในอุตสาหกรรมและผลงานวิจัยของอาจารย์ได้รับการยอมรับสูง ซึ่งสอดคล้องกับ Xu and Zheng (2021: pp. 105-108) รวมถึง Zhou (2023: pp. 23-25) ที่ชี้ให้เห็นว่า การบริหารคณาจารย์อย่างเป็นระบบและการบริหารตามประเภทสามารถช่วยยกระดับคุณภาพของบุคลากรทางการศึกษาได้

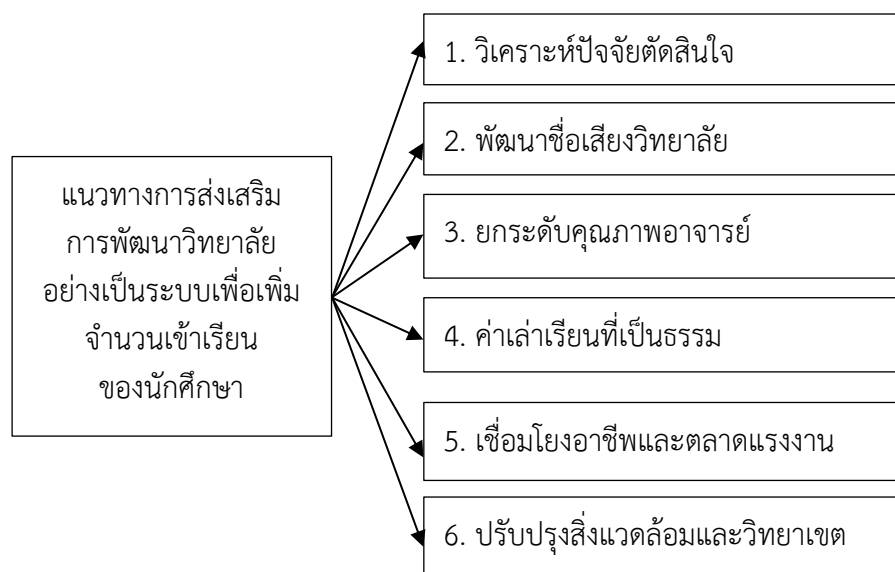
2.2 ด้านคุณภาพของคณาจารย์ อยู่ในระดับปานกลาง คุณภาพของคณาจารย์วิทยาลัยปอตา แห่งมหาวิทยาลัยครุจี่หลินมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาวิทยาลัย ได้มีการร่วมกันในการปรับปรุงมาตรฐานการสอน และส่งเสริมชื่อเสียงทางวิชาการ นอกจากนี้ การปรับปรุงคุณภาพการสอนและการวิจัยและกลไกสร้างเสริมแรงจูงใจ จะทำให้ความสามารถในการแข่งขันกับสถาบันการศึกษาอื่นได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Yan (2024: p. 16) ว่าการปรับปรุงระดับวิชาการและวิสัยทัศน์ระดับนานาชาติของทีมนักสอนจะ ทำให้ความสามารถในการแข่งขันของคณาจารย์สามารถแข่งขันได้ดีเยี่ยมและได้รับการปรับปรุงอย่างมีประสิทธิภาพ และ Dou (2024: p. 7) เห็นว่าการกำหนดแผนการฝึกอบรมผู้สอนอย่างเป็นระบบและกลไกแรงจูงใจเป็นวิธีการสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพของผู้สอน

2.3 ด้านค่าเล่าเรียนและภาระทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง แต่สำหรับนักศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ นโยบายค่าเล่าเรียนที่สมเหตุสมผล โครงสร้างค่าธรรมเนียมที่โปร่งใส และระบบทุนการศึกษาและเงินช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ ยังคงเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถมองข้ามได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของ Huang (2023: p. 50) ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของนโยบายค่าเล่าเรียนที่เหมาะสมและการสนับสนุนทางเศรษฐกิจในด้านการแข่งขันของสถาบันการศึกษา การดำเนินการพัฒนาในมิติเหล่านี้อย่างเป็นระบบและประสานสอดคล้องกัน จะช่วยให้วิทยาลัยสามารถยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขัน และสร้างสถาบันที่สามารถให้การศึกษาที่มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ด้านโอกาสการจ้างงานของบัณฑิต อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยกับภาคอุตสาหกรรม โอกาสในการฝึกงาน และบริการแนะแนวอาชีพแบบเป็นระบบ มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มอัตราการจ้างงานและระดับเงินเดือนของบัณฑิต ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของ Wang (2016: p. 7) และ Valeria (2022: p. 12) ที่กล่าวถึงความสำคัญของบริการแนะแนวอาชีพในการแข่งขันด้านการรับนักศึกษาช่วยให้นักศึกษาได้มีช่องทางในการพบกับนายจ้าง และสามารถเลือกอาชีพหรืองานที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา

2.5 สำหรับด้านสภาพแวดล้อมและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของวิทยาเขตได้รับคะแนนสูงสุด แสดงให้เห็นว่านักศึกษาให้ความสำคัญกับทำเลที่ตั้งที่ดี ความสะดวกในการเดินทาง และบรรยากาศในการเรียนและใช้ชีวิตที่เอื้ออำนวย ซึ่งมีผลเชิงบวกอย่างชัดเจนต่อการเลือกสถาบันของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Zhu (2018: p. 4) และ Zhao (2018: 140) ที่กล่าวว่าสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยที่ปลอดภัย สะดวก และเต็มไปด้วยบรรยากาศทางวิชาการเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัยสังเคราะห์

จากแผนภาพที่ 2 อธิบายวิธีดำเนินการหรือกลยุทธ์การส่งเสริมการพัฒนาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบเพื่อเพิ่มจำนวนนักศึกษาเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยตัดสินใจ โดยการศึกษาจากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ด้านสภาพแวดล้อม ชื่อเสียง และค่าใช้จ่ายซึ่งจะช่วยให้ทราบความเข้าใจแรงจูงใจเชิงลึกของผู้เรียน
2. พัฒนาชื่อเสียงวิทยาลัย โดยการพัฒนาหลักสูตร งานวิจัย ร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมและต่างประเทศเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและแข่งขันได้
3. ยกระดับคุณภาพอาจารย์ โดยการจัดให้มีการฝึกอบรม แลกเปลี่ยนวิชาการ และส่งเสริมการวิจัยเพื่อสร้างคุณภาพการเรียนรู้ที่แท้จริง
4. ค่าเล่าเรียนที่เป็นธรรม โดยจัดให้มีการคิดอัตราค่าเล่าเรียนที่ยืดหยุ่นเพื่อลดภาระผู้ปกครอง สนับสนุนทุนการศึกษา เพิ่มโอกาสเข้าเรียน
5. เชื่อมโยงอาชีพและตลาดแรงงาน จัดระบบการฝึกงานแบบทวิภาคี สร้างเส้นทางอาชีพ ประชาสัมพันธ์บัณฑิตที่ประสบผลสำเร็จเพื่อสร้างภาพลักษณ์ “เรียนแล้วมีงานทำ”

6. ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและวิทยาเขตเพื่อเพิ่มความปลอดภัย จัดให้มีพื้นที่สร้างสรรค์ และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสร้างความประทับใจที่มีผลต่อการเลือกเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

1.1 การเสริมสร้างชื่อเสียงทางวิชาการและการพัฒนาหลักสูตร วิทยาลัยควรใช้จุดแข็งของตนในการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญและเพิ่มผลผลิตทางวิชาการผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศและการเปลี่ยนแปลงผลงานวิจัยให้เป็นนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ได้

1.2 การพัฒนาคณาจารย์และการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน วิทยาลัยควรส่งเสริมให้คณาจารย์มีส่วนร่วมในโครงการของภาคอุตสาหกรรมและเพิ่มโอกาสในการฝึกอบรมวิชาชีพ

1.3 การเสริมสร้างระบบสนับสนุนด้านอาชีพ ควรจัดหาโอกาสฝึกงานที่หลากหลายและพัฒนาระบบแนะแนวอาชีพให้เป็นระบบ

1.4 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของวิทยาลัย ควรปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในมหาวิทยาลัยให้ทันสมัยและเพิ่มพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และการพักผ่อน

1.5 การปรับปรุงนโยบายค่าเล่าเรียน วิทยาลัยควรจัดหาทุนการศึกษาเพิ่มเติม และสร้างระบบการชำระเงินที่ยืดหยุ่นเพื่อบรรเทาภาระทางเศรษฐกิจของนักศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของวิทยาเขตที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในบริบทที่สถาบันตั้งอยู่ห่างไกลเมืองหลวง

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้ควบคู่กับการมีงานทำ เพื่อสร้างโอกาสการมีอาชีพให้กับผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- Alden, S. M., & Fitzpatrick, M. D. (2021). Factors influencing parental school choice in urban settings. *Urban Education*, 56(4), 531-558.
- Dou, X. (2024). Faculty training plans and incentive mechanisms as strategies to improve teaching quality. *Journal of Educational Development and Innovation*, 22(1), 6-10.
- Ellison, S. & Aloe, A. M. (2019). Strategic thinkers and positioned choices: Parental decision making in urban school choice. *Education Policy*, 33(7), 1135-1170.
- Huang, X. (2023). Analysis of parents' choices of new high school examination subjects and university majors from the perspective of family capital: A survey based on typical schools in Beijing. *Research on Juvenile and Children*, 29(2), 45-53.
- Lee, M. H., Johnson, A. & Cheng, A. (2024). How do parents choose schools for their children? experimental evidence from the private Christian school sector. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 63(3), 579-595.

- Li, Y. (2015). **Survey research on college students' and parents' satisfaction: Based on the perspective of direct stakeholders**. Unpublished doctoral dissertation, Southeast University, PRC.
- Li, Z., Yang, Z., & Du, X. (2024). Comprehensive effects and enhancement paths of sports events on the brand competitiveness of private higher education institutions in Guangxi. **Cultural and Sports Supplies and Technology**, 45(3), 58-64.
- Liu, H. (2020). A brief discussion on the impact of family education on college students. **Modern Vocational Education**, 22(4), 56-58.
- Liu, J. (2014). **Research on recruitment work of private colleges from the perspective of educational marketing**. Unpublished Master's thesis, Central China Normal University, PRC.
- Liu, Y. (2020). The impact of tuition fees on students' financial pressure and decision-making in college and major selection. **Journal of Higher Education Economics**, 18(1), 5-10.
- Lv, Y. (2023). Curriculum development as a driver of academic reputation in higher education institutions. **Journal of University Curriculum Innovation**, 19(2), 21-26.
- Martinez, A. (2021). The effects of socioeconomic status on parental school choice in urban areas. **Urban Review**. 53(3), 412-427.
- Schneider, R. J. (2022). **School choice in secondary schools: A case study on parental decision factors for high school selection in the COVID-19 era**. Unpublished doctoral dissertation, Temple University, USA.
- Smith, J. P. (2020). Parental school choice and social capital: Implications for equity and access. **American Educational Research Journal**, 57(4), 875-890.
- Stevens, G. & Harris, J. (2022). School choice and social capital in the U.S.: An empirical analysis. **Sociology of Education**, 95(2), 101-119.
- Valeria, M. (2022). Institutional competitiveness through integrated career services: Enhancing student-employer connection. **International Journal of Higher Education Management**, 18(3), 9-14.
- Wang, H. (2016). The role of career guidance services in improving graduate employment outcomes. **Journal of Career Development in Higher Education**, 12(1), 5-9.
- Wu, X. (2021). Parental investment, school choice, and the persistent benefits of an elite education in China. **Journal of Comparative Education**, 57(1), 34-50.
- Xiao, F. (2017). Thoughts on ideological education of college students through school-family interaction. **Henan Education (Higher Education)**, 9(3), 87-89.
- Xu, L., & Zheng, W. (2021). Faculty qualifications and academic output in applied universities: Balancing industry experience and research capacity. **Journal of Higher Education Evaluation**, 17(4), 105-110.

- Xue, W. (2018). Research on the development of Sino-foreign cooperative education in private colleges Unpublished doctoral dissertation, Xiamen University, PRC.
- Yan, L. (2024). Improving academic level and international vision of faculty teams to enhance competitiveness. **Journal of Higher Education Research**, 18(2), 14-20.
- Yang, L. (2024). The impact of family background and geographic location on college entrance behavior and institutional choice. **Journal of Educational Sociology**, 28(2), 60-65.
- Zhang, Y. (2023). Geographic location and transportation convenience as key factors in college choice among students. **Journal of Higher Education Enrollment Studies**, 27(1), 24-28.
- Zhao, Q. (2018). Private universities in the era of big data: A case study of huanghe university. Of science and technology. **Journal of Educational Informatization**, 14(3), 64–69.
- Zhou, L. (2023). Developing new academic programs aligned with market needs to enhance graduate employability and competitiveness. **Journal of Higher Education Innovation and Reform**, 19(2), 23-27.
- Zhu, H. (2018). The impact of campus environment and geographic location on students' institutional choice. **Journal of Higher Education Enrollment Research**, 14(1), 3-6.

การจัดการอย่างยั่งยืนพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถ เมืองเฉินโจว มณฑลหูหนาน
Sustainable Management of the Jiaotai Ceramics Virtual Museum
in Chenzhou, Hunan Province

เจียะ ซือหง

วันชัย แก้วไทรสุน

หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Xie Shihong

Wanchai Kaewsaisoon

Doctor of Fine and Applied Arts

Bangkokthonburi University, Thailand

Email.visa6696@gmail.com

วันที่รับบทความ: 20 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 16 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 19 สิงหาคม 2568

Received: July 20, 2025; Revised: August 16, 2025; Accepted: August 19, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติและคุณค่าทางศิลปกรรมของเครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถ เมืองเฉินโจว มณฑลหูหนาน 2) วิเคราะห์แนวโน้มการอนุรักษ์และการพัฒนาพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงในยุคดิจิทัล และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงในการพัฒนางานเครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถ ให้ยั่งยืนต่อไป การวิจัยใช้แบบผสมผสาน โดยทบทวนวรรณกรรมจากหนังสือ ตำราเรียน บทความวิชาการและแหล่งข้อมูลอื่น ๆ จากกรอบทฤษฎี การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ จำนวน 6 คน เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์เสมือนจริง 16 คน ประชาชนในท้องถิ่น 110 คน นักท่องเที่ยวและผู้บริโภค 180 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือซอฟต์แวร์ Nvivo ใช้สำหรับแยกแยะรูปแบบและความสัมพันธ์ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพและกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์กึ่งโครงสร้าง (AHP) สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการประวัติและคุณค่าทางศิลปกรรมของผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางศิลปกรรม ทางวิชาการและคุณค่าทางเศรษฐกิจ 2) เครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และการพัฒนาให้ยั่งยืน สามารถที่จะสร้างรายได้ทำให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนขึ้น 3) ได้แนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ ที่กำหนดเป้าหมายและดำเนินการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนในระยะยาวได้โดยสามารถพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงได้อย่างเป็นรูปธรรมในยุคดิจิทัล ดังนั้นการจัดการอย่างยั่งยืนพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถจึงมีความสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมและพื้นที่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ควบคู่กันไปได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ : การจัดการอย่างยั่งยืน; พิพิธภัณฑ์เสมือนจริง; เครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถ

Abstract

This research aimed to : 1) To study the history and artistic value of Jiaotai porcelain in Chenzhou City, Hunan Province. 2) To analyze trends in conservation and development of virtual museums in the digital age. And 3) To propose a model of virtual museums for the sustainable development of Jiaotai porcelain. The research used a mixed methods approach by reviewing literature from books, textbooks, academic articles and other sources of information from the theoretical framework, semi-structured interviews with key stakeholders. The sample population included 6 people involved in history, 16 virtual museum staff, 110 local people, and 180 tourists and consumers. Data were analyzed using Nvivo software tools for identifying patterns and relationships for qualitative data and semi-structured analytical hierarchy process (AHP) for quantitative data.

The research results found that 1) The management of the history and artistic value of ceramic products has historical value, artistic value, academic value and economic value. 2) Jiaotai ceramics are important for conservation and sustainable development. They can generate income and create a creative economy in the community. 3) To develop strategies that set goals and implement innovation space development for long-term sustainability. This cultural heritage can be developed in the form of a virtual museum in a concrete manner in the digital age. Therefore, the sustainable management of the Jiaotai Ceramics Virtual Museum is crucial for developing the community into a learning center for innovation and a creative economy area in a sustainable manner in the future.

Keywords: Sustainable Management; Virtual Museum; Jiaotai Porcelain

บทนำ

เครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถ เมืองเฉินโจว มณฑลหูหนาน เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เครื่องเคลือบเซรามิก เป็นงานศิลปหัตถกรรมที่ยังคงมีอยู่ในท้องถิ่น ในอดีตเป็นงานที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวันเป็นหลักและมีข้อจำกัดในกระบวนการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ทั้งยังเป็นผลงานที่มีชื่อเสียงของชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมและถือว่าเป็นงานศิลปะชั้นสูง มีผู้เชี่ยวชาญ (Hung Huidong, 2023) ผู้สืบทอดเครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถ บริษัท Huaihua Jiaxing Ceramics มณฑลหูหนาน ปีค.ศ. 2020-2021 กล่าวว่า เครื่องเคลือบดินเผาแบบขดม้วนของเฉินโจว คือผลงานฝีมือเซรามิกอันเป็นเอกลักษณ์ที่สร้างสรรค์จากดินเหนียวสี ด้วยเทคนิคกระบวนการต่าง ๆ เช่น การขดลาย การโยนลาย การหั่น และการต่อลาย จึงเป็นการพัฒนาลวดลายอย่างเป็นธรรมชาติภายในตัว “การลงสีภายในตัวเครื่องเคลือบ โดยที่ภาพวาดแทรกซึมเข้าไปในตัวเครื่องเคลือบ” คือการก้าวข้ามข้อจำกัดของเครื่องเคลือบแบบดั้งเดิม เทคนิคการลงสีแบบนี้ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่และได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องเคลือบเซรามิกที่สวยงามที่สุดในเมืองเฉินโจว

เมื่อสภาพสังคมปัจจุบันเปลี่ยนไปตามความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้นวัตกรรมทางสังคมได้ก้าวเข้ามามีบทบาทที่สำคัญ ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จึงทำให้ความต้องการของการใช้งานเครื่องเคลือบลดน้อยลง มีผลต่อรูปแบบวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป เพราะผู้คนไม่นิยมดังเดิมและถือว่าล้าสมัย เนื่องด้วยมีรูปแบบของผลิตภัณฑ์ทางสังคมแบบใหม่ที่เขาทดแทนของเดิมที่มีอยู่ ซึ่งมีทั้งความสวยงามและประโยชน์ควบคู่กัน เป็นเหตุผลให้ชุมชนได้เห็นความสำคัญของสิ่งเดิมที่มีอยู่กำลังถูกกลืนเลือนหายไป (Song Junhwa, 2023) ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ครอบคลุมประเด็นสำคัญต่าง ๆ เช่น การศึกษา วิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) หลักการทางจริยธรรมและความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับโลก วาระการศึกษาปีค.ศ. 2030 มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาระดับโลก ส่งเสริมการพัฒนาทักษะ

ดังนั้นผู้คนบางส่วนในสังคม จึงมีความพยายามที่จะหันมาปกป้องความรู้วิถีดั้งเดิมที่มีอยู่ ให้กลับมามีชีวิตดั้งเดิม ด้วยความพยายามหาวิธีการจัดการแนวทางอนุรักษ์พัฒนาพื้นที่ของชุมชน ให้เป็นพื้นที่แหล่งเรียนรู้ทางนวัตกรรมสมัยใหม่ที่เสมือนจริง เพื่อให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการ ทั้งทางเอกสาร รูปแบบ ลวดลาย อุปกรณ์ กระบวนการสร้างชิ้นงานและชิ้นงานจริง ซึ่งจะเน้นกระบวนการรักษาองค์ความรู้ได้อย่างยั่งยืน จึงเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องหาคำตอบให้ได้ว่าจะใช้วิธีการหรือกระบวนการใด ในการจัดการพื้นที่ชุมชนให้เป็นพื้นที่แหล่งเรียนรู้เสมือนจริง และสามารถดึงดูดผู้สนใจสืบทอดต่อชนรุ่นหลังได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติและคุณค่าทางศิลปกรรมงานเครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถ เมืองฉินโจว มณฑลหูหนาน

2. เพื่อวิเคราะห์หาแนวโน้มการอนุรักษ์และพัฒนาพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงในยุคดิจิทัล

3. เพื่อเสนอรูปแบบพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงในการพัฒนางานเครื่องเคลือบดินเผาให้ยั่งยืนต่อไป

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยทำการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การจัดการอย่างยั่งยืนพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถ เมืองฉินโจว มณฑลหูหนาน มีประเด็นรายละเอียดดังนี้

1. การจัดการอย่างยั่งยืน

การจัดการอย่างยั่งยืน เป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิด (Zhang Ling, 2021) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดใหม่ที่มุ่งแก้ไขความขัดแย้งหลายประการในการพัฒนามนุษย์ โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในการรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางวัฒนธรรม และประกันความเท่าเทียมระหว่างรุ่น ด้วยการบูรณาการการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้ากับการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ แนวปฏิบัติทางสังคมที่สำคัญได้ถูกสร้างขึ้น แนวทางปฏิบัตินี้เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงองค์ประกอบ โครงสร้างและหน้าที่ของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้และระบบการคุ้มครองให้เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมมนุษย์โดยละเอียด ซึ่งสะท้อนถึงแนวทางปฏิบัติในการคุ้มครองคุณภาพสูง (Song Junhwa, 2023) ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ

วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ครอบคลุมประเด็นสำคัญต่าง ๆ เช่น การศึกษา วิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) หลักการทางจริยธรรม และความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับโลก วาระการศึกษาปีค.ศ. 2030 มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาระดับโลก ส่งเสริมการพัฒนาทักษะ (Rangelova FT, Marina. 2015) เสนอว่ามรดกทางวัฒนธรรมที่มีสิ่งปลูกสร้างทางประวัติศาสตร์ เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของความมั่งคั่งของชาติ และเป็นปัจจัยหลักในการรับรองลักษณะทางวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของประเทศ

ดังนั้นการจัดการเป็นแนวทางสำคัญของการจัดระบบองค์ความรู้ให้มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน ในการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกรอบที่วางไว้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด โดยอิงจากหลักการให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เกิดผลบวกเชิงสร้างสรรค์ มีความสอดคล้องกับสังคมยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง รวมทั้งเกิดความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมที่เกิดขึ้นในห้วงเวลานั้น ๆ

2. พิพิธภัณฑเสมือนจริง

พิพิธภัณฑเสมือนจริง เป็นพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันด้วยกระบวนการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่เข้ามาจัดระบบพื้นที่ข้อมูลให้คงสภาพความเป็นจริงมากที่สุด มีนักการศึกษา (Kavanagh, 2006 อ้างถึงใน ชัยอนันต์ สาชะจันทร์, 2558) กล่าวว่า คือรูปแบบของการจัดจัดแสดงของพิพิธภัณฑแบบเดิมที่ถูกเปลี่ยนแปลงให้ดึงดูดความสนใจ อาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ระบบการสื่อสารและอินเทอร์เน็ต มาสร้างสื่อพิพิธภัณฑเสมือนจริง หรือสื่อผสมให้เป็นภาพ 3 มิติ เป็นภาพนิ่งหรือเคลื่อนไหวก็ได้ ดูภาพได้ทุกทาง มีเสียงประกอบคำบรรยายหรือเป็นวิดิทัศน์สั้น ๆ ให้ผู้ชมรู้สึกเสมือนอยู่ในสถานที่จริง เป็นการประหยัดเวลา พลังงาน งบประมาณจากการที่ต้องไปชมสถานที่จริง และยังชดเชยได้ในเรื่องของการดู วัตถุด้วยการหมุนวัตถุ สามารถดูใกล้ๆ ได้ (บุญชู บุญลิขิตศิริ และคณะ, 2558) เป็นพิพิธภัณฑในรูปแบบที่น่าเสนอเนื้อหาในรูปแบบดิจิทัลไม่ว่าจะเป็นข้อความ ภาพเคลื่อนไหว เสียง ภาพ 3 มิติ วิดิทัศน์ เป็นต้น โดยอาศัยระบบอินเทอร์เน็ตในการเผยแพร่ ผู้เข้าชมสามารถเข้าถึงเสมือนผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตได้ทุกที่และทุกเวลา (กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) พิพิธภัณฑที่ตั้งอยู่ในโลกดิจิทัลโดยผู้ชมสามารถเข้าชมโดยผ่านระบบคอมพิวเตอร์ในรูปแบบ Stand Alone หรือผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต โดยแสดงผลอยู่ในพิพิธภัณฑ เป็นสิ่งของที่เก็บไว้จริงในพิพิธภัณฑนำมาจัดเก็บในรูปแบบดิจิทัล โดยมีการจัดการให้ดูได้เสมือนเป็นของจริง เช่น อยู่ในรูปภาพ 3 มิติเสมือนจริง สามารถมองในมุมต่าง ๆ ได้หรืออยู่ในรูปดิจิทัล ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับข้อมูลเพิ่มเติมก็ได้ นอกจากนั้นพิพิธภัณฑเสมือนแสดงผลของที่สร้างขึ้นมาเฉพาะสำหรับแสดงผลในพิพิธภัณฑเสมือน เช่น ศิลปะดิจิทัล หรือ คอมพิวเตอร์อาร์ตในรูปความจริงเสมือนก็ได้ (Nordbotten, 2002 อ้างถึงใน ทิพย์ธิดา ดิสระ; จินตนา กลิ่นนันท; กฤตยา กาญจนโตพิทักษ์, 2562) เป็นการรวมกันของการแสดงผลจัดแสดงเสมือนและการเก็บ รวบรวมวัสดุในรูปแบบของพิพิธภัณฑเสมือนจริงสำหรับนักวิจัย นักการศึกษาและสำหรับบุคคลทั่วไป ส่วนมากการแสดงผลจัดแสดงเสมือนจะอยู่ในแบบข้อความ และภาพ 2 มิติ ซึ่งจะมีการใช้ภาพวิดิทัศน์ และเสียงเพิ่มมากขึ้น (วันทนา สุวรรณศรีศรี, 2551) เป็นสารสนเทศเกี่ยวกับพิพิธภัณฑที่พัฒนาขึ้นใน รูปแบบของเว็บไซต์ เพื่อเผยแพร่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตประกอบด้วยข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัตถุ ที่จัดแสดงผลในพิพิธภัณฑและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้กลุ่มเป้าหมายเข้าชมและร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง นอกเหนือจากการเดินทางไปยังสถานที่จริงสรุปได้ว่า พิพิธภัณฑเสมือนเป็นพิพิธภัณฑในรูปแบบที่น่าเสนอเนื้อหาในรูปแบบดิจิทัล โดยผู้เข้าชมสามารถ

เข้าถึงได้เสมือนอยู่ในสถานที่จริงผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยอาศัยเทคโนโลยีในการดึงดูดความสนใจและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าชมได้

ประเภทของพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์และมีลักษณะในการสร้างที่แตกต่างกัน ซึ่งมีนักวิชาการได้แบ่งประเภทของพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงตามวัตถุประสงค์ของการสร้าง ดังนี้ (DolgOs,1996 อ้างถึงใน อารี อัมสมบัติ, 2550) แบ่งพิพิธภัณฑ์บนระบบ อินเทอร์เน็ตออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. แผ่นพับออนไลน์ (Online Brochure) เป็นการเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับ พิพิธภัณฑ์ เช่น เวลาในการเปิดและปิดพิพิธภัณฑ์ ข้อมูลวัตถุต่าง ๆ บางแห่งแปลผลรายละเอียดของชั้นในอาคาร 2. พิพิธภัณฑ์บนเว็บ (Web Museum) เป็นพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่จริงมาใส่ไว้บนเว็บและมีการเตรียมข้อมูลสารสนเทศ จัดแบ่งเป็นหัวข้อต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับภารกิจ ของทางสถาบันนั้น ๆ ซึ่งการนำเสนอจะแตกต่างกันออกไป เช่น หัวข้อทางวิทยาศาสตร์จะใช้หลักการสำรวจ หัวข้อทางศิลปะและประวัติศาสตร์จะนำเสนอเป็นบทเรียนหรือนำเสนอเป็นจัดแสดงเสมือน เป็นต้น (Schweibenz,1997 อ้างถึงใน อารี อัมสมบัติ, 2550) ได้แบ่งพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงตามวัตถุประสงค์ได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1. พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเพื่อการเรียนรู้ คือ เว็บไซต์ที่สามารถเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์ที่สมบูรณ์ที่ไม่จำกัดจำนวนการเข้าชม สามารถเข้าชมได้ และยังสามารถเรียนรู้แบบสืบสอบและการเรียนรู้แบบค้นพบได้อีกด้วย 2. พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเพื่อการตลาด คือ เว็บไซต์ที่มีเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนด้านการตลาดของพิพิธภัณฑ์ เพื่อเพิ่มจำนวนผู้เข้าชมในพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่จริงด้วยการสร้างพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงให้ผู้ชมได้รับทราบเหตุการณ์พิเศษที่จัดขึ้นและวัตถุต่าง ๆ ที่มีในพิพิธภัณฑ์ ทำให้บางพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงได้สร้างร้านค้าออนไลน์ (Schweibenz, 2004 อ้างถึงใน ชัยอนันต์ สาขะจันทร์, 2558) ได้แบ่งประเภท ของพิพิธภัณฑ์เสมือนบนระบบตามความสามารถในการพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง ดังนี้ 1.The Brochure Museum เป็นเว็บไซต์ที่ให้ข้อมูลเบื้องต้นของพิพิธภัณฑ์ เช่น ชนิดของวัตถุ รายละเอียดในการติดต่อพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น วัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลที่จำเป็น สำหรับผู้ที่จะต้องการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่จริง 2.The Content Museum เป็นเว็บไซต์ที่นำเสนอวัตถุที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์ และแนะนำการสำรวจออนไลน์ให้กับผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง โดยจะเป็นการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริง ของวัตถุและฐานข้อมูลของวัตถุในเบื้องต้น เหมาะกับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการ มากกว่าบุคคลทั่วไป เนื่องจากเนื้อหาที่นำเสนอไม่ได้มีไว้เพื่อให้ความรู้ วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ชนิดนี้เพื่อแปลผลรายละเอียดต่าง ๆ ของวัตถุพิพิธภัณฑ์ 3. The Learning Museum เป็นเว็บไซต์ที่มีเป้าหมายในการรองรับผู้ชมเสมือน (Virtual Visitors) ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งด้านอายุ ภูมิหลังและการศึกษา ข้อมูลที่จะนำเสนอจะอยู่ในรูปเนื้อหาของวัตถุเหมือนประเภทที่ผ่านมา แต่สิ่งที่เพิ่มขึ้นมา คือการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่น่าสนใจของผู้ชมเพื่อการเรียนรู้ในวัตถุต่าง ๆ ที่ผู้ชมสนใจและกลับมาเข้าชมเว็บไซต์นี้ วัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ทำให้ผู้ชมเสมือนกลับมาเข้าชมอีก และเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าชมกับวัตถุเสมือน (Online Collection) โดยมีเป้าหมายสูงสุดที่ตั้งไว้ คือ ผู้ชมในพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงนี้มาชมวัตถุจริงในพิพิธภัณฑ์จริงด้วย 4. The Virtual Museum เป็นก้าวที่สูงขึ้นไปจาก Learning Museum ที่ไม่เพียงแต่ให้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับวัตถุที่อยู่ในสถาบันเท่านั้น แต่ยังสามารถเชื่อมโยงไปยังวัตถุดิจิทัลอื่น ๆ ได้ ซึ่งวัตถุดิจิทัลนี้สร้างขึ้นโดยจำลองจากวัตถุจริงในโลกจริงซึ่งการสร้างแบบนี้ทำให้พิพิธภัณฑ์เรียกว่า พิพิธภัณฑ์ไม่มีกำแพง

ดังนั้นพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงจึงเป็นรูปแบบของพื้นที่นวัตกรรมที่มีการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยในการเชื่อมโยง กระจายข้อมูลอย่างเป็นระบบและตอบสนองการเรียนรู้ของผู้คนซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิภาพที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งขึ้น โดยอิงจากหลักการให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เกิดผลบวกเชิง

สร้างสรรค์ มีความสอดคล้องกับสังคมยุคสมัยที่เปลี่ยนไป รวมทั้งเกิดความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมที่เกิดขึ้นในห้วงเวลานั้น ๆ

3. เครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถ

เครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถ เรียกโดยทั่วไปอีกอย่างหนึ่งว่า ศิลปะเซรามิก รูปแบบนี้ตั้งชื่อตามภูมิภาคฉินโจวโบราณ (ปัจจุบันครอบคลุมพื้นที่สามแห่ง ได้แก่ เขตปกครองตนเองเซียงซีเหมียว เมืองหวยฮัว และเมืองจีโจวในมณฑลหูหนาน) ผสมผสานเทคนิคการบิดแบบดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ชื่อนี้ได้มาจากกระบวนการอันเป็นเอกลักษณ์ นั่นคือการนำดินเหนียวสีตั้งแต่สองชั้นขึ้นไปมาวนเข้าด้วยกัน บิดเป็นรูปทรงต่าง ๆ เคลือบด้วยเคลือบสีแล้วเผา เทคนิคนี้ก่อให้เกิด "ภาพวาดใต้เคลือบ" ที่ทอดยาวผ่านแกนเครื่องเคลือบ ก่อให้เกิดลวดลายตกแต่งที่สม่ำเสมอทั้งภายในและภายนอก หรือที่รู้จักกันในชื่อ "ดินเหนียวบิด" "เครื่องเคลือบผัด" หรือ "เครื่องเคลือบสีทะลุ" แสดงให้เห็นถึงฝีมืออันประณีตผ่านการผสมผสานสีเส้นและพื้นผิวอันโดดเด่น สอดคล้อง (Lei Hong, Huang Huidong, Liu Jilai, 2019) การผลิตพอร์ซเลนยางบิดของฉินโจวมีความแตกต่างอย่างมากจากภูมิภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การคัดเลือกแร่ การขึ้นรูป และการเผาในเตาเผา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากที่อื่น เป็นกระบวนการอันเป็นเอกลักษณ์นี้ต่อยอดจากเทคนิคดั้งเดิม โดยผสมผสานวิธีการใหม่ ๆ ที่ช่วยเพิ่มอัตราความสำเร็จอย่างมาก พร้อมกับลดการสูญเสียวัสดุและการใช้พลังงานให้น้อยที่สุด

ในระยะเริ่มต้นนี้ช่างฝีมือจะทำการวิเคราะห์ทางเคมีเพื่อหาอัตราส่วนวัตถุดิบที่เหมาะสมที่สุด จากนั้นจึงปรับปรุงสูตรดินเหนียวผ่านการทดลองเผาซ้ำ ๆ วิธีการนี้ช่วยลดความเสี่ยงในการแตกร้าวในผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยกระดับคุณภาพโดยรวม พอร์ซเลนยางบิดของฉินโจวใช้สูตรดินเหนียวที่จดสิทธิบัตรแล้ว ดังรายละเอียดในบทความ "พอร์ซเลนแบบบิดตัวที่ทำจากวัตถุดิบแร่ธรรมชาติบริสุทธิ์และวิธีการเตรียม" (พิพิธภัณฑสถานศิลปะเซรามิกส์ปักกิ่ง, 2022) นักวิชาการต่างชาติได้พัฒนาการตีความเทคนิคนี้ในรูปแบบใหม่ หลุดพ้นจากข้อจำกัดเดิม ๆ สู่การสร้างสรรค์ผลงานอันทรงคุณค่าที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ความก้าวหน้านี้เป็นแหล่งอ้างอิงเชิงปฏิบัติสำหรับการวิจัยในอนาคตเกี่ยวกับงานฝีมือเครื่องเคลือบดินเผาแบบบิดเกลียว โดยเน้นย้ำถึงนวัตกรรมและการประยุกต์ใช้ในศิลปะเซรามิกร่วมสมัย (Hung Huidong, 2023) เครื่องเคลือบดินเผาแบบขดม้วนของฉินโจว คือผลงานฝีมือเครื่องเซรามิกอันเป็นเอกลักษณ์ ที่สร้างสรรค์จากดินเหนียวสีด้วยเทคนิคกระบวนการต่าง ๆ เช่น การขดลาย การโยนลาย การหั่น และการต่อลาย จึงเป็นการพัฒนาลวดลายอย่างเป็นธรรมชาติภายในตัว "การลงสีภายในตัวเครื่องเคลือบ โดยที่ภาพวาดแทรกซึมเข้าไปในตัวเครื่องเคลือบ" นี่คือการก้าวข้ามข้อจำกัดของเครื่องเคลือบแบบดั้งเดิม เทคนิคการลงสีแบบนี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่และได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องเคลือบเซรามิกที่สวยงามที่สุดในฉินโจว (Lei Hong, 2024) กล่าวว่า เครื่องเคลือบดินเผาเคลือบเหลืองของฉินโจว มีต้นกำเนิดในสมัยราชวงศ์ถัง และราชวงศ์ซ่ง เป็นงานฝีมือเครื่องเคลือบเซรามิกที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ใช้ดินเหนียวสีในการผสมผสานปั้นสร้างลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายขด การต่อลาย เป็นที่นิยมในแถบฉินโจวโบราณ จนได้รับฉายาว่าเป็น "สุภาพบุรุษแห่งเครื่องเคลือบ" เนื่องด้วยรูปลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะอันวิจิตรงดงาม และลวดลายไม่ซ้ำกัน สมควรให้มีการถ่ายทอดและพัฒนาสืบไป (Xiang Yulan, 2024) เครื่องเคลือบดินเผาลายขดฉินโจว เป็นผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นและมีลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ไม่เหมือนกันในแต่ละชิ้น บางลวดลายทั้งพื้นผิวและชั้นในของเครื่องเคลือบมีลวดลายเดียวกัน เพราะถูกผสมผสานเข้าด้วยกันตั้งแต่ตัวเครื่องเคลือบไปจนถึงพื้นผิว ในระหว่างกระบวนการผลิตที่ดินแต่ละสีจะถูกผสมผสานเข้าด้วยกันตามจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ จึงก่อให้เกิด

ลวดลายต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเทคนิคของผู้สร้างงานแต่ละบุคคลที่ใช้วิธีการลงสีหรือตกแต่งในขณะทำการผลิต เพื่อสร้างลวดลาย นอกจากนี้ชิ้นงานแต่ละชิ้นยังคงความเป็นธรรมชาติ เรียบเนียน มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เต็มไปด้วยความงดงามทางศิลปะ จึงทำให้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

ภาพที่ 1 ภาพผู้สืบทอดเครื่องเคลือบดินเผา
Hung Huidong, 2023

ภาพที่ 2 ภาพผู้สืบทอดเครื่องเคลือบดินเผา
Lei Hong, 2023

ภาพที่ 3 ภาพผู้สืบทอดเครื่องเคลือบดินเผา Xiang Yulan, 2024

กล่าวได้ว่า เครื่องเคลือบดินเผาเจียไถ คืองานเครื่องเซรามิกที่ได้รับการพัฒนารูปแบบการสร้างสรรค์จากอดีตสู่ปัจจุบันด้วยกระบวนการทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย และยังคงคุณค่าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปราชญ์ชาวบ้านยังคงอนุรักษ์ความรู้ดั้งเดิมด้วยวิธีการผสมผสานการสร้างงานเครื่องเซรามิก ให้สอดคล้องกับยุคสมัยด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีการ รูปแบบ ลวดลาย เพื่อให้ชิ้นงานมีทั้งความสวยงามและประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน

ภาพที่ 4 เครื่องเคลือบดินเผา

ภาพที่ 5 เครื่องเคลือบดินเผา

ภาพที่ 6 เครื่องเคลือบดินเผา

4. การคุ้มครองและการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม

การคุ้มครองและการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม คือการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ร่วมของมนุษยทางวัฒนธรรม ศิลปะ ธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุตั้งเดิมและมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ให้กับคนรุ่นต่อไป และการนำมาตราการป้องกันมาใช้เพื่อรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าเหล่านี้ เพื่อส่งเสริม

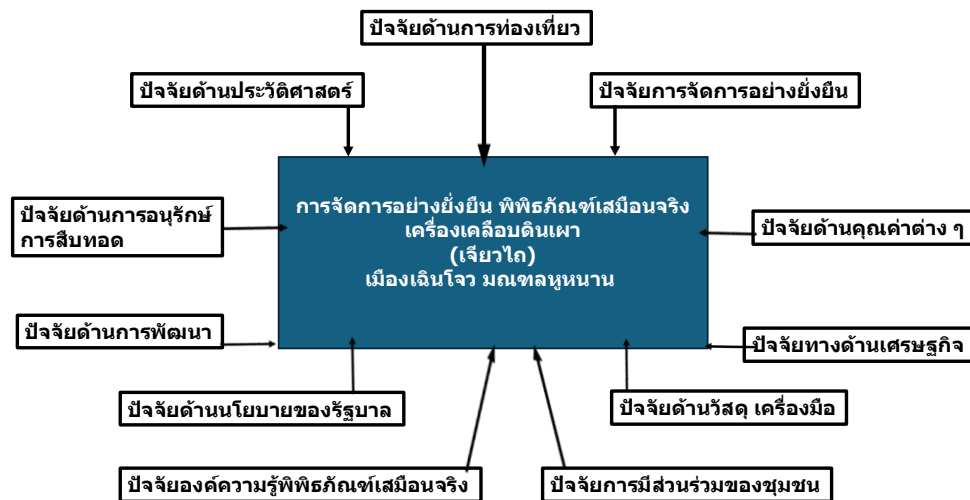
การพัฒนาความหลากหลายทางวัฒนธรรมของมนุษย์และความต่อเนื่องของวัฒนธรรม การคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีความสมดุลอย่างสมบูรณ์ระหว่างคุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมและศิลปะจำเป็นต้องบรรลุการพัฒนาคุณค่าและวิธีการอื่น ๆ คุณค่าที่เกี่ยวข้อง ร่วมกัน (International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), 1987) (China Artists Association, 2011)

กฎหมายมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน มีข้อกำหนดที่ชัดเจนสำหรับการระบุ การบันทึก และการจัดเก็บมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (ICH) สำหรับมรดกทางวัฒนธรรม ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วรรณกรรม ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์ จะมีการใช้มาตรการอนุรักษ์หลายประการ รวมถึงการสืบทอดและการเผยแพร่ วิธีการนี้ส่งเสริมการพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ “รายการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมณฑลหูหนาน”: นี่คือการซื้อโครงการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่รัฐบาลมณฑลหูหนานกำหนดขึ้น ซึ่งทำหน้าที่จดทะเบียนและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่หลากหลายประเภท เช่น งานหัตถกรรมพื้นบ้าน ศิลปะพื้นบ้าน ประเพณีปากเปล่า ฯลฯ (Hunan Provincial Department of Culture, 2009) ซึ่งส่งผลเชื่อมโยงให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มนุษย์กำหนดขึ้น เป็นสิ่งที่มนุษย์ให้ค่าแก่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ดังนั้นคุณค่าและความหมายจึงอาจแตกต่างกันไปตามพื้นฐานทางสังคม-วัฒนธรรม ทางประวัติศาสตร์และสติปัญญาของแต่ละคน แต่ละสังคม นอกจากนั้นขึ้นอยู่กับบริบทอื่น ๆ หรือเงื่อนไขทางสังคมและเศรษฐกิจด้วย ทรัพยากรทางโบราณคดีมีคุณค่าและความหมาย 4 ประการหลัก (ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2554) หัวข้อประเมินคุณค่าได้แก่คุณค่าเชิงสัญลักษณ์/อัตลักษณ์ คุณค่าเชิงวิชาการ คุณค่าเชิงสุนทรียะและคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ

ดังนั้นการคุ้มครองและการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญต่อการจัดการอย่างยั่งยืน เป็นสิ่งที่ปกป้อง รักษา เผยแพร่ องค์ความรู้ที่มีในชุมชนให้คงอยู่ได้อย่างถาวรแม้ว่ากาลเวลาจะล่วงผ่านไปแต่ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านยังคงอยู่ด้วยการสืบทอดจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ ด้วยวิธีการสืบทอดผ่านวิถีวัฒนธรรมทางสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย ศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะ คุณค่าทางวัฒนธรรม การจัดการอย่างยั่งยืน พิพิธภัณฑสถานเหมือนจริง เครื่องเคลือบดินเผาเจียวโก การคุ้มครองและการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม นโยบายภาครัฐ ช่างฝีมือ,ผู้สืบทอด วัสดุ หุ่น เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี เพื่อนำมาวิเคราะห์รูปแบบการจัดการ โดยให้ความสำคัญสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐและชุมชน เพื่อให้เห็นถึงคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอันบ่งบอกถึงเรื่องราวของยุคสมัยทางสังคมผ่านงานศิลปกรรมเครื่องเคลือบดินเผา เป็นการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นพิพิธภัณฑสถานเหมือนจริงเครื่องเคลือบดินเผาเจียวโก เป็นพื้นที่แหล่งเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่มีองค์ความรู้ใหม่ที่ทันสมัยให้เท่าทันกันกับสภาวะการณ์ของโลกปัจจุบัน รวมทั้งยังเป็นที่เก็บรวบรวมข้อมูลดั้งเดิมจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถสืบค้นและนำไปใช้ได้จริงในอนาคต

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัย การจัดการอย่างยั่งยืนพิพิธภัณฑสถานเหมือนจริงเครื่องเคลือบดินเผาเจ็พวไถ เมืองเนินใจ มณฑลพุนนัง การศึกษาครั้งนี้เป็นการผสมผสานการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือวิจัย ได้แก่

1. การสำรวจและเก็บข้อมูลภาคเอกสาร งานวิจัย บทความทางวิชาการจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยใช้ Nvivo ประมวลผลความน่าเชื่อถือของข้อมูล
2. การลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกึ่งโครงสร้างและการถอดคำสัมภาษณ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ ผู้เกี่ยวข้องกึ่งประวัติศาสตร์ 6 คน เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานเหมือนจริง 16 คน ประชาชนในท้องถิ่น 110 คน นักท่องเที่ยวและผู้บริโภค 180 คนโดยใช้ AHP ประมวลผลความน่าเชื่อถือของข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงบทบาทของพิพิธภัณฑสถาน ในการจัดทำพื้นที่แหล่งเรียนรู้
3. การศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์เอกลักษณ์ คุณค่าเชิงสุนทรีย์ สัจธรรม และทางจิตใจ ตามหลักทฤษฎีการจัดการอย่างยั่งยืนและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือซอฟต์แวร์ Nvivo เพื่อรวบรวมมุมมองและประสบการณ์ผู้เกี่ยวข้องกึ่งประวัติศาสตร์ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานเหมือนจริง ประชาชนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวและผู้บริโภค เพื่อทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงบทบาททางเศรษฐกิจในสังเคราะห์รูปแบบการจัดการพื้นที่พิพิธภัณฑสถานเหมือนจริง ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

จากการศึกษา การจัดการอย่างยั่งยืนพิพิธภัณฑสถานเหมือนจริงเครื่องเคลือบดินเผาเจ็พวไถ เมืองเนินใจ มณฑลพุนนัง ได้มีการคัดแยกและสรุปมรดกทางวัฒนธรรม สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. จากการศึกษาระดับความเป็นมาของเครื่องเคลือบเจ็พวไถ คุณค่าทางด้านศิลปกรรมของผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบดินเผา โดยการสำรวจภาคเอกสาร การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์คุณค่า พบว่าเครื่อง

เคลื่อนดินเผาเจี๋ยไถมีการผลิตขึ้นในสมัยโบราณช่วงสมัยราชวงศ์ถัง มีการพัฒนาต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ่งและส่งอิทธิพลยังประเทศใกล้เคียง เกาหลี ญี่ปุ่น ตามลำดับ คุณค่าทางศิลปกรรมเป็นรูปแบบที่มีความโดดเด่น ลักษณะเฉพาะทางเทคนิควิธีการ สามารถที่จะดำเนินการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีคุณค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

2. จากการศึกษาวิเคราะห์ในคุณค่าด้านต่าง ๆ จากนักวิชาการ จากการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ ทางคุณภาพและปริมาณ สามารถที่จะดำเนินการอนุรักษ์ เครื่องเคลื่อนดินเผาเจี๋ยไถ และดำเนินการพัฒนาต่อยอดได้ และสามารถที่จะดำเนินการจัดรูปแบบพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงได้อย่างเป็นรูปธรรมในยุคดิจิทัล

3. ได้แนวทางในการกำหนดกลยุทธ์จากปัจจัยต่าง ๆ ที่กำหนดเป้าหมายและดำเนินการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมได้เพื่อความยั่งยืนในระยะยาว ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง

แผนภาพที่ 2 การจัดการอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเครื่องเคลื่อนดินเผาเจี๋ยไถ เมืองเฉินโจว มณฑลหูหนาน มีความจำเป็นต่อการจัดการอย่างยั่งยืนในด้านการอนุรักษ์และพัฒนาเครื่องเคลื่อนดินเผา เนื่องจากเป็นพื้นที่เก็บรวบรวมองค์ความรู้ที่สำคัญทางสังคม ประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม สุนทรียศาสตร์ การพัฒนาเศรษฐกิจ และนวัตกรรมทางเทคโนโลยี ด้วยรากฐานอันลึกซึ้งของมรดกทางวัฒนธรรมอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่แสดงออกทางรูปแบบศิลปะเซรามิก สะท้อนถึงวิถีชีวิตและความรู้สึกผ่านงานศิลปะเซรามิกของชาวเฉินโจว ด้วยวิธีการจัดการอย่างยั่งยืนสำหรับพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง ที่ครอบคลุมเกี่ยวกับบริบททางประวัติศาสตร์ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม งานฝีมือแบบดั้งเดิม เทคนิคการผลิตร่วมสมัยของงานเครื่องเคลื่อนดินเผาเจี๋ยไถหรืองานเซรามิก สอดคล้อง (Song Junhwa, 2023) ยุทธศาสตร์การพัฒนายั่งยืนขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ครอบคลุมประเด็นสำคัญต่าง ๆ เช่น การศึกษา วิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) หลักการทางจริยธรรม

และความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับโลกว่าการศึกษา ปีค.ศ. 2030 มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาระดับโลก ส่งเสริมการพัฒนา ผ่านกระบวนการวิเคราะห์อันจะช่วยให้สามารถวัดพัฒนาการของพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงได้ ดังคำกล่าว (วันทนา สุวรรณรัตน์, 2551) เป็นสารสนเทศเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นในรูปแบบของเว็บไซต์ เพื่อเผยแพร่ผ่านระบบระบบอินเทอร์เน็ตประกอบด้วยข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัตถุ ที่จัดแปลผลในพิพิธภัณฑ์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้กลุ่มเป้าหมายเข้าชมและร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง นอกเหนือ จากการเดินทางไปยังสถานที่จริง สรุปได้ว่า พิพิธภัณฑ์เสมือนเป็นพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบที่นำเสนอเนื้อหาในรูปแบบดิจิทัล โดยผู้เข้าชมสามารถเข้าถึงได้เสมือนอยู่ในสถานที่จริงผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยอาศัยเทคโนโลยี การดึงดูดความสนใจและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าชมได้ เพื่อให้ผู้เข้าชมได้เข้าใจรูปแบบของเครื่องเคลือบดินเผา ดังคำกล่าว (Hung Huidong, 2023) คือ ผลงานฝีมือเซรามิกอันเป็นเอกลักษณ์ที่สร้างสรรค์จากดินเหนียวสีด้วยเทคนิคกระบวนการต่าง ๆ เช่น การขุดลาย การโยนลาย การหั่น และการต่อลาย จึงเป็นการพัฒนาลวดลายอย่างเป็นธรรมชาติภายในตัว “การลงสีภายในตัวเครื่องเคลือบ โดยที่ภาพวาดแทรกซึมเข้าไปในตัวเครื่องเคลือบ” นี่คือการก้าวข้ามข้อจำกัดของเครื่องเคลือบแบบดั้งเดิม เทคนิคการลงสีแบบนี้ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่และได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องเคลือบเซรามิกที่สวยงามที่สุดในจีนโจว จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่การจัดการอย่างยั่งยืนพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถ สอดคล้องกับ Hunan Provincial Department of Culture, 2009) ซึ่งส่งผลเชื่อมโยงให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มนุษย์กำหนดขึ้น เป็นสิ่งที่มนุษย์ให้ค่าแก่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ดังนั้นคุณค่าและความหมายจึงอาจแตกต่างกันไปตามพื้นฐานทางสังคม-วัฒนธรรม ทางประวัติศาสตร์และสติปัญญาของแต่ละคน แต่ละสังคมนอกจากนั้นขึ้นอยู่กับบริบทอื่น ๆ หรือเงื่อนไขทางสังคมและเศรษฐกิจด้วย ทรัพยากรทางโบราณคดีมีคุณค่าและความหมาย 4 ประการหลัก (ธนิช เลิศชาญฤทธิ์, 2554) หัวข้อประเมินคุณค่าได้แก่ เชิงสัญลักษณ์/อัตลักษณ์ วิชาการ สุนทรียะและเศรษฐกิจ

ดังนั้นการใช้พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ สามารถจัดระเบียบชี้แจงสาระสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สุนทรียศาสตร์ องค์ประกอบวัสดุ และแนวทางการอนุรักษ์เครื่องเคลือบดินเผาอย่างเป็นระบบได้ การดำเนินการดังกล่าวเพื่อส่งเสริมวิถีวัฒนธรรมของชุมชนของชาวจีนในจีนโจว ให้บรรลุการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในรูปแบบดิจิทัล และบุกเบิกเส้นทางใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการสังเคราะห์งานวิจัยเรื่อง การจัดการอย่างยั่งยืนพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถ เมืองจีนโจว มณฑลหูหนาน เป็นแนวทางใหม่ของการจัดพิพิธภัณฑ์พื้นที่ ที่ให้คุณค่าความสำคัญทางมรดกทางวัฒนธรรมกลับฟื้นมีชีวิตในรูปแบบที่ทันสมัย ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 3 องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

จากแผนภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่อธิบายกระบวนการ ดังนี้

วิธีการ: ชุมชนชาวเดินโจวร่วมกันศึกษาความเป็นมา ความสำคัญของพื้นที่ เพื่อค้นหาทรัพยากรทางศิลปะเครื่องเคลือบเชิงสร้างสรรค์ ใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินคุณค่าในการทำงานร่วมกัน

ผลลัพธ์: ร่วมสร้างความเข้าใจร่วมกันในการนำไปบริหารการจัดการให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่

หลักการมีส่วนร่วม: ร่วมระดมความคิด ความรู้ ตัดสินใจ การปฏิบัติ กำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อให้ได้ผลลัพธ์อย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์: ช่วยให้คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ เกื้อกูลซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอก เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายองค์ความรู้ทางสังคมได้อย่างกว้างไกล และสร้างพื้นที่การเรียนรู้ได้ทุกสถานที่โดยที่ไม่ต้องมาในสถานที่จริง

ผลลัพธ์: รูปแบบการจัดการทรัพยากรทางศิลปะเครื่องเคลือบเชิงสร้างสรรค์ นำมาใช้ประโยชน์ ก่อให้เกิดคุณค่าทางวิถีของสังคมและเกิดความยั่งยืนในอนาคต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบประวัติและคุณค่าของเครื่องเคลือบเขียวไถ เมืองเดินโจว มณฑลหูหนาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์เชิงวิชาการต่อนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักวิชาการศึกษา ประชาชนรวมทั้งผู้ที่สนใจ ด้วยเป็นพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่มีข้อมูลชิ้นงานเสมือนจริง เอกสารอิเล็กทรอนิกส์อ้างอิงจากทางประวัติศาสตร์อย่างชัดเจนและบ่งบอกถึงห้วงเวลาแต่ละยุคสมัยได้อย่างถูกต้อง จึงเป็นคลังข้อมูลความรู้ที่ผู้สนใจสามารถสืบค้นผ่านระบบดิจิทัลได้อย่างง่ายดายเพราะผ่านเครือข่ายออนไลน์ และข้อมูลมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาเข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง

2. ได้ทราบวิธีการการอนุรักษ์และการพัฒนาพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงในยุคดิจิทัล การสนับสนุนส่งเสริมนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่แหล่งเรียนรู้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งทางด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ ภูมิวัฒนธรรมทางสังคม ศิลปะ วิถีชีวิต การศึกษา การเมือง สังคมและเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ในด้านการอนุรักษ์พัฒนาพื้นที่ประวัติศาสตร์ให้เกิดความยั่งยืน บนพื้นฐานความจริงในบริบทของพื้นที่นวัตกรรม เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ รักและหวงแหนในพื้นที่ของตนเพราะเป็นส่วนหนึ่งในพื้นที่อาศัยอยู่ จึงจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่นั้น

3. ได้รูปแบบพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงในการพัฒนางานเครื่องเคลือบดินเผาเจียวไถ ให้ยั่งยืนต่อไป การจัดการอย่างยั่งยืนพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงก่อให้เกิดผลที่ตามมาคือ ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทั้งในตัวผลิตภัณฑ์ชิ้นงาน พื้นที่แหล่งเรียนรู้ และบริเวณโดยรอบพื้นที่แหล่งเรียนรู้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจ ที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้หมุนเวียนในชุมชน ให้แก่ผู้ผลิต ผู้สืบทอดงานเครื่องเคลือบ ซึ่งอาจต่อยอดถึงการส่งออก เพื่อการจัดจำหน่ายยังต่างประเทศ ดังนั้นภาครัฐและภาคประชาชนจึงมีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกัน เพื่อให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรพัฒนาและส่งเสริมสมาชิกในชุมชน เยาวชนรุ่นใหม่เพื่อมาทดแทนคนรุ่นเก่า นำเทคโนโลยีรุ่นใหม่มาใช้ให้ทันสมัย

1.2 ส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปผู้สนใจศิลปะแขนงนี้เข้ามามีส่วนร่วมในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การอนุรักษ์และพัฒนา

1.3 รัฐบาลสนับสนุน ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนโดยทั่วไปรู้จักเครื่องเคลือบเจียวไถให้มากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจที่ดีขึ้นให้กับชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

รัฐบาลสนับสนุนให้มีการวิจัยเครื่องเคลือบเจียวไถ ในองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาเครื่องเคลือบชนิดนี้ โดยการส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยแหล่งเงินทุน เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องเนื้อดิน งานวิจัยการสร้างเทคนิคการผสมดินชนิดต่างเข้าด้วยกันให้เป็นเนื้อดินเดียวกัน งานวิจัยเกี่ยวกับเทคนิคการเผา งานวิจัยที่จะนำเอารูปแบบเครื่องเคลือบดินเผาไปใช้ในชีวิตประจำวัน นำไปใช้เพื่อการตกแต่งอาคารบ้านเรือน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 2) ของประเทศไทย พ.ศ. 2552 - 2556, 18 เมษายน 2559. Retrieved from https://oer.learn.in.th/search_detail/result/20558
- ชัยอนันต์ สาขะจันทร์. (2558). รายงานการวิจัย การออกแบบพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงเรื่อง พุทธมณฑล ศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

- ทิพย์ธิดา ดิสระ, จินตนา กสินันท์; กฤตยาภาณุจัน โดพิทักษ์. (2562).การพัฒนาพิพิธภัณฑ์เสมือนจริงช้างศึก ตำบลรพพ่งหว้า จังหวัดสตูล. *e-Journal of Education Studies, Burapha University*, 1(4), 55-68.
- ธนิก เลิศชาญฤทธิ. (2554). *การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
- บุญชู บุญลิขิตศิริ; ฉัตรวรรณ ลัญฉวรรณระกร.(2558).รูปแบบพิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมเสมือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.รายงานการวิจัย.คณะศิลปกรรมศาสตร์.ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วันทนา สุวรรณศรีศรี และ มธุรส จงชัยกิจ. (2551). รูปแบบพิพิธภัณฑ์เสมือนเพื่อการศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อภิชาติ เหล็กดี; ณัฐพงศ์ พลสมย; อุมารณ เหล็กดี. (2562). *การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานทางวัฒนธรรมโดยใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันวิจัยและพัฒนา.มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อารี อิมสมบัติ. (2550). *การนำเสนอรูปแบบพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเสมือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Beijing Ceramic Art Museum. (2022). Traditional Chinese coiled-body porcelain from the perspective of foreign ceramic artists.Retrieved from <https://shorturl.at/qVvKV>.
- China Artists Association. (2011). Law of the People's Republic of China on Intangible Cultural Heritage. *Judicial Practice Selection*, (9),8.
- Hu Yanyu. (2008). *Preliminary Study on Twisted-Body Ceramics*. Doctoral Dissertation, Jilin University.
- Hunan Provincial Department of Culture. (2009). *List of Intangible Cultural Heritage of Hunan Province*. Hunan People's Publishing House.
- Hung Huidong. (2023). *Heir and producer of Chenzhou porcelain*. Huaihua Jiaying Ceramics Co., Ltd., Hunan Province. Interview.
- ICOMOS. (1987). *Charter for the conservation of historic towns and urban areas*. In J. Smith (Ed.), *Urban Heritage Documents* (pp. 45–50). Heritage Press.
- International Council on Monuments and Sites (ICOMOS). (1988). *Charter for the Conservation of historic towns and urban areas* [Washington Charter 1987]. https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/towns_e.pdf
- Jia Xiaohua (2011). The National Flower Blooming on Porcelain: A Brief Analysis of the Works of Japanese Ceramic Artist Ito Akishui. *Art World* (1),1.
- Lei Hong. (2023, 12:28). *Director of the Chenzhou Coiled Porcelain Institute*. Chenzhou Coiled Porcelain Co., Ltd., Huaihua City, Hunan Province. Interview.
- Lei Hong, Huang Huidong & Liu Jilai. (2019). *A braided porcelain made of pure natural mineral raw materials and its preparation method*. Huaihua Jiaying Ceramics Culture Technology Co., Ltd. (October 8, 2019).CN107352962B.

- Rangelova FT, Marina. (2015). Structural Preservation–priority of the Sustainable Management of Bulgarian Cultural and Historical Heritage Buildings. **Journal of Civil Engineering and Architecture**,9,497-505.
- Song Junhwa, (2023). The Concept of Sustainable Development and Systematic Protection of Intangible Cultural Heritage [J]. **Cultural Heritage**, (03): Pages 1-8.
- Xiang Yulan. (2024, 12:28). Expert on Chenxi's ceramics, an intangible cultural heritage base, Chenzhou Porcelain, Hunan Province. Interview.
- Zhang Ling, (2021). Intangible Cultural Heritage and Sustainable Development" [J]. Forum on Folk Culture, (01).

รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการมีคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น
อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

A Model for Promoting Moral and Ethical Behavior Among Local Politicians
in Thawat Buri District, Roi Et Province

สยามพร พันธไชย

พระครูสุตวรธรรมกิจ

สุกานดา จันทาวรีย์

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Siamporn Phanthachai

Phrakhrusutaworathammakit

Sukanda Chantawaree

Roi Et Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: siamporn.pan@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ: 9 สิงหาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 21 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 25 สิงหาคม 2568

Received: August 9, 2025; Revised: August 21, 2025; Accepted: August 25, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการมีคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและปัจจัยที่มีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น รวมถึงพัฒนารูปแบบและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบดังกล่าว โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักการเมืองท้องถิ่นจำนวน 218 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 คน ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) และพบว่าปัจจัยทั้ง 10 ด้านสามารถพยากรณ์คุณธรรมจริยธรรมได้ถึงร้อยละ 77.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) การสร้างจิตสำนึกภายในจิตใจ เช่น การอบรมบ่มนิสัย การส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริต และการมีแบบอย่างที่ดีทางจริยธรรม และ 2) การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น การใช้หลักธรรมเสริมสร้างความเมตตา การมีจิตใจสงบ และการยึดมั่นในความเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมในระดับมากในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านความถูกต้องและความเป็นไปได้ จึงสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ.

คำสำคัญ: รูปแบบการเสริมสร้าง; คุณธรรมจริยธรรม; นักการเมืองท้องถิ่น

Abstract

This research study, entitled A Model for Promoting Moral and Ethical Behavior Among Local Politicians in Thawat Buri District, Roi Et Province, aims to examine the levels and factors influencing the morality and ethics of local politicians, as well as to develop and evaluate the appropriateness of such a model. The study employed a sample of 218 local

politicians and 12 key informants. The results revealed that the overall moral and ethical standards of local politicians were at a high level ($\bar{x} = 3.63$). Moreover, ten predictive factors could explain 77.30% of the variance in moral and ethical behavior, with statistical significance. The developed model for promoting moral and ethical values comprises two main components: 1) Internal Moral Awareness Development, which includes moral training from an early age, promoting honesty and integrity in public service, and having good role models; and 2) Integration of Buddhist Principles, such as applying Dhamma teachings to cultivate compassion, mental calmness, and selflessness for the public good. According to expert evaluations, the model was rated highly appropriate in all aspects, particularly in terms of accuracy and feasibility. Therefore, the model is considered highly applicable and effective for fostering moral and ethical behavior among local politicians.

Keywords: Model for Promoting; Moral and Ethical Behavior Among; Local Politicians

บทนำ

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นคู่กับสังคมของแต่ละประเทศเป็นเวลานาน เกิดได้ในหลากหลายรูปแบบหลากหลายลักษณะ หลากหลายกลุ่มคนหรือสาขาอาชีพ ไม่เว้นแม้แต่ทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นดังจะเห็นข่าวการทุจริตต่อหน้าอยู่เป็นระยะ มีผลทำให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวม บางครั้งกระทำความผิดบางอย่างไม่จัดว่าเป็นการทุจริตคอร์รัปชันโดยตรงแต่อาจหมิ่นเหม่ต่อการครหาว่าขาดไปซึ่งคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้ล้วนแต่เกิดจากปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่ขับเคลื่อนโดยผู้มีอำนาจเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามการทุจริตคอร์รัปชันและผลประโยชน์ทับซ้อน มีความสอดคล้องกันในแง่ของการกระทำที่เราสามารถเรียกการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหนึ่งในพฤติกรรมที่นำไปสู่การคอร์รัปชัน ส่วนใหญ่มักพบว่ากระบวนการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับด้านงบประมาณ การทำบัญชี การจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลัง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นละเลยไม่ปฏิบัติหรือไม่ทำตามระเบียบฯ และอ้างว่าไม่ทราบเกี่ยวกับเรื่องที่มีการให้จัดทำและไม่จัดทำ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนเรื่องในกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่จัดทำ อันเป็นผลก่อให้เกิดการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความหมายของการทุจริตคอร์รัปชัน ในความจริงแล้วเป็นคำเดียวกัน โดยทุจริตนั้นตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Corruption” ซึ่งคำว่า “ทุจริต” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ว่า ความประพฤติชั่ว ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางกาย เรียกว่า กายทุจริต ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางวาจา เรียกว่า วาจาทุจริต ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางใจ เรียกว่า มโนทุจริต “ทุจริตต่อหน้าที่” หมายถึง การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหน้าที่ ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนหรือผู้อื่น (ณัฐนัย แก้วโพนงาม, 2557: 1-12) ซึ่งการกระทำความผิดกล่าวนั้นทำให้ตนเองได้ประโยชน์ แต่เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม จากความหมายนี้แสดงให้เห็นว่า การกระทำเพื่อประโยชน์ของตนเอง ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรมนั้น เป็นการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม ซึ่งหมายความว่า

ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of interest) เป็นการทุจริตคอร์รัปชันรูปแบบหนึ่งนั่นเอง การคอร์รัปชัน (Corruption) มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า Corruption เป็นคำที่รู้จักกันดีมานานแต่ความหมายแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ใช้ หลักการหรือมุมมองด้านศีลธรรม การเมืองหรือด้านเศรษฐกิจ ในมุมมองของการกระทำนั้น คอร์รัปชันถือเป็นอาชญากรรม (crime) ประเภทหนึ่ง ในบางกรณีคอร์รัปชันอาจจะถูกมองในความหมายที่แคบและต่างจากการโกง ยักยอก รีดไถ การชู้ โดยมองว่า คอร์รัปชันเป็นการกระทำของคนสองฝ่ายที่หาประโยชน์ร่วมกันจากฝ่ายที่สาม เช่น การติดสินบนหรือหมายถึง การฉ้อราษฎร์บังหลวง เบียดบังเอาโดยอำนาจหน้าที่ราชการ ซึ่งก็มีการโต้เถียงกันว่า คำว่า ฉ้อราษฎร์บังหลวงนั้นมีความหมายที่แคบมากกว่าคำว่าคอร์รัปชัน เพราะคำว่าฉ้อราษฎร์บังหลวงนั้นเป็นการเบียดบังเอาทรัพย์สินของรัฐและสาธารณะเท่านั้น ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้แปลคำว่า การทุจริตและพฤติกรรมมิชอบในวงราชการให้ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า corruption นั่นเอง (จิราพร บาร์ศรี, เจนรบ พลเดช, ผ่องพรรณ มุริกันนท์, 2566 : 84-90) กระบวนการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับด้านงบประมาณ การทำบัญชี การจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลัง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นละเลยไม่ปฏิบัติหรือไม่ทำตามระเบียบฯ และอ้างว่าไม่ทราบเกี่ยวกับเรื่องที่มีการให้จัดทำและไม่จัดทำ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนเรื่องที่ถูกมององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่จัดทำ อันเป็นผลก่อให้เกิดการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ณัฐนัย แก้วโพนงาม, 2557: 1-12) ความหมายของการทุจริตคอร์รัปชัน ในความจริงแล้วเป็นคำเดียวกัน โดยทุจริตนั้นตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Corruption” ซึ่งคำว่า “ทุจริต” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ว่า ความประพฤติชั่ว ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางกาย เรียกว่า กายทุจริต ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางวาจา เรียกว่า วาจาทุจริต ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางใจ เรียกว่า มโนทุจริต “ทุจริตต่อหน้าที่” หมายถึง การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติโดยมิชอบในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามิได้ทำหน้าที่ ทั้งที่ตนมิได้มิได้ตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนหรือผู้อื่น (โกวิทย์ พวงงาม, 2553) ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้ทำให้ตนเองได้ประโยชน์แต่เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม จากความหมายนี้แสดงให้เห็นว่า การกระทำเพื่อประโยชน์ของตนเอง ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวมนั้น เป็นการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม ซึ่งหมายความว่า ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of interest) เป็นการทุจริตคอร์รัปชันรูปแบบหนึ่งนั่นเอง การคอร์รัปชัน (Corruption) มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า Corruption เป็นคำที่รู้จักกันดีมานานแต่ความหมายแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ใช้ หลักการหรือมุมมองด้านศีลธรรม การเมืองหรือด้านเศรษฐกิจ ในมุมมองของการกระทำนั้น คอร์รัปชันถือเป็นอาชญากรรม (crime) ประเภทหนึ่ง ในบางกรณีคอร์รัปชันอาจจะถูกมองในความหมายที่แคบและต่างจากการโกง ยักยอก รีดไถ การชู้ โดยมองว่า คอร์รัปชันเป็นการกระทำของคนสองฝ่ายที่หาประโยชน์ร่วมกันจากฝ่ายที่สาม เช่น การติดสินบนหรือหมายถึง การฉ้อราษฎร์บังหลวง เบียดบังเอาโดยอำนาจหน้าที่ราชการ ซึ่งก็มีการโต้เถียงกันว่า คำว่า ฉ้อราษฎร์บังหลวงนั้นมีความหมายแคบกว่าคอร์รัปชัน เพราะคำว่าฉ้อราษฎร์บังหลวงนั้นเป็นการเบียดบังเอาทรัพย์สินของรัฐและสาธารณะเท่านั้น ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้แปลคำว่า การทุจริตและพฤติกรรมมิชอบในวงราชการให้ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า corruption นั่นเอง (โกวิทย์ พวงงาม, 2559).

จังหวัดร้อยเอ็ด ถือได้ว่าการทุจริตจัดจ้างเป็นปัญหาอันดับหนึ่งจากสถิติการรับเรื่องร้องเรียนของสำนักงาน ป.ป.ช.ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ปัญหาเรื่องร้องเรียนการทุจริตส่วนใหญ่ที่ได้รับเกี่ยวข้องกับการ

จัดซื้อจัดจ้างเป็นอันดับแรกของราชการส่วนภูมิภาค และท้องถิ่นทั้งนี้เพราะการจัดซื้อจัดจ้างมีขั้นตอนต่างๆ มีความเสี่ยงที่ผู้เกี่ยวข้องจะสามารถหาช่องทางแสวงหาผลประโยชน์ได้ ตั้งแต่เริ่มโครงการ จนถึงสิ้นสุดโครงการ เช่น การคิดโครงการเอื้อประโยชน์เพื่อตนเองหรือผู้ใดผู้หนึ่ง หรือ ไม่การพิจารณาอนุมัติมีการเรียกรับเงินผลประโยชน์หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อน หรือกำหนดราคาสูงเกินความเป็นจริง มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้ประกอบการ มีเรียกรับเงินหรือผลประโยชน์หรือตรวจรับไม่ถูกต้องไม่ครบถ้วน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ ล้วนส่งผลกระทบต่อการบริหารงาน และการเบิกจ่ายงบประมาณอันนำไปสู่ความเสียหายแก่ระบบราชการและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2561) ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน จำเป็นจะต้องทราบถึงปัจจัยเชิงสาเหตุของการทุจริตในภาครัฐให้ชัดเจนก่อนจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาการทุจริตในภาครัฐได้ ตรงจุด ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงปัจจัยเชิงสาเหตุของการทุจริตในภาครัฐของจังหวัดร้อยเอ็ดซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้ป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป (จิราพร บาร์ศรี, เจนรบ พลเดช, ผ่องพรรณ มูริกา นนท์, 2566, 84-90)

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีที่ตั้งอยู่ในเขต อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มีหน้าที่ในการให้บริการวิชาการและผลิตงานวิจัยที่สามารถนำไปพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยในการรับใช้สังคม ซึ่งจากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ต้องดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ในการใช้เป็นต้นแบบการปฏิบัติงานสำหรับนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอรวัชบุรี รวมทั้งพื้นที่อื่น ๆ ตลอดจนใช้เป็นต้นแบบแก่นักการเมืองในรุ่นต่อไป ให้มีแนวปฏิบัติที่ดีต่อไปในอนาคต อีกทั้งเพื่อนำผลการวิจัยที่ได้เป็นองค์ความรู้หรือข้อมูลสารสนเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลการมีคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
4. เพื่อประเมินรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบนั้น ทิศนา ขมมณี ได้กล่าวอธิบายความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบหมายถึง เครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสร้างมาจากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือ จากทฤษฎี หลักการต่าง ๆ และแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง (ทิศนา ขมมณี, 2545: 220) ส่วนมาลี สืบกระแสน กล่าวว่า รูปแบบมีสองลักษณะ คือ รูปแบบจำลองของสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่นระบบการปฏิบัติงาน และรูปแบบที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่นเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น รูปแบบอาจแสดงความสัมพันธ์ด้วยเส้นโยงแสดงในรูป

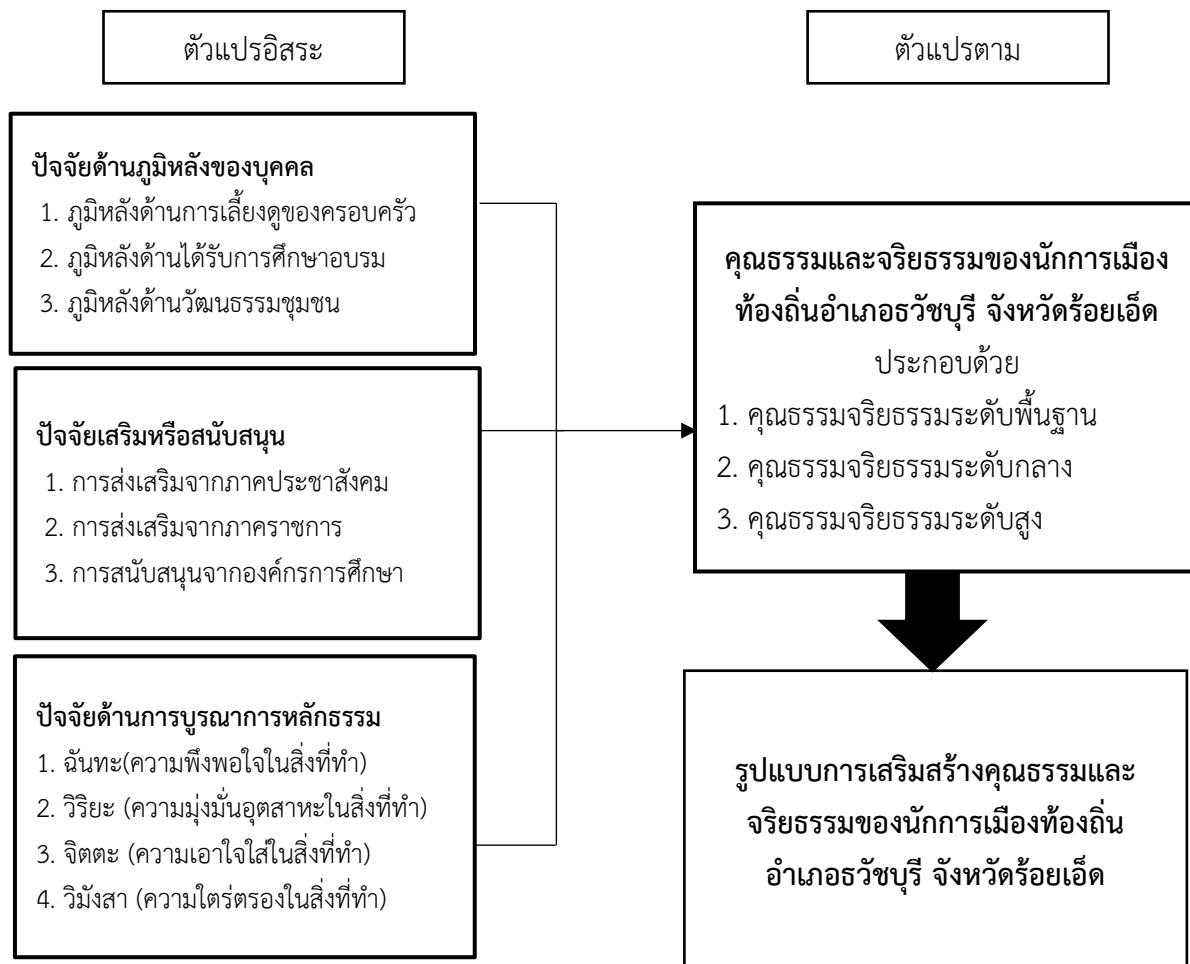
แผนภาพหรือเขียนในรูปสมการคณิตศาสตร์ หรือสมการพหุคูณหรือเขียนเป็นข้อความ จำนวน หรือ ภาพ หรือแผนภูมิหรือรูปสามมิติ (มาลี สืบกระแสด, 2552: 108-109) สำหรับ ญัฐศักดิ์ จันทร์ผล อธิบายว่า รูปแบบ หมายถึงโครงสร้างโปรแกรม แบบจำลองหรือตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริงที่สร้างขึ้นจากการลดทอน เวลาและเทศะ พิจารณามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้ทดแทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ใด ปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบนั้นๆ (ญัฐศักดิ์ จันทร์ผล, 2552: 124) สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง สภาพลักษณะที่เป็นโครงสร้าง แบบ หรือแบบจำลอง ที่ครอบคลุม องค์ต่าง ๆ ที่สำคัญ ซึ่งได้รับการจัดการไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี แนวคิดหรือความ เชื่อต่าง ๆ ไว้เป็นขั้นตอน กระบวนการ รวมทั้งวิธีการหรือเทคนิคต่าง ๆ ที่ช่วยให้เข้าใจได้ง่ายและเป็นที่ ยอมรับ พร้อมทั้งจะได้รับการพิสูจน์ ทดสอบว่ามีประสิทธิภาพที่จะใช้เป็นแบบแผนไปสู่วัตถุประสงค์ได้

แนวคิดเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมือง คุณธรรม มีความหมายตามพจนานุกรมว่า “สภาพ คุณงามความดี” เป็นลักษณะหรือคุณสมบัติทางบวกที่ถือกันว่าดีงามทางศีลธรรม ฉะนั้นจึงได้รับยกย่องเป็น รากฐานของหลักการและสัจศีลธรรมดี คุณธรรมส่วนบุคคลเป็นลักษณะเฉพาะที่เป็นค่านิยมว่าส่งเสริมความ ยิ่งใหญ่โดยรวมและปัจเจก คุณธรรมเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงมาตรฐานทางศีลธรรม และเป็นรูปแบบของ ความคิดและการกระทำบนพื้นฐานของมาตรฐานทางศีลธรรม (นฤมล สิงห์รา, ออนไลน์) ส่วนคำว่า จริยธรรม ของนักการเมืองในระบบการเมือง ในความหมายที่เฉพาะเจาะจงนั้น ศาสตราจารย์ ดร. สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ เห็นว่า จริยธรรม หมายถึง ความถูกต้องดีงาม สังคมทุกสังคมจะกำหนดกฎเกณฑ์กติกา บรรทัดฐานของตัวเอง ว่าอะไร เป็นสิ่งที่ดีงาม และอะไรคือความถูกต้อง โดยทั่วไปได้มีการเขียนเป็นกฎข้อบังคับให้สมาชิกทุกคน ต้องยึดถือปฏิบัติตาม ซึ่งหากมีการละเมิดจะถูกลงโทษโดยสังคมในขณะเดียวกัน (ญัฐดนัย แก้วโพงาม, 2557: 1-12) สรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมนักการเมือง หมายถึง ลักษณะหรือคุณสมบัติทางบวกที่ถือกันว่าดีงามทาง ศีลธรรม ฉะนั้นจึงได้รับยกย่องเป็นรากฐานของหลักการและสัจศีลธรรมดี คุณธรรมส่วนบุคคลเป็นลักษณะ เฉพาะที่เป็นค่านิยมว่าส่งเสริมความยิ่งใหญ่โดยรวมและปัจเจก คุณธรรมเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงมาตรฐาน ทางศีลธรรม รวมไปถึงบรรดาความถูกต้องดีงาม สังคมทุกสังคมจะกำหนดกฎเกณฑ์กติกา บรรทัดฐานของ ตัวเองว่าอะไร เป็นสิ่งที่ดีงาม และอะไรคือความถูกต้อง โดยทั่วไปได้มีการเขียนเป็นกฎข้อบังคับให้สมาชิกทุก คนต้องยึดถือปฏิบัติตาม ซึ่งหากมีการละเมิดจะถูกลงโทษโดยสังคมในขณะเดียวกัน

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง เหตุหรือปัจจัยอันจะก่อให้เกิดผล ต่อการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอันจะส่งผลต่อการที่จะทำให้ผู้คนในสังคม ในงานวิจัยฉบับนี้หมายความว่า นักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอวังน้อยเป็นผู้ที่ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมมาประกอบการทำงานเกิด ประสิทธิภาพสูงสุดต่อการให้บริการประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งประกอบไปด้วย 1. ปัจจัยด้านภูมิหลังของบุคคล ประกอบด้วย 1.1) การอบรมเลี้ยงดูของคนในครอบครัว 1.2) การได้รับการศึกษาอบรม และ 1.3) ภูมิหลังด้าน วัฒนธรรมในชุมชน, 2. ปัจจัยสนับสนุนหรือปัจจัยเสริม ประกอบด้วย 2.1) การส่งเสริมจากภาคประชา สังคม 2.2) การส่งเสริมจากภาครัฐหรือราชการ และ 2.3) การส่งเสริมจากองค์กรด้านการศึกษา, 3. ปัจจัยด้าน การบูรณาการหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย หลักอริยบทธรรม 4 ประการหรือหลักธรรมอันจะนำไปสู่ ความสำเร็จนั่นเอง ประกอบด้วย 4.1) ฉันทะ (ความพอใจ) 4.2) วิริยะ (ความเพียร) 4.3) จิตตะ (ความเอาใจ จดจ่อ) และ 4.4) วิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง) ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในงานวิจัยฉบับนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการมีคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการมีคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) กล่าวคือ โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูป/คน เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 218 คน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 218 คน (เก็บจากทุกหน่วยประชากร)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับคุณลักษณะการมีคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกได้เป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพหลัก 5) รายได้ต่อเดือน 6) บทบาทหน้าที่ในองค์กร และ 7) ภูมิสำเนา เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับคุณลักษณะการมีคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะการมีคุณธรรมจริยธรรม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน การวิเคราะห์เชิงสถิติพรรณนา (Descriptive Analysis) ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามประเภทตรวจสอบรายการ (Check List) ทำการลงรหัสข้อมูลตามคุณลักษณะของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้อธิบายถึงข้อมูลแบบสอบถามที่เกี่ยวกับระดับการมีคุณธรรมจริยธรรม จึงทำการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง ระดับการมีคุณธรรมจริยธรรมมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง ระดับการมีคุณธรรมจริยธรรมมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง ระดับการมีคุณธรรมจริยธรรมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง ระดับการมีคุณธรรมจริยธรรมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง ระดับการมีคุณธรรมจริยธรรมน้อยที่สุด (รังสรรค์ สิงห์เลิศ, 2551: 335)

การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุมาน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสถิติคอมพิวเตอร์ สถิติสำเร็จรูปทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการมีคุณธรรมจริยธรรม โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้น (Multiple Regression Analysis) (สำราญ มีแจ้ง, 2557: 31)

3. การสร้างรูปแบบโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน เพื่อร่วมสร้างรูปแบบ โดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจัดกลุ่มประเด็นสำคัญ แล้ว Coding ถ้อยคำสำคัญ จากนั้นสรุปเรียบเรียงถ้อยคำใหม่ โดยการอธิบายขยายความเพื่อให้เกิดความชัดเจน

4. การประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์การประเมินรูปแบบของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อยืนยันความถูกต้องเหมาะสมของรูปแบบ โดยใช้หลักการของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เป็นกรอบในการตรวจสอบคุณภาพการประเมินเพื่อยืนยัน โดยมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1. ด้านความเป็นไปได้

(Feasibility) 2. ด้านความเหมาะสม (Propriety) 3 ด้านอรรถประโยชน์ (Utility) 4. ด้านความถูกต้อง (Accuracy) จำนวน 21 คน ใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. ระดับคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมและรายด้าน

การมีคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1 ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรมระดับพื้นฐาน	3.87	0.91	มาก
2 ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรมระดับกลาง	3.49	0.41	มาก
3 ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรมระดับสูง	3.43	0.84	มาก
โดยรวม	3.63	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าความคิดเห็นที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$ S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ดอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรมระดับพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$ S.D. = 0.91) รองลงมา คือ ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรมระดับกลาง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$ S.D. = 0.41) และลำดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรมระดับสูง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$ S.D. = 0.84) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ตัวพยากรณ์หรือปัจจัยพยากรณ์ 9 ปัจจัย สามารถพยากรณ์การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้ การบูรณาการหลักวิมิงสา (การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น) (X_{10}) การบูรณาการหลักฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) (X_7) ปัจจัยด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมจากภาคประชาสังคม (X_4) ปัจจัยด้านภูมิหลังเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน (X_3) การบูรณาการหลักจิตตะ (การเอาใจใส่ในสิ่งนั้น) (X_9) ปัจจัยด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมจากภาครัฐหรือราชการ (X_5) การบูรณาการหลักวิริยะ (ความเพียร ขยัน อุตสาหะ บากบั่น เอาธุระ) (X_8) การสนับสนุนจากองค์กรการศึกษา (X_6) และภูมิหลังด้านการเลี้ยงดูของครอบครัว (X_1) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ .349, .256, .198, -.186, .176, -.130 .128 .175 และ .168 ตามลำดับ สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

1. สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 0.206 + .349 X_{10} + .256 X_7 + .198 X_4 + .186 X_3 + .176 X_9 + .130 X_5 + .128 X_8 + .175 X_6 + .168 X_1$$

2. สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .349 Z_{10} + .256 Z_7 + .198 Z_4 - .186 Z_3 + .176 Z_9 + .158 Z_5 - .139 Z_8 + .175 Z_6 + .168 Z_1$$

3. รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มีองค์ประกอบ 2 ส่วน ร่วมกันเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ ส่วนที่ 1 การสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นภายในจิตใจ ประกอบด้วย 1. การอบรมบ่มนิสัยที่เกิดขึ้นในวัยที่เหมาะสม, 2. การได้รับการศึกษาอบรมถึงความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่การงาน, 3. นักการเมืองควรมีความเสียสละไม่เห็นประโยชน์ตนมากกว่าส่วนรวม, 4. การสร้างแบบนักการเมืองที่ดีเพื่อเป็นแบบอย่าง, 5. นักการเมืองมีสภาพจิตใจที่มีความเข้มแข็ง โดยมีกำลังใจที่เข้มแข็งไม่ย่อท้อต่อสิ่งเร้าให้กระทำความผิด และ 6. คุณธรรมจริยธรรมในจิตใจย่อมสามารถดูได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกมาด้วย เช่น การไม่คิดทุจริต การละอายต่อบาป ส่วนที่ 2 การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้าช่วยส่งเสริม ประกอบด้วย 1. การใช้หลักธรรมของพุทธศาสนาจะช่วยให้ผู้คนมีจิตใจที่ดี มีความเมตตา เอื้ออาทรต่อผู้อื่น และการละอายต่อการทำบาป, 2. มีความเสียสละไม่เห็นประโยชน์ตนมากกว่าส่วนรวม, 3. การเป็นคนที่หึงมองอะไรรอบข้างในด้านดีจะกระตุ้นเสริมให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดออกมาในด้านที่ดี, 4. นักการเมืองท้องถิ่นควรฝึกฝนตนเองให้เป็นคนจิตใจสงบนิ่งโอปปาติกะมีสมาธิต่อเพื่อร่วมองค์กรและต่อประชาชน และ 5. นักการเมืองท้องถิ่นยึดมั่นและน้อมนำหลักธรรมมาใช้ในการสร้างพลังตนเองในทางบวกและพยายามมองข้ามสิ่งที่เป็นเรื่องไม่ดีออกไป

ผลการประเมินรูปแบบ รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมระดับมาก

อภิปรายผล

1. ความคิดเห็นที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความคิดเห็นที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ดอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ลำดับที่ 1. ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรมระดับพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) รองลงมา คือ ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรมระดับกลาง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$) และลำดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรมระดับสูง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$) ที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า นักการเมืองท้องถิ่นของอำเภอธวัชบุรียังเป็นผู้มียึดมั่นในการดำรงตนที่มีพฤติกรรมที่แสดงออกมาต่อหน้าผู้อื่นโดยการอาศัยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาคอยควบคุมพฤติกรรมประพฤติปฏิบัติตน ให้เป็นที่เคารพนับถือซึ่งประกอบด้วยหลักธรรมหลายๆหลักธรรมมาบูรณาการร่วมกันเพื่อใช้ดำเนินชีวิตได้ อาทิเช่น หลักพรหมวิหารธรรม, หลักสังคหวัตถุธรรม, หลักทศพิธราชธรรม, หลักธรรมคุ้มครองโลกอยู่ในระดับที่น่าพอใจที่สุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์ประสิทธิ์ ปสิทธิโก (แสนด้วง) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริม

คุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ครั้งนี้ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้ 1. การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก พร้อมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวรีย์ แสงจันทร์ (2562) ศึกษาเรื่องการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 32 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 โดยรวมและรายด้านมีจรรยาบรรณในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนิสากอมะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติตนด้านจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยด้านจรรยาบรรณต่อสังคมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนระดับความต้องการในการ พัฒนาตนเองด้านจริยธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยความต้องการพัฒนาด้านจรรยาบรรณ ต่อสังคม ต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และต่อผู้รับบริการมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สำหรับแนวทางการส่งเสริม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาดตนเองให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรปฏิบัติตามจรรยาบรรณที่คุรุสภากำหนดอย่างต่อเนื่อง ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ผู้บริหาร สถานศึกษา ควรปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านจรรยาบรรณ ต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำกับให้ครูมีคุณธรรม จริยธรรม และด้าน จรรยาบรรณต่อสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา

2. สำหรับผลการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวพยากรณ์ทั้ง 10 ปัจจัยกับคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี มีค่าเท่ากับ 0.868 และค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.773 แสดงว่าชุดของตัวพยากรณ์ทั้ง 10 ปัจจัยสามารถพยากรณ์คุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาวิทยาลัยผู้สูงอายุเทศบาลตำบลคูเมือ ได้ร้อยละ 77.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (มีความเชื่อมั่น 99%) ที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงกับพฤติกรรมการมีคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรีนั้นจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์ประสิทธิ์ ปสฺสทิโก (แสนดวง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ครั้งนี้ สรุปผลการวิจัยตาม วัตถุประสงค์ได้ดังนี้ 1. การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือด้านหลักความคุ้มค่า รองลงมาคือด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักความรับผิดชอบตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุดคือด้านหลักนิติธรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏดังนี้ ด้านการส่งเสริมด้านความพอเพียง ด้านการส่งเสริมด้านความซื่อสัตย์ ด้านการส่งเสริม ด้านอุดมการณ์คุณธรรมและจริยธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบ 2. ผลการเปรียบเทียบการ

ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่โดยภาพรวม

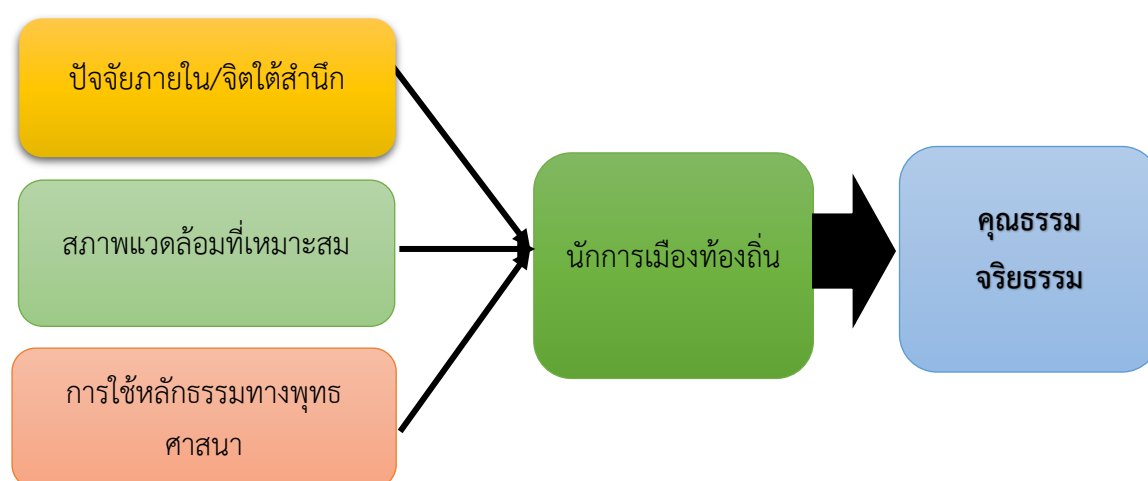
3. ผลการสร้างรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่ารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มีองค์ประกอบ 2 ส่วน ร่วมกันเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ ส่วนที่ 1 การสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นภายในจิตใจ ประกอบด้วย 1. การอบรมบ่มนิสัยที่เกิดขึ้นในวัยที่เหมาะสม, 2. การได้รับการศึกษาอบรมถึงความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่การงาน, 3. นักการเมืองควรมีความเสียสละไม่เห็นประโยชน์ตนมากกว่าส่วนรวม, 4. การสร้างแบบนักการเมืองที่ดีเพื่อเป็นแบบอย่าง, 5. นักการเมืองมีสภาพจิตใจที่มีความเข้มแข็ง โดยมีกำลังใจที่เข้มแข็งไม่ย่อท้อต่อสิ่งเร้าให้กระทำความผิด และ 6. คุณธรรมจริยธรรมในจิตใจย่อมสามารถดูได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกมาด้วย เช่น การไม่คิดทุจริต การละอายต่อบาป ส่วนที่ 2 การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้าช่วยส่งเสริม ประกอบด้วย 1. การใช้หลักธรรมะของพุทธศาสนาจะช่วยให้ผู้คนมีจิตใจที่ดี มีความเมตตา เอื้ออาทรต่อผู้อื่น และการละอายต่อการทำบาป, 2. มีความเสียสละไม่เห็นประโยชน์ตนมากกว่าส่วนรวม, 3. การเป็นคนที่ดีมองอะไรรอบข้างในด้านดีจะกระตุ้นเสริมให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดออกมาในด้านที่ดี, 4. นักการเมืองท้องถิ่นควรฝึกฝนตนเองให้เป็นคนจิตใจสงบนิ่งโอปปาติกะมีมิตร์ไมตรีต่อเพื่อร่วมองค์กรและต่อประชาชน และ 5. นักการเมืองท้องถิ่นยึดมั่นและน้อมนำหลักธรรมมาใช้ในการสร้างพลังตนเองในทางบวกและพยายามมองข้ามสิ่งที่เป็นเรื่องไม่ดีออกไป ที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า นักการเมืองท้องถิ่นของอำเภอธวัชบุรีนั้นสามารถนำเอารูปแบบฯ นี้ไปเป็นแบบในการดำเนินชีวิตการทำงานรับใช้ประชาชนได้อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถสร้างต้นแบบนักการเมืองที่ดีเพื่อเป็นแบบอย่างสำหรับนักการเมืองรุ่นต่อไปได้ด้วย ซึ่งงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรีย์ ปิยะพันธ์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. กระบวนการจัดกิจกรรมของรูปแบบที่พัฒนามี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นรับรู้ (Perception) 2) ขั้นอภิปราย (Discussion) 3) ขั้นศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Sharing) 4) ขั้นสะท้อนคิด (Reflective Thinking) 5) ขั้นสรุป (Conclusion) และ 6) ขั้นประยุกต์ใช้ (Application) 2. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า 2.1 นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีคะแนนเฉลี่ยความรู้ เจตคติ ทางคุณธรรมจริยธรรม เหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรม และพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัยและความประหยัด หลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.2 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก

4. ผลการวิเคราะห์การประเมินรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อรูปแบบฯ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นไปได้ ด้านอรรถประโยชน์ และด้านความเหมาะสม กล่าวโดยสรุป รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า รูปแบบฯ ที่ได้จากงานวิจัยฉบับนี้นักการเมืองท้องถิ่นของอำเภอธวัชบุรีนั้นสามารถนำเอารูปแบบฯ นี้ไป

เป็นแบบในการดำเนินชีวิตการทำงานรับใช้ประชาชนได้อย่างมีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถสร้างต้นแบบ
นักการเมืองที่ดีเพื่อเป็นแบบอย่างสำหรับนักการเมืองรุ่นต่อไปได้ด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยูวดี สุดสาย
เนตร (2562) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานบุคคลตามแบบแผน พฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพ
ผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า 1.
ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งควรจัดหาข้อมูลสารสนเทศและ สำนวญความคิดเห็นของ
ผู้เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาความต้องการอัตรากำลังคน เพื่อ วางแผนอัตรากำลังให้เหมาะสมกับ
ภาระงานและใช้หลักคุณธรรมในการพิจารณาผลงาน จัดให้มีการ เผยแพร่ผลงานของบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น
ให้สาธารณชนรับรู้, 2 ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ควรจัดประชุมคณะกรรมการการศึกษาเพื่อจัดกรอบ
อัตรากำลัง พร้อมทั้งส่งเสริมให้ใช้หลักคุณธรรมในการดำเนินการสอบคัดเลือกมีการประชาสัมพันธ์ ประกาศ
การสอบคัดเลือก แจ้งหลักเกณฑ์ วิธีการอย่างเป็นทางการให้สาธารณชนรับทราบอย่างทั่วถึง, 3. ด้านการ
เสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการควรส่งเสริมการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม พัฒนาเศรษฐกิจ ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมให้ศิษย์เกิดการเรียนรู้ สามารถดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
ส่งเสริมให้มีการดำเนินงานเพื่อปกป้องสิทธิเด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส นำการพัฒนาตนเองของข้าราชการ
ครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามหลักสูตรการพัฒนาและนำไปขยายผลเพื่อให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ
ในทางวิชาการหรือ วิชาชีพแก่ชุมชน และ 4. ด้านวินัยและการรักษาวินัยควรเปิดช่องทางให้คำปรึกษาปัญหา
แก่บุคลากรได้บังคับ บัญชา เพื่อป้องกันการกระทำผิดวินัย ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาวินัยเพื่อให้เกิด
ความ ตระหนักและนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ช่วยกันสอดส่องดูแล ความ
ประพฤติของครูผู้ช่วย ครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่นในสถานศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมที่มีคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น
อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด” สรุปเป็นองค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แผนภาพองค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากงานวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ 2 ผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการมีคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด” สรุปเป็นองค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้ดังนี้ **1. ปัจจัยภายใน/จิตใต้สำนึก** คือการที่นักการเมืองมีทัศนคติหรือมีความละเอียดต่อการทำบาป ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวนักการเมืองอยู่ก่อนที่จะเข้าทำหน้าที่เป็นนักการเมือง อาจมาจากการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว สถานศึกษาหรือชุมชน ทำให้นักการเมืองท่านนั้นมีเจตคติที่ดีต่อการทำหน้าที่ที่เป็นคุณลักษณะการมีคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมืองไว้คอยเตือนใจในการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่คดโกง เป็นต้น **2. สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม** คือการที่สังคมสร้างวัฒนธรรมที่ดีไว้คอยประดับประดาการทำหน้าที่ของนักการเมืองให้มีความซื่อสัตย์สุจริต หมายความว่ารวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำหน้าที่ของนักการเมือง มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการทำหน้าที่และคอยส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักการเมืองท้องถิ่น ในที่นี้หมายความว่ารวมถึงการมีกฎหมายที่รัดกุมด้วยเช่นเดียวกัน **3. การใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา** คือ การที่นักการเมืองท้องถิ่นแต่ละคนได้ยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาคอยประดับประดาจิตใจตนเองให้มีสติในการทำหน้าที่อย่างซื่อสัตย์สุจริต และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักการเมืองคนอื่น ๆ หรือนักการเมืองในรุ่นต่อไปได้ด้วย ซึ่งหลักธรรมที่จะสามารถนำมาเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้นักการเมืองท้องถิ่นใช้ในการปฏิบัติงานมีมากมายหลายหลักธรรม เช่น อิทธิบาทธรรม พรหมวิหารธรรม หิริโอตตัปปะธรรม สังคหวัตถุธรรม ทศพิธราชธรรม สปัจริยธรรม เป็นต้น ซึ่งทั้ง 3 ส่วนนี้เมื่อนำมาส่งเสริมซึ่งกันและกันจะนำพาหรือกระตุ้นให้นักการเมืองท้องถิ่นอำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมตามมานั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการมีคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นข้อเสนอแนะโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรส่งเสริมให้มีการใช้หลักธรรมะของพุทธศาสนาเข้าไปสอดแทรกในองค์ประกอบของการทำหน้าที่ของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ดให้มากยิ่งขึ้น

1.2 ควรส่งเสริมให้เกิดการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนหรือนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอรวัชบุรีให้มากยิ่งขึ้น

1.3 ควรส่งเสริมให้เกิดการอบรมสั่งสอนและฝึกฝนของคนคนนั้น เพื่อสร้างแบบอย่างนักการเมืองที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นแล้วยกย่องสรรเสริญให้เกิดการปฏิบัติเลียนแบบในด้านดีสำหรับนักการเมืองทุกระดับ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองในจังหวัดร้อยเอ็ด

2.3 ควรศึกษาการบูรณาการหลักธรรมด้านต่างๆกับการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นอำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ดและนักการเมืองในระดับอื่นๆต่อไป

2.4 ควรศึกษาวิจัยแนวทางการบูรณาการหลักธรรมกับหลักการดำเนินชีวิตของประชาชนในยามวิกฤติปัญหาชีวิตด้วยคุณธรรมจริยธรรมเพื่อช่วยให้สามารถผ่านพ้นวิกฤติชีวิตได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

โกวิท พวงงาม. (2553). **ธรรมภิบาลท้องถิ่นว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส**. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก็อบบี้.

_____. (2559). **การทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรการและกลไกการป้องกัน**. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2567 จาก http://kpi.ac.th/media/pdf/M7_122.pdf.

จิราพร บาริศรี, เจนรบ พลเดช, ผ่องพรรณ มุริกันนท์. (2566). ปัจจัยเชิงสาเหตุของการทุจริตในภาครัฐของจังหวัดร้อยเอ็ด. **วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น**, 5(5), 83-90.

ทิตนา แหมมณี. (2545). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มาลี สืบกระแส. (2552). **การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญา, ป.ด. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.

ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล. (2552). **การพัฒนาแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.

พัชร ปิยภณท์. (2561). **การพัฒนาแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

พระสมุทรสิทธิ์ ปิทธิโก (แสนด้วง). (2560). **การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2**. หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยุวดี สุดสายเนตร. (2562). **แนวทางการบริหารงานบุคคลตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

รังสรรค์ สิงห์เลิศ. (2551). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

โรงเรียนทุ่งคาพิทยาคาร. (ออนไลน์). **ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม**. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2567 จาก http://www.thungka.ac.th/datashow_67396.

สำราญ มีแจ้ง. (2557). **สถิติขั้นสูงสำหรับการวิจัย : ทฤษฎีและปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวรีย์ แสงจันทร์. (2562). **การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

อนิสา กอมะ. (2565). **แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2**. หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์. อดิเรก: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

ปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยากับสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

Factors Emphasizing Ecological Influence on the Academic Performance of Educational
Personnel in Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3

ภัทธานันท์ ไชยเดช

ในตะวัน กำหม่อม

วิทยาลัยทองสุข

Phattharanat Chaiyadej

Naitawan Kumhom

Thongsook College, Bangkok

Corresponding E-mail: angkor1234@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 14 สิงหาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 21 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 25 สิงหาคม 2568

Received: August 14, 2025; Revised: August 21, 2025; Accepted: August 25, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยา 2) ศึกษาสมรรถนะทางวิชาการ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยากับสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 385 คน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ ตารางของ Krejcie & Morgan เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามการสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยา โดยรวม อยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับ 1 คือปัจจัยด้านบุคคล รองลงมาคือปัจจัยด้านองค์กรและอันดับสุดท้ายคือ ปัจจัยด้านเครือข่าย ตามลำดับ 2) สมรรถนะทางวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านการพัฒนาตนเองในงานวิชาการ รองลงมา คือด้านการแสวงหาและการใช้องค์ความรู้ในงานวิชาการ และอันดับสุดท้าย คือด้านการทำงานเป็นทีมในงานวิชาการ ตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยากับสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยด้านเครือข่าย ปัจจัยด้านองค์กร ปัจจัยด้านบุคคล ให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ 0.910 และสามารถอธิบายความผันแปรของปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยากับสมรรถนะทางวิชาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้ร้อยละ 82.80 ($R^2=0.828$) และผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยากับสมรรถนะทางวิชาการพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ให้ความสำคัญเชิงอิทธิพล; นิเวศวิทยา; สมรรถนะทางวิชาการ

Abstract

This research aimed to 1) examine the level of prioritization given to ecological influence factors, 2) assess the level of academic competency, and 3) investigate the relationship between the prioritization of ecological influence factors and the academic competency of educational personnel under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3. The sample consisted of 385 educational personnel, determined using Krejcie & Morgan's sample size table. The research instrument used was a questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The findings revealed that 1) The overall prioritization of ecological influence factors was at a relatively high level. When examined by dimension, the highest priority was given to individual factors, followed by organizational factors, and lastly, network factors 2) The overall academic competency was at a relatively high level. When categorized by dimension, self-development in academic work ranked first, followed by the pursuit and application of academic knowledge, and lastly, teamwork in academic work 3) The relationship between the prioritization of ecological influence factors and the academic competency of educational personnel, analyzed through multiple regression, showed that network, organizational, and individual factors yielded a multiple correlation coefficient (R) of 0.910. These factors significantly explained 82.80% of the variance in academic competency at the 0.01 statistical significance level ($R^2 = 0.828$). Hypothesis testing confirmed a statistically significant relationship between prioritized ecological influence factors and academic competency at the 0.01 level.

Keywords: Influential Priority Factors; Ecology; Academic Competency

บทนำ

การพัฒนาครูถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน ดังที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ทรงรับสั่งเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาไว้ตอนหนึ่งว่า “เรื่องครูมีความสำคัญไม่น้อยกว่านักเรียน ก่อนจะพัฒนาเด็กจะต้องพัฒนาครู ให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนแก่เด็กให้ได้ผลตามที่ต้องการ ครูต้องมีความรู้ทางวิชาการในสาขาที่จะสอนอย่างเหมาะสม ต้องฝึกฝนวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพ มีความเป็นมืออาชีพและรักการเป็นครูอย่างแท้จริง คือ มีความรักความเมตตาต่อเด็ก” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) พระราชดำรัสดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาครูเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน การเสริมสร้างความพร้อมของครูทั้งในด้าน ความรู้ ความสามารถ และจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู จะส่งผลให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่อนาคตที่มั่นคงของเยาวชนและระบบการศึกษาของประเทศ

การพัฒนาครู คือกระบวนการพัฒนาสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษา (Chinyerem, 2014, p.28 อ้างถึงใน ธนากร จันทรลือชัย, 2567) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.

2553) ได้กำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูตามนโยบายการพัฒนาทั้งระบบ กรอบแนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ McClelland นักจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัย Harvard ซึ่งอธิบายว่า สมรรถนะคือคุณลักษณะของบุคคลที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ ความสามารถ และลักษณะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นองค์ประกอบเชิงพฤติกรรมที่ช่วยให้บุคลากรสามารถสร้างผลลัพธ์ที่โดดเด่นในสถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากแรงจูงใจ อุบิสัย ภาพลักษณ์ภายใน และบทบาทที่แสดงออกต่อสังคม ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดสมรรถนะที่จำเป็นของครูเป็นสองประเภท ได้แก่ สมรรถนะหลัก และ สมรรถนะประจำสายงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) สมรรถนะหลัก (5 ด้าน) ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน, การบริการที่ดี, การพัฒนาตนเอง, การทำงานเป็นทีม, และจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) สมรรถนะประจำสายงาน (6 ด้าน) ได้แก่ การบริหารหลักสูตรและจัดการเรียนรู้, การพัฒนาผู้เรียน, การบริหารจัดการชั้นเรียน, การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน, ภาวะผู้นำครู, และการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ McClelland, D.C. (1971) ระบุว่า สมรรถนะเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความสามารถของบุคคล และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน โดยความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้และหลักการที่มีอยู่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จและมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 ต้องดำเนินควบคู่ไปกับการพัฒนาครู โดยเสริมสร้าง สมรรถนะหลักที่จำเป็น เพื่อให้ครูมีทักษะที่ทันสมัยและสามารถสอนให้ผู้เรียนมีแนวคิดแบบเปิดกว้าง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม(พงษ์ภิญโญ แม้นโกศล, 2564)

องค์ประกอบนิเวศวิทยาการศึกษา มีองค์ประกอบที่หลากหลาย เช่น ตัวบุคคล ซึ่งเป็นศูนย์กลางของระบบนิเวศวิทยาทางการศึกษา รวมถึง สถานศึกษา และสังคมภายนอกสถานศึกษา โดย Bronfenbrenner, U. (1974 อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอมและคณะ2568)ได้อธิบายว่า คุณลักษณะความเป็นโครงสร้างของระบบนิเวศนั้น ต้องเป็นหน่วยโครงสร้าง ที่ทำงานภายในระบบนิเวศที่สำคัญและจะต้องมีองค์ประกอบของกลไกภายในที่ดีจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อยให้เกิดความยั่งยืน สอดรับกับ และ McClelland, D.C. (1971 อ้างถึงใน ภาควงุมิ ทองลาด,2568)กล่าวว่า องค์ประกอบของระบบนิเวศสถานศึกษา คือ โครงสร้างการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านเครือข่าย ได้แก่ 1.1) บทบาทการเข้าร่วมเครือข่าย 1.2) ประสิทธิภาพที่ได้จากเครือข่าย 1.3) การสื่อสารกับเครือข่าย 1.4) การได้ทำงานเป็นทีมในเครือข่าย 1.5) การได้มีโอกาสแสดงการยอมรับและรับผิดชอบต่อการทำงานของเครือข่าย 2) ปัจจัยด้านองค์กร ได้แก่ 2.1) การมีสิ่งสนับสนุนการทำงานวิชาการ 2.2) การมีตัวแบบที่ดีทางวิชาการ 2.3) บรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียน 2.4) ความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ 3.1) ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน 3.2) ความเชื่ออำนาจในตนในการทำงานวิชาการ 3.3) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน 3.4) ทักษะต่อการทำงานวิชาการ การพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษาเป็นผลจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลงของสถานที่ที่บุคลากรทางการศึกษานั้นอาศัยอยู่และสิ่งแวดล้อมที่ซับซ้อนเรีย กว่านิเวศวิทยาการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อการดำรงชีวิตของบุคลากรทางการศึกษา โดยจะมีกระบวนการที่ทำให้ตนเองพัฒนา สามารถดำรงชีวิตอยู่ในนิเวศวิทยาการศึกษานั้นได้ และรับประสบการณ์ใหม่ๆ ด้วยการสร้างสมดุลระหว่าง นิเวศวิทยาแล้วหลอมรวมเป็นประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตัวเองในทางวิชาการต่อไป Bronfenbrenner, U.(1974 อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี, โกศล มีคุณและอัจฉรา วัฒนาณ.2568)

จากเหตุผลและความสำคัญดังที่ได้กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยากับสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3 เพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งมีความสำคัญในการช่วยเสริมสร้าง การทำงานวิชาการของครู อันจะส่งผลให้ครูปฏิบัติหน้าที่การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยากับสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยากับสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้ใช้ศึกษาใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย โดยจะทำตามลำดับ ขั้นตอนการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมวางแผนการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 10,100 คน ปี 2567
- 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 385 คน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ ตารางของ Krejcie & Morgan 1970, อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม. 2559)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสร้างเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามซึ่งได้สร้างขึ้นมาจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาให้มีความเหมาะสมครอบคลุมตัวแปร เนื้อหา วัตถุประสงค์ โดยได้รับการเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ในการตรวจสอบและหาความเชื่อมั่น (IOC) ภายใต้การดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิด แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามระดับปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบปลายปิดคือ ปัจจัยที่ให้ความสำคัญเชิงอิทธิพลทางนิเวศวิทยา ภายใต้องค์ประกอบของเนื้อหา 3 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านเครือข่าย ได้แก่ 1.1) บทบาทการเข้าร่วมเครือข่าย 1.2) ประสพการณ์ที่ได้จากเครือข่าย 1.3) การสื่อสารกับเครือข่าย 1.4) การได้ทำงานเป็นทีมในเครือข่าย 1.5) การได้มีโอกาสแสดงการยอมรับและรับผิดชอบต่อการ

ทำงานของเครือข่าย 2) ปัจจัยด้านองค์กร ได้แก่ 2.1) การมีสิ่งสนับสนุนการทำงานวิชาการ 2.2) การมีตัวแบบที่ดีทางวิชาการ 2.3) บรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียน 2.4) ความเข้มแข็งของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ 3.1) ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน 3.2) ความเชื่ออำนาจในตนในการทำงานวิชาการ 3.3) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน 3.4) ทักษะต่อการทำงานวิชาการ โดยแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละเรื่องที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ ตามแนวความคิดของลิเคอร์ท สเกล (Likert Scale) (Sowers.2004 p 249 อ้างถึงใน ใน ตะวัน กำหอม. 2559)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด คือ ประสิทธิภาพทางวิชาการภายใต้องค์ประกอบของเนื้อหา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีมในงานวิชาการ ด้านการพัฒนานตนเองในงานวิชาการ ด้านการแสวงหาและการใช้องค์ความรู้ในงานวิชาการโดยมีหลักเกณฑ์การประเมินผล รวม 15 ข้อ โดยแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละเรื่องที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ ตามแนวความคิดของลิเคอร์ท สเกล (Likert Scale) (Chang.1993 : 9;Sowers.2004 : 249 อ้างถึงในใน ตะวัน กำหอม. 2559)

2.2 การพัฒนาเครื่องมือ

2.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยากับสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3

2.2.2 สร้างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของแบบสอบถาม สื่อความหมายชัดเจนผู้อ่านแล้วเข้าใจ และนำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเที่ยงในเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจนและใช้ดัชนีความสอดคล้อง หรือเรียกว่า IOC โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาลงความเห็น ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.6-1.0 แสดงว่าเป็นแบบสอบถามที่ใช้ได้และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.2.3 นำแบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองใช้ (Try-out) กับบุคลากรทางการศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

2.2.4 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจให้เชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามแบบครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.901

2.2.5 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 385 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนประชากรทั้งหมด โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

3.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด เพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับมาครบถ้วนตามวันเวลาที่กำหนด

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ และนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนประชากร กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน

3.4 นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำผลคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลเพื่อหาค่าสถิติ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามระดับปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เป็นรายข้อและรายด้านแล้วนำเสนอในรูปตาราง ประกอบคำบรรยาย กำหนดระดับการปฏิบัติ ออกเป็น 5 ระดับ โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยที่ได้ (Chang.1993 : 9; Sowers.2004 : 249 อ้างถึงในในตะวัน กำหอม. 2559: 98)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามระดับสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เป็นรายข้อและรายด้าน แล้วนำเสนอในรูปตาราง ประกอบคำบรรยาย กำหนดระดับการปฏิบัติ ออกเป็น 5 ระดับ โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยที่ได้ (Chang.1993 : 9; Sowers.2004 : 249 อ้างถึงในในตะวัน กำหอม. 2559: 98)

ตอนที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสอบถามในตอนที่ 1 และข้อมูลแบบสอบถามในตอนที่ 2 นี้ไปวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) และวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) มีดังนี้

1. ค่า r เป็นบวก และเข้าใกล้ 1 หมายถึง ตัวแปร X และ Y มีความสัมพันธ์กันมากในเชิงเส้น และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

2. ค่า r เป็นลบ และเข้าใกล้ -1 หมายถึง ตัวแปร X และ Y มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

3. ถ้า r มีค่าใกล้ 0 แสดงว่า X และ Y มีความสัมพันธ์กันน้อย

4. ถ้า r เท่ากับ 0 แสดงว่า X และ Y ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

เกณฑ์ในการพิจารณาความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ดังนี้

0.81-1.00 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

0.61-0.80 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับสูง

0.41-0.60 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

0.21-0.40 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

0.01-0.20 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก

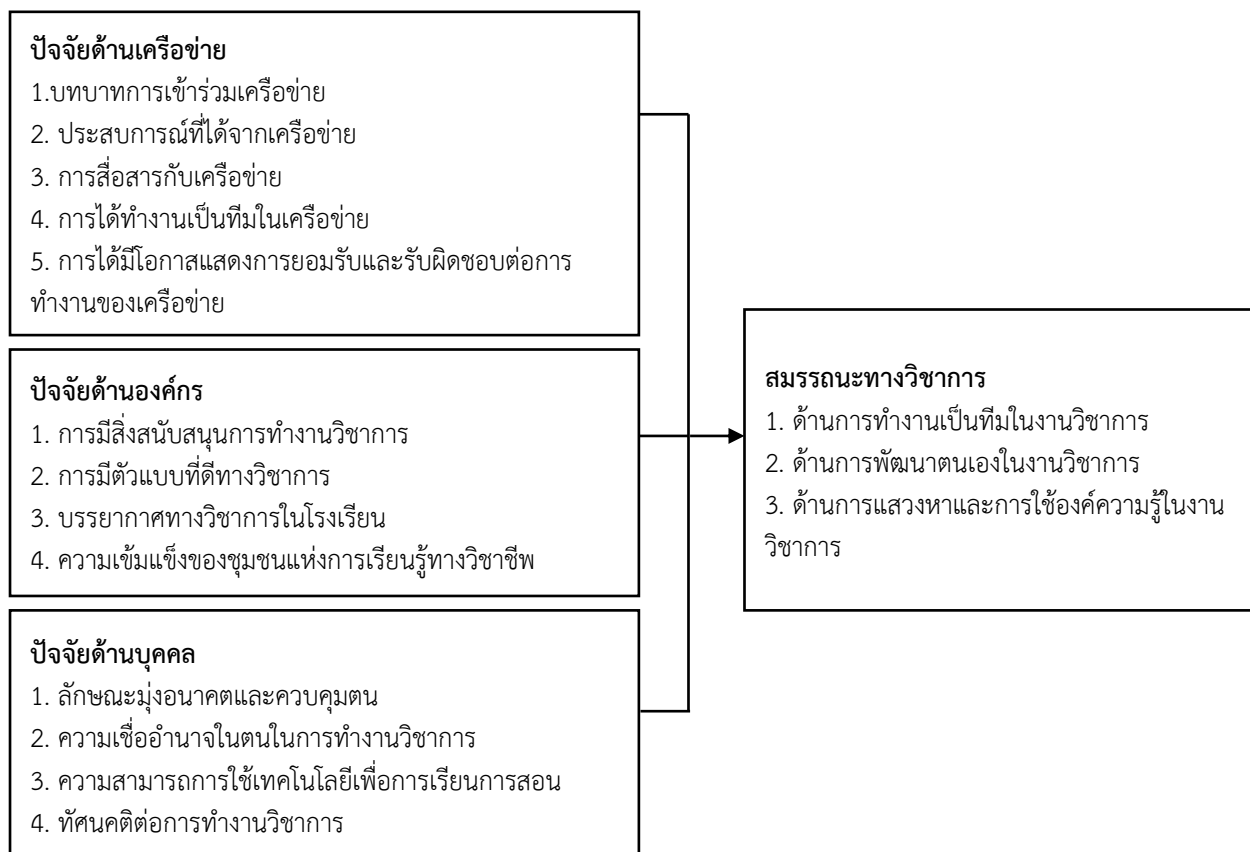
0.00 ความหมาย ไม่มีความสัมพันธ์เลย

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยากับสมรรถนะทางวิชาการ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean: M) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: SD)

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยากับสมรรถนะทางวิชาการ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติโดยการวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) และการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสัมประสิทธิ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ค่าที่ได้เรียกว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปกติจะมีค่าอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง 1.00

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยเชิงนิเวศวิทยา โดยรวมให้ความสำคัญในระดับ ค่อนข้างสูง แยกตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ อันดับ 1 คือ ปัจจัยด้านบุคคล รองลงมาคือ ปัจจัยด้านองค์กรและอันดับสุดท้ายคือ ปัจจัยด้านเครือข่าย โดย 1) ปัจจัยด้านเครือข่าย (ค่าเฉลี่ยค่อนข้างสูง) อันดับ 1 คือ บทบาทการเข้าร่วมเครือข่ายรองลงมาคือ การทำงานเป็นทีมการสื่อสาร ประสพการณ์จากเครือข่าย และอันดับสุดท้ายคือ การแสดงความรับผิดชอบ 2) ปัจจัยด้านองค์กร (ค่าเฉลี่ยค่อนข้างสูง) อันดับ 1 คือ การมีสิ่งสนับสนุนงานวิชาการ รองลงมาคือ บรรยากาศทางวิชาการ ตัวแบบที่ดี และอันดับสุดท้ายคือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 3) ปัจจัยด้านบุคคล (ค่าเฉลี่ยค่อนข้างสูง) อันดับ 1 คือ ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน รองลงมาคือ ความเชื่ออำนาจในตน การใช้เทคโนโลยี และอันดับสุดท้ายคือ ทักษะที่ต้องงานวิชาการ

2. สมรรถนะทางวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับ ค่อนข้างสูง แยกตามลำดับความสามารถได้ดังนี้ อันดับ 1 คือ การพัฒนาตนเองในงานวิชาการ รองลงมาคือ การแสวงหาและใช้ความรู้ และอันดับสุดท้ายคือ การทำงานเป็นทีม

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) พบว่าทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ต่อสมรรถนะทางวิชาการ 1) ด้านเครือข่าย: $r = 0.747$ (สูงสุด) 2) ด้านองค์กร: $r = 0.700$ 3) ด้านบุคคล: $r = 0.686$

4. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) $R = 0.910$, $R^2 = 0.828$ หมายความว่า ปัจจัยทั้ง 3 สามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะทางวิชาการได้ 82.80%

สมการพยากรณ์:

$$Y = 1.484 + 0.099X_1 + 0.052X_2 + 0.091X_3$$

(X_1 = ปัจจัยด้านเครือข่าย, X_2 = ปัจจัยด้านบุคคล, X_3 = ปัจจัยด้านองค์กร)

ตัวแปรที่ส่งผลมากที่สุด คือ เครือข่าย องค์กร บุคคล ตามลำดับ

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน ยืนยันว่า ทุกปัจจัย (เครือข่าย องค์กร บุคคล) ส่งผลทางบวกต่อสมรรถนะทางวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับ 1 คือ ปัจจัยด้านบุคคล รองลงมาคือ ปัจจัยด้านองค์กร และอันดับสุดท้ายคือ ปัจจัยด้านเครือข่าย ตามลำดับ แยกพิจารณาเป็นรายด้าน ตามลำดับ ดังนี้

ปัจจัยด้านบุคคล ผลวิจัยพบว่า “ปัจจัยด้านบุคคล” มีระดับความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยา ค่อนข้างสูงที่สุดในกลุ่มปัจจัยทั้งหมด สะท้อนถึงพฤติกรรม ความคิด และคุณลักษณะเฉพาะตัวของบุคลากรทาง การศึกษาว่าเป็นแกนกลางของการสร้างสภาพแวดล้อมแห่งคุณภาพในสถานศึกษา ทฤษฎีของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2557) ได้บูรณาการแนวคิดจาก De Volder, M. & Lens, W. (1982) โดยกำหนดว่า ลักษณะมุ่งอนาคต คือ ความสามารถในการคาดการณ์อนาคตที่มีคุณค่าหรือมีความสำคัญ การควบคุมตน คือ ทักษะในการอดกลั้นและ เสียสละเพื่อผลดีระยะยาว งานวิจัยของ พิพัฒน์ ศรีไพบุลย์ (2563) ยืนยันถึงบทบาทสำคัญของลักษณะเหล่านี้ต่อ การทำงานอย่างอุทิศตนและพฤติกรรมจริยธรรม ซึ่งสามารถทำนายผลลัพธ์ทางวิชาชีพได้อย่างแม่นยำ (R^2 สูงถึง

.65-74) ความเชื่ออำนาจในตน: ปัจจัยทางจิตที่เชื่อมโยงกับความรับผิดชอบ ทฤษฎี Rotter, J.B. (1966) เชื่อว่าบุคคลที่มี “ความเชื่ออำนาจในตน” เชื่อว่าตนสามารถควบคุมผลลัพธ์ของชีวิต ผลการศึกษาต่าง ๆ โดย สราวุธ วรเวก (2563) สนับสนุนว่าคุณลักษณะนี้สัมพันธ์กับความรับผิดชอบ การเรียนรู้ และจริยธรรมในงานวิชาการ การสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความรู้ แนวคิดของ Vygotsky และ Piaget เน้นการใช้สื่อกลาง เช่น ภาษา กลุ่มกิจกรรม และการปฏิสัมพันธ์ ในการพัฒนาโครงสร้างความรู้ใหม่ โดยเฉพาะในรูปแบบโมเดล 5E ทำให้ผู้เรียน “เป็นผู้สร้างความรู้เอง” ผ่านประสบการณ์เชื่อมโยง สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของครู งานวิจัยหลายฉบับ (พันธุยุทธ, นิรุบล, อุบลรัตน์) รายงานสภาพการใช้เทคโนโลยีของครูในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยเน้น 4 มิติ ได้แก่ การปฏิบัติงานด้วยเทคโนโลยีพื้นฐาน การใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยและมีจริยธรรม การใช้ในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ จากงานของ Hallinger, P.(2003) ทักษะมีความมั่นคงและเปลี่ยนแปลงได้ยาก จึงสามารถใช้เป็นตัวพยากรณ์พฤติกรรมในอนาคตได้อย่างแม่นยำ ทักษะที่ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่เป็นผลจากบริบทรอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และประสบการณ์สังคม การเข้าใจทักษะจึงเป็นการเปิดประตูสู่การออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อพฤติกรรมวิชาการเชิงบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนฐาภัทร์ ธนโชติสุขสบาย (2566) ทักษะที่เห็นด้วยต่อการบริหารงานวิชาการในยุคปัจจุบัน งานวิจัยของ สายฝน วังการวรรณ (2560) ทักษะในระดับสูงต่อสมรรถนะผู้บริหาร และงานวิจัยของ อิศารัตน์ วรรณพันธุ์ (2563) ความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ผลวิจัยเหล่านี้ชี้ว่า ทักษะของครูเป็นตัวแปรสำคัญที่สะท้อนคุณภาพและอิทธิพลเชิงนิเวศในระบบวิชาการของโรงเรียน การประยุกต์เพื่อการพัฒนาเชิงระบบ ควรมีการจัดกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์เชิงบวกต่อการทำงานวิชาการ เช่น การให้รางวัล การยอมรับ การส่งเสริมศักยภาพครู การจัดการเรียนรู้และบริหารงานในเชิงมีส่วนร่วมจะช่วยเปลี่ยนทัศนคติให้เกิดความภาคภูมิใจและการมีส่วนร่วมทางวิชาการ ปัจจัยด้านบุคคลโดยเฉพาะ “ลักษณะมุ่งอนาคต การควบคุมตน และความเชื่ออำนาจในตน” ทำหน้าที่เป็นจุดศูนย์กลางของการสร้างอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยาทางการศึกษา ซึ่งควรเป็นพื้นฐานในการจัดอบรม/พัฒนาศึกษานิเทศก์ และจัดรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิสัมพันธ์อย่างมีเป้าหมาย โดยอิงเทคโนโลยีและบริบทร่วมสมัย

ปัจจัยด้านองค์กร “ปัจจัยด้านองค์กร” เป็นปัจจัยที่มีระดับความสำคัญรองจากปัจจัยด้านบุคคลในการสร้างอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยาในบุคลากรทางการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ปัจจัยด้านองค์กรที่ส่งผลต่ออิทธิพลเชิงนิเวศวิทยา 1) ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม House, J. S. (1981) นิยามการสนับสนุนทางสังคมว่าเป็นแรงเกื้อหนุนที่บุคคลได้รับจากผู้อื่นใน 4 ด้าน การสนับสนุนด้านอารมณ์: เช่น ความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ การประเมินเปรียบเทียบกับพฤติกรรม: เช่น การให้ Feedback หรือการสะท้อนผลลัพธ์ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร: เช่น ข้อมูลทางวิชาการ นโยบาย การสนับสนุนทางวัตถุสิ่งของและการบริการ: เช่น ทุนการศึกษา อุปกรณ์การสอน จากงานวิจัยของ Weiner, B.J. (2009) ชี้ให้เห็นว่าการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจ ความผูกพันในงาน และความสำเร็จทางวิชาการของครู 2) การมีตัวแบบที่ดีทางวิชาการ (Bandura's Social Learning Theory) Bandura เสนอว่า “การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการสังเกตเลียนแบบตัวแบบ ผ่านกระบวนการใส่ใจ การจดจำ การกระทำ และแรงจูงใจ” ตัวแบบที่มีคุณลักษณะเป็นที่ยอมรับหรือมีอำนาจจูงใจ (เช่น ผู้บริหาร หรือเพื่อนร่วมงานที่มีความสามารถ) สามารถส่งอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของครูได้ งานวิจัยของ ชัชพงศ์ ไทยเพชรกุล (2567) สนับสนุนว่าปัจจัย “ตัวแบบเชิงบวก” และ “ทุนทางจิตวิทยา” จากองค์กรส่งผลโดยตรงและอ้อมต่อความสามารถในการฟังตน สุขภาวะ และผูกพันในงานของบุคลากรสายวิชาการ 3) ประสิทธิภาพขององค์กรและการสนับสนุนวิชาการ งานวิจัยโดย นิธิวัฒน์ อินทสิทธิ์ (2563) พบว่า องค์ประกอบของ “สภาพบรรยากาศใน

ห้องเรียน” และ “การสนับสนุนจากผู้บริหาร” เป็นตัวแปรที่ทำนายผลสัมฤทธิ์ในระดับนักเรียนได้ การรับรู้เชิงบวกต่อองค์กรและนโยบายทางวิชาการช่วยเพิ่มพลังจิตวิทยาในการเรียนและการทำงาน ผลการวิจัยในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านองค์กรอยู่ในระดับค่อนข้างสูง รองจากปัจจัยด้านบุคคล สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึง บทบาทของโรงเรียนในฐานะองค์กรที่เอื้อต่อพฤติกรรมและพัฒนาการทางวิชาการของบุคลากร ทฤษฎีและกรอบวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องประเภทบรรยากาศสถานศึกษา (Hoy, W. K., & Miskel, C. G. 1991) 5) บรรยากาศแบบเปิดคือกรอบเป้าหมายของการจัดองค์กรการเรียนรู้ในสถานศึกษา ทฤษฎีบรรยากาศองค์การในโรงเรียน (Halpin, Andrew W, 1966) จำแนกพฤติกรรมของครูและผู้บริหารออกเป็น 8 มิติ เช่น ขาดความสามัคคี ขวัญกำลังใจ มุ่งผลงาน ฯลฯ และจัดประเภทบรรยากาศเป็น 6 แบบ เช่น แจ่มใส ควบคุม รวบอำนาจ ฯลฯ ซึ่งว่า บรรยากาศที่ดีเกิดจากการเสริมแรงระหว่างพฤติกรรมของครูและผู้บริหารอย่างมีคุณภาพ 6) ความเข้มแข็งของ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” (PLC) แนวคิดจาก DuFour, Hord, Argyris, Schon และ Senge เน้นความร่วมมือบนฐานของกัลยาณมิตร วิสัยทัศน์ร่วม การเรียนรู้ร่วมกัน วางเป้าหมายที่ “การพัฒนาวิชาชีพครู” และ “ผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน” เป็นศูนย์กลาง งานวิจัยที่สนับสนุน (วิราวรรณ, สุภัทรา, จิรัชญ์) ต่างชี้ว่า PLC ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การ ความสุขในการทำงาน และคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิบาล สุวรรณโคตร และสมหญิง จันทฤทธิ์ (2563) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก งานวิจัยของ วันวิสา นาโสม (2560) การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ส่งผลต่อทักษะนักเรียน และงานวิจัยของ กฤษณ ก่อสละ (2564) การบริหารสภาพแวดล้อมทางการเรียน “ด้านการบริหาร” มีผลมากที่สุด พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่ใช่เพียงโครงสร้าง แต่คือวัฒนธรรมการส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ปัจจัยด้านเครือข่าย ผลการวิจัยพบว่า “ปัจจัยด้านเครือข่าย” อยู่ในลำดับสุดท้ายของความสำคัญในการสร้างอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยาของบุคลากรทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม การจัดการเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพถือเป็น “กลไกเสริม” ในการสนับสนุนองค์ประกอบอื่น ทั้งด้านบุคคล องค์กร และการบริหารงานวิชาการ ทฤษฎีสนับสนุนเกี่ยวกับเครือข่าย 1) แนวคิดเครือข่ายในมิติเชิงชุมชนและอำนาจ Strickland, J.H. (1977) เครือข่ายคือความสมัครใจในการแลกเปลี่ยนและร่วมมือ โดยสมาชิกยังคงมีอิสระ เครือข่ายทางการศึกษาสะท้อนถึง พลวัตระหว่างอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับอำนาจรัฐ และการจัดการแบบประชาสังคมที่ยืดหยุ่น การมีโครงสร้างเครือข่ายที่ยอมรับความหลากหลายและการแลกเปลี่ยนอย่างเท่าเทียม ส่งผลต่อความไว้วางใจในระบบ 2) ทฤษฎีเครือข่ายการเรียนรู้ในองค์กร (Kraft, E. and Wang, J. 2010) เครือข่ายการเรียนรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ของผู้มีส่วนร่วม ไม่จำกัดสถานที่หรือบริบท ลักษณะของเครือข่ายแปรผันตามบทบาท กลยุทธ์ และทฤษฎีของแต่ละบุคคล การบริหารเครือข่ายควรอิง “การจัดการองค์ความรู้ร่วม” มากกว่าการควบคุมจากศูนย์กลาง 3) ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของพลเมือง (Arnstein, S, 1969) ระดับการมีส่วนร่วมมีตั้งแต่ “การแลกเปลี่ยน” ไปจนถึง “การควบคุมการตัดสินใจ” การสร้างเครือข่ายทางการศึกษาต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่เชิงสัญลักษณ์เทียม หากเครือข่ายสามารถออกแบบให้ครู นักเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมในตัดสินใจ ย่อมส่งผลต่อประสิทธิผลและความเป็นเจ้าของในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทวัตร ทาหอม (2564) ความสัมพันธ์การทำงานเป็นทีมกับการบริหารวิชาการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูง งานวิจัยของ ธนิกันต์ สุขวัฒน์ (2560) ปัจจัยส่งผลต่อสมรรถนะครู เครือข่ายและทีมงานมีอิทธิพลสูง งานวิจัยของ ทนินเดช ยงค์มกล (2562) การบริหารเครือข่ายสารสนเทศ การจัดองค์ประกอบเครือข่ายส่งผลต่อประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญากาญจน์ ศรีเนตร (2565) พัฒนาเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สภาพปัจจุบันอยู่ระดับกลาง แต่ความเป็นประโยชน์สูงสุด งานวิจัย

เหล่านี้ชี้ว่า เครือข่ายมีบทบาทเชื่อมโยงระหว่างการบริหารงานและคุณภาพการเรียนการสอน โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กหรือโรงเรียนภูมิภาค

2. สมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้าง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการพัฒนาตนเองในงานวิชาการ รองลงมา คือด้านการแสวงหาและการใช้องค์ความรู้ในงานวิชาการ และอันดับสุดท้าย คือด้านการทำงานเป็นทีมในงานวิชาการ จากผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับ “ค่อนข้างดี” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคลากรมีพื้นฐานด้านทักษะ ความรู้ และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานทางวิชาการในระดับหนึ่ง แต่ยังมีช่องว่างในการพัฒนาเพื่อให้ถึงระดับ “ดี” หรือ “ดีมาก” โดยเฉพาะในบางด้าน เช่น ด้านการทำงานเป็นทีม วิเคราะห์จำแนกตามรายด้าน 1) ด้านการพัฒนาตนเองในงานวิชาการพบว่าอยู่ในระดับสูงสุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมราลักษณ์ คล้ายเรือง (2565) ที่พบว่าครูให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมอบรม การพัฒนาศักยภาพตามแผนรายบุคคล หรือการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง การสนับสนุนจากผู้บริหารและความตระหนักในความสามารถตนเองเป็นปัจจัยส่งเสริมสำคัญ 2) ด้านการแสวงหาและการใช้องค์ความรู้ในงานวิชาการอยู่ในระดับรองลงมา ซึ่งแสดงว่าบุคลากรยังมีการใช้ความรู้เพื่อพัฒนาการทำงานอยู่บ้าง แต่ยังไม่ครอบคลุมหรือเป็นระบบ งานวิจัยของ พัฒนกิจ วงศ์ลาศ (2565) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเข้าถึงและใช้ความรู้จากภายในและภายนอก รวมทั้งทัศนคติของบุคลากรต่อการเรียนรู้ ซึ่งหากได้รับการพัฒนาอย่างมีระบบ จะสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาวิชาชีพของครูได้อย่างชัดเจน 3) ด้านการทำงานเป็นทีมในงานวิชาการพบว่าอยู่ในระดับต่ำที่สุด โดยสะท้อนถึงจุดอ่อนด้านความร่วมมือ การสื่อสาร และการประสานงานทางวิชาการระหว่างบุคลากร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สุทสรสิริ จักขุรัตน์ (2565) ต่างยืนยันว่าการทำงานเป็นทีมมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการบริหารงานวิชาการ และควรได้รับการส่งเสริมผ่านการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม เครื่องมือสนับสนุน เช่น การอบรมร่วม การสร้างเครือข่ายวิชาชีพ และการบริหารแบบมีส่วนร่วม เชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎีผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดสมรรถนะของ David C. McClelland ที่ระบุว่าการทดสอบ IQ หรือบุคลิกภาพไม่เพียงพอในการประเมินความสามารถของบุคคล แต่ควรเน้นไปที่ พฤติกรรมในการทำงานจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านเครื่องมือเช่น Behavioral Event Interview (BEI) ที่เน้นผลการปฏิบัติงานจริง เช่นเดียวกับแนวคิดของ Gary Hamel และ C.K. Prahalad ที่เน้นว่า Core Competencies หรือสมรรถนะหลักควรเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตรงตามความต้องการขององค์กร

3. ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ให้ความสำคัญในอิทธิพลเชิงนิเวศวิทยากับสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ปัจจัยด้านเครือข่าย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.747 โดยมีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ปัจจัยด้านองค์กร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.700 โดยมีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ปัจจัยด้านบุคคล มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.686 โดยมีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 1) ปัจจัยด้านเครือข่าย 2)

ปัจจัยด้านองค์กร 3) ปัจจัยด้านบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดด้านสมรรถนะของ McClelland, D.C.(1971). McClelland เสนอว่า “สมรรถนะ” คือคุณลักษณะของบุคคลที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานได้ดี ไม่ใช่เพียง IQ หรือ บุคลิกภาพแบบดั้งเดิม ดังนั้น ความสามารถของบุคลากรที่สะท้อนออกมาผ่านเครือข่าย ความสามารถในการทำงาน ร่วมกับองค์กร และการพัฒนาตนเอง จึงมีผลต่อสมรรถนะมากกว่าแบบทดสอบมาตรฐานทั่วไปแนวคิด Core Competency ของ Hamel. G., & Prahalad. C.K. (1994) แนวคิดนี้เน้นว่า ความสามารถหลักขององค์กร (เป็น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรมีความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยที่พบว่า ปัจจัยด้านองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะวิชาการ โดยเฉพาะในด้านระบบสนับสนุน การจัดการความรู้ และการพัฒนาโครงสร้าง การอภิปรายผลร่วมกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยด้านเครือข่าย (ค่าสหสัมพันธ์สูงสุด)งานวิจัยหลายชิ้น เช่น อริยธรรมา ทศเทียน (2565), สุทธิศิริ จักขุรัตน์ (2565) ชี้ให้เห็นว่าการทำงานเป็นทีม และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ภายในองค์กร ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ และยกระดับสมรรถนะทางวิชาการ การที่ปัจจัยด้านเครือข่ายมีค่าสหสัมพันธ์สูงสุด แสดงให้เห็นว่า การมีเครือข่ายที่เข้มแข็งระหว่างบุคลากร (ทั้ง ภายในและภายนอกองค์กร) ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ การพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ใหม่ ๆ และความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาการ 1) ปัจจัยด้านองค์กร จากงานของ พัฒนกิจ วงศ์ลาศ (2565) และงานอื่น ๆ พบว่าการบริหารจัดการองค์กรโดยเฉพาะในด้านการสนับสนุนวิชาการ มีผลต่อพฤติกรรมแสวงหา และใช้ความรู้ของครู บุคลากรที่ทำงานในสภาพแวดล้อมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีแนวโน้มที่จะพัฒนาศักยภาพตนเองได้ดีกว่า 2) ปัจจัยด้านบุคคล งานของ อมราลักษณ์ คล้ายเรือง (2565) ยืนยันว่า บุคลากรที่มีทัศนคติที่ดี มีเป้าหมายในการพัฒนา และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร จะมีแนวโน้มในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อสมรรถนะทางวิชาการโดยตรง แม้ว่าทั้งสามปัจจัยจะมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับสมรรถนะทางวิชาการ แต่ ปัจจัยด้านเครือข่าย มีผลมากที่สุด ซึ่งอาจแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมองค์กรปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นการทำงานแบบร่วมมือ แสวงหาความรู้ และการสร้างชุมชนวิชาชีพ ปัจจัยด้านบุคคลแม้มีผลน้อยที่สุด แต่ยังคงสำคัญ โดยเฉพาะในมิติของทัศนคติ แรงจูงใจภายใน และการพัฒนาตนเอง การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านเครือข่าย องค์กร และบุคคล เป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลต่อ สมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะในระดับเขตพื้นที่ ซึ่งต้องมีการส่งเสริมทั้งระบบ (องค์กร) พฤติกรรมและวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน (เครือข่าย) และการพัฒนาเชิงบุคคลอย่างต่อเนื่อง การเชื่อมโยงผลการวิจัยเข้ากับแนวคิดของ McClelland และ Hamel & Prahalad แสดงให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรควรเน้นไปที่ การสร้างแรงจูงใจและเป้าหมายภายใน การบริหารจัดการองค์กรที่เอื้อต่อการเติบโต การส่งเสริมการทำงานร่วมกันแบบเครือข่ายวิชาชีพ

องค์ความรู้ใหม่

ปัจจัยเชิงนิเวศวิทยาทั้งด้านบุคคล องค์กร และเครือข่าย ล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อสมรรถนะทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะปัจจัยด้านเครือข่ายมีอิทธิพลสูงสุด การสร้างโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในเครือข่ายทางวิชาการอย่างต่อเนื่องจึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาศักยภาพวิชาการ การสนับสนุนจากองค์กร และแรงขับเคลื่อนของบุคคลก็ล้วนส่งเสริมกันและกันอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การเสริมสร้างสมรรถนะทางวิชาการอย่างยั่งยืนในบริบทของพื้นที่เขตการศึกษาท้องถิ่น.

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

- 1.1 การมีส่วนร่วมในเครือข่ายต้องเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาวิชาชีพ
- 1.2 ต้องมีเครือข่ายเป็นช่องทางหลักที่ใช้ในการสื่อสารด้านวิชาการ
- 1.3 ทีมงานเครือข่ายต้องมีการวางแผนและประเมินผลร่วมกัน
- 1.4 โรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับการสนับสนุนการเรียนรู้ของครู
- 1.5 ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนต้องมีการเชื่อมโยงกับแหล่งวิชาการภายนอก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยนิเวศวิทยากับพฤติกรรมการพัฒนาตนเองทางวิชาการของครู โดยใช้แบบจำลองโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)
- 2.2 วิจัยเชิงเปรียบเทียบปัจจัยนิเวศวิทยาในเขตพื้นที่ที่มีผลสัมฤทธิ์สูงกับเขตพื้นที่ที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2560). แนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ขับเคลื่อนศาสตร์พระราชาศึกษาในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กฤษณ ก่อสละ. (2564). การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา วารสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. ประชุมวิชาการแห่งมหาวิทยาลัยพะเยา.พะเยา:มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ชญาภาญ์ ศรีเนตร,จำเนียร พลหารและกฤษณก ดวงชาท.(2566). รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนางานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 11(4), 1621–1634. สืบค้น จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/262295>.
- ซัชปพงศ์ ไทยเพชรกุลและคณะ. (2567). รูปแบบการบริหารการพัฒนาการพึ่งตนเองและการปรับตัวของเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 17(2), 153–169. สืบค้น จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/journaldru/article/view/265626>.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน.(2557). การวิจัยเพื่อการสร้างแบบวัดความเชื่ออำนาจในตนทั่วไปและ เฉพาะกิจ เพื่อใช้กับวัยรุ่นไทยและการประเมินคุณลักษณะของคะแนนจากแบบวัด. วารสารจิตพฤติกรรมศาสตร์ : ระบบพฤติกรรมไทย, 11(2), 121-189.
- ทนันเดช ยงค์มกล.(2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายสถานศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ.พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา.
- ธนากร จันทรลือชัย,ธารินทร์ รสานนท์, โกศล มีคุณ,อัจฉรา วัฒนานรงค์. (2025). รูปแบบการบริหารการพัฒนาสมรรถนะครูในโรงเรียนเครือข่ายทอโลก อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 10(2), 630–643. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/277678>.

- ธนิกานต์ สุขวัฒน์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของบุคลากรครูที่ปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิตรรัตน์ วรรณพันธุ์และสมหญิง จันทฤทธิ์. (2563). ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 7(6), 217-228.
- นนทวัตร ทาหอม. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- นิธิวัฒน์ อินทสิทธิ์. (2563). ปัจจัยเชิงสาเหตุแบบพหุระดับของประสิทธิผลการบริหารวิชาการ ของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วารสาร มจร อุบลราชธานี, 5(2), 706-720.
- ในตะวัน กำหอม. (2559). การวิจัยการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ที่คอมมหาสารคาม.
- ในตะวัน กำหอม, ศักดิ์ชัย นิธิฤทธิ์, โกศล มีคุณ, อัจฉรา วัฒนารงค์. (2024). ปัจจัยเชิงนิเวศวิทยาทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักศึกษา ของสถาบันอุดมศึกษา. สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทัศน์ไทย, 13(2), 162-170. <https://doi.org/10.14456/tisr.2024.32>.
- พงษ์ภิญโญ แม้นโกศล. (2564). ผลการทดลองใช้ระบบธนาคารสะสมหน่วยการเรียนรู้ของสถาบันการอาชีวศึกษาในจังหวัดตาก. วารสารบรรณศาสตร์ มศว., 14(1), 15-27.
- พัฒนกิจ วงศ์ลาศ, โกศล มีคุณ, ศักดิ์ชัย นิธิฤทธิ์, วิภากรณ์ ภู่วัฒนกุล. (2024). รูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิต. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทัศน์, 9(4), 173-186. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/267745>.
- พิพัฒน์ ศรีไพบูลย์. (2563). รูปแบบการพัฒนาการทำงานอย่างอุทิศตนของข้าราชการครู สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 26(2), 190-204.
- ภาคภูมิ ทองลาด. (2025). การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการเรียนการสอน โรงเรียนวัดบ้านซุง (อัสระวิทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1. วารสารศรีขวาวันคร, 1(1), 56-69. <https://so13.tci-thaijo.org/index.php/joskn/article/view/1930>.
- รัตนฐาภัทร์ ธนโชติสุขสบาย. (2566). การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารมณีเชษฐาราม, 7(3), 801-812. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/4963>.
- วันวิสา นาโสม. (2560). การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์.ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สรายุทธ วรเวก. (2020). รูปแบบการบริหารการพัฒนาครูเพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นคนดี. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 9(2), 26-39. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NBJ/article/view/251644>.

- สายฝน วังการรณ์. (2560). **ทัศนคติของครูที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนขนาดใหญ่ สหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 18**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุทธสิริ จักขุรัตน์.(2566). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. **วารสารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์**, 7(1), 107.
- อภิบาล สุวรรณโคตร และสมหญิง จันทุไทย. (2563). การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครราชสีมา เขต 2. **วารสารมหาจุฬานาครธรรม์**, 7(7), 73-86.
- อมรลักษณ์ คล้ายเรือง,วาสนา ชัดติยวงศ์,สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์. (2021). การพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. **Journal of Roi Kaensarn Academi**, 7(2), 254–269. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/252350>.
- อริยธาดา ทศเทียน,นิคม นาคอ้าย. (2022). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. **Journal of Roi Kaensarn Academi**, 7 (9) , 4 3 1 – 4 4 5 . <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/255729>.
- Arnstein, S. (1969) A Ladder of Community Participation. **Journal of the American Institute of Planners**, 35, 216-224.
- De Volder, M. & Lens, W. 1982. Academic Achievement and Future Time Perspective as a Cognitive – Motivational Concept. **Journal of Personality and Social Psychology**. 42: 566 – 571.
- Hallinger, P.(2003) Leading Educational Change: Reflections on the Practice of Instructional and Transformational Leadership. **Cambridge Journal of Education**, 33, 329-352.
- HALPIN, Andrew W. (1967). **Theory and Research in Administration**. New York: The MacMillan Company.
- Hamel. G., & Prahalad. C.K. (1994). **Competing for The Future**. Boston, Massachusetts: Harvard Business School press.
- House, J. S. (1981). **Work stress and social support**. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (1991). **Educational administration, theory, research and practice**. New York: McGraw-Hill.
- Kraft, E. and Wang, J. (2010). An Exploratory Study of the Cyberbullying and Cyberstalking Experiences and Factors Related to Victimization of Students at a Public Liberal Arts College. **International Journal of Technoethics**, 1, 74-91.
- McClelland, D.C. (1971). **The Achievement Motive in Economic Growth**. In: Kilby, P., Ed., Entrepreneurship and Economic Development. The Free Press New York, 108-122.

- Rotter, J.B. (1966) Generalized Expectancies for Internal versus External Control of Reinforcement. **Psychological Monographs**, 80, 1-28.
- Strickland, J.H. (1977) A Performance Prediction Model for the Darrieus Turbine. **International Symposium on Wind Energy Systems**, C3_39-C3_54.
- Weiner, B.J. (2009). A theory of organizational readiness for change. **Implementation Sci** 4, 67
<https://doi.org/10.1186/1748-5908-4-67>.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง
การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ nano learning ร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล

Development of Learning Achievement and Capabilities of Solving Math Word

Problems on Volume Measurement for Grade 3 Students

Using Nano Learning and Bar Model Technique

พิรุฬห์ จันทโรสดา

วนิดา หอมจันทร์

เฉลิมชัย เจริญเกียรติกานต์

นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Pirun Jansoda

Wanida Homjan

Chaloemchai Charoenkiatkan

Master of Education Degree Student in Curriculum and Learning Management Program, Buriram Rajabhat University

Lecturer, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

Lecturer, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

Corresponding E-mail: 660426024005@bru.ac.th

วันที่รับบทความ: 16 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 18 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 20 สิงหาคม 2568

Received: July 16, 2025; Revised: August 18, 2025; Accepted: August 20, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล 2) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียน โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนประโคนชัยวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำนวน 41 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ ข้อ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์แบบอัตนัย และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานและทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ Dependent Samples t-test และ One Sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดลหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คิดเป็นร้อยละ 88.90 2) ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล มีหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คิดเป็นร้อยละ 79.79 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์น

นึ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล ภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D.=0.24) โดยข้อที่นักเรียนพึงพอใจมากที่สุดคือมีความรู้สึกสนุกสนานในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.73$, S.D.=0.55)

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์; นานอเลิร์นนิ่ง; เทคนิคบาร์โมเดล

Abstract

The purposes of this research were to 1) compare students' learning achievement before and after learning by using Nano Learning and Bar Model Technique, 2) compare students' capabilities of solving Math word problems after learning by using Nano Learning and Bar Model Technique; and 3) study the grade 3 students' satisfaction with learning management by using Nano Learning and Bar Model Technique. This research is experimental research. The sample was selected from 41 grade 3/3 students at Prakhonchaiwittaya School, Prakhonchai District, Buriram Province, under The Office of Buriram Primary Educational Service Area 2 in the second semester of the academic year 2024 obtained by using cluster random sampling method. The research instruments consisted of 1) lesson plans, 2) achievement test in multiple choice form, 3) capabilities of solving Math word problems test, and 4) satisfaction questionnaire. Data analysis were used basic statistics and testing hypotheses by using Dependent Samples t-test and One Sample t-test.

The findings showed that: 1) The grade 3 students' learning achievement which was taught by the learning management on volume measurement by using Nano Learning and Bar Model Technique was significantly higher than before learning at statistical level of .05 statistical level or 88.90 percent. 2) The grade 3 students' capabilities of solving Math word problems which were taught by the learning management on volume measurement by using Nano Learning and Bar Model Technique were higher than the criteria of 70 percent with statistical significance at the .05. The percentage of the scores was 79.79. 3) The grade 3 students' satisfaction which was taught by the learning management on volume measurement by using Nano Learning and Bar Model Technique in all aspects was in the good level ($\bar{X} = 4.37$, S.D.=0.24). The most satisfaction of the content is students have a feeling of fun in learning ($\bar{X} = 4.73$, S.D.=0.55)

Keywords: Learning Achievement; Math Word Problems; Nano Learning; Bar Model Technique

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในศตวรรษที่ 21 ต่อความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล มีแบบแผน เป็นระบบ สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์และวางแผนตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่าง

ถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในชีวิตจริง นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ และศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรบุคคลของชาติและพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการศึกษาคณิตศาสตร์ เพื่อให้ทันสมัยและมีความสอดคล้องต่อความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ของสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560: 1)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 5) มุ่งพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับนักเรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ในปัจจุบันคณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ แต่สำหรับการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ก็ยังไม่บรรลุเป้าหมายของนักเรียนและครูสอน โดยจะเห็นได้จากผลการประเมินการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน จากการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (National Test : NT) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อศึกษาคุณภาพด้านผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านต่าง ๆ สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์วัดความสามารถด้านคณิตศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเมื่อดูรายปีการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 40.47 ปีการศึกษา 2564 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 49.44 ปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 49.12 และ ปีการศึกษา 2566 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 52.97 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ด้านคณิตศาสตร์มีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 4 ปี เท่ากับ 48.00 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 (สำนักทดสอบทางการศึกษา ออนไลน์, 2567)

เมื่อพิจารณาคะแนนในมาตรฐานต่าง ๆ พบว่า คะแนนในมาตรฐาน ค 2.1 เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการวัด วัดและคาดคะเนขนาดของสิ่งของที่ต้องการวัด และนำไปใช้ ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัด ป.3/13 แสดงวิธีหาคำตอบของโจทย์ปัญหาเกี่ยวกับปริมาตรและความจุที่มีหน่วยเป็นลิตรและมิลลิลิตร ที่มีผลคะแนนร้อยละ 30.21 อยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ และต่ำกว่าคะแนนร้อยละของทุกตัวชี้วัดในปีการศึกษา 2566 และต่ำกว่าร้อยละ 50 ทั้งนี้ คะแนนเฉลี่ยในมาตรฐาน ค 2.1 ที่กล่าวข้างต้นนั้นในปีการศึกษา 2566 โรงเรียนประโคนชัยวิทยา มีคะแนนร้อยละ 39.18 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุดของรายมาตรฐานในด้านความสามารถด้านคณิตศาสตร์ และระดับคะแนนเฉลี่ยในโรงเรียนขนาดใหญ่ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ประกอบด้วยโรงเรียน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลประโคนชัย โรงเรียนอนุบาลกระสัง โรงเรียนอนุบาลบ้านกรวดและโรงเรียนประโคนชัยวิทยา จากคะแนนในระดับกลุ่มโรงเรียนพบว่า ผลสัมฤทธิ์สอดคล้องกันคือ ต่ำกว่าร้อยละ 50 เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ยังแก้โจทย์ปัญหาไม่ได้ ไม่ทราบว่าต้องดำเนินการอย่างไรโดยมีสาเหตุมาจากความ

ไม่เข้าใจสิ่งที่โจทย์ถาม ไม่สามารถวิเคราะห์โจทย์ปัญหาได้ ไม่เข้าใจขั้นตอนในการแก้โจทย์ปัญหา และมีเนื้อหาที่เข้าใจยากเกินไป ส่งผลให้ไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาได้ และหาคำตอบได้ไม่ถูกต้อง (สำนักทดสอบทางการศึกษา ออนไลน์, 2567)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว นักเรียนยังขาดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะการแก้โจทย์ปัญหา ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่นักเรียนไม่สามารถทำได้ ดังนั้น การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการเรียนรู้และองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ นักเรียน ผู้สอน เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ สื่อ และนวัตกรรม โดยจัดให้มีความน่าสนใจ ส่งผลต่อนักเรียนเกิดความอยากที่จะเรียนรู้ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำทหายและตอบสนองความต้องการของนักเรียน ซึ่งนักเรียนสามารถเป็นผู้สร้างองค์ความรู้และเข้าใจได้ด้วยตนเอง มีกระบวนการที่นำมาใช้ได้มีประสิทธิภาพ จากการศึกษาพบว่า มีกระบวนการที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ เทคนิคบาร์โมเดล (Bar Model) โดยเทคนิคบาร์โมเดลมีการนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในประเทศสิงคโปร์ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1983 ซึ่งเป็นที่ยอมรับของครูผู้สอนในระดับประถมศึกษา บาร์โมเดลเป็นยุทธวิธีการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาอย่างมากในสิงคโปร์ สำหรับการใช้แผนผังประกอบโจทย์ปัญหา และเป็นที่ยอมรับอีกอย่างคือ Model Approach and Model Drawing ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ในการแก้ปัญหาคำนวณ โดยฝึกให้นักเรียนวาดรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณในโจทย์ปัญหา โดยบาร์โมเดลเป็นวิธีการที่ใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้การเขียนภาพรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแทนสิ่งที่กำหนด เพื่อใช้วางแผนจำลอง นิภาพในการแก้โจทย์ปัญหาให้สามารถแก้ได้ดีขึ้น ช่วยให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตรงหรือรูปธรรมและ สามารถพัฒนาการคิดเชิงพีชคณิตได้ (กฤษณกันท์ ศรีโนนยาง, 2566: น. 33-34)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปบาร์โมเดล มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ทำความเข้าใจโจทย์ ขั้นตอนที่ 2 วางแผนการวาดรูปบาร์โมเดล ขั้นตอนที่ 3 แสดงวิธีทำ และลงมือคำนวณ และขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบวิธีทำ (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2558: น. 1) ทั้งนี้การใช้รูปวาดแท่งบาร์ในการแก้ปัญหานั้นจะช่วยให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ที่สมบูรณ์และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้การแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนสามารถทำได้ง่ายและถูกต้อง (ภาวิณี สืบสวน, 2563: น. 45) ดังนั้น กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาโดยมีเทคนิคบาร์โมเดลจะช่วยให้การวิเคราะห์โจทย์ปัญหาที่มีความซับซ้อนเชิงนามธรรมปรับให้เป็นรูปธรรมที่สามารถมองภาพได้ชัดเจน แก้โจทย์ปัญหาได้อย่างเป็นขั้นตอน ช่วยให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ สามารถคิดรวบยอดสร้างองค์ความรู้และทำความเข้าใจด้วยตนเอง และสามารถแก้โจทย์ปัญหาได้อย่างถูกต้อง สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ นอกจากกระบวนการเรียนรู้แบบบาร์โมเดลสามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาวางคณิตศาสตร์และเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้ดีแล้ว ยังมีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำมาช่วยทำให้ช่วงการเรียนรู้ถูกออกแบบให้สั้นลงโดยมุ่งเน้นที่การสอนทักษะภายใต้วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องทุ่มเทเวลามากนัก ดังที่ สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา (2566: น. 1) กล่าวว่า นาโนเลิร์นนิง (Nano learning) มีช่วงการเรียนรู้ที่ได้รับการออกแบบให้สั้นลงกว่าเดิม ใช้ระยะเวลาการเรียนรู้ 1-3 นาที หรือน้อยกว่านั้น โดยมุ่งเน้นที่การสอนทักษะเฉพาะภายใต้วัตถุประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตร ทำให้ผู้คนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องทุ่มเทเวลาหรือให้ความสนใจกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งมากนัก นำเสนอเนื้อหาโดยประยุกต์ ปรับใช้ สามารถใช้สื่อช่องทางต่าง ๆ หรือรูปแบบของบทเรียนที่หลากหลาย ตั้งแต่ในรูปของภาพหรือวิดีโอ เช่น คลิปสั้น ๆ ในลักษณะรีลส์(Reels) ไปจนถึงสื่อการเรียนรู้และกิจกรรม เช่น การใช้การ์ดคำศัพท์

(Flashcards) นาโนเลิร์นนิ่งจึงเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนในช่วงวัยนี้และสามารถบูรณาการระหว่างนาโนเลิร์นนิ่งและเทคนิคบาร์โมเดลได้เป็นอย่างดีและเหมาะสมในการช่วยแก้ปัญหาให้นักเรียนที่ไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการนำวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล มาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียน เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล กับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวัดปริมาตร โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

สมมติฐานในการศึกษา

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวัดปริมาตร โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวัดปริมาตร โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
3. นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวัดปริมาตร โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล มีความพึงพอใจภาพรวมรวมอยู่ในระดับมาก

การทบทวนวรรณกรรม

1. นาโนเลิร์นนิ่ง (Nano Learning)

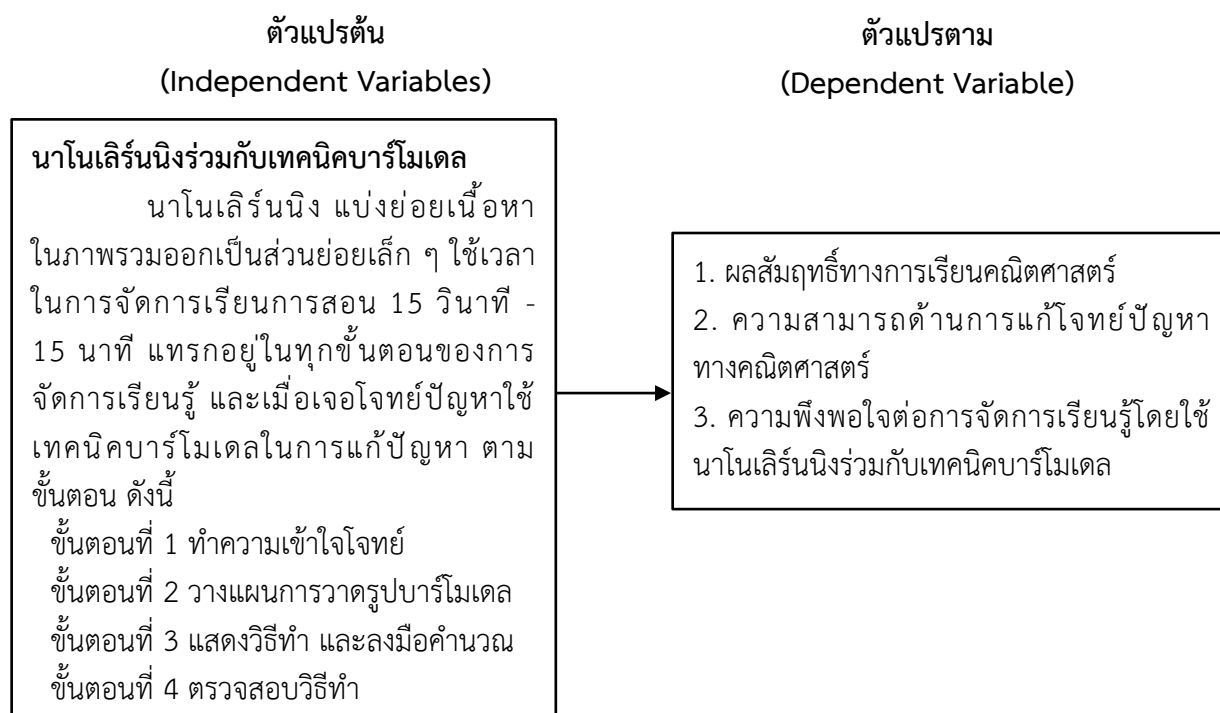
นาโนเลิร์นนิ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถปรับเข้ากับห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างน่าสนใจ โดยผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกและสร้างสรรค์สื่อในการจัดการเรียนรู้ให้มีความกะทัดรัดและเพิ่มความน่าสนใจให้กับนักเรียน (Madan, 2021: p. 117) โดยกระบวนการนาโนเลิร์นนิ่งทำได้โดยมีวิธีการแบ่งย่อยเนื้อหาเป็นช่วงเล็ก ๆ หลาย ๆ ช่วง โดยใน 1 ช่วงนั้นจะสามารถใช้เวลาได้ตั้งแต่ 15 วินาทีถึง 15 นาที (Puthanveedu, 2022: p. 2) มุ่งเป้าสอนเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจงแต่ไม่เจาะลึก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ข้อใดข้อหนึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาโดยประยุกต์ ปรับใช้สามารถใช้สื่อช่องทางต่าง ๆ หรือรูปแบบของบทเรียนที่หลากหลาย (สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2566: น.1) โดยนาโนเลิร์นนิ่งสามารถแทรกอยู่ได้ในขั้นตอนใดก็ได้ของการจัดการเรียนรู้หรืออยู่ได้ทุกขั้นตอน ผ่านสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและใช้เวลาไม่นาน เช่น การ์ดคำศัพท์ การ์ดตัวเลข (Flashcards) เพลง วิดีโอสั้น ๆ หรือภาพเคลื่อนไหว เป็นต้น

2. เทคนิคบาร์โมเดล

เทคนิคบาร์โมเดลเป็นการวาดรูปแท่งสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีด้านกว้างยาวเท่ากันแต่ความยาวอาจแตกต่างกันตามปริมาณของสิ่งที่โจทย์ปัญหากำหนดเป็นการวาดรูปสี่เหลี่ยมแทนจำนวนที่ทราบค่าและจำนวนที่ไม่ทราบค่า รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนด้วยรูปแบบบาร์โมเดล (Yeap, 2015: p. 9) โดยวาดจากสิ่งที่โจทย์ปัญหากำหนดให้ออกมาเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น แล้วจึงนำมาเปรียบเทียบหาความเชื่อมโยงของแต่ละแท่ง และสิ่งที่โจทย์ถามเพื่อแก้ไขโจทย์ปัญหาด้วยความเข้าใจและถูกต้องทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังที่ เหมือนฝัน เยาว์วิวัฒน์ (2565: น. 1) ได้อธิบายไว้ว่า บาร์โมเดลไม่ใช่เทคนิคคิดลัดแต่เป็นการวาดแผนภาพเพื่อช่วยให้สามารถหาคำตอบของโจทย์ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสรุปวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎี เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบการวิจัย ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล เป็นวิจัยเชิงทดลอง โดยมีวิธีการดำเนินงานวิจัยดังนี้

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนประโคนชัยวิทยา อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 การจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถจำนวน 3 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 123 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/3 โรงเรียนประโคนชัยวิทยา อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 41 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) ด้วยวิธีจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนซึ่งมีนักเรียนคละความสามารถเป็นหน่วยการสุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล จำนวน 10 แผน 10 ชั่วโมง โดยผลการประเมินระดับคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 4.97 แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นที่เกิดการเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล หลังจากทีนักเรียนเรียนครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยคัดเลือกมาจากผลการตรวจสอบคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่า ผ่านเกณฑ์จำนวน 30 ข้อ นำไปทดลอง (Try-out) และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนก (B) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จำนวน 20 ข้อ พบว่ามีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.25-0.88 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.88

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นที่เกิดการเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล หลังจากทีนักเรียนเรียนครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้เป็นแบบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ โดยคัดเลือกมาจากผลการตรวจสอบคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่าผ่านเกณฑ์จำนวน 6 ข้อ เมื่อ นำไปทดลอง (Try-out) และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากรายข้อ (P) ตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.80 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จำนวน 3 ข้อ พบว่ามีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ 0.60-0.69 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ 0.21-0.30 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

4. แบบสอบถามความพึงพอใจสำหรับนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เรื่อง การวัดปริมาตร โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งวัดได้จากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งดำเนินการทดลองกลุ่มเดียว โดยการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์แบบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest Posttest Design) และการวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์แบบหลังเรียนเทียบเกณฑ์ (One Group Posttest Only Design) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยปฐมนิเทศเพื่อทำความเข้าใจกับกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล

2. กลุ่มตัวอย่างดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre - Test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ จากนั้นตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ พร้อมทั้งเก็บข้อมูล

3. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดลจำนวน 10 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวมใช้เวลา 10 ชั่วโมง ไม่รวมเวลาทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

4. กลุ่มตัวอย่างดำเนินการทดสอบหลังเรียน (post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นฉบับเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน จากนั้นตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ พร้อมทั้งเก็บข้อมูล

5. กลุ่มตัวอย่างดำเนินการทดสอบหลังเรียน (post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ จากนั้นตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ พร้อมทั้งเก็บข้อมูล

6. เมื่อจบบทเรียนให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 10 ข้อ

7. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถิติ Dependent Samples t-test

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถิติ One Sample t-test

ตอนที่ 3 วิเคราะห์การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการ โดยใช้ สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์และแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: อ. 102)

4.51-5.00	หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
2.51-3.50	หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
1.00-1.50	หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ فناโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ فناโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	41	20	7.00	1.88	25.99*	.00
หลังเรียน	41	20	17.78	2.42		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล เรื่อง การวัดปริมาตร ส่งผลให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ ทดสอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ 20 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 7.00 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.88 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 17.78 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.42 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 วิเคราะห์การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ فناโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล กับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	μ_0	S.D.	t	Sig.
หลังเรียน	41	24	19.15	16.80	3.49	4.31*	.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล เรื่อง การวัดปริมาตร ส่งผลให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ ทดสอบแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จำนวน 3 ข้อ 24 คะแนน มีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย เท่ากับ 19.15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.49 ซึ่งมีคะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 วิเคราะห์การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แนวโน้มการรับรู้ร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิเคราะห์การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แนวโน้มการรับรู้ร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ข้าพเจ้ามีความรู้สึกพอใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย	4.49	0.68	มาก
2. ข้าพเจ้ามีความรู้สึกสนุกสนานในการเรียนรู้	4.73	0.55	มากที่สุด
3. ข้าพเจ้ามีความรู้สึกพอใจที่ได้เรียนรู้ผ่านการจัดการเรียนรู้ที่แบ่งย่อยเนื้อหาในภาพรวมออกเป็นส่วนย่อยเล็ก ๆ	4.37	0.66	มาก
4. ข้าพเจ้าชอบการสอนของผู้สอนที่มีสื่อและอุปกรณ์ มีความทันสมัยทำให้ข้าพเจ้าอยากเรียนรู้อีกยิ่งขึ้น	4.49	0.71	มาก
5. ผู้สอนใช้สื่อและอุปกรณ์มีความหลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย ทำให้ข้าพเจ้าอยากเรียนรู้อีกยิ่งขึ้น	4.63	0.58	มากที่สุด
6. ข้าพเจ้าสามารถอ่านทำความเข้าใจโจทย์ปัญหาได้ดีขึ้น	4.24	0.70	มาก
7. ข้าพเจ้าสามารถคิดวิเคราะห์โจทย์ปัญหาเพื่อการตัดสินใจ เลือกวิธีการแก้โจทย์ปัญหาได้ดีขึ้น	4.22	0.79	มาก
8. ข้าพเจ้าสามารถวาดรูปบาร์โมเดลและคำนวณหาคำตอบได้ดีขึ้น	4.17	0.74	มาก
9. ข้าพเจ้าสามารถแสดงวิธีหาคำตอบได้ดีขึ้น	4.27	0.71	มาก
10. ข้าพเจ้าสามารถตรวจคำตอบหรือบอกถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบที่ได้ดีขึ้น	4.12	0.75	มาก
รวม	4.37	0.24	มาก

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวัดปริมาตร โดยใช้แนวโน้มการรับรู้ร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล โดยรวมทุกด้านมีความพึงพอใจระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ นักเรียนรู้สึกสนุกสนานในการเรียนรู้ และผู้สอนใช้สื่อและอุปกรณ์มีความหลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย ทำให้นักเรียนอยากเรียนรู้อีกยิ่งขึ้น ส่วนข้ออื่น ๆ นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้โน้ตเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล ผู้วิจัยสรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับของวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้โน้ตเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้โน้ตเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นได้ โดยการจัดการเรียนรู้นี้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่เหมาะสมกับช่วงวัยและสามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียนและนำมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ นั่นคือการจัดการเรียนรู้โดยใช้โน้ตเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล ด้วย การศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด เนื้อหาสาระ เรื่องการวัดปริมาตร เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการกำหนดเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นการสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพที่ใช้สำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีคุณภาพเหมาะสมกับนักเรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้โน้ตเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดลเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น หลากหลายและเหมาะสมกับนักเรียนในช่วงวัยนี้ จากกระบวนการดังกล่าวช่วยทำให้นักเรียนมีสมาธิจดจ่ออยู่กับเนื้อหาที่เรียน เกิดการเรียนรู้และสามารถคิดอย่างมีเหตุผล มีวิจารณญาณโดยใช้ระยะเวลาไม่นาน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ Aburizaizah and Albaiz (2021: 1) ที่ได้วิจัย เรื่องการทบทวนผลการใช้และผลกระทบของโน้ตเลิร์นนิ่งในการศึกษา โดยผู้วิจัยสรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้โน้ตเลิร์นนิ่งเป็นแนวทางของการซึมซับความรู้ในหน่วยขนาดเล็ก ซึ่งการประเมินผลทักษะสามารถยืดหยุ่นโดยการปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างทักษะเดียว จึงทำให้ในชุดบทเรียนขนาดเล็กมีชุดบทเรียนนาโนเลิร์นนิ่ง (Nano-Courses) เป็นรูปแบบการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพซึ่งตรงกับความเป็นจริงในสมัยใหม่ ได้รับการออกแบบมาไม่ให้ลดเวลาในการศึกษาหัวข้อใด ๆ แต่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางการศึกษา อีกทั้งยังสามารถปรับเปลี่ยนได้ ตรงกับความต้องการเฉพาะของนักเรียน พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นได้ นอกจากนี้ยังสามารถอธิบายได้โดยทฤษฎีที่ สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา (2566: 1) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โน้ตเลิร์นนิ่งมีช่วงการเรียนรู้ที่ได้รับการออกแบบให้สั้นลง โดยมุ่งเน้นการสอนทักษะเฉพาะภายใต้วัตถุประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตร ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องทุ่มเทเวลาหรือให้ความสนใจกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งมากนัก นำเสนอเนื้อหาโดยประยุกต์ ปรับใช้ สามารถใช้สื่อช่องทางต่าง ๆ หรือรูปแบบของบทเรียนที่หลากหลาย ตั้งแต่รูปภาพหรือวิดีโอ เช่น คลิปสั้น ๆ ในลักษณะรีล(Reels) ไปจนถึงสื่อการเรียนรู้และกิจกรรม เช่น การใช้การ์ดคำศัพท์ (Flashcards) และสอดคล้องกับ Madan (2021: 120) ที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้โน้ตเลิร์นนิ่งว่า นาโนเลิร์นนิ่งช่วยให้นักเรียนและผู้สอนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว มีการปรับตัว และสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเข้าถึงเนื้อหาที่ใหม่อยู่เสมอ ช่วยลดช่องว่างระหว่างการสื่อสารและการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ลดช่องว่างของการจัดการเรียนรู้แบบเดิม ๆ ทำให้นักเรียนเกิดความจำระยะยาว นักเรียนเข้าใจเนื้อหาในเวลาอันสั้น มีบทบาทช่วยเสริมในการจัดการเรียนรู้แบบเดิม เพิ่มขอบเขตการเรียนรู้สำหรับนักเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

สุวิมล ھرรชาพันธุ์ (2565: 105-108) ที่ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การแก้ โจทย์ปัญหาการบวกและการลบจำนวนนับที่ผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 100,000 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคบาร์โมเดล และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของ สสวท. พบว่า ผล จากที่นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้จากทั้ง 2 วิธีมีคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมี ผลสัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุมารณ บุญ กระจ่าง (2562: 183-190) ได้พัฒนาการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับบาร์ โมเดล เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า เมื่อได้รับการจัดการ เรียนรู้ นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนโดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิค บาร์โมเดล ด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์ โมเดลเรื่อง การวัดปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ โจทย์ปัญหาของนักเรียน เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผ่านการออกแบบ ตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือให้มีคุณภาพและความ เหมาะสมในด้านเนื้อหา การจัดการเรียนรู้ นำไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาจนได้การจัดการเรียนรู้ที่สามารถ พัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีคุณภาพผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ประกอบกับ การจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดลที่ให้นักเรียนได้มองเห็นสิ่งที่เป็นามธรรม กลายเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและเป็นขั้นตอน ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งจะแบบเนื้อหา ออกเป็นส่วนย่อยหลาย ๆ ช่วง ส่งผลให้นักเรียนมีสมาธิและเข้าใจในเนื้อหาได้ง่ายยิ่งขึ้นจากนั้นเมื่อเจอโจทย์ ปัญหาจะดำเนินการตามขั้นตอนของเทคนิคบาร์โมเดล ตั้งแต่การทำความเข้าใจปัญหา วางแผนวาดรูปบาร์ โมเดล แสดงวิธีทำและลงมือคำนวณ และการตรวจสอบวิธีทำและคำตอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนัก พัฒนวัตกรรมการจัดการศึกษา (2551: 48) ได้นำเสนอความหมายของบาร์โมเดลว่าเป็นยุทธวิธีการแก้โจทย์ ปัญหาคณิตศาสตร์วิธีการหนึ่งที่ได้ใช้การวาดแถบเส้น หรือเส้น หรือวาดรูปเรขาคณิตเพื่อแสดงสถานการณ์ ของโจทย์แล้วสามารถมองเห็นแนวทางการหาคำตอบได้ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ใช้ รูปธรรม อธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูลในโจทย์ปัญหาที่เป็นนามธรรม โดยนำเสนอผ่านแถบเส้นที่เป็นรูป สีเหลี่ยมผืนผ้า เพื่อให้นักเรียนมองเห็นภาพและเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้ง เป็นวิธีที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาองค์ความรู้ในการแก้โจทย์ปัญหาขั้นสูง และผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้อง กับ Morin and et al (2017: 91-104) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้รูปแบบจำลองบาร์ เกี่ยวกับการวาดเพื่อสอน คำนวณให้กับนักเรียนที่มีปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยอาศัยแนวคิด พื้นฐานการเรียนรู้แบบ Schematic-based Instruction (SBI) และการเรียนรู้แบบ Cognitive Strategy Instruction (CSI) ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ในด้านการแก้ปัญหาค่าเชื่อมโยงกับเทคนิคบาร์ โมเดล ผลการวิจัยพบว่า การสร้างแบบจำลองบาร์ เป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการเพิ่มความแม่นยำในการ แก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ระดับประถมศึกษาและความสามารถในการใช้กลวิธีทางความคิด เพื่อแก้โจทย์ปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณกัณฑ์ ศรีโนนยาง (2566: น. 89-91) ที่ได้ใช้การจัดการ เรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหของโพลยาร่วมกับบาร์โมเดลพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทาง

คณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา คฤหาพาน (2564: น. 77-79) ที่ได้ศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เกิดจากผลการจัดการเรียนรู้ ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคบาร์โมเดลพบว่า มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่ผู้วิจัยกำหนด และยังสามารถประยุกต์วิธีการใช้กับปัญหาอื่น ๆ จึงส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาลงขั้นกว่าเดิมและผ่านเกณฑ์

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การวัดปริมาตร โดยใช้ นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล ทำให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน สามารถแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ มีความสนใจและมีสมาธิกับการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลนันท์ กลิ่นสุวรรณ (256: 53) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอด้วยบาร์โมเดลและได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนรู้สนุกสนานและน่าสนใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาวิณี สืบสวน (2563: 77) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้การสอนด้วยบาร์โมเดล พบว่า มีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณพัชร คำกาหลง (2564: 72) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบสตอรี่ไลน์และบาร์โมเดล เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวกและโจทย์ปัญหาการลบ พบว่า ความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดลนั้น ผู้สอนที่นำการจัดการเรียนรู้ไปใช้จะต้องศึกษาขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัดการเรียนรู้ให้เข้าใจ คำนึงถึงความรู้พื้นฐาน ความเข้าใจ และมีการเตรียมความพร้อมด้านสื่อ อุปกรณ์ ให้เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้

1.2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดลนั้น ผู้สอนที่นำการจัดการเรียนรู้ไปใช้จะต้องคำนึงถึง ความเข้าใจของนักเรียนต่อขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาตัวแปรตามอื่น ๆ สำหรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้นาโนเลิร์นนิ่งร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล เช่น ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น

2.2 ควรมีการใช้คำถามในระดับความรู้ที่แสดงการประเมินค่าและการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อให้นักเรียนมีความสามารถที่สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฤษณกันท์ ศรีโนนยาง. (2566). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ร่วมกับบาร์โมเดล. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กุลนันท์ กลิ่นสุวรรณ. (2560). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้และการฝึกวิเคราะห์โจทย์อย่างสม่ำเสมอด้วย บาร์โมเดล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (คณิตศาสตร์ศึกษา). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ณพัชร คำกาหลวง. (2564:). การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบสตอรี่ไลน์และบาร์โมเดลเรื่อง โจทย์ปัญหาการบวกและโจทย์ปัญหาการลบ. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **วิจัยทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ภาวิณี สืบสวน. (2563). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้การสอนด้วยบาร์โมเดลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ในงานประชุมวิชาการระดับชาติ และนานาชาติครั้งที่ 11 “New Normal: การวิจัยเพื่อสังคมใหม่ ในยุคออนไลน์” วันที่ 27-28 มิถุนายน 2563 สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- ลัดดา คฤพาน. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิค บาร์โมเดลที่มีต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาและเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 17 (2), 213-226.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2567, 30 เมษายน). **ประกาศผลสอบ**. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2567 จาก : <http://180.180.244.45/NT/ExamWeb/AnnouncementExams/NTSAAnnouncementExams.aspx>
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2551). **สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน**. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2566, 8 เมษายน). **MICROLEARNING VS NANOLEARNING**. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.spcvedu.com/media/microlearning-และ-nanolearning-การเรียนรู้แบบใด/>.
- สุวิมล ธรรมชาติพันธุ์. (2565). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาการบวก และการลบจำนวนนับที่ผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 100,000 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคบาร์โมเดลและการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของสสวท. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 16 (3), 156-165.

- เหมือนฝัน เยาว์วิวัฒน์. (2565). การใช้บาร์โมเดลในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.
- อุมาภรณ์ บุญกระจ่าง, มารศรี กลางประพันธ์, สมเกียรติ พลละจิตต์. (2021). การพัฒนาคู่มือการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับ Bar Model เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การแก้โจทย์ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**, 18(82), 62–75. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/SNGSJ/article/view/246972>.
- Aburizaizah, S. J., & Albaiz, T. A. (2021). Review of the Use and Impact of Nano-Learning in Education. **International Conference on Research in education**, 4(1), 83-93.
- Madan, N. (2021). NANO LEARNING - The Futuristic Approach to Education. **International Journal of Innovative Research in Technology**, 8(5), 116-120.
- Morin, L. L., Watson, S. M. R., Hester, P., & Raver. S. (2017). The Use of a Bar Model Drawing to Teach Word Problem Solving to Students with Mathematics Difficulties. **Learning Disability Quarterly**, 40(2), 91–104.
- Puthanveedu, L. (2022). **Nano-Learning: How to run Bite-Sized Lessons with Big Impacts**. Retrieved from <https://ahaslides.com/blog/nano-learning/>.

ภาวะผู้นำใ้บริการกับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1

Servant Leadership and Educational Institution Effectiveness of Educational Personnel
in Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1

อริสรา จุมอญ

ในตะวัน กำหม่อม

วิทยาลัยทองสุข

Arisara Jumon

Naitawan Kumhom

Thongsook College, Bangkok

Corresponding E-mail: angkor1234@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 14 สิงหาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 21 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 25 สิงหาคม 2568

Received: August 14, 2025; Revised: August 18, 2025; Accepted: August 20, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำใ้บริการ 2) ศึกษาระดับประสิทธิผลสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำใ้บริการกับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 385 คน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ ตารางของ Krejcie & Morgan เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามการสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษาพบว่า 1)ภาวะผู้นำใ้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือด้านการเสริมพลังอำนาจ รองลงมา คือด้านการบริการ ด้านความอบอุ่น และอันดับสุดท้ายคือด้านการไม่เห็นแก่ตัว ตามลำดับ 2) ประสิทธิภาพสถานศึกษา โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา รองลงมาคือ ด้านการตั้งเป้าหมายและอันดับสุดท้ายคือ ด้านความพึงพอใจ ตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำใ้บริการกับประสิทธิผลสถานศึกษา ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณ พบว่า ด้านการเสริมพลังอำนาจ ด้านการบริการ ด้านความอบอุ่น ด้านการไม่เห็นแก่ตัว ตามลำดับ ให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ 0.910 และสามารถอธิบายความผันแปรของภาวะผู้นำใ้บริการกับประสิทธิผลสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้ร้อยละ 82.80 ($R^2=0.828$) และ ผลการทดสอบสมมติฐานภาวะผู้นำใ้บริการกับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 และพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำใ้บริการ; ประสิทธิภาพสถานศึกษา; การบริหาร

Abstract

The objectives of this study were 1) To examine the level of servant leadership 2) To examine the level of school effectiveness 3) To investigate the relationship between servant leadership and school effectiveness among educational personnel in the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1 The population in this study consisted of 385 educational personnel, determined based on the sample size table developed by Krejcie and Morgan. The research instrument used was a questionnaire. Statistical methods employed for data analysis included mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The results revealed that 1) The overall level of servant leadership was relatively high. When examined by dimension, the highest was empowerment, followed by service, humility, and finally selflessness, respectively 2) The overall level of school effectiveness was also relatively high. Dimensionally, the highest was school transformation and development, followed by goal setting, and the lowest was satisfaction 3) The relationship between servant leadership and school effectiveness, analyzed through multiple regression, indicated that empowerment, service, humility, and selflessness - in that order-yielded a multiple correlation coefficient (R) of 0.910. These dimensions significantly explained 82.80% of the variance in school effectiveness at the 0.01 significance level ($R^2 = 0.828$) Additionally, the hypothesis testing confirmed that servant leadership was significantly related to school effectiveness among educational personnel in the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1 at the 0.01 significance level.

Keywords: Servant Leadership; School Effectiveness; Administration

บทนำ

การบริหารจัดการเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน โดยเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการกำหนดทิศทางและใช้หลักการกระจายอำนาจ รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความรับผิดชอบ ไม่เพียงแต่มุ่งเน้นงานสอนซึ่งเป็นหน้าที่หลัก แต่ยังรวมถึงงานพิเศษที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน อีกหนึ่งความท้าทายของผู้บริหารในยุคปัจจุบัน คือ การสร้างแรงจูงใจให้ครูรักในงานสอน และส่งเสริมการทำงานอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดสารสนเทศที่มีคุณค่าและสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมและทันเวลา นอกจากนี้ ปัจจัยด้านการบริหารโรงเรียนถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยกำหนดแนวทางการจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จมักมีปัจจัยการบริหารที่แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละโรงเรียน และยังคงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และความสามารถย่อมปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหาร โดย

คำนึงถึงเหตุผล ปัจจัยแวดล้อม รวมถึงความร่วมมือจากบุคคลภายในและชุมชน เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาสามารถตอบโจทย์และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ปริญ โชตินาราวัณณ์, 2564)

ทรัพยากรด้านการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยสามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ คน เงิน และความรู้ทางการบริหาร หากองค์กรขาดผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และศักยภาพ อาจไม่สามารถขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้นำเป็นอย่างมาก เพราะผู้นำที่มีศักยภาพจะช่วยพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคลากรในองค์กรให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการสร้างผลผลิต สินค้า หรือบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการ ในยุคปัจจุบัน องค์กรต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำมากขึ้น โดยมีการส่งเสริมและแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อช่วยให้นักบริหารสามารถก้าวขึ้นเป็นผู้นำที่มีความสามารถ และสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน (ปริญ โชตินาราวัณณ์, 2564)

การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันก่อให้เกิดความจำเป็นในการปรับกระบวนการทัศนด้านภาวะผู้นำ จากรูปแบบเดิมที่เคยมีประสิทธิภาพ ไปสู่แนวคิดใหม่ที่เน้นความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้นำในยุคใหม่ต้องมีคุณธรรมและสามารถส่งเสริมศักยภาพของผู้ร่วมงานเพื่อให้สามารถนำตนเองและทำงานร่วมกันเป็นทีม แนวทางของภาวะผู้นำใ้บริการมุ่งเน้นให้ผู้นำเปลี่ยนมุมมองจากการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน ไปสู่การให้ความสำคัญกับบุคคลอื่น ผู้นำที่เหมาะสมควรส่งเสริมการควบคุมร่วมกัน อำนาจความสะดวก และทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการเพื่อช่วยให้บุคลากรร่วมสร้างวิสัยทัศน์และพัฒนาความเป็นผู้นำในตัวเองทั้งในระดับโลกและระดับประเทศมีความต้องการภาวะผู้นำใ้บริการเพิ่มขึ้น ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการบริการบุคลากรผ่านแนวคิดการทำงานเป็นทีม การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รวมถึงส่งเสริมคุณธรรมและความเอาใจใส่เพื่อให้บุคลากรเติบโตและช่วยยกระดับคุณภาพขององค์กร (Spears, 1998) สำหรับผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้นำ ภาวะผู้นำใ้บริการเป็นแนวทางบริหารที่มุ่งเน้นการให้บริการแก่ผู้อื่นโดยไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตน ใช้อำนาจทางศีลธรรมเพื่อสร้างความร่วมมือและความไว้วางใจ นำไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน ผลกระทบของภาวะผู้นำใ้บริการไม่ได้จำกัดเฉพาะองค์กร แต่ยังส่งผลต่อสังคม โดยกระตุ้นให้บุคคลพัฒนาแนวคิดการให้บริการและความเป็นผู้นำในตัวเอง การเปลี่ยนบทบาทระหว่างผู้นำและผู้ตามช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับบุคคล ซึ่งเป็นเหตุผลที่แนวคิดนี้ได้รับการประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายในยุคปัจจุบัน (จิรวรรณ เล่งพานิชย์, 2554)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับภาวะผู้นำใ้บริการ โดยมุ่งเน้นการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นรูปแบบหนึ่งของภาวะผู้นำสมัยใหม่ที่สำคัญกับการช่วยเหลือและดูแลบุคคลทุกระดับ แนวคิดของ Laub (1999, p. 81, อ้างถึงใน อนุวัฒน์ วิภาคธำรงคุณ, 2565) ระบุว่าภาวะผู้นำใ้บริการเป็นแนวทางการบริหารที่มีพื้นฐานอยู่บนจิตใจแห่งการรับใช้ ผู้นำในรูปแบบนี้ต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนสามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติงานที่ส่งเสริมคุณค่าของบุคลากรในองค์กร และให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของผู้ใต้บังคับบัญชามากกว่าการมุ่งเน้นผลประโยชน์ส่วนตน ภาวะผู้นำใ้บริการเป็นรูปแบบที่เน้นการให้บริการแก่ผู้อื่นก่อนที่จะนำพวกเขาไปสู่ความสำเร็จ โดยไม่มุ่งเน้นการแสวงหาตำแหน่งหรือผลประโยชน์ส่วนตน ผู้นำในรูปแบบนี้ต้องมีหัวใจของการให้บริการและมีความมุ่งมั่นในการสร้างภาวะผู้นำที่เข้มแข็งเพื่อใช้ในการบริหารงานอย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรโดยรวม และช่วยให้บุคลากรสามารถเติบโตและพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ไพรสณ บติรัฐ, 2567)

สถานศึกษาที่มีประสิทธิผลต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาองค์ความรู้ ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรที่มีคุณภาพและบริหารงบประมาณอย่างเพียงพอเพื่อรองรับกระบวนการจัดการศึกษาให้สมบูรณ์ ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ขณะเดียวกันสถานศึกษาควรสร้างความสัมพันธ์ภายในและภายนอกองค์กรให้สอดคล้องกัน เพื่อให้ได้รับความเชื่อมั่นจากสังคมโดยผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลักการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และความสามารถในการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ความสำเร็จของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารเป็นหลัก ซึ่งต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีบทบาทในการส่งเสริมความร่วมมือในการทำงานทั้งสี่ด้านอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และงานทั่วไป ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน เพื่อผลักดันให้สถานศึกษาก้าวหน้าทางวิชาการ และดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพจนสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (มธนา กามะ. 2563)

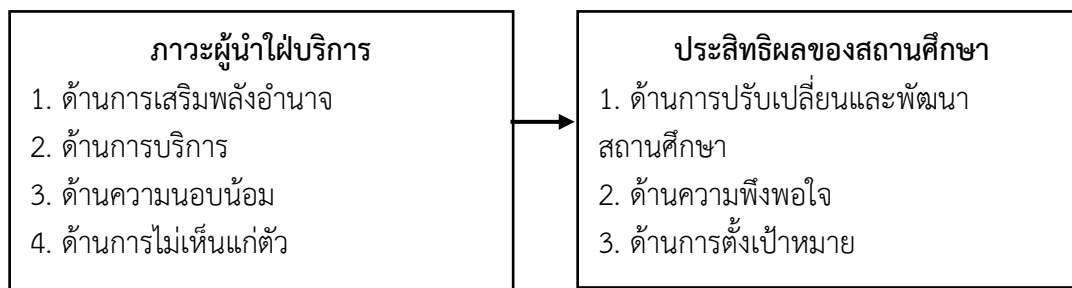
ในยุคปัจจุบัน การบริหารสถานศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจำเป็นต้องปรับแนวคิดด้านภาวะผู้นำให้เหมาะสม โดยมุ่งเน้นการให้บริการ ส่งเสริมคุณธรรม และสร้างความร่วมมือภายในองค์กร การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพต้องอาศัยการบริหารทรัพยากรที่เหมาะสมรวมถึงการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการตัดสินใจด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป เพื่อให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายของตน การนำแนวคิดภาวะผู้นำไปบริการมาใช้จะช่วยให้สถานศึกษาสร้างความร่วมมือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากร นำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำไปบริการกับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ซึ่งผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เพื่อเป็นข้อมูลและเกิด ประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาได้นำไป ประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทที่แท้จริง เพื่อให้ได้รับการพัฒนาการบริหารงานภายในสถานศึกษาด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำไปบริการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำไปบริการกับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำให้บริการกับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้ใช้ศึกษาใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย โดยจะทำตามลำดับ ขั้นตอนการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมวางแผนการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 จำนวน 13,021 คน ปี 2567

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 จำนวน 385 คน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ ตารางของ Krejcie & Morgan 1970, อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม. 2559)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาภาวะผู้นำให้บริการกับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าว ได้สร้างขึ้นมาจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาให้มีความเหมาะสมครอบคลุมตัวแปร เนื้อหา วัตถุประสงค์โดยได้รับการเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ในการตรวจสอบและหาความเชื่อมั่น (IOC) ภายใต้การดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิด แบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามระดับภาวะผู้นำให้บริการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด จำนวน 20 ข้อโดยแต่ละข้อเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละด้าน โดยแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละเรื่องที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ ตามแนวความคิดของลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) (Chang.1993 : 9;Sowers.2004 : 249 อ้างถึงในในตะวัน กำหอม. 2559: 98)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับภาวะผู้นำให้บริการกับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด คือ ประสิทธิภาพ

สถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ด้านความพึงพอใจด้านการตั้งเป้าหมาย โดยมีหลักเกณฑ์การประเมินผล รวม 15 ข้อ โดยแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละเรื่องที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ ตามแนวความคิดของลิเคอร์ท สเกล (Likert Scale) (Chang.1993 : 9; Sowers.2004 : 249 อ้างถึงในในตะวัน กำหอม. 2559: 98)

2.2 การพัฒนาเครื่องมือ

2.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์ภาวะผู้นำไปบริการกับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1

2.2.2 สร้างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของแบบสอบถาม สื่อความหมายชัดเจนผู้อ่านแล้วเข้าใจ และนำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเที่ยงในเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจน และใช้ดัชนีความสอดคล้อง หรือเรียกว่า IOC โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาลงความเห็น ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.6-1.0 แสดงว่า เป็นแบบสอบถามที่ใช้ได้ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.2.3 นำแบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองใช้ (Try-out) กับบุคลากรทางการศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

2.2.4 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจให้ความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามแบบครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.899

2.2.5 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 385 ชุดเพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนประชากรทั้งหมด โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

3.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด เพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับมาครบถ้วนตามวันเวลาที่กำหนด

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ และนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนประชากร กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน

3.4 นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามระดับภาวะผู้นำไปบริการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เป็นรายข้อและรายด้าน แล้วนำเสนอในรูปตาราง ประกอบคำบรรยาย กำหนดระดับการปฏิบัติ ออกเป็น 5 ระดับ โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาวิเคราะห์ข้อมูล

และแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยที่ได้ (Chang.1993 : 9;Sowers.2004 : 249 อ้างถึงในในตะวัน กำหอม. 2559: 98)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามระดับประสิทธิภาพผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เป็นรายข้อและรายด้าน แล้วนำเสนอในรูปตาราง ประกอบคำบรรยาย กำหนดระดับการปฏิบัติ ออกเป็น 5 ระดับ โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยที่ได้ (Chang.1993 : 9;Sowers.2004 : 249 อ้างถึงในในตะวัน กำหอม. 2559: 98)

ตอนที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสอบถามในตอนที่ 1 และข้อมูลแบบสอบถามในตอนที่ 2 นี้ไปวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) และวิเคราะห์ เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ความหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) มีดังนี้

1. ค่า r เป็นบวก และเข้าใกล้ 1 หมายถึง ตัวแปร X และ Y มีความสัมพันธ์กันมากในเชิงเส้น และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน คือ ถ้าตัวแปรตัวหนึ่งเพิ่มขึ้น อีกตัวแปรหนึ่งและมีความเพิ่มขึ้น หรือถ้าตัวแปรหนึ่งลดลง อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าลดลงด้วย

2. ค่า r เป็นลบ และเข้าใกล้ -1 หมายถึง ตัวแปร X และ Y มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม คือ ถ้าตัวแปรหนึ่งเพิ่มขึ้น อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าลดลง หรือถ้าตัวแปรหนึ่งลดลง อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าเพิ่มขึ้น

3. ถ้า r มีค่าใกล้ 0 แสดงว่า X และ Y มีความสัมพันธ์กันน้อย

4. ถ้า r เท่ากับ 0 แสดงว่า X และ Y ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

เกณฑ์ในการพิจารณาความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ดังนี้

0.81-1.00 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

0.61-0.80 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับสูง

0.41-0.60 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

0.21-0.40 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

0.01-0.20 ความหมาย มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก

0.00 ความหมาย ไม่มีความสัมพันธ์เลย

ใช้เมื่อทำการสร้างสมการถดถอย ประกอบไปด้วยตัวแปรทำนายตั้งแต่ 1 ตัวขึ้นไปและตัวแปรเกณฑ์ 1 ตัว โดยตัวแปรทั้งหมดควรจะอยู่ในมาตรวัดระดับ Interval หรือ Ratio Scale ถ้ามีตัวแปรใดอยู่ในมาตรวัดระดับ Nominal คือ Ordinal Scale ควรจะเปลี่ยนให้เป็นตัวแปรดัมมี่ (Dummy Variable)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วม และ การบริหารสถานศึกษา คือ ค่าเฉลี่ย (Mean : M) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation : SD)

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำไปบริการกับประสิทธิผลสถานศึกษา เป็นการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ใช้ในการหาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำไปบริการกับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 เพื่อทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) และการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสัมประสิทธิ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson 's Correlation Coefficient) ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ค่าที่ได้เรียกว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปกติจะมีค่าอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง 1.00

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำไปบริการของบุคลากรทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับ ค่อนข้างสูง แยกรายด้านได้ดังนี้ อันดับ 1 คือ การเสริมพลังอำนาจ รองลงมาคือ การบริการ ความนอบน้อม และอันดับสุดท้ายคือ การไม่เห็นแก่ตัว

2. ประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับ ค่อนข้างสูง แยกรายด้านได้ดังนี้ อันดับ 1 คือ การปรับเปลี่ยนและพัฒนา รองลงมาคือ การตั้งเป้าหมาย และอันดับสุดท้ายคือ ความพึงพอใจ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ภาวะผู้นำไปบริการ ทุกด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 1) ด้านเสริมพลังอำนาจ ($r = 0.747$) 2) ด้านบริการ ($r = 0.700$) 3) ด้านนอบน้อม ($r = 0.686$) 4) ด้านไม่เห็นแก่ตัว ($r = 0.675$)

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ภาวะผู้นำไปบริการสามารถอธิบายประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ 82.80% ($R^2 = 0.828$)

สมการพยากรณ์:

$$Y = 1.484 + 0.099X_1 + 0.052X_2 + 0.091X_3 + 0.102X_4$$

$$(X_1 = \text{เสริมพลังอำนาจ } X_2 = \text{บริการ } X_3 = \text{นอบน้อม } X_4 = \text{ไม่เห็นแก่ตัว})$$

ตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสูงสุด คือ ด้านไม่เห็นแก่ตัว รองลงมา คือ บริการ นอบน้อม และอันดับสุดท้ายคือ เสริมพลังอำนาจ ตามลำดับ

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน ภาวะผู้นำไปบริการ ทุกด้านส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิผลสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำไปบริการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือด้านการเสริมพลังอำนาจ รองลงมา คือด้านการบริการ ด้านความนอบน้อมและอันดับสุดท้ายคือด้านการไม่เห็นแก่ตัว ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ การศึกษาภาวะผู้นำไปบริการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มที่ดีในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาที่เน้นความสัมพันธ์แบบร่วมมือและความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะด้านการเสริมพลังอำนาจที่มีค่าระดับสูงสุด แสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้นำที่มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วม การตัดสินใจร่วม

และการเปิดโอกาสให้บุคลากรทางการศึกษาได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ ในขณะเดียวกัน ด้านการบริการและความอบอุ่นก็ยังอยู่ในระดับสูง สะท้อนถึงจิตวิญญาณของการรับใช้และความเคารพซึ่งกันและกันในองค์กร การศึกษา อย่างไรก็ตาม ด้านที่มีค่าต่ำสุดคือ “การไม่เห็นแก่ตัว” ซึ่งอาจสะท้อนถึงบริบทเชิงโครงสร้างหรือวัฒนธรรมองค์กรที่ยังมีความเป็นลำดับชั้นหรือนั่นผลสัมฤทธิ์เฉพาะบุคคลมากกว่าการเสียสละเพื่อส่วนรวม เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ ธนบดี ศรีโคตร (2562) เรื่องได้ทำการศึกษาเรื่องสภาพและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบ ใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ซึ่งศึกษาภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในเขตกาฬสินธุ์ พบว่า ด้าน “การบริการ” มีค่ามากที่สุด โดย “การเสริมพลังอำนาจ” อยู่ในอันดับที่สอง แสดงให้เห็นว่าแม้บริบทต่างกันแต่สองด้านนี้ยังคงมีบทบาทสำคัญร่วมกัน ส่วน “ความอบอุ่น” ก็ปรากฏในระดับสูงทั้งสองงานวิจัยนำไปสู่การยืนยันถึงความสำคัญของพฤติกรรมสุภาพอ่อนน้อมในบทบาทผู้นำการศึกษา นอกจากนี้ งานวิจัยของ ชนิตา คงสำราญ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบภาวะผู้นำแบบใฝ่บริการ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 และศรีนทิพย์ เพ็งสง (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ได้เสนอรูปแบบภาวะผู้นำใฝ่บริการที่มีความเป็นระบบและผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งในเชิงคุณลักษณะและการปฏิบัติจริง ซึ่งสนับสนุนการพัฒนาแบบจำลองหรือแนวทางการอบรมสำหรับผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในอนาคต งานวิจัยของญาณิ ศรีดวงใจ (2562) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำใฝ่บริการของ ผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร และทิพสุคนธ์ บุญรอด (2563) เรื่อง ภาวะผู้นำมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ยังชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำใฝ่บริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับแรงจูงใจในการทำงาน และคุณภาพชีวิตของครู โดยเฉพาะด้านการพัฒนาผู้อื่น การสนับสนุนจากชุมชน และการอุทิศตนเพื่อองค์กร ซึ่งทำให้การนำภาวะผู้นำใฝ่บริการไปปฏิบัติมีคุณค่าไม่เพียงแต่ในระดับบุคคล แต่ยังส่งผลต่อองค์กรโดยรวม ในเชิงสังเคราะห์ การศึกษานี้สามารถนำไปสู่การปรับปรุงแนวทางการบริหารงานบุคลากรโดยเน้นให้ผู้นำเป็นผู้สร้างพลังให้ทีม มีจิตบริการ และมองเห็นคุณค่าความเสียสละ โดยควรมีการอบรมให้บุคลากรเข้าใจคุณลักษณะของภาวะผู้นำใฝ่บริการอย่างครบถ้วน โดยใช้แบบจำลองที่มีฐานวิชาการและผลการวิจัยรองรับ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในระยะยาว

2. ประสิทธิภาพผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา รองลงมาคือ ด้านการตั้งเป้าหมายและอันดับสุดท้ายคือ ด้านความพึงพอใจ ตามลำดับ การศึกษาประสิทธิภาพผลของสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งสะท้อนถึงการบริหารงานที่มีความสามารถในการปรับเปลี่ยน พัฒนา และตั้งเป้าหมายอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดลำดับด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา อยู่ในอันดับแรก รองลงมาคือด้านการตั้งเป้าหมาย และตามด้วยด้านความพึงพอใจ ซึ่งอยู่ในระดับต่ำสุด การที่ “ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนา” อยู่ในลำดับสูงสุด แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ปรับกระบวนการเรียนรู้ และนโยบายการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน เป็นการสะท้อนถึงความสามารถในการขับเคลื่อนสถานศึกษา

ให้มีความทันสมัยและเหมาะสมต่อผู้เรียน ด้าน “การตั้งเป้าหมาย” ในระดับค่อนข้างสูงนั้น เป็นสัญญาณเชิงบวกที่บ่งชี้ถึงแนวโน้มการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ซึ่งถือเป็นแกนกลางของการบริหารสถานศึกษา ส่วนด้าน “ความพึงพอใจ” ที่อยู่ในอันดับสุดท้าย อาจสะท้อนถึงความท้าทายในการสร้างแรงจูงใจหรือความสัมพันธ์ที่มีต่อครู ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เมื่อพิจารณาร่วมกับงานวิจัยของ ณรงค์ฤทธิ์ นามเหลา (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหาร เช่น บุคลิกภาพ มนุษย์สัมพันธ์ และภาวะผู้นำ สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในด้านวิชาชีพ เช่น ความรู้ และทักษะความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับผลของนครปฐมที่ให้ความสำคัญกับการ “พัฒนา” มากกว่าการประเมินความพึงพอใจเฉพาะหน้า งานวิจัยของ เมรินทกาส พัฒนทรัพย์พิศาล (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 และ ปิยะวรรณ คิดโสดา (2561) ได้ทำวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 เสริมมุมมองเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารว่า หากมีภาวะผู้นำที่หลากหลาย เช่น ผู้นำแบบมีส่วนร่วม ผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง หรือผู้นำแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ จะสามารถยกระดับประสิทธิผลสถานศึกษาได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาร่วมกับปัจจัยสนับสนุน เช่น งบประมาณ วัฒนธรรมองค์กร และเทคโนโลยีสารสนเทศ งานของ ประยงค์ ศรีโทมิ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของโครงสร้างองค์การ การบริหารจัดการ และการพัฒนาบุคลากรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษา โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง และสามารถใช้เป็นพยากรณ์ต่อคุณลักษณะผู้เรียน ความพึงพอใจของครู และคุณภาพการจัดการศึกษาจากการสังเคราะห์พบว่า การพัฒนา “ด้านการปรับเปลี่ยน” และ “การตั้งเป้าหมาย” ต้องดำเนินการควบคู่กับการยกระดับ “ความพึงพอใจ” ของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งครอบคลุมทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้สถานศึกษามีความยั่งยืน มีพลวัต และสามารถปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพได้ในบริบทการศึกษาไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ด้าน “การตั้งเป้าหมาย” ซึ่งอยู่ในอันดับรองลงมา สะท้อนถึงการมีทิศทางการบริหารที่ชัดเจน มีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานที่สามารถวัดผลได้ และช่วยเสริมสร้างความร่วมมือในการทำงาน ขณะที่ “ด้านความพึงพอใจ” อยู่ในระดับต่ำสุด อาจสะท้อนถึงความท้าทายในการสร้างขวัญกำลังใจ ความผูกพัน และความพึงพอใจของบุคลากรในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ ประภาส จิตร์ศิลป์ (2561) ได้ทำการวิจัย เรื่องปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ซึ่งศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนในเขตบึงกาฬ พบว่า ปัจจัยด้านการพัฒนาทีมงาน การติดต่อสื่อสาร บรรยากาศองค์การ และการจูงใจ ล้วนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความสำคัญด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนา รวมทั้งการตั้งเป้าหมายที่เป็นระบบในพื้นที่นครปฐมในทำนองเดียวกัน งานวิจัยของ สุพิชชา มากะเต (2564) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคกลางเน้นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการบริหารวิชาการ เช่น สภาพแวดล้อมโรงเรียน คุณลักษณะงานวิชาการ และพฤติกรรมการบริหาร ซึ่งล้วนสนับสนุนประสิทธิผลโดยตรง และได้รับการยืนยันด้วยโมเดลที่มีความกลมกลืนกับ

ข้อมูลเชิงประจักษ์ งานวิจัยของ ศิริทิพย์ เพ็งสง (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำใ้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 และ รัชพงษ์ ปาละหงษา (2565) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุกับประสิทธิผลการบริหารของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนชุมชนประชาธิปไตยวิทยาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ยังคงชี้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร รวมถึงการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร และบรรยากาศองค์กร เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับด้าน “การปรับเปลี่ยนและพัฒนา” ที่โดดเด่นในพื้นที่ นครปฐมเช่นกันในเชิงสังเคราะห์ การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การติดต่อสื่อสารภายในที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาทีมงานอย่างต่อเนื่อง และการตั้งเป้าหมายที่เน้นผลลัพธ์เชิงคุณภาพ ควบคู่ไปกับการยกระดับความพึงพอใจของบุคลากร ซึ่งจะช่วยรักษาความยั่งยืนในการดำเนินงานด้านการศึกษา

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของภาวะผู้นำใ้บริการกับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 พบว่า ด้านการเสริมพลังอำนาจ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.747 โดยมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ด้านการบริการ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.700 โดยมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ด้านความนอบน้อม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.686 โดยมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ด้านการไม่เห็นแก่ตัว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.675 โดยมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 สอดคล้องกับงานวิจัยของ การศึกษาผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำใ้บริการกับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 พบว่าทุกตัวแปรของภาวะผู้นำใ้บริการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาวะผู้นำที่เน้นการเสริมสร้างศักยภาพผู้ตาม การเอาใจใส่ การอ่อนน้อม และการเสียสละเพื่อส่วนรวม ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะ “ด้านการเสริมพลังอำนาจ” ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงที่สุด แสดงถึงความสัมพันธ์อย่างเข้มแข็งกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในทิศทางเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม ตัดสินใจ และพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เป็นแนวทางการบริหารที่มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อผลลัพธ์ของสถานศึกษาในภาพรวม ด้าน “การบริการ” และ “ความนอบน้อม” แม้มีค่าสัมประสิทธิ์รองลงมา) ก็ยังมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของการเอาใจใส่ สนับสนุน และแสดงความเคารพต่อบุคลากรในทุกระดับ ทำให้เกิดความผูกพัน ความไว้วางใจ และการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพขณะที่ “ด้านการไม่เห็นแก่ตัว” ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ต่ำสุด แต่ยังคงสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจสะท้อนถึงบริบทของการบริหารที่ยังเน้นบทบาทผู้นำในเชิงผลสัมฤทธิ์มากกว่าการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น การเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงจิตบริการและการแบ่งปันความสำเร็จในองค์กร จึงเป็นแนวทางพัฒนาที่ควรได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติมผลการ

วิเคราะห์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เช่น งานของธนิต รัตนศักดิ์ดา (2565) ศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 2 และ สุธารส ไชยศิลป์ (2566) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และงานวิจัยของศิริพร หนานแก้ว (2567) การศึกษาภาวะผู้นำฝ่ายบริหาร และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษากลุ่ม 5 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่เน้นมิติการไม่เห็นแก่ตัว การบริการ และการเสริมพลังอำนาจในลำดับต้นของภาวะผู้นำฝ่ายบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับการส่งเสริมคุณภาพทางวิชาชีพและคุณภาพชีวิตของบุคลากรในระดับต่างประเทศ Glickman (2001) ได้เสนอว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิผลควรมีผู้นำที่หลากหลาย ส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนงานของ Dawit Negussie (2023) ยืนยันว่าภาวะผู้นำฝ่ายบริหารสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์การเชิงบวก เพิ่มคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมผลลัพธ์ของผู้เรียน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ เช่น ความรัก ความอ่อนน้อม วิสัยทัศน์ ความไว้วางใจ และพลังอำนาจกล่าวโดยสรุป ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างภาวะผู้นำฝ่ายบริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา ไม่ใช่เพียงแค่ตัวเลขทางสถิติ แต่ยังเป็นที่ยืนยันถึงแนวทางการบริหารที่เน้นมนุษยธรรม การพัฒนา และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ซึ่งควรถูกนำมาใช้เป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาในระดับยุทธศาสตร์และเชิงปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำฝ่ายบริหารของบุคลากรทางการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งแม้จะได้รับคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดเมื่อพิจารณารายด้าน แต่กลับมีอิทธิพลทางบวกสูงสุดในการพยากรณ์ประสิทธิผลสถานศึกษา รองลงมาคือด้านการบริการ ความอ่อนน้อม และการเสริมพลังอำนาจตามลำดับ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้แสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะภายในของผู้นำ เช่น ความเสียสละ และการใส่ใจผู้อื่น มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาองค์กรการศึกษาอย่างยั่งยืน อีกทั้งแบบจำลองยังสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลสถานศึกษาได้ถึงร้อยละ 82.80 จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรในระบบการศึกษาของไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

- 1.1 ต้องช่วยให้ครูคนอื่นมีความมั่นใจในการคิดริเริ่มนวัตกรรมทางการเรียนรู้
- 1.2 ต้องเข้าใจในเสมอว่าการบริการคือหัวใจของความเป็นผู้นำทางวิชาการที่ดี
- 1.3 ต้องเปิดรับคำติชมจากผู้อื่นเพื่อนำไปปรับปรุงงานของตนเอง
- 1.4 ต้องสละเวลาและทรัพยากรของตนเพื่อสนับสนุนภารกิจทางวิชาการของโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาตัวแปรแทรกและตัวแปรส่งเสริม พัฒนาโมเดล SEM/VB-SEM โดยเพิ่มตัวแปรเช่น แรงจูงใจในงาน, สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในองค์กร, หรือ ความสามารถในการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอย่างละเอียด

2.2 เปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างระหว่างเขตพื้นที่ / วัฒนธรรมองค์กรใช้วิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา (เช่น นครปฐม เขต 1 กับ จังหวัดใกล้เคียง) เพื่อสำรวจว่าวัฒนธรรมบริหารแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

จิรวรรณ เล่งพานิชย์. (2554). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำแบบไฟบริการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชนิดา คงสำราญ, ประยูร อัมสวาสดี, ธนวิน ทองแพง. (2019). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำแบบไฟบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. *e-Journal of Education Studies, Burapha University*, 1 (5) , 5 1 – 6 6 . <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ejes/article/view/206752>.

ญาณิ ศรีดวงใจ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำไฟบริการของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร. การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

ณรงค์ฤทธิ์ นามเหลา. (2560). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ทิพสุคนธ์ บุญรอด. (2563). ภาวะผู้นำบริการของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธนบดี ศรีโคตร. (2562). สภาพและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบไฟบริการของผู้บริหารสถานศึกษา เอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ธนิต รัตนศักดิ์ตา. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.

ชัยพงศ์ ปาละหงษา, วิชาญ เจริญวิไลรัตน์. ในตะวัน กำหอม. (2022). ความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุกับประสิทธิผลการบริหารของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนชุมชนประชาธิปไตยวิทยาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 4(3), 151–162. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/rtnb/article/view/1811>.

ในตะวัน กำหอม.(2559).การวิจัยการบริหารการศึกษา.มหาสารคาม: โรงพิมพ์ที่คอมมหาสารคาม.

- ประภาส จิตรักศิลป์. (2561). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนตามทัศนะของบุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ประยงค์ ศรีโหม้. (2561). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปริญ โชตินาราวณ์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยงานบริหารงานทั่วไปที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาของครู โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม. หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยทองสุข.
- ปิยะวรรณ คัดโสดา. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารและประสิทธิผลการบริหารงาน โรงเรียนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 6(24), 92-102.
- ไพโรจน์ บดีรัฐ. (2567). ปัจจัยเชิงสาเหตุการบริหารกับประสิทธิผลสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร. หลักสูตรศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยทองสุข.
- มัทนา กามะ. (2563). คุณลักษณะและบทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการบริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 20(1), 92-106.
- เมรินทกาส พัฒนทรัพย์พิศาล. (2560). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศิรินทิพย์ เฟื่องสง. (2563). ภาวะผู้นำไปบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ศิรินทิพย์ เฟื่องสง. (2563). ภาวะผู้นำไปบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ศิริพร หนานแก้ว. (2567). การศึกษาภาวะผู้นำไปบริการ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษากลุ่ม 5 สำนักงานการศึกษาพิเศษ. วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี, 6(1), 2787-2798.
- สุธารส ไชยศิลป์. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สุพิชชา มากะเต, ภัคณัฐ สมพงษ์ธรรม, พรณวลัย เกวระ. (2021). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคกลาง. e-Journal of Education Studies, Burapha University, 3 (2) , 1 9 – 3 6 . <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ejes/article/view/248287>.

- อนุวัฒน์ วิภาคารังคุณ, บงกช ชินนพคุณ, อังกุล สมคะเนย์. (2021). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสามโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7 (2) , 270 – 282 . <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/252351>.
- Dawit Negussie. (2023). Developing Servant Leadership Skills in Higher Education Leaders: A Literature Review. *International Journal of Advanced Research in Science, Communication and Technology (IJARSCT)*, 3(1), 301-307.
- Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2018). *Supervision and instructional leadership: A developmental approach (10th ed.)*. Pearson.
- Spears, L. C. (1998). Introduction: Tracing the Growing Impact of Servant Leadership. In L. C. Spears (Ed.). *Insights on Leadership: Service, Stewardship, Spirit, and Servant-Leadership*. New York: Wiley & Sons.

การเสริมศักยภาพการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการตาม
พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559
Empower potential to business of providing elderly services at recipient home of
Health Business Establishment Act, B.E. 2559 (2016)

กฤติญา สุขเพิ่ม

คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Kritiya Sukperm

Faculty of Law and Politics Rajabhat Roi et University

Email: qa.reru101@reru.ac.th

วันที่รับบทความ: 15 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 21 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 22 สิงหาคม 2568

Received: August 15, 2025; Revised: August 21, 2025; Accepted: August 22, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีปัญหากับการเสริมศักยภาพการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. สังเคราะห์แนวคิดทางกฎหมายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ 2. วิเคราะห์สภาพและขีดจำกัดเพื่อค้นหาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ และ 3. เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางกฎหมายเพื่อใช้ในการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายต่อการเสริมศักยภาพของการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการรวมทั้งมีมาตรการกำกับกับการดำเนินงานและตรวจสอบผลการดำเนินงานของการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) กับองค์กรภาครัฐที่มีอำนาจหน้าที่ต่อการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ และศึกษาโดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 4 กลุ่ม รวม 50 คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการสาธารณสุขจังหวัด/อำเภอกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น หัวหน้าส่วนงานนิติกร กลุ่มที่ 3 นักวิชาการด้านการสาธารณสุข และกลุ่มที่ 4 ผู้ประกอบการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ ผู้ให้บริการผู้รับบริการ โดยมีวิธีการคัดเลือกจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย ผลการศึกษาพบปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ต่อการควบคุมและติดตามผลการดำเนินงาน ดังนั้นจึงควรพัฒนาศักยภาพการประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการและบูรณาการทำงานร่วมกันขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้การประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การเสริมศักยภาพ; กิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน; พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559

Abstract

This research addresses issues related to enhancing the capacity of home-based elderly care service businesses under the Health Establishment Act B.E. 2559 (2016). The objectives of the study are: 1. Synthesize legal concepts and relevant laws concerning the

operation of home-based elderly care services; 2. Analyze the current situation and limitations in order to identify factors that hinder the operation of such services; and 3. Propose legal solutions and recommendations for establishing legal criteria to enhance the capacity of home-based elderly care service businesses, including regulatory and monitoring measures. The research employed in-depth interviews with government agencies responsible for overseeing home-based elderly care services and conducted focus group discussions with 4 groups, totaling 50 participants. These included: Group 1: Provincial/District public health academics, local administrators, and local council members; Group 2: Heads of departments and legal officers; Group 3: Public health experts; and Group 4: Elderly care business operators, service providers, and service recipients. The study found issues in the execution of duties related to supervision and monitoring of operations. Therefore, it is recommended to develop the capacity of home-based elderly care service businesses and to integrate efforts between the public and private sectors to improve the efficiency of such services.

Keywords: Empower Potential; Business of Providing Elderly Services at Recipient Home; Health Business Establishment Act, B.e. 2559 (2016)

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2564 สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย มีประชากรผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 18.7 ของจำนวนประชากรไทยทั้งประเทศ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ ร้อยละ 3.6 ต่อปี ซึ่งตามการคาดประมาณการประชากรประเทศไทยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.) (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2562) คาดว่าในปี พ.ศ.2578 ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงอายุระดับสุดยอด (Super – Aging Society) จะมีประชากรผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 28.55 ของประชากรทั้งประเทศและสัดส่วนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันพบว่ามีครัวเรือนเกือบครึ่งที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในครัวเรือน แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่าสัดส่วนผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังคนเดียวและอยู่ลำพังกับผู้สูงอายุด้วยกันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน แนวโน้มดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความต้องการด้านบริการและการดูแลที่บ้านและในชุมชนที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ รวมถึงการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่จะเอื้อให้ผู้สูงอายุที่ยังมีร่างกายแข็งแรงสามารถอยู่ได้ด้วยตัวเอง จากรายงานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือทีดีอาร์ไอ (TDRI) ได้เผยแพร่รายงานธุรกิจดูแลผู้สูงอายุไทย พบว่าแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุสะท้อนให้เห็นถึงโอกาสการเติบโตของธุรกิจการดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย เนื่องจากปัจจุบันสมาชิกครอบครัวส่วนมากทำงานนอกบ้านทำให้ไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุได้ด้วยตนเองหรือพึ่งพาการดูแลจากคนในครอบครัวเป็นหลักได้ เช่นในอดีต ฉะนั้นหลายครอบครัวจึงเลือกใช้บริการการดูแลผู้สูงอายุที่มีรูปแบบหลากหลายในการให้บริการอยู่ในสังคมปัจจุบันเช่น บ้านพักผู้สูงอายุ สถานดูแลผู้สูงอายุรายวัน บริการดูแลผู้สูงอายุตามบ้าน ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ เป็นต้น โดยปัจจุบันธุรกิจดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย ส่วนมากยังเป็นธุรกิจขนาดเล็ก แต่ก็มีโอกาสและความน่าสนใจในการลงทุน เนื่องจากมีตลาดรองรับขนาดใหญ่ทั้งจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุภายในประเทศ และกลุ่มผู้สูงอายุจากต่างประเทศอันเป็นผลมาจากศักยภาพของธุรกิจ การท่องเที่ยว

รวมทั้งธุรกิจการแพทย์ของไทยดึงดูดผู้สูงอายุจากต่างประเทศให้เข้ามาได้เป็นจำนวนมาก และข้อมูลจดทะเบียนต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ในปี พ.ศ.2559 ระบุว่าผู้ประกอบการเป็นสถานดูแลผู้สูงอายุทั้งหมด 800 ราย เป็นการจดทะเบียนโดยบุคคลธรรมดาจำนวน 631 ราย และจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลจำนวน 169 ราย แม้ในภาพรวมดูเหมือนว่าธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการให้บริการพบว่าผู้ประกอบการแต่ละรายมีลักษณะของบริการและกลุ่มลูกค้าแตกต่างกันออกไป ธุรกิจบริการส่งผู้ดูแลไปดูแลผู้สูงอายุที่บ้านเป็นธุรกิจที่มีศักยภาพในการขยายตัว และเป็นธุรกิจที่ต้องการองค์ความรู้ เทคโนโลยีและเงินลงทุนสูง โดยธุรกิจดังกล่าวนิยมเนื่องจากผู้สูงอายุต้องการพักอาศัยที่บ้านมากกว่าการไปอยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุ ประกอบกับค่าใช้จ่ายรายเดือนที่ต่ำกว่าค่าบริการของสถานดูแลผู้สูงอายุ ดังนั้นธุรกิจดูแลผู้สูงอายุที่บ้านจึงเป็นทางเลือกที่ดีของผู้สูงอายุเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในสังคมไทยที่นิยมอยู่บ้าน โดยมีแนวโน้มพัฒนารูปแบบการให้บริการครอบคลุมมากขึ้นตั้งแต่การช่วยเหลือในชีวิตประจำวัน ดูแลสุขภาพและพยาบาล รอบด้านตลอดจนการดูแลครบวงจรแบบบูรณาการโดยปัจจัยสำคัญของการดำเนินธุรกิจบริการดูแลผู้สูงอายุตามบ้านจะอยู่ที่ระบบบริหารจัดการและบุคลากรเป็นหลักต่างจากบริการสถานดูแลผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องลงทุนในที่ดินหรืออาคาร ซึ่งบุคคลต่างด้าวไม่สามารถครอบครองได้หรือบริการสถานบริบาล ที่มีบริการด้านการแพทย์ ซึ่งมีเงื่อนไขกำหนดคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการ สถานพยาบาลต้องมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ซึ่งเป็นอุปสรรคสำหรับนักลงทุนต่างชาติ (คู่มือแนวทางการปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564, 2568: 7)

จากความต้องการของผู้รับบริการที่ให้ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุส่งผลการประกอบธุรกิจที่ต้องได้รับการเสริมศักยภาพต่อการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559 ซึ่งมาตรฐานการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านอันจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการให้บริการและอาจก่ออันตรายต่อผู้สูงอายุที่รับบริการได้ อีกทั้งพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559 ได้ถ่ายโอนอำนาจต่อการรับคำขอรับใบอนุญาตการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตที่ผู้ดำเนินการประกอบกิจการในเขตท้องถิ่นนั้น ซึ่งในประเด็นปัญหาด้านกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมการดำเนินงาน เช่น การกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจธุรกิจดูแลผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นผู้ดำเนินการ ผู้ให้บริการ ซึ่งในมิติประเด็นปัญหาทางข้อเท็จจริงผู้ประกอบการดูแลผู้สูงอายุจัดตั้งเป็นนิติบุคคลซึ่งทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและได้รับความไว้วางใจแก่ผู้รับบริการในด้านคุณภาพการให้บริการ แต่ในทางตรงกันข้ามบทบัญญัติทางกฎหมายกลับให้บุคคลธรรมดาเป็นผู้ประกอบการหรือผู้ให้บริการ แสดงให้เห็นได้ว่าบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวกับให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน อีกทั้งหน้าที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุยังไม่มี ความชัดเจนเพื่อกำหนดมาตรการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ การขาดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการพิจารณาคำขอใบอนุญาตของผู้ดำเนินการ ผู้ให้บริการ การต่อใบอนุญาต การกำกับติดตามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรายงานผลการดำเนินการของผู้ดำเนินการและผู้ให้บริการตามบทบัญญัติทางกฎหมายยังไม่มี ความเหมาะสมเพื่อให้เป็นมาตรการควบคุม การดำเนินกิจการดูแลผู้สูงอายุ อีกทั้งยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนเพื่อใช้เป็นขอบเขตด้านต่างๆ ในข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการกิจการดูแลผู้สูงอายุกับผู้รับบริการ และข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการกิจการดูแลผู้สูงอายุกับผู้ให้บริการที่เป็นลูกจ้างของผู้ประกอบการกิจการดูแลผู้สูงอายุ

ดังนั้น ผู้ศึกษาต้องการสังเคราะห์แนวคิดทางกฎหมายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ ตลอดจนวิเคราะห์สภาพและขีดจำกัดเพื่อค้นหาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการจนนำไปสู่การเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเพื่อใช้ในการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายต่อการเสริมศักยภาพของการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการรวมทั้งมีมาตรการกำกับกับการดำเนินงานและตรวจสอบผลการดำเนินงานของการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์แนวคิดทางกฎหมายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพและขีดจำกัดเพื่อค้นหาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ
3. เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเพื่อใช้ในการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายต่อการเสริมศักยภาพของการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการรวมทั้งมีมาตรการกำกับการดำเนินงานและตรวจสอบผลการดำเนินงานของการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นศึกษาแนวคิดต่อการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559 โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารต่างๆ ทั้งตัวบทกฎหมาย ข้อบังคับระเบียบปฏิบัติและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัยวิทยานิพนธ์วารสาร บทความ ความเห็นของนักวิชาการแล้วนำมาวิเคราะห์เรียบเรียงและอ้างอิงประกอบเนื้อหาจนได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการเสริมศักยภาพของการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ส่วนที่ 1 ทำการศึกษาโดยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว (Documentary Research) ไม่ว่าจะเป็นจากหนังสือและบทความ เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ทั้งที่ปรากฏในรูปของเอกสารและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 1 จะวิเคราะห์และนำเสนอประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ
2. มาตรการทางกฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ
3. เสนอแนะแนวทางการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ

ส่วนที่ 2 ทำการศึกษาโดยการแสวงหาข้อเท็จจริงจากสถานการณ์ (Fact Research) ในกรณีที่ไม่สามารถหาข้อมูลด้วยวิธีการข้างต้นได้หรือในกรณีข้อมูลไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) กับองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่และกลไกการปฏิบัติตามหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ
2. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ
3. เสนอแนะแนวทางการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ

ส่วนที่ 3 ศึกษาโดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มจำนวน 4 กลุ่มได้แก่ (รวม 50 คน) โดยพิจารณาจากผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการสาธารณสุขจังหวัด/อำเภอ จำนวน 10 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น หัวหน้าส่วนงาน นักวิชาการสาธารณสุข นิติกร จำนวน 10 คน

กลุ่มที่ 3 นักวิชาการด้านการสาธารณสุข จำนวน 10 คน

กลุ่มที่ 4 ผู้ประกอบการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ ผู้ให้บริการ ผู้รับบริการ จำนวน 20 คน

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาเรียบเรียงให้เป็นระบบโดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่จัดบันทึกไว้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมจากพื้นที่ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาจากข้อมูลซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร ตรวจสอบข้อมูลและผลการวิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย

ผลการวิจัย

การประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 (ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546,2546) บทบัญญัติทางกฎหมายได้ถูกตราขึ้นมาด้วยเหตุผลหลักเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 54 ที่ให้อยู่ในขณะนั้นได้กำหนดเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุให้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติและเพื่อให้ได้กฎหมายที่ครอบคลุมทุกด้านสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยสิทธิของผู้สูงอายุครอบคลุมการบริหารและการให้บริการ ซึ่งได้มีการกำหนดองค์กรขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ในการกำกับด้านนโยบาย คือ คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) ส่วนในด้านบริการผู้สูงอายุ มีการให้หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน หน่วยงานในส่วนท้องถิ่นและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุได้ประสานความร่วมมือกัน ทั้งนี้พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ได้กำหนดให้มีกองทุนผู้สูงอายุและการให้สิทธิและประโยชน์แก่ผู้สูงอายุซึ่งได้กำหนดไว้ในมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ที่ได้กำหนดสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุที่ได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนในด้านต่าง ๆ อันได้แก่ ด้านการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ ด้านข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ด้านการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม ด้านการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มใน

ลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน ด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่น ด้านการช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม และด้านการยกเว้นค่าเช่าสถานที่ของรัฐ ซึ่งสิทธิดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นสิทธิของผู้สูงอายุที่มุ่งเน้นในการพัฒนาด้านร่างกาย และด้านจิตใจของผู้สูงอายุ

2. พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 (ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559, 2559) เหตุผลในการประกาศใช้คือโดยที่กิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพเป็นกิจการด้านบริการที่สร้างงานและรายได้แก่ประเทศเป็นจำนวนมาก และเป็นกิจการที่ได้รับความเชื่อมั่นจากผู้รับบริการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมายาวนาน จึงมีผู้ประกอบกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปีแต่ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายกำกับดูแลการดำเนินกิจการนั้นเป็นการเฉพาะผู้ประกอบกิจการ ผู้ดำเนินการ และผู้ให้บริการจำนวนมากขาดความรู้และทักษะในการประกอบกิจการและการให้บริการของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐาน และส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ร่างกาย หรือจิตใจของผู้รับบริการ ประกอบกับมีผู้ใช้คำว่าสถานประกอบการเพื่อสุขภาพเพื่อประกอบกิจการแฝง อย่างอื่นอันส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้รับบริการชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มีต่อกิจการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ สมควรมีกฎหมายที่กำกับดูแลการประกอบกิจการสถานประกอบการ เพื่อสุขภาพขึ้นเป็นการเฉพาะเพื่อให้การดำเนินกิจการดังกล่าวเป็นไปอย่างมีมาตรฐานอันเป็นการส่งเสริมสุขภาพของประชาชน และคุ้มครองผู้บริโภค จากพระราชบัญญัติดังกล่าวทำให้กฎหมายว่าด้วยสถานประกอบการเพื่อสุขภาพเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาควบคุมกำกับมาตรฐานสถานประกอบการเพื่อสุขภาพให้มีคุณภาพมาตรฐานเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการบริการสุขภาพซึ่งประกอบไปด้วยกิจการสปา กิจการนวดเพื่อสุขภาพและเสริมความงามและปัจจุบันได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดให้กิจการการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงเป็นอีกประเภทหนึ่งของกิจการภายใต้พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพเพื่อให้กิจการดังกล่าวดำเนินให้ได้มาตรฐานโดยควบคุมตั้งแต่ผู้ประกอบกิจการ ผู้ดำเนินการ วิธีการให้บริการที่มีคุณภาพทั้งเครื่องมืออุปกรณ์และผู้ให้บริการที่ได้รับการอบรมตามมาตรฐาน ส่งผลให้การให้บริการของสถานประกอบการเพื่อสุขภาพดำเนินการเป็นไปอย่างมีคุณภาพมาตรฐานอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคต่อไป โดยมีหัวข้อที่จะศึกษาดังนี้

(1) ความหมายสถานประกอบการเพื่อสุขภาพตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 ได้แก่ 1) กิจการสปา อันได้แก่ บริการที่เกี่ยวกับการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพโดยวิธีการบำบัดด้วยน้ำและการนวดร่างกายเป็นหลัก ประกอบกับบริการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่เป็นการดำเนินการในสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล หรือการอาบน้ำ นวดหรืออบตัวที่เป็นการให้บริการในสถานอาบน้ำ นวด หรืออบตัวตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ 2) กิจการนวดเพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมความงาม เว้นแต่การนวดเพื่อสุขภาพหรือเพื่อเสริมความงามในสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลหรือในหน่วยบริการสาธารณสุขของหน่วยงานของรัฐหรือการนวดที่เป็นการให้บริการในสถานอาบน้ำ นวด หรืออบตัวตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ 3) กิจการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งปัจจุบันมีกฎกระทรวงกำหนดให้กิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการเป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพตามมาตรการในการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ. 2564

(2) ขอบเขตการควบคุมการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการมาตรการในการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการพ.ศ. 2564 มีวัตถุประสงค์คือ (คู่มือแนวทางปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุม กำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564 สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2566) 1) เพื่อควบคุมมาตรฐานผู้ดำเนินการและผู้ให้บริการ 2) คุ้มครองผู้รับบริการที่เป็นผู้สูงอายุโดยผู้สูงอายุจะได้รับการปกป้อง คุ้มครองตามกฎหมาย มีมาตรการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ ไม่ให้ผู้สูงอายุได้รับผลกระทบทางสุขภาพและมีความปลอดภัยจากการรับบริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหลักเกณฑ์มาตรการในการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการในเขตพื้นที่ รวมทั้งเป็นการยกระดับมาตรฐานการประกอบกิจการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการนั้น บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องทำความเข้าใจ ความหมายและสาระของคำว่าขอบเขตของมาตรการอย่างถูกต้องสามารถเข้าใจในบทบาทภารกิจดำเนินการดังกล่าวอยู่ภายใต้ขอบเขตของมาตรการในการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการพ.ศ. 2564

(3) บุคคลที่เกี่ยวข้องในการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ โดยที่ปัจจุบันการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการขยายตัวอย่างรวดเร็วตามสภาพของสถานการณ์ด้านสุขอนามัยและการเปลี่ยนแปลงของสังคมผู้สูงอายุจำเป็นต้องกำกับดูแลเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการดังกล่าวรวมทั้งเป็นการยกระดับมาตรฐานการประกอบกิจการให้ถูกสุขลักษณะอนามัยและเกิดความปลอดภัยกับผู้สูงอายุสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสำหรับการประกอบกิจการดังกล่าว อาศัยอำนาจตามความในข้อ 4 ของกฎกระทรวงควบคุมสถานประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 โดยการประกอบกิจการ หมายความว่า การประกอบกิจการที่ให้บริการส่งผู้ให้บริการไปดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการซึ่งมีบุคคลที่เกี่ยวข้องในการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการตามข้อ 3 ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564 ดังนี้ (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564, 2564)

1. ผู้ดำเนินการ หมายความว่า เจ้าของผู้จัดการ หรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินการของการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน
2. ผู้ให้บริการ หมายความว่า ผู้ที่ทำหน้าที่ให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่รับบริการที่บ้าน
3. ผู้รับบริการ หมายความว่า ผู้ว่าจ้าง หรือผู้สูงอายุที่รับบริการจากการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน

(4) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ดำเนินการตามข้อ 5 ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564 (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564, 2564) หากผู้ใดประสงค์จะดำเนินการเพื่อให้บริการต้องยื่นขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตที่ผู้ดำเนินการประกอบกิจการในเขตท้องถิ่นนั้นตาม

ข้อ 4 ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564 ดังนี้

- 1) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
- 2) ไม่เป็นผู้เจ็บป่วยด้วยโรคติดต่ออันตรายตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อโรคพิษสุราเรื้อรัง หรือติดยาเสพติดให้โทษ
- 3) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถ หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ

4) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

5) ไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การค้าประเวณี หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

6) ต้องมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ และต้องผ่านการอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุที่กรมอนามัยรับรอง

(5) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ให้บริการตามข้อ 6 ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564 (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564,2564)

- 1) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์
- 2) ไม่เป็นผู้เจ็บป่วยด้วยโรคติดต่ออันตรายตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ โรคพิษสุราเรื้อรัง หรือติดยาเสพติดให้โทษ
- 3) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถ หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ

4) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

5) ไม่เป็นผู้เคยต้องโทษในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การค้าประเวณี เว้นแต่ได้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี

6) ต้องมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ และต้องผ่านการอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุที่กรมอนามัยรับรอง

(6) หน้าที่ของผู้ดำเนินการตามข้อ 7 ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564 (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564,2564)

- 1) แสดงใบอนุญาตประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านไว้ในที่เปิดเผยและเห็นได้ง่าย
- 2) ต้องมีสถานที่อำนวยความสะดวกสำหรับการดำเนินการ และการติดต่อของผู้รับบริการ

3) ต้องจัดทำและรวบรวมข้อมูลทะเบียนรายชื่อผู้ให้บริการตามแบบทะเบียนบัญชีรายชื่อ (ผส.1) ประวัติผู้รับบริการตามแบบทะเบียนประวัติ (ผส.2) สรุปผลการดำเนินงานการให้บริการ ตามแบบสรุปผล (ผส.

3) แนบท้ายประกาศนี้ ทั้งนี้ ห้ามนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับบริการไปเปิดเผยโดยผิดกฎหมาย

4) จัดให้มีการอบรมการปฏิบัติงานเบื้องต้นให้แก่ผู้ให้บริการและระบบกำกับติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ให้บริการ

5) จัดส่งผู้ให้บริการไปดูแลผู้สูงอายุที่บ้านและประเมินความต้องการการดูแลของผู้รับบริการ เป็นรายบุคคลและมีการติดตามการให้บริการเป็นระยะ

6) จัดให้มีระบบการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ให้บริการ กรณีผู้ให้บริการประสบปัญหาในการดูแลผู้สูงอายุ

7) จัดให้มีระบบการส่งต่อ และวิธีการให้คำปรึกษาแนะนำในกรณีมีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ

8) ในกรณีที่ผู้ให้บริการไม่สามารถปฏิบัติงานได้ ต้องจัดหาผู้ให้บริการมาทำหน้าที่แทนเพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

(7) หน้าที่ของผู้ให้บริการตามข้อ 8 ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564 (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564,2564)

1) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพเบื้องต้น การจัดอาหารให้มีคุณค่าทางโภชนาการ และถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร รวมถึงการดูแลการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ตามเกณฑ์มาตรฐานการดูแล ผู้สูงอายุ

2) ประเมินและบันทึกผลการให้บริการดูแลผู้สูงอายุ ตามแบบรายงานผลการให้บริการ (ผส.4) แนบท้ายประกาศนี้

3) การให้บริการผู้ให้บริการต้องกระทำด้วยความเต็มใจ คำนึงถึงความเป็นส่วนตัว ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ ความต้องการและความเต็มใจของผู้รับบริการ

4) กรณีผู้รับบริการต้องใช้ยาหรืออุปกรณ์สุขภาพประจำตัว ผู้ให้บริการต้องดูแลตามมาตรฐานการใช้ยาหรืออุปกรณ์สุขภาพที่ผ่านการพิจารณาจากแพทย์ผู้ดูแล

5) ต้องจัดการและให้คำแนะนำการจัดการมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยติดเชื้อรวมถึงสิ่งปฏิกูลที่เกิดจากผู้สูงอายุให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

6) กรณีเกิดการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุให้ผู้ให้บริการแจ้งผู้ดูแลผู้สูงอายุ เจ้าของบ้าน หรือญาติของผู้รับบริการแล้วแต่กรณี รวมทั้งให้ขอคำปรึกษาแนะนำตามระบบที่ผู้ดำเนินการ กำหนดไว้ในกรณีการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุฉุกเฉินซึ่งมีความจำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างเร่งด่วนให้นำผู้สูงอายุส่งตัวเข้ารับการรักษาที่สถานพยาบาลโดยเร็วที่สุด และให้แจ้งผู้ดูแลผู้สูงอายุ เจ้าของบ้าน หรือญาติของผู้รับบริการแล้วแต่กรณี และผู้ดำเนินการโดยเร็วที่สุด

(8) ขั้นตอนการออกใบอนุญาตการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุการประกอบการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการอาศัยอำนาจตามความในข้อ 4ของกฎกระทรวงควบคุมสถานประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 กำหนดให้สถานประกอบกิจการต้องมีมาตรการในการควบคุมกำกับดูแลกิจการหรือการดำเนินการในเรื่องที่เป็นรายละเอียดทางด้านเทคนิควิชาการหรือเป็นเรื่องที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วตามสภาพสังคมให้สถานประกอบกิจการนั้นปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรี

ประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการและประกาศในราชกิจจานุเบกษาซึ่งการประกอบการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการเป็นกิจการที่ต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการอนุญาต การประกอบกิจการตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ได้อย่างถูกต้องแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเตรียมการ ระยะดำเนินการ และระยะติดตามและประเมินผล เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ การมีคู่มือสำหรับ ประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการการสำรวจกิจการที่ต้องมาขอใบอนุญาตการรับค่าช้อนุญาตประกอบกิจการ การตรวจเอกสาร การตรวจสอบลักษณะ การอนุญาตพร้อมเก็บค่าธรรมเนียม หรือการแจ้งคำสั่งไม่อนุญาต การติดตาม ให้อยู่ในคำขอ ก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุและการชำระค่าธรรมเนียม จนถึงการใช้และสรุปผลการออกใบอนุญาต (คู่มือ แนวทางการปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องมาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการ ให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564, 2568, น.47)

(9) แนวทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานท้องถิ่น

1) ออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อควบคุมกิจการโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 32 ประกอบกับมาตรา 54 มาตรา 55 มาตรา 58 มาตรา 63 และมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535และที่แก้ไขเพิ่มเติมออกข้อบัญญัติท้องถิ่น กำหนดให้การประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ (ซึ่งเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ตามความในมาตรา 31 ให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมภายในท้องถิ่น รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขทั่วไปสำหรับผู้ดำเนินการกิจการปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพหรือ สุขลักษณะของสถานที่ที่ใช้ดำเนินการและมาตรการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ

2) ออกใบอนุญาตให้ผู้ที่จะดำเนินการ รวมทั้งมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขท้ายใบอนุญาต

3) เจ้าพนักงานท้องถิ่น เจ้าพนักงานสาธารณสุข และผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 44 ตรวจตราแนะนำให้ประชาชน และผู้ประกอบการ ผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติให้ถูกต้องตามข้อบัญญัติท้องถิ่น และกฎกระทรวงควบคุมสถานประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2560 รวมถึงประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ. 2564

อภิปรายผล

จากศึกษาโดยการแสวงหาข้อเท็จจริง (Fact Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) กับองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มเป้าหมายการวิจัยพบว่า

1.จากนิยามการประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการไม่ครอบคลุมการดำเนินการของผู้ประกอบการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านก่อให้เกิดการตีความกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการกิจการดูแลผู้สูงอายุที่ทำให้การบริการไม่เป็นไปตามหลักวิชาการและได้จำแนกประเภทของผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการที่มีการจำแนกประเภทกลุ่มผู้สูงอายุเป็นสามประเภทได้แก่ กลุ่มติดสังคม ที่ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดี สุขภาพดี ไม่มีโรคเรื้อรัง หรือมีโรคเรื้อรัง แต่ควบคุมได้ สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้โดยอิสระ กลุ่มติดบ้านเป็นผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้ หรือต้องการความช่วยเหลือบางส่วน และกลุ่มติดเตียง โดยเป็นผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองซึ่งต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น ผู้ดูแลใกล้ชิดหรือบุตรหลานซึ่งผู้ประกอบการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการต้องมีความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของการให้บริการด้านการดูแลสุขภาพ

การส่งเสริมสุขภาพและการฟื้นฟูสุขภาพของผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้รับบริการในกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการอย่างถูกต้องเหมาะสมมีความสม่ำเสมอตามปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุในฐานะผู้รับบริการได้ โดยควรเพิ่มเติมการฟื้นฟูสุขภาพของผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้รับบริการในกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการให้เหมาะสม ถูกต้องและมีความสม่ำเสมอต่อเนื่องตามปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุในฐานะผู้รับบริการได้ นายอำนาจ บุราณ. (2568, กุมภาพันธ์ 13). นิตกรชำนาญการ องค์การบริหารส่วนตำบลนาแกม. สัมภาษณ์.

2. มาตรการกำกับการดำเนินงานและตรวจสอบผลการดำเนินงานของการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการโดยกฎหมายไม่ได้อนุญาตให้นิติบุคคลเป็นผู้ได้รับอนุญาตประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านทั้งที่ในข้อเท็จจริงที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมเห็นได้ว่าผู้ดำเนินการเป็นนิติบุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมายได้ประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพในกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิงตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559 ซึ่งควรเพิ่มเติมให้ผู้ดำเนินการในการประกอบการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านเป็นนิติบุคคลที่จดทะเบียนตามกฎหมายในการได้รับอนุญาตประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน และผู้ให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการมีอำนาจในการมอบหมายให้บุคคลธรรมดาอื่นที่ทำหน้าที่ให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่รับบริการที่บ้านทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ให้บริการได้ โดยบุคคลธรรมดาอื่นได้นั้นหากได้ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุที่กรมอนามัยรับรองมาแล้วก็สามารถทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุจากการมอบหมายของผู้ให้บริการได้โดยผู้รับบริการต้องให้ความยินยอมประกอบกันด้วย (มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. (2568)). “การประชุมระดมความคิดเห็นต่อการเสริมศักยภาพการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ ตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559. การสนทนากลุ่มนักวิชาการสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด.”

3. คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ ในประเด็นการกำหนดอายุของผู้ดำเนินการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการโดยกำหนดอายุไม่ต่ำกว่าสิบปีบริบูรณ์และการกำหนดอายุของผู้ให้บริการมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ซึ่งจากการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการที่ให้สิทธิเสรีภาพของผู้ดำเนินการกิจการและผู้ให้บริการเป็นบุคคลคนเดียวกันได้ แต่การกำหนดอายุขั้นต่ำที่กำหนดแตกต่างกันย่อมทำให้เกิดความเลื่อมล้ำในสิทธิเสรีภาพต่อการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการซึ่งถือเป็นการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม กีดกันการเข้าถึงการประกอบวิชาชีพที่ทั้งผู้ดำเนินการและผู้ให้บริการเป็นผู้มีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุและผ่านการอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุที่กรมอนามัยรับรองตามกฎหมายเช่นกัน ซึ่งถือได้ว่าผู้ดำเนินการและผู้ให้บริการเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์และศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุไม่แตกต่างกัน แต่หากกลับแตกต่างกันในด้านของอายุขั้นต่ำที่จะเข้าถึงการประกอบวิชาชีพได้ จึงควรแก้ไขการกำหนดอายุของผู้ดำเนินการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการโดยกำหนดอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. (2568)). “การประชุมระดมความคิดเห็นต่อการเสริมศักยภาพการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ ตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559. สนทนากลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุจังหวัดขอนแก่น. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด.”

4. หน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ

4.1 หน้าที่ของผู้ดำเนินการ ยังขาดแผนการพัฒนาศักยภาพด้านการให้บริการดูแลผู้สูงอายุในเชิงระบบที่มีลักษณะแผนงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะของผู้ให้บริการให้เพิ่มสูงขึ้น จึงควรเพิ่มเติมแผนการพัฒนาศักยภาพด้านการให้บริการดูแลผู้สูงอายุในเชิงระบบที่มีลักษณะแผนงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะของผู้ให้บริการให้สูงขึ้นเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แผนงานมีความสม่ำเสมอต่อเนื่องในทุกๆ ปี และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ดำเนินการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการที่เปลี่ยนแปลงไป (มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. (2568)). “การประชุมระดมความคิดเห็นต่อการเสริมศักยภาพการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ ตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559. ผู้ประกอบการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุจังหวัดขอนแก่น. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด.”

4.2 หน้าที่ของผู้ให้บริการ ขาดหน้าที่การฟื้นฟูสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ให้มีการพัฒนาฟื้นฟูกลับสู่สภาพใกล้เคียงสภาพปกติมากที่สุด และดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข จึงควรเพิ่มเติมหน้าที่การฟื้นฟูสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยควรมีกิจกรรมที่เหมาะสมแก่สภาพของผู้สูงอายุแต่ละบุคคลเพื่อให้การบริการประคับประคองและจะต้องกระทำอย่างมีกระบวนการต่อเนื่องเป็นขั้นตอนและมีเป้าหมายเพื่อป้องกันและลดภาวะแทรกซ้อนหรือความพิการที่อาจเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ โดยผู้ให้บริการต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญและเป็นผู้ประสานความร่วมมือกับบุคลากรในทีมสุขภาพเพื่อการฟื้นฟูสภาพผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี (นางสาวบุญณา โคตะบุตร. (2568, กุมภาพันธ์ 21). อาสาสมัครบริบาลท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลนางาม. สัมภาษณ์.)

5. มาตรการตรวจสอบการดำเนินงานการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พบปัญหาได้แก่ (นายอำนาจ บุราณ. (2568, กุมภาพันธ์ 13). นิติกรชำนาญการ องค์การบริหารส่วนตำบลนางาม. สัมภาษณ์.)

ระยะแรก การเตรียมการขาดแบบฟอร์มในการรับรองความประพฤติของผู้ยื่นคำขอเกี่ยวกับการรับรองข้อมูลความประพฤติที่ต้องไม่เป็นผู้เคยต้องโทษในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เว้นแต่ได้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี จึงควรเพิ่มเติมแบบฟอร์มดังกล่าวเพื่อรับรองข้อมูลความประพฤติของผู้ยื่นคำขอประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ

ระยะสอง การดำเนินการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของผู้ดำเนินการหรือผู้ให้บริการในการประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการขาดแนวทางการปฏิบัติอย่างชัดเจนที่เกี่ยวข้องกับการย้ายที่อยู่ตามตามภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่แห่งใหม่ของผู้ประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน จึงควรให้อำนาจกำหนดแบบฟอร์มการขอเปลี่ยนแปลงที่อยู่อันเป็นสถานที่ตั้งแห่งใหม่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเพิ่มเติมแผนงานการกำกับติดตามผลการดำเนินการกิจการของผู้ประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการโดยมีลักษณะการกำกับติดตามผลการดำเนินเป็นระยะๆ อย่างชัดเจน เช่น ทุก 3 เดือน 6 เดือน 9 เดือน หรือปีละครั้ง ในแผนงานประจำปีและแผนการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อไป

ระยะสาม การติดตามและประเมินผล การประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการขาดหลักเกณฑ์การติดตามและประเมินผลการดำเนินการจึงควรให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการกำหนดหลักเกณฑ์การ ติดตามและ

ประเมินผลการดำเนินการของผู้ประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้เกิดความชัดเจน ถูกต้องและเหมาะสมต่อการพิจารณาติดตามและประเมินผล และหลักเกณฑ์การพิจารณาต่อไปอนุญาตประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ เช่น ด้านคุณสมบัติของผู้ประกอบการและผู้ให้บริการ ด้านมาตรฐานการบริการ ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ ด้านความปลอดภัย ด้านการประเมินผล ซึ่งการติดตามและประเมินผลนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับคุณภาพการบริการต่อไป

6. หน่วยงานของรัฐต่อการเสริมศักยภาพการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559 (นายชนกานต์ ประชุมวรรณ. (2568, กุมภาพันธ์ 25). นักวิชาการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด. สัมภาษณ์.)

กรมกิจการดูแลผู้สูงอายุ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดแผนงานระดับส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่แปลงจากแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติงานในจังหวัด จึงควรมีแผนงานระดับส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่แปลงจากแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติงานในจังหวัด โดยบูรณาการแผนงานโครงการ งบประมาณ ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน พัฒนาระบบติดตามประเมินผลนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม กำหนดตัวชี้วัดของความสำเร็จอย่างชัดเจนเหมาะสมกับภารกิจที่สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกันได้ เช่น แผนงานส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการดูแลผู้สูงอายุต่อการประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ แผนงานพัฒนาระบบและติดตามการบริหารจัดการของผู้ประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ และควรส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อควบคุมการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านโดยมีกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์บูรณาการทำงานร่วมกัน อีกทั้งควรกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเพื่อใช้เป็นขอบเขตในข้อตกลงระหว่างคู่กรณีที่เป็นผู้ประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการกับผู้ให้บริการเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาถึงความถูกต้องเหมาะสมและเกิดความเป็นธรรม เช่น ค่าจ้างตามกฎหมายแรงงาน สวัสดิการและสิทธิประโยชน์การจ้างการพัฒนาศักยภาพบุคลากร หรือข้อตกลงระหว่างคู่กรณีที่เป็นผู้ประกอบกิจการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการกับผู้รับบริการ เช่น ค่าจ้างในการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของคู่สัญญา รวมทั้งความระงับแห่งสัญญา อีกทั้งควรกำหนดมาตรการต่อการจัดการกรณีมีข้อร้องเรียนหรือข้อทุกข์ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการที่บ้านโดยจัดตั้งคณะทำงานที่มีหน่วยงานต่างๆ ทำหน้าที่จัดระบบและกำกับติดตามการจัดการข้อร้องเรียนหรือข้อทุกข์ของผู้ได้รับผลกระทบความเสียหายได้แก่ ขั้นตอนกระบวนการการรับเรื่องร้องเรียน การตรวจสอบข้อเท็จจริง การพิจารณาและวินิจฉัยผล การแก้ไขปัญหา การติดตามผล โดยมีลักษณะที่เป็นแนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและมีคณะกรรมการผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อก่อให้เกิดความโปร่งใสในการจัดการข้อร้องเรียน และเพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการของหน่วยงานภาครัฐและเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ควรมีการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการในเชิงนโยบายระดับส่วนกลางส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นให้เชื่อมโยงในการบูรณาการอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลต่อมาตรการให้บริการดูแลผู้สูงอายุต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำข้อร้องเรียนหรือข้อทุกขในเชิงปริมาณของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการมาค้นหาปัจจัยเพื่อสังเคราะห์ประสิทธิภาพการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย.(2568). คู่มือแนวทางปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564. สืบค้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://homecare.anamai.moph.go.th/th/doc2/>.
- นางสาวบุญณา โคตะบุตร. (2568, กุมภาพันธ์ 21). อาสาสมัครบริบาลท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลนางาม. สัมภาษณ์.
- นายอำนาจ บุราณ. (2568, กุมภาพันธ์ 13). นิติกรชำนาญการ องค์การบริหารส่วนตำบลนางาม. สัมภาษณ์.
- นายชนกานต์ ประชุมวรรณ. (2568, กุมภาพันธ์ 25). นักวิชาการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด. สัมภาษณ์.
- กรมอนามัย.(2565). ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง มาตรการควบคุมกำกับดูแลการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ พ.ศ.2564. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://laws.anamai.moph.go.th/th/doh-annuance/207941>.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546.(2568, กุมภาพันธ์ 13). ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 120 ตอนที่ 130ก. หน้า 1-6.
- พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 .(2568, กุมภาพันธ์ 13). ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 133 ตอนที่ 30ก.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. (2568). การประชุมระดมความคิดเห็นต่อการเสริมศักยภาพการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ ตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559. การสนทนากลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุจังหวัดขอนแก่น. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. (2568). การประชุมระดมความคิดเห็นต่อการเสริมศักยภาพการประกอบกิจการให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านของผู้รับบริการ ตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559. การสนทนากลุ่มนักวิชาการสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด.

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยขั้นพื้นฐานตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชา
ดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Development of Basic Thai Singing Skill Training Set Based on Dave's Concept for Music
Education Students, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

นภัสนันท์ จุณนเกษ
ปานหทัย วัชรวิงศ์ ณ อยุธยา
สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Naphatsanan Junnaket
Panhathai Watchareewong N Ayutthaya
Department of Music Education, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Corresponding E-mail: palmhatai@gmail.com

วันที่รับบทความ: 21 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 28 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 29 สิงหาคม 2568
Received: August 21, 2025; Revised: August 28, 2025; Accepted: August 29, 2025

บทคัดย่อ

การสอนขับร้องเพลงไทย เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทักษะการฟัง การใช้เสียง และการเคลื่อนไหวร่างกายในการเปล่งเสียงอย่างเหมาะสม นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา จำเป็นต้องพัฒนาทักษะเหล่านี้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความชำนาญ และสามารถนำไปใช้ในการบรรเลงและการขับร้องเพลงไทยได้อย่างถูกต้อง และมีคุณภาพ การสอนในรายวิชาการขับร้องเพลงไทยขั้นพื้นฐานที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ยังมีความรู้และทักษะพื้นฐานด้านการขับร้องเพลงไทยไม่เพียงพอ การเรียนการสอนแบบรวมกลุ่มเดี่ยวโดยไม่จัดลำดับขั้นของทักษะ ทำให้ผู้เรียนบางส่วนไม่สามารถพัฒนาทักษะได้ตามเป้าหมาย เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยขั้นพื้นฐานตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสม เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวเน้นการพัฒนาทักษะอย่างเป็นลำดับ ซึ่งช่วยให้การฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยเป็นระบบมากขึ้น

บทความวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยขั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) หาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการขับร้องเพลงไทย ก่อนและหลังใช้ชุดฝึกทักษะ 3) ศึกษาความพึงพอใจในการใช้ชุดฝึกทักษะ กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 15 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยคือ ชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยขั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะ มีประสิทธิภาพเฉลี่ย 84.56/80.40 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของการสอนด้วยชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยขั้นพื้นฐานตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา พบว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักศึกษา ที่มีต่อชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยขั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58

คำสำคัญ : ชูตฝึกทักษะ; การขับร้องเพลงไทย; แนวคิดของเดฟ; ดนตรีศึกษา

Abstract

Teaching Thai singing requires the development of listening skills, vocal use, and appropriate body movement to produce vocal sounds. Music education students need to systematically develop these skills to achieve proficiency and be able to apply them to playing and singing Thai songs accurately and with quality. In previous Basic Thai Singing courses, researchers found that most students lacked sufficient basic knowledge and skills in singing Thai songs. Teaching in single groups without sequential skill development prevented some students from achieving their desired skills. To address this issue, developing a Basic Thai Singing Skills Training Kit based on Dave's concept for music education students at Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University is an appropriate approach. This approach emphasizes sequential skill development, which facilitates more systematic Thai singing skills training.

This research article, "Developing a Basic Thai Singing Skills Training Kit Based on Dave's Concept for Music Education Students," aimed to: 1) determine the effectiveness of the training kit based on the 80/80 criterion; 2) compare Thai singing performance before and after using the training kit; and 3) examine satisfaction with the training kit. The sample consisted of 15 first-year music education students, selected purposively. The research instrument was a basic Thai singing skills training set based on Dave's concept. The results of the study found that 1) the efficiency of the skill training set had an average efficiency of 84.56/80.40, higher than the criterion of 80/80. 2) The academic achievement between before and after learning of teaching with a basic Thai singing skills training set based on Dave's concept for music education students found that students' academic achievement after learning was higher than before learning with a statistical significance level of .05. 3) The students' satisfaction with the basic Thai singing skills training set based on Dave's concept for music education students was at the highest level overall with an average of 4.58.

Keywords: Thai Singing Training Set; Basic Singing Skills; Dave's Concept; Music Education

บทนำ

การขับร้องเพลงไทยมีพัฒนาการอย่างเป็นลำดับขั้น โดยปรับเปลี่ยนลักษณะของคำประพันธ์ ที่ใช้เป็นบทร้องให้มีความประณีตและซับซ้อนขึ้น ตามสถาบันที่บทเพลงนั้นเกิดขึ้น ซึ่งแต่ละแห่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาภาษา สำนวน สีสาว จังหวะ และทำนองของบทเพลงไทย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533) การขับร้องเพลงไทยเป็นศิลปะขั้นสูงที่ต้องอาศัยความประณีตและทักษะเฉพาะตัว ผู้ขับร้องแต่ละคนจึงมีเทคนิคและลีลาที่แตกต่างกันไป เอกลักษณ์สำคัญของการขับร้องเพลงไทยคือ การเอื้อน ซึ่งเป็นการสร้างความไพเราะให้กับทำนองเพลงโดยไม่จำเป็นต้องมีคำร้อง การเอื้อนประกอบด้วยการเปล่งเสียงหลายระดับ เช่น เออ เออ

อ้อ อี๋ เอ็ง เอง เอ็ง เย เอย นักศึกษาจำเป็นต้องรู้ว่าเสียงเอื้อนแต่ละแบบ ควรใช้ในจุดใดของบทเพลง พร้อมทั้งฝึกฝนเทคนิคการเอื้อนให้ถูกต้อง

ปัจจุบัน วิชาดนตรีได้รับการยอมรับว่าเป็นวิชาที่มีเนื้อหาสาระสำคัญในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นทั้งทฤษฎีดนตรี และการปฏิบัติดนตรีเชิงลึก เพื่อพัฒนาทักษะทางดนตรีอย่างเป็นระบบ วิชาดนตรีได้รับการบรรจุลงในหลักสูตรตั้งแต่ระดับปฐมวัย เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงสุนทรียศาสตร์และเข้าใจแก่นแท้ของดนตรีตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งมีผลโดยตรงต่อพัฒนาการทางด้านสมอง อารมณ์ ร่างกาย และจิตใจ ดังนั้น การเรียนดนตรีภาคปฏิบัติจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กทุกคน เพราะมีส่วนช่วยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและขัดเกลาจิตใจ (จิรภัทร ถิ่นทะเล, 2563)

หลักสูตรดนตรีศึกษา (Music Education) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มุ่งเน้นการสอนดนตรี เช่น การเป็นครูสอนดนตรี ศึกษาหลักการเรียนการสอน วิธีฝึกสอน และจิตวิทยาการเรียนรู้ทางดนตรี ศึกษาเชิงลึก ทั้งทฤษฎีปฏิบัติ และการวิเคราะห์ดนตรี ครอบคลุมศาสตร์ต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นครูดนตรีในอนาคต โดยเนื้อหาในหลักสูตรนั้น นักศึกษาจะต้องเรียนรู้ศาสตร์ทางดนตรีรอบด้าน มีความรู้กว้างขวางทั้งดนตรีไทยและตะวันตก ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนรายวิชาการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน สาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ประสบปัญหาในการจัดการเรียนการสอน จากการสำรวจพบว่า นักศึกษากว่า 85% ไม่มีพื้นฐานการขับร้องเพลงไทย ไม่เข้าใจวิธีการออกเสียง การเอื้อน การผันเสียง ส่งผลให้การเรียนการสอน ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาดังกล่าว เพื่อสร้างพื้นฐานการขับร้องเพลงไทยที่ถูกต้องที่ถูกต้อง การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา จะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะทางดนตรี ทั้งด้านการฟัง การควบคุมเสียง การใช้ร่างกายในการเปล่งเสียง อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ นักศึกษาที่สามารถขับร้องได้ถูกต้องตามแบบฝึก พัฒนาทักษะการขับร้องเพลงไทยในระดับที่สูงขึ้น และการชื่นชมคุณค่าความงามเชิงสุนทรียภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ของนักศึกษาในอนาคตด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

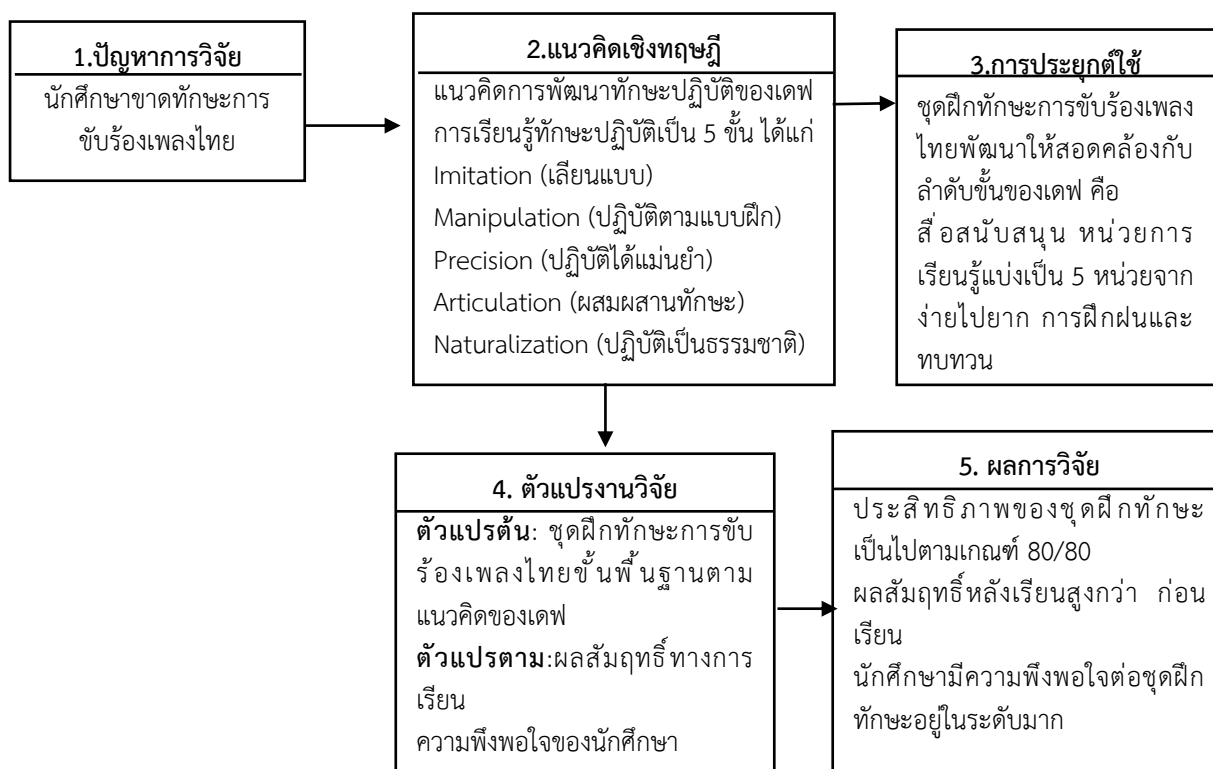
1. เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การขับร้องเพลงไทย ก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกทักษะการขับร้อง เพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจ ในการใช้ชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยตลอดจนทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรดนตรีศึกษาและทฤษฎีการเรียนรู้ทางดนตรี หลักสูตรดนตรีศึกษา (มคอ 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ทฤษฎีการเรียนรู้กับการสอนดนตรีของนักการศึกษาเช่น เอมีลี ซาคส์ ดาลโครซ ชูชิกิ ซิมสันต์ ฯลฯ
2. ทักษะทางดนตรี องค์ประกอบของการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติ วิธีการฝึกทักษะปฏิบัติทางดนตรี แนวการจัดกิจกรรมดนตรีในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา
3. สื่อออนไลน์หรือสื่อสังคม (Social Media) ความสำคัญของสื่อออนไลน์ ประโยชน์ของสื่อออนไลน์ การเข้าถึงสื่อออนไลน์เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
4. การวัดผลและประเมินผล ทักษะทางดนตรี
5. ชุดฝึกทักษะ ความหมายของชุดฝึกทักษะ ขั้นตอนการสร้างชุดฝึกทักษะ ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะ ประโยชน์ของชุดฝึกทักษะ
6. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แนวทางการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
7. ความพึงพอใจ ความหมายของความพึงพอใจ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ ความสำคัญของความพึงพอใจ แนวทางการวัดความพึงพอใจ

กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟสำหรับ นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา” นี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ตามขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้เครื่องมือ การพัฒนาชุดฝึกทักษะ ซึ่งต้องการหลักฐานเชิงปริมาณ การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐานดังกล่าว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทักษะจริงหรือไม่ ในสภาพชั้นเรียนจริงไม่สามารถสุ่มกลุ่มได้เสมอไป (intact classes) ดังนั้นการวิจัยกึ่งทดลอง (one-group pretest-posttest) จึงเป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด และสามารถปฏิบัติได้จริงในสถานศึกษา โดยการใช้การทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design

2. ขอบเขตของการวิจัย มุ่งเน้นการพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

3. ประชากร คือ นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาดนตรีศึกษา จำนวน 15 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ตัวแปรตาม ได้แก่

4.1 ประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐานตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

4.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

5. เครื่องมือวิจัย ชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ก่อนและหลังเรียน) และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การทดลองกับกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียว โดยมีขั้นตอนดังนี้ การทดสอบก่อนเรียน (Pretest) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ การทดสอบหลังเรียน (Posttest) เพื่อเปรียบเทียบกับผลการทดสอบก่อนเรียน การเก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักศึกษา ที่มีต่อชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลอง โดยแบ่งเป็น 3 ระยะคือ

ระยะก่อนทดลองผู้วิจัยศึกษา รวบรวมข้อมูล ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ จากนั้นจึงนำมาทดลองใช้กับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยให้กลุ่มประชากรที่จะศึกษาทำแบบวัดทักษะก่อนเรียน จากนั้นเก็บผลการทดสอบไว้เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลการทดสอบหลังเรียน

ระยะทดลอง ผู้วิจัยทำการทดลองกับกลุ่มประชากรที่จะศึกษา ด้วยวิธีการสอนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ เป็นเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง คิดเป็น 20 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยจะสังเกตพัฒนาการของกลุ่มประชากรที่ศึกษาในแต่ละสัปดาห์ ว่ามีพัฒนาการในการขับร้องเพลงไทยเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงไร

ระยะหลังทดลองผู้วิจัยให้กลุ่มประชากรที่จะศึกษา ทำแบบวัดทักษะหลังเรียน และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา นั้น ผู้วิจัยกำหนดไว้ 5 หน่วยคือ

ตารางที่ 1 แสดงการพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ

ระดับ	คำอธิบาย	การนำไปใช้
หน่วยที่ 1 Imitation (การเลียนแบบ)	นักศึกษาเลียนแบบพฤติกรรมหรือการกระทำจากแบบอย่างที่ได้เห็นหรือได้ยิน	นักศึกษาร้องเพลงตามครูโดยออกเสียงตามที่ได้ยินอย่างถูกต้อง
หน่วยที่ 2 Manipulation (การทำตามคำแนะนำ)	นักศึกษาปฏิบัติตามคำสั่งแนะนำ	นักศึกษาร้องเพลงไทยตามโน้ตที่กำหนด
หน่วยที่ 3 Precision (ความถูกต้องแม่นยำ)	นักศึกษาสามารถทำได้ถูกต้อง แม่นยำ และมีความมั่นใจมากขึ้น	นักศึกษาร้องเพลงไทยตรงตามทำนองและจังหวะ
หน่วยที่ 4 Articulation (เพิ่มความซับซ้อน)	นักศึกษาใช้ทักษะหลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน และสามารถดัดแปลงได้	นักศึกษาร้องเพลงไทยกับวงดนตรีได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
หน่วยที่ 5 Naturalization (ความเป็นธรรมชาติ)	นักศึกษาปฏิบัติได้คล่องแคล่ว เป็นธรรมชาติ และมีเอกลักษณ์ของตนเอง	นักศึกษาร้องเพลงได้อย่างอิสระ มีลีลาเฉพาะตัว และแสดงออกทางอารมณ์ได้สมบูรณ์

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงระดับพฤติกรรมด้านพิสัยทักษะตามแนวคิดของเดฟ (Dave, 1970) ซึ่งประกอบด้วย 5 ระดับ ได้แก่ การเลียนแบบ (Imitation) การทำตามคำแนะนำ (Manipulation) ความถูกต้องแม่นยำ (Precision) เพิ่มความซับซ้อน (Articulation) และความเป็นธรรมชาติ (Naturalization) โดยลำดับขั้นดังกล่าวสะท้อนถึงกระบวนการพัฒนาทักษะของผู้เรียนที่ค่อย ๆ ก้าวจากการเลียนแบบไปสู่การปฏิบัติด้วยความชำนาญและสามารถแสดงออกได้อย่างเป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะด้านดนตรี ที่ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ (ทศนา แหมมณี, 2564)

7. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ใช้ t-test แบบ Dependent เพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการทดลอง และใช้แบบวัดทักษะโดยผู้สอนเป็นผู้สังเกตและให้คะแนน โดยพิจารณาคุณภาพเสียงและการขับร้อง ซึ่งเป็นปกติของวิชาดนตรีที่เป็นเรื่องของสุนทรียรส โดยต้องพิจารณาทักษะปฏิบัติอย่างเที่ยงตรงและยุติธรรมในการให้คะแนน (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2540)

ผลการวิจัย

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษา ตามแนวคิดของเดฟสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ผลการพัฒนาสรุปได้ดังนี้

1.การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐานตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 84.56/80.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 2 แสดงประสิทธิภาพของการพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐานตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้น พื้นฐานตามแนวคิดของเดฟ	ระหว่างเรียน			หลังเรียน		
	คะแนน เต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละ	คะแนน เต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละ
หน่วยที่ 1 Imitation (การเลียนแบบ)	10	8.26	82.6			
หน่วยที่ 2 Manipulation (การทำตาม คำแนะนำ)	10	8.40	84			
หน่วยที่ 3 Precision (ความถูกต้องแม่นยำ)	10	8.56	85.6	25	20.10	80.40
หน่วยที่ 4 Articulation (เพิ่มความซับซ้อน)	10	8.50	85			
หน่วยที่ 5 Naturalization (ความเป็น ธรรมชาติ)	10	8.56	85.6			
รวมทั้ง 5 หน่วย	50	42.28	84.56			
ประสิทธิภาพ E1/E2 คือ 84.56/80.40						

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐานตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. นักศึกษากลุ่มเป้าหมาย มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐานตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเกิดจากนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐานตามแนวคิดของเดฟ ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.33) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา	4.45	0.32	มาก
ด้านกิจกรรมการฝึก	4.43	0.35	มาก
ด้านความเหมาะสม	4.42	0.31	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.44	0.33	มาก

อภิปรายผล

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐานตามแนวคิดของเดฟสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของการพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐานตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 84.56/80.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรชัย บุญสุวรรณชัย (2567) การพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตและทักษะการเล่นดนตรีไทย โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดฟ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยออกแบบเครื่องมือตามลำดับขั้นในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของเดฟเช่นเดียวกัน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการสอนทักษะปฏิบัติของเดฟสูงขึ้นกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ รวมทั้ง อรรถวัตร ทิพย์เลิศ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการปฏิบัติกีตาร์ตามแนวคิดของเดฟ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการปฏิบัติกีตาร์ ตามแนวคิดของเดฟมีประสิทธิภาพ (80.38 /83.46) เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน การสอนด้วยชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่านักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จึงมีความสอดคล้องกับทฤษฎีดังกล่าว โดยนักศึกษาได้รับการฝึกฝนจากจากหน่วยที่ 1 ไปจนถึงหน่วยที่ 5 ทำให้สามารถพัฒนาทักษะได้อย่างเป็นระบบ ด้วยปัจจัยดังกล่าว จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟสูงกว่าก่อนเรียน

การนำสื่อที่นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้ง่าย ทันสมัย น่าสนใจและเป็นเทคโนโลยีที่อยู่ในชีวิตประจำวันจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการพัฒนาทักษะการขับร้องเพลงไทยผ่านสื่อการเรียนรู้ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ โดยใช้ชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. กลุ่มเป้าหมาย มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยชั้นพื้นฐานตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.33) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของจุฑารัตน์ เต็นภูเขา (2566) เรื่องผลการจัดการเรียนรู้เรื่องร่างมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดพร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์และความคิดสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ผลของการปฏิบัตินาฏศิลป์หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เรื่องร่างมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดพร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์และความคิดสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพที่สูงกว่าเกณฑ์ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องร่างมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดฟอยู่ในระดับมาก รวมทั้งนิตยา ฤทธิ์โยธี (2550) ที่กล่าวถึงลักษณะของชุดฝึกทักษะว่า แบบฝึกทักษะต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียนมาแล้ว เหมาะสมกับระดับ วัยและความสามารถของผู้เรียน เข้าใจง่าย ใช้เวลาเหมาะสม และความพึงพอใจต่อชุดฝึกทักษะอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

สรุป

การสอนขับร้องเพลงไทยนั้น การสาธิตและการฝึกปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญมากในการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่นเดียวกับที่กล่าวถึงในงานวิจัยนี้ การสาธิตการขับร้องโดยผู้สอนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสังเกตและทำตามได้ทั้งการดูและการฟัง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ทักษะการขับร้องเพลงไทย การที่ผู้เรียนสามารถจดจำวิธีการออกเสียงและรายละเอียดต่างๆ ของเสียงจะช่วยให้การขับร้องนั้นมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยขั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบ เริ่มจากการเลียนแบบ การปฏิบัติตามคำแนะนำ การปฏิบัติอย่างแม่นยำ การผสมผสานทักษะ และการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมชาติ ช่วยให้นักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะการขับร้องเพลงไทยได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ การจัดลำดับหน่วยการเรียนรู้เช่นนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถฟังและพิจารณาเสียงดนตรีอย่างละเอียด เข้าใจองค์ประกอบทางดนตรี และมองเห็นรายละเอียดในการขับร้องได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น การนำ ชุดฝึกทักษะที่สอดคล้องกับแนวคิดของเดฟ มาใช้ประกอบการเรียนการสอน ไม่เพียงช่วยพัฒนาทักษะการขับร้องอย่างเป็นระบบ แต่ยังสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) ผ่านสื่อดิจิทัลทำให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนได้อย่างต่อเนื่อง และเกิดความเข้าใจเชิงลึกในทักษะการขับร้องเพลงไทย ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Constructivist Learning) และสะท้อนประสิทธิผลของการพัฒนาชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยขั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติของนักศึกษาอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนรู้ทักษะการขับร้องเพลงไทยขั้นพื้นฐานตามแนวคิดของเดฟ ควรมีการจัดเวลาให้ผู้เรียนได้มีการฝึกปฏิบัติแบบฝึกต่างๆ เพื่อให้เกิดความแม่นยำ และสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นธรรมชาติ
2. จากผลการวิจัยพบว่านักศึกษาที่เรียนชุดฝึกทักษะการขับร้องเพลงไทยขั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของเดฟ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นผู้สอนควรเลือกใช้สื่อที่กระตุ้นให้นักศึกษาสนใจ เข้าถึงได้ง่าย ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานหรือประสบการณ์เดิมของนักศึกษาแต่ละคน เพื่อพัฒนาการหาความรู้ของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- จิรภัทร ถิ่นทะเล. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโสตทักษะทางดนตรีด้วยชุดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างโสตทักษะทางดนตรีตามแนวคิดของโคตยา สำหรับนักเรียนชั้นร้องประสานเสียง โรงเรียนเปรมประชาพัฒนา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- จุฑารัตน์ เต็มภูเขา. (2566). ผลการจัดการเรียนรู้เรื่องร่างมาตรฐาน โดยใช้ทักษะปฏิบัติของเดฟร่วมกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์และความคิดสร้างสรรค์. วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 17(2), 44-50.
- ชนันธร หิรัญเชาว์. (2561). การพัฒนาทักษะนาฏศิลป์ไทยและความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของเดฟ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2540). แบบแผนและเครื่องมือวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศนา แคมมณี. (2564). ศาสตร์การสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 25). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยา ฤทธิ์โยธี. (2550). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการติกลองชุดขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวิถิธรรม แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ภัทรชัย บุญสุวรรณชัย. (2567). การพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตและทักษะการเล่นดนตรีไทยโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดฟ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9(3), 813-824.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2533). เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 2 การประพันธ์ไทย หน่วยที่ 8-15. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: กิ่งจันทร์การพิมพ์.
- อรรณวัตร ทิพย์เลิศ. (2560). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการปฏิบัติกีตาร์ตามแนวคิดของเดฟ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน (แผนวิชาชีพครู). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Dave, R. H. (1970). Psychomotor levels. In R. J. Armstrong (Ed.), Developing and writing behavioral objectives. Tucson, AZ: Educational Innovators Press.

Marketing Mix Factors Influencing Customer Satisfaction in the Hotel Industry of Upper Northern Thailand

Thanattra Limpasin

Kajornatthapol Pongwiritthon

Wipawan Pisitwej

Walailak Panturee

Faculty of Business Administration, Northern College

Corresponding Author E-mail: tok2029@gmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5398-6537>

Received: March 30, 2025; Revised: May 2, 2025; Accepted: May 9, 2025

Abstract

This study aims to investigate the influence of the marketing mix (7Ps) and service quality factors on customer satisfaction in the hotel industry in the upper northern region of Thailand. Data were collected through questionnaires administered to a sample of 400 respondents from Chiang Mai, Chiang Rai, Lamphun, Lampang, Phayao, Phrae, Nan, Mae Hong Son, and Tak provinces. The data were analyzed using both descriptive and inferential statistical methods. The results revealed that the overall perception of the 7Ps marketing mix was at a high level (mean = 3.97), with the personnel (mean = 4.32) and product (mean = 4.28) components receiving the highest average scores. In contrast, the place component (distribution channels) was rated at a moderate level (mean = 3.40). The overall perception of service quality was also high (mean = 4.13), with staff personality emerging as the most influential sub-factor (mean = 4.25). A causal analysis between the marketing mix and customer satisfaction indicated that product, price, promotion, personnel, physical evidence, and process had statistically significant effects on customer satisfaction ($p < 0.05$). However, the place factor did not demonstrate a statistically significant impact. These findings suggest that enhancing service quality, improving human resource management, and leveraging digital technologies can significantly increase customer satisfaction and competitiveness in the hotel sector.

Keywords: Marketing Mix; Hotel Business; Upper Northern Region

Introduction

The hospitality industry, particularly the hotel sector, plays a vital role in Thailand's economy, contributing significantly to the tourism sector's growth. Between 2010 and 2019, the hotel industry consistently generated the highest revenue in the tourism sector. However,

despite its substantial contribution, the industry faces a range of challenges, both internal and external, which impact its ability to meet customer expectations and ensure satisfaction. One effective approach to enhancing customer satisfaction in the hotel industry is through the application of the marketing mix, specifically the 7Ps model. This paper explores the positive influence of the 7Ps of marketing product, price, place, promotion, people, physical evidence, and process on customer satisfaction in the hotel business in Upper Northern Thailand, offering insights on how these factors contribute to business success and the overall guest experience.

Understanding the 7Ps Marketing Mix, The 7Ps marketing mix, an extended version of the traditional 4Ps (product, price, place, promotion), includes three additional elements: people, physical evidence, and process. This model is specifically designed for service-oriented industries like the hotel sector, where customer interaction and service quality are paramount. In the context of the hotel business, the 7Ps provide a holistic framework for addressing customer needs, enhancing their experiences, and ultimately improving satisfaction levels.

- 1) Product: In the hotel industry, the product encompasses more than just the physical accommodation; it includes the quality of service, room amenities, food and beverage offerings, and the overall experience that guests have during their stay. A hotel's ability to offer high-quality, value-driven products tailored to guest expectations is crucial for ensuring customer satisfaction (Hemmington, 2007).
- 2) Price: Price is a critical factor in determining customer satisfaction, particularly in competitive markets. Hotels must balance competitive pricing with the quality of service they offer, ensuring that guests perceive they are getting value for money. Offering tiered pricing, discounts, or loyalty programs can enhance the customer experience (Kotler et al., 2017).
- 3) Place: The location of a hotel plays a significant role in attracting guests. For hotels in Upper Northern Thailand, proximity to tourist attractions, ease of access, and a serene environment are important factors that contribute to guest satisfaction. A well-located hotel not only enhances the guest experience but also increases the likelihood of repeat business (Lovelock & Wirtz, 2011).
- 4) Promotion: Effective promotional strategies are essential for reaching potential guests and building brand awareness. In the context of the hotel industry, promotions can include advertising campaigns, social media marketing, partnerships with travel agencies, and online reviews. Well-executed promotions that highlight unique selling points (USPs) and communicate the hotel's value proposition are key to attracting and retaining customers (Pine & Gilmore, 2011).
- 5) People: The human element is crucial in the service industry. Friendly, well-trained staff who understand the needs of customers and provide exceptional service can significantly enhance the guest experience. Employees are often the first point of contact with customers, and their interactions can make or break a guest's stay. Positive interactions with staff not only increase guest satisfaction but

also encourage repeat visits (Huang et al., 2010). 6) Physical Evidence: In the hotel industry, physical evidence refers to the tangible elements that create an atmosphere of quality and comfort. This includes the hotel's interior design, signage, online presence, and cleanliness. High-quality physical evidence reassures customers of the hotel's commitment to service excellence, influencing their perception and satisfaction levels (Bitner, 1992). And 7) Process: The process involves the systems and procedures in place to deliver service. Efficient check-in/check-out processes, room service, and the overall guest journey from reservation to departure must be streamlined and convenient. A seamless process ensures a positive customer experience and reduces potential points of dissatisfaction (Zeithaml et al., 2009).

The Role of 7Ps in Enhancing Customer Satisfaction in Upper Northern Thailand, The hotel industry in Upper Northern Thailand faces unique challenges, including intense competition, limited marketing infrastructure, and a mismatch between workforce skills and market demand. To thrive in this competitive environment, hotels must leverage the 7Ps marketing mix to meet the evolving needs of customers. 1) Product Customization and Quality: Hotels in Upper Northern Thailand can stand out by offering products tailored to both domestic and international tourists. This includes providing unique, culturally relevant experiences that highlight the region's natural beauty, cultural heritage, and hospitality traditions. High-quality amenities such as modern facilities, cleanliness, and comfort can further elevate the guest experience, creating a strong impression and enhancing satisfaction levels (Hsu & Huang, 2017). 2) Competitive Pricing Strategies: Given the region's diverse clientele, effective pricing strategies are critical. Offering affordable packages during the off-peak season, or tiered pricing for different room categories, ensures that the hotel can cater to a wide range of customers. Transparent pricing and clear communication regarding service charges also help build trust and satisfaction among guests (Tsiotsou, 2012). 3) Strategic Location and Accessibility: Hotels in Upper Northern Thailand benefit from locations near key tourist attractions, such as Chiang Mai's historic sites or the scenic beauty of Pai and Mae Hong Son. Accessibility is another key consideration, with convenient transportation options and proximity to local amenities being factors that influence the decision-making process of potential guests (Chen & Tsai, 2007). 4) Effective Promotions and Branding: Effective promotional strategies, including online marketing, social media campaigns, and partnerships with local tour operators, are essential for attracting customers. By promoting the unique aspects of their services, such as local cuisine or cultural experiences, hotels can differentiate themselves and create memorable experiences for guests (Baker, 2014). 5) Staff Training and Development: The quality of service provided by hotel staff is perhaps the most significant factor influencing customer satisfaction. Investing in employee training, offering incentives for exceptional service, and creating a culture of hospitality can greatly improve the guest

experience. Staff who are well-informed about the region's attractions and who provide personalized service contribute to positive word-of-mouth and repeat customers (Pizam & Shani, 2009). 6) Maintaining High-Quality Physical Evidence: For hotels in Upper Northern Thailand, maintaining a clean, inviting, and aesthetically pleasing environment is essential for creating a strong first impression. The hotel's décor, cleanliness, and even the branding on the website or in promotional materials should reflect the quality and consistency of the services offered (Cranmer & McKiernan, 2013). 7) Streamlining Processes for Convenience: The ease with which guests can make reservations, check in, and access services plays a crucial role in their overall satisfaction. Implementing user-friendly online booking systems, offering fast check-in/check-out processes, and ensuring responsive customer service all contribute to enhancing the guest experience (Cheng & Lee, 2015).

In conclusion, the 7Ps marketing mix provides a comprehensive framework for enhancing customer satisfaction in the hotel industry, especially in Upper Northern Thailand. By focusing on product quality, pricing strategies, location, promotion, staff development, physical evidence, and process efficiency, hotels can significantly improve their service delivery, meet customer expectations, and foster long-term business success. As the competition intensifies, hotels must adapt to the changing market conditions and continuously improve their operations to remain competitive and responsive to customer needs. Implementing the 7Ps effectively not only drives customer satisfaction but also contributes to the overall growth and sustainability of the hotel industry in this region.

Objectives

To study the 7Ps marketing mix factors that positively impact customer satisfaction in the hotel industry in Northern Thailand.

Research Hypothesis

The 7Ps marketing mix factors positively influence customer satisfaction in the hotel industry in Northern Thailand.

Research Framework

The marketing mix factors influencing customer satisfaction in the hotel industry in Northern Thailand, referencing the concepts of Kotler and Keller (2016), Marketing Management; Armstrong and Kotler (2015), Marketing: An Introduction are as follows:

1. Independent Variables: The Marketing Mix 7Ps and 7 sub-variables as follows:

1. Product
2. Price
3. Place
4. Promotion
5. People
6. Physical Evidence
7. Process

2. Dependent Variable: Customer satisfaction, consisting of the following 4 sub-variables:

1. Employee service responsiveness
2. Results after service delivery
3. Hotel products and services
4. Hotel reputation and image

Thus, the research framework is shown in Figure 1.

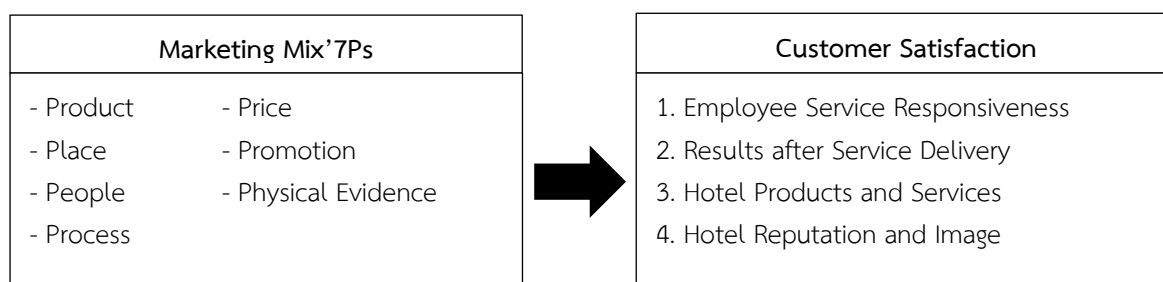

Figure 1: Research Framework

Research Methodology

Population, the population for this research study consists of Thai citizens and tourists who use hotel services in the provinces of Chiang Mai, Chiang Rai, Lamphun, Lampang, Phayao, Phrae, Nan, and Mae Hong Son.

Sample Group and Sample Size Determination, The sample group for this study includes Thai citizens and tourists who have used hotel services in the provinces of Chiang Mai, Chiang Rai, Lamphun, Lampang, Phayao, Phrae, Nan, and Mae Hong Son. To determine the sample size, the formula for calculating the sample size when the population is unknown but is assumed to be large (Boonchom Srisawat, 1992) was used. The confidence level was set at 95% ($Z = 1.96$) with an acceptable margin of error of $\pm 5\%$ ($e = 0.05$), and the maximum variance value ($p = 0.5$, $q = 0.5$) was applied. The minimum sample size calculated was 385 participants. However, to ensure completeness of data collection and to account for potential data loss due to incomplete questionnaires, the researcher set the sample size at 400 participants, slightly exceeding the calculated number for greater confidence in the completeness of the data.

Sampling Methodology, The sampling method for this study is divided into three steps as follows: 1) Stratified Random Sampling, The sample group was first distributed across each province. The calculation for the sample size in each province is as follows: Chiang Mai: 192 participants, Chiang Rai: 130 participants, Lamphun: 19 participants, Lampang: 9 participants, Phayao: 6 participants, Phrae: 4 participants, Nan: 26 participants, Mae Hong Son: 13

participants, Total: 400 participants. 2) Systematic Sampling, The distribution of questionnaires to hotel service users in each province will be carried out over a one-month period, from February 1, 2024, to February 28, 2025, with a total of 400 participants. 3) Purposive Sampling, This method involves selecting only those individuals who have previously used hotel services in the provinces of Chiang Mai, Chiang Rai, Lamphun, Lampang, Phayao, Phrae, Nan, and Mae Hong Son. The sample group consists of 400 participants.

Research Instrument, The research instrument used in this study is a questionnaire that includes both closed-ended questions regarding the 7Ps marketing mix factors and service factors influencing customer satisfaction in the hotel business in the upper northern region of Thailand. The questionnaire is divided into three sections as follows: Section 1: Demographic Information, This section gathers general demographic information about the respondents who use hotel services in the upper northern region of Thailand. It includes questions on gender, age, marital status, occupation, education level, and income, with responses provided in a checklist format. Section 2: 7Ps Marketing Mix Factors, This section examines the 7Ps marketing mix factors that influence customer satisfaction in the hotel business in the upper northern region of Thailand. The 7Ps factors include: Product, Price, Place, Promotion, People, Physical Evidence, and Process. The questions are designed using a Likert scale (Method of Summated Ratings), which is a 5-point rating scale ranging from "strongly agree" to "strongly disagree." The scale assigns scores as follows: Strongly agree: 5, Agree: 4, Neutral: 3, Disagree: 2 and Strongly disagree: 1. The average score interpretation for customer satisfaction is as follows: 4.21–5.00: Excellent, 3.41–4.20: Good, 2.61–3.40: Fair, 1.81–2.60: Poor and 1.00–1.80: Very Poor. Section 3: Service Factors, This section focuses on service factors that influence customer satisfaction in the hotel business in the upper northern region of Thailand. These factors include Personality, Customer Relationship, and Training. The questions are also based on a Likert scale (Method of Summated Ratings) with the same 5-point rating scale as used in Section 2.

Content Validity, To test the content validity of the questionnaire, it was reviewed by 3 experts, who evaluated the items using the Index of Item-Objective Congruence (IOC). The experts assessed the appropriateness of the questions in relation to the research objectives, language use, and provided feedback. The IOC was calculated, and each item needed to have an IOC score of at least 0.5. After making adjustments based on the feedback, the final questionnaire included 50 items. The average IOC score was between 0.67 and 1, indicating acceptable content validity. One question with an IOC score of 0.33 was removed.

Reliability Testing, The revised questionnaire was pretested with a sample of 30 participants who were not part of the main sample. Reliability was assessed using Cronbach's Alpha, which yielded a score of 0.876, indicating that the questionnaire has high reliability.

Data Analysis, The collected data was coded, categorized, and analyzed using statistical software. Descriptive statistics were used, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. Inferential statistics, including t-tests, one-way ANOVA, and multiple regression analysis, were used to test the hypotheses in this study.

Research Results

Demographic Characteristics of the Sample, The research findings show that among the 400 respondents, 135 were male and 265 were female. The majority were aged between 31 and 40 years, accounting for 24.8% of the sample, followed by those aged 51 years and older at 24%, and those aged 21-30 years at 23.4%. Regarding marital status, most respondents were single (52%), followed by married individuals (41.8%), and widowed or divorced individuals (6.2%). The majority of respondents had a bachelor's degree (40%), followed by those with a high school diploma or vocational certificate (34.5%), and those with a master's degree or higher (13%). In terms of occupation, 40.3% were self-employed or working as freelancers, followed by 19.3% who worked for private companies. The next largest group was homemakers (15.8%), followed by civil servants or state enterprise employees (11.2%). Regarding income, the majority earned between 15,000-25,000 baht per month (39.2%), followed by those with an income of less than 15,000 baht per month (25%). The next largest group earned more than 45,000 baht per month (15.8%), followed by those earning between 25,001-35,000 baht (13.8%), and those earning between 35,001-45,000 baht (6.2%).

The study aimed to assess customer opinions regarding the 7Ps marketing mix factors in the hotel industry in the upper northern region of Thailand. These factors included product, price, distribution channels, promotion, personnel, physical evidence, and process. Overall, customer opinions on the 7Ps marketing mix were generally positive, with an average rating of 3.97. The breakdown of the findings is as follows: 1) Product: Customer opinion on the product factor was rated highly, with an average score of 4.28. 2) Price: Customer opinion on the price factor was also rated highly, with an average score of 3.93. 3) Distribution Channels: Customer opinion regarding distribution channels was rated as moderate, with an average score of 3.40. 4) Promotion: Customer opinion on promotion was rated highly, with an average score of 4.03. 5) Personnel: Customer opinion on personnel was rated very highly, with an average score of 4.32. 6) Physical Evidence: Customer opinion on physical evidence was rated high, with an average score of 3.86. and 7) Process: Customer opinion on the process factor was rated high, with an average score of 3.97. These results are summarized in Table 1.

Table 1: Customer Opinions on the 7 Ps Marketing Mix Factors in the Hotel Industry in the Upper Northern Region of Thailand

Marketing Mix Factor (7Ps)	$\bar{X}$	S.D.	Evaluation Criteria
Product	4.28	0.437	High (2)
Price	3.93	0.598	High (5)
Distribution Channels	3.40	0.876	Moderate (7)
Promotion	4.03	0.565	High (3)
Personnel	4.32	0.460	High (1)
Physical Evidence	3.86	0.623	High (6)
Process	3.97	0.551	High (4)
Total	3.97	0.410	High

To Study the Opinions on Service Factors, the study also aimed to assess customer opinions on service factors in the hotel industry in the upper northern region of Thailand, focusing on personality, customer relationships, and training. Overall, the opinion on service factors was rated as high, with an average score of 4.13. The breakdown is as follows: 1) Personality: The opinion on personality was rated high, with an average score of 4.25. 2) Customer Relationship: The opinion on customer relationship was rated high, with an average score of 3.95. 3) Training and Service Knowledge: The opinion on training and service knowledge was rated high, with an average score of 4.19. As shown in Table 2.

Table 2: Opinions on Service Factors from Customers in the Hotel Industry in the Upper Northern Region of Thailand

Service Factor	$\bar{X}$	S.D.	Evaluation Criteria
Personality	4.25	0.458	High (2)
Customer Relationship	3.95	0.610	High (5)
Training and Service Knowledge	4.19	0.475	Moderate (7)
Overall	4.13	0.441	High

Analysis of Correlation Coefficients Between 7 Ps Marketing Mix Factors and Customer Satisfaction in the Hotel Industry in the Upper Northern Region of Thailand. To analyze the correlation coefficients between the variables, the researcher established the following abbreviations to ensure clarity and facilitate the presentation of the data analysis results: X1 refers to the product factor, X2 refers to the price factor, X3 refers to the distribution channels

factorX4 refers to the promotion factor,X5 refers to the personnel factorX6 refers to the physical evidence factor,X7 refers to the process factor,X8 refers to customer satisfaction in the hotel industry in the upper northern region of Thailand.

The study examined the correlation between the 7Ps marketing mix factors and customer satisfaction in the hotel industry of Northern Thailand. No multicollinearity problems were found among the variables. Correlation coefficients ranged from 0.182 to 0.653. These values indicate positive but moderate correlations, all below 0.85. Thus, the independent variables remain relatively independent. They were suitable for testing the effect of the 7Ps on customer satisfaction. A homoscedasticity test was also conducted. The scatter plot showed residuals distributed above and below zero. The distribution was narrow, reflecting constant variance of residuals. Therefore, the assumption of homoscedasticity was confirmed, as shown in Table 3.

Table 3: Results of the Multiple Linear Regression Analysis Testing the Relationship Between the 7Ps Marketing Mix Factors and Customer Satisfaction in the Hotel Industry in the Upper Northern Region of Thailand

Model (7Ps Marketing Mix Factors)	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIP
(Constant)	.816	.190		.284	.000*		
Product	.204	.049	.200	.153	.000*	.569	1.757
Price	.089	.036	.119	.448	.015*	.556	1.799
Distribution Channels	.003	.023	.003	.128	.898	.661	1.512
Promotion	.114	.031	.144	.683	.000*	.857	1.167
Personnel	.205	.047	.212	.411	.000*	.571	1.753
Physical Evidence	.090	.038	.125	.390	.017*	.478	1.090
Process	.127	.042	.156	3.040	.003*	.498	1.009

R = 0.696 R Square = 0.485 Adjusted R Square (R2) = 0.475 (47.50%)

F = 52.663 Sig. = 0.000 Durbin-Watson = 1.827

*Statistically significant at the 0.05 level.

The findings from Table 3 reveal that based on the Durbin-Watson value of 1.827, which falls within the range of 1.5 to 2.5, there is no issue of multicollinearity among the

independent variables. This indicates that the independent variables used in the test do not exhibit internal correlation. Furthermore, the 7Ps marketing mix factors have a positive significant effect on customer satisfaction in the hotel industry in the upper northern region of Thailand at the 0.05 significance level. The F-value is 52.663 with a significance of 0.000, which is less than 0.05, indicating that the model is statistically significant. This model explains 48.5% of the variance in customer satisfaction. The prediction equation can be written as follows:

$$\text{Unstandardized } Y = b_0 + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots + b_nX_n$$

Where customer satisfaction (from the 7Ps marketing mix factors) is predicted as:

$$Y = 0.816 + 0.204 (X_1) + 0.089 (X_2) + 0.003 (X_3) + 0.114 (X_4) + 0.205 (X_5) + 0.090 (X_6) + 0.127 (X_7)$$

Where:

X1 = Product factor

X2 = Price factor

X3 = Distribution channels factor

X4 = Promotion factor

X5 = Personnel factor

X6 = Physical evidence factor

X7 = Process factor

The correlation test results from Table 3 show that the 7Ps marketing mix factor for product has a Sig. value of 0.000, which is less than the 0.05 significance level, indicating that the product factor has a positive effect on customer satisfaction in the hotel industry in the upper northern region of Thailand. The price factor has a Sig. value of 0.015, also less than 0.05, indicating a positive effect on customer satisfaction. However, the distribution channels factor has a Sig. value of 0.898, which is greater than 0.05, suggesting no positive effect on customer satisfaction. The promotion factor has a Sig. value of 0.000, which is less than 0.05, indicating a positive effect on customer satisfaction. The personnel factor also has a Sig. value of 0.000, which is less than 0.05, indicating a positive effect on customer satisfaction. The physical evidence factor has a Sig. value of 0.017, less than 0.05, indicating a positive effect on customer satisfaction. Lastly, the process factor has a Sig. value of 0.003, which is less than 0.05, indicating a positive effect on customer satisfaction. Therefore, this supports Hypothesis to some extent.

Conclusion and Discussion

This research aimed to assess customer opinions on the 7Ps marketing mix factors and their influence on customer satisfaction in the hotel industry in the upper northern region of Thailand. The results indicate that the 7Ps marketing mix factors have a significant effect on customer satisfaction, with the product, personnel, and promotion factors having the strongest positive influence. The study's findings also highlight the role of customer opinions in shaping

satisfaction, with product quality, staff competence, and promotional strategies being the most highly valued by respondents. The demographic characteristics of the sample show a higher proportion of female participants (265 out of 400) and the majority were aged between 31 and 40 years. This demographic trend may influence the type of services and amenities preferred by customers in this age group, which could further impact their satisfaction levels (Kotler et al., 2017). Furthermore, the sample revealed that most respondents were self-employed or worked as freelancers (40.3%), which suggests a segment of customers who may seek flexibility and personalized services in their hotel experiences. These characteristics provide insight into the target market and the need for hotels to tailor their services to meet the preferences of different customer groups. Customer opinions on the 7Ps marketing mix factors were generally positive. The product and personnel factors received the highest ratings, indicating that customers place significant value on the quality of the hotel's offerings and the competence of the staff. This is consistent with previous research that suggests product quality and service excellence are critical drivers of customer satisfaction in the hospitality industry (Ladhari, 2009; Zeithaml, Bitner, & Gremler, 2018). The price factor also received a favorable rating, which highlights the importance of pricing strategies that balance value and affordability in the competitive hotel market (Morrison, 2013). On the other hand, the distribution channels factor was rated the lowest, suggesting that improvements in this area may be necessary. Previous studies have shown that distribution channels play a crucial role in customer satisfaction, particularly in terms of accessibility and convenience (Bigné, Sánchez, & Andreu, 2009). This finding may reflect the need for hotels to adopt more diverse and efficient distribution strategies.

The correlation analysis confirmed that the 7Ps marketing mix factors had positive and significant correlations with customer satisfaction, except for the distribution channels factor. The findings suggest that improvements in the product, personnel, promotion, and process factors are likely to enhance customer satisfaction, while distribution channels may require further attention. These results are consistent with the research by Ali and Amin (2014), who found that product, personnel, and promotion factors significantly impacted customer satisfaction in the hotel industry. The lack of a significant correlation between distribution channels and customer satisfaction is noteworthy and suggests that other factors, such as service quality or price, may outweigh the influence of distribution channels in this particular context. The Durbin-Watson value of 1.827, within the acceptable range of 1.5 to 2.5, indicates that multicollinearity is not an issue, ensuring the reliability of the regression model. The model explained 48.5% of the variance in customer satisfaction, which is a strong indication of the 7Ps marketing mix's effectiveness in predicting customer satisfaction levels. This finding aligns with the work of Atilgan et al. (2003), Kajornatthapol P., (2024) and Pongwiritthon, K.,

Prayoon, A., & Kamolthip, K. (2023) who emphasized the importance of the marketing mix in predicting customer satisfaction in the hospitality industry. The regression model also suggests that by enhancing product offerings, improving staff training, and focusing on effective promotional strategies, hotels can significantly increase customer satisfaction.

Implications for Practice, The findings of this study have several practical implications for hotel management in the upper northern region of Thailand. To enhance customer satisfaction, hotel managers should prioritize improving the quality of their products, invest in staff training, and implement effective promotional strategies. These factors were found to have the most significant positive impact on customer satisfaction. Additionally, while distribution channels were found to have a minimal impact on satisfaction, improving their efficiency and accessibility could be beneficial in attracting more customers. Hotels may also consider adopting digital distribution channels to cater to the growing demand for online booking services.

Limitations and Recommendations for Future Research, Although this study provides valuable insights, it is limited by the focus on a single region of Thailand. Future research could expand the study to other regions or countries to provide a broader understanding of the 7Ps marketing mix's impact on customer satisfaction. Additionally, future studies could explore the role of other factors, such as customer expectations, loyalty programs, or technological innovations, in influencing customer satisfaction in the hotel industry. Furthermore, qualitative research methods, such as in-depth interviews or focus groups, could offer more nuanced insights into the factors driving customer satisfaction.

Recommendations

1. Practical Recommendations

Based on the findings of this study, the following practical recommendations can help enhance customer satisfaction in the hotel industry in the upper northern region of Thailand:

1.1 Improve Product Quality: As the product factor received one of the highest ratings and showed a significant positive correlation with customer satisfaction, hotels should continue to focus on maintaining and improving the quality of their products. This may involve updating facilities, introducing new amenities, or ensuring the availability of high-quality services that meet customer expectations.

1.2 Invest in Personnel Training: The personnel factor also received high ratings, indicating that customers value competent and professional staff. Hotels should invest in regular training programs to enhance staff performance, particularly in customer service,

communication, and problem-solving skills. This will help foster a positive guest experience and enhance customer loyalty.

1.3 Strengthen Promotional Strategies: Since the promotion factor showed a significant positive correlation with customer satisfaction, hotels should focus on creating attractive promotional campaigns, both online and offline. This can include discounts, special packages, or loyalty programs designed to engage customers and encourage repeat business.

1.4 Enhance Service Processes: Given the positive feedback on the process factor, hotels should streamline their service delivery, from check-in/check-out procedures to the handling of customer complaints. Improving operational efficiency will not only enhance customer satisfaction but also contribute to better resource management.

1.5 Address Distribution Channels: The distribution channels factor received the lowest score and showed no significant correlation with customer satisfaction. Hotels should explore alternative distribution strategies, such as online travel agencies (OTAs), direct online booking platforms, and partnerships with local tour operators. This can help improve accessibility, convenience, and reach for potential customers.

2. Recommendations for Future Research

Future research can further expand on the findings of this study by exploring the following areas:

2.1 Broader Geographic Scope: This study was limited to the upper northern region of Thailand. Future research could extend the study to other regions of Thailand or international hotel markets to understand whether the identified trends are universally applicable or region-specific.

2.2 Investigate Other Factors Influencing Customer Satisfaction: While the 7 Ps marketing mix factors were the primary focus of this study, future research could explore additional factors that influence customer satisfaction, such as customer expectations, hotel brand reputation, environmental sustainability practices, and the impact of technological innovations like mobile apps or self-check-in systems.

2.3 Longitudinal Studies: Conducting longitudinal studies to assess customer satisfaction over time could provide valuable insights into how customer preferences and satisfaction evolve in response to changes in the marketing mix or external factors, such as economic downturns or global health crises.

2.4 Qualitative Research: Future studies could use qualitative research methods, such as in-depth interviews or focus groups, to gain a deeper understanding of customer perceptions and experiences. This would complement the quantitative findings and offer a more comprehensive view of the factors that drive customer satisfaction.

2.5 Exploration of Cross-Cultural Differences: Future research could also explore cross-cultural differences in customer satisfaction within the hotel industry, as customers from different cultural backgrounds may place varying importance on the 7Ps marketing mix factors.

By building on these recommendations, future research can help develop a more nuanced understanding of the factors that influence customer satisfaction in the hospitality industry and provide actionable insights for hotel managers.

References

- Ali, F., & Amin, M. (2014). Hospitality marketing: A systematic review of the marketing mix and its effects on customer satisfaction. **International Journal of Hospitality Management**, 43, 22-30. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2014.07.008>.
- Atilgan, E., Aksoy, S., & Akinci, S. (2003). Mapping service quality in the tourism industry. **Managing Service Quality: An International Journal**, 13(5), 400-407. <https://doi.org/10.1108/09604520310486571>.
- Baker, M. J. (2014). **Marketing strategy and management**. (5th ed.). Macmillan International Higher Education.
- Bigné, E., Sánchez, I., & Andreu, L. (2009). The role of marketing in the hotel industry. **Journal of Hospitality Marketing & Management**, 18(3), 243-262. <https://doi.org/10.1080/19368620802555623>.
- Bitner, M. J. (1992). Services capes: The impact of physical surroundings on customers and employees. **Journal of Marketing**, 56(2), 57-71.
- Boonchom Srisawat. (1992). **Research Methodology**. (2nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Chen, C. F., & Tsai, D. (2007). How destination image and evaluative factors affect behavioral intentions. **Tourism Management**, 28(4), 1115-1122.
- Cheng, M., & Lee, S. (2015). The influence of e-marketing on customer satisfaction in the hospitality industry. **Journal of Hospitality Marketing & Management**, 24(6), 609-624.
- Cranmer, L., & McKiernan, L. (2013). The impact of physical environment on customer satisfaction: The case of luxury hotels. **International Journal of Hospitality Management**, 32, 55-61.
- Hemmington, N. (2007). From service to experience: Understanding and defining the hospitality business. **The Service Industries Journal**, 27(6), 731-745.
- Hsu, C. H. C., & Huang, S. (2017). The impact of hotel attributes on customer satisfaction. **International Journal of Hospitality Management**, 62, 58-66.

- Kajornatthapol, P. (2024). Influence of online reviews on consumers' hotel booking intentions in Thailand: Trust and value as mediating factors. **International Journal of Professional Business Review**, 9(10), e04498.
DOI:10.26668/businessreview/2024.v9i10.4498.
- Kotler, P., Bowen, J. T., & Makens, J. C. (2017). **Marketing for hospitality and tourism**. (7th ed.). Pearson.
- Ladhari, R. (2009). Service quality, emotional satisfaction, and behavioural intentions: A multi-dimensional perspective. **Managing Service Quality: An International Journal**, 19(3), 304-323. <https://doi.org/10.1108/09604520910955396>.
- Lovelock, C., & Wirtz, J. (2011). **Services marketing: People, technology, strategy** (7th ed.). Pearson.
- Morrison, A. M. (2013). **Marketing and managing tourism destinations**. Routledge.
- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (2011). **The experience economy: Work is theater & every business a stage**. (2nd ed.). Harvard Business Review Press.
- Pizam, A., & Shani, A. (2009). The role of employee training in the hospitality industry. **International Journal of Hospitality Management**, 28(4), 479-489.
- Pongwiritthon, K., Prayoon, A., & Kamolthip, K. (2023). Investigating the social entrepreneurial intention among Thai population. **Asian Administration and Management Review**, 6(2), 107-118.
- Tsiotsou, R. H. (2012). The role of service quality and customer satisfaction in the airline industry. **Journal of Service Science and Management**, 5(2), 127-136.
- Zeithaml, V. A., Bitner, M. J., & Gremler, D. D. (2018). **Services marketing: Integrating customer focus across the firm**. (7th ed.). McGraw-Hill Education.

การบูรณาการงานของหน่วยงานรัฐในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน ภายใต้แผนบริหารความต่อเนื่อง
(BCP) กรณีศึกษา การจัดการโรคอุบัติใหม่

Collaboration of Government Agencies in Emergency Response Within the Framework
of the Business Continuity Plan (BCP): A Case Study on pandemic Crisis Management

ณัฐพร อินทะกันท์

สุวิญ ศิริกรวัฒนาวงศ์

นิพนธ์ณ์ เครื่องสนุก

สุรัสวดี อินทร์ชัย

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

Nattaporn Intagun

Suwit Sirigrivatanawong

Nippeach Krueangsasuk

Suratsawadee Inchai

North-Chiang Mai University

E-mail: nattaporn@northcm.ac.th

วันที่รับบทความ: 9 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 29 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 30 เมษายน 2568

Received: March 9, 2025; Revised: April 29, 2025; Accepted: April 30, 2025

บทคัดย่อ

ปัจจุบันสถานการณ์ฉุกเฉินหรือภาวะวิกฤตเป็นเรื่องที่ไม่สามารถคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าได้ ซึ่งทุกหน่วยงานหรือทุกองค์กรต่างต้องเตรียมพร้อมเผชิญต่อทุกสถานการณ์เสมอ อีกทั้ง สถานการณ์ฉุกเฉินหรือภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมักมีให้เห็นในหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ อาทิ SARS, MERS, และ COVID-19 ซึ่งได้ท้าทายความสามารถของทุกหน่วยงานทั่วโลกในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยหนึ่งวิธีการแก้ไขปัญหานั้นมาประยุกต์ใช้ในหลากหลายหน่วยงานหรือองค์กรคือ แผนบริหารความต่อเนื่อง (BCP) หรือแผนการบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤต อันเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความมั่นคงและสร้างความต่อเนื่องให้ภารกิจที่สำคัญของหน่วยงานหรือองค์กรได้ก็ตามสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องท่ามกลางวิกฤตและได้รับผลกระทบที่น้อยที่สุดได้

บทความนี้มุ่งเน้นศึกษากลไกการปรับตัวของหน่วยงานภาครัฐในการจัดการสถานการณ์วิกฤต โดยเฉพาะการนำการนำแผนบริหารความต่อเนื่องมาใช้ในการบูรณาการในหน่วยงานของตน โดยรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารวิชาการ เอกสารเชิงนโยบาย และแผนปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการจัดการภาครัฐต่อโรคอุบัติใหม่ จากการศึกษาพบว่าการจัดการสถานการณ์วิกฤตโรคอุบัติใหม่ของหน่วยงานรัฐไทยส่วนใหญ่มีหน่วยงานบูรณาการหลักต่อการช่วยเหลือเฉพาะด้าน นำโดยหน่วยงานสาธารณสุข ต่อมาจึงเป็นเครือข่ายหลักประจำหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้น รวมทั้ง ความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกที่มีวัตถุประสงค์เข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงานภายใต้แผน BCP นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการวิกฤต ได้แก่ ความพร้อมของบุคลากร ความชัดเจนของบทบาทหน้าที่ และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั้งภายในและภายนอกองค์กรอีกด้วย ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแนวทางการพัฒนาจากบทความนี้จักช่วยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนากลยุทธ์การจัดการวิกฤตที่สามารถ

ปรับเปลี่ยนตามบริบทของสถานการณ์ พร้อมทั้งการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนผ่านการดำเนินงานที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบูรณาการการทำงานภาครัฐ; แผนบริหารความต่อเนื่อง; โควิด-19; การจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน

Abstract

In contemporary society, emergencies and crises represent inherently unpredictable events. Consequently, all agencies and organizations must maintain a constant state of preparedness to respond effectively to a broad spectrum of potential scenarios. Notably, the proliferation of novel infectious diseases such as SARS, MERS, and COVID-19 has posed unprecedented challenges to the crisis management capabilities of institutions across the globe. A critical response strategy increasingly adopted by a range of organizations is the implementation of a Business Continuity Plan (BCP), which serves as a foundational instrument for safeguarding the continuity of essential functions during periods of disruption, thereby mitigating adverse impacts.

This study aims to explore the adaptive mechanisms employed by public sector agencies in crisis management, with a particular focus on the integration of business continuity planning into institutional frameworks. Drawing upon an extensive review of academic literature, policy documents, and operational plans pertinent to public sector responses to emerging infectious diseases, the findings reveal that crisis management efforts within Thai governmental agencies are predominantly led by public health institutions. These agencies serve as core integration hubs, supported by internally established networks and reinforced through collaboration with external partners committed to facilitating operations within the BCP framework. In light of these findings, the study advocates for the development of dynamic, context-sensitive crisis management strategies that can be readily adapted to evolving circumstances. Furthermore, it underscores the imperative of fostering public confidence through transparent, effective, and accountable operational practices.

Keywords: Collaborative Governance; Business Continuity Plan; Covid-19; Crisis Management

บทนำ

นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2562 เป็นต้นมา สถานการณ์ที่พลิกโฉมและส่งผลกระทบเป็นวงกว้างของทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย คือ การเผชิญปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อันเกิดจากการระบาดในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน จนนำมาสู่การประกาศ “ภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ” ขององค์การอนามัยโลก (บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน), 2563) เหตุการณ์

ดังกล่าวยังคงแพร่ขยายสู่ประเทศอื่นต่อเนื่อง โดยในช่วงปลายปี พ.ศ.2563 พบว่า จำนวนผู้ติดเชื้อสะสมยืนยันทั่วโลก จำนวน 82,686,157 คน และจำนวนผู้เสียชีวิตไปแล้วจำนวน 1,805,002 คน (เดอะสแตนดาร์ด, 2563) เหตุการณ์นี้นับว่าส่งผลกระทบต่อรายได้เศรษฐกิจและผลกระทบด้านสังคมความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศไทยและประชาคมโลกในวงกว้าง รวมไปถึงความรุนแรงของการแพร่เชื้อที่มีความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์, 2563) ทั้งนี้กรณีสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น โรคอุบัติใหม่ถือเป็นหนึ่งในสถานการณ์ภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการดำเนินชีวิตของประชาชนในวงกว้าง การจัดการสถานการณ์เหล่านี้ต้องอาศัยการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ เพื่อให้เกิดการตอบสนองที่มีประสิทธิภาพและทันทั่วถึง (Boyne, Rhys Andrews and George A., 2010) ฉะนั้น การจัดทำแผนการบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤต หรือ แผนบริหารความพร้อมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเตรียมความพร้อมและรักษาความต่อเนื่องของการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐในช่วงวิกฤต (Brahim Herbane, 2010)

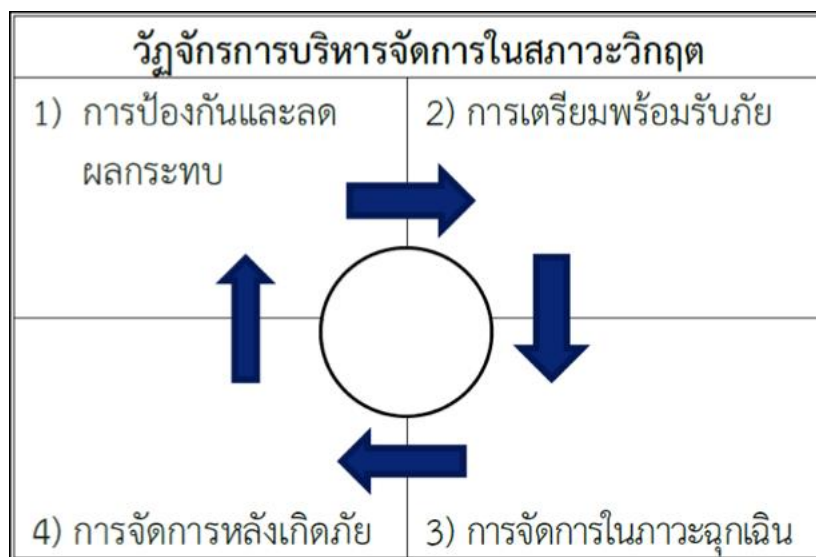
สำหรับประเทศไทยพบการระบาดของโรคอุบัติใหม่ เช่น โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นตัวอย่างสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานรัฐ และการมีแผนการบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤต ซึ่งจะช่วยกำหนดกรอบการดำเนินงานในภาวะวิกฤตและลดผลกระทบต่อประชาชนและหน่วยงานของรัฐในปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร) ตระหนักถึงความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมของทุกหน่วยงานภาครัฐ จึงจัดทำคู่มือการบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤตและเผยแพร่ต่อการนำไปปรับใช้ในทุกส่วนราชการ ทั้งระดับกรม จังหวัดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดรายละเอียดให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล BS25999 Business Continuity Management (ชลลดา เลาะฟ่อ และ ยุทธศักดิ์ อนันตเดชศักดิ์, 2563) มาดำเนินงานทั้งหมด เพื่อให้กลไกการทำงานของรัฐบาลสามารถบริการสาธารณะได้อย่างต่อเนื่องเมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน อีกทั้ง รัฐบาลไทยอาศัยพระราชกำหนดการบริหารราชการสถานการณ์ฉุกเฉินพุทธศักราช 2548 ร่วมกับพระราชบัญญัติโรคติดต่อพุทธศักราช 2558 จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) เพื่อเป็นกลไกหลักต่อการบริหารราชการอย่างบูรณาการ อันสามารถส่งเสริมความสอดคล้องการทำงานต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้ทุกขณะ ประกอบกับสามารถใช้ยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ (สุธี โนวาง และ เอกพร รักความสุข, 2567)

นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐทุกระดับอันมีหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชนเป็นสำคัญ จึงนำรูปแบบการบริหารการปกครองแบบบูรณาการร่วมกัน มาเป็นหลักการรูปแบบหนึ่งในการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งแนวคิดนี้ส่งอิทธิพลต่อการบริหารงานราชการมาแล้วทั่วโลก ที่มุ่งเน้นให้เกิดความร่วมมือในการบริหารจัดการบริการสาธารณะระหว่างองค์กรภาครัฐและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อปัญหาสาธารณะ (Purdy, 2012) กล่าวได้ว่าการบริหารราชการเปรียบเสมือนการบริหารงานองค์กรขนาดใหญ่ อาจประสบปัญหาที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้ในบางครั้ง และบางครั้งภารกิจบางประการมีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำรงชีวิตของประชาชนที่มีความต้องการอย่างหลากหลาย จากเหตุการณ์ดังกล่าว เพื่อให้ทุกหน่วยงานของภาครัฐยังคงดำเนินการต่อไปพร้อมให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการ คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ทุกหน่วยงานจัดทำแผนบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤต โดยครอบคลุมไปถึงอุบัติการณ์ต่างๆ อันเกิดจากภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุ อุบัติการณ์โรคระบาด การชุมนุมหรือการจลาจล ตลอดจนการคุกคามต่อส่วนราชการในด้านๆอื่น จึงประกาศให้ส่วนราชการดำเนินการอย่างเคร่งครัดต่อไป

ด้วยประการนี้ ผู้เขียนจึงสนใจการบูรณาการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน ภายใต้แผนการบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤตว่ามีการสร้างกระบวนการบูรณาการร่วมกันได้อย่างไรเพื่อที่จะได้พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้การทำงานลักษณะนี้ให้คงอยู่ทุกหน่วยงานต่อไป

แนวทางการจัดการภาวะวิกฤต (Crisis Management)

การจัดการในภาวะวิกฤตนับเป็นเครื่องมือในด้านการบริหารจัดการองค์กรรูปแบบหนึ่งในยามที่องค์กรกำลังเผชิญต่อสถานการณ์ปัญหาที่ไม่สามารถคาดคะเนได้ล่วงหน้า หากกล่าวโดยทั่วไปประเภทของการเกิดภาวะวิกฤตจำแนกได้ 2 ประเภท (Dirk Glaesser, 2006) คือ ภาวะวิกฤตที่เกิดจากธรรมชาติ อาทิ ความไม่แน่นอนจากภัยพิบัติ การเกิดโรคระบาด และภาวะวิกฤตที่เกิดจากพฤติกรรมมนุษย์ เช่น การก่อสงคราม การก่อการร้าย อันส่งผลให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจหรือการเมืองของโลก อย่างไรก็ตาม วิกฤตที่กล่าวมานั้นไม่ว่าจะเป็นวิกฤตด้านการเมือง เศรษฐกิจสังคม ภัยธรรมชาติหรือโรคระบาด เมื่อหลังจากเกิดภาวะวิกฤตไปแล้วล้วนส่งผลกระทบต่อในลักษณะการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือเกิดความเสียหายต่อระบบการทำงานของทุกหน่วยงาน/องค์กรตามมาเสมอ ดังนั้นเมื่อเกิดสถานการณ์ที่ไม่ปกติเช่นนี้แล้ว หน่วยงาน/องค์กรจำเป็นต้องค้นหาแนวทางเพื่อสร้างความพร้อมในการรับมือต่อสถานการณ์ได้ทันทั่วทั้ง ไม่ว่าจะเป็นการหามาตรการในการเตรียมความพร้อมในระยะก่อนเกิดภาวะวิกฤต การจัดการและดำเนินการในระยะเวลาระหว่างเกิดวิกฤต รวมไปถึงการฟื้นฟูหลังสิ้นสุดภาวะวิกฤตให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้มากที่สุด ทั้งนี้ Glaesser (2006) กล่าวไว้ว่า แนวทางการจัดการภาวะวิกฤต เริ่มก่อตัวขึ้นตั้งแต่การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร การกำหนดกระบวนการดำเนินงานและสร้างมาตรการสำหรับการป้องกันเพื่อรับมือกับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น อันสอดคล้องกับแนวทางการจัดการภาวะวิกฤตของ อภิสิทธิ์ ฉัตรทนานนท์ (2552) ที่ระบุว่า ทุกองค์กรต้องเตรียมตัวรับมือในภาวะวิกฤตในอนาคต ด้วยการวางแผนหรือกำหนดกลยุทธ์อย่างรอบคอบในทุกด้านเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ในกรณีที่เกิดสถานการณ์วิกฤตในองค์กรนั้นจะต้องมีการวางแผนหรือกำหนดกลยุทธ์ ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ต่อไปนี้ (1) ป้องกันการเกิดวิกฤต (2) สามารถจัดการวิกฤตได้เร็วที่สุดเพื่อจำกัดความเสียหาย และ(3) สร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรหรือสร้างความน่าเชื่อถือให้กลับมาเช่นเดิม ในขณะเดียวกัน Niininen (2013) อธิบายว่า การจัดการภาวะวิกฤตเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำแผนกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อนำมาใช้ในภาวะฉุกเฉินสำหรับการเกิดเหตุการณ์เหนือความคาดหมายและองค์กรจำเป็นต้องเลือกใช้วิธีการจัดการปัญหาอย่างเหมาะสม ดังนั้นกล่าวได้ว่าการจัดการภาวะวิกฤตเป็นการบริหารจัดการองค์กรรูปแบบหนึ่งที่องค์กรใช้บริหารจัดการองค์กรในกรณีที่เผชิญสถานการณ์ที่ไม่ปกติ ซึ่งประกอบไปด้วยการกำหนดกลยุทธ์และการวางแผน เพื่อรับมือต่อภาวะวิกฤตและสามารถฟื้นฟูองค์กรหลังภาวะวิกฤตให้กลับมาสู่สภาวะปกติอย่างทันทั่วทั้ง ทั้งนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563) ระบุว่าจัดการภาวะวิกฤตของหน่วยงานโดยทั่วไปจะแบ่งวัฏจักรการบริหารด้วยกัน 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การป้องกันและผลกระทบ (2) การเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ (3) การจัดการภาวะฉุกเฉิน และ(4) การจัดการหลังเกิดภัย ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 วัฏจักรการบริหารจัดการสภาวะวิกฤต
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563

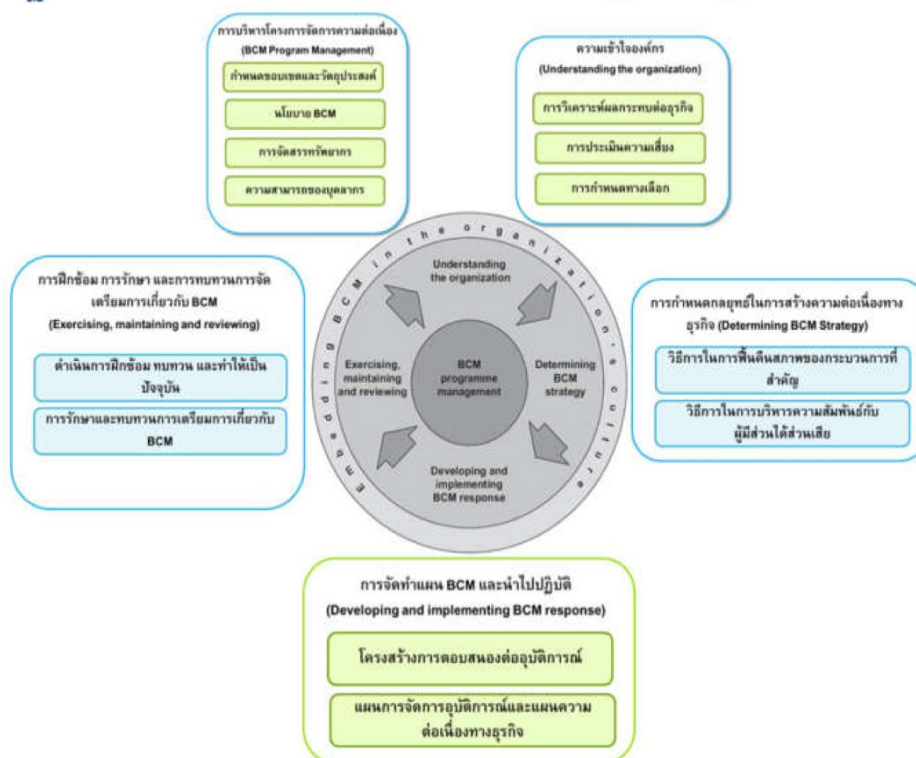
เมื่อพิจารณาตามภาพวัฏจักรการบริหารจัดการสภาวะวิกฤตนั้นสามารถสังเกตเห็นได้ว่า หน่วยงานต่างๆ ควรมีการบริหารสถานการณ์ภาวะวิกฤตตามวัฏจักรดังกล่าวข้างต้น ซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นทั้งต่อบุคลากรภายในหน่วยงานและประชาชนให้ตระหนักถึงความรอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานภาครัฐต้องยึดรูปแบบการทำงานให้คงความต่อเนื่อง จึงจะช่วยให้หน่วยงานป้องกันทรัพยากรที่สำคัญต่อการดำเนินงานหรือสามารถสร้างประโยชน์แก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในหน่วยงานและนอกหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหากวิกฤตได้เกิดขึ้นมาแล้วนั้น บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานรัฐต้องสามารถเร่งดำเนินการให้งานหรือการบริการกลับคืนสู่สภาวะปกติได้โดยเร็วและผลกระทบที่เกิดจากวิกฤตจะต้องควบคุมให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ เพื่อลดผลกระทบในด้านต่างๆ จากการหยุดชะงักของหน่วยงาน รวมถึงชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในสังคม ดังนั้น ทุกหน่วยงานมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารความต่อเนื่องของกิจการ (Business Continuity Management)

การบริหารความต่อเนื่องกิจการ (Business Continuity Management : BCM)

Business Continuity Management (BCM) หมายถึง การบริหารเหตุฉุกเฉินหรือภัยพิบัติที่สร้างผลกระทบต่อหน่วยงาน/องค์กร ให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้แม้จะเกิดเหตุการณ์วิกฤต ซึ่ง BCM เป็นกระบวนการเชิงกลยุทธ์ที่ออกแบบมาเพื่อระบุภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นกับองค์กร และสร้างกรอบการทำงานเพื่อรับมือกับภัยที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ BCM ไม่ได้จำกัดอยู่ที่การตอบสนองต่อเหตุการณ์ฉุกเฉินเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรในการดำรงอยู่และฟื้นฟูการดำเนินงานในระยะยาว โดยที่ความสำคัญของ BCM ยิ่งแสดงให้เห็นชัดเจนจากสถานการณ์ต่างๆ มากขึ้น เช่น การระบาดของโรคอุบัติใหม่ หรือภัยพิบัติธรรมชาติ โดยที่หลากหลายองค์กรนำ BCM มาใช้สามารถลดผลกระทบจากวิกฤต รักษาความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงสนับสนุนการปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมายและมาตรฐานอุตสาหกรรม อีกทั้งยังเสริมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจในระยะยาว (Păunescu, Popescu,

& Blid, 2018) ซึ่งรูปแบบการดำเนินการ BCM นั้นมีแนวทางสำคัญที่ได้รับการยอมรับอย่างสากลและนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย กล่าวคือ มาตรฐานสากล Business Continuity Standard (BS25999) ซึ่งหลักการนี้ถูกกำหนดโดยสำนักงาน British Standard Institution : BSI ณ ประเทศอังกฤษ โดยที่มาตรฐาน BS25999 จะประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบหลักที่ถือเป็นวงจรการบริหารความต่อเนื่องของกิจการ (BCM Life Cycle) (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนนทบุรี กระทรวงอุตสาหกรรม, 2563) อันเป็นแนวทางให้หลายหน่วยงาน/องค์กรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามขอบเขตวิธีการบริหาร รวมทั้งยังแสดงให้เห็นถึงทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ใน Business Continuity Management ตามขนาดและความเหมาะสมของแต่ละองค์กรที่แตกต่างกันไป ดังภาพที่ 2 และมีรายละเอียดดังนี้

มาตรฐานสากล BS25999 Business Continuity Management

แผนภาพที่ 2 มาตรฐานสากล B25999

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร), 2563

1. การบริหารโครงการจัดการความต่อเนื่อง (BCM Program Management) ซึ่งถูกนับว่าเป็นองค์ประกอบหลักพื้นฐานและเป็นขั้นตอนแรกของการบริหารความต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นเครื่องมือสร้างกรอบนโยบายของ BCM อีกทั้งเป็นการกำหนดโครงสร้างหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด ตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงลงมาถึงเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานต่างๆ รวมไปถึงการกำหนดตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ กำหนดขั้นตอนการปรับลดระดับสถานการณ์ กำหนดวิธีการบริหารความต่อเนื่องและกำหนดการติดตามพร้อมทั้งการรายงานความก้าวหน้า

2. การศึกษาและการเข้าใจองค์กร (Understanding the Organization) การสร้างความเข้าใจ หมายถึงการสร้างความรู้จักและความเข้าใจต่อหน่วยงานตนเองยิ่งขึ้น จากนั้นเมื่อเข้าใจสภาพการดำเนินงาน

ของหน่วยงานจะทำให้สามารถวิเคราะห์ผลกระทบทางธุรกิจหรือการบริการปัญหาสาธารณะ (Business Impact Analysis: BIA) รวมไปถึงสามารถประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment: RA) ที่เกี่ยวข้องต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมขึ้นได้ ทั้งหมดนี้ เพื่อนำข้อมูลไปจัดลำดับความสำคัญของกระบวนการและสร้างกลยุทธ์ในข้อต่อไป

3. การกำหนดกลยุทธ์ในการสร้างความต่อเนื่อง (Determining BCM strategy) เป็นแนวทางหนึ่งเพื่อใช้ตอบสนองต่อการหยุดชะงักการดำเนินงานของหน่วยงาน/องค์กรได้ทันทั่วทั้ง อันได้แก่ กลยุทธ์การฟื้นคืนงาน (Recovery Strategy) โดยกระบวนการนี้ต้องจัดทำก่อนขั้นตอนการพัฒนาและเตรียมการตอบสนองต่อเหตุการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งกลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดการทรัพยากรให้เกิดตามความเหมาะสมได้นั้น จะอิงข้อมูลที่ได้จากผลกระทบต่อกระบวนการทำงานหรือการให้บริการ (BIA) โดยถูกกำหนดจากบุคลากร (People) สถานที่ปฏิบัติงาน (Premise) วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ (Equipment) เทคโนโลยี (Technology) ข้อมูล (Information) และผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการ (Suppliers)

4. การพัฒนาและการเตรียมตอบโต้ต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน (Developing and Implementing BCM Response) เมื่อกำหนดกลยุทธ์เสร็จสิ้น ขั้นตอนถัดมาจึงกำหนดแผนงานเตรียมตอบโต้ต่อสถานการณ์ฉุกเฉินภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ ต้องประกอบไปด้วย 4 แผนหลัก คือ แผนที่หนึ่ง Incident Management Plan (IMP) มีไว้เพื่อจัดการรองรับต่อเหตุการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้น แผนที่สอง Emergency/Crisis Management Plan (CMP) เพื่อการจัดการรองรับต่อวิกฤตที่เกิดขึ้นและผลกระทบที่ขยายผลสูงกว้าง แผนที่สาม Business Continuity Plans (BCP) เพื่อประคองกิจการให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นขั้นตอนงานที่สำคัญต่อการกิจการและการเลือกใช้ทรัพยากรหลักได้อย่างเหมาะสม รวมทั้ง การเตรียมแผนสำหรับการรับมือผลกระทบจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และแผนที่สี่ Recovery Plans (RP) แผนกู้คืนการกิจภายหลังจากภาวะวิกฤตผ่านพ้นไป

5. ทดลอง ปรับปรุง และการทบทวนแผน (Exercising Maintaining and Reviewing) ถือเป็นขั้นตอนสำคัญ อันเนื่องจากเป็นกระบวนการที่มั่นใจได้ว่า BCM ที่ได้จัดทำขึ้นมานั้นสามารถปฏิบัติใช้ได้จริง พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมในการเผชิญสถานการณ์เสมอ ตลอดจนตรวจสอบความสามารถของบุคลากรและประสิทธิภาพของแผนในการตอบโต้ต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้รูปแบบการทดลองมีตั้งแต่ระดับง่ายไปถึงยาก ประกอบไปด้วย รูปแบบที่หนึ่ง คือ Call Tree เป็นการชักซ้อมการแจ้งเหตุฉุกเฉินให้แก่สมาชิกทีมงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปตามผังรายชื่อผ่านทางโทรศัพท์ หรือช่องทางอื่นที่สามารถติดต่อและยืนยันการรับแจ้งเหตุได้ทันทั่วทั้ง รูปแบบต่อมา คือ Tabletop testing รูปแบบนี้จะมีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการจำลองสถานการณ์ขึ้น จากนั้นจึงทดลองนำแผนBCPมาประกอบการพิจารณาใช้ว่าแต่ละขั้นตอนสามารถใช้ได้จริงหรือไม่ รูปแบบที่สาม Simulation ทดสอบโดยจำลองสถานการณ์เสมือนจริง แล้วทดลองนำแผนBCPมาประยุกต์ใช้ และรูปแบบสุดท้าย คือ Full BCP Exercise เป็นการทดสอบแผนปฏิบัติการเต็มรูปแบบให้เกิดความใกล้เคียงต่อสถานการณ์จริงมากที่สุด เป็นต้น

6. การปลูกฝัง BCM ให้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร (Embedding BCM in the Organization's Culture) การทำให้ BCM ผสมผสานจนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร เป็นสิ่งที่ต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรและต้องใช้จิตวิทยาเพื่อให้ทีมสมาชิก เจ้าหน้าที่ทุกคนได้ซึมซับและเข้าใจถึงความสำคัญของ BCM ตลอดจนบทบาทหน้าที่ที่ทุกคนพึงมีเพื่อให้การกิจนั้นสามารถดำเนินได้อย่างต่อเนื่องในยามที่เกิดเหตุวิกฤต (สำนักงานพัฒนาระบบราชการ, 2563)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการวางแผนงานจะยึดตามหลักมาตรฐานที่ให้มา ทว่าแต่ละหน่วยงาน/องค์กรมีวิธีการรับมือต่อสถานการณ์ที่แตกต่างกันจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงข้อควรระวังในประเด็นต่อไปนี้ (Angelo Kinicki และ Brian Williams; แพลและเรียบเรียงโดย กิ่งกาญจน์ วรนิทัศน์และคณะ, 2551) ดังนี้ ประเด็นแรกในเรื่องการตัดสินใจวางแผนในห้วงเวลาที่จำกัด โดยที่ปัจจุบันการใช้อินเทอร์เน็ตให้เกิดการประมวลผลที่รวดเร็ว สามารถช่วยให้ค้นวางแผนได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพจริงหรือไม่นั้น อาจบอกได้ว่าไม่สามารถใช้ได้ผลเหมือนกันทุกครั้งเสมอไป กรณีเช่น เมื่อคู่แข่งต้องการเข้ามาในตลาดระดับเดียวกันแต่มีบริการที่ดีกว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคก็อาจจะเกิดขึ้นได้ทันที เมื่อผู้จัดจำหน่ายอาจไม่ทำตามเงื่อนไขที่เคยตกลงกันไว้ องค์กรเองไม่สามารถจ่ายค่าตอบแทนได้ในระดับที่ต้องการจ่ายให้กับบุคลากรที่มีความสามารถตรงกับความต้องการได้ จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารมีเวลาน้อยมากจนแทบไม่มีโอกาสใช้ข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ในการวางแผนและตัดสินใจ ประเด็นต่อมาในเรื่องของการกำหนดเวลาในการปฏิบัติตามแผนที่กำหนด กล่าวคือ การวางแผนจะเกี่ยวข้องกับผู้ใดบ้างกับปัญหาหลายส่วน ดังนั้น ระหว่างการปฏิบัติงานผู้บริหารจะต้องมีการค้นคว้าข้อมูลจากภายนอกเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ คู่แข่ง การตลาด การให้บริการ ฯลฯ เพื่อใช้ข้อมูลเหล่านั้นมาประกอบการวางแผน จึงจะกล่าวได้ว่าผู้บริหารต้องปฏิบัติงานต่างๆพร้อมกันภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ เพื่อให้ภารกิจงานบรรลุเป้าหมายได้ทันทั่วทั้งที่

แผนการบริหารความต่อเนื่องกิจการ (Business Continuity Plan : BCP)

Business Continuity Plan (BCP) หมายถึง การจัดทำแผนในการรับมือเหตุการณ์ต่างๆที่อาจส่งผลในหน่วยงาน/องค์กรนั้นต้องหยุดชะงักลง โดยในแผน BCP ของแต่ละหน่วยงาน/องค์กรมีลำดับความสำคัญของกิจกรรมต่างๆที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากกิจการของแต่ละองค์กรมีความแตกต่างกัน อาทิ รูปแบบการดำเนินงาน ข้อมูลที่ใช้ในการทำกิจการ ความฉุกเฉินของกิจการ โครงสร้างองค์กร รูปแบบของอาคารและสถานที่ อำนาจการตัดสินใจภายในหน่วยงาน/องค์กร ฯลฯ ดังนั้นหน่วยงาน/องค์กรแต่ละแห่งจึงมีแผนรองรับที่แตกต่างออกไปแต่อยู่ภายใต้เป้าหมายเดียวกัน คือ การบรรเทาความเสียหายของกิจการให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุดเมื่อเกิดเหตุต่างๆ และกลับมาดำเนินงานต่อให้รวดเร็วที่สุด โดยส่วนใหญ่ BCP จะถูกจัดทำเป็นเอกสารขึ้นเพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานและประคองการทำงานในกระบวนการที่สำคัญของสำนักงานให้สามารถกลับมาดำเนินการได้อย่างปกติ

ความสำคัญของการบูรณาการงานของหน่วยงานรัฐในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน

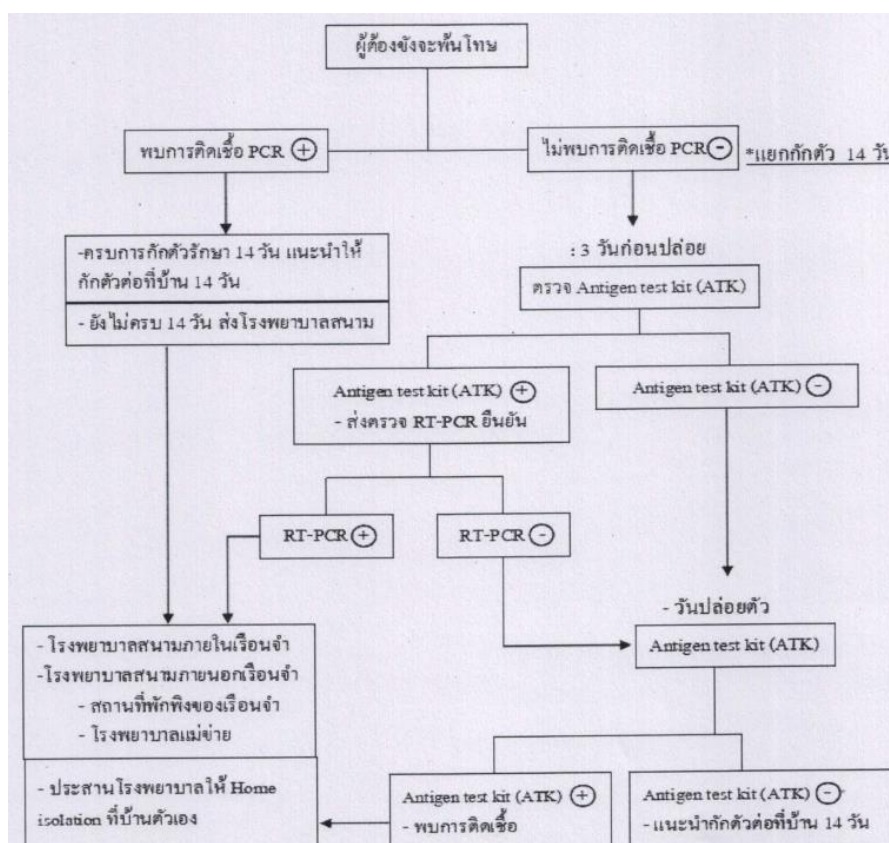
ภาพรวมของแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจเป็นแผนที่กำหนดแนวทางให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนสามารถดำเนินงานต่อไปได้ภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉินได้ เช่น ภัยพิบัติธรรมชาติ โรคระบาด หรือเหตุการณ์ที่กระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของประเทศ (World Bank, 2021) ซึ่งวัตถุประสงค์ของแผน BCP อย่างที่ทราบกันโดยสากลเพื่อต้องการลดผลกระทบจากวิกฤตการณ์และฟื้นฟูการดำเนินงานให้กลับสู่สภาพปกติอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ หากมองในมิติของการทำงานของหน่วยงานราชการเองที่ภาครัฐต้องมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแล ประสานงาน และให้การสนับสนุนในระดับชาติ ภูมิภาคและท้องถิ่นเพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถดำเนินงานอย่างต่อเนื่องได้ จึงกล่าวได้ว่าการบูรณาการงานของหน่วยงานรัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยประการแรกสามารถช่วยลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน ลดการทำงานที่ขัดแย้งกันระหว่างหน่วยงานและเพิ่มประสิทธิภาพของทรัพยากร ประการที่

สอง เรื่องของการเสริมสร้างความรวดเร็วในการตอบสนองให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ทำงานร่วมกันสามารถจัดการเหตุการณ์ได้เร็วขึ้นผ่านระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command System: ICS) ประการที่สาม การเพิ่มประสิทธิภาพของแผนปฏิบัติการ ซึ่งการทำงานร่วมกันภายใต้แผน BCM จะช่วยให้แต่ละหน่วยงานสามารถแบ่งปันข้อมูลและทรัพยากรระหว่างกันเพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่แม่นยำและรวดเร็ว และประการสุดท้าย คือ เรื่องของความเชื่อมั่นในศักยภาพของหน่วยงานที่มีต่อประชาชน หากเกิดการบูรณาการจากหลายภาคส่วนหรือหลายหน่วยงานจนทำให้การแก้ไขปัญหาสามารถสำเร็จลุล่วงได้รวดเร็ว ทุกหน่วยงานจะเกิดภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือและช่วยให้ประชาชนมั่นใจว่ารัฐสามารถควบคุมสถานการณ์ฉุกเฉินได้ เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการในกรณีภาวะวิกฤตหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินในพื้นที่ราชการสามารถดำเนินการต่อไปได้โดยเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ การสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการต่อประเด็นสาธารณะบางอย่าง จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยการทำงานแบบบูรณาการในระบบงานของหน่วยงานรัฐ ให้เชื่อมโยงภารกิจของหน่วยงานตนเองเข้าสู่หน่วยงานอื่น ไม่ว่าจะเป็นการบูรณาการภายในกระทรวงเดียวกันหรือระหว่างกระทรวงก็ตาม เพื่อสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันได้อย่างรวดเร็ว

กรณีศึกษา COVID-19 ของหน่วยงานราชการไทยสู่การบูรณาการทำงานทุกหน่วยงานรัฐในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินภายใต้แผนบริหารความต่อเนื่อง : กรมราชทัณฑ์และกระทรวงสาธารณสุข

ในปีพุทธศักราช 2564 รัฐบาลโดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติมอบหมายให้สำนักนายกรัฐมนตรี จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Center for COVID -19 Situation Administration - CCSA)หรือศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด (ศบค.) ขึ้น โดยมอบหมายให้หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบงานในภารกิจของส่วนราชการนั้นๆ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการทำหน้าที่ตามนโยบายและมาตรการเร่งด่วนได้กำหนดการจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้มีการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในการจัดการแก้ไขปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน และสั่งการทุกส่วนราชการให้เกิดการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาอย่างมีเอกภาพ จึงกำหนดให้กรมราชทัณฑ์และหน่วยงานสาธารณสุขร่วมประสานงานอย่างใกล้ชิด จึงได้มีนโยบายการดำเนินงาน เรื่องการยกระดับการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา โดยเป็นแผนตั้งรับสำหรับการป้องกันแพร่ระบาดอย่างรุนแรงและรวดเร็ว อีกทั้งให้เกิดการคัดกรองอย่างเข้มงวดในสถานที่ราชการ จึงกำหนดให้โรงพยาบาลแม่ข่ายและเรือนจำในแต่ละเขต จัดทำแผนและกำหนดแนวปฏิบัติตามมาตรฐานของกรมราชทัณฑ์และกระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้สำหรับกรณีการคัดกรองโควิดในผู้ต้องขัง ซึ่งแผนตั้งรับดังกล่าว คือ “แผนการบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤตและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาในเรือนจำ: BCP (Business Continuity Plan) หรือแผนประกอบกิจการ ” โดยมีเป้าหมายการดำเนินงาน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการติดเชื้อภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน การรักษาพยาบาลให้มีอัตราการเสียชีวิตน้อยที่สุดและป้องกันไม่ให้มีผู้ติดเชื้อออกไปสู่สังคม กรมราชทัณฑ์จึงประกาศให้ใช้แผนบริหารต่อเนื่องและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป กล่าวได้ว่าหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานควบคุมโรค ฯลฯ ได้ร่วมกับหน่วยงานราชทัณฑ์เข้าจัดการต่อเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้หน่วยงานราชทัณฑ์ หน่วยงานสาธารณสุขจังหวัดและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติตามแผน

BCP ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของแผนกรณีที่ปรับใช้ของหน่วยงานราชทัณฑ์ มีไว้สองรูปแบบ โดยรูปแบบแรก คือ วัตถุประสงค์ทั่วไปที่ใช้ในการบริหารสถานการณืเมื่อพบผู้ต้องขังติดเชื้อ เพื่อใช้ในการบริหารสถานการณื ต่อการจัดระบบการดูแลสุขภาพผู้ป่วยภายในเรือนจำและภายนอกเรือนจำ และในรูปแบบที่สอง คือ วัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อค้นหาผู้ป่วยสงสัยเพิ่มเติม โดยเฉพาะกลุ่มที่มีภาวะเสี่ยงต่อการป่วยรุนแรง เช่น ผู้ที่มีโรคประจำตัว ผู้สูงอายุ เพื่อติดตามและกักกันผู้สัมผัสให้ครบถ้วน เพื่อให้เรือนจำและทัณฑสถาน สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและปลอดภัย ซึ่งรายละเอียดการปฏิบัติตามแผนและวิธีการดำเนินการของ BCP ดังรูปภาพดังนี้

แผนภาพที่ 3 แนวทางการคัดกรองผู้ต้องขัง
ที่มา : หนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ. 0705.3/337,2564

เมื่อพิจารณาตามรูปภาพจะเห็นว่าระบบการบริหารจัดการของเรือนจำในช่วงโควิด-19 ได้วางระบบโดยจัดทำแผนบริหารความต่อเนื่องเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในเรือนจำอย่างเป็นระบบ อันมีเป้าหมายหลัก คือ ป้องกันไม่ให้ไวรัสเข้าสู่เรือนจำ ลดความเสี่ยงการระบาดภายในและสร้างระบบรักษาความต่อเนื่องของภารกิจสำคัญ เช่น ความปลอดภัย อาหาร การแพทย์ ซึ่งมาตรการที่สำคัญในแผน BCP คือ การเร่งดำเนินการในด้านการคัดกรองผู้ต้องขังอย่างเข้มงวด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการตรวจวัดไข้ ตรวจหาเชื้อ (RT-PCR, Antigen Test) สำหรับผู้เข้าใหม่และเจ้าหน้าที่ทุกคน รวมถึงผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษอีกด้วย จึงได้กำหนดแนวทางต่อการบริหารความต่อเนื่องในเรือนจำด้วยวิธีการคัดกรองผู้ต้องขังที่ต้องถูกคุมขังในเรือนจำและทัณฑสถานที่เกิดการระบาดของโรคดังรูปภาพที่ 3 และ 4 ในข้างต้น ที่มีเป้าหมายเพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่

ระบาดของโควิด-19 ทั้งภายในเรือนจำและชุมชนภายนอกไปด้วย โดยกำหนดมาตรการตรวจหาเชื้อ กักตัว และปล่อยตัวอย่างเป็นระบบเพื่อให้สามารถควบคุมสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แรกเริ่มหากมีผู้ต้องขังเข้าใหม่สู่เรือนจำจะต้องเข้ารับการตรวจหาเชื้อโควิด-19 ด้วยวิธีการตรวจ RT-PCR ซึ่งเป็นมาตรฐานสำหรับการตรวจคัดกรองเบื้องต้นสำหรับผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษ หากพบว่าผู้ต้องขังมีผลตรวจเป็นบวกแสดงการปรากฏติดเชื้อ ต้องถูกแยกกักตัวและเข้ารับการรักษามาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุขต่อไป โดยกระบวนการรักษาขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของอาการ จากนั้นเมื่อได้รับวัคซีนครบถ้วนและกักตัวครบ 14 วัน จะได้รับคำแนะนำให้กักตัวที่บ้านอีก 14 วันเพื่อความปลอดภัย

อย่างไรก็ตาม หากมีกรณีผู้ต้องขังมีอาการรุนแรงอาจถูกส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลแม่ข่ายแล้ว ให้เข้ารับการตรวจ RT-PCR เช่นเดียวกันและให้อยู่ในการควบคุมดูแลของแพทย์และพยาบาลอย่างใกล้ชิด หลังจากพ้นขีดอันตรายยังคงต้องถูกกักตัวต่อเนื่องเป็นเวลา 14 วันเพื่อเฝ้าระวังอาการและป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น โดยยังคงต้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดอย่างเคร่งครัด ซึ่งยุทธวิธีของแผน BCP จะทำลักษณะเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะพบว่าผู้ต้องขังจะไม่มีจำนวนผู้ติดเชื้อก่อนปล่อยตัวสู่ภายนอก ซึ่งเจ้าหน้าที่อาจพิจารณาการปล่อยตัวหรือให้เฝ้าระวังเพิ่มเติมได้ตามดุลยพินิจ เมื่อเข้าสู่ขั้นตอนการปล่อยตัวผู้ต้องขังทุกคนจะต้องเข้ารับการตรวจ ATK อีกครั้งเพื่อยืนยันสถานะของตนเอง หากผลตรวจเป็นลบสามารถปล่อยตัวได้ตามกำหนด โดยแนวทางการคัดกรองนี้ถูกออกแบบมาเพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ภายในเรือนจำ รวมถึงป้องกันการนำเชื้อออกสู่ชุมชนหลังจากผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัว โดยเน้นการเฝ้าระวังและตรวจหาเชื้ออย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการให้การรักษอย่างเหมาะสมแก่ผู้ที่ติดเชื้อด้วยกระบวนการนี้จะช่วยให้สามารถควบคุมการแพร่ระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดผลกระทบต่อระบบสาธารณสุขและสร้างความมั่นใจในมาตรการป้องกันโรคของภาครัฐ

สรุป

จากข้อมูลที่ผู้เขียนนำมาเสนอ ในเรื่องของการบริหารความต่อเนื่องของกิจการมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินและวิกฤตการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์กร การนำมาตรฐาน BS25999 ซึ่งพัฒนาโดย British Standards Institution (BSI) เป็นมาตรฐานสากลที่กำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับหน่วยงานสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องแม้ในช่วงวิกฤต ขณะเดียวกัน กรณีของกรมราชทัณฑ์ที่ต้องรับมือกับการแพร่ระบาดของ COVID-19 ในเรือนจำ ได้ใช้แผนบริหารความต่อเนื่องเป็นเครื่องมือหลักในการจัดการสถานการณ์ โดยสามารถนำหลักการของ BS25999 มาใช้เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของแผน BCP ได้อย่างเป็นระบบ คณะผู้เขียนจึงนำองค์ประกอบของ BS25999 มาสรุปแผน BCP ของกรมราชทัณฑ์ ที่อ้างอิงจาก 6 องค์ประกอบหลักตามความเข้าใจ ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปแผน BCP ของกรมราชทัณฑ์

องค์ประกอบ BS25999	การประยุกต์ใช้กับ BCP ของกรมราชทัณฑ์
1. การบริหารโครงการ BCM (BCM Program Management)	กรมราชทัณฑ์จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข เพื่อกำหนดแนวทางควบคุมการแพร่ระบาดของ COVID-19 ในเรือนจำ โดยใช้หลักการของ BCP เป็นกรอบดำเนินงาน

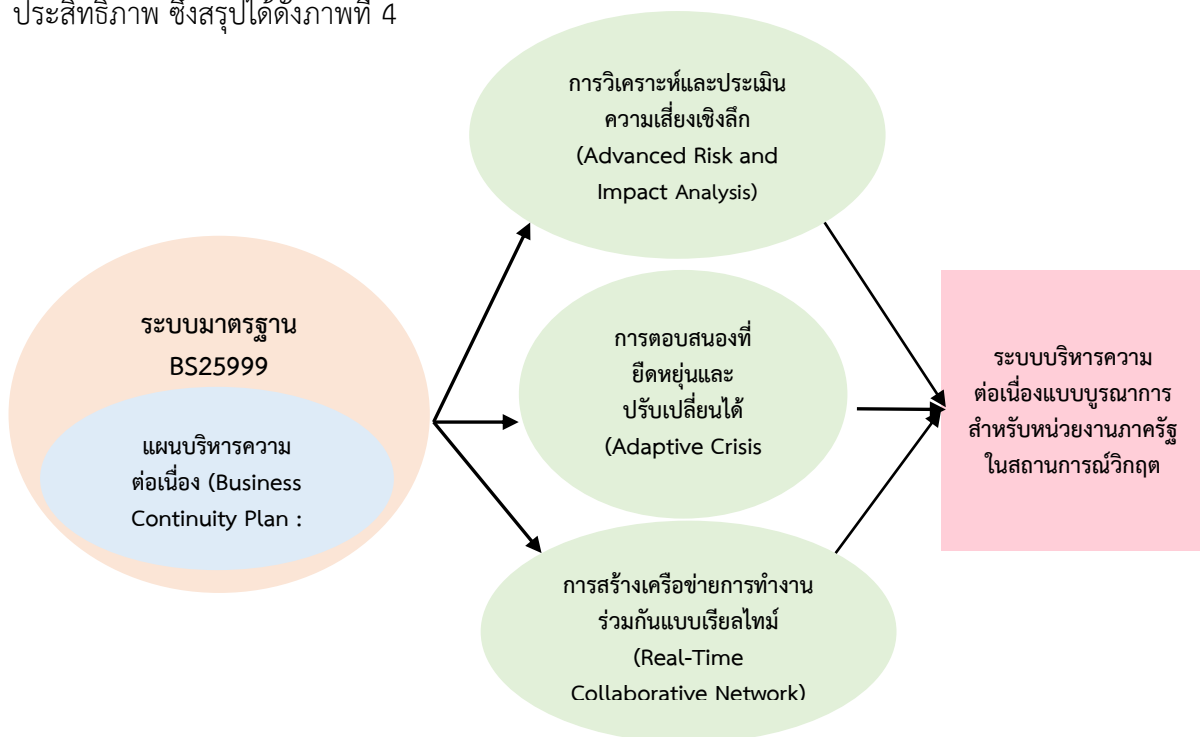
องค์ประกอบ BS25999	การประยุกต์ใช้กับ BCP ของกรมราชทัณฑ์
2. การศึกษาและทำความเข้าใจองค์กร (Understanding the Organization)	ดำเนินการวิเคราะห์ผลกระทบทางธุรกิจ (Business Impact Analysis - BIA) และการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment - RA) เพื่อระบุว่าการดำเนินงานใดในเรือนจำมีความสำคัญต่อการดำเนินงานและต้องได้รับการปกป้องจากผลกระทบของโรคระบาด
3. การกำหนดกลยุทธ์ (Determining BCM Strategy)	กำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานภายใต้สถานการณ์ COVID-19 เช่น การจัดโซนพื้นที่แยกกักตัว การกำหนดแนวทางเว้นระยะห่างภายในเรือนจำ และการลดการติดต่อกับบุคคลภายนอก
4. การพัฒนาและเตรียมการตอบโต้ต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน (Developing and Implementing BCM Response)	ออกแบบแผนตอบสนองภาวะฉุกเฉิน เช่น การคัดกรองผู้ต้องขังด้วย RT-PCR ก่อนเข้าเรือนจำและการตั้งศูนย์แยกกักตัวภายในเรือนจำ เพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาด
5. การทดสอบและปรับปรุงแผน (Exercising, Maintaining and Reviewing)	ดำเนินการซ้อมแผนจำลองสถานการณ์ (Simulation Drills) และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เรือนจำเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในภาวะฉุกเฉิน เช่น การแยกกักตัวและการดูแลผู้ต้องขังติดเชื้อ
6. การปลูกฝัง BCM ให้เป็นวัฒนธรรมองค์กร (Embedding BCM in the Organization's Culture)	อบรมเจ้าหน้าที่เรือนจำและบุคลากรด้านสาธารณสุขเกี่ยวกับแนวทางป้องกันโรค พร้อมทั้งกำหนดให้แนวปฏิบัติด้าน BCM เป็นข้อกำหนดมาตรฐานของกรมราชทัณฑ์สำหรับการรับมือกับโรคระบาดในอนาคต

การประยุกต์ใช้ในกรณีของกรมราชทัณฑ์ ตัวอย่างขั้นตอนปฏิบัติที่ชัดเจนโดยลำดับแรก คือ การคัดกรองและแยกกักตัว กล่าวคือ เมื่อมีผู้ต้องขังเข้าใหม่ต้องเข้ารับการตรวจ RT-PCR หากพบว่าติดเชื้อจะต้องถูกแยกกักตัวในพื้นที่ควบคุม กรณีที่พบการแพร่ระบาดในเรือนจำที่รุนแรงหน่วยงานราชทัณฑ์จะใช้ Incident Management Plan (IMP) เพื่อควบคุมสถานการณ์โดยถูกปิดและประกาศให้เป็นพื้นที่ควบคุมสูง บุคคลภายนอกหรือญาติจะถูกลงดเยี่ยมชั่วคราวจนกว่าสถานการณ์จะคลี่คลาย ลำดับที่สอง คือ การรักษาพยาบาลและลดการแพร่กระจายของโรค (Developing BCM Response & Implementing BCM Strategy) โดยจัดตั้งโรงพยาบาลสนามภายในเรือนจำเพื่อรองรับผู้ต้องขังที่ติดเชื้อและให้ผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่รับวัคซีนป้องกัน COVID-19 ตามแผน Vaccination Management พร้อมทั้งกำหนดแนวทางให้บุคลากรที่ทำงานภายในเรือนจำต้องผ่านการตรวจคัดกรองเป็นระยะ ต่อมา ลำดับที่สาม คือ การบริหารงานอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์วิกฤต (Ensuring Business Continuity) หรือการใช้ระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident commander system : ICS) เพื่อจัดโครงสร้างการทำงานและง่ายต่อการควบคุมสถานการณ์ ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ระดับสูงเข้ามาทำการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว นอกเหนือจากนี้ ยังต้องจัดตั้งทีมบริหารคงามต่อเนื่องที่ประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ บุคลากรทางการแพทย์และผู้บริหารเรือนจำ และลำดับสุดท้าย คือ การตรวจสอบและปรับปรุงแผนงาน (Review & Improve BCM) ที่มีการทดสอบ Tabletop Testing และ Full-Scale BCP Exercise เพื่อประเมินว่าแผน BCP มีประสิทธิภาพในการป้องกันการแพร่

ระบาดได้จริงหรือไม่ ต่อมาจึงมีการจัดประชุมร่วมกันระหว่างกระทรวงสาธารณสุข กรมราชทัณฑ์และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินผลการดำเนินงานและปรับปรุงมาตรการต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

สถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโควิด 19 ถือเป็นสถานการณ์ฉุกเฉินอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนเพราะเป็นวิกฤตที่ความเสียหายกระจายไปทั่วโลก ซึ่งการจัดทำแผนบริหารความต่อเนื่องของประเทศไทย แรกเริ่มได้รับอิทธิพลมาจากต่างประเทศ เมื่อเกิดเหตุการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 จึงได้เริ่มนำหลักการและแนวคิดของประเทศต่างๆ มาปรับใช้ในหน่วยงานราชการมากขึ้น ซึ่งหากกล่าวถึงการบริหารความต่อเนื่องที่ใช้กันอย่างสากลหรือนิยมอย่างแพร่หลาย คือ ระบบมาตรฐาน BS25999 อันเป็นมาตรฐานสากลสำหรับการจัดการความต่อเนื่องทางธุรกิจและเครื่องมือที่สร้างความสำเร็จ ซึ่งเป้าหมายสำคัญของแผนบริหารความต่อเนื่องเพื่อป้องกันและการลดโอกาสการเกิดอุบัติการณ์ที่จะส่งผลให้กิจการทางธุรกิจหยุดชะงักลง โดยที่กรมราชทัณฑ์ได้สร้างการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับหลายหน่วยงานส่งผลให้การบริหารจัดการสถานการณ์ COVID-19 ในเรือนจำเป็นระบบมากขึ้น ตั้งแต่การคัดกรอง การรักษา การบริหารพื้นที่กักตัว ไปจนถึงการบริหารความต่อเนื่องของเรือนจำในสถานการณ์ฉุกเฉิน มาตรการเหล่านี้ช่วยลดผลกระทบจากการแพร่ระบาด และทำให้ระบบราชทัณฑ์สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในช่วงวิกฤต นอกจากนี้ยังช่วยสร้างมาตรฐานที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ฉุกเฉินในอนาคตได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามนั้น จากการศึกษาการบริหารความต่อเนื่องตามมาตรฐาน BS25999 และการประยุกต์ใช้ BCP ของกรมราชทัณฑ์ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาแนวทางบริหารจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสรุปได้ดังภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่

ที่มา: ผู้เขียนสังเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- ชลลดา เลาะฟอ, ยุทธศักดิ์ อนันต์เดชศักดิ์. (2563). ศึกษาสถานะของการประยุกต์ใช้แผนบริหารความต่อเนื่องทางธุรกิจเพื่อลดปัจจัยความเสี่ยงสำหรับการบริหารโครงการก่อสร้างในสถานการณ์การเกิดอุทกภัย. การประชุมวิศวกรรมโยธาแห่งชาติ ครั้งที่ 25. 25, (ก.ค. 2020), CEM25.
- เดอะสแตนดาร์ด. (2563). สถานการณ์โรคโควิด-19 ระบาดทั่วโลก. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2568 จาก <https://thestandard.co/coronavirus>.
- บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน). (11 พฤษภาคม 2563). ประชาชาติธุรกิจ. เข้าถึงได้จาก ลำดับเหตุการณ์การระบาดของ “โควิด-19” ระยะแรก. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2568 จาก https://www.prachachat.net/world-news/news-462403?utm_source=chatgpt.com#google_vignette.
- ศุภานนท์ ขอบประดิษฐ์. (2563). วิฤตโควิด19 ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร. **วารสารชัยภูมิปริทรรศน์**, 3(2), 1-14.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2563). **คู่มือการบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤต (Business Continuity Management : BCM)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนนทบุรี กระทรวงอุตสาหกรรม. (2563). **แผนการบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤต**. นนทบุรี: กลุ่มนโยบายและแผนงาน สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนนทบุรี.
- สุธี โนวาง และ เอกพร รักความสุข. (2567). การจัดการภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, 13(5), 188–201. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jsr/article/view/269825>.
- อภิสิทธิ์ ฉัตรทนานนท์. (2552). กลยุทธ์การบริหารภาวะวิกฤตสำหรับผู้บังคับบัญชา. **วารสารบริหารธุรกิจ**, 32(122), 8-18.
- Angelo Kinicki และ Brian Williams; แปลและเรียบเรียงโดย กิ่งกาญจน์ วรนิทัศน์และคณะ. (2551). **องค์การและการจัดการ Management 3/e**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล.
- Boyne, Rhys Andrews and George A. (2010). Capacity, leadership, and organizational performance: Testing the black box model of public management. **Public Administration Review**, 70(3), 443-454.
- Herbane, Brahim. (2010). Small Business Research: Time for a Crisis-Based View. **International Small Business Journal**, 28(1):43–64. Doi: 10.1177/0266242609350804.
- Dirk Glaesser. (2006). **Crisis Management in the Tourism Industry**. Elsevier Science & Technology Books.
- Jill M. Purdy. (2012). A Framework for Assessing Power in Collaborative Governance Processes. **Public Administration Review**, 409-407. Retrieve form <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2011.02525>.
- Niininen, O. (2013). **Five Star Crisis Management Examples of Best Practice from the Hotel Industry**. InTech. doi: 10.5772/55209.

Păunescu, C., Popescu, M. C., & Blid, L. (2018). Business impact analysis for business continuity: Evidence from Romanian enterprises. **Management & Marketing: Challenges for the Knowledge Society**, 13(2), 982–996.

World Bank. (2021). **Business continuity planning in government: Best practices and case studies**. Retrieve form World Bank Group: <https://documents.worldbank.org/>.

การเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคปัญญาประดิษฐ์: การวิเคราะห์เชิงทฤษฎีและแนวโน้มในอนาคต

Lifelong Learning in the Age of Artificial Intelligence:

Theoretical Analysis and Future Trends

เชษฐพัฒน์ สิริวัฒนตรการ

สาขาวิชานวัตกรรมสื่อสารดิจิทัล คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Chetthaphat Siriwattharakarn

Innovation in Digital Communication, Faculty of Liberal Arts and Science, Roi Et Rajabhat University

Email: hetthaphat.reru@gmail.com

วันที่รับบทความ: 7 พฤษภาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 14 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 19 พฤษภาคม 2568

Received: May 7, 2025; Revised: May 14, 2025; Accepted: May 19, 2025

บทคัดย่อ

ที่มาของปัญหาในการเขียนบทความนี้มาจากการสังเกตเห็นความท้าทายที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะการเข้ามาของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการเรียนรู้แบบเดิม และเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่มีความยืดหยุ่นและเฉพาะบุคคลมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนผ่านนี้ยังต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลที่ยังคงมีอยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) นอกจากนี้ ยังมีประเด็นด้านจริยธรรมของการใช้ AI ในการศึกษา เช่น ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลผู้เรียน และความโปร่งใสของอัลกอริทึมที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้นบทความวิชาการฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ โดยอธิบายผ่านกรอบแนวคิดหลัก ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ ทฤษฎีคอนเนคติวิสต์ และทฤษฎีทุนมนุษย์ จากการวิเคราะห์พบว่า แนวโน้มของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในอนาคตจะเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบที่ยืดหยุ่น เฉพาะบุคคล และเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีอย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ผ่าน AI ผู้ช่วยส่วนบุคคล การเรียนรู้แบบ Microlearning หรือการเรียนรู้ผ่านระบบนิเวศแบบเปิดที่ไม่จำกัดอายุหรือพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนผ่านนี้ยังต้องเผชิญข้อท้าทายหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล คุณภาพของเนื้อหาข้อมูล และประเด็นด้านจริยธรรมของเทคโนโลยีอัจฉริยะ บทความนี้จึงเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เปิดกว้าง เท่าเทียม และยั่งยืนสำหรับประชาชนทุกกลุ่ม

คำสำคัญ : การเรียนรู้ตลอดชีวิต; ปัญญาประดิษฐ์; การเรียนรู้เฉพาะบุคคล; ทฤษฎีการเรียนรู้; นโยบายการศึกษา

Abstract

The impetus for this article arises from the observation of challenges stemming from technological transformations, particularly the advent of Artificial Intelligence (AI), which has significantly impacted traditional learning systems. AI's integration into education has facilitated the emergence of more flexible and personalized learning models. However, this transition is

accompanied by several challenges, notably the persistent digital divide in Thailand. Rural areas often lack adequate Information and Communication Technology (ICT) infrastructure, hindering equitable access to digital learning opportunities. Moreover, ethical concerns surrounding AI in education such as data privacy of learners and the transparency of algorithms used in data analysis pose additional complexities. This academic article aims to analyze theoretical frameworks related to lifelong learning within the context of the transition to the AI era. It examines key theories, including adult learning theory, experiential learning theory, connectivism, and human capital theory. The analysis indicates that future trends in lifelong learning will evolve towards more flexible, personalized, and technologically integrated models. These include learning through AI-powered personal assistants, microlearning, and open learning ecosystems that transcend age and geographical boundaries. Nonetheless, this transition faces challenges such as digital inequality, content quality, and ethical issues associated with intelligent technologies. Therefore, the article proposes policy recommendations to establish an open, equitable, and sustainable lifelong learning ecosystem accessible to all population groups.

Keywords: Lifelong Learning; Artificial Intelligence; Personalized Learning; Learning Theories; Education Policy

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ได้กลายเป็นกลไกที่มีความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งในระดับสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกิดขึ้นของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ที่ได้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ซึ่งได้สร้างแรงผลักดันต่อระบบการเรียนรู้แบบเดิมอย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้เพราะได้ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างลึกซึ้ง โดยปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญอีกอย่างหนึ่งนั่นก็คือการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของผู้คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) และการเรียนรู้แบบปรับตัว (Adaptive Learning) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาที่เหมาะสมกับระดับความสามารถและความสนใจของผู้เรียนมากยิ่งขึ้นอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในยุคปัญญาประดิษฐ์นี้ยังนำมาซึ่งความท้าทายในหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงเทคโนโลยี AI อย่างไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือมีทรัพยากรอย่างจำกัด นอกจากนี้แล้วการใช้ AI ในการเรียนรู้อย่างต้องเผชิญกับประเด็นปัญหาทางด้านจริยธรรม ความเป็นส่วนตัวของข้อมูล และยิ่งรวมไปถึงความโปร่งใสของอัลกอริธึม ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบอีกด้วย

ในบริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ และการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีเป็นสิ่งจำเป็น โดยปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI นับว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพใน

การสนับสนุนการเรียนรู้เหล่านี้ได้เป็นอย่างดี แต่การนำ AI มาใช้ในระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นยังคงต้องการการวางแผนและการดำเนินการอย่างรอบคอบ ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนทุกคนจะสามารถเข้าถึงและจะได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างเท่าเทียม

ดังนั้น การวิเคราะห์เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับแนวโน้มของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคปัญญาประดิษฐ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้สามารถระบุโอกาสและความท้าทายที่เกิดขึ้น และเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นบทความวิชาการฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับแนวโน้มของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคปัญญาประดิษฐ์ โดยมุ่งเน้นไปที่การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ร่วมกับแนวคิดด้านเทคโนโลยีเพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทของโลกที่กำลังเปลี่ยนผ่านสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ พร้อมนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายและทิศทางการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ความเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคปัญญาประดิษฐ์

กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

การที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาร่วมกับแนวคิดทางทฤษฎีที่มีความหลากหลาย ทั้งจากด้านจิตวิทยาการศึกษา สังคมวิทยา และเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้น ในบทความฉบับนี้เลือกใช้อิงความรู้จากทฤษฎีสำคัญ 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ เพื่อที่จะได้อธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว คือ

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) – Malcolm Knowles (1984) เสนอว่าผู้ใหญ่มีลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างจากเด็ก โดยผู้ใหญ่จะมีแรงจูงใจจากภายใน ต้องการความเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง และมีประสบการณ์เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ จุดเด่นของทฤษฎีนี้คือการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง แต่อย่างไรก็ตามจุดด้อยของทฤษฎีนี้คืออาจไม่เหมาะสมกับผู้เรียนที่ขาดประสบการณ์หรือแรงจูงใจภายใน และไม่เน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสื่อสารระหว่างผู้เรียนหรือการใช้เทคโนโลยี ตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้คือการฝึกอบรมการใช้คอมพิวเตอร์สำหรับผู้ใหญ่ที่เน้นการใช้งานจริง เช่น การสอนการใช้งานโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับงานหรือชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้จริง และแก้ปัญหาที่พบเจอ

2. ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) – David Kolb (1984) เน้นการเรียนรู้ผ่านวงจร 4 ขั้นตอน: ประสบการณ์จริง → การสะท้อน → การวิเคราะห์ → การนำไปปฏิบัติ จุดเด่นของทฤษฎีนี้คือการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืนผ่านการปฏิบัติจริงและการสะท้อนความคิด แต่อย่างไรก็ตาม จุดด้อยของทฤษฎีนี้คืออาจไม่เหมาะสมกับการเรียนรู้ที่ต้องการความรู้เชิงทฤษฎีหรือแนวคิดที่ซับซ้อน และต้องการเวลาและทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้คือการฝึกงาน การฝึกสหกิจศึกษา หรือแม้กระทั่งการเรียนรู้ผ่านโครงการหรือโครงการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การทำโครงการวิจัยภาคสนาม แล้วสะท้อนและวิเคราะห์ผลลัพธ์เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติในอนาคต

3. ทฤษฎีคอนเนกติวิสต์ (Connectivism) – Siemens (2005) อธิบายการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่เน้นการสร้างเครือข่ายของข้อมูลและความสัมพันธ์ผ่านเทคโนโลยี จุดเด่นของทฤษฎีนี้คือการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และการมีปฏิสัมพันธ์ในเครือข่าย แต่อย่างไรก็ตามยังมีจุดด้อยของ

ทฤษฎีนี้คือยังขาดการวิจัยเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนทฤษฎีนี้อย่างชัดเจน และอาจไม่เหมาะสมกับการเรียนรู้ที่ต้องการความรู้เชิงลึกหรือการพัฒนาทักษะเฉพาะทาง ตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้คือการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนคนอื่น ๆ เช่น การเรียนรู้ผ่าน MOOCs หรือการใช้โซเชียลมีเดียในการแลกเปลี่ยนความรู้

4. ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) – Schultz (1961), Becker (1993) มองว่าการศึกษาและการเรียนรู้เป็นการลงทุนที่เพิ่มผลตอบแทนของบุคคลและสังคม จุดเด่นของทฤษฎีนี้คือการสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตามยังมีจุดด้อยของทฤษฎีนี้คือการเน้นผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจทำให้เกิดการละเลยคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมของการเรียนรู้ รวมไปถึงอาจจะไม่คำนึงถึงความเหลื่อมล้ำและอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษา ตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้คือการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทักษะของแรงงาน เช่น การฝึกอบรมวิชาชีพหรือการเรียนรู้ผ่านการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและรายได้ของบุคคล เป็นต้น

จากการสังเคราะห์ทฤษฎีข้างต้น สามารถสรุปแนวคิดได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคปัญญาประดิษฐ์ควรเน้นการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการใช้ประสบการณ์และการสะท้อนเป็นฐานการเรียนรู้ ผ่านการเชื่อมโยงเครือข่ายและเทคโนโลยี โดยการเรียนรู้ยังถือว่าเป็นการลงทุนเพื่อการพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างยั่งยืน

การเปลี่ยนผ่านสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตยุคปัญญาประดิษฐ์

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่ยึดติดกับระบบโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยเพียงอย่างเดียว สำหรับประเทศไทยระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมยังคงมีบทบาทสำคัญ แต่เริ่มไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ อันเนื่องมาจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้กลายเป็นแนวทางหลักในการพัฒนาทุนมนุษย์ที่สอดคล้องกับพลวัตของสังคมดิจิทัลและโลกาภิวัตน์ ดังในรายงานของ OECD (2023) ได้ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยเฉพาะการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะและความรู้ได้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการส่วนบุคคล ส่วนในประเทศไทยนั้นได้มีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการศึกษาซึ่งเริ่มได้รับความสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะในรูปแบบของแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์และระบบการเรียนรู้แบบปรับตัว (Adaptive Learning Systems)

นอกจากนี้แล้ว จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทไทยยังครอบคลุมถึงการเรียนรู้นอกระบบ (non-formal education) และการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ (informal education) เช่น การเรียนรู้ผ่านการทำงาน การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิต การเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และการเข้าร่วมกลุ่มความรู้ (Community of Practice) บนแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook group หรือการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์ม MOOC (Massive Open Online Course) ก็เริ่มได้รับความนิยมมากขึ้นในผู้เรียนของประเทศไทย โดยตัวขับเคลื่อนสำคัญของการเปลี่ยนผ่านสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย มีสาเหตุมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT): ถึงแม้ว่าการเข้าถึง ICT ในประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบมีความเหลื่อมล้ำระหว่างประชาชนเขตพื้นที่เมืองและชนบทเป็นอย่างมาก ซึ่งส่งผลต่อโอกาสในการเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ห่างไกล

2. ความหลากหลายของความต้องการในการเรียนรู้: ผู้เรียนในประเทศไทยมีความต้องการในการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต และความสนใจส่วนบุคคล ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้อย่างยืดหยุ่น

3. การเปลี่ยนแปลงความต้องการของตลาดแรงงาน: ตลาดแรงงานไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากเทคโนโลยีดิจิทัล จึงทำให้เกิดความต้องการในการเพิ่มทักษะ Upskill และ Reskill ของกลุ่มแรงงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองสามารถปรับตัวและแข่งขันในตลาดแรงงานได้

แนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคปัญญาประดิษฐ์

ในยุคปัญญาประดิษฐ์นี้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะไม่ใช่ว่าแค่ “ทางเลือก” แต่จะเป็น “เงื่อนไขพื้นฐาน” ของการใช้ชีวิตให้สามารถอยู่รอดในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในโลกของปัญญาประดิษฐ์ (AI) และเทคโนโลยีเกิดใหม่ที่มีผลต่อรูปแบบการเรียนรู้ในหลายมิติ ดังนี้:

1. การเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) เป็นการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI และ Learning Analytics มาใช้ในการปรับเนื้อหา วิธีการเรียนรู้ วิธีการสอน และยังรวมถึงวิธีการเรียนรู้ให้ตรงกับศักยภาพและเป้าหมายของผู้เรียนแต่ละคนอย่างลึกซึ้งมากขึ้น เช่น การมี AI Tutor ที่สามารถแนะนำเนื้อหาที่ควรเรียนรู้ของผู้เรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนซึ่งกำลังได้รับความสนใจในประเทศไทย

2. การเรียนรู้ผ่าน Generative AI โดยเทคโนโลยี Generative AI ของ AI Chat Bot เช่น ChatGPT, Claude , Copilot หรือ Gemini จะเป็น “คู่คิดด้านการเรียนรู้” ของผู้เรียน เริ่มมีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนไทย โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ โดยผู้เรียนจะสามารถสรุปเนื้อหา อธิบายแนวคิด สร้างแบบฝึกหัด หรือจำลองสถานการณ์เพื่อฝึกทักษะเชิงปฏิบัติให้กับตนเองได้แบบไม่จำกัดเวลา

3. การเรียนรู้แบบ Microlearning และ On-demand Learning ผู้เรียนสามารถเรียนรู้แบบสั้น กระชับ และตามความต้องการกำลังได้รับความนิยมในประเทศไทย โดยเฉพาะในกลุ่มคนทำงานที่มีเวลาจำกัด เป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับไลฟ์สไตล์ที่ในปัจจุบันชีวิตมีความเร่งรีบ ดังนั้นจึงมีความต้องการความยืดหยุ่น เช่น การเรียนรู้ผ่านคลิปวิดีโอ 5 นาทีใน YouTube หรือการใช้แอปพลิเคชันเรียนภาษาในขณะนั่งรถไฟฟ้ากลับบ้าน

4. การเรียนรู้ที่ผสานโลกจริงกับโลกเสมือน (Hybrid & Immersive Learning) ด้วยเทคโนโลยี XR (Extended Reality) เช่น AR/VR/MR ในการเรียนรู้เริ่มมีการนำมาใช้ในบางสถาบันการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพในประเทศไทย เช่น การจำลองสถานการณ์ในห้องปฏิบัติการหรือการฝึกทักษะเชิงปฏิบัติซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนทักษะเชิงปฏิบัติด้วยตนเองได้ เช่น การจำลองห้องปฏิบัติการการผ่าตัดของนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์ หรือการพูดต่อหน้าชุมชนในสภาพแวดล้อมเสมือนและสามารถโต้ตอบได้

5. การเรียนรู้เชิงสังคม (Social & Community Learning) แนวโน้มการสร้าง “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” บนแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Facebook group, Discord หรือฟอรัมออนไลน์ ซึ่งเป็นที่นิยมในประเทศไทยมาหลายสิบปี โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เรียนที่ต้องการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ร่วมกัน โดยสามารถสร้างเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์แบบมีส่วนร่วมมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการดูแลและควบคุมคุณภาพของเนื้อหาในชุมชนเหล่านี้ยังคงเป็นความท้าทายที่ต้องได้รับการพิจารณา

6. การเรียนรู้เพื่อ Reskill-Upskill ตามความเปลี่ยนแปลงของงาน ในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอาชีพในหลายอุตสาหกรรมในประเทศไทย เช่น การหายไปของงานประจำ และการเกิดขึ้นของงานใหม่ เช่น Data Analyst, Prompt Engineer, Digital Wellbeing Coach เป็นต้น ได้ทำให้การเรียนรู้เพื่อ Reskill/Upskill เป็นสิ่งจำเป็นที่หลอมรวมอยู่ในวิถีชีวิตการทำงาน ดังปรากฏในรายงาน The Future of Jobs Report 2020 ของ World Economic Forum(2020) ได้ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มสำคัญในตลาดแรงงานโลก ซึ่งเน้นย้ำถึงความจำเป็นของการพัฒนาทักษะใหม่ (reskilling) และการเพิ่มพูนทักษะ (upskilling) เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน

ผลกระทบและข้อท้าทายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคปัญญาประดิษฐ์

แม้การเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จะเปิดโอกาสใหม่อย่างมหาศาล แต่ก็ต้องยอมรับว่าการเปลี่ยนผ่านดังกล่าวย่อมมาพร้อมกับผลกระทบและข้อท้าทายที่ซับซ้อนในหลายระดับ ซึ่งอาจแบ่งเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้:

1. ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ (Digital Divide) แม้ว่าการเรียนรู้จะเปิดกว้างขึ้นผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ แต่ Digital Divide ยังคงเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างในประเทศไทย ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศยังคงเป็นปัญหาสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชากรเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อย หรือคนในพื้นที่ชนบทที่อาจขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง หรือการมีอุปกรณ์ดิจิทัล เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2. ความล้าหลังของระบบการศึกษา ในระบบการศึกษาในประเทศไทยและในหลายประเทศจะพบว่ายังคงเน้นความรู้เชิงท่องจำ ดังนั้นการเรียนรู้จึงขาดความยืดหยุ่น และไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกการทำงาน ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะสำคัญ เช่น ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การใช้เทคโนโลยี และทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นต้น

3. ความอึดอัดของเนื้อหาและข้อมูล (Content Overload) ในยุคที่ความรู้สามารถเข้าถึงได้อย่างไร้ขีดจำกัด ผู้เรียนอาจเผชิญกับความสับสนจากเนื้อหาที่มากเกินไป ไม่มีทิศทาง และยากต่อการประเมินคุณภาพ หากขาดการไกด์จากครูและอาจารย์หรือระบบที่ออกแบบมาอย่างดี ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายหรือไม่เกิดผลการเรียนรู้ที่แท้จริง ดังนั้นในการแก้ไขปัญหานี้ลักษณะนี้ประเทศสหราชอาณาจักร ได้มีการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูล (Information and Media Literacy) เข้ากับหลักสูตรการศึกษาทั้งนี้เพื่อที่จะได้พัฒนาทักษะในการประเมินและเลือกสรรข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณให้กับผู้เรียน

4. จริยธรรมของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ จะเห็นได้ว่าการใช้ AI ในการเรียนรู้ ดังเช่น การให้ AI ในการให้ Feedback หรือการเก็บข้อมูลพฤติกรรมผู้เรียน ย่อมกระทบต่อประเด็นด้านความเป็นส่วนตัว การมีอำนาจตัดสินใจของมนุษย์ และจริยธรรมของระบบอัตโนมัติ ซึ่งยังเป็นข้อถกเถียงในระดับนโยบายและกฎหมาย

ข้อเสนอเชิงนโยบายและการพัฒนาเพื่ออนาคต

เพื่อให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมในระดับบุคคล สังคม และประเทศ จึงมีความจำเป็นต้องมีนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และสังคม ข้อเสนอที่สำคัญ ได้แก่:

1. การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบเปิด (Open Lifelong Learning Ecosystem) เป็นการส่งเสริมการบูรณาการระหว่างภาคการศึกษา ภาครัฐ เอกชน และชุมชน ในการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลกลางที่เปิดให้ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีการจัดระบบการรับรองความรู้จากการเรียนรู้นอกระบบ โดยสามารถกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จเป็นอัตราการเข้าถึงแพลตฟอร์มดิจิทัลกลางของผู้เรียนในแต่ละกลุ่มประชากร

2. การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ด้วยการขยายการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ชนบท ตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบายนี้สามารถประเมินได้จากจำนวนพื้นที่ชนบทที่ได้รับการติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและมีการใช้งานอย่างต่อเนื่อง ส่วนการสนับสนุนการแจกจ่ายอุปกรณ์ดิจิทัลพื้นฐานให้กับกลุ่มเปราะบาง โดยตัวชี้วัดความสำเร็จสามารถประเมินได้จากจำนวนอุปกรณ์ที่แจกจ่ายและอัตราการใช้งานของผู้รับ และการจัดให้มีห้องเรียนดิจิทัลชุมชนหรือ ศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่เพื่อเข้าถึงคนทุกกลุ่มวัยในพื้นที่ห่างไกล ตัวชี้วัดความสำเร็จสามารถประเมินได้จากจำนวนห้องเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดตั้งขึ้น และจำนวนผู้ใช้บริการในแต่ละพื้นที่ เป็นต้น

3. การพัฒนาทักษะของครูและผู้สอน โดยการจัดอบรมครูอาจารย์ในด้านการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ เช่น เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI), AR/VR, Gamification โดยการสร้างแรงจูงใจให้ครูเป็น “ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้” (Learning Facilitator) แทนการเป็นเพียงผู้ถ่ายทอด นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการส่งเสริมระบบครูต้นแบบด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับท้องถิ่นด้วย โดยตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบายนี้สามารถประเมินได้จากจำนวนครูที่ผ่านการอบรมในด้านเทคโนโลยีการเรียนรู้

4. การออกแบบนโยบายส่งเสริมการ Upskill-Reskill แรงงาน สร้างแรงจูงใจ เช่น การลดหย่อนภาษีให้แก่รายจ่ายที่พัฒนาแรงงาน รวมไปถึงการพัฒนาเส้นทางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวโน้มอาชีพในอนาคต เช่น AI, Data, Green Jobs โดยการจัดระบบแนะแนวอาชีพที่เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียน-ตลาดแรงงาน-เทคโนโลยี ตัวชี้วัดความสำเร็จสามารถประเมินได้จากจำนวนแรงงานที่เข้าร่วมโปรแกรม Upskill-Reskill และอัตราการจ้างงานของผู้ที่ผ่านการ Upskill-Reskill เป็นต้น

5. การวิจัยและประเมินผลแบบยั่งยืน โดยการส่งเสริมการวิจัยข้ามศาสตร์ เช่น AI + การศึกษา + นโยบายสาธารณะ รวมไปถึงการพัฒนากระบวนการประเมินผลแบบ Longitudinal Tracking เพื่อวัดผลกระทบของการเรียนรู้ในระยะยาว ตั้งกองทุนสนับสนุนการทดลองนวัตกรรมการเรียนรู้รูปแบบใหม่ในระดับพื้นที่ โดยตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบายนี้สามารถประเมินได้จากจำนวนโครงการวิจัยข้ามศาสตร์ที่ได้รับการสนับสนุน

สรุป

การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้กลายเป็น “เงื่อนไขพื้นฐาน” สำหรับการอยู่รอดและการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในยุคที่ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของชีวิต การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเศรษฐกิจโลกนั้นทำให้การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแต่ในระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมอีกต่อไป แต่การเรียนรู้จะต้องขยายไปสู่รูปแบบอื่นที่ยืดหยุ่น เปิดกว้าง และเน้นความเป็นปัจเจกมากขึ้น

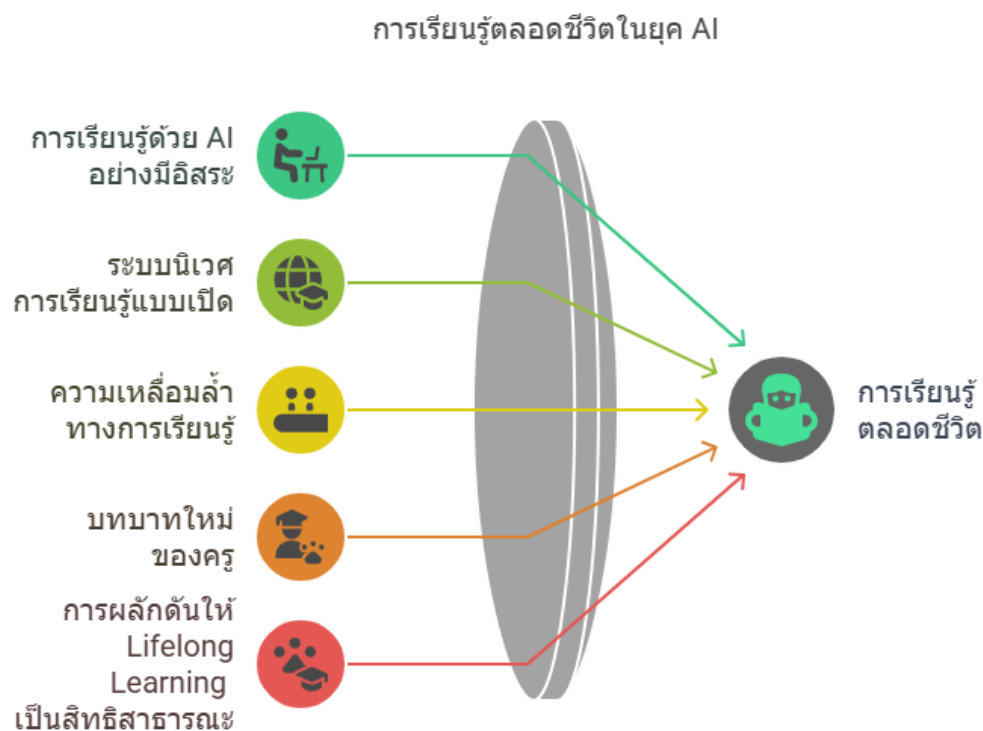
จากการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีผ่านกรอบความคิดสำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ ทฤษฎีคอนเนคติวิสต์ และทฤษฎีทุนมนุษย์ พบว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุค AI จำเป็นต้องเน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจภายใน การเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริง และการสร้างเครือข่าย

ความรู้ผ่านเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ที่ใช้ AI ในการปรับเนื้อหาและวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนผ่านสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุค AI ยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี ความล้าหลังของระบบการศึกษา และประเด็นด้านจริยธรรมของการใช้ AI ในการเรียนรู้ ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไขผ่านนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุม เช่น การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การพัฒนาทักษะของครูและผู้สอน และการส่งเสริมการ Upskill-Reskill ของแรงงาน

ในท้ายที่สุด การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชน ร่วมกันตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และร่วมกันออกแบบระบบการเรียนรู้ที่มีชีวิต มีความหมาย และยั่งยืนสำหรับอนาคตของมนุษยชาติ

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้เขียน พ.ศ.2568

จากแผนภาพที่ 1 การวิเคราะห์เชิงทฤษฎีร่วมกับการสำรวจแนวโน้มในอนาคต พบว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทของยุคปัญญาประดิษฐ์มิใช่เพียงการขยายโอกาสทางการศึกษา แต่คือการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบการเรียนรู้ทั้งระบบ ซึ่งนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ในหลากหลายมิติ ดังนี้:

1. การเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนตนเองด้วย AI (AI-mediated Self-Directed Learning) เป็นการหลอมรวมระหว่างทฤษฎีผู้ใหญ่ของ Knowles และเทคโนโลยี AI ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถกำหนดเส้นทางการ

เรียนรู้ของตนเองได้อย่างอิสระ พร้อมได้รับคำแนะนำแบบทันเวลา (real-time) จากระบบอัจฉริยะ ถือเป็นวิวัฒนาการของการเรียนรู้ที่เน้น Autonomy และ Agency อย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะผู้เรียนสามารถใช้ระบบ AI เช่น ChatGPT เป็นผู้ช่วยในการวางแผนการเรียนรู้ การสร้างแบบฝึกหัด หรือสรุปบทเรียนตามระดับความสามารถของตนเอง โดยไม่ต้องรอครูหรืออาจารย์ในการสรุปการสอน โดยแนวคิดดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นรากฐานในการเปลี่ยนแปลงของบทบาท “โรงเรียน” และ “ครู” ในการสนับสนุนการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดรูปแบบ

2. ระบบนิเวศการเรียนรู้แบบเปิดข้ามพรมแดน (Transboundary Open Learning Ecosystem) ระบบการเรียนรู้ในยุค AI ไม่ได้ถูกจำกัดไว้เพียงในห้องเรียนแบบเดิมเท่านั้น แต่เป็นระบบนิเวศที่กระจายไปในหลายพื้นที่ ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ โดยเชื่อมโยงภาครัฐ เอกชน และประชาชน ซึ่งทำให้เกิดแนวโน้มการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์ม MOOC, Social Learning และ Generative AI ทำให้ขอบเขตของ “โรงเรียน” และ “ห้องเรียน” กลายเป็นสิ่งที่พร่าเลือน ทั้งนี้เพราะได้เกิดการเชื่อมโยงทรัพยากรการเรียนรู้จากหลายภาคส่วนทั้งในประเทศและนอกประเทศ อันจะนำไปสู่ระบบนิเวศใหม่ที่ไม่จำกัดอายุ เวลา หรือภูมิศาสตร์ ตัวอย่างเช่นแพลตฟอร์มอย่าง Thai MOOC ที่ได้เปิดให้ผู้เรียนไทยเข้าถึงหลักสูตรระดับโลกได้โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องสถานที่หรือวัย โดยระบบนี้จะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อผู้เรียนมีทักษะในการกำกับตนเอง

3. ความเหลื่อมล้ำเชิงปัญญาประดิษฐ์ (AI-based Learning Inequality) จากการประยุกต์ใช้ AI ในการเรียนรู้ พบว่าความเสี่ยงใหม่ของความเหลื่อมล้ำนี้ไม่ใช่แค่ความขาดแคลนในเรื่องของอินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์ดิจิทัลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการใช้ AI อย่างมีวิจารณญาณ การเข้าใจระบบอัลกอริธึม และรวมถึงความสามารถในการควบคุมเส้นทางการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งผู้มีทักษะดิจิทัลต่ำจะถูกทิ้งห่างจากระบบใหม่นี้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น นักเรียนในเมืองที่มีครูและมีอุปกรณ์พร้อมอาจจะสามารถเรียนรู้จาก AI ได้ดี แต่เด็กในที่อยู่ชนบทที่ไม่มีอินเทอร์เน็ต หรือมีอินเทอร์เน็ตแต่สัญญาณไม่ดี รวมไปถึงการไม่มีพื้นฐานทักษะทางดิจิทัลอาจจะทำให้ไม่สามารถใช้ AI ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการเรียนรู้จึงควรถูกยกระดับเป็นสิทธิพื้นฐาน และรัฐต้องเข้ามาลดช่องว่างนี้

4. ครูในบทบาทผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ร่วมกับ AI (AI-supported Learning Facilitator) ครูในยุคใหม่จะต้องทำงานร่วมกับ AI แทนที่จะทำงานแข่งกับ AI โดยจะต้องเปลี่ยนบทบาทของครูจาก “ผู้ถ่ายทอด” ความรู้ มาเป็นผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีชีวิตและตอบโต้เฉพาะบุคคล โดยครูจะต้องทำงานร่วมกับ AI เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนแบบเฉพาะเจาะจงรายบุคคล โดยครูจะไม่ใช่ผู้สอนแต่เพียงอย่างเดียว แต่ครูจะกลายเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขการเรียนรู้ เสริมแรงจูงใจให้ผู้เรียน และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องการ โดยครูจะต้องสามารถใช้แพลตฟอร์ม AI ในการช่วยจัดกลุ่มของผู้เรียนตามระดับความสามารถ แล้วสอนเสริมในกลุ่มที่ยังต้องการแรงสนับสนุนเป็นพิเศษ

5. การเรียนรู้ตลอดชีวิตควรได้รับการยกระดับเป็น “สิทธิขั้นพื้นฐาน” ที่รัฐจะต้องจัดให้ประชาชนได้เข้าถึงได้อย่างเสมอภาค ไม่ใช่เป็นเพียงแต่เป็นทางเลือกของผู้มีทุนทางเศรษฐกิจหรือเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ควรถูกจัดให้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรได้รับอย่างเท่าเทียม องค์ความรู้ใหม่นี้ชี้ให้เห็นว่า นโยบายการเรียนรู้ในอนาคตจะต้องออกแบบในเชิงความเป็นธรรมดิจิทัล (Digital Justice) ซึ่งสอดคล้องกับ UNESCO (2021) ได้เสนอแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในฐานะ “สาธารณะสมบัติ” (common good) โดยเน้นว่าการเรียนรู้ไม่ควรถูกจำกัดอยู่เพียงในระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมหรือในช่วงวัยใดวัยหนึ่งเท่านั้น แต่ควรเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ที่สามารถเข้าถึงได้ตลอดชีวิตและในทุกบริบทของสังคม

เอกสารอ้างอิง

- Becker, G. S. (1993). **Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education (3rd ed.)**. University of Chicago Press.
- Kolb, D. A. (1984). **Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development**. Prentice Hall.
- Knowles, M. S. (1984). **The Adult Learner: A Neglected Species (3rd ed.)**. Gulf Publishing.
- OECD. (2023). **Future of Education and Skills 2030**. Retrieved from <https://www.oecd.org/en/about/projects/future-of-education-and-skills-2030.html>.
- Schultz, T. W. (1961). Investment in human capital. **The American Economic Review**, 51(1), 1–17.
- Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. **International Journal of Instructional Technology and Distance Learning**, 2(1), 3–10.
- UNESCO. (2022). **Reimagining our futures together: A new social contract for education**. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707.locale=en>.
- World Economic Forum. (2020). **The Future of Jobs Report 2020**. Retrieved from <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020>.

แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสอดคล้องต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น
สตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของผู้บริโภคยุคปัจจุบัน

Guidelines for Developing Marketing Strategies to Be Consistent with Factors
Affecting the Decision to Purchase Women's Fashion Clothing
via the Tiktok Application of Current Consumers

นลพรรณ วงศ์ทวีทรัพย์

Nonlapan Wongthweesap

นิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Student, Master of Business Administration, Faculty of Management Science, Silpakorn University

E-mail: poynonlapan@gmail.com

วันที่รับบทความ: 11 มิถุนายน 2568; วันแก้ไขบทความ 15 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 16 กรกฎาคม 2568

Received: June 11, 2025; Revised: July 15, 2025; Accepted: July 16, 2025

บทคัดย่อ

แอปพลิเคชันติ๊กต็อกหรือ TikTok แพลตฟอร์มออนไลน์ที่มีสินค้าหลากหลายรูปแบบ และหนึ่งในรูปแบบของสินค้าที่ได้รับความนิยมในการซื้อขายในแพลตฟอร์ม ได้แก่ สินค้าประเภทแฟชั่นและเครื่องประดับที่ได้มีการนำเสนอวิดีโอสั้นเพื่อเปิดการตลาดเสรีในการซื้อขายที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงร้านค้าได้โดยตรงและสามารถซื้อสินค้าบนแอปพลิเคชันเดียวที่สามารถเลือกสินค้า ซื้อสินค้าและชำระเงินได้อย่างสะดวก ด้วยเหตุนี้บทความฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของผู้บริโภคยุคปัจจุบันและทำการวางแผนวิเคราะห์กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมต่อการนำเสนอเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อกผ่านการสังเคราะห์ข้อมูลวรรณกรรมและทฤษฎีกลยุทธ์ทางการตลาด ซึ่งกลยุทธ์ที่ผู้ศึกษาสามารถสังเคราะห์ได้โดยสังเขปเพื่อเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาแผนการตลาด ได้แก่ การเรียนรู้หลักเกณฑ์ของ TikTok ที่จะต้องทำความเข้าใจในระบบเป็นอย่างดีเพื่อที่จะช่วยสนับสนุนผู้บริโภคที่ยังใช้งานแอปพลิเคชันไม่คล่อง รวมถึงการอัปเดตระบบความปลอดภัย เพื่อตอบคำถามและแนะนำให้ลูกค้าเกิดความสนใจเพื่อต่อยอดสู่การปิดยอดขายได้สำเร็จ รวมไปถึงกลยุทธ์ทางการตลาดต่าง ๆ ที่สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมต่อสินค้าในช่วงเวลาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

TikTok ถือเป็นหนึ่งแพลตฟอร์มออนไลน์รูปแบบหนึ่งที่เป็นที่น่าสนใจด้วยประสิทธิภาพของพื้นที่ E-Commerce ที่มีประสิทธิภาพ บทความนี้จึงเหมาะสมสำหรับผู้บริโภค ผู้ประกอบการที่สามารถนำข้อมูลที่ได้จากบทความวิชาการฉบับนี้ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสอดคล้องต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของผู้บริโภคยุคปัจจุบันได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : กลยุทธ์ทางการตลาด; การตัดสินใจซื้อ; การวางแผนกลยุทธ์

Abstract

TikTok application or TikTok is an online platform with a variety of products. One of the popular product formats for trading on the platform is fashion and accessories. Short

videos are presented to open up a free market for trading where consumers can directly access stores and can buy products on a single application where they can choose products, buy products, and pay conveniently. Therefore, this article aims to study the factors affecting the decision to buy women's fashion clothing via the TikTok application of current consumers and to plan and analyze marketing strategies that are appropriate for presenting women's fashion clothing via the TikTok application through the synthesis of literature data and marketing strategy theories. The strategies that the researcher can briefly synthesize to propose as a guideline for developing a marketing plan include learning the principles of TikTok that must be well understood in the system in order to support consumers who are not yet fluent in using the application, including updating the discount coupon system to answer questions and present to customers to be interested in order to build on to successfully close sales, including various marketing strategies that can be effectively applied to products at different times.

TikTok is considered an interesting online platform with the efficiency of the efficient E-Commerce area. This article is therefore suitable for consumers. Entrepreneurs who can apply the information obtained from this academic article to plan various strategies to develop marketing strategies that are consistent with the factors that affect the decision to buy women's fashion clothing through the TikTok application of current consumers in a targeted and effective manner.

Keywords: Marketing strategy; Purchase decision; Strategic planning

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันธุรกิจออนไลน์เติบโตขึ้นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะธุรกิจในรูปแบบของออนไลน์หรือธุรกิจอีคอมเมิร์ซ ได้กลายเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วในประเทศไทย จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถิติการเติบโตของธุรกิจออนไลน์จากรายงานของ Priceza.com (2568) พบว่า ในช่วงปี 2567 ที่ผ่านมตลาดอีคอมเมิร์ซของไทยนั้นมีการเติบโตเพิ่มขึ้นมากถึง 14% มีมูลค่ารวมกว่า 1.1 ล้านล้านบาทและคาดการณ์ว่าจะเติบโตถึง 1.6 ล้านล้านบาทภายในปี 2570 โดยหนึ่งในแพลตฟอร์มที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจออนไลน์คือ TikTok ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอันดับที่สามของแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซในไทย ด้วยอัตราการใช้งานจากผู้บริโภคไทยสูงถึง 51% ตามหลัง Shopee และ Lazada (Priceza.com, 2568) แพลตฟอร์ม TikTok ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบ Social Commerce ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยในปี 2568 ประเทศไทยมีร้านค้าที่ได้ทำการเปิดขายบน TikTok Shop มากถึง 48,300 ร้าน คิดเป็น 18.3% ของร้านค้าทั้งหมดทั่วโลก โดยประเภทสินค้า “เสื้อผ้าและเครื่องประดับผู้หญิง” เป็นหมวดหมู่ยอดนิยมที่มีสัดส่วนสูงถึง 5.6% ของร้านค้าทั้งหมด นอกจากนี้สินค้าแฟชั่นผู้หญิงยังติดอันดับ 2 ของกลุ่มสินค้าที่สร้างรายได้รวม (GMV) สูงสุดบน TikTok Shop ทั่วโลกอีกด้วย (AfterShip, 2568) จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคชาวไทยยังชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มการซื้อผ่าน TikTok ที่

เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดย 25% ของผู้ใช้ TikTok ชาวไทยเคยซื้อสินค้าผ่าน TikTok Shop อย่างน้อยหนึ่งครั้งและกว่า 80% มีความคิดที่จะซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มนี้ในปี 2568 อีกทั้งยังพบว่า 69% ของผู้ใช้ดูวิดีโอและทำการซื้อขายไปพร้อมกันและ 72% วางแผนจะเพิ่มการใช้จ่ายในช่วงแคมเปญลดราคาครั้งใหญ่อีกด้วย (Marketing Ops, 2567) ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่เพิ่มขึ้นของ TikTok ในฐานะแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ โดยเฉพาะในหมวดสินค้าแฟชั่นผู้หญิง

กล่าวโดยสรุป TikTok ถือเป็นช่องทางที่เชื่อมโยงระหว่าง “ความบันเทิง” และ “การช้อปปิ้ง” ไปด้วยกันอย่างลงตัว ไม่ใช่เพียงแพลตฟอร์มวิดีโอสั้นเพียงเท่านั้นแต่กลายเป็นสนามแข่งขันทางธุรกิจที่เต็มไปด้วยผู้บริโภคที่มีอัตราการซื้อขายบนแพลตฟอร์มดังกล่าวนี้เป็นจำนวนมากและมีรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่แปรผันได้ง่ายและรวดเร็ว ดังนั้นในยุคดิจิทัลที่พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและคาดเดาได้ยาก ดังนั้นการเลือกใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมและทันสมัยจึงเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จ โดยจะเจาะจงในด้านการวางแผนกลยุทธ์การตลาดที่มีสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพควรมุ่งเน้นที่การเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคและมีการประยุกต์ใช้แนวคิดทางการตลาดต่าง ๆ เข้ามาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สร้างจุดเด่น สร้างการรับรู้และกระตุ้นยอดขายได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมที่สอดคล้องกับงานวิจัยเพิ่มเติมในหัวข้อเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) กรณีศึกษาผู้หญิงที่มีอายุ 18-25 ปี (นลพรรณ วงศ์ทวีทรัพย์, 2567) ที่พบว่า ปัจจัยทางด้านพฤติกรรมและปัจจัยทางด้านการตลาดที่เป็นส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก ดังนั้นบทความนี้จึงมุ่งนำเสนอแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสอดคล้องต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของผู้บริโภคยุคปัจจุบัน ซึ่งหากนำมาใช้กับแพลตฟอร์มที่มีศักยภาพอย่าง TikTok อย่างถูกทางจะสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนในอุตสาหกรรมแฟชั่นที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวโน้มการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของผู้บริโภคยุคปัจจุบัน
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพต่อการซื้อขายเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok)
3. เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนในอุตสาหกรรมแฟชั่นที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบความเชื่อมโยงทางวิชาการ

สำหรับกรอบความเชื่อมโยงทางวิชาการ บทความวิชาการฉบับนี้ได้อ้างอิงถึงงานวิจัยในหัวข้อเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) กรณีศึกษาผู้หญิงที่มีอายุ 18-25 ปี” (นลพรรณ วงศ์ทวีทรัพย์, 2567) ที่มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีที่จำแนกผ่านปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภค รวมไปถึงศึกษาปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก

(TikTok) โดยผลวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการตัดสินใจซื้อโดยส่วนมากไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้การพิจารณาตัดสินใจซื้อจากอิทธิพลทางการตลาดที่เป็นส่วนประสมทางการตลาดในด้านของราคา กระบวนการและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญที่ตรงกับความต้องการและความคาดหวังของผู้บริโภคในกระบวนการตัดสินใจซื้อ โดยราคาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลสูงสุด เนื่องจากผู้บริโภคมักพิจารณาความคุ้มค่าที่จะได้รับ นอกจากนี้บรรยากาศทางกายภาพก็ส่งผลอย่างมากต่อประสบการณ์การซื้อและความพึงพอใจ ทำให้ผู้บริโภครู้สึกมั่นใจและมีความสุขในการเลือกซื้อสินค้า รวมถึงด้านผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดที่ช่วยเสริมให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าได้ง่ายขึ้นและเกิดความเชื่อมั่นในการตัดสินใจด้วยเช่นกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าปัจจัยด้านกลยุทธ์ทางการตลาดมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อที่สามารถช่วยเพิ่มความรู้และแนวคิดทางทฤษฎีด้านการตลาดดิจิทัลโดยเฉพาะในส่วนของการสร้างประสบการณ์การซื้อป๊อปอัพที่สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคในแพลตฟอร์ม TikTok ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานดังกล่าวนี้บทความนี้ได้ทำการศึกษาเพื่อสังเคราะห์วิเคราะห์และขยายผลไปสู่การเสนอแนะทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสอดคล้องต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของผู้บริโภคยุคปัจจุบัน ผ่านการใช้ทฤษฎีและหลักการแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทั้ง 4 แนวคิด ได้แก่

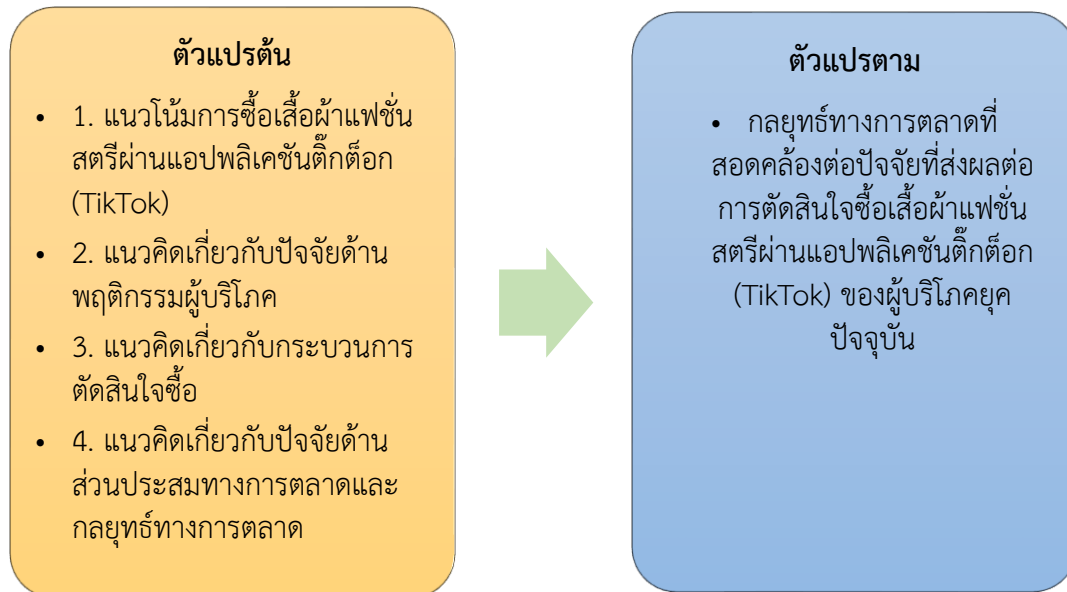
1. แนวโน้มการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok)

2. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภค

3. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อและ

4. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาด ได้แก่ SWOT analysis, TOWS matrix และ 7Ps (Product, Price, Place, Promotion, People, Process และ Physical Evidence)

ซึ่งบทความนี้จะใช้แนวคิดดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยฉบับเต็มมาต่อยอดและขยายผลทางวิชาการเพื่อทำการเสนอเป็นแนวทางการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของผู้บริโภคยุคปัจจุบันได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ ดังที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์แนวโน้มการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของผู้บริโภคยุคปัจจุบัน เพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพต่อการซื้อขายเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) และสามารถเป็นแนวทางในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนในอุตสาหกรรมแฟชั่นที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือสามารถกำหนดกรอบแนวคิดความเชื่อมโยงทางวิชาการได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

สำหรับการทบทวนวรรณกรรม บทความนี้ได้อ้างอิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อเป็นการศึกษาประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการออกแบบกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสอดคล้องต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของผู้บริโภคยุคปัจจุบัน โดยแบ่งทฤษฎีการศึกษาออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

แนวโน้มการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok)

เสื้อผ้าแฟชั่นเป็นเครื่องแต่งกายที่ได้รับการออกแบบและทำการผลิตออกมาให้อยู่ในรูปแบบที่ตรงต่อความต้องการหรือกระแสนิยมในยุคสมัยนั้น ๆ ซึ่งเสื้อผ้าแฟชั่นมิได้มีขอบเขตการออกแบบที่ถูกจัดไว้ภายในกรอบแต่เสื้อผ้าแฟชั่นเป็นสิ่งที่มีความหลากหลายทั้งในด้านรูปลักษณ์ สี สัน รูปแบบและวัสดุ (นลพรรณ วงศ์ทวีทรัพย์, 2567) เสื้อแฟชั่นได้ถูกจัดจำหน่ายหลากหลายช่องทางเพื่อให้ผู้บริโภคทำการซื้อขายได้อย่างสะดวกไม่ว่าจะด้วยการจัดตั้งร้านแบบหน้าร้าน ออฟไลน์หรือการจัดตั้งร้านในรูปแบบของออนไลน์ที่เป็นการซื้อสินค้าออนไลน์หรือที่เรียกว่า Online Shopping ที่ปัจจุบันกำลังเป็นตัวเลือกที่นิยมสำหรับการซื้อขายที่ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อเสื้อผ้าและสินค้าต่าง ๆ ผ่านแอปพลิเคชันแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ได้มีการสำรวจและจัดทำ “ดัชนีความพึงพอใจผู้ซื้อสินค้าออนไลน์” ผลรายงานพบว่าในปี 2567 ที่ผ่านมานั้นผู้บริโภคมีดัชนีดังกล่าวอยู่ในระดับพอใจมากและดัชนีมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นตลอด ทำให้เห็นได้ชัดว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความรู้สึกเชิงบวกกับการซื้อสินค้าออนไลน์และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคตสอดคล้องกับข้อมูลสำรวจของ Crowdster ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่ใช้สำหรับตอบแบบสอบถามและแลกเปลี่ยนความเห็น พบว่า 84.9% ของผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ประเภทเสื้อผ้าและแฟชั่น เป็นสินค้าหลัก ส่งผลให้ตลาดนี้มีการแข่งขันสูงขึ้น ราคาสินค้าลดลงอย่างมากเมื่อเทียบกับอดีต (Crowdster, ม.ป.ป.) โดยหนึ่งในแพลตฟอร์มที่มีผู้บริโภคโดยส่วนมากเลือกใช้

การซื้อขายออนไลน์ คือ TikTok ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอันดับที่สามของแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซในไทย ด้วยอัตราการใช้งานจากผู้บริโภคไทยสูงถึง 51% ตามหลัง Shopee และ Lazada (Priceza.com, 2568)

การซื้อเสื้อผ้าออนไลน์ผ่าน TikTok กลายเป็นหนึ่งในพฤติกรรมผู้บริโภคที่เติบโตเร็วที่สุดในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในกลุ่มผู้หญิงวัยรุ่นและวัยเริ่มทำงาน ซึ่งชื่นชอบการดูคอนเทนต์วิดีโอสั้น รีวิวสินค้าและติดตามแฟชั่นผ่านอินฟลูเอนเซอร์ต่าง ๆ ส่งผลทำให้ TikTok สามารถเป็นศูนย์กลางการช้อปปิ้งแฟชั่นที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของพรหมพงษ์ (2567) ที่ได้รับระบุว่ากลุ่มผู้หญิงโสด อายุ 20–24 ปี รายได้เฉลี่ย 15,000–21,000 บาท มีแนวโน้มซื้อเสื้อผ้าผ่าน TikTok สูง โดยปัจจัยสำคัญคือ ประสบการณ์การใช้งาน เช่น วิดีโอสาธิต รีวิวจากลูกค้าและระบบแชทบออตอัตโนมัติและผลการรวบรวมของรายงานจาก Gloda Market Guide ที่ระบุว่าผู้หญิงอายุ 20–35 ปี เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของตลาดเสื้อผ้าสตรีบน TikTok โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นและวัยเริ่มทำงาน ซึ่งมักติดตามครีเอเตอร์เพื่อหาแรงบันดาลใจด้านการแต่งตัว (Gloda Market Guide, 2025)

โดยสรุปการซื้อเสื้อผ้าออนไลน์ผ่าน TikTok เป็นแอปพลิเคชันที่มีความสะดวกสบายและตรงต่อความต้องการและพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าเสื้อผ้าออนไลน์ในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก ส่งผลทำให้ปริมาณของผู้บริโภคภายในแพลตฟอร์ม TikTok จึงมีอยู่เป็นจำนวนมาก ส่งผลทำให้การแข่งขันของร้านค้าเสื้อผ้าบนแพลตฟอร์ม TikTok ในปัจจุบันมีความเข้มข้นและขยายตัวอย่างรวดเร็ว เนื่องจาก TikTok ไม่ได้เป็นเพียงช่องทางสำหรับการสร้างสรรค์คอนเทนต์เท่านั้น แต่ยังกลายเป็นแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซที่สามารถขายสินค้าได้โดยตรงผ่าน TikTok Shop โดยเฉพาะสินค้าในกลุ่มแฟชั่นและเสื้อผ้าสตรี ซึ่งถือเป็นหมวดสินค้าที่ได้รับความนิยมสูงสุดในแพลตฟอร์มนี้อีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภค

พฤติกรรมผู้บริโภคเปรียบเสมือนเป็นรูปแบบการตัดสินใจของผู้บริโภคที่มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจซื้อสินค้าชนิดหนึ่งที่ต้องทำการพิจารณาถึงปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระตุ้นให้ผู้บริโภคสามารถตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าได้ ซึ่งปัจจัยด้านต่าง ๆ นี้จะมีความเกี่ยวข้องต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภคหรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กล่องดำการตลาด (Marketing black box) ที่ได้เป็นสิ่งที่มีความซับซ้อน ความคิดที่ค่อนข้างกว้างและอิสระเป็นอย่างมาก เนื่องจากบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ขายจะต้องทำการค้นหาความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อได้รับอิทธิพลจากลักษณะของผู้ซื้อและกระบวนการตัดสินใจของผู้ซื้อ โดยบทความฉบับนี้มีความเกี่ยวข้องต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) เบื้องต้นที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ของงานวิจัยในหัวข้อเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) กรณีศึกษาผู้หญิงที่มีอายุ 18-25 ปี” (นลพรรณ วงศ์ทวีทรัพย์, 2567) พบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภคนั้นประกอบไปด้วยบุคคลที่มีผลต่อการเลือกซื้อ ความถนัดในการเลือกซื้อ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการเลือกซื้อต่อครั้งและแบรนด์ที่เลือกซื้อเป็นประจำ โดยผู้ผลิตหรือผู้ขายจะต้องทำการกำหนดขอบเขตของกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความต้องการซื้ออย่างชัดเจน ซึ่งผลวิจัยได้พบว่าหญิงที่มีอายุ 18-25 ปีมีการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีจากการมีความจำเป็นต้องใช้สินค้าผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) สอดคล้องกับงานวิจัยของพรหมพงษ์ (2567) ที่ได้รับระบุว่ากลุ่มผู้หญิงโสด อายุ 20–24 ปี รายได้เฉลี่ย 15,000–21,000 บาท มีแนวโน้มซื้อเสื้อผ้าผ่าน TikTok สูง กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวจะสามารถนำไปสู่การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความถนัดในการเลือกซื้อ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการเลือกซื้อต่อครั้งและแบรนด์ที่เลือกซื้อเป็นประจำได้อย่างตรงจุด ซึ่งจะต้องจัดทำแบบจำลองพฤติกรรม

ผู้บริโภคที่เป็นรูปแบบการศึกษาถึงเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ โดยมีจุดเริ่มต้นจากการที่เกิดสิ่งกระตุ้นที่ทำให้เกิดความต้องการสิ่งกระตุ้นผ่านเข้ามาในความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สิ่งกระตุ้นหรือ Stimulus เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสนใจจากการใช้สิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นตัวกระตุ้นเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการซื้อสินค้า ซึ่งอาจใช้เหตุจูงใจด้านเหตุผลและใช้เหตุจูงใจให้ซื้อด้านจิตวิทยาได้ อาทิเช่น

1.1 การใช้สิ่งกระตุ้นทางการตลาด ยกตัวอย่างเช่น การใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างความสนใจให้แก่สินค้า ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภค การกำหนดราคาสินค้าที่เหมาะสมต่อผู้บริโภคหรือการใช้กลยุทธ์โปรโมชั่นต่าง ๆ ด้านการส่งเสริมทางการตลาดที่กระตุ้นความต้องการซื้อเป็นอย่างดี

1.2 การใช้สิ่งกระตุ้นอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น การใช้สิ่งรอบข้างหรือสถานการณ์ต่าง ๆ มาทำการพัฒนาสินค้าให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคอย่างมากที่สุด

2. ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ เป็นสิ่งที่เปรียบเสมือนกล่องดำที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถทำการทราบได้อย่างชัดเจน แต่อาจทำการคาดเดาหรือคาดคะเนเบื้องต้นได้

3. ลักษณะของผู้ซื้อ ปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการซื้อของผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นด้วยปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่เป็นค่านิยมการดำเนินชีวิตต่าง ๆ ปัจจัยด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตที่อ้างอิงถึงครอบครัว บทบาทและสถานะของผู้ซื้อ ตลอดจนปัจจัยด้านเศรษฐกิจหรือด้านอื่น ๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคทั้งสิ้น (พัฏฐ์นิชา พัฒนศิริ, 2566)

โดยสรุป ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภค มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาด เนื่องจากเป็นตัวสะท้อนถึงแรงจูงใจ ความต้องการและวิธีการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการของผู้บริโภค ซึ่งการเข้าใจปัจจัยเหล่านี้ช่วยให้สามารถกำหนดกลยุทธ์การตลาดที่ตรงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ผู้บริโภคสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างรวดเร็ว การวิเคราะห์พฤติกรรมจึงเป็นกุญแจสำคัญในการแข่งขันและการสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจ

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อ

กระบวนการตัดสินใจซื้อเป็นกระบวนการที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าใจถึงขั้นตอนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นจนถึงกระบวนการสุดท้ายที่ผู้บริโภคทำการพิจารณาเพื่อตกลงซื้อสินค้า โดยกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคนั้นประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การตระหนักรู้ถึงสภาพปัญหาหรือ Problem Recognition ขั้นตอนแรกในการพิจารณาการซื้อที่ผู้บริโภคจะทำการคำนึงถึงเหตุผลที่ควรจะต้องเลือกซื้อสินค้า

2. การค้นหาข้อมูลสินค้าเพิ่มเติมหรือ Information Search เมื่อผู้บริโภคพิจารณาถึงเหตุผลในการเลือกซื้อสินค้าจากสภาพปัญหาหรือเหตุผลของตนเอง ผู้บริโภคจะเริ่มทำการค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขสภาพปัญหาหรือเหตุผลของตนเอง

3. การประเมินทางเลือกหรือ Evaluation of Alternatives เมื่อผู้บริโภคได้รับข้อมูลต่าง ๆ จากการที่ผู้ประกอบการได้นำเสนอข้อมูลเชิงลึกหรือวิธีการแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้บริโภคได้เลือกใช้ในการรับรู้ถึงข้อมูลต่าง ๆ ผู้บริโภคจะนำข้อมูลที่ได้รับมาทำการเปรียบเทียบเพื่อตัดสินใจเลือกสินค้าที่ตรงต่อความต้องการของตนเองมากที่สุด ซึ่งผู้บริโภคมักทำการพิจารณาถึงราคาและคุณค่าของสินค้าประกอบการตัดสินใจซื้อ

4. การเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจซื้อหรือ Purchase Decision เมื่อผู้บริโภคได้ทำการเปรียบเทียบจนสามารถตัดสินใจเลือกซื้อ กระบวนการนี้อาจมีได้นำไปสู่การเลือกซื้อที่แท้จริง ผู้บริโภคอาจทำการตัดสินใจซื้อหรือยุติการซื้อได้ทุกเมื่อ

5. การเลือกซื้อสินค้าหรือ Purchase ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าและกลายเป็นลูกค้าของธุรกิจ

6. การประเมินหลังการซื้อสินค้าหรือ Post-Purchase Evaluation กระบวนการขั้นตอนสุดท้ายที่มีความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้า (ปรีตินกุลสมปรารถนา, 2564)

โดยสรุป กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเป็นขั้นตอนที่ผู้บริโภคใช้ในการพิจารณา เลือกและตัดสินใจซื้อสินค้า ดังนั้นการเข้าใจกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคช่วยให้ธุรกิจสามารถออกแบบกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างตรงจุดในแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่การสร้างแรงจูงใจ จัดทำคอนเทนต์ให้ข้อมูล สร้างความแตกต่างทางเลือก ตลอดจนดูแลหลังการขายเพื่อสร้างความภักดีของลูกค้า

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาด

สำหรับส่วนประสมทางการตลาดหรือ Marketing Mix เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถนำมาปรับใช้กับการออกแบบวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการของผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งบทความนี้จะประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ ซึ่งมีส่วนประกอบทั้งสิ้น 7 ด้าน ได้แก่

1. ด้านผลิตภัณฑ์หรือ Product สิ่งที่ต้องการเสนอขายเพื่อสร้างความสนใจและความพึงพอใจของผู้บริโภค

2. ด้านราคาหรือ Price จำนวนเงินที่ผู้บริโภคจะต้องจ่ายให้แก่ผู้ผลิตสินค้า เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคสามารถนำไปพิจารณาเพื่อเป็นตัวเลือกในการเปรียบเทียบถึงคุณค่าหรือเปรียบเทียบกับสินค้าอื่น ๆ เพื่อตัดสินใจซื้อสินค้าที่เหมาะสม

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายหรือ Place ช่องทางจัดจำหน่ายสินค้าที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงแหล่งการซื้อขายได้ รวมไปถึงกลยุทธ์และวิธีการนำเสนอสินค้าไปยังผู้บริโภค

4. ด้านการส่งเสริมการตลาดหรือ Promotion เครื่องมือการสื่อสารทางการตลาดเพื่อสร้างความสนใจ ความคิด ความรู้สึก ความต้องการและความพึงพอใจในสินค้า ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึก ความเชื่อ และพฤติกรรมในการซื้อสินค้าโดยตรง

5. ด้านบุคคลหรือ People บุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องกับสินค้าทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการหรือพนักงานภายในองค์กร

6. ด้านกระบวนการหรือ Process วิธีการที่ใช้ในการนำเสนอสินค้าให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งสามารถจัดทำได้หลากหลายวิธีการ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ หรือการเผยแพร่ข้อมูลสินค้าไปยังช่องทางจำหน่ายต่าง ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภค

7. ด้านลักษณะทางกายภาพหรือ Physical Evidence สิ่งที่ถูกค้าสามารถสัมผัสได้จากการเลือกใช้สินค้าหรือบริการขององค์กร เป็นการสร้างความแตกต่างอย่างโดดเด่นและมีคุณภาพ (กลยุทธ์ ชุ่มดอกไพร, 2564)

อีกทั้งยังใช้แนวคิดการวิเคราะห์ทางการตลาด ได้แก่ SWOT analysis และ TOWS matrix โดยมีรายละเอียดดังนี้

SWOT analysis

เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ธุรกิจที่จะทำการพิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคเพื่อใช้ในการประเมินสถานการณ์ของธุรกิจและพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งจะประกอบไปด้วย 4 ส่วนประกอบ ได้แก่

1. จุดแข็งหรือ Strength ความสามารถหรือประสิทธิภาพของสินค้าที่ผู้บริโภคจะได้ทราบถึงหรือรับรู้ โดยจะพิจารณาถึงข้อได้เปรียบและความโดดเด่นของสินค้าเพื่อนำมาใช้แข่งขันกับธุรกิจอื่น ๆ ได้
2. จุดอ่อนหรือ Weakness ข้อเสียเปรียบที่เกิดขึ้นทำให้สินค้าได้รับผลกระทบในด้านลบ โดยจะพิจารณาถึงความบกพร่องหรือข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ทำให้เสียเปรียบหรือเป็นจุดอ่อนได้
3. โอกาสหรือ Opportunities โอกาสหรือสถานการณ์ภายนอกที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติแล้วสร้างผลประโยชน์ให้แก่สินค้าได้โดยอัตโนมัติ โดยจะพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงภายนอกต่าง ๆ อาทิเช่น รูปแบบเศรษฐกิจ ข้อเสนอสนับสนุนของรัฐบาลหรือกระบวนการทางกฎหมายต่าง ๆ ตลอดจนรูปแบบของพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคอีกด้วย
4. อุปสรรคหรือ Threats สถานการณ์ภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ ส่งผลทำให้ส่งผลกระทบเชิงลบต่อสินค้า โดยจะพิจารณาถึงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงส่งผลทำให้เกิดผลลบต่อสินค้า ตลอดจนจำนวนคู่แข่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้เป็นอุปสรรคต่อสินค้า เป็นต้น (anga,2567)

TOWS matrix

เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ธุรกิจที่ต่อยอดจาก SWOT analysis ที่ทำการพิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค แต่ทำการเพิ่มเติมการวิเคราะห์องค์ประกอบระหว่างปัจจัยภายใน (Strength และ Weakness) และปัจจัยภายนอก (Opportunity และ Threat) เข้าด้วยกัน เพื่อยกระดับการวางแผนกลยุทธ์ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะประกอบไปด้วย 4 ส่วนประกอบ ได้แก่

1. กลยุทธ์เชิงรุกหรือ SO (Strength + Opportunity) การพิจารณาจุดแข็งร่วมกับโอกาสที่เป็นข้อได้เปรียบของสินค้า
2. กลยุทธ์เชิงรับหรือ WT (Weaknesses + Threats) การพิจารณาจุดอ่อนร่วมกับอุปสรรคที่เป็นแนวทางการรับมือกับสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น
3. กลยุทธ์เชิงป้องกันหรือ ST (Strength + Threats) การพิจารณาจุดแข็งร่วมกับอุปสรรคที่น่าข้อได้เปรียบมาแก้ไขปัญหาด้านอุปสรรค
4. กลยุทธ์เชิงแก้ไขหรือ WO (Weaknesses + Opportunity) การพิจารณาโอกาสร่วมกับจุดอ่อนเพื่อรับมือกับสภาพปัญหาที่ส่งผลทำให้สินค้าสามารถวางขายได้อย่างปลอดภัย (DIGITORY,2566)

โดยสรุป การเข้าใจและประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ควบคู่กับการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมจะช่วยให้ธุรกิจสามารถสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กลยุทธ์ทางการตลาดจึงถือเป็น “หัวใจสำคัญ” ของความสำเร็จทางธุรกิจในระยะยาว

ข้อสรุปทางวิชาการ

จากการศึกษาและขยายผลจากงานวิจัยของนลพรรณ วงศ์ทวีทรัพย์ (2567) ร่วมกับการทบทวนแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่า การซื้อเสื้อผ้าออนไลน์ผ่าน TikTok ได้กลายเป็นแนวโน้มที่ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว ซึ่งนิยมใช้แพลตฟอร์มนี้เพื่อรับชมวิดีโอสั้น รีวิวสินค้าและค้นหาแรงบันดาลใจในการแต่งตัว ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความน่าสนใจของเนื้อหา คำวิจารณ์จากผู้ใช้งานจริงและกระบวนการซื้อที่สะดวก รวดเร็ว นอกจากนี้ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด เช่น ราคา กระบวนการและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีผลสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อเช่นเดียวกัน โดยที่ด้านราคาหรือความคุ้มค่าและราคาที่เข้าถึงได้ง่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ผู้บริโภครู้สึกสนใจและตัดสินใจซื้อ นอกจากนี้กระบวนการซื้อที่ง่ายและรวดเร็วบนแอปพลิเคชัน TikTok ก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การซื้อสินค้ามีความสะดวกและราบรื่น ส่งผลให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจและเกิดความพึงพอใจในประสบการณ์การซื้อ ส่วนในด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การแสดงภาพสินค้าที่ตรงกับความเป็นจริงและการตอบสนองที่รวดเร็วจากร้านค้า ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าในการเลือกซื้อสินค้า โดยองค์ความรู้นี้สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคบนแพลตฟอร์มออนไลน์นั้นไม่ได้พึ่งพาเพียงแค่ลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคเท่านั้นแต่ยังขึ้นอยู่กับการสร้างประสบการณ์ที่ดีในการซื้อผ่านกระบวนการที่ง่ายดายและการนำเสนอสินค้าที่น่าสนใจ ซึ่งข้อมูลนี้สามารถนำไปใช้ในการวางกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ที่เหมาะสมและตรงกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

การทำความเข้าใจปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภคและกระบวนการตัดสินใจซื้อ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดในยุคปัจจุบัน เนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริโภคมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสสังคม เทคโนโลยีและพฤติกรรมดิจิทัล โดยเฉพาะในช่องทางออนไลน์ เช่น TikTok, Instagram และแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซต่าง ๆ ซึ่งการเข้าใจทั้งปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคและกระบวนการตัดสินใจซื้อ เปรียบเสมือน “เข็มทิศทางการตลาด” ที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถปรับกลยุทธ์ได้อย่างตรงเป้าหมายเข้าถึงผู้บริโภคได้ในจังหวะที่เหมาะสมและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้นกลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของผู้บริโภคยุคปัจจุบันควรมีการวางแผนการกำหนดกลยุทธ์ด้วยการบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาด ได้แก่ 7 Ps (Product, Price, Place, Promotion, People, Process และ Physical Evidence) SWOT analysis และ TOWS matrix ที่สอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจซื้อและพฤติกรรมของผู้บริโภค เพื่อเป็นแนวทางกลยุทธ์แผนการตลาดที่สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนในอุตสาหกรรมแฟชั่นที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถทำการวิเคราะห์กลยุทธ์แผนการตลาดได้ดังนี้

การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps สำหรับร้านขายเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีใน TikTok

หัวข้อ 7Ps	รายละเอียด
ผลิตภัณฑ์ Product	การออกแบบรูปแบบลักษณะของสินค้าเสื้อผ้าแฟชั่นตามเทรนด์สินค้าแฟชั่นยอดนิยมบน TikTok (Shopify Blog, 2568) ระบุว่า เสื้อผ้าที่ขายดีคือ ชุดแมตซ์เซต

หัวข้อ 7Ps	รายละเอียด
	(เช่น เสื้อ-กางเกงเข้าชุด) กางเกงยีนส์ขากว้าง เสื้อสเวตเชิ้ต ชุดเดรสลำลอง ส่วนสไตล์ที่มาแรงคือ Y2K Revival (แฟชั่นยุค 2000) City Girl Summer (ลุคสาวเมืองในหน้าร้อน) และแนวมินิมอล-วินเทจ ดังนั้น 1) ขายสินค้าแฟชั่นผู้หญิง เช่น เสื้อครอป กางเกงยีนส์ เดรส แมตซ์เซ็ท 2) เน้นความหลากหลาย (Style, Size, สี, เทรนด์ Y2K, มินิมอล ฯลฯ) 3) มีการโชว์สินค้าผ่านวิดีโอสั้น (Short-form video) เพื่อดึงดูดความสนใจหรือสามารถใช้ Influencer ในการรีวิวสินค้าจริงผ่านการสวมใส่สินค้า เป็นต้น
ราคา Price	1) กำหนดราคาให้ผู้บริโภคสามารถจับต้องได้ ซึ่งเสื้อผ้าแฟชั่นบน TikTok Shop มักมีราคาที่เข้าถึงง่าย ซึ่งเป็นจุดแข็งในการดึงดูดกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความคุ้มค่าและสินค้าที่ตามเทรนด์
ช่องทางการจัดจำหน่าย Place	1) จำหน่ายผ่าน TikTok Shop 2) จัดทำคอนเทนต์วิดีโอสั้นในการโปรโมตสินค้า 3) ทำการสร้างสินค้าในตะกร้าให้ผู้บริโภคทำการเลือกซื้อสินค้าได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากขึ้น
การส่งเสริมการตลาด Promotion	1) ใช้การไลฟ์สด (TikTok Live) เพื่อโปรโมตสินค้าและตอบคำถามผู้บริโภคได้อย่างเรียลไทม์ 2) สร้างคูปองส่วนลดต่าง ๆ 3) เข้าร่วมแคมเปญการลดราคา 4) ติดต่อ Influencer / Creator รีวิวสินค้าเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ
บุคคล People	1) ทำการแนะนำสินค้าโดยปราศจากการโอ้อวดเกินจริง แนะนำสินค้าโดยตรง เป็นไปตามความจริง 2) หากร่วมงานกับ Influencer ต้องเลือกคนที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย เช่น สายแฟชั่นวัยรุ่น
กระบวนการ Process	1) ตอบแชทหรือคอมเมนต์อย่างรวดเร็ว 2) มีระบบสั่งซื้อ/ชำระเงินที่รวดเร็ว 3) การรับประกันสินค้าต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้

หัวข้อ 7Ps	รายละเอียด
ลักษณะทางกายภาพ Physical Evidence	1) เปิดเผยข้อมูลของสินค้าอย่างโปร่งใส 2) นำเสนอ/แนะนำธุรกิจสม่ำเสมอ เพื่อสร้างการรับรู้ถึงตัวตนของธุรกิจ 3) ให้ผู้บริโภคทำการรีวิวได้โดยอิสระ ปราศจากการบังคับและโน้มรับทำติชมต่าง ๆ

การวิเคราะห์ SWOT analysis

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ SWOT analysis สำหรับร้านขายเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีใน TikTok

ปัจจัยภายใน (Internal Factors) / ภายนอก (External Factors)		
	บวก (Positive)	ลบ (Negative)
ปัจจัยภายในองค์กร (Internal Factors)	Strengths (จุดแข็ง) S1: มีฐานผู้บริโภคจำนวนมากที่ใช้แพลตฟอร์ม TikTok และมีระบบอัลกอริทึมที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุด S2: มีระบบ After-Sales เช่น คืนเงิน หรือเปลี่ยนสินค้า S3: TikTok มีระบบบริการขนส่งจากพาร์ตเนอร์ อาทิเช่น J&T, Kerry ที่เอื้ออำนวยและเพิ่มตัวเลือกให้แก่ผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น S4: การนำเสนอสินค้าด้วยรูปแบบวิดีโอสั้น ช่วยให้สินค้าถูกนำเสนอให้แก่ผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี S5: มีระบบ TikTok Shop ซึ่งมีประสิทธิภาพเอื้ออำนวยต่อการใช้งานทั้งคนขายและคนซื้อ	Weaknesses (จุดอ่อน) W1: คู่แข่งขันสูงมาก มีจำนวนผู้ประกอบการ/ธุรกิจ/สินค้าเป็นจำนวนมาก W2: การตั้งราคาที่ถูกมาก ส่งผลให้ยากต่อการสร้างจุดขายที่แตกต่าง W3: การนำเสนอสินค้าที่อยู่ในรูปแบบของวิดีโอจะต้องสร้างสรรค์คอนเทนต์ที่ดึงดูดผู้บริโภค ซึ่งจัดทำได้ค่อนข้างยาก
ปัจจัยภายนอกองค์กร (External Factors)	Opportunities (โอกาส) O1: ความสนใจ/ความนิยมเทรนด์แฟชั่นต่าง ๆ กำลังเป็นที่น่าสนใจ O2: จำนวนผู้ใช้งานแพลตฟอร์มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ	Threats (อุปสรรค) T1: การเปลี่ยนแปลงของอัลกอริทึมที่ไม่สามารถควบคุมได้ T2: การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม/ความสนใจของผู้บริโภคที่แปรผันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ปัจจัยภายใน (Internal Factors) /		
ภายนอก (External Factors)	บวก (Positive)	ลบ (Negative)
	O3: สามารถใช้ Influencer ในการ รีวิวลสินค้าได้ทันที	T3: ปัญหาด้านการจัดส่งสินค้าที่อาจ ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อม ภายนอกที่ไม่สามารถทำการควบคุม หรือคาดคะเนไว้ล่วงหน้าได้

การวิเคราะห์ TOWS matrix

ปัจจัยภายใน (Internal Factors)	จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
	S1: มีฐานผู้บริโภคจำนวนมากที่ ใช้แพลตฟอร์ม TikTok และมี ระบบอัลกอริทึมที่สามารถเข้าถึง กลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุด	W1: คู่แข่งขันสูงมาก มีจำนวน ผู้ประกอบการ/ธุรกิจ/สินค้าเป็น จำนวนมาก
	S2: มีระบบ After-Sales เช่น คืนเงินหรือเปลี่ยนสินค้า	W2: การตั้งราคาที่สูงเกินไป ส่งผล ทำให้ยากต่อการสร้างยอดขายที่ แตกต่าง
	S3: TikTok มีระบบบริการขนส่ง จากพาร์ตเนอร์ อาทิเช่น J&T, Kerry ที่เอื้ออำนวยและเพิ่ม ตัวเลือกให้แก่ผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น	W3: การนำเสนอสินค้าที่อยู่ใน รูปแบบของวิดีโอจะต้อง สร้างสรรค์คอนเทนต์ที่ดึงดูด ผู้บริโภค ซึ่งจัดทำได้ค่อนข้างยาก
ปัจจัยภายนอก (External Factors)	S4: การนำเสนอสินค้าด้วย รูปแบบวิดีโอสั้น ช่วยให้สินค้าถูก นำเสนอให้แก่ผู้บริโภคได้เป็น อย่างดี	
	S5: มีระบบ TikTok Shop ซึ่งมี ประสิทธิภาพเอื้ออำนวยต่อการ ใช้งานทั้งคนขายและคนซื้อ	
โอกาส (Opportunity)	กลยุทธ์เชิงรุก SO	กลยุทธ์เชิงแก้ไข WO
O1: ความสนใจ/ความนิยมเทรนด์ แฟชั่นต่าง ๆ กำลังเป็นที่น่าสนใจ	SO1: ติดตามคอนเทนต์ที่ได้รับ ความนิยมในปัจจุบันหรือแฟชั่น ต่าง ๆ ที่กำลังเป็นที่นิยมและให้ ความสนใจสูง จากนั้นทำการจัด จ้าง Influencer ในการโปรโมต สินค้าเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ มากยิ่งขึ้น (S1, S4, O1, O2,)	WO1: สร้างแบรนด์ให้เป็นที่รู้จัก มากขึ้นผ่านการจัดทำวิดีโอคอน เทนต์แนะนำตัวหรือรีวิวลจาก ลูกค้าจริง พยายามอัปเดตคอน เทนต์บ่อย ๆ เพื่อลดผลกระทบ จากอัลกอริทึม (W1, W3, O1,)
O2: จำนวนผู้ใช้งานแพลตฟอร์ม เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ		
O3: สามารถใช้ Influencer ใน การรีวิวลสินค้าได้ทันที		

อุปสรรค (Threat)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน ST	กลยุทธ์เชิงรับ WT
T1: การเปลี่ยนแปลงของอัลกอริทึมที่ไม่สามารถควบคุมได้	ST1: ทำการเรียนรู้การตัดต่อวิดีโอด้วย TikTok Creator Center และร่วมมือกับ Influencer ที่มีฐานผู้ติดตามเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ (S4, S5, ได้อย่างรวดเร็ว	WT1: ทำการควบคุมคุณภาพสินค้าและบริการหลังการขายเพื่อลดรีวิวลบ (W1, W3, T2)

การสร้างร้านขายเสื้อผ้าบน TikTok เป็นโอกาสทางธุรกิจที่มีศักยภาพสูงในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในกลุ่มลูกค้าที่ตอบสนองต่อคอนเทนต์วิดีโอและโปรโมชั่นในโลกออนไลน์ แต่ต้องอาศัยการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การสร้างแบรนด์และการพัฒนาทักษะคอนเทนต์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถแข่งขันและเติบโตในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาและกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นนี้ พบว่า แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสอดคล้องต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของผู้บริโภคยุคปัจจุบันที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องอาศัยความเข้าใจในด้านกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ต่าง ๆ ผ่านการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภค การขายเสื้อผ้าบน TikTok ที่มีศักยภาพสูงจากทั้งเทรนด์ผู้บริโภคและระบบสนับสนุนของแพลตฟอร์ม กลยุทธ์ที่สำคัญคือการใช้จุดแข็งมาสร้างการรับรู้แบรนด์ให้ได้เร็วที่สุด รวมถึงจัดการความเสี่ยงจากอัลกอริทึมหรือการแข่งขันด้วยการพัฒนาทักษะใหม่และการบริหารคุณภาพร้านอย่างมีอาชีพ ดังนั้นกลยุทธ์ทางการตลาดที่บทความฉบับนี้ได้ทำการเสนอเป็นแนวทางโดยเบื้องต้น หากนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติควรมีการศึกษาลักษณะพฤติกรรมผู้บริโภคที่ตรงต่อรูปแบบของสินค้าของธุรกิจเพื่อให้กลยุทธ์การตลาดสามารถออกแบบได้อย่างเฉพาะเจาะจงตรงต่อกลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

1. ประสิทธิภาพของ TikTok ที่ช่วยให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้า TikTok ไม่ได้เป็นเพียงแค่แพลตฟอร์มเพื่อความบันเทิง แต่ยังมีระบบและฟีเจอร์ที่ถูกออกแบบมาเพื่อสนับสนุนการขายสินค้าและกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะผ่าน TikTok Shop ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมผู้บริโภค

2. TikTok มีประสิทธิภาพสูงในการสนับสนุนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยอาศัยการผสมผสานระหว่าง คอนเทนต์วิดีโอที่สร้างอิทธิพลต่ออารมณ์, ระบบซื้อขายที่สะดวกในแอป, และการใช้ AI เพื่อแนะนำสินค้าอย่างตรงจุด ส่งผลให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มตัดสินใจซื้อเร็วขึ้น และเพิ่มยอดขายให้ร้านค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษลักษณ์ ชุ่มดอกโพ. (2564). ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด 7P's ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ ศูนย์การค้า ดองกิมอลล์ทองหล่อ. ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พนัชร อภิบุลวัชร. (2567). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น แบรนด์ Everything2019 ผ่านช่องทางด็กต็อกช้อป. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2568 จาก <https://ir-thesis.swu.ac.th/dspace/handle/123456789/2807>.
- พัญ์ณิชา พัฒนศิริ. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อเสื้อกั๊กล้ามทอมของกลุ่มเพศทางเลือก (LGBTIQ) ผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2567). พาณิชย์จัดทำดัชนีใหม่ ความพึงพอใจการซื้อสินค้าออนไลน์ เผยดัชนีอยู่ในระดับพึงพอใจมาก. สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2568 จาก <https://tpso.go.th/news/2408-0000000004>.
- AfterShip. (2568). TikTok Shop Statistics in 2025. สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2568 จาก <https://www.aftership.com/ecommerce/statistics/tiktok-shop>.
- Anga. (2567). SWOT Analysis คืออะไร? สำคัญอย่างไรต่อการทำธุรกิจ. สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2568 จาก <https://anga.co.th/marketing/what-is-swot/>.
- Crowdster. (ม.ป.ป.). การสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคที่สะท้อนพฤติกรรมการซื้อของในชีวิตประจำวัน. สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2568 จาก <https://www.facebook.com/Crowdstercommunity>.
- DIGITORY. (2566). TOWS MATRIX คืออะไร แตกต่างกับ SWOT ANALYSIS อย่างไร. สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2568 จาก <https://digitorystyle.com/tows-matrix-meaning/>.
- Gloda Market Guide. (2568). TikTok Shop | April 2025 women's fashion report. มาก. สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2568 จาก <https://www.gloda.vip/en/content/detail/9804>.
- Marketing Oops. (2567). TikTok PACE framework และพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคไทย. สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2568 จาก <https://www.marketingoops.com/reports/tiktok-pace-framework/>.
- Priceza.com. (2568). ตลาดอีคอมเมิร์ซไทยโตทะลุ 1 ล้านล้านบาทจากกระแส TikTok Shop. สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2568 จาก <https://www.nationthailand.com/business/economy/40052525>.
- Shopify Blog. (2568). สองเทรนด์! สินค้าใน TikTok ที่มาแรงสุด ๆ ปีนี้. สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2568 จาก <https://www.shopify.com/th/blog/tiktok-products>.

การพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น

The Development of Democratic Politics through the Process of Local Governance

คำสี สืบเมืองชัย

เวชสุวรรณ อาจิชัย

พระมหาไถยน้อย ญาณเมธี

ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Kumsee Suebmueangsai

Wedsuwan Ardwichai

Phramaha Thainoi Yanamethi

Theeraphat Thinsandee

Mahamakut Buddhist University RoiEt Campus

Corresponding E-mail: theeraphat.th@mbu.ac.th

วันที่รับบทความ: 5 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 7 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 8 สิงหาคม 2568

Received: June 5, 2025; Revised: August 7, 2025; Accepted: August 8, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของกระบวนการปกครองท้องถิ่นในการส่งเสริมและพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยในระดับพื้นที่ โดยวิเคราะห์ผ่านมิติของโครงสร้างการบริหาร การมีส่วนร่วมของประชาชน และกลไกการตรวจสอบถ่วงดุล

ผลการศึกษาพบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้เกิดการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองได้โดยตรง มีโอกาสแสดงออกทางความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะอย่างหลากหลาย ทั้งในด้านการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น การร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การเสนอข้อคิดเห็นผ่านเวทีประชาคม ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้บริหาร เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยผ่านกระบวนการปกครองท้องถิ่นจะเกิดผลอย่างแท้จริง ก็ต่อเมื่อสามารถเสริมสร้างพลเมืองให้มีความรู้ ความตื่นตัว และมีเจตคติที่ดีต่อประชาธิปไตย ควบคู่ไปกับการปรับปรุงระบบบริหารจัดการท้องถิ่นให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้มีบทบาทอย่างแท้จริงในกระบวนการกำหนดทิศทางของชุมชนตนเอง อันจะนำไปสู่การวางรากฐานประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น เช่น การขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของพลเมือง วัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์ การมีส่วนร่วมเชิงสัญลักษณ์ และข้อจำกัดด้านทรัพยากรขององค์กรท้องถิ่น

คำสำคัญ: การพัฒนาการเมืองประชาธิปไตย; การปกครองท้องถิ่น; การมีส่วนร่วมของประชาชน; ความโปร่งใส; การกระจายอำนาจ

Abstract

This academic article aims to study the role of local governance processes in promoting and developing democratic politics at the local level. The analysis is conducted through the dimensions of administrative structure, citizen participation, and mechanisms of checks and balances.

The findings reveal that local administrative organizations serve as a crucial mechanism for decentralizing power from the central government to local areas. This decentralization enables citizens to directly engage in political decision-making processes, express their opinions, and participate in a wide range of public activities—such as electing local leaders, co-developing local development plans, contributing opinions through public forums, and being involved in mechanisms that monitor and balance the executive's use of power. For democratic development through local governance to be truly effective, it requires fostering an informed and active citizenry with positive attitudes toward democracy. Simultaneously, it necessitates improving local administrative systems to be transparent, accountable, and inclusive—creating spaces where citizens can play a genuine role in shaping the direction of their own communities. Such conditions will help lay a strong foundation for sustainable democracy in Thai society. However, the study also identifies several limitations that hinder democratic development at the local level. These include a lack of knowledge and understanding among citizens about their civic roles and responsibilities, a deeply rooted patronage-based political culture, symbolic or superficial participation, and resource constraints faced by local administrative organizations.

Keywords: Democratic Political Development; Local Governance; Public Participation; Transparency; Decentralization

บทนำ

จอร์เกน รุสมัสเซน (Jorgen Rusmussen) ได้นำคำกล่าวของอริสโตเติล (Aristotle) ปราศัญชากรีกที่ได้กล่าวไว้เมื่อ 300 ปีก่อนคริสตกาล ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของวิชาการเมือง ที่ได้กล่าวไว้เมื่อหลายศตวรรษที่ผ่านมาว่า “ใครก็ตามถ้าไม่สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ เพราะมีความเพียงพอในทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาต้องการแล้ว เขาเหล่านั้นก็คือ ฤๅษีผู้ทรงศีล” ซึ่งถ้ามนุษย์ทุกคนคือฤๅษีผู้ทรงศีลแล้ว ลัทธิอนาธิปไตย (Anarchy) คงจะเป็นลัทธิการเมือง และเป็นแนวทางการบริหารที่ดีที่สุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ เพราะลัทธิอนาธิปไตยเป็นลัทธิการเมืองที่ยึดถือและยกย่องเสรีภาพของบุคคลอย่างเต็มที่ และเชื่อว่ารัฐเป็นสิ่งชั่วร้ายเพราะเป็นอุปสรรคต่อเสรีภาพของมนุษย์ ดังนั้นรัฐจึงไม่มีความจำเป็นต้องคงอยู่และต้องขจัดรัฐเสียโดยทันที ตามลัทธินี้ปริมาณและขอบเขตอำนาจรัฐจึงมีค่าเท่ากับศูนย์ (วัชรินทร์ สุทธิชัย, 2556: 1) อริสโตเติลกล่าวไว้อีกว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal)” ที่แตกต่างจากสัตว์ทั้งหลาย อธิบายว่ามนุษย์ต้องอยู่ในสังคม ไม่สามารถอยู่โดยเดี่ยวได้ อาจเป็นเพราะว่ามนุษย์อ่อนแอ แต่มีความต้องการที่

หลากหลาย จึงจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแสวงหาสิ่งที่มีความจำเป็นต่อชีวิต เพื่อตอบสนองความต้องการแห่งตน (Self-need) เริ่มตั้งแต่ความต้องการปัจจัยสี่ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ปัจจัยดังกล่าวถือเป็นปัจจัยพื้นฐานเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต เพราะถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งคงไม่สามารถดำรงชีวิตได้ตามปกติ ทั้งนี้เพราะมนุษย์ไม่สามารถจะอยู่บนต้นไม้ ไม่สามารถอยู่ใต้น้ำ หรืออยู่ใต้ดินได้เหมือนสัตว์บางชนิดได้ และเพราะมนุษย์ต้องการชีวิตที่ดีกว่า มนุษย์จึงจำเป็นต้องคบหาสมาคมกันและแบ่งงานกันทำตามที่แต่ละคนถนัด และเมื่อใดก็ตามที่มนุษย์รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นชุมชน เป็นหมู่ เป็นเหล่า มนุษย์รู้จักบทบาทของตนเอง และบทบาทที่จะปฏิบัติต่อผู้อื่น มนุษย์จำเป็นต้องมีสิ่งชี้นำ และจะต้องสร้างกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันเพื่อความสงบสุขของสังคมโดยรวม กฎเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อการอยู่ร่วมกันนี้อาจเป็นกฎเกณฑ์ทางศาสนาหรือกฎเกณฑ์ทางการเมืองการปกครอง และเมื่อชุมชนขยายตัวใหญ่ขึ้น จนกลายเป็นรัฐแล้ว กฎเกณฑ์ทางการเมืองทางการเมืองการปกครองยังจำเป็นมากยิ่งขึ้น (นิยพรธนะ (ผลวัฒน์) วรณศิริ, 2550: 200) อย่างไรก็ตาม แนวทางหรือวิธีการปกครองบางประเภทเมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้หรือปฏิบัติได้ยากก็ไม่มีผู้นิยมหรือไม่แพร่หลาย แต่การปกครองบางประเภทมีความเหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติก็ได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น วิธีการปกครองนั้นจะเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมก็ตาม มีอำนาจในตัวเองมากกว่าที่คิดกันมาก จึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาและให้ความสนใจในการเมืองการปกครองต่าง ๆ อย่างจริงจัง (วัชรินทร์ สุทธิชัย, 2556: 2) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 สถานภาพของโลกใบนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของคนที่มีอายุประมาณ 100 ปี (ค.ศ. 2024) คงได้เห็นการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วทั้ง 4 ด้าน ในช่วง 50 ปี คือการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้หยุดนิ่ง แต่ขยายขอบเขตไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าว เกิดจากปัจจัยสำคัญด้านกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) หรือโลกที่ไร้พรมแดน ไม่ใช่พรมแดนที่เป็นองค์ประกอบของรัฐ หรือที่เรียกว่า Territory แต่เป็นพรมแดนด้านการติดต่อสื่อสาร ที่ทำให้คนทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ไม่ว่าจะอยู่จุดใดในประเทศเดียวกันหรือต่างประเทศ หรือแม้อยู่บนดวงจันทร์ เช่น การแข่งขันฟุตบอลโลกครั้งที่ 22 ในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2022 ที่ประเทศกาตาร์ (Qatar) (Fédération Internationale de Football Association. (2022) การแข่งขันกีฬาโอลิมปิกปี 2024 ที่ประเทศฝรั่งเศส (France) หรือการแข่งขันวอลเลย์บอลหญิง อายุ 17 ปี ชิงแชมป์โลกที่ประเทศเปรู เมื่อปลายเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 2024 (International Olympic Committee. (2024) คนทั้งโลกสามารถรับชมและรับทราบผลของการแข่งขันได้พร้อมกัน หรือข่าวสารรายวันการรณรงค์หาเสียงเพื่อชิงตำแหน่งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา ในด้านการเมืองการปกครองนั้น บุคคลที่สามารถตัดสินใจเรื่องใด ๆ อันจะเป็นผลร่วมกันของชุมชนและสมาชิกในชุมชนนั้น ๆ จะเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองชุมชน ซึ่งอำนาจนี้อาจได้มาจากการบังคับหรือได้มาจากการที่คนส่วนใหญ่มอบอำนาจให้ (เลือกตั้งขึ้นมา) และการเมืองการปกครองที่ผู้นำได้อำนาจจากประชาชนมอบให้คือประชาธิปไตย (Democracy) และประชาธิปไตยนั้นเป็นที่ยอมรับกันว่าประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาและขับเคลื่อนกระบวนการทางการเมือง แต่ที่สำคัญยิ่งกว่าคือประชาธิปไตยต้องมีคุณสมบัติที่เอื้ออำนวยด้วย กล่าวคือประชาชนต้องให้ความสนใจ และมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจริงจัง มีความเชื่อมั่นและมุ่งมั่นในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ต้องเอาใจใส่ และมีความรับผิดชอบ ไม่หลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธความรับผิดชอบของตน แต่ถ้า

ประชาชนขาดความรับผิดชอบ การปกครองระบอบประชาธิปไตยก็ย่อมจะไม่อำนวยประโยชน์ให้แก่ประชาชน และไม่เจริญงอกงาม (Welsh, William A., 1973: 78)

การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยเริ่มในประเทศตะวันตกและสหรัฐอเมริกา ต่อมาประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายได้นำมาเป็นต้นแบบในการปกครองของตน หลายประเทศมีที่ท่าจะประสบความสำเร็จอย่างงดงามในระยะแรก แต่ท้ายที่สุดมักจะมีแนวโน้มเปลี่ยนเป็นระบบประชาธิปไตยแบบนำทาง (Guided Democracy) อาทิเช่น ในประเทศอเมริกาใต้ อาฟริกา และหลายประเทศในเอเชีย เช่น ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ อินโดนีเซีย เวียดนาม ลาว เขมร และแม้แต่อินเดีย รวมถึงประเทศไทยด้วย บางประเทศประสบความสำเร็จโดยสิ้นเชิงเพราะการเมืองการปกครองที่เรียกว่าเป็นประชาธิปไตย ซึ่งแท้จริงแล้วอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้มีอำนาจทั้งฝ่ายการเมือง ข้าราชการ นายทุน และอำนาจแฝง แม้จะมีความเชื่อว่าอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจตุลาการมีความเป็นอิสระอย่างแท้จริงก็ตาม และในที่สุดต้องเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองการปกครองเป็นสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์ อีกหลายประเทศที่ยังอยู่ในภาวะสับสนและแสวงหารูปแบบ วิธีการ ตลอดจนกระบวนการทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับพื้นฐานวัฒนธรรมทางการเมืองของตน ความสำนึกทางการเมืองของประชาชน ประเทศที่อยู่ในภาวะเช่นนี้ ในปัจจุบันมีอยู่ไม่น้อยทั้งในอเมริกาใต้ อาฟริกา เอเชีย ซึ่งรวมทั้งประเทศไทยด้วย (บุญทัน ดอกไธสง, 2553: 75) โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับบัญญัติว่าประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่ก็ปรากฏมีการทำรัฐประหารและยกเลิกรัฐธรรมนูญหลายครั้ง รวมถึงมีการยุบสภาหลายครั้ง แม้การยุบสภาจะเป็นแนวทางตามระบอบประชาธิปไตย แต่กรณีประเทศไทยนั้นมิบ่อยเกินไป รวมถึงการยุบสภาในปี 2566 (20 มีนาคม 2566) ซึ่งเป็นการยุบสภาครั้งที่ 15 ในช่วงประชาธิปไตยของไทยตั้งแต่ปี 2475 เป็นต้นมา

ปัญหาอยู่ที่ว่าทำอย่างไรประชาชนจึงจะตื่นตัวสนใจกิจกรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย กล่าวคือ 1) ต้องมีการพัฒนาการศึกษาด้านการเมืองแก่ประชาชนอย่างแท้จริงและอย่างกว้างขวาง ประชาชนจะเกิดความตื่นตัวทางการเมืองได้เพราะเขาได้มีโอกาสเรียนรู้ การได้มีโอกาสเข้าใจถึงระบบการปกครอง กลไกของการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ และที่สำคัญคือ การศึกษาจะมีส่วนช่วยให้ประชาชนได้เข้าใจถึงสิทธิเสรีภาพและบทบาทที่พึงมีต่อกิจกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2) การเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ประชาธิปไตยโดยการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ตนชอบและเชื่อมั่นในนโยบาย การใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอและถือเป็นจิตสำนึกที่ต้องปฏิบัติ การเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการต่างๆ อันจำเป็นต่อประชาชน เพราะการที่ประชาชนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติดังกล่าวจะเป็นวิถีทางที่จะสร้างความเข้าใจต่อการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และจะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในกิจกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนมีประโยชน์ เช่น เป็นการเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดความกระจำในวัตถุประสงค์ของโครงการ และมองเห็นทางออกที่มีประสิทธิภาพ ให้เกิดทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมและยังเป็นการสร้างฉันทามติ เป็นการสร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วมกัน เกิดความกระตือรือร้น เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จ หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรง และเป็นการสร้างความเชื่อถือและความชอบธรรม 3) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครองท้องถิ่นเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง เพราะทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและอยากจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น นานาอารยประเทศยอมรับว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยของชาติ ดังเช่น

นักปราชญ์ผู้มีชื่อเสียงทางการเมืองผู้หนึ่งคือ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เคยกล่าวไว้ว่า “ประชาธิปไตยต้องเริ่มที่บ้านและบ้านของประชาธิปไตยก็คือชุมชนที่อยู่รอบตัวท่าน” ซึ่งหมายถึงท้องถิ่น (บวรศักดิ์ อูวรรณโณ, 2549: 45)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ระบอบประชาธิปไตย “ประชาชน” ถือเป็นศูนย์กลางของอำนาจอธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยให้เติบโตและมั่นคง อย่างไรก็ตาม การเมืองระดับชาติมักถูกจำกัดด้วยระบบราชการส่วนกลางและความซับซ้อนของกลไกทางการเมือง จึงทำให้การกระจายอำนาจไปสู่ระดับท้องถิ่นกลายเป็นแนวทางสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นประเทศไทยเริ่มมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างจริงจังหลังจากการปฏิรูปการเมืองในปี พ.ศ. 2540 โดยมีการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นกลไกที่สามารถกำหนดทิศทางและจัดการปัญหาของพื้นที่ตนเองได้ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น การจัดทำแผนพัฒนา การร่วมเวทีประชาคม และการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้บริหาร อันเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยในเชิงปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีโครงสร้างการกระจายอำนาจที่ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ และบทบาทพลเมืองยังอยู่ในระดับต่ำ วัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์ยังฝังแน่น และบางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ส่งผลให้กระบวนการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยยังไม่บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ และบทความนี้เป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยกับการปกครองท้องถิ่นเพื่อให้ผู้ที่สนใจต้องการศึกษาตามเนื้อหาที่จะนำเสนอตามประเด็นต่อไปนี้

กระบวนการปกครองท้องถิ่นและการพัฒนาประชาธิปไตย

กระบวนการปกครองท้องถิ่นเป็นการพัฒนาประชาธิปไตย (จิรวรรณ อินทรีสังวร, 2552: 22)

- 1) การสะท้อนความต้องการของท้องถิ่น: กระบวนการปกครองท้องถิ่นสะท้อนความต้องการและปัญหาของท้องถิ่นอย่างตรงประเด็นและถูกต้อง เพราะประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้เผชิญปัญหาจริง
- 2) การพึ่งตนเอง: การปกครองท้องถิ่นช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางในการพึ่งตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การกำหนดแนวทางแก้ไข ไปจนถึงการป้องกันปัญหาในอนาคต
- 3) การสร้างความภาคภูมิใจ: การปกครองท้องถิ่นส่งเสริมความภาคภูมิใจและการเสียสละในการทำงานเพื่อท้องถิ่นของตนเอง
- 4) การสร้างฉันทามติ: การปกครองท้องถิ่นช่วยสร้างฉันทามติร่วมกันในท้องถิ่น ซึ่งส่งเสริมการยอมรับซึ่งกันและกัน
- 5) การรู้สึกเป็นเจ้าของ: การปกครองท้องถิ่นส่งเสริมความรู้สึกการเป็นเจ้าของและการร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น
- 6) การพัฒนาศักยภาพ: กระบวนการปกครองท้องถิ่นช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคคลโดยไม่ต้องพึ่งพาหน่วยงานอื่น
- 7) การแสดงความคิดเห็น: การปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดเผย

8) การลดความขัดแย้ง: กระบวนการนี้ช่วยลดความขัดแย้งโดยการให้เวทีสำหรับการแสดงความเห็น และการแลกเปลี่ยน

9) ความรับผิดชอบ: การปกครองท้องถิ่นส่งเสริมความรับผิดชอบต่อกิจกรรมของชุมชนร่วมกัน

ในประเทศที่การเมืองมั่นคงเช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และสวิตเซอร์แลนด์ การปกครองท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและเป็นส่วนสำคัญของระบบประชาธิปไตย ตัวอย่างเช่น นายกเทศมนตรีในสหรัฐอเมริกาหรือฟิลิปปินส์มีฐานะและเกียรติยศไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้นำระดับชาติ ในทางตรงกันข้าม ประเทศที่ประชาธิปไตยยังไม่มั่นคง เช่น ประเทศไทย และหลายประเทศในเอเชีย มักพบว่าการปกครองท้องถิ่นมีลักษณะอ่อนแอ ประชาชนในท้องถิ่นอาจไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น มีปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง และขาดความภูมิใจและความผูกพันกับผู้ที่ได้รับการเลือกตั้ง

ความหมายของการปกครองท้องถิ่น นักวิชาการมีความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้

วุฒิสาร ตันไชย (2547: 1) การปกครองท้องถิ่นคือการที่รัฐบาลกลางกระจายอำนาจไปยังหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีสิทธิตามกฎหมาย มีพื้นที่และประชากรของตนเอง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาธิปไตย แต่ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลกลาง

โกวิท พวงงาม (2550:13) การปกครองท้องถิ่นคือการที่องค์กรมีพื้นที่อาณาเขตของตนเอง มีประชากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด มีอำนาจในการปกครองและบริหารการคลังของตนเอง รวมถึงการให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาชุมชนหรือการบริหารผ่านตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้ง

Holloway (1951:101-103) การปกครองท้องถิ่นหมายถึงองค์กรที่มีอาณาเขตและประชากรตามหลักเกณฑ์ มีอำนาจปกครองตนเองและบริหารการคลังของตนเอง รวมถึงมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

Robson (1953:574) การปกครองท้องถิ่นเป็นหน่วยงานการปกครองที่รัฐจัดตั้งขึ้น โดยให้มีอำนาจปกครองตนเองและสิทธิตามกฎหมาย พร้อมด้วยองค์กรที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ตามมุ่งหมายของการปกครองท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นคือการที่รัฐบาลกลางกระจายอำนาจไปยังหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

กระบวนการปกครองท้องถิ่นสามารถพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยได้อย่างไร

กระบวนการปกครองท้องถิ่นสามารถพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยได้ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้ (พิเชษฐ วงศ์เกียรติจร, 2552: 22-25)

1. การยอมรับความหลากหลาย คือ การปกครองท้องถิ่นสามารถพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยได้เนื่องจากการปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองของชุมชนที่ยอมรับความหลากหลาย เช่น ความแตกต่างด้านความเจริญ จำนวนประชากร หรือขนาดของพื้นที่ เช่น การปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยที่มีรูปแบบต่าง ๆ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งแต่ละแบบใช้ความยินยอมจากประชาชนในการบริหารงาน

2. องค์การที่จำเป็น คือ องค์การปกครองท้องถิ่นประกอบด้วยองค์หลักสองฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนตามหลักการและวิธีการที่เป็นกติกาของการปกครองท้องถิ่น

3. สิทธิตามกฎหมาย คือ องค์การปกครองท้องถิ่นมีสิทธิตามกฎหมาย เช่น สิทธิในการตราข้อบังคับต่าง ๆ และสิทธิในการกำหนดงบประมาณเพื่อการดำเนินกิจการของท้องถิ่น

4. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ประชาชนในองค์การปกครองท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวาง และได้รับการรับรองโดยกฎหมายสูงสุด เพื่อเป็นหลักประกันในการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

5. รูปแบบการมีส่วนร่วม คือ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองในหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความสนใจ ความสามารถ และความเสียสละของประชาชนในท้องถิ่น เช่น การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง หรือการลงสมัครรับเลือกตั้ง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองนี้ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจกลไกของประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ และเกิดความสำนึกในสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของตน

สรุปได้ว่า องค์การปกครองท้องถิ่นสามารถพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยได้ เพราะเป็นการปกครองของชุมชนที่ยอมรับความหลากหลายและใช้ความยินยอมจากประชาชน มีหน่วยงานหลัก เช่น ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของประชาธิปไตย มีสิทธิในการตราข้อบังคับและกำหนดงบประมาณของตนเอง และการมีส่วนร่วมของประชาชนได้รับการรับรองโดยกฎหมายสูงสุด ซึ่งส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจกลไกของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ปัจจัยเกื้อหนุนการปกครองท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย

ปธาน สุวรรณมงคล (2547: 8-10) อธิบายว่าปัจจัยที่เกื้อหนุนบทบาทของการปกครองท้องถิ่นมีดังนี้

1. พัฒนาการเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นของประเทศ คือ หากการปกครองท้องถิ่นมีการพัฒนามาตามลำดับและมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนประชาชนและการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน เช่น ประเทศในยุโรปตะวันตกและอเมริกา การปกครองท้องถิ่นจะมีบทบาทในการส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง แต่หากการปกครองท้องถิ่นถูกจัดตั้งโดยรัฐและกำหนดกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานทั้งหมด การปกครองท้องถิ่นจะมีบทบาทน้อยและไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ระบบการเมือง คือ ระบบการเมืองมีผลต่อการปกครองท้องถิ่น เช่น ประเทศที่มีระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย เช่น สหรัฐอเมริกา การปกครองท้องถิ่นจะมีบทบาทหลากหลายมากกว่าประเทศที่มีระบบการเมืองแบบเผด็จการ

3. นโยบายของรัฐ คือ นโยบายของรัฐบาลมีผลต่อการสนับสนุนหรือจำกัดบทบาทของการปกครองท้องถิ่น ในประเทศที่มีนโยบายสนับสนุนการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น กฎหมายจะส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเองมากขึ้น เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แต่ในประเทศที่ไม่มีนโยบายสนับสนุนอย่างจริงจัง เช่น ประเทศที่มีระบบเผด็จการ กฎหมายและระเบียบจะเป็นอุปสรรคต่อการปกครองตนเองของท้องถิ่น

4. วัฒนธรรมทางการเมือง คือ วัฒนธรรมทางการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า ประชาชนอาจมีความรู้ทางการเมืองแต่ไม่เข้ามามี

ส่วนร่วม ขณะที่ในสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ประชาชนจะสนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง

5. ความเจริญทางเศรษฐกิจ คือ ความเจริญทางเศรษฐกิจช่วยให้การปกครองท้องถิ่นมีความเข้มแข็งขึ้น หากเศรษฐกิจดี ประชาชนมีรายได้มากพอในการเก็บภาษีและพัฒนาท้องถิ่น และมีแนวโน้มที่ประชาชนจะให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นมากขึ้น

6. ระดับการศึกษาและข้อมูลสารสนเทศ คือ การศึกษาและข้อมูลข่าวสารช่วยให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น และเห็นถึงประโยชน์ของการปกครองท้องถิ่น ทำให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การสมัครรับเลือกตั้งหรือการติดตามตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นสามารถพัฒนาประชาธิปไตยได้โดยการให้บริการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยมีปัจจัยหลายประการที่เกื้อหนุนบทบาทของการปกครองท้องถิ่น เช่น พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ระบบการเมือง นโยบายของรัฐ วัฒนธรรมทางการเมือง ความเจริญทางเศรษฐกิจ และระดับการศึกษาและข้อมูลสารสนเทศ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการเกื้อหนุนบทบาทของการปกครองท้องถิ่น

ข้อวิพากษ์และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น กรณีประเทศไทยปัจจุบัน

เนื่องจากการปกครองท้องถิ่นของไทยมีหลายรูปแบบและมีการพัฒนาในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งแตกต่างจากประเทศที่มีรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่คล้ายคลึงกัน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือประเทศฟิลิปปินส์ ดังนั้น ปัญหาและอุปสรรคของการปกครองท้องถิ่นของไทยจึงมีลักษณะที่หลากหลาย ประกอบกับการเมืองการปกครองของไทยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เนื่อง ๆ ระหว่างผู้ปกครองที่มาจากการเลือกตั้ง และผู้ปกครองที่มาจากการทำรัฐประหาร ทำให้ตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มีการแก้ไขครั้งที่ 14 เมื่อปี พ.ศ. 2562 และอาจมีการแก้ไขอีกได้ โดยมีข้ออ้างที่คล้าย ๆ กัน คือ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

ในการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น กรณีประเทศไทยปัจจุบัน ผู้เขียนขอให้ข้อเสนอแนะโดยประมาณจากการศึกษาและการติดตามปรากฏการณ์ทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นแนวทางเบื้องต้นในการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่นต่อไป ดังนี้

1. รัฐต้องให้ความสำคัญเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองท้องถิ่น คือ สถานการณ์ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งให้บริการตามความต้องการของนักการเมืองเป็นหลัก และเสนอการปรับฐานะตามความต้องการของนักการเมืองท้องถิ่นเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อผลทางด้านงบประมาณและฐานะทางการเมืองโดยไม่ผ่านความเห็นชอบจากประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อการให้บริการควรเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่อย่างแท้จริง ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ ย่อมมีสิทธิจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ใช่ตามความต้องการของนักการเมืองท้องถิ่น

2. การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ สถานการณ์ปัจจุบันกฎหมายยังให้อำนาจรัฐบาลกลางและส่วนภูมิภาคในการควบคุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เรื่องงบประมาณ หรืออำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในการยุบสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็นและมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ชัดเจน สอดคล้องและเหมาะสมกับรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม และจะกระทบถึงสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ได้ การกำหนดมาตรฐานกลางเพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเลือกไปปฏิบัติได้เองโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างระดับการพัฒนาและประสิทธิภาพในการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละรูปแบบ โดยไม่กระทบต่อความสามารถในการตัดสินใจดำเนินงานตามความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งจัดให้มีกลไกการตรวจสอบการดำเนินงานโดยประชาชนเป็นหลัก

3. อำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น คือ สถานการณ์ปัจจุบันนโยบาย การบริหาร การจัดบริการสาธารณะมีการแทรกแซงจากนักการเมืองระดับประเทศ และข้าราชการส่วนภูมิภาคในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ ตามที่เป็นข่าวทางสื่อมวลชนเป็นระยะ ตามหลักการบริหาร การจัดบริการสาธารณะ การบุคคล การเงิน และการคลังควรมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคควรมีบทบาทเพียงในฐานะที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยง

4. การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความเข้มแข็งในการบริหารงาน คือ สถานการณ์การให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีมีการแบ่งอำนาจหน้าที่และจัดสรรรายได้ระหว่างราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยอิสระและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดบริการสาธารณะได้โดยครบถ้วนตามอำนาจหน้าที่เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าเป็นประโยชน์ และให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึง โดยมีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ เพื่อกำหนดการแบ่งอำนาจหน้าที่และจัดสรรรายได้ระหว่างราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นตามระดับความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ รวมทั้งกำหนดระบบตรวจสอบและประเมินผล

5. ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น คือ สถานการณ์หลายปีที่ผ่านมาผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกของสมาชิกสภาท้องถิ่น ส่วนสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ สมาชิกสภาท้องถิ่นและมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี ผู้บริหารท้องถิ่นจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ ที่สำคัญคือมีการกำหนดระดับการศึกษาสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และมีข้อยกเว้น ตามควรกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกและผู้บริหารเพิ่มเติมคือต้องสำเร็จการศึกษาขั้นต่ำปริญญาตรีโดยไม่มีข้อยกเว้น

6. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คือ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่เห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้มีสิทธิลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ จำนวนผู้มีสิทธิเข้าชื่อ หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อ การตรวจสอบรายชื่อ และการลงคะแนนเสียงให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ตามจำนวนผู้มี

สิทธิเข้าชื่อ หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อ การตรวจสอบรายชื่อ และการลงคะแนนเสียงควรมีการกำหนดให้ชัดเจน เกี่ยวกับจำนวน และอายุ ไม่ต่ำกว่า 16 ปี

7. สิทธิในการร่วมบริหารของประชาชน คือ ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำวิธีการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมดังกล่าวได้ในกรณีที่การกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นในสาระสำคัญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแจ้งข้อมูลรายละเอียดให้ประชาชนทราบก่อนกระทำการเป็นเวลาพอสมควร และในกรณีที่เห็นสมควรหรือได้รับการร้องขอจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อนการกระทำนั้น หรืออาจจัดให้ประชาชนออกเสียงประชามติเพื่อตัดสินใจก็ได้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในการตรากฎหมายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพื่อให้งานดำเนินไปได้อย่างไม่ชักช้า ควรมีการกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายให้เป็นที่ปรึกษาของประชาชนด้วย

8. การแต่งตั้งข้าราชการและลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีผู้ปฏิบัติงานที่เป็นทั้งพนักงานประจำและลูกจ้าง ซึ่งปัจจุบันมีการต่ออายุการจ้าง ซึ่งมีการเรียกรับเงินที่เป็นข่าวตามสื่อมวลชน และผู้เรียกรับเงินคือผู้อยู่ในตำแหน่งระดับสูงในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีการร้องเรียนอยู่เสมอ กรณีเช่นนี้ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผู้ปฏิบัติงานที่ไม่เป็นไปตามความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่น ทำให้ผลงานต่ำกว่ามาตรฐาน ในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีมาตรฐานสอดคล้องกัน และอาจได้รับการพัฒนาร่วมกันหรือสับเปลี่ยนบุคลากรระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และที่สำคัญคือในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีองค์กรพิทักษ์ระบบคุณธรรมของข้าราชการส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อสร้างระบบคุ้มครองคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงานบุคคล และเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ

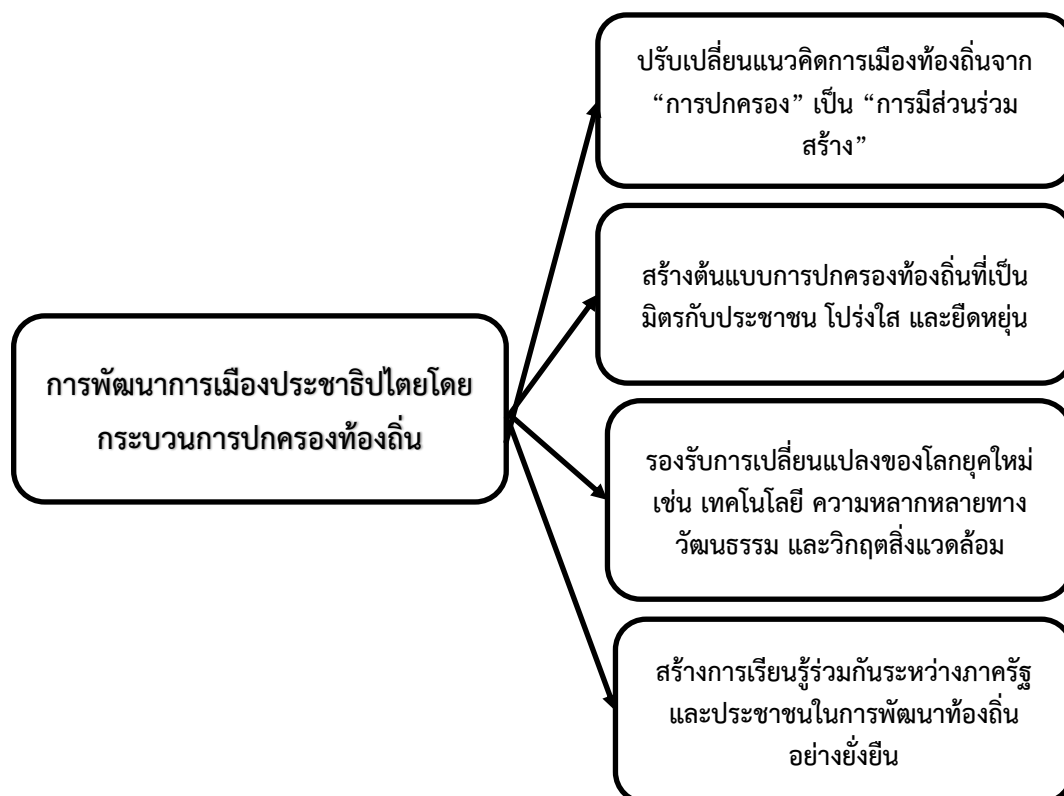
บทสรุป

การพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่นถือเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในระดับรากฐานของสังคมไทย โดยมีพื้นฐานจากหลักการกระจายอำนาจ ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดในกระบวนการบริหารและตัดสินใจทางการเมืองในพื้นที่ของตนเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เช่น เทศบาล อบต. และอบจ. มีบทบาทเป็นหน่วยงานที่สะท้อนเจตจำนงของประชาชนผ่านการเลือกตั้ง ทั้งในตำแหน่งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นการพัฒนาในมิตินี้ประกอบด้วยการสร้างพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท เช่น การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดเวทีประชาคม การเสนอความคิดเห็นหรือข้อร้องเรียน และการตรวจสอบการใช้อำนาจและงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังรวมถึงการเสริมสร้างองค์ความรู้ทางการเมือง และการสร้างจิตสำนึกพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นยังเผชิญกับข้อจำกัด เช่น วัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์ การขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของประชาชน การมีส่วนร่วมที่เป็นเพียงพิธีกรรม หรือขาดพลังทางสังคมในการถ่วงดุลอำนาจ นอกจากนี้ข้อจำกัดด้านทรัพยากร งบประมาณ และบุคลากรในองค์กรท้องถิ่นก็เป็นอุปสรรคสำคัญเช่นกัน แนวทางในการพัฒนา ได้แก่ การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ปฏิรูปโครงสร้างการบริหารให้โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนได้แสดงออกและมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของชุมชนตนเอง พร้อมกับการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนา

ศักยภาพพลเมืองให้สามารถมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ อันจะนำไปสู่การเมืองที่ยึดโยงกับประชาชน และเสริมสร้างประชาธิปไตยจากฐานรากอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

เพื่อให้การพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่นเกิดประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงระหว่าง ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในระดับท้องถิ่น

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ที่มา: ผู้เขียนสังเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2548ก). การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมติใหม่ในอนาคต. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จิรวรรณ อินทริย์สังวร. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสามปี: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแพร่ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย. เชียงราย: บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. (2550). มนุษย์วิทยา สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เนท.

- บรรศักดิ์ อูวรรณโณ. (2549). การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นของไทย. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2553). ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2547). การปกครองท้องถิ่นไทยในบริบทรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร. (2552). แนวคิด ยุทธศาสตร์ การบริหารการพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่น (อปท.) ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- วัชรินทร์ สุทธิชัย. (2556). ลัทธิการเมือง. กรุงเทพฯ: คลังนาโน.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2547). การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: คลังวิชา.
- Fédération Internationale de Football Association. (2022). **FIFA World Cup Qatar 2022™**. Retrieved from <https://www.fifa.com/tournaments/mens/worldcup/qatar2022>.
- International Olympic Committee. (2024). Paris 2024 Olympic Games. Retrieved from <https://olympics.com/en/olympic-games/paris-2024>.
- Holloway, V. (1951). **State and local government in the United States**. New York: McGraw-Hill.
- Robson, W. A. (1953). **Local Government in Encyclopedia of Social Science**. Vol. x. New York: The Macmillan Company.
- Welsh, W. A. (1973). **Studying politics**. New York: Praeger Publishers.

การพัฒนาคุณภาพน้ำสู่มาตรฐานกิจการประปาที่ได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น Guidelines for Developing the Quality of Drinking Water Business Standards of Local Administrative Organizations

ก้องคำ ภาณุโพธิ์

นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

KonKhum Phaksupho

Doctor of Public Administration students, Maha Sarakham University

Email: arthidys2019@gmail.com

วันที่รับบทความ: 20 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 8 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 14 สิงหาคม 2568

Received: April 20, 2025; Revised: August 8, 2025; Accepted: August 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการฉบับนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อแนวทางการพัฒนาคุณภาพสู่มาตรฐานกิจการประปาที่ได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพน้ำประปาให้ปลอดภัยและเหมาะสมต่อการบริโภค ตามเกณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุข โดยเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพประชาชนระดับชุมชน แนวทางการพัฒนาประกอบด้วย 6 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) การยกระดับระบบผลิตน้ำให้ได้มาตรฐานด้วยการควบคุมคุณภาพน้ำดิบและใช้วัสดุที่ปลอดภัย 2) การตรวจสอบคุณภาพน้ำอย่างสม่ำเสมอและติดตั้งระบบวิเคราะห์คุณภาพน้ำ 3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบท่อ ถึงเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสำรอง 4) การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรด้วยการอบรมและจัดเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำ 5) การประชาสัมพันธ์และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลคุณภาพน้ำ และ 6) การนำมาตรฐานต่าง ๆ เช่น มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข และกรมทรัพยากรน้ำบาดาล มาใช้เป็นกรอบดำเนินงาน พร้อมทั้งใช้ตัวชี้วัดตามเกณฑ์ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อรับรองคุณภาพกิจการประปาที่ได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบในการให้บริการด้านน้ำประปาแก่ประชาชนในท้องถิ่นได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : น้ำประปาที่ได้; คุณภาพน้ำ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

Guidelines for developing the quality of tap water to meet the standards of drinkable water of local administrative organizations (LAOs) aim to raise the quality of tap water to be safe and suitable for consumption in accordance with the criteria of the Ministry of Public Health. It is an important mechanism for promoting public health at the community level. The development guidelines consist of 6 important aspects: 1) Upgrading the water production system to meet the standards by controlling the quality of raw water and using safe materials. 2) Regular water quality inspection and installation of water quality analysis systems. 3) Developing infrastructure such as pipe systems, water tanks, and reserve water sources. 4) Building the potential of personnel by training and arranging for water quality

inspectors. 5) Public relations and creating community participation in water quality care. And 6) Applying various standards, such as those of the Ministry of Public Health and the Department of Groundwater Resources, as a framework for operations, along with using indicators according to the criteria of the Department of Local Administration to systematically certify the quality of drinkable tap water of local administrative organizations to deliver water supply services to local communities to enhance their quality of life.

Keywords: Drinking water; Water Quality; Local Government Organization

บทนำ

ในปัจจุบันกิจการประปาส่วนใหญ่ของประเทศนั้นอยู่ในความดูแลของการประปานครหลวง การประปาส่วนภูมิภาค และการประปาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งยังขาดกฎหมายที่ให้อำนาจหน้าที่แก่หน่วยงานของรัฐ เพื่อกำหนดกรอบแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนแม่บทการบริหารและพัฒนา กิจการประปาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้ง ขาดการกำกับดูแล มาตรฐานและคุณภาพในการให้บริการ น้ำประปาแก่ประชาชนให้เหมาะสมแก่การอุปโภคบริโภคจึงสมควรให้มีกฎหมายเพื่อกำหนดนโยบาย มาตรฐาน การกำกับดูแล และแผนการบริหารและพัฒนาเกี่ยวกับการประปาของประเทศ เพื่อประชาชน จะได้รับบริการการประปาได้อย่างสะดวกประหยัด ปลอดภัย และทั่วถึง (ศิริกัญญา ตันสกุล และคณะ, 2566)

การบริหารจัดการน้ำประปาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยนั้นเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนและ ความสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในปัจจุบัน หลายองค์กรประสบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ ทรัพยากรน้ำ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขาดแคลนน้ำ ความไม่ต่อเนื่องในการจ่ายน้ำ หรือการจัดการคุณภาพน้ำที่ ไม่เหมาะสม ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ เช่น การบริหารจัดการที่ไม่เป็นระบบ การขาด งบประมาณ หรือการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ หนึ่งในปัญหาที่สำคัญคือความไม่เพียงพอ ของสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานในการผลิตและส่งน้ำประปา สถานีผลิตน้ำในหลายพื้นที่ มักจะมีเทคโนโลยีที่ล้าสมัย ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการผลิตน้ำลดลง และทำให้การจ่ายน้ำไม่สม่ำเสมอ ขณะเดียวกันเส้นทางการส่งน้ำก็มีความเสียหายหรือขาดการบำรุงรักษาที่เหมาะสม ทำให้สูญเสียน้ำหรือว่า คุณภาพน้ำที่ได้ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน การขาดแคลนงบประมาณในการลงทุนเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานน้ำประปายังเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่พบเห็นอย่างกว้างขวาง หลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถ จัดสรรงบประมาณที่เพียงพอได้ รวมถึงการต้องเผชิญกับการแข่งขันทางงบประมาณซึ่งอาจมีความสำคัญใน ด้านอื่น ๆ ส่งผลให้การพัฒนาระบบน้ำประปาถูกละเลย หรือล่าช้าออกไป ในด้านคุณภาพน้ำเอง ปัญหาการ ปนเปื้อนและมลพิษก็เป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องระวัง น้ำประปาที่ไม่ได้รับการตรวจสอบและบำบัดที่ถูกต้อง อาจมีสารอันตรายหรือเชื้อโรคที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประชาชน การขาดความตระหนักรู้และการศึกษา เกี่ยวกับคุณภาพน้ำในชุมชน ก็ทำให้ประชาชนไม่สามารถตรวจสอบหรือมีส่วนร่วมในการควบคุมน้ำประปาได้ สุดท้าย การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน กลายเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำประปาควรรวมถึงการฝึกอบรมบุคลากร การสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ และการมีความร่วมมือกับชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลและ

ร่วมกันรักษาคุณภาพน้ำอย่างยั่งยืน การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการน้ำประปาจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์กรปกครองท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

การจัดหาน้ำสะอาดในชุมชนเป็นหนึ่งในภารกิจตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะต้องจัดให้มีน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ ประกอบกับพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 กำหนดให้รัฐมีอำนาจใช้ พัฒนา บริหารจัดการ บำรุงรักษา ปั่นพู่ และอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างสมดุลและยั่งยืน ให้หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดเป็นผู้รับผิดชอบควบคุมดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรน้ำสาธารณะแห่งใดก็ได้ รวมถึงมีอำนาจออกระเบียบ หรือข้อบัญญัติท้องถิ่น แล้วแต่กรณี ซึ่งการดำเนินงานประปาหมู่บ้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหนึ่งในการขับเคลื่อนแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ด้านที่ 1 การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค มีเป้าประสงค์ในการจัดหาน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภคให้ครบทุกหมู่บ้าน เมือง แหล่งท่องเที่ยว และพื้นที่เศรษฐกิจ รวมทั้งการจัดหาแหล่งน้ำสำรอง พัฒนาน้ำดื่มให้ได้มาตรฐาน ในราคาที่เหมาะสม และการประหยัดน้ำภาคครัวเรือน ภาคบริการ และภาคราชการ และมีเป้าหมายภายใต้อำนาจหน้าที่ของคณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานประปาหมู่บ้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานประปาหมู่บ้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัด ดังนั้นแนวทางที่ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตลอดจนหน่วยงานต่างๆ จะใช้ในการพิจารณาดำเนินการก็คือหลักเกณฑ์และมาตรฐานคุณภาพระบบประปาหมู่บ้าน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะเป็น การดำเนินการเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้น้ำสะอาดสำหรับเป็นน้ำดื่มน้ำใช้อย่างเพียงพอตามความจำเป็น ขึ้นพื้นฐานสำหรับประชาชนในท้องถิ่น โดยรัฐบาลจะได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้น้ำสะอาดสำหรับเป็นน้ำดื่มน้ำใช้ในรูปแบบต่างๆ ให้เหมาะสมตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งเป็นการส่งเสริม ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหา การขาดแคลนน้ำสะอาดได้ด้วยตนเอง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2565) อันจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนได้อย่างยั่งยืนตลอดไป นอกจากนี้ มนต์นาโควอเตอร์เทรด. (ม.ป.ป.). ยังอธิบายว่าหากจะมีกิจกรรมหรือโครงการใดที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านต่าง ๆ นั้น น้ำดื่มก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยอธิบายไว้ในบทสรุปผู้บริหารของบริษัทว่าควรจะมีการดำเนินการให้ประปาที่มีอยู่สามารถจัดทำเป็นประปาดื่มได้นั้นควรดำเนินการดังนี้ (1) การพัฒนานวัตกรรมผลิตน้ำประปามาตรฐานดื่มได้ให้บริการประชาชนและผู้มาเยือน (2) จัดหาแหล่งสำรองน้ำดิบให้มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำอีกใน 30 ปีข้างหน้า และน้ำต้องมีคุณภาพเหมาะสมกับการผลิตโดยนาประปามาตรฐานดื่มได้ โดยการรับรองผลตรวจค่ามาตรฐาน (NSF) จากห้องแลปของหน่วยงานภาครัฐ (3) ออกแบบและก่อสร้างระบบผลิตน้ำประปามาตรฐานดื่มได้โดยใช้วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยเพื่อให้สามารถคงคุณภาพของน้ำประปามาตรฐานดื่มได้ถึงมือผู้บริโภค (4) ออกแบบก่อสร้างวางโครงข่ายท่อส่งจ่ายน้ำประปามาตรฐานดื่มได้ให้ครอบคลุมพื้นที่การให้บริการเพื่อเพิ่มศักยภาพในด้านสาธารณสุขส่งเสริมให้เกิดโครงการบ้านพักอาศัยและนิคมอุตสาหกรรมแห่งใหม่ ซึ่งจะทำให้มีการจ้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ดำเนินการ

บทความวิชาการฉบับนี้มีความประสงค์จะนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพสู่มาตรฐานกิจการประปาดื่มได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอันที่จะส่งผลต่อการสนองตอบความต้องการน้ำสะอาดไว้บริโภคบริโภค ที่สำคัญคือการทำให้น้ำประปาดื่มได้อย่างเพียงพอต่อประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งอันนี้คือหนึ่งในภารกิจ

ของ องค์กรปกครองท้องถิ่นที่จะต้องดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดหลักเกี่ยวกับน้ำประปา

แนวคิดเกี่ยวกับน้ำประปานั้นมีความหมายถึงการบริหารจัดการและการจัดหาน้ำที่มีคุณภาพเพื่อการบริโภคและการใช้งานในชีวิตประจำวัน น้ำประปามาจากแหล่งน้ำต่าง ๆ ซึ่งต้องผ่านกระบวนการบำบัดและส่งผ่านไปยังผู้ใช้อย่างสม่ำเสมอ แนวคิดนี้รวมถึงการจัดการทรัพยากรน้ำ การควบคุมคุณภาพน้ำ การใช้เทคโนโลยีในการผลิตน้ำประปา และการรักษาความยั่งยืนของระบบนิเวศ ในประเทศไทย แนวคิดเกี่ยวกับน้ำประปาจะถูกนำเสนอในงานวิจัยต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ศ.ดร.นิตินันท์ นพรัตน์ ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนา น้ำประปาของไทยในบทความเรื่อง “การพัฒนาระบบประปาในประเทศไทย” โดยเน้นที่ความสำคัญของการร่วมมือระหว่างหน่วยงานในภาครัฐและเอกชน รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้การบริหารจัดการน้ำประปาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในระดับสากล หลายประเทศได้มีการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับน้ำประปาที่แตกต่างกัน อาทิเช่น แนวคิดของ UN-Water ซึ่งนำเสนอว่าการเข้าถึงน้ำประปาที่มีคุณภาพเป็นสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน และการบริหารจัดการน้ำควรมีความยั่งยืน หากดูจากงานวิจัยของ Gleick (2003) ได้เสนอว่าการจัดการน้ำควรคำนึงถึงทั้งด้านวิศวกรรม เศรษฐศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและไม่ขัดแย้งกับการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ นักวิจัยจากสถาบันต่าง ๆ เช่น Stockholm International Water Institute ก็ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารจัดการน้ำในระดับโลกในเส้นทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งได้เน้นถึงความจำเป็นในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงน้ำที่สะอาดและปลอดภัย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ การบริหารจัดการน้ำประปาไม่ใช่เพียงการจัดหาน้ำ แต่ยังเกี่ยวข้องกับการศึกษาและการสร้างความตระหนักในประชาชนเรื่องการใช้น้ำอย่างมีสติ โดยอิงตามวิธีการที่แพร่หลายทั่วโลก รวมถึงการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพน้ำที่ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับน้ำประปาเป็นการจัดการและการจัดหาที่สะอาดเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน มีหลายมิติที่สำคัญ ได้แก่ การบำรุงรักษาคุณภาพน้ำ การเข้าถึงน้ำสำหรับประชาชน และการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน แนวคิดนี้มักจะเกี่ยวข้องกับการวางแผนและการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้แน่ใจว่าประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงน้ำประปาที่สะอาดและปลอดภัยได้ การเข้าถึงน้ำสะอาด แนวคิดนี้ยึดถือว่าทุกคนควรมีสิทธิในการเข้าถึงน้ำสะอาดและปลอดภัย ซึ่งระบุในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) โดยมีเป้าหมายที่ 6 ในการรับประกันการเข้าถึงน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคน (UN, 2015). การบำบัดและประมวลผลน้ำ ต้องมีกระบวนการบำบัดน้ำที่เหมาะสมเพื่อให้ได้มาซึ่งน้ำประปาที่มีคุณภาพดี ซึ่งรวมถึงการกำจัดสารพิษและเชื้อโรคที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค (Gleick, 2003). การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การวางแผนและการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำควรเป็นไปอย่างเป็นระบบเพื่อปกป้องและใช้ประโยชน์จากน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และความเป็นอยู่ของประชาชน (Nitinun Nopparat, 2018). การมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างความตระหนักและมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำประปานั้นถือเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันและคอยดูแลรักษาทรัพยากรน้ำในท้องถิ่น (Stockholm International

Water Institute, 2018). นวัตกรรมและเทคโนโลยี ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการพัฒนาระบบน้ำประปา เช่น การตรวจสอบคุณภาพน้ำแบบเรียลไทม์ การบำบัดน้ำด้วยเทคโนโลยีทันสมัย ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำและประสิทธิภาพในการให้บริการ (World Health Organization, 2017)

แนวคิดเกี่ยวกับประปาท้องถิ่น

แนวคิดเกี่ยวกับ “ประปาท้องถิ่น” เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในระดับชุมชนหรือท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าถึงน้ำสะอาดได้อย่างทั่วถึงและยั่งยืน ภายใต้หลักการพึ่งพาตนเองและการมีส่วนร่วมของชุมชนเองในการบริหารจัดการ องค์ประกอบของแนวคิดของประปาท้องถิ่น ประกอบด้วย

1. การกระจายอำนาจการจัดการน้ำ กล่าวคือ แทนที่จะรวมศูนย์การจัดการน้ำไว้ที่หน่วยงานกลาง การประปาท้องถิ่นส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการแหล่งน้ำของตนเอง เช่น การก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้าน ระบบน้ำฝน ระบบกรองน้ำเอง เป็นต้น
2. เน้นการพึ่งพาตนเอง กล่าวคือ ชุมชนสามารถจัดหา ดูแล และซ่อมแซมระบบประปาเองได้โดยไม่ต้องรอพึ่งพาหน่วยงานรัฐอย่างเดียว เช่น การตั้ง “คณะกรรมการประปาหมู่บ้าน” เพื่อดูแลระบบโดยตรง
3. การมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ ทุกภาคส่วนของชุมชนต้องมีส่วนร่วม ตั้งแต่การวางแผน ออกแบบ ก่อสร้าง ไปจนถึงการดูแลรักษาระบบประปา การระดมทุนจากชาวบ้านอาจใช้รูปแบบการเก็บค่าน้ำในราคาย่อมเยา
4. การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า เช่น ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น น้ำบาดาล น้ำฝน หรือน้ำจากลำห้วยที่ผ่านการกรองและฆ่าเชื้อ
5. ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ที่มีเป้าหมายระยะยาวในการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ป้องกันปัญหาน้ำเสียและการขาดแคลนน้ำในอนาคต

รูปแบบของระบบประปาท้องถิ่น

1. ประปาหมู่บ้าน – ดำเนินการโดยชุมชนและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ เช่น อบต. หรือกรมทรัพยากรน้ำ
2. ระบบประปาเทศบาล – เทศบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการให้บริการน้ำแก่ประชาชน
3. ระบบน้ำใช้ชุมชน – โครงการระดับครัวเรือนหรือกลุ่มเล็กที่ร่วมมือกันบริหารจัดการน้ำใช้

ข้อดีของระบบประปาท้องถิ่น

1. เข้าถึงง่าย ประชาชนในพื้นที่ได้รับน้ำใช้สะอาดอย่างทั่วถึง
2. เสริมสร้างความร่วมมือของชุมชน
3. ลดภาระของรัฐในการบริหารจัดการน้ำในระดับจุลภาค
4. ต้นทุนน้อยกว่าระบบประปาใหญ่
5. ส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ระบบมาตรฐานคุณภาพการประปา

มาตรฐานคุณภาพน้ำประปาคือเกณฑ์ที่ใช้ประเมินว่าน้ำประปาที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคมีความปลอดภัยและเหมาะสมหรือไม่ โดยอิงจากพารามิเตอร์ต่าง ๆ เช่น ความขุ่น สี กลิ่น ความเป็นกรด-ด่าง ปริมาณคลอรีน สารเคมีปนเปื้อน และเชื้อโรคต่าง ๆ

1. มาตรฐานคุณภาพน้ำประปาของประเทศไทย (ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข) ประเทศไทยยึดประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 61 พ.ศ. 2524 เรื่อง คุณภาพน้ำบริโภคเป็นเกณฑ์ ซึ่งมีข้อกำหนดที่สำคัญ (กระทรวงสาธารณสุข, 2543). มีดังต่อไปนี้

1.1 ลักษณะทางกายภาพ

- สี: ไม่เกิน 15 หน่วยแพลตตินัม-โคบอลต์
- ความขุ่น: ไม่เกิน 5 หน่วยเนฟิโลเมตริก (NTU)
- กลิ่น: ต้องไม่มีกลิ่นที่ทำให้ไม่สบายบริโภค
- รส: ต้องไม่มีรสที่ผิดปกติ
- pH (ความเป็นกรด-ด่าง): อยู่ระหว่าง 6.5 - 8.5

1.2 สารเคมี

- คลอรีนอิสระตกค้าง: 0.2 - 0.5 มก./ลิตร (เพื่อฆ่าเชื้อโรค)
- สารหนู (As): ไม่เกิน 0.01 มก./ลิตร
- ตะกั่ว (Pb): ไม่เกิน 0.01 มก./ลิตร
- เหล็ก (Fe): ไม่เกิน 0.3 มก./ลิตร
- แมงกานีส (Mn): ไม่เกิน 0.1 มก./ลิตร
- ไนเตรต (NO_3^-): ไม่เกิน 50 มก./ลิตร

1.3 จุลชีววิทยา

- โคลิฟอร์มทั้งหมด: ไม่เกิน 2 CFU/100 มล.
- โคลิฟอร์มจำเพาะ (E. coli): ต้องไม่พบเลยใน 100 มล.

2. มาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้อง

2.1 องค์การอนามัยโลก (WHO): Guidelines for Drinking-water Quality (4th edition, 2017)

2.2 US EPA (สหรัฐอเมริกา): National Primary Drinking Water Regulations

2.3 EU Directive 2020/2184: เกี่ยวกับคุณภาพน้ำสำหรับการบริโภคในสหภาพยุโรป

แนวทางการพัฒนาคุณภาพสู่มาตรฐานกิจการประปาที่ได้ขององค์กรปกครองท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนาคุณภาพ สู่มาตรฐานกิจการประปาที่ได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพน้ำประปาให้มีความปลอดภัย เหมาะสมกับการบริโภคตามเกณฑ์มาตรฐานน้ำดื่มของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญของการดูแลสุขภาพประชาชนในระดับชุมชน ผู้เขียนขอเสนอแนวทางการพัฒนาน้ำประปาขององค์กรปกครองท้องถิ่นให้สามารถพัฒาได้นั้นมีแนวทางที่จะนำเสนอต่อไปนี้

1. ยกระดับระบบผลิตน้ำ มีรายละเอียดคือ ปรับปรุงกระบวนการผลิตน้ำ เช่น การกรอง การตกตะกอน และการฆ่าเชื้อให้ได้มาตรฐาน, ใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่ปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดสารปนเปื้อนในน้ำ และควบคุมคุณภาพน้ำดิบ (เช่น น้ำผิวดิน น้ำบาดาล) ตั้งแต่ต้นทาง
 2. ตรวจสอบคุณภาพน้ำอย่างสม่ำเสมอ มีรายละเอียดคือ ตรวจน้ำตามเกณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุข เช่น ตรวจค่า pH, คลอรีนอิสระตกค้าง, แบคทีเรีย, ตะกั่ว ฯลฯ, บันทึกผลอย่างเป็นระบบและรายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ ติดตั้งระบบวิเคราะห์คุณภาพน้ำ (Water Quality Monitoring) ณ จุดต่างๆ ในระบบจ่ายน้ำ
 3. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน มีรายละเอียดคือ ซ่อมแซมระบบท่อส่งน้ำ ลดปัญหาการรั่วซึม และปนเปื้อน, เพิ่มประสิทธิภาพของถังเก็บน้ำ และสถานีสูบน้ำ และ พัฒนาแหล่งน้ำสำรองในกรณีฉุกเฉิน
 4. เสริมสร้างศักยภาพบุคลากร มีรายละเอียดคือ ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ประจำให้มีความรู้ด้านเทคนิคการผลิตน้ำ การดูแลระบบ และความปลอดภัย, มีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพน้ำประจำกิจการ
 5. ประชาสัมพันธ์และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน มีรายละเอียดคือ ให้ความรู้ประชาชนเรื่องการดูแลคุณภาพน้ำในบ้าน, เผยแพร่ข้อมูลคุณภาพน้ำให้ประชาชนรับรู้ และ ส่งเสริมให้ประชาชนตรวจสอบหรือร้องเรียนได้หากพบปัญหา
 6. นำมาตรฐานมาใช้เป็นกรอบอ้างอิง มีรายละเอียด เช่น มาตรฐานน้ำดื่มของกระทรวงสาธารณสุข (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 61) หรือ มาตรฐานระบบประปาหมู่บ้านของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล
- นอกจากนั้น ตัวชี้วัดกิจการประปาได้ตามแนวทางของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สอ.) มีเกณฑ์เพื่อพิจารณาให้ อปท. ได้รับการรับรองกิจการประปาได้ เช่น น้ำประปามีคุณภาพตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข, มีระบบผลิตที่ได้มาตรฐาน มีการฆ่าเชื้ออย่างมีประสิทธิภาพ และมีระบบบำรุงรักษาและตรวจสอบคุณภาพน้ำอย่างต่อเนื่อง

บทสรุป

ปัจจุบันการจัดการน้ำประปาของไทยแม้จะอยู่ภายใต้การดูแลของการประปานครหลวง การประปาส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ยังคงขาดกฎหมายกลางที่กำหนดนโยบาย แผนแม่บท และมาตรฐานคุณภาพที่เป็นทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้การบริการน้ำประปาในบางพื้นที่มีปัญหาความไม่สม่ำเสมอ คุณภาพไม่เป็นไปตามมาตรฐาน และโครงสร้างพื้นฐานล้าสมัย ปัญหาหลักเกิดจากการบริหารจัดการที่ไม่เป็นระบบงบประมาณจำกัด และบุคลากรขาดความเชี่ยวชาญ ทำให้บางพื้นที่ประสบปัญหาน้ำขาดแคลนหรือปนเปื้อน ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 และแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี ได้กำหนดให้การจัดหาน้ำสะอาดเป็นภารกิจสำคัญของ อปท. โดยเน้นความครอบคลุม ความปลอดภัย และการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวทางพัฒนาคุณภาพสู่มาตรฐานกิจการประปาได้ของ อปท. จึงมุ่งยกระดับระบบผลิตน้ำให้ได้มาตรฐาน ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ลดการรั่วซึม และพัฒนาแหล่งน้ำสำรอง ควบคู่กับการตรวจสอบคุณภาพน้ำตามเกณฑ์กระทรวงสาธารณสุขอย่างสม่ำเสมอ การฝึกอบรมบุคลากรด้านเทคนิคและการควบคุมคุณภาพ การเปิดเผยข้อมูลคุณภาพน้ำต่อประชาชน และการสร้างความร่วมมือในชุมชน มาตรฐานคุณภาพน้ำดื่ม เช่น ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 61 และระบบรับรองของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นกรอบอ้างอิงสำคัญที่จะช่วย

ให้ อบท. ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงน้ำสะอาดที่ปลอดภัย ครอบคลุม และยั่งยืนในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

จากการที่ผู้เขียนได้รวบรวมและวิเคราะห์ถึงแนวทางการพัฒนาคุณภาพสู่มาตรฐานกิจการประปาดื่มได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ที่มา: ผู้เขียนสังเคราะห์

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาประเพณีบุญบั้งไฟและธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์จังหวัดยโสธร ควรดำเนินการอย่างบูรณาการโดยเน้นการอนุรักษ์เอกลักษณ์ท้องถิ่น ควบคู่กับการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ผ่านการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและมีคุณภาพ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน ภาครัฐ และเอกชน ตลอดจนการใช้สื่อดิจิทัลและนวัตกรรมในการประชาสัมพันธ์ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. (ออนไลน์). คู่มือการจัดการระบบประปาหมู่บ้านให้ได้มาตรฐานน้ำดื่ม. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2568 จาก www.dgr.go.th.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2563). แนวทางการดำเนินงานกิจการประปาดื่มได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2568 จาก https://www.dla.go.th/upload/document/type2/2568/2/33216_1_1739773437142.pdf.

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2565). **คู่มือหลักเกณฑ์และมาตรฐานคุณภาพระบบประปาหมู่บ้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กระทรวงมหาดไทย, สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2568 จาก <https://www.dla.go.th/index.jsp>.
- กระทรวงสาธารณสุข (พ.ศ. 2543). **ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 61 เรื่อง มาตรฐานน้ำบริโภค**. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2568 จาก <https://www.kanpho.go.th/new/downloads/.pdf>.
- มนต์นาโควอเตอร์เทรด. (ม.ป.ป.). **บทสรุปผู้บริหารโครงการสัมปทานกิจการทางเลือกนาประปามาตรฐานดื่มได้**. กรุงเทพฯ: บริษัท มนต์นาโควอเตอร์เทรด จำกัด.
- ศิริกัญญา ตันสกุล และคณะ. (2566). **รายงานผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากร่างกฎหมาย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.). (2562). **กรณีศึกษาการจัดการน้ำโดยชุมชน**. สืบค้นเมื่อ 17 มีนาคม 2568 จาก <https://www.thaihealth.or.th/>.
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน).(2567). **โมเดลการจัดการน้ำชุมชนแบบยั่งยืน**. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2568 จาก <https://turac.tu.ac.th/wp-content/uploads/2024/11/2568A00171.pdf>.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). **แนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในระดับชุมชน**. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2568 จาก <https://oae.go.th/view/1/TH-TH>.
- Gleick, P. H. (2003). Global Freshwater Resources: Soft-Path Solutions for the 21st Century. **Science**, 302(5650), 1524-1528. doi:10.1126/science.1084080.
- Nitinun Nopparat. (2018). **Development of water supply systems in Thailand**. The Stockholm Journal of International Affairs.
- Water Institute. (2018). **Wastewater governance: Balancing different interests**. Stockholm International Water Institute.
- UN (2015). **Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development**. Resolution Adopted by the General Assembly on 25 September 2015, 42809, 1-13. <https://doi.org/10.1007/s13398-014-0173-7.2>.
- World Health Organization (WHO). (2017). **Guidelines for Drinking-Water Quality Fourth Edition Incorporating the First Addendum**. Retrieved form <https://www.who.int/publications/i/item/9789240045064>.

การประยุกต์ใช้หลัก POCCC ในการบริหารจัดการธุรกิจประกันภัย
ตามหลักศาสนาอิสลาม (ตะกาฟูล) ในประเทศไทย
Application of POCCC Principles in Islamic Insurance
Business Management (Takaful) in Thailand

มนทิรา เดชะารัญ
ณัฐภัสสร ธนาบวรพาณิชย์
พินิจ แก้วเกษตรกรณ์

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Montira Dacharun

Nutpatsorn Tanaborworpanid

Phinit Keawkasetkon

Doctor of Philosophy Program Management Field Faculty of Business Administration, North Bangkok University

Email: tanyanan.kots@northbkk.ac.th

วันที่รับบทความ: 15 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 3 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 4 สิงหาคม 2568

Received: April 15, 2025; Revised: August 3, 2025; Accepted: August 4, 2025

บทคัดย่อ

ธุรกิจประกันภัยตะกาฟูลยังต้องพัฒนากระบวนการบริหารเพื่อให้สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม และทำให้ผู้บริโภคเชื่อมั่นทั้งในระดับชาติ ระดับอาเซียน และระดับโลก ประเทศไทยมีความมุ่งมั่นจะใช้โอกาสจากเขตเศรษฐกิจเสรีอาเซียน แต่ยังคงขาดระบบบริหารจัดการและกลยุทธ์ที่ทำให้ธุรกิจประกันภัยอิสลามเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจประกันภัยอิสลามในประเทศไทยรวมทั้งแนวทางการประยุกต์ใช้หลัก POCCC ในการบริหารจัดการธุรกิจประกันภัยตามหลักศาสนาอิสลาม (ตะกาฟูล) ในประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยมีความมุ่งมั่นที่จะใช้ประโยชน์จากการเปิดเขตเศรษฐกิจเสรีอาเซียน โดยเฉพาะในด้านการขยายตลาดและการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจบริการด้านการประกันภัยตามหลักศาสนาอิสลาม (ตะกาฟูล) อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ เพื่อให้ธุรกิจประกันภัยตะกาฟูลในประเทศไทยมีสถานะทางกฎหมายและการบริหารจัดการที่ชัดเจน ได้รับความเชื่อถือจากผู้เอาประกันภัย ทั้งในกลุ่มผู้บริโภคชาวไทยมุสลิม กลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งจะทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงและรักษาซึ่งผลประโยชน์ของประชาชนทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังต้องการการกำหนดสถานะทางกฎหมายของธุรกิจประกันภัย (ตะกาฟูล) ให้มีความชัดเจนเพียงพอที่จะกำหนดบทบาทและหน้าที่รวมถึงหลักเกณฑ์ให้ผู้ประกอบธุรกิจ การประยุกต์ใช้หลักการจัดการสมัยใหม่ โดยทั่วไปแล้วจะมีความคล้ายคลึงกันประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้กับในการบริหารจัดการธุรกิจประกันภัยตามหลักศาสนาอิสลามเพื่อทำให้การบริหารจัดการเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สรุปผลการศึกษา การบริหารจัดการธุรกิจประกันภัยตามหลักศาสนาอิสลาม (ตะกาฟูล) ช่วยให้ธุรกิจประกันภัยตะกาฟูลในประเทศไทยมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เอาประกันภัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ

คำสำคัญ : การประยุกต์ POCCC; การบริหารจัดการธุรกิจ; ประกันภัยตามหลักศาสนาอิสลาม (ตะกาฟูล)

Abstract

Takaful insurance businesses also need to develop management processes to comply with Islamic principles and build consumer confidence at the national, ASEAN and global levels. Thailand is committed to seizing the opportunities offered by the ASEAN Free Economic Zone, but lacks the management systems and strategies to enable the Islamic insurance industry to grow to its full potential. This academic article aims to present the problems and obstacles affecting the development of Islamic insurance business in Thailand, including the application of POCCC principles in the management of Islamic insurance business (Takaful) in Thailand. Thailand is committed to taking advantage of the opening of the ASEAN Free Economic Zone, particularly in expanding markets and developing competitiveness in the Islamic insurance service business (Takaful). To its full potential, this is to ensure that the Takaful insurance business in Thailand has a clear legal status and management, and is trusted by insureds, both among Thai Muslim consumers and the ASEAN Economic Community group that adheres to Islam. This will enable the economic and social system to develop steadily and preserve the interests of the people in both life and property. In addition, Thailand also needs to determine the legal status of the insurance business (Takaful). To be clear enough to define roles and responsibilities as well as criteria for business operators, the application of modern management principles is generally similar, consisting of planning, organizing, directing, coordinating and controlling. Control which can be applied to the management of insurance businesses according to Islamic principles to make management as efficient as possible. Summary of the study results: Management of insurance business according to Islamic principles (Takaful) helps Takaful insurance business in Thailand. There is an efficient, transparent and Islamic management system that is in line with Islamic principles and builds confidence among policyholders both domestically and internationally.

Keywords: POCCC Application; Business Management; Islamic Insurance (Takaful)

บทนำ

“อิสลาม” ถือเป็นศาสนาหนึ่งในหลาย ๆ ศาสนาที่มีอยู่ในโลกปัจจุบัน และเป็นศาสนาที่มีประชากรนับถือมากเป็นอันดับที่ 2 ของโลก อิสลามเป็นศาสนาที่ถูกกำหนดมาโดยพระเจ้าผู้ทรงพระนามว่า อัลลอฮ์ซุบฮานะฮูวะตะอาลา หรือ อัลลอฮ์ โดยมีความเชื่อว่าศาสนาอิสลามมาจากพระเจ้าและมิได้ถูกก่อตั้งขึ้นโดยมนุษย์ พระเจ้าทรงสร้างโลกและสรรพสิ่ง รวมถึงทรงกำหนดชะตากรรมของมนุษย์และสรรพสัตว์ อีกทั้งยังทรงเป็นผู้รู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ทรงเป็นสรรพเดช มีมหิทธิฤทธิ์เหนือกว่าสิ่งใด ไม่มีอะไรอยู่นอกเหนือพระองค์ ผู้นับถือศาสนาอิสลามทั่วไปถือว่าศาสนาอิสลามได้ปรากฏขึ้นในโลกตั้งแต่มีมนุษย์คนแรก คือ อาดัม และได้มีวิวัฒนาการทางคำสอนตามวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์โดยผ่านการประกาศจากศาสดา ซึ่งในทุกยุคสมัยอัลลอฮ์จะได้ทรงแต่งตั้งศาสนทูตของพระองค์ขึ้น” เพื่อทำหน้าที่ในการสั่งสอนผู้คนให้รู้จักกับพระผู้เป็นเจ้าที่แท้จริง และปฏิบัติ

ตามบทบัญญัติและคำสั่งสอนของพระองค์ ซึ่งมาถึงสมัยหนึ่งพระองค์ได้ทรงเลือก “มุฮัมมัด” เป็นศาสนทูตของพระองค์เพื่อสั่งสอนมวลมนุษยชาติจากคำสอนของอัลลอฮ์ ซึ่งในยุคนี้ถือเป็นยุคที่มีคำสอนที่สมบูรณ์แบบที่สุด

สถาบันการเงินอิสลามในปัจจุบันได้ขยายตัวและเติบโตขึ้นเป็นอย่างมาก และมีบทบาทสำคัญมากขึ้นต่อระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน ในฐานะเป็นสถาบันการเงินทางเลือกที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการออมและการลงทุนให้เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนและมีเสถียรภาพ สืบเนื่องจากสถาบันการเงินอิสลามดำเนินกิจกรรมตามหลักกฎหมายอิสลาม (Islamic law) หรือชะรีอะฮ์ (Shariah) ซึ่งตามหลักความเชื่อของศาสนาอิสลามได้มุ่งเน้นถึงความเสมอภาคและยุติธรรม ส่งเสริมให้ชาวมุสลิมได้อยู่ดีกินดีและประกอบกิจการทางเศรษฐกิจ การค้า ภายใต้ระบบการเงินการธนาคารที่ไม่เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย (Riba) ในปี ค.ศ. 2009 ธุรกิจประกันภัยอิสลามทั่วโลกเจริญเติบโตขึ้นร้อยละ 19.0 ต่อปี หรือมีมูลค่า 8,300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยคาดว่าในปี ค.ศ. 2011 จะมีมูลค่าประมาณ 12,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (Ernst & Young, 2011)

ธุรกิจประกันภัยถือเป็นสถาบันการเงินรูปแบบหนึ่งที่มีสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม วัตถุประสงค์ของธุรกิจประกันภัยนั้นเพื่อเป็นการแบ่งเบาความเสี่ยง จากบุคคล กลุ่มบุคคล หรือทรัพย์สินนั้น ๆ ออกเป็นส่วนโดยร่วมกันชดเชยเมื่อมีความสูญเสียหรือเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงและรักษาซึ่งผลประโยชน์ของประชาชนทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน ปัจจุบันยังมีข้อสงสัยจากประชาชนทั่วไปและชาวมุสลิมเกี่ยวกับประเด็นการประกอบธุรกิจประกันภัยนั้นขัดต่อหลักคำสอนของศาสนาอิสลามหรือไม่ ความเป็นไปได้ในการประกอบธุรกิจประกันภัยที่ถูกต้องตามหลักการอิสลามนั้นควรที่จะดำเนินการอย่างไร หากธุรกิจประกันภัยอิสลามสามารถทำได้จริงประชาชนทั่วไปที่มีใช้ชาวมุสลิมจะสามารถมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมดังกล่าวได้หรือไม่ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำประกันภัยกระแสหลักกับประกันภัยอิสลามมีความแตกต่างกันอย่างไร ทั้งนี้ การดำเนินงานของธุรกิจประกันภัยของกระแสหลัก คือ การบริหารความเสี่ยงภัย ซึ่งจะโอนความเสี่ยงภัยของผู้เอาประกันภัยไปสู่บริษัทประกันภัย เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นบริษัทประกันภัยจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามที่ได้รับความคุ้มครองในกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องเสียเบี้ยประกันภัยให้แก่บริษัทประกันภัยตามที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งบริษัทประกันภัยสามารถกระจายความเสี่ยงที่ตนได้รับจากผู้เอาประกันภัย โดยนำเงินทุนจากเบี้ยประกันภัยบางส่วนหรือทั้งหมดไปทำประกันต่อ (Reinsurance) กับบริษัทประกันภัยอื่นหรือบริษัทรับประกันภัยต่อนอกจากนี้ บริษัทประกันภัยยังสามารถนำเงินทุนจากเบี้ยประกันภัยบางส่วนไปทำการลงทุนในหลักทรัพย์อื่นๆเพื่อสร้างผลกำไรได้อีก อย่างไรก็ตาม การทำธุรกรรมของบริษัทประกันภัย ซึ่งรวมทั้งการทำผลกำไรจากการทำประกันภัยต่อ (Reinsurance) และการลงทุนนั้นเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย (Riba) ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามตามหลักศาสนาอิสลามที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จากคำสอนของศาสนาอิสลามที่ว่า “อัลเลาะห์ทรงอนุมัติการค้า แต่ทรงห้ามดอกเบี้ย” ซึ่งดอกเบี้ย (Riba) นั้นเป็นส่วนเพิ่มจากการกู้เงินซึ่งเป็นเงื่อนไข (Precondition) ซึ่งนำไปสู่การเอาเปรียบ เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้คนรวยนั้นก็รวยยิ่งขึ้น ขณะที่คนจนนั้นยิ่งจนลง ซึ่งตามหลักศาสนาอิสลามนั้นดอกเบี้ยถือเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขต้องห้าม

ประกันภัยอิสลามตะกาฟูล (Takaful) เป็นระบบประกันภัยตามหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งหมายถึงการประกันซึ่งกันและกันของกลุ่มคนหนึ่งที่มีสัญญาตกลงร่วมกันไว้ว่าจะช่วยเหลือสมาชิกภายในกลุ่มที่ประสบความเสียหายจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น สัญญาหรือกรมธรรม์ประกันภัยตามหลักการอิสลามจะระบุชัดเจนว่าผู้เอาประกันจะจ่ายเบี้ยประกันจำนวนหนึ่งที่กำหนดไว้ให้แก่บริษัทตะกาฟูล โดยในเบี้ยประกันจำนวนนี้ ผู้เอา

ประกันยินดีที่จะบริจาคเงินส่วนหนึ่งไว้สำหรับชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับธุรกิจตะกาฟูลโดยบริษัทรับประกันจะเป็นผู้ที่กำหนดและเป็นผู้ที่ดูแลรับผิดชอบเองในกรณีที่ไมพอฟึงต่อการชดใช้ค่าเสียหาย ส่วนเงินที่เหลือนั้นบริษัทตะกาฟูลจะนำไปลงทุนหากำไรเพิ่มเติมที่ไม่เกี่ยวกับดอกเบี้ยและไม่ขัดกับหลักกฎหมายอิสลาม หากมีกำไรก็จะแบ่งกำไรแก่ผู้ถือกรรมธรรม์เป็นการตอบแทน กรรมธรรม์จะระบุไว้ชัดเจนว่าผู้เอาประกันจะได้ค่าชดเชยความเสียหายเป็นจำนวนเท่าไร

การควบคุมดูแลความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจตะกาฟูล และด้วยเหตุที่ธุรกิจตะกาฟูลของประเทศไทยอยู่ในรูปแบบของการเปิดช่องบริการผ่านทางบริษัทประกันภัยสากล ทำให้การควบคุมดูแลความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจตะกาฟูลถูกกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในภาพรวมกับบริษัทประกันภัยภัยสากล โดยทั่วไปแล้วบริษัทประกันภัยสามารถนำเอารายได้ที่ได้จากเบี้ยประกันภัยและรายได้ในส่วนของผู้ถือหุ้นไปใช้ในการลงทุนเพื่อแสวงหาผลประโยชน์เพิ่มได้อย่างไรก็ตามบริษัทประกันภัยไม่สามารถทำการลงทุนได้อย่างไรชอบเขต ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องสภาพคล่องทางการเงินของบริษัทเพื่อการชำระหนี้ที่ผูกพันตามสัญญาประกันภัยพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจึงได้มีการกำหนดประเภทของการลงทุนพร้อมเงื่อนไขการลงทุนให้แก่บริษัทประกันภัยได้ปฏิบัติตาม โดยบริษัทจะทำการลงทุนได้เฉพาะตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดไว้เท่านั้น ดังนั้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจประกันภัยอิสลามในประเทศไทยรวมทั้งแนวทางการประยุกต์ใช้หลัก POCCC ในการบริหารจัดการธุรกิจประกันภัยตามหลักศาสนาอิสลาม (ตะกาฟูล) ในประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในการนำเอาความรู้จากการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาธุรกิจประกันภัยอิสลามในประเทศไทยต่อไป

การประกันภัยตามหลักศาสนาอิสลามหรือตะกาฟูล (Takaful) ถือเป็นธุรกิจที่มีบทบาทสำคัญในทางระบบเศรษฐกิจและเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางและแพร่หลายในปัจจุบันโดยหลักการที่มีความเกี่ยวข้องและถือเป็นหลักการที่มีความสำคัญในตะกาฟูล ได้แก่ หลักเศรษฐศาสตร์อิสลาม ซึ่งรวมถึงหลักการในทางการเงินและการธนาคารอิสลามด้วยเศรษฐศาสตร์อิสลามเป็นศาสตร์ทางสังคม ซึ่งมุ่งศึกษาถึงปัญหาทางเศรษฐกิจของมนุษย์ชาวมุสลิม โดยอาศัยคุณค่าของอิสลามเป็นบรรทัดฐานและครอบคลุมปัจจัยอื่นๆที่มีส่วนต่อการกำหนดพฤติกรรมมนุษย์” เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จในทางวัตถุและทางจิตใจที่ได้รับความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ อีกทั้งยังมุ่งที่จะสร้างความสมดุลระหว่างวัตถุและจิตวิญญาณเศรษฐศาสตร์อิสลามไม่เพียงแต่ที่จะเกี่ยวข้องกับมนุษย์ในเรื่องการทำความเข้าใจและการใช้จ่ายใช้สอยเท่านั้น แต่ยังมีส่วนในการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ทางเศรษฐกิจให้แก่มนุษย์ด้วย โดยอิสลามจะจำแนกกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกอย่างออกเป็น “ฮาลาล” และ “ฮะรอม” ซึ่งฮาลาลถือเป็นกิจกรรมที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม และฮะรอมถือเป็นกิจกรรมที่ผิดหลักการทางศาสนาเป็นสิ่งที่ต้องห้าม ส่วนกิจกรรมใดที่ไม่ได้ถูกแยกไว้โดยชัดเจนว่าถูกต้องตามหลักอิสลามหรือไม่ ให้ถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามหลักการและสามารถที่จะกระทำได้ ซึ่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ถูกกำหนดให้เป็นฮะรอมได้ถูกบัญญัติไว้อย่างชัดเจนแล้ว ได้แก่ การเป็นเจ้าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยการบีบคั้น การรีดนาทาเร้น.” และการช่วงชิง การสะสมกักตุนสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตการกินดอกเบี้ยการลักขโมย โจรกรรมการโกงและการกินสินบน การใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายและสิ้นเปลือง การพนันหรือการหามาได้โดยกิจกรรมประเภทนี้การเก็งกำไรและการอาศัยผู้อื่นโดยไม่เกิดผลการผลิต แลกเปลี่ยน และการบริโภคนิยมที่ทำให้หมดความรู้สึกแอลกอฮอล์และสิ่งมีเมาต่างๆ ยกเว้นการใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในทางการแพทย์การมีส่วนร่วมในการจัดหา เสพ หรืออุปโภคในสิ่งอัน

เป็นลามก อุดจาด การอ้อมเป็นสิ่งที่อนุมิตแต่ต้องออกชะกาดและบุคคลที่มีความมั่นคงต้องจ่ายชะกาดโดยไม่หลักเลียงดังนั้นจะเห็นได้ว่าแนวทางเศรษฐกิจอิสลามประกอบด้วยลักษณะพื้นฐานสองประการ.” อันได้แก่ หลักการทางความเป็นจริง โดยระบบเศรษฐศาสตร์อิสลามถูกวางอยู่บนพื้นฐานของการมีวิสัยทัศน์ในแง่ความเป็นจริงของมนุษย์ และหลักการทางจริยธรรม อิสลามมิได้มุ่งกระทำการให้บรรลุวัตถุประสงค์แต่เพียงอย่างเดียว แต่อิสลามยังให้ความสำคัญทางด้านจิตวิญญาณ เพื่อให้นำไปปฏิบัติประกอบกันให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยปัญหาหลักในทางเศรษฐศาสตร์อิสลามเกิดจากความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด มนุษย์จะแสวงหาสิ่งต่างๆ มาตอบสนองความต้องการของตนเอง แต่เนื่องจากทรัพยากรต่างๆ มีอยู่อย่างจำกัด ปัญหาทางเศรษฐศาสตร์จึงเกิดขึ้นว่าจะจัดสรรทรัพยากรอย่างไรให้เพียงพอต่อความต้องการอันไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์ และปัญหาต่างๆ อีกมากมาย โดยปัญหาต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่มนุษย์ทั้งหลายจะต้องเผชิญร่วมกัน จึงได้ก่อให้เกิดแนวความคิด และทฤษฎีมากมายซึ่งต่างก็มีวัตถุประสงค์ในแก้ปัญหาดังกล่าว เพียงแต่แนวคิด รูปแบบ และวิธีการจะมีความแตกต่างกันออกไป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

แนวคิดและทฤษฎีการบริหาร

วิโรจน์ สารรัตนะ (2555: 1) ได้อธิบายได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหน้าที่ในการบริหาร ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การชี้นำ (Leading) และการควบคุมองค์กร (Controlling)

ศิริ ถิอาสนา (2557: 8) ได้อธิบายได้ว่า เป็นกิจกรรมของกลุ่มตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันจัดการทรัพยากร ที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันใช้ทั้งศาสตร์ และศิลป์จัดการกระบวนการบริหารหรือหน้าที่การบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การจัดคณะทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)

Schermerhorn (2002) ได้อธิบายได้ว่า การบริหารเป็นการกระทำทางสังคมที่สัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เป็นกระบวนการนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และการควบคุม เพื่อการนำไปใช้ให้บรรลุ ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

Drucker (1998: 12) ได้อธิบายได้ว่า การบริหารเป็นศิลปะในการทำงาน ร่วมกัน โดยใช้ทรัพยากร ได้แก่ เงินทุน วัตถุดิบ เครื่องจักร อุปกรณ์ บุคลากร รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศ เพื่อให้งานสำเร็จบรรลุเป้าหมาย

Certo (2000: 555) ได้อธิบายได้ว่า กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรจากการทำงาน ร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ หรือเป็นกระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อมที่บุคคลทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

Taylor (2002: 5) ได้อธิบายได้ว่า งานบริหารทุกอย่างจำเป็นต้องกระทำ โดยมี หลักเกณฑ์ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ศึกษาโดยรอบคอบทั้งนี้เพื่อให้มีวิธีที่ดีที่สุดในอันที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตรายิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ธนจรัส พูนสิทธิ์ (2541 : 20) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานตามลำดับขั้นอัน ประกอบ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การอำนวยการ (Actuating) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยอาศัยคนและทรัพยากรอื่น ๆ

แนวคิดทางการจัดการในยุคของทฤษฎีในการแบ่งหน้าที่ในการทำงานจะให้ความสำคัญกับการแบ่งหน้าที่ โดยใช้หลักคุณธรรมในการแบ่งงานเป็นสำคัญที่จะทำให้เกิดประสิทธิผลในองค์กร นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นถึงหลักความชำนาญเฉพาะด้านการพัฒนางานนั้นให้จนเกิดความเชี่ยวชาญรวมทั้งมีการวัดความสามารถของคนด้วยการสอบแข่งขัน ซึ่งเป็นการใช้ระบบคุณธรรมคนต้องใช้ความสามารถจึงจะเข้าสู่ตำแหน่งได้รวมทั้งมีการวัดด้านความชำนาญและประสบการณ์ของบุคลากรในด้านการกิจที่ถูกกำหนดไว้นอกจากนี้ทฤษฎีในสมัยเดิมยังได้มุ่งเน้นถึงหลักการควบคุม โดยการออกกฎระเบียบและการควบคุมบุคลากรอย่างใกล้ชิดเพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื่องจากอาจเกิดความไม่พอใจหรือความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน ซึ่งการกระทำเช่นนี้จะทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรในทางตรงข้ามผู้ปฏิบัติควรจะต้องพยายามที่จะทำในสิ่งที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์มากกว่าหน้าที่ที่กำหนดไว้ในงานนั้นจึงจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้กฎระเบียบเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการอาจทำให้มาตรฐานที่กำหนดเป็นเป้าหมายหลักขององค์กร ทำให้การประเมินผลและการปรับปรุงการดำเนินงานมีแนวโน้มที่จะเน้นไปที่การปฏิบัติตามกฎระเบียบมากกว่าการสร้างคุณค่าและผลการดำเนินงาน การใช้กฎระเบียบเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการควรมีการคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสร้างคุณค่าในองค์กรเช่นกันเพื่อให้การปฏิบัติตามกฎระเบียบไม่เพียงแต่เป็นการลงมาตรฐานเท่านั้นแต่ยังเป็นการสร้างพฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรอีกด้วย

โดยสรุปได้ว่า การจัดการในยุคการแบ่งหน้าที่ให้ความสำคัญกับการใช้ระบบคุณธรรม ความชำนาญเฉพาะด้าน และการควบคุมด้วยกฎระเบียบ แต่ควรผสมผสานกับการสร้างคุณค่าและความสัมพันธ์ในองค์กร เพื่อให้การปฏิบัติงานนำไปสู่ประสิทธิผลสูงสุดเน้นการจัดงานตามความเหมาะสมกับความสามารถของบุคลากรใช้ระบบคุณธรรม (Merit System) ในการคัดเลือกและแต่งตั้งตำแหน่ง โดยอาศัยความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ส่งเสริมการพัฒนางานและทักษะบุคลากรให้สอดคล้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การควบคุมที่เข้มงวดช่วยลดความขัดแย้งและทำให้บุคลากรปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานให้เกินกว่าหน้าที่ที่กำหนดและสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีการจัดการองค์กร

ทฤษฎีการบริหารจัดการ POCCC และหลักการจัดการองค์กรสู่ความสำเร็จตามแนวคิดของ (Fayol, 1916) การประยุกต์ใช้หลักการจัดการสมัยใหม่ โดยทั่วไปแล้วจะมีความคล้ายคลึงกัน ประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้กับองค์กรเกือบทุกประเภททำให้การบริหารจัดการเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยสามารถสรุป ไว้เป็นกรอบแนวคิด 5 ประการ หรือ POCCC ดังนี้

ฟาโยล (Fayol, 1916) เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญมากที่สุดในด้านการบริหาร โดยท่านให้ความสนใจศึกษาถึงหน้าที่ของผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของทั้งผู้ร่วมงานและผลจากการปฏิบัติงานอีกด้วย ซึ่งผลงานของฟาโยลได้รับการยอมรับว่าเป็นผลงานที่เข้ามาเสริมแนวคิดของ เทย์เลอร์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กล่าวคือ แนวคิดของเทย์เลอร์จะให้ความสำคัญกับการจัดการในระดับปฏิบัติการ ส่วนฟาโยลจะเน้นการจัดการในระดับสูง ฟาโยลได้ให้แนวคิดในการจัดการที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการ ได้แก่ การวางแผนเป็นการคาดการณ์ถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กรจึงต้องมีการวางแผนการปฏิบัติไว้ล่วงหน้าเช่นการกำหนดผลผลิต ปริมาณต้นทุนเวลาคุณภาพ

สรุปได้ว่า แนวคิดการบริหารจัดการของ (Fayol, 1916) ทฤษฎีการบริหารจัดการ POCCC Henri Fayol ได้สรุป 5 ปัจจัยที่สำคัญในการจัด (องค์กรในสภาวะที่ต้องใช้คนจำนวนมากในการทำงานให้สำเร็จ (Fayol, 1916) ทฤษฎี POCCC และหน้าที่ทางด้านการจัดการ (Management Function) การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordination) การควบคุม (Controlling) ซึ่งมีอิทธิพลต่อแนวทางการบริหารจัดการในยุคปัจจุบัน ส่วนประกอบของการบริหารจัดการ (Elements of management) (Fayol, 1916) เห็นว่าหลักการบริหารจัดการแบ่งได้ตามหน้าที่ส่วนใหญ่ในเอกสารจะอธิบายถึงหน้าที่ชี้ให้เห็นว่าหลักการดังกล่าวไม่เพียงแต่นำมาใช้ได้เฉพาะในวงการธุรกิจเท่านั้นแต่ยังสามารถนำไปใช้กับการเมือง ศาสนา การสังคมสังเคราะห์ การทหาร และกิจกรรมสาขาอื่น ๆ เพราะว่าทุกองค์กรต้องอาศัยการบริหารจัดการจึงต้องมีการสร้างทฤษฎีการบริหารและการเสวนาเป็นวิชาการ

ธุรกิจประกันภัยตะกาฟูลในประเทศไทย ทำให้การบริหารจัดการมีระบบระเบียบ โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เอาประกัน และส่งเสริมการเติบโตของธุรกิจอย่างยั่งยืน Planning (การวางแผน) กำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ และทิศทางขององค์กร Organizing (การจัดองค์กร) จัดโครงสร้าง แบ่งงาน และกำหนดหน้าที่อย่างเหมาะสม Commanding (การสั่งการ) มุ่งเน้นภาวะผู้นำ การสื่อสาร และการชี้แนะทีมงาน Coordinating (การประสานงาน) เชื่อมโยงและทำให้การทำงานของทุกฝ่ายสอดคล้องกัน Controlling (การควบคุม) ตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายต่อนั้น การกระจายความเสี่ยง และ ความมั่นคงทางการเงินใช้ POCCC เพื่อวางแผนกลยุทธ์ ควบคุมระบบการเงิน ประสานงานระหว่างหน่วยงาน และสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เอาประกันระบบการควบคุม และการตรวจสอบมีความสำคัญเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานการเงิน โดยยึดหลัก ชะรีอะฮ์: เน้นความร่วมมือ แบ่งปันความเสี่ยง และโปร่งใสหลีกเลี่ยงดอกเบี้ย (Riba), การพนัน (Maisir), และความไม่แน่นอนเกินควร (Gharar) มีคณะกรรมการชะรีอะฮ์ตรวจสอบระบบการดำเนินงานในประเทศไทย ธุรกิจตะกาฟูลต้องสอดคล้องกับทั้งกฎหมายไทยและหลักศาสนาอิสลาม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ร่วมระบบ

การประยุกต์ใช้ POCCC ในธุรกิจประกันภัยตามหลักศาสนาอิสลาม (ตะกะฟูล)

1. ด้านการวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดและพิจารณาวิธีการที่ควรปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวางแผนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการ เช่น กระบวนการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ แนวทาง และวิธีการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ โดยมีการคำนึงถึงทรัพยากร เวลา และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง กำหนดแนวทางและกลยุทธ์ในการบริหารกองทุนตะกาฟูล โดยคำนึงถึงหลักชะรีอะฮ์ เช่น การเลือกโครงสร้างกองทุน การกำหนดเป้าหมายทางการเงิน การจัดสรรเงินกองทุน และการลงทุนที่ปราศจากดอกเบี้ย (Riba) และธุรกิจที่ขัดต่อหลักศาสนา

2. ด้านการจัดองค์กร (Organizing) เป็นการกำหนดกิจกรรมและความสัมพันธ์ภายในองค์กรเพื่อการประเมินผลและการฝึกอบรมพนักงาน การกำหนดโครงสร้างองค์กรของบริษัทตะกาฟูล รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านชะรีอะฮ์ (Shariah Advisory Board) เพื่อให้คำแนะนำด้านศาสนา และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานในองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

3. การสั่งการ (Command) เป็นศิลปะในการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณภาพและมีความรู้ตามหลักของการบริหารจัดการ ซึ่งผู้บริหารที่สามารถสั่งการจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับบุคลากรสามารถคัดบุคคลที่ไม่มีความรู้ความสามารถออกจากองค์กรกระบวนการคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้และคุณธรรมตามหลักอิสลาม เพื่อ

ดำเนินงานในธุรกิจตะกาฟูลได้อย่างถูกต้อง เช่น ผู้จัดการกองทุนต้องเข้าใจหลักการเงินอิสลาม และสามารถบริหารงานให้เป็นไปตามหลักชะรีอะห์

4. การประสานงาน (Coordinating) เป็นการประสานกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันเพื่อให้เกิดความสะดวกในการทำงานและบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งภายหลังจากงานเขียนของบุคคลต่าง ๆ ได้เน้นเกี่ยวกับบทบาทของการประสานงานการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกองค์กร เช่น การทำงานร่วมกับหน่วยงานกำกับดูแล เช่น คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) และธนาคารแห่งประเทศไทย รวมถึงการประสานงานกับชุมชนมุสลิมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ตะกาฟูล

5. การควบคุม (Controlling) หมายถึง กระบวนการติดตามและแก้ไข การปฏิบัติงานขององค์กรและบุคคลเป็นกิจกรรมภายในองค์กรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือเป็นกระบวนการวัดผลการปฏิบัติงานและการแก้ไขเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการกระบวนการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนตะกาฟูล เพื่อให้มั่นใจว่าเป็นไปตามหลักชะรีอะห์และข้อกำหนดทางกฎหมาย รวมถึงการกำกับดูแลการลงทุนให้ปราศจากธุรกิจที่ผิดหลักศาสนา เช่น การพนัน (Maisir) และความไม่แน่นอน (Gharar)

โดยสรุปได้ว่า การใช้ POCCC ในตะกาฟูลช่วยให้การบริหารจัดการมีระบบ โปร่งใส ยึดหลักชะรีอะห์สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ร่วมระบบ และทำให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจและศาสนา ได้แก่ Planning (การวางแผน) กำหนดนโยบายและแผนธุรกิจให้สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม วางกลยุทธ์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เอาประกันและผู้ร่วมลงทุน เน้นความโปร่งใส ความยุติธรรม และการแบ่งปันความเสี่ยงตามหลักชะรีอะห์ Organizing (การจัดองค์กร) จัดโครงสร้างองค์กรให้ชัดเจน แยกหน้าที่การบริหารเงินกองทุนตะกาฟูลและเงินลงทุนมีคณะกรรมการชะรีอะห์ (Shariah Board) ตรวจสอบความสอดคล้องกับหลักศาสนา สร้างระบบงานที่สนับสนุนการดำเนินการร่วมกัน (Mutual Cooperation) Commanding (การสั่งการ) ผู้นำต้องสื่อสารวิสัยทัศน์ตามหลักศาสนาอิสลามให้บุคลากรเข้าใจส่งเสริมจริยธรรมในการทำงาน การให้บริการลูกค้าด้วยความซื่อสัตย์ เน้นบทบาทผู้นำในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เคารพหลักชะรีอะห์ Coordinating (การประสานงาน) ประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกให้เข้าใจหลักการตะกาฟูล ทำงานร่วมกับสถาบันการเงินอิสลามและองค์กรกำกับดูแล พัฒนาระบบการให้บริการที่เชื่อมโยงกันเพื่อรองรับผู้เอาประกันอย่างมีประสิทธิภาพ Controlling (การควบคุม) มีระบบตรวจสอบการดำเนินงานและการเงินให้โปร่งใสตามหลักศาสนาประเมินผลการปฏิบัติงานและความสอดคล้องกับหลักชะรีอะห์อย่างสม่ำเสมอใช้กลไกการกำกับดูแลภายในและภายนอกเพื่อลดความเสี่ยง

อุปสรรคที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจประกันภัยอิสลาม

ประชาชนจำนวนมากยังขาดความเข้าใจในหลักการตะกาฟูลและการทำงานของระบบประกันภัยอิสลามบุคลากรในอุตสาหกรรมขาดความเชี่ยวชาญด้านทั้งการเงิน การประกันภัย และหลักชะรีอะห์ไปพร้อมกับการขาดการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนทำให้ผู้บริโภคไม่เห็นความแตกต่างระหว่างตะกาฟูลกับประกันภัยทั่วไป ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารเงินกองทุนและการลงทุนตามหลักอิสลามขนาดตลาดในประเทศไทยยังเล็ก ทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และระบบบริการใหม่ ๆ มีข้อจำกัดระบบเทคโนโลยีและข้อมูลที่ได้รับการดำเนินงานแบบตะกาฟูลยังไม่ครอบคลุม การแข่งขันกับบริษัทประกันภัยทั่วไปที่มีฐานลูกค้าและเงินทุนมากกว่าต้นทุนการดำเนินงานสูงกว่าประกันภัยทั่วไป เนื่องจากต้องมีคณะกรรมการชะรีอะห์และระบบตรวจสอบพิเศษช่องทางการตลาดยังจำกัด ทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้น้อยกว่าประกันทั่วไป บางพื้นที่ในประเทศไทยมีประชากรมุสลิมจำนวนน้อย ทำให้ตลาดตะกาฟูลจำกัดความเข้าใจผิดว่าตะกาฟูลใช้ได้เฉพาะ

มุสลิมเท่านั้น ทั้งที่จริงสามารถใช้ได้กับทุกศาสนาทัศนคติของผู้บริโภคที่คุ้นชินกับระบบประกันภัยทั่วไปมากกว่า

1. อุปสรรคด้านความรู้และความเข้าใจการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและประโยชน์ของประกันภัยอิสลามเป็นอุปสรรคสำคัญ ผู้บริโภคหลายคนยังไม่เข้าใจความแตกต่างระหว่างประกันภัยอิสลามกับประกันภัยทั่วไป รวมถึงหลักการแบ่งปันความเสี่ยงและผลประโยชน์ตามหลักศรีอะห์
2. อุปสรรคด้านกฎหมายและกฎระเบียบการครอบกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมหรือไม่ชัดเจนสำหรับการดำเนินธุรกิจประกันภัยอิสลาม การขาดมาตรฐานการกำกับดูแลที่เฉพาะเจาะจง และการรอคอยการปรับปรุงกฎระเบียบให้รองรับรูปแบบธุรกิจนี้
3. อุปสรรคด้านเทคนิคและปฏิบัติการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับหลักศรีอะห์ต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะ การคำนวณเบี้ยประกันและการจัดการความเสี่ยงต้องใช้วิธีการที่แตกต่างจากประกันภัยทั่วไป ซึ่งต้องการการลงทุนในการพัฒนาระบบและบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้าน
4. อุปสรรคด้านตลาดขนาดตลาดที่ยังจำกัดในบางพื้นที่ การแข่งขันจากประกันภัยทั่วไปที่มีความแข็งแกร่งและประสบการณ์มายาวนาน รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นและการยอมรับจากผู้บริโภค
5. อุปสรรคด้านบุคลากรการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ทั้งด้านประกันภัยและหลักการอิสลาม การฝึกอบรมบุคลากรต้องใช้เวลาและทรัพยากรมาก เพื่อให้เข้าใจทั้งด้านเทคนิคและหลักศาสนา
6. อุปสรรคด้านการเงินความท้าทายในการหาแหล่งเงินทุนที่สอดคล้องกับหลักศรีอะห์ การลงทุนในสินทรัพย์ที่ปลอดดอกเบี้ย และการจัดการสภาพคล่องอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุปได้ว่า การแก้ไขอุปสรรคเหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐในการปรับปรุงกฎหมาย ภาคเอกชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ และสถาบันการศึกษาในการสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพอุปสรรคหลักคือการขาดกรอบกฎหมายเฉพาะ ความเข้าใจของประชาชนและบุคลากรยังจำกัด ขนาดตลาดเล็ก ระบบเทคโนโลยีและทรัพยากรบุคคลยังไม่พร้อม รวมทั้งการแข่งขันกับธุรกิจประกันภัยทั่วไป ทำให้การพัฒนาธุรกิจตะกาฟูลในประเทศไทยยังมีความท้าทายและต้องการการสนับสนุนในหลายมิติ

สรุป

คณะผู้เขียนได้ทำการศึกษาบทความวิชาการชิ้นนี้ โดยตั้งใจนำเสนอผ่านแหล่งข้อมูลที่มีข้อเท็จจริงในหนังสือ บทความวิชาการ บทความวิจัย และข่าวสารทางเว็บไซต์ที่มีความน่าเชื่อถือในเรื่องแนวคิดทฤษฎี งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องความหมายการลงทุนของธุรกิจตะกาฟูลในประเทศไทยปัจจุบันเห็นได้ว่าถูกกำกับดูแลภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกับการประกันภัยสากล โดยไม่ปรากฏว่ามีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุนแต่อย่างใดผู้ประกอบการธุรกิจตะกาฟูลสามารถที่จะนำเงินสมทบเข้าร่วมโครงการไปลงทุนได้อย่างเสรีทั้งในประเทศและนอกประเทศ แต่นอกจากการลงทุนของธุรกิจตะกาฟูลจะต้องเป็นไปตามประกาศคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยเช่นเดียวกับการประกันภัยสากลแล้ว ประเด็นที่มีความสำคัญคือการลงทุนของธุรกิจตะกาฟูลจะต้องเป็นไปโดยสอดคล้องกับหลักศรีอะห์ด้วย กล่าวคือ ผู้ประกอบการธุรกิจตะกาฟูลจะต้องทำการลงทุนในสินทรัพย์ที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามซึ่งจะสอดคล้องกับหลักศรีอะห์และต้องห้ามลงทุนในธุรกิจที่เป็นฮะรอม เช่น ผู้ประกอบการธุรกิจจะไม่สามารถลงทุนซื้อหุ้นสามัญของธนาคารพาณิชย์ รวมถึงบริษัทเข้าซื้อ เนื่องจากเป็นธุรกิจซึ่งมีรายได้หลักจากการเรียกเก็บดอกเบี้ยจากการกู้ยืมหรือในกรณีของการซื้อหุ้นในบริษัทประกันภัยก็เช่นกัน ผู้ประกอบการธุรกิจไม่สามารถซื้อหุ้นสามัญของบริษัท

ประกันภัยสากลที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์ได้ เนื่องจากธุรกิจประกันภัยสากลนั้นปรากฏร่องรอยของความไม่แน่นอนซึ่งเป็นสาระต้องห้ามตามหลักศาสนาอิสลาม แต่การลงทุนโดยการฝากเงินในธนาคารอิสลาม การลงทุนในพันธบัตรอิสลามหรือซุกุก (Sukuk) สามารถที่จะกระทำได้ ดังนั้น แล้วจะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการลงทุนของธุรกิจตะกาฟูลมีลักษณะเพิ่มเติมและแตกต่างจากการประกันภัยสากลอย่างมีนัยยะสำคัญแม้ว่ากฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบันจะไม่ใช่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุน แต่ก็ยังคงไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมต่อการกำกับดูแลการลงทุนของธุรกิจตะกาฟูล พร้อมทั้งบทสรุปเพิ่มเติมองค์ความรู้ใหม่และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการศึกษาประกันภัยอิสลาม (ตะกาฟูล) ให้เกิดความเข้มข้นในทางวิชาการต่อไป

การประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารจัดการตามหลัก POCCC ช่วยให้การดำเนินธุรกิจตะกาฟูลมีความเป็นระบบ โปร่งใส ยึดหลักชะรีอะฮ์ และสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เข้าร่วมระบบ ส่งผลให้ธุรกิจสามารถเติบโตอย่างยั่งยืนทั้งในมิติทางเศรษฐกิจและศาสนา โดยสามารถสรุปแนวทางการใช้ POCCC ได้ดังนี้ Planning (การวางแผน) กำหนดนโยบายและแผนธุรกิจให้สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม วางกลยุทธ์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ประกอบการและผู้ร่วมลงทุน เน้นความโปร่งใส ความยุติธรรม และการแบ่งปันความเสี่ยงตามหลักชะรีอะฮ์ Organizing (การจัดองค์กร) จัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน แยกการบริหารเงินกองทุนตะกาฟูลและเงินลงทุน พร้อมจัดตั้งคณะกรรมการชะรีอะฮ์ (Shariah Board) ตรวจสอบความสอดคล้องกับหลักศาสนา และสร้างระบบการทำงานที่สนับสนุนความร่วมมือ Commanding (การสั่งการ) ผู้นำองค์กรต้องสื่อสารวิสัยทัศน์ตามหลักศาสนาอิสลาม ส่งเสริมจริยธรรมในการทำงาน บริการลูกค้าด้วยความซื่อสัตย์ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เคารพหลักชะรีอะฮ์ Coordinating (การประสานงาน) ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอก ให้เข้าใจหลักการตะกาฟูล ร่วมมือกับสถาบันการเงินอิสลามและหน่วยงานกำกับดูแล พัฒนาระบบบริการที่เชื่อมโยงเพื่อรองรับผู้ประกอบการอย่างมีประสิทธิภาพ Controlling (การควบคุม) จัดทำระบบตรวจสอบการดำเนินงานและการเงินให้โปร่งใส ประเมินผลการปฏิบัติงานและความสอดคล้องกับหลักชะรีอะฮ์อย่างสม่ำเสมอ และใช้กลไกการกำกับดูแลภายในและภายนอกเพื่อลดความเสี่ยง

องค์ความรู้ใหม่

ธุรกิจตะกาฟูลในประเทศไทยยังอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกับธุรกิจประกันภัยสากล ซึ่งแม้จะไม่มีข้อจำกัดด้านการลงทุนโดยตรง แต่การดำเนินงานต้องสอดคล้องกับหลักชะรีอะฮ์อย่างเคร่งครัด ผู้ประกอบธุรกิจจึงต้องเลือกลงทุนในสินทรัพย์ที่อนุญาตตามหลักศาสนา เช่น การฝากเงินในธนาคารอิสลาม การลงทุนในพันธบัตรอิสลามหรือซุกุก (Sukuk) ขณะเดียวกันต้องหลีกเลี่ยงการลงทุนในกิจการที่เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย (Riba) หรือความไม่แน่นอน (Gharar) ซึ่งมีโครงสร้างไม่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายปัจจุบันแม้จะไม่ใช่เป็นอุปสรรค แต่ยังไม่ครอบคลุมเงื่อนไขเฉพาะของการลงทุนในธุรกิจตะกาฟูล จึงควรมีมาตรการกำกับดูแลที่เหมาะสมและเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ระบบธุรกิจตะกาฟูลเติบโตอย่างถูกต้องตามหลักศาสนา ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ที่มา : ผู้เขียนสังเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- ธงชัย สันติวงษ์. (2537). **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ธนจรัส พูนสิทธิ์. (2541). **การจัดการองค์การและการบริหาร**. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- วิโรจน์ สารัตนนะ. (2555). **แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- ศิริ ถีอาสนา. (2557). **เทคนิคการจัดการคุณภาพแนวใหม่ : แนวคิด หลักการสู่การบริหาร จัดการคุณภาพ การศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Certo. (2000). **Modern management**. New jersey: Prentice Hall.
- Drucker, P.F. (1998). **The Age of Discontinuity**. Reprinted Edition. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Ernst & Young. (2011). **World Takaful report 2011**. Dubai International Financial Centre (DIFC). Retrieved from <https://www.wam.ae/en/article/hsyj9py6-global-takaful-contributions-touch-us12-billion>.
- Frederick W.Taylor. (2002). **Principles of Scientific Management**. Cited by Montgomery.
- Henri Fayol. (1916). **General and industrial management**. London: Sir Isaac Pitman and Son.
- Schermerhorn, J. R. (2002). **Management**. (7th ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc. Drucker, Peter F. (1998). **Management: Tasks. Responsibilities. Practices**.
- Taylor, Frederick W. (2002). **The Principles of Scientific Management**. New York: Harper.

การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง School Administration Based on the Concept of No Child Left Behind

บรรจง ลาวะลี
พระครูชัยรัตนการ
ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยเยอร์
Banjong Lawalee
Phrakruchairattanakorn
Theeraphat Thinsandee
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus
Email: puyound1@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 19 พฤษภาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 10 มิถุนายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 13 มิถุนายน 2568

Received: May 19, 2025; Revised: June 10, 2025; Accepted: June 13, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง จากการศึกษาพบว่าแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลังให้ความสำคัญกับความเสมอภาคและการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเปลี่ยนรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเป็นแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพื่อให้สถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมศักยภาพนักเรียนทุกคน การประยุกต์ใช้โมเดล 7S ช่วยวิเคราะห์จุดอ่อน วางแผน และปรับปรุงแบบการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยเน้นความสอดคล้องขององค์ประกอบทั้ง 7 ได้แก่ กลยุทธ์ที่พัฒนาทุกผู้เรียน, โครงสร้างที่เอื้อต่อความร่วมมือ, ระบบสนับสนุนการเรียนรู้, ค่านิยมร่วมไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง, ทักษะครูในการจัดการเรียนรู้หลากหลาย, บุคลากรที่มีจิตวิญญาณครู และวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหยุ่น แนวคิดนี้ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ในส่วนของการบริหาร PIE (Planning–Implementation–Evaluation) สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มจากการวางแผนชัดเจนบนพื้นฐานข้อมูลจริง เพื่อมุ่งลดความเหลื่อมล้ำ การนำแผนไปปฏิบัติเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมและใช้เทคโนโลยีช่วยเหลือผู้เรียนทุกกลุ่ม ส่วนการประเมินผลเน้นตรวจสอบความครอบคลุมและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง โดยยึดหลัก “จับมือไว้ แล้วไปด้วยกัน” จะช่วยสร้างการศึกษาเท่าเทียมผ่านเครือข่ายและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาทันสมัยและได้มาตรฐานสากล พร้อมสร้างผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนต่อผู้เรียน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา; แนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง; ความเสมอภาคทางการศึกษา

Abstract

This academic article aims to examine the concept of No Child Left Behind (NCLB). The study reveals that the NCLB concept emphasizes equity and the comprehensive enhancement of educational quality. It advocates for a shift in school management from a centralized

approach to a learner-centered model that utilizes data-driven decision-making and encourages the participation of all stakeholders. This approach positions schools as pivotal mechanisms for reducing disparities and fostering the potential of every student. The application of the 7S Model facilitates a systematic analysis of weaknesses, planning, and operational adjustments by emphasizing the alignment of seven key components: a strategy that develops every learner (Strategy), a structure that supports collaboration (Structure), systems that facilitate learning (System), shared values that ensure no one is left behind (Shared Value), teachers' skills in diverse instructional methods (Skill), staff who embody the spirit of teaching (Staff), and a flexible organizational culture (Style). This concept contributes to reducing educational inequality and sustainably improving quality. Regarding management, the PIE framework (Planning–Implementation–Evaluation) can be effectively applied in school administration. It begins with clear planning based on empirical data aimed at reducing disparities. Implementation focuses on efficient resource utilization, promoting stakeholder involvement, and leveraging technology to support all learner groups. Evaluation emphasizes comprehensive monitoring and continuous improvement. Therefore, school management guided by the No Child Left Behind philosophy, anchored in the principle of “holding hands and moving forward together,” fosters equitable education through networks and ongoing development. This leads to modern, internationally standardized educational quality and tangible student achievement outcomes.

Keywords: School Administration; Concept of No Child Left Behind; Educational equity

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกระดับ อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาหลายประเทศยังเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ส่งผลให้เด็กบางกลุ่มถูกทอดทิ้งหรือตกหล่นจากการศึกษา (UNESCO, 2020) แนวคิด “ไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง” จึงเป็นแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการเข้าถึงและความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ (Darling-Hammond, 2007) นอกจากนี้ องค์การยูเนสโก (UNESCO) ยังให้ความสำคัญกับหลักการ “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” (Leave No One Behind: LNOB) ผ่านเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG 4) เป้าหมายที่ 4: สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีเป้าหมายย่อยครอบคลุมการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของเด็กชายและเด็กหญิงในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา การเข้าถึงการศึกษาระดับเทคนิค อาชีวศึกษา อุดมศึกษา รวมถึงมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพสำหรับชายและหญิงทุกคน และในภาพรวมเยาวชนทุกคนและผู้ใหญ่ส่วนใหญ่สามารถอ่านออกเขียนได้และคำนวณได้ เน้นให้ขจัดความเหลื่อมล้ำทางเพศในการศึกษา และการเข้าถึงการศึกษาของผู้พิการ ชนพื้นเมือง และกลุ่มเปราะบาง นอกจากนี้เป้าหมายนี้ยังส่งเสริมให้เพิ่ม

จำนวนผู้ที่มีทักษะทางเทคนิคและอาชีพสำหรับการจ้างงาน และการเป็นผู้ประกอบการ และเน้นให้ทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย ในเชิงนโยบาย เป้าหมายนี้จะเน้นให้มีการยกระดับอุปกรณ์ที่จำเป็นในการศึกษาที่คำนึงถึงเด็ก ผู้พิการ และผู้มีเพศสภาพหลากหลาย และสร้างสภาพแวดล้อมให้ปราศจากความรุนแรงต่อกลุ่มเหล่านี้ ขยายโอกาสด้านทุนการศึกษาและการฝึกอบรมทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ และเพิ่มจำนวนครูที่มีคุณภาพผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศ ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องปรับแนวคิดจากการเน้นผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณ มาสู่การสร้างระบบที่ยืดหยุ่น เปิดกว้าง และตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน เพื่อให้มั่นใจว่า “เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษาโดยไม่มีการถูกขลิบ” (Smith, M., & Kovacs, P., 2011) อันเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความเป็นธรรมและความยั่งยืนในระบบการศึกษาไทย

การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลังในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แนวคิด “ไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง” เน้นความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาและการพัฒนาเด็กทุกคนอย่างเต็มศักยภาพ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดหลักประกันสิทธิและหน้าที่ที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวไว้ในหลายมาตรา มาตรา 54 “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย” บทบัญญัตินี้สะท้อนเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของเด็กทุกคน อย่างเท่าเทียม โดยไม่เลือกปฏิบัติ และเน้นการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพให้แก่ทุกคนสอดคล้องกับหลักการสำคัญของแนวคิด No Child Left Behind ที่มุ่งเน้นให้เด็กทุกกลุ่ม รวมถึงผู้ด้อยโอกาส มีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม มาตรา 258 (ง) “ให้มีการปฏิรูปด้านการศึกษาเพื่อให้เกิดความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษา” การระบุชัดเจนว่ารัฐต้องดำเนินการปฏิรูปการศึกษาเพื่อความ เสมอภาคและความเท่าเทียมทางโอกาส ยิ่งตอกย้ำว่าหลักคิดของรัฐไทยมุ่งเน้นการ ไม่ทอดทิ้งเด็กกลุ่มใดไว้เบื้องหลัง โดยเฉพาะกลุ่มเด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ หรือเด็กในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งเป็นเป้าหมายเดียวกับพระราชบัญญัติ NCLB ของสหรัฐอเมริกา (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) การตีความเชิงนโยบายเพื่อการบริหารสถานศึกษาการบริหารสถานศึกษาภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงควรเน้น 1) การให้ความสำคัญกับเด็กทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ 2) จัดสรรทรัพยากรและโอกาสอย่างเท่าเทียม 3) ติดตามผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในทุกกลุ่มอย่างจริงจัง และ 4) ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลและสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กทุกกลุ่ม แนวทางนี้จะช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 4: “การศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง” ซึ่งเป็นหัวใจเดียวกันกับ No Child Left Behind ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) แม้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ไม่ได้ใช้ถ้อยคำว่า “No Child Left Behind” โดยตรง แต่ได้แสดงเจตนารมณ์ที่ชัดเจนในการสร้างระบบการศึกษาที่ ทั่วถึง เท่าเทียม และมีคุณภาพ สำหรับทุกคน โดยเน้นเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็กยากจน เด็กพิการ และเด็กในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งสะท้อนแนวคิดหลักของ NCLB อย่างแท้จริงสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2: การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม “พัฒนาระบบการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง” (สำนักงานสภาพัฒน์, 2565: 43) แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) คือ 1) จัดการศึกษาแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และตอบสนองความหลากหลาย 2) ใช้ข้อมูล

และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เป็นเครื่องมือในการวางแผนพัฒนา 3) บริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นกลุ่มเด็กด้อยโอกาส และ 4) ส่งเสริม ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลังไม่เพียงแต่ส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา แต่ยังเน้นการบริหารที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาศักยภาพรายบุคคล การใช้ข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติที่เน้น “การศึกษาที่ครอบคลุม เท่าเทียม และมีคุณภาพ” สอดคล้องกับประกาศนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 – 2569 โดยมุ่งมั่นสานต่อนโยบาย “เรียนดีมีความสุข” ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนเป็นที่ประจักษ์ ภายใต้หลักการ “การศึกษาเพื่อความ เป็นเลิศ และ การศึกษาเพื่อความมั่นคงของชีวิต” ใช้แนวทางการทำงาน “จับมือไว้ แล้วไปด้วยกัน” มุ่งสร้าง “การศึกษาเท่าเทียม” ผ่านเครือข่ายการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และต่อยอดการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาทุกระดับให้ทันสมัย ได้มาตรฐานสากล ภายใต้แนวคิด “ปฏิวัติการศึกษา แก้ปัญหาประเทศ” เพื่อพัฒนาคนไทยทุกคนในทุกช่วงวัยให้ “ฉลาดรู้ ฉลาดคิด ฉลาดทำ” มีศักยภาพและความพร้อมสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ซึ่งบทความนี้นำเสนอแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง (No Child Left Behind: NCLB) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง (No Child Left Behind: NCLB) เพื่อนำไปบูรณาการในการบริหารสถานศึกษาตามบริบทพื้นที่ต่อไป

แนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง (No Child Left Behind: NCLB)

นักวิชาการไทยได้ให้ความเห็นและตีความแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง (No Child Left Behind: NCLB) ผ่านมุมมองการจัดการศึกษาที่เน้น “ความเสมอภาคและการเข้าถึง” โดยเฉพาะในบริบทของเด็กด้อยโอกาส สมพงษ์ จิตระดับ (2563) กล่าวว่า การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ต้องเน้นการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ขณะที่ ประวิต เอราวรรณ (2564) ระบุว่า การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังในระบบศึกษาคือหัวใจของการพัฒนาคนในศตวรรษที่ 21 ส่วน อรพรรณ ทิพย์ศรี (2563) เสนอว่าโรงเรียนควรออกแบบการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ ขณะที่ สมบัติ อารังธัญวงศ์ (2563) สนับสนุนให้การศึกษาคำนึงถึงกลุ่มชายขอบ เช่น เด็กไร้สัญชาติและเด็กชนเผ่า ขณะที่ บุญรักษ์ ยอดเพชร (2561) ในฐานะเลขาธิการ กพฐ. เคยเสนอให้จัดงบประมาณตามความต้องการเฉพาะของโรงเรียนขนาดเล็ก ขณะเดียวกัน สุภัทร จำปาทอง (2563) ระบุว่า การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังต้องวัดจากความเท่าเทียมด้านโอกาส และผลลัพธ์ สอดคล้องกับ ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ (2559) เสนอว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ เครื่องมือสำคัญของแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง ขณะที่ Deborah Meier (2004) เน้นย้ำถึงการกระจายอำนาจแก่โรงเรียน เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้เรียน ส่วน Haycock, K. (2006) ระบุว่าความไม่เท่าเทียมของครูคือปัจจัยที่ทำให้เด็กบางกลุ่มถูกทิ้งไว้ข้างหลัง สอดคล้องคล้อยกับ Dweck, C. S. (2006) เชื่อว่าแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง ต้องเชื่อมโยงกับการส่งเสริม “Growth mindset” ให้กับเด็ก ดังนั้น Gardner, H. (2006) เสนอว่าความสำเร็จของการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังต้องยอมรับความหลากหลายของสติปัญญา

จากแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง สรุปได้ว่า แนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลังให้ความสำคัญกับความเสมอภาคและการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับเด็กทุกกลุ่ม โดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาส นักวิชาการไทยเห็นว่าการศึกษาดังกล่าวต้องตอบสนองความหลากหลาย ลดความเหลื่อมล้ำ และสนับสนุนผู้เรียนตามบริบทของแต่ละคน ขณะที่นักวิชาการต่างประเทศเน้นการลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาทรัพยากรในพื้นที่ยากจน และความรับผิดชอบของระบบการศึกษา โดยมีข้อเสนอให้ปรับการประเมิน การบริหาร และการสนับสนุนให้มีความยืดหยุ่นและเป็นธรรมมากขึ้น แนวคิดนี้จึงเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความเป็นธรรมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระยะยาว

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

1. แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการองค์กร 7-s McKinsey & Company

นักวิชาการได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการองค์กร 7-s McKinsey & Company ดังนี้
ปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงคาร (2560) ได้นำเสนอการนำแนวคิดเรื่อง 7S Model ไปใช้ปฏิบัติ โดยใช้แบบจำลองนี้มีพื้นฐานมาจากแนวคิดทางทฤษฎีที่ว่า องค์กรจะมีผลการปฏิบัติที่ดีหากองค์ประกอบภายในทั้งเจ็ดมีความประสานสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันและเสริมแรงซึ่งกันและกัน จากแนวคิดดังกล่าว เราจึงสามารถนำแบบจำลองนี้มาใช้เพื่อกระบวนการดังต่อไปนี้ 1) ค้นหาว่ายังมีองค์ประกอบใดที่ทำงานไม่ประสานสอดคล้องกับองค์ประกอบอื่น และจะต้องปรับปรุงอย่างไรจึงจะช่วยให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น 2) เข้าใจความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างกันขององค์ประกอบทั้งหลายเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับองค์กร เช่น การปรับโครงสร้างองค์กร, การปรับปรุงหรือเพิ่มกระบวนการทำงานใหม่, การควบรวมกิจการ, การเพิ่มหรือปรับปรุงระบบ, การเปลี่ยนแปลงภาวะผู้นำ เป็นต้น 3) วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน, สถานการณ์ในอนาคตที่คาดหมายว่าจะจะเป็น ตลอดจนช่องว่างและความไม่สอดคล้องของสถานการณ์ทั้งสองเพื่อให้สามารถปรับองค์ประกอบเพื่อความมั่นใจว่าองค์กรจะสามารถทำงานในสถานการณ์ใหม่นั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ส่วน McKinsey & Company (2007) ได้อธิบายถึงทฤษฎีการบริหารจัดการ 7s Model McKinsey ไว้ว่าพื้นฐานแนวคิดของ 7S Model คือ องค์กรมีองค์ประกอบภายในที่สำคัญ 7 ประการซึ่งต้องทำงานให้สัมพันธ์สอดคล้อง และเสริมแรงซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบตัวใดตัวหนึ่งจะกระทบต่อองค์ประกอบตัวอื่น ๆ ทั้งหมด จึงเป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบทั้งหลายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ซึ่งมี องค์ประกอบภายในทั้งเจ็ด แบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ

กลุ่มนโยบาย สามารถจับต้องมองเห็นเป็นรูปธรรมได้ค่อนข้างชัดเจน ผู้บริหารสามารถปรับเปลี่ยนให้เป็นอย่างที่ต้องการในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางการบริหาร ประกอบด้วย

1. โครงสร้าง (Structure) หมายถึง การจัดรูปองค์กรว่าประกอบด้วยหน่วยงานใด มีความสัมพันธ์ระหว่างกันและมีสายการรายงานหรือการบังคับบัญชาอย่างไร โครงสร้างองค์กรมักแสดงในรูปแผนผังแบ่งส่วนงาน (organization chart) เป็นองค์ประกอบที่มองเห็นได้ด้วยตาและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามนโยบายของผู้บริหาร

2. กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง แผนงานที่องค์กรจัดทำเพื่อสนองหรือสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกและช่วยให้องค์กรสามารถรักษาหรือสร้างเสริมความได้เปรียบในการแข่งขันในระยะยาว กลยุทธ์ที่ดีจะต้องมีความชัดเจน สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และคุณค่าขององค์กร เป็นเรื่องยากที่จะ

บอกว่ากลยุทธ์มีความเหมาะสมหรือไม่หากมองแต่กลยุทธ์เพียงอย่างเดียว 7S Model จึงเป็นเครื่องมือที่นำมาใช้พิจารณาว่าองค์ประกอบทั้งหลายที่มีอยู่ภายในองค์กรนั้นมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันหรือไม่ โดยทั่วไปผู้บริหารจะไม่นิยมเลือกใช้กลยุทธ์ระยะสั้นเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับองค์กร แต่ถ้ากลยุทธ์นั้นทำงานสอดคล้องกับองค์ประกอบตัวอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี มันก็อาจสร้างผลสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ได้เช่นกัน

3. ระบบ (Systems) หมายถึง กระบวนการและระเบียบวิธีปฏิบัติขององค์กรซึ่งแสดงออกมาในรูปกิจกรรมการทำงานที่ทำอยู่เป็นประจำรวมถึงวิธีการตัดสินใจของผู้บริหารระดับต่าง ๆ ขององค์กร เวลาที่ผู้บริหารจะทำการเปลี่ยนแปลงใด ๆ มักจะให้ความสำคัญไปที่การปรับเปลี่ยนระบบการทำงานและผลกระทบที่มีต่อระบบการทำงานที่เป็นอยู่เป็นลำดับแรก กลุ่มปฏิบัติ (soft elements) เป็นกลุ่มขององค์ประกอบที่มองเห็นจำเป็นต้องเป็นรูปธรรมได้ยากกว่าองค์ประกอบในกลุ่มนโยบาย เนื่องจากคุณสมบัติที่มีอยู่ในองค์ประกอบกลุ่มนี้เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ประกอบด้วย

4. ทักษะ (Skills) หมายถึง ทักษะและสมรรถนะความสามารถของพนักงานที่ทำงานให้กับองค์กร เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ขึ้นในองค์กร คำถามที่องค์กรต้องการทราบคือ ควรใช้ทักษะอะไรจึงจะสามารถขับเคลื่อนกลยุทธ์หรือโครงสร้างใหม่นั้นให้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. รูปแบบ (Styles) หมายถึง รูปแบบการบริหารของผู้บริหารระดับสูงภายในองค์กร รวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้บริหารระดับต่าง ๆ และภาพพจน์ (symbolic value) ของผู้คนที่มีความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคคลอื่น ๆ ในองค์กร

6. บุคลากร (Staffs) หมายถึง พนักงาน รวมถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติโดยทั่วไปของพนักงาน ในมุมมองด้านการบริหารจะพิจารณาว่าองค์กรต้องการพนักงานประเภทใด จำนวนมากน้อยเพียงใด จะเลือกรับ พัฒนา จูงใจ และให้ผลตอบแทนอย่างไรจึงจะทำให้องค์กรมีความสามารถในการแข่งขันสูงสุด

7. คุณค่าที่มีร่วมกัน (Shared value) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Superordinated goal ไม่ได้อยู่ทั้งในกลุ่ม hard และ soft element แต่เป็นความเชื่อ ความคาดหวังซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่องค์กรถูกสร้างขึ้นมาเป็นมาตรฐานและการยอมรับ (norm and standard) ที่บุคคลทั้งหลายใช้ในการแสดงพฤติกรรม เราจึงสังเกตคุณค่าที่มีร่วมกันนี้ได้จากวัฒนธรรมองค์กรและจริยธรรมการทำงานโดยทั่วไป 7S Model วางคุณค่าที่มีร่วมกันไว้ตรงกลาง เป็นการสื่อความหมายว่าคุณค่าที่มีร่วมกันเป็นศูนย์กลางการพัฒนาของทุกองค์ประกอบ โครงสร้าง กลยุทธ์ ระบบ ทักษะ รูปแบบ บุคลากร ล้วนเป็นผลสืบเนื่องมาจากเหตุผลหรือความตั้งใจในการจัดตั้งองค์กร วิสัยทัศน์ตั้งต้นขององค์กรก็ก่อรูปขึ้นมาจากคุณค่าที่ผู้สร้างองค์กรกำหนด ดังนั้น เมื่อคุณค่าหรือความตั้งใจนี้เปลี่ยน จึงส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบทั้งหมด ในทำนองเดียวกัน เมื่อองค์ประกอบใดขององค์กรเปลี่ยน ก็ส่งผลกระทบต่อคุณค่าที่มีร่วมกันและต่อองค์ประกอบอื่น ๆ ทั้งหมดด้วยเช่นกัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวคิด 7S Model เน้นความสอดคล้องและการทำงานร่วมกันของทั้ง 7 องค์ประกอบอย่างเป็นระบบ โดยใช้เป็นเครื่องมือวิเคราะห์จุดอ่อนขององค์กร วางแผนปรับปรุง และกำหนดรูปแบบการดำเนินงานใหม่อย่างมีกลยุทธ์ การเปลี่ยนแปลงต้องดำเนินไปอย่างเป็นขั้นตอน พร้อมมีการประเมินผลและปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอเพื่อรักษาความสมดุลในบริบทการศึกษา ควรใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการตามโครงสร้างที่ชัดเจนและส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรผ่านการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง นอกจากนี้ การมีบุคลากรที่มีทักษะและประสิทธิภาพเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จ ขณะที่คำนึงรวมถึงถือเป็นแกนกลางในการรวมพลังสู่เป้าหมายร่วมกัน และการกระจายอำนาจพร้อมเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วน

ร่วมจะช่วยสร้างความผูกพันในองค์กร ผู้เขียนสรุปกรอบแนวคิดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาแบบไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (No Child Left Behind) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางการประยุกต์ใช้ดังนี้คือ 1) Strategy (แผนกลยุทธ์) การวางแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาทุกกลุ่มผู้เรียนอย่างทั่วถึง ทั้งในด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และการมีส่วนร่วมในสังคม เพื่อไม่ให้ผู้เรียนคนใดถูกทอดทิ้ง 2) Structure (โครงสร้าง) การปรับโครงสร้างการบริหารภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกันของครู นักเรียน และชุมชน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนรายบุคคล 3) System (ระบบ) การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ ระบบติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ และระบบช่วยเหลือนักเรียน เพื่อรองรับการบริหารที่เน้นความแตกต่างของผู้เรียน 4) Shared Value (ค่านิยมร่วม) การส่งเสริมให้เกิดค่านิยมร่วมในการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เช่น ความเชื่อในศักยภาพของผู้เรียนทุกคน การเคารพความแตกต่าง และความร่วมมือของทุกภาคส่วน 5) Skill (ทักษะ) การพัฒนาทักษะของครูให้สามารถจัดการเรียนรู้แบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความเข้าใจเรื่องความหลากหลาย และสามารถสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม 6) Staff (บุคลากร) การสรรหาและพัฒนาบุคลากรที่มีจิตสำนึกความเป็นครู พร้อมทั้งสนับสนุนการเติบโตทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และ 7) Style (อัตลักษณ์) การปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่มีความยืดหยุ่น เข้าใจบริบทของผู้เรียน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารแบบกระจายอำนาจ ดังนั้น การบูรณาการแนวคิด 7S เข้ากับการบริหารแบบไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลายลดความเหลื่อมล้ำ และยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

2. แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการองค์กร PIE

การบริหารจัดการองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรบริษัทหรือองค์กรทางการศึกษาอย่างสถานศึกษานั้น มีหลักทฤษฎีในการบริหารที่มีความน่าสนใจและเป็นที่ยอมรับในการนำไปปรับใช้กับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ตามกระบวนการวงจรที่เป็นสากล ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน (Planning) การนำไปปฏิบัติ (Implementation) รวมทั้งการติดตามและประเมินผล (Evaluation) ตามหลักทฤษฎี PIE มีนักวิชาการได้นิยามความหมายและกระบวนการไว้ ดังนี้

สถาพร บุตรไสย (2563) ได้สรุปนิยามของทฤษฎี PIE ซึ่งมีหลักทฤษฎีในการบริหารที่มีความน่าสนใจและเป็นที่ยอมรับในการนำไปปรับใช้กับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ตามกระบวนการวงจรที่เป็นสากลดังต่อไปนี้

1. การวางแผน (Planning) คือ การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการจะบรรลุวัตถุประสงค์ การจัดทำแผนปฏิบัติงาน โครงการและกิจกรรม โดยกำหนดขั้นตอน วิธีดำเนินงาน งบประมาณ ทรัพยากรและผู้รับผิดชอบ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับ Gulick, L. (1937) ได้นิยามทฤษฎีของการวางแผน (Planning) ตามหลักการทฤษฎี PIE โดยมีที่มาจากทฤษฎี (POSDCoRB) ไว้ ดังนี้ การวางแผน คือ การคาดการณ์ พยากรณ์โดยใช้หลักการล่วงหน้าในการเตรียมการเพื่อปฏิบัติการกิจในอนาคต โดยต้องคำนึงถึงปัญหา จากวิธีการที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้า และเตรียมพร้อมสำหรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น เป็นการวางแผนโดยมีปลายทางคือความสำเร็จ ตามเป้าหมาย และการวางแผนจะต้องมีการกำหนดกระบวนการวิธีการ ขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน รัดกุม เพื่อให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจตรงกัน วัตถุประสงค์

2. การนำไปปฏิบัติ (Implementation) คือ การมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบตามแผนปฏิบัติงานว่าได้บรรลุเป้าหมายในด้านการปฏิบัติงาน การจัดสรรงบประมาณ ทรัพยากร รวมถึงการประสานงานและอำนวยความสะดวกตลอดกระบวนการปฏิบัติงาน โครงการและกิจกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่ง

สอดคล้องกับ Henri Fayol (1949) ได้กล่าวถึง การปฏิบัติตามแผน (Implementation) หรือการดำเนินงานตามแผน หมายถึง การดำเนินการส่วนหนึ่งจากทฤษฎี POCCC โดยเป็นการกำหนดจัดวางบุคคลเพื่อดำเนินงานตามแผนที่ตั้งไว้อย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ด้วยความร่วมมือกันจากบุคลากรที่จะต้องทำหน้าที่และความรับผิดชอบตามแผนที่ได้กำหนดไว้ เพื่อจะดำเนินการตามวิธีปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน และนอกจากนี้จะต้องบูรณาการ หรือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานตามแผน ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของงานให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้จะต้องเป็นขั้นตอนของการสร้างเครือข่าย จัดสรรทรัพยากรตามแผนที่กำหนดไว้ไปจนถึงกำหนดรูปแบบการปฏิบัติโดยอิสระ บนพื้นฐานเป้าหมายที่วางไว้เป็นสำคัญ

3. การติดตามและประเมินผล (Evaluation) คือ การควบคุม กำกับติดตาม ตลอดจนกระบวนการที่นำแผนปฏิบัติงาน โครงการและกิจกรรมไปปฏิบัติ ประเมินผลการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมถึงการรายงานผลและนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับ และสอดคล้องกับ Gulick, L. (1937) ได้กล่าวถึง การติดตามและประเมินผล Evaluation หรือการตรวจสอบติดตาม หมายถึง การดำเนินการส่วนหนึ่งจากทฤษฎี (POSDCoRB) ไว้ว่า เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินงานทุกครั้ง เพื่อประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังการดำเนินงาน ด้วยการกลั่นกรองข้อมูลในด้านต่างๆ ในระหว่างการดำเนินการ ด้วยการตรวจสอบสังเกต วิเคราะห์ ตลอดจนสังเคราะห์ออกมาเป็นข้อมูลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาในอนาคต ตลอดจนประสิทธิภาพของแผนงาน บุคลากร กลวิธี และบริบทสภาพแวดล้อม และสอดคล้องกับ Henri Fayol (1949) ได้นิยามทฤษฎีของการปฏิบัติ โดยการติดตามและประเมินผล Evaluation ตามหลักการทฤษฎี PIE โดยมีที่มาจากทฤษฎี POCCC โดยเป็นการสรุปผลการดำเนินงาน ว่าบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ ตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยใช้ข้อมูลระหว่างขั้นตอนของการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัด ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก ประสิทธิภาพของแผนการ บุคลากร ความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้เสีย ตลอดจนสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่เกิดขึ้น จากการสังเกต ติดตาม วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลในการติดตามและประเมินผลที่ได้รับ ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การแก้ไข ปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินงานครั้งต่อไปเป็นสำคัญ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการองค์กร PIE (Planning – Implementation – Evaluation) สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาแบบ “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” (No Child Left Behind) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเชื่อมโยงแนวคิดด้านการบริหารเข้ากับเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม โดยสามารถอธิบายการประยุกต์ใช้แต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้ 1) การวางแผน (Planning) คือ จุดเริ่มต้นของการบริหารที่สำคัญ ต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ที่ชัดเจนโดยมุ่งเน้น “การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” เป็นหัวใจหลักดังนี้ (1) วิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา: ข้อมูลนักเรียน ครู ทรัพยากร และชุมชน (2) วางเป้าหมายด้านความเสมอภาคทางการศึกษา เช่น การเข้าถึง การมีส่วนร่วม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกกลุ่ม (3) วางแผนกิจกรรมหรือโครงการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง เช่น นักเรียนยากจน นักเรียนพิการ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Mintzberg (1994) กล่าวว่า การวางแผนที่ดีต้องเริ่มจากข้อมูลจริง (real data) เพื่อสร้างกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทองค์กร 2) การนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation) ขั้นตอนนี้เน้นการบริหารจัดการทรัพยากร บุคลากร และกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร ดังนี้ (1) ดำเนินกิจกรรมตามแผน เช่น จัดระบบติวเสริมให้ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ (2) พัฒนาครูให้มีความสามารถ

ในการจัดการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง(3) ใช้เทคโนโลยีช่วยลดความเหลื่อมล้ำ เช่น ระบบเรียนออนไลน์สำหรับพื้นที่ห่างไกล และ (4) สร้างระบบติดตามและดูแลนักเรียนรายบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam (2003) เสนอว่า CIPP Model (Context, Input, Process, Product) เหมาะสำหรับการประเมินโครงการที่เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การนำทฤษฎี PIE มาใช้จะช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีทิศทางที่ชัดเจน ดำเนินงานได้จริง

การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง (No Child Left Behind: NCLB)

แนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง (No Child Left Behind: NCLB) เกิดขึ้นจากความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพของผู้เรียนทุกคน โดยเฉพาะในกลุ่มที่เปราะบาง เช่น เด็กที่มีฐานะยากจน เด็กพิการ เด็กในถิ่นทุรกันดาร และกลุ่มชาติพันธุ์ที่ด้อยโอกาส (Ladson-Billings, 2006) ซึ่งแนวคิดนี้ถูกผลักดันอย่างจริงจังในสหรัฐอเมริกาเมื่อปี ค.ศ. 2001 ผ่านกฎหมาย No Child Left Behind Act (NCLB Act) ที่มุ่งเน้นการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และการประเมินผลที่โปร่งใสสำหรับนักเรียนทุกกลุ่ม (Dee, T. S., & Jacob, B. A., 2011)

1. หลักสำคัญของการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง

1.1 การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered Management) ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาควรตอบสนองต่อความหลากหลาย และจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนทุกคน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2542; Tomlinson, 2014)

1.2 การประกันคุณภาพและการประเมินผลอย่างโปร่งใส แนวคิดแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง ส่งเสริมให้ระบบการประเมินผลการเรียนรู้ที่สามารถสะท้อนคุณภาพของสถานศึกษา และตรวจสอบได้ว่าไม่มีนักเรียนกลุ่มใดถูกมองข้าม (Hanushek & Raymond, 2005)

1.3 การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การจัดสรรทรัพยากรและโอกาสทางการศึกษาต้องเน้นไปที่กลุ่มเปราะบางหรือด้อยโอกาส เพื่อให้เกิดความเสมอภาคอย่างแท้จริง (UNESCO, 2020)

1.4 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน แนวทางแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง สนับสนุนให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับครอบครัวและชุมชน เพื่อสร้างแรงสนับสนุนเชิงบวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (Epstein, 2001)

ส่วนการบริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลัง (No Child Left Behind: NCLB) ในประเทศไทย สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ดังนี้

1. การส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยสถานศึกษาต้องดำเนินการให้ผู้เรียนทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มที่ด้อยโอกาส เช่น เด็กพิการ เด็กยากจน และเด็กในพื้นที่ห่างไกล เข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง (UNESCO, 2020) การจัดสรรทรัพยากรต้องเน้นความยุติธรรมมากกว่าความเท่าเทียม เช่น การให้ทุนการศึกษา อุปกรณ์เรียน หรือบริการช่วยเหลือเฉพาะทางแก่ผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ

2. การใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สถานศึกษา ควรมีระบบประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการวางแผนสอนและให้ความช่วยเหลือรายบุคคล เพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีนักเรียนคนใดถูกปล่อยให้อยู่หลัง (Hanushek & Raymond, 2005)

3. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน แนวคิดแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลังสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนการศึกษา โดยเฉพาะในกระบวนการวางแผน พัฒนา และ

ประเมินคุณภาพสถานศึกษา (Epstein, 2001) ในบริบทไทย แนวทางนี้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 ที่ให้ชุมชนและท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2542)

4. การพัฒนาครูและผู้บริหารให้มีทักษะเชิงรุก ผู้บริหารและครูต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและตอบสนองความต้องการที่แตกต่างของผู้เรียน เพื่อไม่ให้เด็กคนใดถูกทอดทิ้ง (Darling-Hammond, 2007) การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง (UNESCO, 2015)

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลังในประเทศไทย สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลังไม่เพียงแต่ส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา แต่ยังเน้นการบริหารที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาศักยภาพรายบุคคล การใช้ข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG 4) ขององค์การสหประชาชาติที่เน้น “การศึกษาที่ครอบคลุม เท่าเทียม และมีคุณภาพ” สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 – 2569 ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินที่ยึดมั่นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีความสอดคล้องกับหมวด 5 หน้าที่ของรัฐและหมวด 6 แผนนโยบายแห่งรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตลอดจนยุทธศาสตร์ชาติ พุทธศักราช 2561 – 2580 คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2567 นโยบายรัฐบาลด้านการศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ ที่เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ โดยเร่งส่งเสริมผลักดันให้เกิดการพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยอย่างเต็มกำลังและความสามารถ รัฐบาลจะส่งเสริมการเกิดและเติบโตอย่างมีคุณภาพของเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียม เด็กไทยทุกคนจะต้องเข้าถึงศูนย์ดูแลเด็กปฐมวัยที่มีมาตรฐาน เมื่อเติบโตก็ได้เรียนหนังสือที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ส่งเสริมศักยภาพทั้งด้านศิลปะ วัฒนธรรม และความสามารถทางกีฬา และพัฒนาระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่นทั้งในระบบ นอกกระบบ ตามอัธยาศัย และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาสนับสนุน ตอบโจทย์ศักยภาพของผู้เรียน ลดภาระและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้สองภาษา โดยใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นตัวช่วย เน้นการสอนทักษะที่ใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริงเพื่อการสร้างรายได้ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งการฟื้นฟูและช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมการปฏิรูประบบอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการแรงงานในอนาคตและรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

บทสรุป

แนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลังเป็นแนวทางสำคัญที่เน้นความเสมอภาคและการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างทั่วถึง การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดนี้จำเป็นต้องเปลี่ยนจากการบริหารแบบรวมศูนย์ไปสู่การบริหารแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เพื่อให้สถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมศักยภาพนักเรียนทุกคนอย่างแท้จริง การประยุกต์ใช้แนวคิด 7S Model ช่วยวิเคราะห์จุดอ่อน วางแผน และปรับปรุงแบบการดำเนินงานของสถานศึกษา

อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นความสอดคล้องของทั้ง 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ที่พัฒนาทุกกลุ่มผู้เรียน (Strategy) ปรับโครงสร้างให้เอื้อต่อความร่วมมือ (Structure) พัฒนาระบบสนับสนุนการเรียนรู้ (System) สร้างค่านิยมไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Shared Value) เสริมทักษะครูให้จัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย (Skill) พัฒนาบุคลากรให้มีจิตวิญญาณครู (Staff) และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ยืดหยุ่น (Style) แนวคิดนี้ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหาร PIE (Planning–Implementation–Evaluation) ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาแบบไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการวางแผนที่ชัดเจนบนพื้นฐานข้อมูลจริง มุ่งลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การนำแผนไปปฏิบัติต้องใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนผู้เรียนทุกกลุ่ม ส่วนการประเมินผลเน้นตรวจสอบความครอบคลุมของแผนและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ แนวคิด PIE ช่วยให้การบริหารมีทิศทาง ชัดเจน เป็นระบบ และตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลังตามแนวทางการทำงาน “จับมือไว้ แล้วไปด้วยกัน” มุ่งสร้าง “การศึกษาเท่าเทียม” ผ่านเครือข่ายการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และต่อยอดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับให้ทันสมัย ได้มาตรฐานสากล จะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนเป็นที่ประจักษ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชัยพลกษ์ เสรีรักษ์. (2559). *การพัฒนาคุณภาพการศึกษาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษาไทย.
- บุญรักษ์ ยอดเพชร. (2561). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การบริหาร.
- ประวิต เอรารวรรณ์. (2564). *นโยบายการศึกษาของไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิชาการ.
- ปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงคาร. (2560). *การจัดการศึกษาเพื่อความเสมอภาค*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนาการศึกษา.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560). กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการรัฐสภา.
- สถาพร บุตรไสย. (2563). *การบริหารจัดการศึกษาในชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชุมชนศึกษา.
- สมบัติ อารังอุยวงศ์. (2563). *นวัตกรรมการศึกษาเพื่ออนาคต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นวัตกรรมศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานสภาพัฒน์. (2565). *รายงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒน์.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุภัทร จำปาทอง. (2563). *การวิเคราะห์นโยบายการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นโยบายศึกษา.
- อรรธรณ ทิพย์ศรี. (2563). *การวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิจัยศึกษา.
- Darling-Hammond, L. (2007). Race, inequality and educational accountability: The irony of ‘No Child Left Behind’. *Race Ethnicity and Education*. 10(3), 245–260.

- Darling-Hammond, L. (2007). **The flat world and education: How America's commitment to equity will determine our future**. New York, NY: Teachers College Press.
- Deborah Meier. (2004). **Many Children Left Behind: How the No Child Left Behind Act Is Damaging Our Children and Our Schools**. Boston: Beacon Press
- Dee, T. S., & Jacob, B. A. (2011). The impact of No Child Left Behind on student achievement. **Journal of Policy Analysis and Management**. 30(3), 418–446.
- Dweck, C. S. (2006). **Mindset: The new psychology of success**. American: Random House.
- Epstein, J. L. (2001). **School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools**. Boulder, CO: Westview Press.
- Fayol, Henri. (1949). **General and Industrial Management**. London: Sir Isaac Pitman & Sons.
- Gardner, H. (2006). **Multiple intelligences: New horizons**. American: Basic Books/ Hachette Book Group.
- Gulick, L. (1937). **Notes on the theory of organization**. In L. Gulick & L. Urwick (Eds.), **Papers on the science of administration** (pp. 1–45). New York, NY: Institute of Public Administration.
- Hanushek, E. A., & Raymond, M. E. (2005). Does school accountability lead to improved student performance? **Journal of Policy Analysis and Management**, 24(2), 297–327.
- Haycock, K. (2006). **Closing the achievement gap. Educational Leadership**. 62(3), 6–11.
- Ladson-Billings. (2006). From the Achievement Gap to the Education Debt: Understanding Achievement in U.S. Schools. **Educational Researcher**, 35(7), 3-12.
- McKinsey & Company. (2007). **How the world's best-performing school systems come out on top**. London: McKinsey & Company.
- Mintzberg, H. (1994). **The Rise and Fall of Strategic Planning**. New York: The Free Press.
- Smith, M., & Kovacs, P. (2011). The impact of standards-based reform on teachers: The case of No Child Left Behind. **Teachers and Teaching: Theory and Practice**, 17(2), 201–225.
- Stufflebeam, D. L. (2003). **The CIPP model for evaluation**. In T. Kellaghan & D. L. Stufflebeam (Eds.), **International handbook of educational evaluation** (pp. 31–62). Boston, MA: Kluwer Academic Publishers.
- Tomlinson, C.A. (2014) **The Differentiated Classroom: Responding to the Needs of All Learners**. (2nd ed). ASCD: Alexandria.
- UNESCO. (2015). **Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4**. Paris: UNESCO.
- UNESCO. (2020). **Global education monitoring report 2020: Inclusion and education – All means all**. Paris: UNESCO.

แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อการป้องกันปัญหาเสพติด Guidelines for Strengthening Communities to Prevent Drug Problems

สุริโย สมบัติคำ

สัญญา เคนาภูมิ

นักศึกษาปริญญาเอก ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Suriyo Sombuthkhum

Sanya Kenaphoom

D.P.A. Student (Public Administration), Rajabhat Mahasarakham University

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding E-mail: marood1987.555@gmail.com

วันที่รับบทความ: 12 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 21 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 25 สิงหาคม 2568

Received: July 12, 2025; Revised: August 21, 2025; Accepted: August 25, 2025

บทคัดย่อ

ปัญหาเสพติดเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชน การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน แนวทางสำคัญประกอบด้วย การสร้างความตระหนักรู้ผ่านการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและกิจกรรมป้องกัน การปลูกฝังค่านิยมเชิงบวก การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจและอาชีพเพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและเยาวชน รวมถึงการบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐ เอกชน และชุมชน นอกจากนี้ การบำบัดและฟื้นฟูผู้เสพติดถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการให้โอกาสพวกเขากลับคืนสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรี การดำเนินการแบบบูรณาการเหล่านี้จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนที่ยั่งยืนต่อปัญหาเสพติดในระยะยาว

คำสำคัญ : ชุมชนเข้มแข็ง; การป้องกันยาเสพติด; การมีส่วนร่วมของชุมชน; การบูรณาการ

Abstract

The drug problem poses a threat to society, the economy, and the quality of life of citizens. Sustainable solutions require building strong communities, emphasizing participation from all sectors. Key approaches include raising awareness through accurate information and preventative activities, instilling positive values, promoting community participation, developing the economy and careers to address economic issues, strengthening family and youth relationships, and integrating cooperation from government, private, and community agencies. Furthermore, drug addiction treatment and rehabilitation are a crucial step in providing them with the opportunity to reintegrate into society with dignity. These integrated actions will help build sustainable community resilience against drug problems in the long term.

Keywords: Strong Communities; Drug Prevention; Community Participation; Integration

บทนำ

ปัญหายาเสพติดถือเป็นหนึ่งในปัญหาสังคมที่มีผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อทุกมิติของชีวิตมนุษย์ ทั้งในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ การแพร่ระบาดของยาเสพติดไม่เพียงแต่สร้างความเสียหายต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่ยังส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวม การดำเนินงาน ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 พบว่า ผลการตรวจสอบยาเสพติดจากชีววัตถุในผู้เสียชีวิตและได้รับการพิจารณาส่งตรวจสารเสพติด แอลกอฮอล์ สารอื่น ๆ หรือการตรวจคัดกรอง จำนวนทั้งสิ้น 41,386 ราย และมีการตรวจพบสารเสพติดอย่างน้อย 1 ชนิด จำนวน 4,643 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.22 ของจำนวนผู้เสียชีวิตที่ได้ทำการตรวจหาสารเสพติด และมีแนวโน้มเป็นเยาวชนมากขึ้นทุกปี (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2567) ด้วยเหตุนี้ การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงกลายเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องหนึ่งในแนวทางที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติคือ การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อให้เป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน แนวทางนี้มีรากฐานมาจากความเชื่อที่ว่าชุมชนเป็นหน่วยสังคมที่ใกล้ชิดกับปัญหามากที่สุด สมาชิกในชุมชนจึงมีศักยภาพในการรับรู้ปัญหาและค้นหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ได้ดีกว่าการดำเนินการโดยหน่วยงานภายนอกเพียงอย่างเดียว การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพื่อให้เป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน สามารถเพิ่มพูนผ่านการเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment) และการพัฒนาความสามารถของสมาชิกในชุมชนในการแก้ปัญหาได้เอง (Bandura, 1986)

การสร้างชุมชนเข้มแข็งได้รับการสนับสนุนจาก Robert Putnam (1993) ผู้ซึ่งได้อธิบายถึงความสำคัญของทุนทางสังคม (Social Capital) ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างสมาชิกในชุมชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความสามารถในการทำงานร่วมกัน ซึ่งถือเป็นรากฐานของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง นอกจากนี้ James Coleman (1988) ยังเน้นถึงบทบาทของโครงสร้างทางสังคมที่ช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นอันตราย เช่น การใช้ยาเสพติด ผ่านการสร้างแรงกดดันทางสังคมที่เป็นไปในเชิงบวก นอกจากมิติทางสังคมแล้ว Paulo Freire (1970) ได้เสนอแนวคิดเรื่องการให้การศึกษาเพื่อปลดปล่อย (Education for Liberation) โดยการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักรู้ในปัญหายาเสพติด จะช่วยให้คนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Michael Ungar (2008) ที่ชี้ว่า ความยืดหยุ่นของชุมชน (Community Resilience) คือปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนสามารถฟื้นตัวจากวิกฤตและความท้าทายได้ โดยการเสริมสร้างทักษะ ความรู้ และการเข้าถึงทรัพยากรที่เหมาะสม

ในบริบทของประเทศไทย ปัญหายาเสพติดยังคงเป็นปัญหาท้าทายสำหรับหลายชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่มีความเปราะบาง เช่น ชุมชนในพื้นที่ห่างไกลที่เข้าถึงทรัพยากรได้น้อย หรือชุมชนที่มีอัตราความยากจนและอัตราการว่างงานสูง ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ชุมชนเหล่านี้กลายเป็นแหล่งเป้าหมายสำหรับการแพร่ระบาดของยาเสพติด การแก้ไขปัญหานี้จึงต้องดำเนินการผ่านการบูรณาการระหว่างภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองและสร้างความเข้มแข็งภายใน การสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อ

ช่วยลดอัตราการแพร่ระบาดของยาเสพติด และพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนในระยะยาว การศึกษาและการดำเนินงานในประเด็นนี้โดยพิจารณาองค์ประกอบที่หลากหลาย เช่น ความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการบริหารจัดการชุมชน ดังนั้น การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อการป้องกันปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน รวมถึงการพิจารณาข้อมูลและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย ทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติที่สามารถดำเนินการได้จริงในระยะยาว

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อการป้องกันปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน

วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อการป้องกันปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน ใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องใช้ระเบียบวิธีการสังเคราะห์เนื้อหา และสรุปประเด็นที่สำคัญนำเสนอเชิงพรรณนา

แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง

แนวคิดของชุมชนเข้มแข็งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถของชุมชนในการพึ่งพาตนเองและปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการสร้างเครือข่ายการสนับสนุนระหว่างสมาชิกในชุมชน เพื่อร่วมมือกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อธิบายได้ดังนี้

1. ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

Michael Ungar (2021) ได้นิยามชุมชนเข้มแข็งว่า เป็นชุมชนที่สามารถสร้าง ความยืดหยุ่นทางสังคม (social resilience) โดยใช้โครงสร้างและระบบสนับสนุนประชากรที่เปราะบางในชุมชน รวมถึงการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและทักษะต่าง ๆ เพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ

United Nations (2022) องค์การสหประชาชาติระบุว่า ชุมชนเข้มแข็งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของประชาชน โดยเฉพาะการเสริมสร้างขีดความสามารถของกลุ่มเปราะบางในชุมชนผ่านการสร้างระบบนิเวศที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรรัฐ องค์กรท้องถิ่น และภาคประชาสังคม

Joyce Epstein (2020) เสนอว่า ชุมชนเข้มแข็งสามารถพัฒนาผ่านการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ธุรกิจท้องถิ่น ครอบครัว และองค์กรต่าง ๆ โดยเน้นการสร้าง “ทุนทางสังคม” ที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนและชุมชนในระยะยาว

Brian Christens (2021) เสนอว่าชุมชนที่เข้มแข็งคือ ชุมชนที่มีการสร้างการมีอำนาจร่วมกัน (shared power) ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจระดับท้องถิ่นและการใช้ทรัพยากรภายในชุมชนอย่างยั่งยืน

Kumar (2022) อธิบายว่าชุมชนเข้มแข็งต้องมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่แข็งแกร่ง โดยประชาชนต้องเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

Peake (2024) ระบุว่าชุมชนที่เข้มแข็งต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรมทางสังคม (social justice) โดยทุกกลุ่มประชากรสามารถเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสได้อย่างเท่าเทียม

สรุปได้ว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่มีความสามารถในการปรับตัวและพึ่งพาตนเองได้ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยสมาชิกในชุมชนมีความร่วมมือกันอย่างแน่นแฟ้น มีระบบการจัดการที่เหมาะสม และสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดนี้เน้นการสร้างคามยั่งยืนในระยะยาวผ่านการมีส่วนร่วม การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ และการส่งเสริมศักยภาพของสมาชิกในชุมชนอย่างเต็มที่

2. ความสำคัญของชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนเข้มแข็งมีความสำคัญในหลายมิติ เนื่องจากมันเป็นรากฐานที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น ซึ่งสามารถปรับตัวและรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1 การพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมชนที่เข้มแข็งสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนทั้งในด้านการศึกษา การดูแลสุขภาพ การพัฒนาเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (United Nations, 2022) ชุมชนที่มีความร่วมมือกันสามารถส่งเสริมให้ทุกคนในชุมชนมีโอกาสเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสและทรัพยากรต่าง ๆ

1.2 การสร้างความยืดหยุ่น (Resilience) ชุมชนเข้มแข็งช่วยเพิ่มความสามารถในการรับมือกับปัญหาหรือวิกฤตต่าง ๆ เช่น ภัยพิบัติทางธรรมชาติ หรือวิกฤตเศรษฐกิจ ปัญหาต่างๆ โดยผ่านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน (Ungar, 2021) ความยืดหยุ่นนี้ช่วยให้ชุมชนสามารถฟื้นตัวได้เร็วและยั่งยืนกว่าเมื่อเกิดปัญหาหรือวิกฤต

1.3 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือ การมีความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชนช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและส่งเสริมการพัฒนาทางสังคม ชุมชนที่เข้มแข็งสามารถสร้างความมั่นคงทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมผ่านการเสริมสร้างเครือข่ายของผู้คนและองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น (Christens, 2021) ความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนช่วยให้การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วม ชุมชนเข้มแข็งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกคนในชุมชนในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อชีวิตประจำวันของพวกเขา การมีส่วนร่วมนี้ไม่เพียงแต่สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในชุมชน แต่ยังช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์สูงสุด (Epstein, 2020)

1.5 การสร้างการพัฒนาในทุกด้าน ชุมชนที่เข้มแข็งไม่เพียงแต่มีความเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่ยังสามารถพัฒนาในด้านการศึกษา การเสริมสร้างทักษะ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน (Peake, 2024) การให้ความสำคัญกับการศึกษาช่วยเพิ่มโอกาสให้คนในชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพและมีทักษะที่จำเป็นในการเผชิญกับโลกที่เปลี่ยนแปลง

สรุปได้ว่า ชุมชนเข้มแข็งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความยั่งยืนและความมั่นคงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสามารถในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและวิกฤตต่าง ๆ โดยเฉพาะในยุคที่การพัฒนาท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่สามารถทำได้โดยขาดความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชน โดยอาศัยการพึ่งพาตนเองและความยืดหยุ่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิก การสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง ตลอดจนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชีวิต ช่วยให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาสเข้าถึง

การศึกษา การดูแลสุขภาพ การป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ และการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยรวม

แนวคิดการป้องกันปัญหายาเสพติด

ปัญหาเสพติดถือเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสังคมในหลากหลายด้าน ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ ความมั่นคง และคุณภาพชีวิตของประชาชน การป้องกันปัญหาเสพติดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสามารถช่วยลดผลกระทบและสร้างความสงบสุขให้กับสังคมได้ในระยะยาว มีนักวิชาการเสนอแนวคิดในการป้องกันปัญหาเสพติดไว้ ดังนี้

1. แนวคิดการออกแบบสิ่งแวดล้อมและการสร้างแรงจูงใจทางสังคมและเศรษฐกิจ

Thomas Schelling (1971) เป็นนักเศรษฐศาสตร์และนักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ในปี 2005 โดยเป็นที่รู้จักจากการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการพฤติกรรมมนุษย์ผ่านการออกแบบสิ่งแวดล้อมและการสร้างแรงจูงใจทางสังคมและเศรษฐกิจ มีความเชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์สามารถปรับเปลี่ยนได้โดยการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในสิ่งแวดล้อม (Environmental Design) และสร้างเงื่อนไขที่ทำให้การตัดสินใจเลือกบางอย่างกลายเป็นทางเลือกที่ยากลำบากหรือไม่น่าดึงดูด แนวทางนี้ไม่ได้มุ่งเปลี่ยนพฤติกรรมโดยตรง แต่สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการตัดสินใจในเชิงบวกแทน

1. ข้อเสนอแนะการลดการใช้ยาเสพติด

1.1 การลดการเข้าถึงยาเสพติด ควบคุมการขายยาเสพติดผ่านกฎหมายและมาตรการตรวจสอบจำกัดการกระจายของสารเสพติดในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง เพิ่มความเสี่ยงและต้นทุนในการได้มาซึ่งสารเสพติด เช่น การเพิ่มบทลงโทษทางกฎหมาย การสร้างแรงจูงใจเชิงบวก

1.2 จัดโปรแกรมรักษาและบริการให้คำปรึกษาฟรีสำหรับผู้ที่ต้องการเลิกใช้ยาเสพติด ออกแบบโปรแกรมฟื้นฟูที่ผู้เข้าร่วมรู้สึกว่าจะสามารถเข้าถึงได้ง่ายและไม่ถูกตีตรา เสนอรางวัลหรือสิ่งจูงใจ เช่น โอกาสการจ้างงานหรือการช่วยเหลือทางการเงินสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการบำบัดและฟื้นฟู

1.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม สร้างเครือข่ายชุมชนที่สนับสนุนผู้เลิกยาเสพติด เช่น กลุ่มสนับสนุนหรือการสร้างตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ รมณรงค์สร้างความตระหนักรู้เพื่อเปลี่ยนมุมมองของสังคมเกี่ยวกับยาเสพติดและผู้ติดยา

2. หลักการสำคัญ

2.1 การสร้างเงื่อนไขที่ยากต่อการเข้าถึง การทำให้การตัดสินใจที่ “ไม่ดี” มีต้นทุนหรือความยุ่งยากที่สูงขึ้นจะช่วยลดความถี่ของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ตัวอย่างเช่น การปิดกั้นช่องทางการขายยาเสพติดในพื้นที่เสี่ยงสูง

2.2 การส่งเสริมแรงจูงใจในเชิงบวก การให้รางวัลหรือสนับสนุนในทางที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้ผู้คนเลือกสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองและสังคม เช่น การให้การปรึกษาฟรีเพื่อจูงใจให้ผู้เสพยาเข้าสู่กระบวนการบำบัด

2.3 การออกแบบเชิงกลยุทธ์ แนวคิดนี้ยังเกี่ยวข้องกับการเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ในเชิงกลยุทธ์ เช่น การคาดเดาว่าการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมจะส่งผลต่อการเลือกของกลุ่มเป้าหมายอย่างไร

2. แนวคิดการสร้างสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์ที่ดีและการสนับสนุนทางสังคม

Hari, J. (2015) ได้เสนอในงานเขียนแนวคิดที่ว่า The opposite of addiction is connection (การเสพติดมีสาเหตุหลักมาจากการขาดความสัมพันธ์ที่ดีซึ่ง) ซึ่งเป็นการท้าทายมุมมองดั้งเดิมที่มองว่าเสพติดเกิดจากการติดสารเคมีหรือปัจจัยทางชีวภาพเป็นหลัก โดย Hari เชื่อว่าเสพติดเกิดจากความโดดเดี่ยวและการขาดการเชื่อมโยงกับผู้อื่นและสังคมมากกว่า ความเหงาและความรู้สึกโดดเดี่ยวเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้บุคคลหันไปหาสารเสพติดเพื่อทดแทนความขาดแคลนทางอารมณ์และสังคม

1. การป้องกันปัญหาเสพติดควรเน้นที่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง

Hari เสนอว่าการป้องกันปัญหาเสพติดไม่ควรมุ่งเน้นไปที่การลงโทษหรือการแยกตัวบุคคลที่เสพติดออกจากสังคม แต่ควรมุ่งไปที่การสร้างสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์ที่ดีและการสนับสนุนทางสังคม

1.1 สร้างชุมชนที่เข้มแข็ง การมีชุมชนที่สนับสนุนจะช่วยให้บุคคลรู้สึกว่าเขาเป็นที่พึ่งพาและได้รับความรักและการยอมรับจากผู้อื่น ซึ่งช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและช่วยเสริมสร้างการเชื่อมโยงในชีวิตประจำวัน การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ที่แข็งแรงทั้งในครอบครัวและในชุมชนสามารถป้องกันการเสพติดได้

1.2 สนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การพัฒนาและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในสังคมเป็นสิ่งสำคัญ โดยการที่ผู้คนสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างลึกซึ้งจะช่วยลดโอกาสที่บุคคลจะตกอยู่ในภาวะเหงาหรือรู้สึกว่ามีที่พึ่ง

1.3 ลดความโดดเดี่ยว ความเหงาและการรู้สึกว่างเปล่าไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้บุคคลหันไปใช้ยาเสพติดเพื่อคลายความเครียดและความรู้สึกว่างเปล่า การลดความโดดเดี่ยวในสังคมและการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคคลจะช่วยลดปัญหาการเสพติดได้

3. แนวคิดการสร้างโปรแกรมป้องกันที่มีประสิทธิภาพ

NIDA (National Institute on Drug Abuse) (2020) เป็นสถาบันวิจัยในสหรัฐอเมริกาภายใต้สังกัด National Institutes of Health (NIH) ซึ่งมีภารกิจหลักในการสนับสนุนการวิจัยเพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับการเสพติด โดยเฉพาะการเสพติดจากยาเสพติดและการใช้สารเสพติดในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและสังคม สถาบันนี้ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยหลายด้านเพื่อส่งเสริมการป้องกันและการรักษาผู้ที่ประสบปัญหาการเสพติด รายงานของ NIDA ในปี 2020 เน้นความสำคัญของการสร้างโปรแกรมป้องกันที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งควรดำเนินการในหลายระดับ ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน โดยใช้แนวทางเชิงรุก ที่สามารถลดปัจจัยเสี่ยงและเพิ่มปัจจัยป้องกันการเสพติด ได้เสนอแนวทางในการป้องกันการเสพติดจาก NIDA ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะชีวิตในวัยรุ่น (Life Skills Training) NIDA ได้เน้นการสอนทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับวัยรุ่น ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสามารถในการตัดสินใจที่ดี การรับมือกับความเครียด และการจัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ตัวอย่างของทักษะชีวิตที่สำคัญ ได้แก่

1.1 การตัดสินใจ การเรียนรู้วิธีการตัดสินใจที่ดีโดยไม่พึ่งพิงการใช้สารเสพติด

1.2 การจัดการอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ เช่น การรู้จักวิธีการจัดการกับความโกรธหรือความเครียดโดยไม่พึ่งพิงสารเสพติด

1.3 การเสริมสร้างความมั่นใจในตัวเอง ส่งเสริมให้วัยรุ่นมีความมั่นใจในการตัดสินใจและสามารถยืนหยัดต่อแรงกดดันจากเพื่อน

2. การส่งเสริมความผูกพันในครอบครัว (Family Bonding and Support) ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในกระบวนการป้องกันการเสพติด เพราะครอบครัวที่มีความผูกพันและการสื่อสารที่ดีสามารถลดความเสี่ยงในการใช้สารเสพติดได้ การส่งเสริมความผูกพันในครอบครัวอาจรวมถึง

2.1 การสนับสนุนจากผู้ปกครอง การให้การสนับสนุนทางอารมณ์แก่เด็กและวัยรุ่นอย่างสม่ำเสมอ

2.2 การสื่อสารที่เปิดเผย การสนทนากับเด็กเกี่ยวกับปัญหาการใช้สารเสพติดโดยตรงไปตรงมา และการแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สารเสพติด

2.3 การจัดกิจกรรมร่วมกัน การมีเวลาคุณภาพร่วมกับครอบครัวเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว

3. การเสริมสร้างการสนับสนุนจากชุมชน (Community Support and Engagement) การป้องกันการเสพติดไม่ได้จำกัดแค่ในครอบครัวและโรงเรียน แต่ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยสนับสนุนให้วัยรุ่นและสมาชิกในชุมชนมีโอกาสเติบโตในทางบวก

3.1 กิจกรรมทางสังคมและนันทนาการ ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมที่สนุกสนานและมีประโยชน์ เช่น กีฬา งานศิลปะ หรือการฝึกอบรมทักษะเพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านต่าง ๆ ของเยาวชน

3.2 การสร้างเครือข่ายการสนับสนุน ชุมชนสามารถจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรที่ช่วยให้คำปรึกษาและการสนับสนุนสำหรับผู้ที่มีความเสี่ยงในการใช้สารเสพติด เช่น กลุ่มสนับสนุนผู้ปกครอง

3.3 การศึกษาและสร้างความตระหนัก ชุมชนสามารถจัดการประชุมหรือให้ข้อมูลเพื่อเพิ่มความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาการเสพติดและวิธีป้องกันการใช้ยาเสพติด

4. แนวคิดการใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการป้องกันปัญหาเสพติด

James A. White (2015) ได้เสนอแนวคิด Community-Based Prevention โดยมุ่งเน้นการใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการป้องกันปัญหาเสพติด ซึ่งมีการออกแบบโปรแกรมต่าง ๆ บนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-Based Practices) ที่เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ แนวคิดของ White มุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเพิ่มโอกาสในการลดการใช้สารเสพติดผ่านการดำเนินการในหลายมิติ ได้แก่

1. การพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills Training) โปรแกรมนี้มุ่งเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการจัดการกับความเครียด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาในเด็กและเยาวชน โดยช่วยให้พวกเขามีความสามารถในการต้านทานแรงกดดันจากเพื่อนและสภาพแวดล้อมที่อาจชักนำไปสู่การใช้สารเสพติด

2. การส่งเสริมกิจกรรมทางเลือก White ชี้ว่า การให้เยาวชนมีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เช่น กีฬา ศิลปะ ดนตรี หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถพิเศษ ช่วยลดโอกาสที่พวกเขาจะเข้าถึงยาเสพติด เนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงให้ความสนุกสนาน แต่ยังสร้างสังคมที่สนับสนุนและกระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง

3. การสนับสนุนด้านการศึกษาและเครือข่าย ชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการสนับสนุนด้านการศึกษา และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน และองค์กรท้องถิ่น จะช่วยสร้างโอกาสในการป้องกันการเสพติด โดยเฉพาะเมื่อมีการเข้าถึงข้อมูล ความช่วยเหลือ และทรัพยากรอย่างเหมาะสม

4. การออกแบบโปรแกรมที่ตอบโจทย์ White เน้นย้ำความสำคัญของการปรับโปรแกรมให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะของชุมชน เช่น การวิเคราะห์ปัญหาเชิงพื้นที่และการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

5. การใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการประเมินผลและปรับปรุงโปรแกรมอย่างต่อเนื่อง โดยอ้างอิงข้อมูลและงานวิจัยเพื่อสร้างมาตรการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

White ชี้ให้เห็นว่าการจัดการปัญหาเสพติดในระยะยาวจะสำเร็จได้เมื่อชุมชนมีความพร้อมและได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ การเสริมสร้างความรู้ การสร้างความตระหนัก และการเพิ่มการเข้าถึงทรัพยากรที่เหมาะสมเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยลดปัญหาเสพติดในระดับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

สรุป การป้องกันปัญหาเสพติดเป็นเรื่องสำคัญที่ส่งผลต่อสุขภาพ เศรษฐกิจ และความมั่นคงของสังคม โดยแนวทางการป้องกันเน้นการลดการเข้าถึงยาเสพติดและการออกแบบสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อพฤติกรรมเชิงบวก เช่น การควบคุมกฎหมาย การฟื้นฟูผู้ติดยา และสร้างแรงจูงใจที่ดี แนวคิดการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในชุมชนยังช่วยลดการเสพติดที่เกิดจากความโดดเดี่ยว การเสริมสร้างทักษะชีวิตในวัยรุ่นและความผูกพันในครอบครัวเป็นวิธีป้องกันที่ได้ผล นอกจากนี้ การสนับสนุนจากชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์และเครือข่ายสนับสนุน ช่วยลดปัจจัยเสี่ยงและส่งเสริมความเข้มแข็งในสังคม ทำให้การแก้ปัญหาเสพติดมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อการป้องกันปัญหาเสพติด

ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อทั้งเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกระดับ การแก้ไขอย่างยั่งยืนไม่สามารถพึ่งพามาตรการทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องใช้การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเป็นฐานรากในการป้องกันและแก้ไข (UNODC, 2020) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจึงต้องบูรณาการหลายด้าน ทั้งการสร้างความรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจ ครอบคลุมเข้มแข็ง ความร่วมมือจากภายนอก และการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยา

1. การสร้างความตระหนักรู้และปลูกฝังค่านิยมในชุมชน การให้ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมถือเป็นขั้นตอนแรกในการป้องกันยาเสพติด โดยชุมชนควรมีการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องและเข้าถึงง่ายผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น วิทยุชุมชน โซเชียลมีเดีย และกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด [ป.ป.ส.], 2565) การปลูกฝังค่านิยมร่วม เช่น การช่วยเหลือเกื้อกูล การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยสร้างรากฐานทางจิตใจให้ประชาชนมีภูมิคุ้มกันต่อสิ่งยั่วยุ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2564)

2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ชุมชนที่เข้มแข็งคือชุมชนที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหา การตั้งคณะกรรมการชุมชนและกลุ่มอาสาสมัครจะช่วยให้เกิดการเฝ้าระวังและความร่วมมือในระดับพื้นที่ (Pretty, 2003) การรวมพลังผ่านกิจกรรม เช่น การประชุม การรณรงค์ และการบำเพ็ญประโยชน์ จะทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบต่อการแก้ปัญหา (Putnam, 2000)

3. การพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างอาชีพในชุมชน ปัญหาทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่ผลักดันให้คนจำนวนหนึ่งเข้าสู่วงจรยาเสพติด (Hari, 2015) การสร้างงานและอาชีพที่มั่นคง การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การฝึกอบรมอาชีพใหม่ ๆ เช่น เกษตรอินทรีย์หรือการท่องเที่ยวชุมชน จะช่วยสร้างรายได้และลดแรงจูงใจในการเสพยาหรือค้ายาเสพติด (Narayan & Pritchett, 2000)

4. การเสริมสร้างครอบครัวและเยาวชน ครอบครัวถือเป็นหน่วยสังคมพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเยาวชน งานวิจัยชี้ว่าครอบครัวที่อบอุ่นและมีการสื่อสารเชิงบวกสามารถลดความเสี่ยงของการใช้สารเสพติดได้

(Hawkins et al., 1992) การสนับสนุนกิจกรรมเยาวชน เช่น กีฬา ดนตรี หรือศิลปะ จะช่วยสร้างพื้นที่สร้างสรรค์และลดโอกาสการเข้าสู่วงจรยาเสพติด (UNICEF, 2021)

5. ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ชุมชนไม่สามารถแก้ปัญหาเสพติดได้ด้วยตนเอง จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ โรงเรียน องค์กรศาสนา และภาคเอกชน ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร และองค์ความรู้ (Ostrom, 1996) การบูรณาการดังกล่าวจะสร้างระบบสนับสนุนที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. การบำบัดและฟื้นฟูผู้เสพยา การสร้างชุมชนเข้มแข็งไม่ได้หมายถึงเพียงการป้องกัน แต่รวมถึงการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ศูนย์บำบัดและฟื้นฟูในชุมชนจึงควรได้รับการพัฒนาให้ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และอาชีพ (WHO, 2019) การให้โอกาสและสนับสนุนการกลับเข้าสู่สังคมจะช่วยลดการกลับไปใช้ซ้ำ และสร้างความหวังใหม่ให้กับผู้ที่ผ่านการบำบัด

สรุปได้ว่า แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อการป้องกันปัญหาเสพติดต้องอาศัยการบูรณาการจากหลายฝ่าย ทั้งการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็ง ความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก และการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยา การดำเนินการเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนจะทำให้สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การจัดทำนโยบายชุมชนปลอดยาเสพติดแบบบูรณาการ รัฐควรกำหนดให้ทุกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีนโยบายชุมชนปลอดยาเสพติดที่ครอบคลุมทั้งการป้องกัน การเฝ้าระวัง การบำบัด และการฟื้นฟู โดยเน้นการบูรณาการร่วมกับภาคประชาชน ภาคเอกชน และองค์กรศาสนา

2. สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอและต่อเนื่องแก่ชุมชน เพื่อดำเนินกิจกรรมป้องกันและฟื้นฟู เช่น โครงการฝึกอาชีพ กิจกรรมเยาวชน หรือการสร้างศูนย์ฟื้นฟูในชุมชน

3. เสริมสร้างกลไกการมีส่วนร่วม ส่งเสริมการจัดตั้ง “คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระดับชุมชน” ที่มีตัวแทนจากทุกกลุ่ม เช่น เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้นำศาสนา เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของในนโยบาย

4. การบูรณาการด้านเศรษฐกิจและสังคม ผลักดันนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เช่น วิสาหกิจชุมชน เกษตรอินทรีย์ หรือการท่องเที่ยวเชิงชุมชน เพื่อสร้างอาชีพที่มั่นคงและลดแรงจูงใจในการเข้าสู่วงจรยาเสพติด 5. ระบบติดตามและประเมินผล ควรจัดตั้งกลไกติดตามผลเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ เช่น การรายงานสถานการณ์ยาเสพติดประจำปีของชุมชน เพื่อวัดประสิทธิผลและปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

1. การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อป้องกันยาเสพติดในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย เพื่อหาปัจจัยความสำเร็จที่แตกต่างกันตามบริบททางเศรษฐกิจและสังคม

2. การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทเยาวชน ควรมีงานวิจัยที่มุ่งเน้นการเสริมพลัง (empowerment) เยาวชนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการป้องกันยาเสพติด เช่น บทบาทของกลุ่มเยาวชนอาสา หรือ กิจกรรมสร้างสรรค์ที่ลดพฤติกรรมเสี่ยง

3. การประเมินผลเชิงนโยบาย ศึกษาประสิทธิผลของนโยบายชุมชนปลอดยาเสพติดในระยะยาว โดยใช้ตัวชี้วัดทั้งด้านสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ เพื่อวัดความยั่งยืนของมาตรการที่ดำเนินการ

4. การศึกษาเชิงคุณภาพในมิติครอบครัว คำนวณบทบาทของครอบครัวและวัฒนธรรมชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม เพื่อพัฒนาเครื่องมือหรือโปรแกรมส่งเสริมครอบครัวเข้มแข็งในบริบทไทย

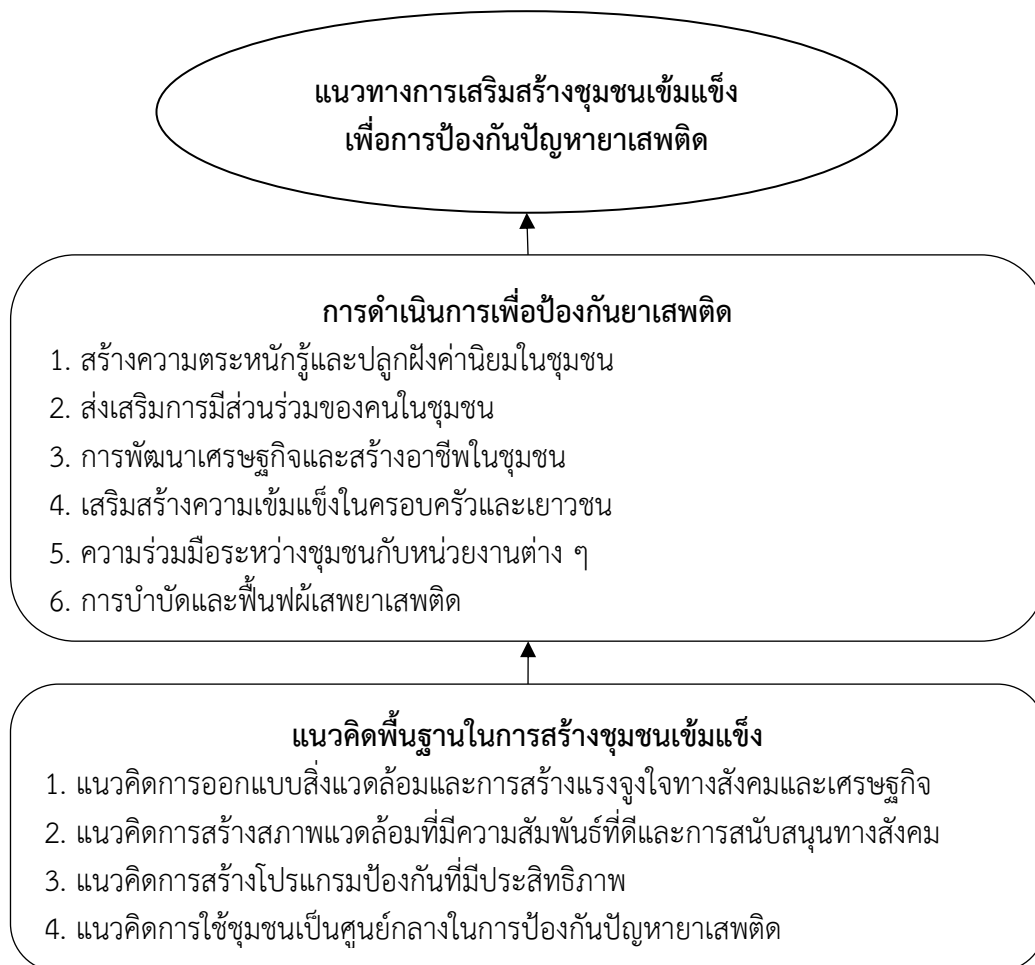
5. การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศ ศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันชุมชนปลอดยาเสพติด หรือแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อให้คำปรึกษาและเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มเยาวชน

บทสรุป

ปัญหาเสพติดเป็นภัยร้ายที่ส่งผลกระทบต่อทุกมิติของสังคม การแก้ไขอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน แนวทางเริ่มจากการสร้างความตระหนักรู้ในชุมชนผ่านข้อมูลที่ถูกต้อง การจัดกิจกรรมเชิงป้องกัน และการปลูกฝังค่านิยมที่ดี เสริมด้วยการสนับสนุนให้คนในชุมชนร่วมตัดสินใจและจัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวัง ปัญหาเศรษฐกิจที่เป็นต้นเหตุของการใช้ยาเสพติดควรถูกแก้ด้วยการส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจพอเพียง ครอบครัวและเยาวชนซึ่งเป็นรากฐานของชุมชนต้องได้รับการดูแล เช่น การจัดกิจกรรมเสริมความสัมพันธ์และพัฒนาทักษะชีวิต นอกจากนี้ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายนอก เช่น รัฐ เอกชน และโรงเรียน จะช่วยเสริมพลังชุมชน สุดท้าย การบำบัดและฟื้นฟูผู้เสพยาเป็นส่วนสำคัญในการให้โอกาสกลับสู่สังคม การดำเนินการเหล่านี้จะสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนที่แข็งแกร่งและยั่งยืนต่อปัญหาเสพติดในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

ปัญหาเสพติดเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางในทุกมิติของสังคม ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ ความมั่นคง และคุณภาพชีวิตของประชาชน การป้องกันปัญหาเสพติดจึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างสังคมที่ปลอดภัยบนพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญ และการดำเนินการอย่างรอบด้าน สรุปลงต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อการป้องกันปัญหาเสพติด

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อการป้องกันปัญหาเสพติด ปัญหาเสพติดถือเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อทุกมิติของสังคม ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ ความมั่นคง และคุณภาพชีวิตของประชาชน การป้องกันและแก้ไขปัญหานี้จึงต้องดำเนินการอย่างรอบด้าน โดยยึดชุมชนเป็นฐานรากของการปฏิบัติการ เนื่องจากชุมชนคือกลไกที่ใกล้ชิดกับประชาชนที่สุดและสามารถสะท้อนปัญหาได้อย่างแท้จริง การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อรับมือกับปัญหาเสพติดจึงประกอบด้วยหลายมิติที่สัมพันธ์กันและเกื้อหนุนกัน การดำเนินการเชิงป้องกันเริ่มต้นจากการ สร้างความตระหนักรู้และปลูกฝังค่านิยมในชุมชน ผ่านการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง จัดกิจกรรมเชิงป้องกัน และส่งเสริมวัฒนธรรมการช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งทำให้ประชาชนตระหนักถึงภัยร้ายของยาเสพติดและเกิดภูมิคุ้มกันทางสังคม จากนั้นจึงต่อยอดด้วยการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยตั้งคณะกรรมการหรือตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยง เพื่อสร้างพลังทางสังคมที่มีความเข้มแข็ง อีกประเด็นที่สำคัญคือ การพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างอาชีพในชุมชน ซึ่งช่วยลดแรงกดดันทางเศรษฐกิจที่อาจผลักดันให้ประชาชนหันไปพึ่งพายาเสพติด การสนับสนุนอาชีพที่มั่นคง การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน และการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ล้วนเป็นกลไกที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการสร้าง

ภูมิคุ้มกันทางสังคม นอกจากนี้ การเสริมสร้างความเข้มแข็งในครอบครัวและเยาวชน ก็มีบทบาทสำคัญ ครอบครัวยุคใหม่ที่อบอุ่นและมีความสัมพันธ์ที่ดีจะเป็นรากฐานที่ช่วยป้องกันไม่ให้เยาวชนเข้าสู่วงจรยาเสพติด ขณะเดียวกันการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น กีฬา ดนตรี หรือการอบรมทักษะชีวิต จะช่วยให้เยาวชนมีทางเลือกที่สร้างสรรค์และมีพื้นที่ปลอดภัย ทั้งนี้ การสร้างชุมชนเข้มแข็งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน โรงเรียน และองค์กรศาสนา ที่สามารถสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากร และองค์ความรู้ เพื่อให้การป้องกันยาเสพติดดำเนินไปอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ และสุดท้าย การแก้ไขปัญหายาเสพติดต้องไม่ละเลย การบำบัดและฟื้นฟูผู้เสพ เพราะการคืนชีวิตและศักดิ์ศรีให้กับผู้ที่ผ่านการบำบัด ถือเป็นการลดการกลับไปใช้ซ้ำและช่วยให้พวกเขากลับมาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้อย่างมั่นคง ในเชิงแนวคิด การสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติดตั้งอยู่บนฐาน แนวคิดการ ออกแบบสิ่งแวดล้อมและการสร้างแรงจูงใจทางสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนรู้สึกปลอดภัยและมีแรงขับเคลื่อนเชิงบวก นอกจากนี้ยังอาศัย แนวคิดการสร้างสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์ที่ดีและการสนับสนุนทางสังคม ที่ช่วยให้ชุมชนมีความผูกพันและพลังทางสังคมในการจัดการปัญหา ขณะเดียวกันการออกแบบ โปรแกรมป้องกันที่มีประสิทธิภาพ และการใช้ ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการป้องกัน ล้วนสะท้อนให้เห็นว่าการ แก้ไขปัญหายาเสพติดต้องเริ่มต้นจากรากฐานรากของสังคม และอาศัยพลังจากประชาชนในพื้นที่

อ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2567). **โครงการการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติด**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2564). **หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Bandura, A. (1986). **Social foundations of thought and action A social cognitive theory**. Prentice-Hall.
- Christens, B. (2021). **Empowered communities A new paradigm for building social power**. Oxford University Press.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. **American Journal of Sociology**, 94(Supplement), S95–S120.
- Epstein, J. (2020). **School, family, and community partnerships Preparing educators and improving schools**. Routledge.
- Reire, P. (1970). **Pedagogy of the oppressed**. New York, NY: Herder and Herder.
- Hari, J. (2015). **Chasing the scream: The first and last days of the war on drugs**. New York, NY: Bloomsbury.
- Hawkins, J. D., Catalano, R. F., & Miller, J. Y. (1992). Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: Implications for substance abuse prevention. **Psychological Bulletin**, 112(1), 64–105.
- Kumar, R. (2022). Social networks and community strength A conceptual analysis. **Sociology Review**, 48(2), 125-139.

- Narayan, D., & Pritchett, L. (2000). **Social capital: Evidence and implications**. In P. Dasgupta & I. Serageldin (Eds.), *Social capital: A multifaceted perspective* (pp. 269–295). Washington, DC: World Bank.
- National Institute on Drug Abuse. (2020). **Principles of drug addiction treatment A research-based guide (third edition)**. National Institutes of Health. <https://nida.nih.gov/>.
- Office of the Narcotics Control Board. (2022). **รายงานสถานการณ์ยาเสพติดประจำปี 2565**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ป.ป.ส.
- Ostrom, E. (1996). Crossing the great divide: Coproduction, synergy, and development. **World Development**, 24(6), 1073–1087.
- Peake, L. M. (2024). Social justice frameworks in community development. **Community Practice Journal**, 58(1), 11-22.
- Pretty, J. (2003). Social capital and the collective management of resources. **Science**, 302 (5652), 1912–1914.
- Putnam, R. D. (1993). **Making democracy work Civic traditions in modern Italy**. Princeton University Press.
- Putnam, R. D. (2000). **Bowling alone: The collapse and revival of American community**. New York, NY: Simon & Schuster.
- Schelling, T. C. (1971). Dynamic models of segregation. **Journal of Mathematical Sociology**, 1(2), 143–186.
- Ungar, M. (2008). Resilience across cultures. **The British Journal of Social Work**, 38(2), 218–235.
- Ungar, M. (2021). Social resilience and sustainable communities. **Resilience Studies Quarterly**, 14(3), 305-319.
- United Nations International Children’s Emergency Fund. (2021). **Adolescent development and participation: Substance use prevention**. New York, NY: UNICEF.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2020). **Community-based approaches to drug use prevention**. Vienna: UNODC.
- United Nations. (2022). **Building resilient and inclusive communities A roadmap for sustainable development**. United Nations Development Programme.
- White, J. A. (2015). Community-Driven Strategies for Reducing Substance Abuse. **Journal of Substance Abuse Prevention**, 32(4), 225-238.
- World Health Organization. (2019). **International standards for the treatment of drug use disorders**. Geneva: WHO.

นโยบายป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทย: การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับต่างประเทศ Cybercrime Prevention Policy in Thailand: A Comparative Analysis with International Standards

ปฎิภาณ ใจชื่อ

ภัคดี โพธิ์สิงห์

นักศึกษาปริญญาเอก ร.ป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Patiphan Jaisue

Phekdee Phosing

D.P.A. Student (Public Administration), Rajabhat Mahasarakham University

Lecturer of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding E-mail : patipan_259888@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 13 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 21 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 22 สิงหาคม 2568

Received: July 13, 2025; Revised: August 21, 2025; Accepted: August 22, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์เปรียบเทียบนโยบายป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ระหว่างประเทศไทยกับ 3 ประเทศพัฒนาแล้ว ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ และเอสโตเนีย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารและการศึกษาเปรียบเทียบ ภายใต้กรอบการวิเคราะห์ 5 มิติ คือ กฎหมาย โครงสร้างหน่วยงาน การมีส่วนร่วมภาคเอกชน ความร่วมมือระหว่างประเทศ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผลการศึกษาพบว่า ประเทศที่ประสบความสำเร็จมีลักษณะร่วม 3 ประการ คือ การบูรณาการความร่วมมือแบบพหุภาคี การมีหน่วยงานกลางที่เข้มแข็ง และกลไกแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบเรียลไทม์ ขณะที่ประเทศไทยยังประสบข้อจำกัด 4 ด้าน ได้แก่ การขาดกลไกความร่วมมือถาวร ระบบประเมินผลที่ไม่มีประสิทธิภาพ บทบาทจำกัดในระดับนานาชาติ และความตระหนักรู้ของประชาชนที่ต่ำ การศึกษาเสนอแนะ 4 มาตรการ คือ การจัดตั้งแพลตฟอร์มแลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคาม การพัฒนาระบบติดตามประเมินผล การขยายบทบาทในเวทีนานาชาติ และการส่งเสริมวัฒนธรรมความมั่นคงไซเบอร์

คำสำคัญ: นโยบายไซเบอร์; ความมั่นคงไซเบอร์; การศึกษาเปรียบเทียบ; อาชญากรรมไซเบอร์

Abstract

This study aims to comparatively analyze cybercrime prevention policies between Thailand and three developed countries—namely, the United States, Singapore, and Estonia—through document analysis and comparative study. The analysis is framed across five dimensions: legislation, institutional structure, private sector participation, international cooperation, and human resource development. The findings reveal that successful countries share three common characteristics: multilateral cooperation integration, the presence of a strong central agency, and real-time information-sharing mechanisms. In contrast, Thailand

continues to face four key limitations: the absence of permanent cooperation mechanisms, ineffective evaluation systems, limited engagement at the international level, and low public awareness. The study proposes four policy recommendations: establishing a threat intelligence-sharing platform, developing monitoring and evaluation systems, expanding Thailand's role in international forums, and fostering a culture of cybersecurity.

Keywords: Cyber policy; Cybersecurity; Comparative study; Cybercrime

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เข้ามามีบทบาทในทุกมิติของชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่การทำธุรกรรมทางการเงิน การติดต่อสื่อสาร การศึกษา ไปจนถึงการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ ทำให้สังคมโลกเชื่อมโยงกันอย่างไร้พรมแดน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทางเทคโนโลยีที่รวดเร็วดังกล่าวได้ก่อให้เกิดช่องโหว่ที่อาชญากรไซเบอร์สามารถแสวงประโยชน์ได้อย่างง่ายดาย (Wall, 2007) อาชญากรรมทางไซเบอร์ (Cybercrime) จึงกลายเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะซับซ้อน ไม่จำกัดขอบเขตทางภูมิศาสตร์ และก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในระดับบุคคล องค์กร และประเทศ ภัยคุกคามไซเบอร์ในปัจจุบันมีความหลากหลาย ตั้งแต่การโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคล การหลอกลวงทางออนไลน์ การเจาะระบบขององค์กร ไปจนถึงการก่อการร้ายไซเบอร์ (cyberterrorism) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อทำลายโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของรัฐ เช่น ระบบธนาคาร การสื่อสาร และพลังงาน (Goodman, 2016) ผลกระทบของอาชญากรรมไซเบอร์จึงไม่เพียงจำกัดอยู่ในด้านการสูญเสียทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อความมั่นคงของชาติและสิทธิความเป็นส่วนตัวของประชาชนอีกด้วย

จากสถานการณ์ภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่ทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นทั่วโลก ทำให้รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ต้องตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการพัฒนานโยบายและมาตรการในการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์อย่างจริงจัง ไม่เพียงเพื่อรักษาความมั่นคงของโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของประเทศ เช่น ระบบการเงิน พลังงาน การขนส่ง และสาธารณสุขเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการปกป้องสิทธิของประชาชนในด้านความเป็นส่วนตัว ความมั่นคงของข้อมูล และเสรีภาพในการใช้อินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างเข้มแข็ง เช่น สหรัฐอเมริกา ได้จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทางอย่าง CISA (Cybersecurity and Infrastructure Security Agency) ภายใต้กระทรวงความมั่นคงแห่งมาตุภูมิ (DHS) เพื่อรับผิดชอบด้านการเฝ้าระวังและตอบสนองต่อภัยคุกคามไซเบอร์ในระดับชาติ รวมถึงส่งเสริมความร่วมมือกับภาคเอกชนในการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านความปลอดภัยไซเบอร์ (Carr, 2016)

นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังมีกรอบกฎหมายสำคัญ เช่น Computer Fraud and Abuse Act (CFAA) และ Cybersecurity Information Sharing Act (CISA Act) ที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคามได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย (Goodman, 2016) เอสโตเนีย เป็นอีกตัวอย่างของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการวางระบบความมั่นคงทางไซเบอร์อย่างมีแบบแผน ภายหลังจากประสบเหตุโจมตีทางไซเบอร์ครั้งใหญ่ในปี 2007 เอสโตเนียได้พัฒนา Cybersecurity Strategy อย่างต่อเนื่อง พร้อมจัดตั้ง Estonian Information System Authority (RIA) เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการความปลอดภัยไซเบอร์ของหน่วยงานภาครัฐทั้งหมด อีกทั้งยังเป็นประเทศแรกๆ ที่ให้บริการ e-Residency ซึ่งเป็นระบบที่ต้องมี

มาตรฐานความปลอดภัยทางไซเบอร์สูงมาก (OECD, 2021) สำหรับ สิงคโปร์ รัฐบาลได้ประกาศใช้ Cybersecurity Act (2018) เพื่อมอบอำนาจให้หน่วยงาน Cyber Security Agency of Singapore (CSA) มีบทบาทในการกำกับดูแลความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของระบบโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ โดยเน้นการวางระบบ เฝ้าระวังภัยไซเบอร์ การทดสอบเจาะระบบ (penetration testing) และการสร้างขีดความสามารถของบุคลากรด้านไซเบอร์อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ สิงคโปร์ยังได้พัฒนา Cybersecurity Masterplan 2020 ซึ่งกำหนดทิศทางของประเทศในการรับมือภัยคุกคามในอนาคต ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา (Cyber Security Agency of Singapore, 2020) จะเห็นได้ว่า ประเทศเหล่านี้ ต่างมีจุดร่วมที่สำคัญคือ การวางนโยบายอย่างเป็นระบบ, การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทาง, และ การสนับสนุน ด้านกฎหมายที่ทันสมัยและยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองต่อภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งนี้ แนวทางของ ประเทศเหล่านี้สามารถใช้เป็นแบบอย่างหรือจุดอ้างอิงในการพัฒนานโยบายของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้นในบริบทของความมั่นคงทางไซเบอร์ที่ซับซ้อนในปัจจุบัน

ในบริบทของประเทศไทย รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของภัยคุกคามทางไซเบอร์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงที่อาชญากรรมไซเบอร์มีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น โดย อาศัยช่องว่างของกฎหมายและการขาดความพร้อมของระบบดิจิทัลภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นการรับมือกับ ปัญหาดังกล่าว รัฐบาลไทยจึงได้ดำเนินการจัดทำนโยบายและออกกฎหมายเพื่อสร้างกรอบการควบคุมและ ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในโลกออนไลน์อย่างจริงจัง กฎหมายหลักที่ใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุม พฤติกรรมบนโลกไซเบอร์คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่ง ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2560 เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว กฎหมายฉบับนี้ครอบคลุมทั้งการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการเจาะระบบ การแพร่กระจาย มัลแวร์ การปลอมแปลงข้อมูล และการเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จ โดยกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน และเปิดช่อง ให้มีการร้องทุกข์ผ่านช่องทางออนไลน์ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา, 2560) นอกจากนี้ ยังมีการ กำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบและยึดอุปกรณ์ดิจิทัลได้ตามกฎหมาย ซึ่งถือเป็น พัฒนาการที่สำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบังคับใช้กฎหมายไซเบอร์ในไทย อย่างไรก็ตาม การมี กฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะรับมือกับภัยไซเบอร์ที่มีความซับซ้อนและขยายตัวอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงได้จัดตั้ง สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (สกมช.) ซึ่งเป็น องค์กรหลักในการกำหนดนโยบาย วางแผนยุทธศาสตร์ และดำเนินมาตรการด้านความมั่นคงทางไซเบอร์ใน ระดับชาติ โดยสำนักงานแห่งนี้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่ เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ (Critical Information Infrastructure – CII) เช่น ระบบ การเงิน การสื่อสาร พลังงาน และการขนส่ง (สำนักงานคณะกรรมการการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติยังมีบทบาทในการ จัดทำ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2565–2570 ซึ่งกำหนดทิศ ทิศทางการดำเนินงานด้านความมั่นคงไซเบอร์ของประเทศอย่างชัดเจนใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาและ เสริมสร้างศักยภาพด้านไซเบอร์ของประเทศ 2) การป้องกันและเฝ้าระวังภัยคุกคามทางไซเบอร์ 3) การ ตอบสนองและฟื้นฟูระบบจากเหตุการณ์ไซเบอร์ 4) การบังคับใช้กฎหมายและการยกระดับกฎหมายที่ เกี่ยวข้อง และ 5) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคง

ปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ, 2565) แม้ประเทศไทยจะมีความคืบหน้าในการกำหนดนโยบายและกลไกด้านความมั่นคงไซเบอร์อย่างเป็นรูปธรรม แต่ยังคงเผชิญกับความท้าทายสำคัญในด้านการบังคับใช้กฎหมาย การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ การขาดการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาชนในวงกว้าง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของประเทศในการป้องกันและรับมือกับอาชญากรรมไซเบอร์ได้อย่างยั่งยืน

จากบริบทของภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงของรัฐ และสิทธิของพลเมือง ทำให้การกำหนดนโยบายด้านความมั่นคงไซเบอร์กลายเป็นภารกิจที่ท้าทายและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับรัฐบาลของประเทศ ประเทศไทยเองก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับความท้าทายดังกล่าว ซึ่งไม่เพียงต้องอาศัยความร่วมมือในด้านกฎหมายและกลไกการบังคับใช้เท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยวิสัยทัศน์เชิงนโยบายที่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและรูปแบบของภัยคุกคามใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยืดหยุ่นในระยะยาว บทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษานโยบายด้านการป้องกันและรับมือกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ของประเทศไทยอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับแนวทางของประเทศที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติว่าเป็นผู้นำด้านความมั่นคงไซเบอร์ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ และเอสโตเนีย ซึ่งแต่ละประเทศล้วนมีบริบทการพัฒนาที่แตกต่างกัน ทั้งในเชิงโครงสร้างการบริหาร กฎหมาย เทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ที่สามารถส่งเสริมให้เกิดการจัดการภัยคุกคามทางไซเบอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบในบทความนี้จะใช้เกณฑ์พิจารณาหลักหลายด้าน เช่น กรอบกฎหมาย หน่วยงานที่รับผิดชอบเชิงนโยบาย กลไกการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน การบริหารจัดการเหตุการณ์ไซเบอร์ (incident response) และการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านความมั่นคงไซเบอร์

แม้ว่าจะมีงานวิจัยด้านความมั่นคงไซเบอร์อยู่ไม่น้อย แต่ส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นไปที่การศึกษาเชิงเทคนิคด้านการป้องกันระบบสารสนเทศ หรือกรณีศึกษาเฉพาะเหตุการณ์ (incident-based) มากกว่าการวิเคราะห์เชิงนโยบายในภาพรวม โดยเฉพาะงานที่เปรียบเทียบเชิงโครงสร้างระหว่างประเทศไทยกับประเทศที่ถือเป็นผู้นำด้านนโยบายความมั่นคงไซเบอร์ยังคงมีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้ง งานศึกษาที่มีอยู่จำนวนมากไม่ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทของภาคเอกชน การบูรณาการเชิงสถาบัน และการสร้างวัฒนธรรมความมั่นคงไซเบอร์ในสังคมโดยรวม ดังนั้น ช่องว่างขององค์ความรู้ที่สำคัญคือ การขาดการศึกษาเชิงเปรียบเทียบด้านนโยบายความมั่นคงไซเบอร์ในมิติที่หลากหลาย (กฎหมาย สถาบัน ภาคเอกชน ความร่วมมือระหว่างประเทศ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการออกแบบข้อเสนอเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย ผลการวิเคราะห์จะถูกนำไปสังเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายที่เหมาะสมกับ บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และระบบราชการของประเทศไทยอันจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันและตอบโต้ภัยคุกคามทางไซเบอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยกระดับการบริหารจัดการด้านความมั่นคงไซเบอร์ของประเทศให้มีมาตรฐานทัดเทียมนานาชาติในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์นโยบายป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ของประเทศไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบนโยบายไซเบอร์ระหว่างไทยกับประเทศพัฒนาแล้ว

กรอบนโยบายป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทย

ประเทศไทยในฐานะประเทศกำลังพัฒนาที่มีการขยายตัวของการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างรวดเร็ว ได้เผชิญกับความท้าทายจากภัยคุกคามทางไซเบอร์อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ภาครัฐต้องเร่งกำหนดกรอบแนวคิดเชิงนโยบายและมาตรการด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของรัฐ ภาคธุรกิจ และประชาชน โดยมีการจัดทำและบังคับใช้กลไกหลักสำคัญใน 3 ด้าน ได้แก่ กฎหมายเฉพาะทางระดับชาติ นโยบายแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ และโครงสร้างหน่วยงานหลักด้านความมั่นคงไซเบอร์ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560

กฎหมายฉบับนี้ถือเป็นรากฐานทางกฎหมายในการควบคุมและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในโลกไซเบอร์ โดยเฉพาะในกรณีที่ไม่สามารถใช้กฎหมายอาญาทั่วไปได้อย่างครอบคลุม พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมพฤติกรรมที่เป็นอาชญากรรมทางไซเบอร์ เช่น การเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ การลักลอบนำข้อมูลออก การทำลายหรือขัดขวางระบบคอมพิวเตอร์ การแพร่กระจายไวรัสหรือมัลแวร์ การปลอมแปลงข้อมูล รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลเท็จที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลหรือลักษณะโดยรวมของสาธารณะ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2560) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2560 ได้ปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยเพิ่มอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในการสืบสวนและตรวจสอบคดีไซเบอร์ พร้อมทั้งเพิ่มบทลงโทษในกรณีที่การกระทำความผิดส่งผลกระทบต่อระบบสาธารณสุข โภค หรือโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของรัฐ นอกจากนี้ ยังกำหนดมาตรการการควบคุมเนื้อหาที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต ซึ่งสร้างการถกเถียงในประเด็นเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยอยู่พอสมควร

2. นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2565–2570

เพื่อให้การดำเนินงานด้านความมั่นคงไซเบอร์มีทิศทางและแผนการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (สกมช.) และมีผลบังคับใช้ในช่วงปี พ.ศ. 2565–2570 แผนฉบับนี้มีเป้าหมายหลักเพื่อเสริมสร้าง ระบบความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ของโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศ (Critical Information Infrastructure – CII) ซึ่งครอบคลุมด้านการเงิน การสื่อสาร พลังงาน ขนส่ง และบริการสาธารณสุข ตลอดจนสร้างระบบตอบสนองต่อเหตุการณ์ภัยคุกคามไซเบอร์อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการ เสริมสร้างความตระหนักรู้และวัฒนธรรมความปลอดภัยไซเบอร์ในหมู่ประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและผู้สูงอายุ ซึ่งมักตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมไซเบอร์ (สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ, 2565) เนื้อหาในแผนแบ่งออกเป็น 5 เป้าหมายหลัก ได้แก่

2.1 การปกป้องระบบสารสนเทศของประเทศ

2.2 การพัฒนาบุคลากรด้านไซเบอร์

2.3 การสร้างขีดความสามารถในการตอบโต้ภัยไซเบอร์

2.4 การเสริมสร้างความร่วมมือในระดับนานาชาติ และการวางระบบติดตามประเมินผลและทบทวน

แผนงาน

3. การจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (สกมช.)

สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ เป็นหน่วยงานใหม่ที่ตั้งขึ้นตาม พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 โดยมีสถานะเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงใดโดยตรง ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดนโยบาย วางแผน ยุทธศาสตร์ และประสานการดำเนินการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อป้องกันและตอบโต้ภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับประเทศ บทบาทสำคัญของสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ ได้แก่

- 3.1 การจัดตั้ง ศูนย์ประสานงานความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (NCSC)
- 3.2 การสนับสนุนการวางมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยของระบบข้อมูลในองค์กรภาครัฐ
- 3.3 การประสานงานด้านนโยบายกับองค์กรระหว่างประเทศ เช่น ASEAN, UN และ ITU
- 3.4 การรวบรวม วิเคราะห์ และเผยแพร่ข้อมูลภัยคุกคามไซเบอร์ในประเทศ
- 3.5 การส่งเสริมการฝึกอบรม และการสร้างเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญด้านไซเบอร์

สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ ยังมีภารกิจในการผลักดันให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้และสร้างระบบนิเวศความมั่นคงทางไซเบอร์ของประเทศอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ, 2565)

สรุปได้ว่า ประเทศไทยมีความพยายามในการกำหนดนโยบายและสร้างกลไกด้านความมั่นคงทางไซเบอร์อย่างครอบคลุม แต่ก็ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดในด้านการบังคับใช้กฎหมาย การพัฒนากำลังคนเฉพาะทาง และความไม่ทั่วถึงของความรู้ความเข้าใจในระดับประชาชนทั่วไป ดังนั้น การประเมินผลเชิงเปรียบเทียบกับประเทศที่มีความก้าวหน้าในด้านนี้จึงมีความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางพัฒนานโยบายให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับบริบทโลก และสามารถตอบสนองต่อภัยคุกคามไซเบอร์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

นโยบายป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ในต่างประเทศ

จากการศึกษานโยบายความมั่นคงทางไซเบอร์ของประเทศพัฒนาแล้ว อาทิ สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ และเอสโตเนีย พบว่า หัวใจสำคัญของการบริหารจัดการความมั่นคงไซเบอร์ในประเทศเหล่านี้คือ การบูรณาการ นโยบายและการดำเนินงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีการจัดตั้งกลไกการที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การวางแผนร่วมกัน และการตอบสนองต่อภัยคุกคามอย่างทันท่วงที ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกามีการจัดตั้ง Information Sharing and Analysis Centers (ISACs) ซึ่งเป็นเวทีความร่วมมือระหว่างอุตสาหกรรมเอกชนในสาขาต่าง ๆ กับรัฐบาลกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคามไซเบอร์ในลักษณะ real-time (Carr, 2016)

1. สหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาถือเป็นต้นแบบของประเทศที่มีระบบการรักษาความมั่นคงทางไซเบอร์ที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงภาคส่วนต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นความร่วมมือกับภาคเอกชน ซึ่งถือเป็นผู้ถือครองโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ (critical infrastructure) ถึงกว่า 80% ของประเทศ กลไกหลักคือการจัดตั้ง Information Sharing and Analysis Centers (ISACs) ซึ่งเปิดโอกาสให้หน่วยงานเอกชนในภาคส่วนต่าง ๆ เช่น พลังงาน การเงิน การขนส่ง และสาธารณสุข ร่วมมือกับรัฐบาลในการแลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคามแบบ real-time เพื่อยกระดับการตอบสนองเชิงรุก (Carr, 2016) การมีหน่วยงาน

อย่าง Cybersecurity and Infrastructure Security Agency (CISA) ภายใต้กระทรวงความมั่นคงแห่งมาตุภูมิ (DHS) ช่วยส่งเสริมบทบาทของรัฐบาลกลางในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) และผู้นำในยามเกิดวิกฤตทางไซเบอร์ นอกจากนี้ การมีกรอบยุทธศาสตร์ความมั่นคงไซเบอร์ระดับชาติ (National Cyber Strategy) ที่ได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องยังสะท้อนถึงระบบนโยบายที่เน้น adaptive governance และตอบสนองต่อบริบทภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (White House, 2023)

2. สิงคโปร์ สิงคโปร์มีลักษณะของรัฐที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสูง และนำแนวคิดเรื่อง whole-of-government approach มาใช้ในการกำหนดนโยบายไซเบอร์ โดยมีการจัดตั้ง Cyber Security Agency of Singapore (CSA) เป็นหน่วยงานหลักในการกำกับดูแลและดำเนินงานด้านความมั่นคงไซเบอร์ระดับชาติ ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี แนวทางของสิงคโปร์เน้นการบูรณาการระหว่างยุทธศาสตร์ความมั่นคงไซเบอร์กับยุทธศาสตร์ดิจิทัลระดับชาติ เช่น Smart Nation Initiative โดยมีการลงทุนอย่างต่อเนื่องในโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ความมั่นคงทางข้อมูล และการพัฒนา “Digital Trust” ผ่านกฎหมายและมาตรฐาน เช่น Cybersecurity Act 2018 ซึ่งกำหนดให้ผู้ประกอบการโครงสร้างพื้นฐานสำคัญต้องปฏิบัติตามมาตรฐานความมั่นคงที่กำหนด และรายงานเหตุการณ์ต่อ CSA อย่างเป็นระบบ (Choo, 2019) นอกจากนี้ สิงคโปร์ยังให้ความสำคัญกับการสร้างขีดความสามารถของบุคลากรในระยะยาวผ่าน Cybersecurity Talent Development Fund และการร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในการผลิตแรงงานทักษะสูง ซึ่งถือเป็นการวางรากฐานเชิงระบบที่แข็งแกร่ง

3. เอสโตเนีย เอสโตเนียได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำระดับโลกด้านรัฐบาลดิจิทัล โดยเริ่มพัฒนา e-Government อย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2000 ภายหลังการโจมตีทางไซเบอร์ครั้งใหญ่ในปี 2007 เอสโตเนียได้เร่งพัฒนากลไกการป้องกันประเทศในมิติไซเบอร์อย่างจริงจัง หนึ่งในแนวทางสำคัญคือการจัดตั้ง Cyber Defence Unit (CDU) ภายใต้การกำกับของกองทัพบก แต่เปิดรับอาสาสมัครที่เป็นผู้เชี่ยวชาญจากภาคประชาชนและภาคเอกชนให้เข้ามาร่วมปฏิบัติงานร่วมกับรัฐ (Tikk et al., 2010) เอสโตเนียใช้แนวทาง resilience-based security ซึ่งไม่ได้มองเพียงด้านการป้องกันภัย แต่รวมถึงการเตรียมพร้อม การรับมือ และการฟื้นฟูระบบหลังการโจมตี ระบบ X-Road ของเอสโตเนียเป็นโครงสร้างพื้นฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐทั้งหมดเข้าด้วยกันอย่างปลอดภัย โดยใช้การเข้ารหัสแบบ public key infrastructure (PKI) และบันทึกธุรกรรมแบบโปร่งใส (transparent logging) ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการออนไลน์อย่างมั่นใจ (Kaska et al., 2019) โมเดลของเอสโตเนียชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาความมั่นคงทางไซเบอร์ที่ยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือแบบ “bottom-up” โดยสร้างจิตสำนึก ความไว้วางใจ และทักษะไซเบอร์ของประชาชนควบคู่กับนโยบายของรัฐ

4. ประเทศไทย ประเทศไทยแม้จะมีนโยบายและโครงสร้างพื้นฐานด้านความมั่นคงไซเบอร์ในระดับหนึ่งแล้ว เช่น การจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (สกมช.) และการออกแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ แต่ยังประสบปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยเฉพาะในประเด็นของ กลไกการประเมินผล และ การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ซึ่งยังคงดำเนินไปในลักษณะต่างฝ่ายต่างทำ ขาดเวทีความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ที่เป็นระบบและต่อเนื่อง อีกทั้งยังไม่มีกลไกกลางที่มีอำนาจเพียงพอในการบูรณาการข้อมูลภัยคุกคามจากทุกภาคส่วนให้เป็นฐานข้อมูลระดับชาติ นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างประเทศของไทยในด้านความมั่นคงไซเบอร์ยังค่อนข้างจำกัด ทั้งในเชิงกลไกทางนโยบายและความสามารถทางเทคนิค เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิก NATO หรือแม้แต่สิงคโปร์ ซึ่งมีบทบาทนำ

ในเวทีอาเซียนและระดับสากล โดยเฉพาะในการเป็นเจ้าภาพจัดตั้ง ASEAN Cybersecurity Centre of Excellence (ACCE) ที่มุ่งพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือและมาตรฐานกลางระดับภูมิภาค ในขณะที่ไทยแม้จะเข้าร่วมความร่วมมือบางกลุ่ม เช่น FIRST, ASEAN-Japan Cybersecurity Capacity Building แต่ยังคงขาดความต่อเนื่องและการลงทุนด้านทรัพยากรอย่างจริงจัง (OECD, 2021) อีกประเด็นหนึ่งที่สะท้อนถึงข้อจำกัดของไทยคือ การขาดระบบประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าของนโยบายและยุทธศาสตร์ไซเบอร์ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานจำนวนมากอยู่ในลักษณะของหลักการ มากกว่าการนำไปปฏิบัติจริง และขาดหลักฐานเชิงประจักษ์ในการปรับปรุงนโยบายให้ตอบสนองต่อบริบทภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความมั่นคงทางไซเบอร์แต่ละประเทศ

ประเด็น	ประเทศไทย	สหรัฐอเมริกา	สิงคโปร์	เอสโตเนีย
กฎหมายเฉพาะทาง	พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ (2560)	Computer Fraud and Abuse Act (CFAA)	Cybersecurity Act (2018)	Cybersecurity Act (2018)
หน่วยงานหลัก	สกมช.	CISA (Cybersecurity and Infrastructure Security Agency)	CSA (Cyber Security Agency of Singapore)	Estonian Information System Authority (RIA)
ระดับการมีส่วนร่วมภาคเอกชน	ยังจำกัด	สูง	สูง	สูง
การให้ความรู้ประชาชน	มีแต่ยังไม่ทั่วถึง	มีระบบการศึกษาไซเบอร์	มี Cybersecurity Masterplan	มีหลักสูตรไซเบอร์ในระดับชาติ
ความร่วมมือระหว่างประเทศ	กำลังพัฒนา	สมาชิก NATO และกลุ่ม Five Eyes	ASEAN Cybersecurity Centre	NATO และ EU Cyber Defense Cooperation

5. วิเคราะห์กรณีความมั่นคงทางไซเบอร์ของประเทศไทย เทียบกับสหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ และเอสโตเนีย

5.1 ความแตกต่างเชิงระบบ โครงสร้าง การบูรณาการ และการมีส่วนร่วม จากการเปรียบเทียบพบว่า ประเทศพัฒนาแล้วอย่าง สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ และเอสโตเนีย มีระบบการบริหารจัดการด้านความมั่นคงทางไซเบอร์ที่มี โครงสร้างเชิงระบบที่ชัดเจนและมีกลไกบูรณาการแบบถาวร ซึ่งเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและตอบสนองภัยคุกคามได้อย่างทันท่วงที

5.1.1 สหรัฐอเมริกา ใช้แนวทางแบบ multi-stakeholder governance โดยมี ISACs เป็นแพลตฟอร์มสำหรับภาคเอกชนและรัฐบาลในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงลึกแบบ real-time ซึ่งช่วยเพิ่มศักยภาพ

ในการตอบสนองต่อภัยคุกคามระดับประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Carr, 2016) การมีหน่วยงานกลางอย่าง CISA ช่วยลดความซ้ำซ้อน และขับเคลื่อนนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพผ่านการเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ

5.1.2 สิงคโปร์ มีการจัดตั้ง CSA ที่อยู่ภายใต้การกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำให้การกำหนด ยุทธศาสตร์และการบังคับใช้กฎหมายเกิดขึ้นอย่างรวมศูนย์และมีอำนาจ การออกกฎหมายเฉพาะด้าน เช่น Cybersecurity Act 2018 ยังเป็นเครื่องมือทางนโยบายที่ใช้ควบคุมและกำกับโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ (Choo, 2019)

5.1.3 เอสโตเนีย โดดเด่นด้วยโมเดล bottom-up cyber resilience ที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาชน และเอกชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ผ่านหน่วย Cyber Defence Unit (CDU) ที่อาสาสมัครผู้เชี่ยวชาญสามารถ มีบทบาทในการป้องกันประเทศด้านไซเบอร์ (Tikk et al., 2010) โครงสร้างอย่าง X-Road ก็ช่วยให้รัฐมีข้อมูล แบบรวมศูนย์ที่ปลอดภัย

5.1.4 ประเทศไทย ยังขาดกลไกบูรณาการที่มีประสิทธิภาพในเชิงระบบ แม้จะมีการจัดตั้ง สำนักงาน คณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (สกมช.) และการออก พระราชบัญญัติความ มั่นคงไซเบอร์ พ.ศ. 2562 แต่การทำงานระหว่างหน่วยงานรัฐกับเอกชนยังดำเนินไปแบบแยกส่วน ขาดความ ต่อเนื่อง และเวทีถาวรในการสื่อสารข้อมูลภัยคุกคาม เช่นเดียวกับที่ ISACs ทำหน้าที่ในสหรัฐฯ (OECD, 2021)

5.2 บริบทการเมือง การบริหาร และความพร้อมของประเทศ บริบททางการเมืองและการบริหารมีผล อย่างมากต่อการออกแบบและดำเนินนโยบายไซเบอร์ในแต่ละประเทศ

5.2.1 สหรัฐอเมริกา มีการเมืองแบบเสรีนิยมที่เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในโครงสร้าง ความมั่นคง การออกนโยบายจึงต้องอาศัยฉันทามติในวงกว้างและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างระดับ

5.2.2 สิงคโปร์ ซึ่งเป็นรัฐรวมศูนย์ที่มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์สูง มีความสามารถในการควบคุม นโยบายได้ทั้งแนวดิ่งและแนวนอน ทำให้สามารถดำเนินการตามยุทธศาสตร์ Smart Nation ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.3 เอสโตเนีย แสดงให้เห็นถึงการสร้างนโยบายที่สะท้อนความเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการร่วมดูแลความมั่นคงไซเบอร์ของรัฐ และความเชื่อมั่นในรัฐบาลดิจิทัลสูง (Kaska et al., 2019)

ในขณะที่ ประเทศไทย แม้จะมีการออกนโยบายในระดับยุทธศาสตร์ แต่ยังขาดกลไกการติดตาม ประเมินผล และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของภัยคุกคาม ทำให้นโยบายหลายฉบับยังคงอยู่ใน ลักษณะของ แผนกระดาษ มากกว่าการนำไปปฏิบัติจริง และยังขาดความเชื่อมั่นที่ผู้คนมีต่อความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัว และความน่าเชื่อถือของระบบดิจิทัล จากภาคประชาชนและธุรกิจ (OECD, 2021)

ข้อเสนอแนะการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ

1. การวิเคราะห์ข้อดี ข้อจำกัดของประเทศพัฒนาแล้ว

สหรัฐอเมริกา มีความโดดเด่นด้านกลไกความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน เช่น ISACs และ หน่วยงานกลางอย่าง CISA ที่มีอำนาจสูง แต่ข้อจำกัดคือโครงสร้างแบบ multi-stakeholder governance อาจซับซ้อน ทำให้การประสานงานล่าช้าในบางกรณี

สิงคโปร์ มีข้อดีคือ ความสามารถในการบูรณาการเชิงนโยบายอย่างมีเอกภาพ และการใช้กฎหมายควบคุมโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ แต่ข้อจำกัดคือการรวมศูนย์อำนาจมากเกินไปอาจลดความยืดหยุ่นและการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน

เอสโตเนีย โดดเด่นด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนและความเชื่อมั่นในรัฐบาลดิจิทัล แต่ข้อจำกัดคือประเทศมีขนาดเล็กและมีบริบทเฉพาะ ทำให้ไม่สามารถถ่ายโอนโมเดลได้ทั้งหมดไปใช้ในประเทศขนาดใหญ่กว่า

2. การวิเคราะห์ข้อดี ข้อจำกัดของประเทศไทย

ข้อดี คือมีการจัดตั้ง สกมช. และมีพระราชบัญญัติความมั่นคงไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ซึ่งถือเป็นก้าวแรกที่สำคัญในการสร้างกรอบกฎหมายและสถาบันกลาง

ข้อจำกัด ได้แก่ การทำงานแบบแยกส่วนระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชน ขาดกลไกการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ และยังมีบทบาทจำกัดในความร่วมมือระหว่างประเทศ

3. การเปรียบเทียบระหว่างไทยกับต่างประเทศ

ข้อเหมือน คือ ทุกประเทศต่างตระหนักถึงความสำคัญของภัยคุกคามไซเบอร์ และมีการจัดตั้งหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่กำกับ

ข้อแตกต่าง อยู่ที่ความเข้มแข็งของกลไกความร่วมมือและระดับการมีส่วนร่วมของเอกชนโดยสหรัฐอเมริกาและสิงคโปร์เปิดพื้นที่ให้เอกชนเข้ามามีบทบาทสูง ขณะที่ไทยยังคงจำกัดและขาดเวทีถาวรในการแลกเปลี่ยนข้อมูลในด้าน การสร้างวัฒนธรรมความมั่นคงไซเบอร์ เอสโตเนียและสิงคโปร์ให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง แต่ประเทศไทยยังไม่สามารถสร้างความตระหนักรู้ในวงกว้างได้

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการประยุกต์ใช้ที่ดีในประเทศไทย

นำแนวคิด ISACs ของสหรัฐฯ มาปรับใช้ในลักษณะ Cybersecurity Exchange Platform ที่เปิดโอกาสให้ภาครัฐ เอกชน และภาควิชาการแลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคามแบบเรียลไทม์

นำโมเดล whole-of-government ของสิงคโปร์ มาใช้ โดยบูรณาการยุทธศาสตร์ความมั่นคงไซเบอร์กับยุทธศาสตร์ดิจิทัลของประเทศ เช่น Thailand 4.0

ประยุกต์แนวทาง bottom-up resilience ของเอสโตเนีย โดยส่งเสริมให้ประชาชน องค์กรภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจเข้ามามีบทบาทในการปกป้องและสร้างความไว้วางใจในระบบดิจิทัล

5. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงของประเทศไทย

ด้านโครงสร้าง: จัดตั้งหน่วยงานกลางที่มีอำนาจจริงในการบูรณาการข้อมูลภัยคุกคามไซเบอร์

ด้านนโยบายและกฎหมาย: พัฒนากลไกติดตามและประเมินผลที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์

ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ: เพิ่มบทบาทในเวทีระดับภูมิภาคและนานาชาติ เช่น ASEAN และ OECD เพื่อยกระดับมาตรฐานความร่วมมือ

ด้านวัฒนธรรมและสังคม: ส่งเสริมการเรียนรู้และความตระหนักรู้ด้านความมั่นคงไซเบอร์ในทุกๆระดับ ตั้งแต่โรงเรียน มหาวิทยาลัย ไปจนถึงสถานประกอบการ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการเปรียบเทียบนโยบายด้านความมั่นคงทางไซเบอร์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศพัฒนาแล้ว อาทิ สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ และเอสโตเนีย พบว่าประเทศไทยยังขาดความพร้อมในหลายมิติ ทั้งในเชิงระบบการบริหารจัดการ ความร่วมมือข้ามภาคส่วน และกลไกการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างขีด

ความสามารถในการรับมือกับภัยคุกคามไซเบอร์อย่างยั่งยืน จึงสามารถเสนอแนวทางเชิงนโยบายที่เหมาะสมได้ดังนี้

1. จัดตั้งกลไกความร่วมมือถาวรระหว่างภาครัฐและเอกชน ประเทศไทยควรจัดตั้ง แพลตฟอร์มกลางระดับชาติ เช่น National Cyber Threat Intelligence Exchange Platform ที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานรัฐและเอกชนสามารถ แลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคามไซเบอร์แบบ real-time และประสานการตอบสนองร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สามารถใช้โมเดลของ ISACs ในสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบ ซึ่งพิสูจน์แล้วว่าเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงภาคส่วนต่าง ๆ และช่วยลดความเสียหายจากภัยคุกคามได้อย่างเป็นรูปธรรม (Carr, 2016; White House, 2023) การมีศูนย์กลางข้อมูลภัยคุกคามจะช่วยให้รัฐบาลสามารถสร้างฐานข้อมูลระดับชาติ เพื่อใช้วิเคราะห์แนวโน้มและวางมาตรการเชิงรุกได้ดียิ่งขึ้น

2. กำหนดกรอบการประเมินผลนโยบายไซเบอร์อย่างเป็นระบบ ข้อจำกัดสำคัญของไทยในปัจจุบันคือการขาด ระบบติดตามและประเมินผล ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้นโยบายจำนวนมากไม่สามารถแปลงเป็นการปฏิบัติจริงได้ ดังนั้น รัฐควรกำหนด ตัวชี้วัดผลสำเร็จหลัก (KPIs) ของยุทธศาสตร์ไซเบอร์อย่างชัดเจน เช่น จำนวนการตอบสนองภัยคุกคามภายในเวลาที่กำหนด อัตราการรายงานเหตุการณ์ไซเบอร์จากภาคเอกชน หรือระดับการเข้าร่วมขององค์กรต่าง ๆ ในระบบแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งต้องสามารถตรวจสอบได้และมีความเชื่อถือได้ (OECD, 2021) นอกจากนี้ ระบบประเมินผลควรออกแบบให้มีการรายงานต่อสาธารณะ เพื่อสร้างแรงกดดันเชิงนโยบาย และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถสะท้อนความคิดเห็นในการปรับปรุงนโยบาย

3. ขยายบทบาทของไทยในเวทีความร่วมมือระดับภูมิภาค ประเทศไทยควรมีบทบาทเชิงรุกมากขึ้นในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะใน เวทีอาเซียน เช่น ASEAN Ministerial Conference on Cybersecurity และ ASEAN Cybersecurity Cooperation Strategy เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของประเทศในฐานะพันธมิตรด้านไซเบอร์ รวมถึงเปิดโอกาสในการเข้าถึงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และการฝึกอบรมจากนานาชาติ การเข้าร่วมในเวทีอย่าง ASEAN-Singapore Cybersecurity Centre of Excellence (ASCCE) และ ASEAN-Japan Cybersecurity Capacity Building Centre ควรดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง พร้อมการลงทุนทรัพยากรที่เพียงพอเพื่อยกระดับขีดความสามารถบุคลากรและระบบตอบสนองของประเทศ (OECD, 2021)

4. พัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ความมั่นคงทางไซเบอร์ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากภาครัฐหรือองค์กรขนาดใหญ่เพียงฝ่ายเดียว หากแต่ต้องอาศัยความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมจากประชาชน รัฐบาลจึงควรจัดตั้งโครงการ สร้างวัฒนธรรมความมั่นคงไซเบอร์ (Cybersecurity Awareness Culture) ผ่านการให้ความรู้และฝึกอบรมในระดับชุมชน โรงเรียน และภาคแรงงาน เช่น การพัฒนาหลักสูตรสำหรับครู การจัดค่ายฝึกอบรมสำหรับนักเรียน และการฝึกอบรมสำหรับ SMEs ประเทศเอสโตเนียเป็นตัวอย่างที่ดีในการสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีภูมิคุ้มกัน ผ่านความร่วมมือระหว่างรัฐ โรงเรียน และประชาชนในการส่งเสริมทักษะด้านไซเบอร์ (Kaska et al., 2019)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษานโยบายความมั่นคงทางไซเบอร์ของประเทศต่าง ๆ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ และเอสโตเนีย เทียบกับประเทศไทย ทำให้เห็นภาพรวมขององค์ประกอบเชิงระบบและบริบทที่มีผลต่อความสำเร็จ

ในการดำเนินนโยบายความมั่นคงทางไซเบอร์อย่างยั่งยืน องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความมั่นคงไซเบอร์เป็นภารกิจแบบพหุภาคี

ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการภัยคุกคามทางไซเบอร์มักมีลักษณะร่วมที่สำคัญคือการสร้างระบบความมั่นคงทางไซเบอร์ในลักษณะพหุภาคี (multi-stakeholder model) ซึ่งหมายถึงการเปิดพื้นที่ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สหรัฐอเมริกาเป็นตัวอย่างที่โดดเด่น โดยมีการจัดตั้ง ISACs หรือศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างภาคเอกชนและรัฐบาลในแต่ละอุตสาหกรรมสำคัญ (Carr, 2016) ซึ่งช่วยให้การตอบสนองต่อภัยคุกคามไซเบอร์สามารถดำเนินไปแบบเรียลไทม์และลดผลกระทบในวงกว้าง ในทำนองเดียวกัน เอสโตเนียเปิดรับอาสาสมัครจากภาคประชาชนที่มีทักษะเข้าร่วมกับหน่วยงานด้านความมั่นคงไซเบอร์ของรัฐ ผ่านการจัดตั้ง Cyber Defence Unit (Tikk et al., 2010) สะท้อนให้เห็นว่าความมั่นคงไซเบอร์ไม่อาจพึ่งพารัฐฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยการระดมทรัพยากรและความสามารถจากทุกภาคส่วน

2. การมีหน่วยงานกลางที่มีอำนาจและระบบเชื่อมโยงข้อมูล

การมีหน่วยงานกลางที่มีอำนาจและสามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากหลายหน่วยงานเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกามี CISA ที่มีบทบาทกำกับยุทธศาสตร์และการดำเนินงานเชิงบูรณาการของทั้งรัฐและเอกชน (White House, 2023) ขณะที่สิงคโปร์มี CSA ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี ทำให้การกำหนดยุทธศาสตร์ไซเบอร์สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีเอกภาพ (Choo, 2019) ในกรณีของเอสโตเนีย ระบบ X-Road ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานกลางในการเชื่อมโยงข้อมูลของทุกหน่วยงานภาครัฐ เป็นหลักฐานสำคัญที่ชี้ว่าข้อมูลคือรากฐานของระบบไซเบอร์ที่แข็งแกร่ง (Kaska et al., 2019) แตกต่างจากประเทศไทยที่แม้จะมีสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (สกมช.) แต่ยังขาดกลไกที่สามารถรวบรวมข้อมูลภัยคุกคามจากทุกภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ, 2566)

3. การบูรณาการนโยบายไซเบอร์กับยุทธศาสตร์ดิจิทัลระดับชาติ

ประเทศที่มีนโยบายไซเบอร์ที่ยั่งยืนมักไม่มองไซเบอร์เป็นแค่เรื่องเทคนิค แต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงโดยรวม สิงคโปร์คือแบบอย่างสำคัญในการบูรณาการไซเบอร์เข้ากับ Smart Nation Strategy (Choo, 2019) ในขณะที่เอสโตเนียถือว่าการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลและความมั่นคงไซเบอร์เป็นรากฐานเดียวกัน (Kaska et al., 2019) ตรงข้ามกับประเทศไทยที่ยังดำเนินการแบบแยกส่วนระหว่างหน่วยงาน (OECD, 2021)

4. ความร่วมมือระหว่างประเทศช่วยเสริมขีดความสามารถภายในประเทศ

สหรัฐอเมริกาและเอสโตเนียมีบทบาทเชิงรุกในเวทีระดับนานาชาติ เช่น NATO, EU หรือ Five Eyes ขณะที่สิงคโปร์เป็นเจ้าภาพ ASEAN Cybersecurity Centre of Excellence (Kaska et al., 2019) ซึ่งช่วยสร้างมาตรฐานกลางในภูมิภาคอาเซียน ส่วนประเทศไทยแม้จะเข้าร่วมความร่วมมือบางเวที เช่น FIRST และ ASEAN-Japan Cybersecurity Centre แต่ยังคงขาดบทบาทเชิงนำและความต่อเนื่องในการลงทุน (OECD, 2021; ThaiCERT, 2023)

5. การส่งเสริมทักษะไซเบอร์ของประชาชน

เอสโตเนียให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการสร้างพลเมืองดิจิทัลที่มีภูมิคุ้มกันภัยไซเบอร์ตั้งแต่ระดับการศึกษาไปจนถึงการฝึกอบรมในชุมชน (Tikk et al., 2010; Kaska et al., 2019) ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจน แม้จะมีความพยายามผ่านแคมเปญต่าง ๆ แต่ยังไม่เป็นระบบ (ThaiCERT, 2023)

สรุป

การศึกษาเชิงเปรียบเทียบนโยบายการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศพัฒนาแล้ว ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ และเอสโตเนีย พบว่า ประเทศที่มีระบบความมั่นคงไซเบอร์ที่เข้มแข็งมักมีลักษณะร่วมสำคัญ คือ การบูรณาการความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีหน่วยงานกลางที่มีอำนาจกำกับและกลไกเชิงยุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคามอย่างทันท่วงที นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสังคม และการขับเคลื่อนความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง สำหรับประเทศไทย แม้จะมีความพยายามในการขับเคลื่อนนโยบายด้านความมั่นคงไซเบอร์ ผ่านการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (สกมช.) และการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ หากแต่ยังคงเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ การขาดกลไกความร่วมมือถาวรระหว่างรัฐและเอกชน ระบบการประเมินผลที่ไม่ชัดเจน การบูรณาการข้อมูลภัยคุกคามที่ยังไม่เป็นระบบ ตลอดจนบทบาทที่จำกัดในเวทีความร่วมมือระดับภูมิภาคและนานาชาติ อีกทั้ง ความตระหนักรู้และทักษะด้านไซเบอร์ของประชาชนไทยยังอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง ดังนั้น จึงควรดำเนินการตามข้อเสนอเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) จัดตั้งกลไกกลางเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลภัยคุกคามแบบเรียลไทม์ระหว่างภาครัฐและเอกชน 2) พัฒนาระบบติดตามและประเมินผลนโยบายที่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจนและตรวจสอบได้ 3) ขยายบทบาทของประเทศไทยในเวทีความร่วมมือระดับภูมิภาคและนานาชาติ 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการปลูกฝังวัฒนธรรมความมั่นคงทางไซเบอร์ตั้งแต่ระดับการศึกษาไปจนถึงระดับแรงงาน บทเรียนจากประเทศพัฒนาแล้วสะท้อนให้เห็นว่า ความมั่นคงทางไซเบอร์ไม่ใช่เพียงประเด็นด้านโครงสร้างพื้นฐานหรือกฎหมาย หากแต่ต้องอาศัยระบบนิเวศแห่งความร่วมมือที่ประกอบด้วยข้อมูล ความเชื่อมั่น และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน อันจะเป็นรากฐานสำคัญต่อการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์และการยกระดับความมั่นคงของประเทศในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ. (2565). นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2565–2570. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ. (2566). รายงานประจำปี 2566. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ.

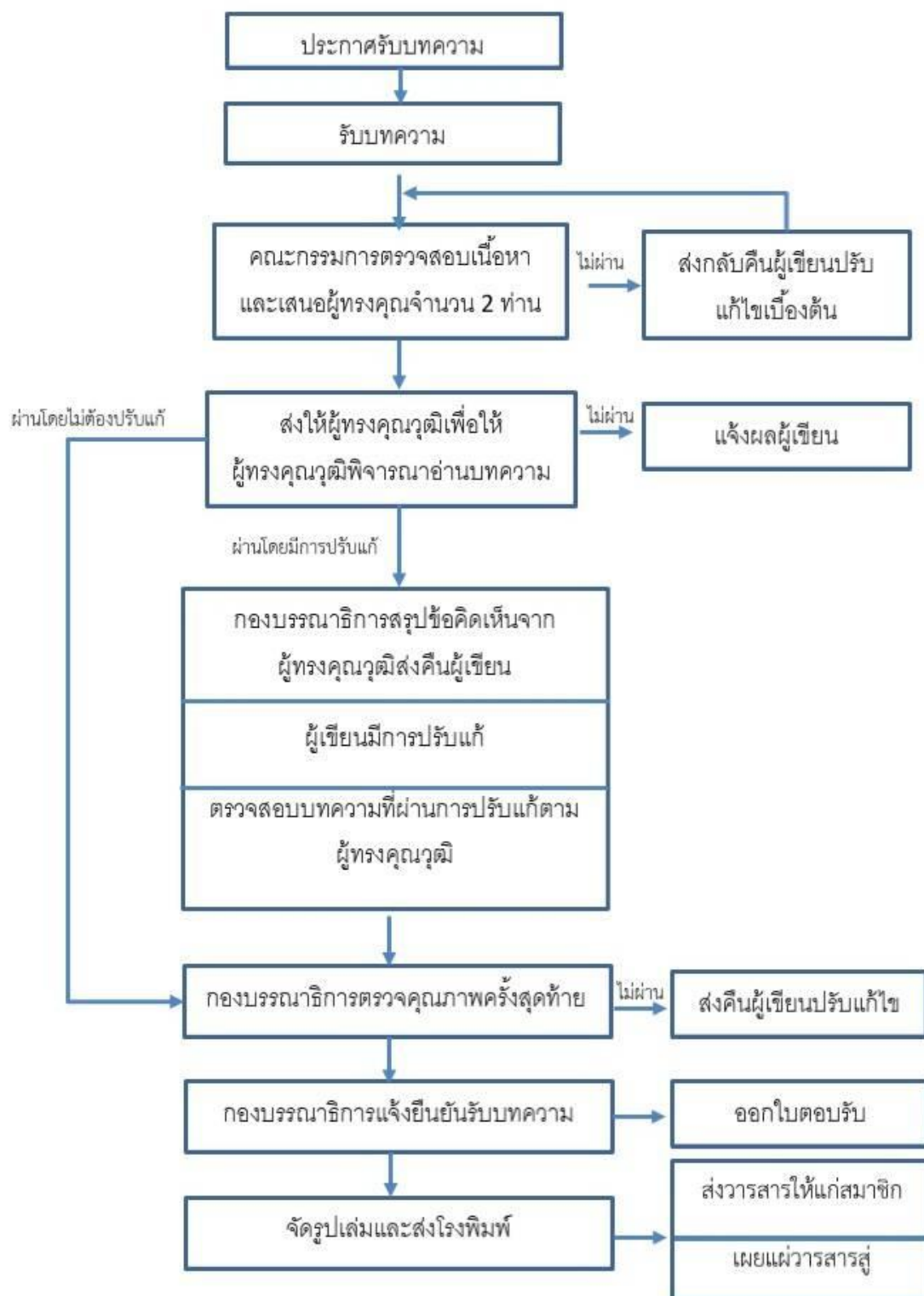
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). **แนวนโยบายและแผนแม่บทดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ระยะที่ 2**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Carr, M. (2016). Public-private partnerships in national cyber security strategies. *International Affairs*, 92(1), 43–62.
- Choo, K.-K. R. (2019). Cybersecurity in Singapore: Governance, policy and strategy. *Journal of Cyber Policy*, 4(3), 1–19.
- Cyber Security Agency of Singapore. (2020). **Singapore cybersecurity strategy**. Retrieved from <https://www.csa.gov.sg>.
- Goodman, M. (2016). **Future crimes: Inside the digital underground and the battle for our connected world**. Anchor Books.
- Kaska, K., Beckvard, H., & Minárik, T. (2019). **Cybersecurity strategy documents: A comparative study**. NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence. <https://ccdcoe.org/library/publications/>.
- Kaska, K., Bērziņš, J., & Nissen, T. E. (2019). **Cybersecurity in the EU and beyond: Cyber defence and the future of conflict**. NATO Strategic Communications Centre of Excellence.
- OECD. (2021). Cybersecurity policy making at a turning point: Analyzing a new generation of national cybersecurity strategies for the internet economy. *OECD Digital Economy Papers*, No. 329.
- OECD. (2021). **Digital security policy for a trusted and inclusive digital transformation in Thailand**. <https://www.oecd.org/publications>.
- ThaiCERT. (2023). รายงานสถานการณ์ภัยคุกคามไซเบอร์ประเทศไทย 2566–2567. สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. สืบค้นจาก <https://www.thaicert.or.th>.
- Tikk, E., Kaska, K., & Vihul, L. (2010). **International cyber incidents: Legal considerations**. NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence.
- White House. (2023). **National Cybersecurity Strategy**. The White House.

ภาคผนวก

ขั้นตอนดำเนินงานวารสารรัตนบุศย์

หลักเกณฑ์การเสนอบทความ

เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการรัตนบุศย์ (RATANABUTH JOURNAL)

เอกสารฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นคู่มือในการเขียนต้นฉบับผลงานทางวิชาการสำหรับผู้ที่มีความประสงค์ในการส่งบทความเข้าร่วมตีพิมพ์ลงวารสารรัตนบุศย์ โดยจะกำหนดทั้งรูปแบบและแนวทางในการพิมพ์บทความ ซึ่งจะใช้ในการจัดทำวารสารฯ ในแบบรูปเล่ม ดังนั้น เพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพและเพื่อให้การจัดทำเอกสารเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว ผู้ส่งบทความควรพิมพ์บทความตามรูปแบบและแนวทางที่กำหนดอย่างเคร่งครัด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นของวารสาร

1.1 วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการด้านศิลปะ วัฒนธรรม ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และเพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเผยแพร่งานวิชาการและนำเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

1.2 ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์ ประกอบด้วยบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยอยู่ในรูปแบบของบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือและบทความปริทัศน์ และการใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการของราชบัณฑิตยสถาน

1.3 ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ ภาษาศาสตร์ นิติศาสตร์ รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ

1.4 กำหนดพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ (มกราคม-เมษายน, พฤษภาคม-สิงหาคม, กันยายน-ธันวาคม) ของทุกปี

2. นโยบายการพิจารณาถ้อยแถลงบทความ

2.1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และต้องไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นใด

2.2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพทางวิชาการ และมีประโยชน์ในเชิงทฤษฎีหรือเชิงปฏิบัติ โดยผ่านการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ จำนวน 3 ท่าน ขึ้นไปตอบบทความและเป็นผู้มีผลงานทางวิจัยอย่างต่อเนื่อง

2.3 กองบรรณาธิการ อาจส่งผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เขียนแก้ไข เพิ่มเติม หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

2.4 กองบรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจแก้ไขรูปแบบบทความที่ส่งมาตีพิมพ์

2.5 การยอมรับเรื่อง ที่ตีพิมพ์เป็นสิทธิของกองบรรณาธิการ และกองบรรณาธิการจะไม่รับผิดชอบในเนื้อหา หรือความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ทุกเรื่อง

3. รูปแบบการเขียนบทความผลงานวิจัยฉบับเต็ม (Full Paper)

3.1 การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1) ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาดเอ 4 ($8\frac{1}{4} \times 11\frac{3}{4}$ นิ้ว = 21×29.7 ซม.) เว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.8 เซนติเมตร ด้านล่าง ขวามือและซ้ายมือ 2.5 เซนติเมตร

2) ตำแหน่งของแท็บหยุด ตั้งค่าเริ่มต้นที่ 1.25 เซนติเมตร และตั้งเพิ่มขึ้นทีละ 0.5 เซนติเมตร

3.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ระยะระหว่างบรรทัดเป็นแบบบรรทัดเดี่ยว (Single Space) โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่ง ดังนี้

1) ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกลางหน้ากระดาษ

2) ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกลางหน้ากระดาษ

3) ชื่อผู้เขียน เว้น 1 บรรทัด ขนาด 12 ชนิดตัวอักษรธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษขวาใต้ชื่อเรื่อง เช่น นักศึกษาหลักสูตร... สาขาวิชา.. สถาบันการศึกษา...

4) ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา/ผู้วิจัยร่วม ขนาด 12 ชนิดตัวอักษรธรรมดา ชิดขอบกระดาษขวา ต่อจากชื่อผู้เขียน/ผู้วิจัยคนที่ 1 ตามลำดับ เช่น ตำแหน่งทางวิชาการประจำ/พิเศษ สถาบันการศึกษา...

5) หัวข้อใหญ่ในบทความ ขนาด 16 ชนิดตัวอักษรหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษซ้าย ก่อนขึ้นหัวข้อต่อไป เว้น 1 บรรทัด และจัดย่อหน้าเป็นแบบกระจายแบบไทย

6) หัวข้อย่อย เว้นระยะห่างตามลำดับของแท็บหยุด ขนาด 16 ชนิดตัวอักษรหนา

7) รายการอ้างอิง (ดูในตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง)

3.3 จำนวนหน้า ต้นฉบับควรมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้า แต่ไม่ควรเกิน 15 หน้า

4. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

เนื้อหา ภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีคำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อน เนื้อหาต้องเรียงลำดับดังนี้

4.1 บทความวิจัย

1) ชื่อเรื่อง ควรสั้นและกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทยและระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)

3) บทคัดย่อ เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านแล้วเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะคำศัพท์วิทยาศาสตร์

4) คำสำคัญ เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ โดยให้คำสำคัญภาษาอังกฤษตรงกับคำสำคัญภาษาไทย

5) บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัยและควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

6) วัตถุประสงค์ ใช้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

7) การทบทวนวรรณกรรม การศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์งานวิจัย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย เพื่อให้เข้าใจภาพรวมของความรู้ปัจจุบัน ระบุช่องว่างในการวิจัย และพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยต่อไป

8) กรอบแนวคิดการวิจัย แผนภาพหรือแบบจำลองที่แสดงภาพรวมของปัญหาการวิจัย โดยระบุตัวแปรสำคัญและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหล่านั้นอย่างชัดเจน เป็นความเชื่อมโยงและกลไกการทำงานของตัวแปรต่าง ๆ สามารถนำไปสู่การสร้างแบบจำลอง (Model) ในการวิจัยต่อไป

9) วิธีการดำเนินงานวิจัย ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย โดยมีหัวข้อ ดังนี้

9.1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างกล่าวถึงกลุ่มประชากร วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ที่มาของกลุ่มตัวอย่าง แหล่งที่มาของข้อมูล

9.2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

9.3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

9.4) การวิเคราะห์ข้อมูล

9.5) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

10) สรุปผล สรุปผลที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตารางกราฟ แผนภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้นขอบ ตารางด้านซ้ายและขวา หัวตารางแบบธรรมดาไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพ ขาวดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายใต้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้

11) อภิปรายผล การอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงไร และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการหรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม

12) ข้อเสนอแนะ

12.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

12.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

13) ตาราง รูปภาพหรือแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นและต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นการตารางคำอธิบายต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นการรูปภาพหรือแผนภูมิ คำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

14) องค์ความรู้ใหม่ นำเสนอ ในรูปแบบแผนภูมิ แผนภาพ ผังมโนทัศน์ หรือโมเดล พร้อมคำอธิบายเชิงกระบวนการ วิธีการขั้นตอน คุณค่าประโยชน์ รูปแบบแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ ที่ก่อให้เกิดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริม/การพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงของบุคคล สังคม และองค์กร

15) กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) เรียบเรียงย่อหน้าเดียวแบบกระชับ ระบุแหล่งทุนวิจัย บุคคลและหน่วยงานที่ให้ความอนุเคราะห์หรือมีส่วนร่วมในงานวิจัย

16) รายการอ้างอิง เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA. citation Styles ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศหากผู้เขียนมีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนแรกแล้วตามด้วย “และคณะหรือ and others”

4.2 บทความวิชาการ

1) **ชื่อเรื่อง** ควรสั้นและกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) **ชื่อผู้เขียน** เป็นภาษาไทยและระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)

3) **บทคัดย่อ** เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านแล้วเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะคำศัพท์วิทยาศาสตร์

4) **คำสำคัญ** เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3 คำ โดยให้คำสำคัญภาษาอังกฤษตรงกับคำสำคัญภาษาไทย

5) **เนื้อหา** มีองค์ประกอบดังนี้

5.1) **บทนำ** ความน่าสนใจของเรื่องที่น่าสนใจก่อนเข้าสู่เนื้อหา

5.2) **เนื้อความ** ควรนำเสนอพัฒนาการของเรื่องได้อย่างน่าสนใจและเนื้อเรื่องมีเนื้อหาใหม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

5.4) **บทสรุป** ควรย่อเฉพาะข้อมูลในเนื้อความให้สั้น ได้เนื้อหาสาระของเนื้อความครบถ้วน

5.5) **องค์ความรู้ใหม่** นำเสนอ ในรูปแบบแผนภูมิ แผนภาพ ผังมโนทัศน์ หรือโมเดล พร้อมคำอธิบายเชิงกระบวนการ วิธีการขั้นตอน คุณค่าประโยชน์ รูปแบบแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ ที่ก่อให้เกิดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริม/การพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงของบุคคล สังคม และองค์กร

5.6) **เอกสารอ้างอิง** ให้ระบุเฉพาะเอกสารที่ผู้เขียนบทความได้นำมาอ้างอิงในบทความวิชาการอย่างครบถ้วน โดยใช้ระบบการอ้างอิง APA citation styles ดูรายละเอียดและตัวอย่างการอ้างอิงในเนื้อความและการอ้างอิงท้ายเล่มในตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง

4.3 บทวิจารณ์หนังสือ

1) ข้อมูลทางบรรณานุกรม/อ้างอิง

2) ชื่อผู้วิจารณ์

3) บทวิจารณ์

ตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง (การอ้างอิงภาษาอังกฤษใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย)

1. **การอ้างอิงในเนื้อความ** เป็นระบบนาม-ปี ให้ข้อมูลผู้แต่ง ปีพิมพ์และเลขหน้าที่มีข้อความที่อ้างอิง ซึ่งมีรูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา ดังนี้

(ผู้แต่ง, ปีพิมพ์, เลขหน้า) ไว้ท้ายข้อความที่อ้างอิง

(สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2549, : 200-205)

(McCartney & Phillips, 2006: 498-499)

(Murphy, 1999, p. 85)

กรณีที่ไม่ปรากฏเลขหน้าให้ลงแค่ชื่อผู้แต่งกับปีพิมพ์ไว้ในวงเล็บเดียวกัน

(สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2549)

2. เอกสารอ้างอิง

- หนังสือ

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. ครั้งที่พิมพ์, เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

มนตรี แยมกสิกร.(2549). การวิจัยและทฤษฎีเทคโนโลยีการศึกษา. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

Norman, D, A. (2002). **The design of everyday things**. New York, NY: Basic books.

- วารสาร

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่พิมพ์ (ฉบับที่), หน้า.

มนตรี แยมกสิกร. (2551). เกณฑ์ประสิทธิภาพในงานวิจัยและพัฒนาสื่อการสอน: ความแตกต่าง 90/90 Standard และ E1/E2. **วารสารศึกษาศาสตร์**, 19(1), 1-16.

Rinke, C. R. (2011). Career trajectories of urban teachers: A continuum of perspectives, participation, and plans shaping retention in the educational system. **Urban Education**, 46(4), 639-662.

- หนังสือพิมพ์

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปี เดือน วันที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้าซึ่งปรากฏบทความ.

ไตรรัตน์ สุนทรประภัสสร. (2540, 8 พฤศจิกายน). อนาคตจีน-อเมริกา. **เดลินิวส์**, น. 6.

Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic, social status. **The Washington Post**, pp. A1, A4.

- วิทยานิพนธ์

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. สถานที่พิมพ์: ชื่อสถาบันศึกษา.

ดรณนภา นาชัยฤทธิ์. (2550). ผลการเรียนรู้จากบทเรียนมัลติมีเดียบนระบบเครือข่ายที่พัฒนาตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาในห้องเรียน ของนิสิตปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Darling, C. W. (1976). **Giver of due regard: The poetry of Richard Wilbur**.

Unpublished doctoral dissertation, University of Connecticut, USA.

- รายงานการประชุม

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วันเดือนปีที่จัด. สถานที่จัด. สำนักพิมพ์. หน้า.

กรมวิชาการ. (2538). การประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน. 25-29 พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. 7-8.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). **A motivational approach to self: Integration in personality**. In R. Densifier (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation: Vol.38. Perspectives on Motivation*. Lincoln: University of Nebraska Press. 237-288.

- สื่ออินเทอร์เน็ต

ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง. (ปี). ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ. วันที่สืบค้น...จาก : URL:<http://>

อำนาจ สุขเวชัย. (2542). เพื่อคิดประกันชีวิต : ตัวแทนประกันมีบทบาทสำคัญอย่างไร.

สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2542 จาก: <http://www.thainews.th.com>.

Wollman, N. (1999). **Influencing attitudes and behaviors for social change.**

Retrieved from <http://www.radpsynet.org/docs/wollman-attitude.html>.

5. การส่งบทความ

5.1 กำหนดการรับบทความ สามารถส่งบทความถึงกองบรรณาธิการ ได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

5.2 วิธีการส่งบทความ ผู้เขียนลงทะเบียนเพื่อใช้งานระบบ Thaijo 2.0 และส่งบทความทางออนไลน์ผ่านระบบ ที่ <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/rtnb/index>

6. ติดต่อสอบถามข้อมูล

ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ เบอร์โทรศัพท์ บรรณาธิการ 09-3562-9856, ผู้ช่วยบรรณาธิการ 08-0169-6593

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น
Association of Area-based Academics and Researchers of Local Development

202/1 หมู่ที่ 4 ตำบลคูหุ้ง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000

<https://so07.tci-thaijo.org/index.php/rtnb>